

Avatud kooli õppekava

I, II ja III kooliaste

Sisukord

Sisukord.....	2
Sissejuhatus.....	4
1. Kooli eripära ja väärtused ning õppe- ja kasvatusesmärgid	6
1.1. Reaal- ja loodusteadused Avatud Koolis	9
1.2. Keelekümblus Avatud Koolis	10
1.3. Projektõpe Avatud Koolis	12
1.4. Praktikumid Avatud Koolis.....	13
1.5. Sotsiaalse ja emotsionaalse arengu toetamine Avatud Koolis	13
2. Kooli struktuur ja juhtimine.....	17
3. Õppe ja kasvatus korraldus	18
3.1. Tunnijaotusplaan õppeaineti ja klassiti	21
Avatud Kooli I kooliastme tunniarvutusplaan	22
Avatud Kooli II kooliastme tunniarvutusplaan	23
Avatud Kooli III kooliastme tunniarvutusplaan	24
3.2. Kesksete teemade ja lõimingu rakendamine	26
3.3. Loovtöö korraldamise põhimõtted	28
4. Õpilaste arengu ja õppimise toetamise ning hindamise korraldus	31
5. Tuge vajavate õpilaste õppekorralduse põhimõtted, tugiteenuste rakendamise kord	33
6. Õpilaste ja lastevanemate teavitamise ning nõustamise korraldus.....	36
7. Õpetajate koostöö ja töö planeerimise põhimõtted	38
8. Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord	39
LISA 1. Avatud Kooli digipädevuse mudel	40
LISA 2. I, II ja III kooliastme projektid.....	55
LISA 3. Avatud Kooli hindamisjuhend	58

LISA 4. Keelte ja kirjanduse ainekava I ja II kooliastmes	74
LISA 5. Matemaatika ainekava I ja II kooliastmes.....	152
LISA 6. Loodusõpetuse ainekava I ja II kooliastmes	190
LISA 7. Sotsiaaalainete ainekava I ja II kooliastmes.....	238
LISA 8. Loovainete ainekava I ja II kooliastmes	271
LISA 9. Muusika ainekava I ja II kooliastmes.....	314
LISA 10. Liikumise ainekava I ja II kooliastmes	340
LISA 11. Keelte ja kirjanduse ainekava III kooliastmes	367
LISA 12. Matemaatika ainekava III kooliastmes	433
LISA 13. Loodusainete ainekava III kooliastmes	450
LISA 14. Sotsiaaalainete ainekava III kooliastmes	524
LISA 15. Loovainete ainekava III kooliastmes	558

Sissejuhatus

Avatud Kool on üldhariduslik erakool, mis tegutseb vastavalt põhikooli riiklikule õppekavale. Avatud Kooli õppekava (edaspidi õppekava) on hariduse eesmärkide teostamise plaan ehk milleks, mida, kuidas ja millise aja jooksul Avatud Koolis õpitakse ja õpetatakse.

Avatud Kooli õppekava koostamisel on lähtutud

- põhikooli riiklikust õppekavast (edaspidi RÕK),
- põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest,
- erakooliseadusest,
- rahvusvahelistest haridusuuringutest,
- rahvusvahelistest õppekavadest (nt International Baccalaureate Diploma Programme),
- kooli arengukavast,
- kooli kolme osapoole – õpilaste, õpetajate ja vanemate – vahelistest kokkulepetest.

Õppekava koosneb üldosast ja lisadest. Üldosas esitatakse kooli väärtused ja eripära, kooli õppe- ja kasvatuseesmärgid, õppekorraldus, õppekeskkonna mitmekesistamiseks kavandatud tegevused, õpilaste arengu ja õppimise toetamise ja hindamise korraldus, hariduslike erivajadustega õpilaste õppekorralduse põhimõtted, tugiteenuste rakendamise kord, õpilaste ja lastevanemate teavitamise ja nõustamise korraldus ning õpetajate koostöö ja töö planeerimise põhimõtted.

Lisades esitatakse Avatud Kooli digipädevuse mudel, I, II ja III kooliastme projektide teemad ning ainevaldkondade õppeainete ainekavad, mis sisaldavad õppeainete õpitulemuste ja õppesisu kirjeldusi klassiti.

Käesolev õppekava on koostatud **esimesele, teisele ja kolmandale kooliastmele**.

1. Kooli eripära ja väärtused ning õppe- ja kasvatuseesmärgid

Unistame avatud Eestist, kus elavad julged ja hoolivad inimesed ning kus austatakse vabadust, isikupära ja pidevat õppimist.

Meie **missiooniks** on luua uuenduslik koolimudel, kus iga laps saab areneda teadmisi väärtustavaks ja tasakaalus isiksuseks ning meie ühiskond muutuda avatumaks ja tugevamaks. Avatud Kooli kultuuri iseloomustavad **neli põhiväärtust**, mida jagavad meie kooli õpetajad, õpilased ja lapsevanemad.

Me hoolime

Me hoolime endast, kaaslastest ja maailmast. Suhtume austusega nii meiega sarnastesse kui ka meist erinevatesse inimestesse ja arvamustesse.

Me julgeme

Me julgeme seada kõrgeid eesmärke, julgeme eksida ja uuesti alustada. Julgeme oma arvamuse välja öelda, julgeme sekkuda, kui näeme ebaõiglust.

Me pühendume

Me pühendume sellele, mida ette võtame. Keskendumine ja pingutus aitavad meil aina paremaks saada.

Me tähistame

Me tähistame väikeseid ja suuri saavutusi. Me õpime rõõmuga ja jagame oma kogemusi üksteise ja maailmaga.

Avatud Kool on **kogukonnakool**, mis on mõeldud Põhja-Tallinnas ja laiemalt Tallinnas elavatele peredele, kes soovivad, et nende lapsed saaksid väga hea tänapäevase hariduse. Oleme avatud kõigile, kes soovivad just meie kooli õppevormis (märksõnad: kolm keelt väga heal tasemel, sügavad teadmised reaali- ja loodusteadustes, head sotsiaalsed ja emotsionaalsed oskused, kahesuunaline keelekümblus,

projektõpe) õppida. Avatud Kooli kogukonna moodustavad meie koolis õppivad õpilased koos oma peredega, kooli kollektiiv ja koostööpartnerid (organisatsioonid, ettevõtted, vabatahtlikud jne).

Kogukonnakool tähendab meie jaoks seda, et **õpilaskond moodustab läbilõike kohalikust kogukonnast:**

- keele- ja kultuuritausta poolest: kodus eesti keelt rääkivad pered, vene keelt rääkivad pered, muid keeli rääkivad pered;
- sotsiaalmajandusliku tausta poolest: madalama, keskmise ja kõrgema sissetulekuga pered.

Rahvusvaheline kogemus näitab, et kool saab toetada kogukonna sidusust ning paremat teineteisemõistmist erinevate ühiskonnagruppide vahel. Sellisel koolimudelil on positiivne mõju kõigile lastele. Erineva taustaga lapsed õpivad ja tegutsevad koos ning õpivad nii üksteist paremini mõistma. Kõigi suhtes on kõrged ootused, sealhulgas ka akadeemilises mõttes.

Kogukonnakool tähendab ka seda, et **õppimine toimub tihedas koostöös kogukonnaga:**

- Õppimine toimub koostöös **peredega**. Lapsevanemad toetavad igakülgset oma lapse arengut ja õppimist ning iseseisvaks inimeseks kujunemist.
- Õppimine toimub muuhulgas väljaspool kooli, koostöös erinevate **ekspertidega**. Meie jaoks on oluline kaasata õppetegevusse eksperte (nt kohalikest ettevõtetest, kodanikuühendustest, linnavalitsusest või ülikoolidest), kellel on oma valdkonna süvateadmised. Õpilasel aitab see luua seoseid õppeainete vahel ja ka maailmaga, mis jääb kooliseintest väljapoole.

Töötame Avatud Koolis viie võtmepädevuse arengu toetamise nimel.

Avatud Kooli lõpetaja on					
VÕTME- PÄDEVUSED	Iseseisev mõtleja *keskendub mõnuga ja pikalt, kuulab tähelepanelikult; *mõtleb ja tegutseb iseseisvalt; *naudib keeruliste lahenduskäikudega probleemidele vastuste otsimist; *loob seoseid, analüüsib sügavalt ka abstraktseid teemasid ja teeb uusi järeldusi; *hindab teavet kriitiliselt.	Isikupärane looja *esineb ja esitleb oma töid enesekindlalt, selgelt ja kaasahaaravalt; *pakub üllatavaid, raamist välja ja loovaid lahendusi.	Aktiivne õppija *on uudishimulik, teadmistejanuline ja initsiatiivikas; *planeerib ja tegutseb eesmärgipäraselt; *omab teadmisi ja kasutab aktiivselt erinevaid õpistrateegiaid; *töötab aktiivselt kaasa, võttes vajadusel ka liidrirolli; *väärtustab tagasisidet ja õpib oma vigadest.	Avatud kaaslane *loob julgelt kontakti uute kaaslastega; *suhtleb rõõmuga erinevate kaaslastega, sõltumata enda/kaaslase keeleoskusest; *on tähelepanelik suhtleja - kuulab, märkab, toetab; *töötab tulemuslikult nii paaris kui ka rühmas, kaasab teisi.	Tasakaalus isiksus *on enda ja teiste tunnetest teadlik ning oskab neid väljendada; *väljendab ja lahendab erimeelsusi konstruktiivselt; *seisab enda ja teiste vajaduste eest; *on mitmekülgsete huvidega, naudib nii vaimset kui füüsilist tegevust.

Viie võtmepädevuse defineerimisel oleme lähtunud:

- RÕKis sõnastatud üldpädevustest,
- Christopher Petersoni ja Martin Seligmani koostatud vooruste ja positiivsete isikuomaduste liigitusest,
- Üle-Euroopalises uuringus välja toodud oskustest, mida tööandjad kõige enam hindavad.

Avatud Kooli viis võtmepädevust ning nende arendamine iseendas **on olulised ka õpetajate ja kõigi teiste kooli töötajate jaoks.**

Viie võtmepädevuse arengu toetamiseks ühendame Avatud Koolis üldõppe suunaga aineõppe ehk **baasõppe, ainetunnid** ja **projektõppe** ning rakendame **kahe-suunalise keelekümbluse** mudelit. III kooliastmes lisanduvad I ja II kooliastme mudelile praktikumid ja külalistunnid, mille eesmärk on samuti toetada võtmepädevuste kujundamist. **Avatud Kooli õpilased omandavad** põhikooli lõpuks kolm keelt väga heal tasemel, sügavad teadmised reaal- ja loodusteadustes ning head sotsiaalsed ja emotsionaalsed oskused.

Avatud Kooli mudel	
MIDA? Mida õpilased Avatud Koolis õpivad? Mida omandavad?	KUIDAS? Kuidas õpilased Avatud Koolis õpivad?
• Avatud Kooli võtmepädevused ja väärtused • 3 keelt väga heal tasemel • sügavad teadmised reaal- ja loodusteadustes • head sotsiaalsed ja emotsionaalsed oskused	• kahe-suunaline keelekümblus • baasõpe • projektõpe • praktikumid (III kooliastmes) • külalistunnid (III kooliastmes) • KÕP-süsteem • KÕP³-süsteem

1.1. Reaal- ja loodusteadused Avatud Koolis

Töötame Avatud Koolis selle nimel, et igal õpilasel oleks võimalus omandada sügavad teadmised reaal- ja loodusteadustes. Selleks oleme suurendanud nii I kui ka II kooliastmes matemaatika ja loodusõpetuse mahtu. III kooliastmes oleme suurendanud matemaatika mahtu

ning süvendatud teadmisi reaal- ja loodusteadustest pakuvad ka praktikumid ning interdistsiplinaarne projektõpe. Baasõppes süveneme matemaatika ja loodusõpetuse baasteadmistesse ning -oskustesse. Projektõppes teeme koostööd erialaekspertidega, et reaal- ja loodusteaduste projektid oleksid ambitsioonikad, elulised ja põnevad, aitaksid õpilastel näha ning kogeda, kuidas reaal- ja loodusteadused on seotud igapäevase eluga. I kooliastmes on aastas 4 projekti, millest 1-3 on reaal- ja loodusteaduste fookusega. II kooliastmes on aastas 5 projekti, millest 3 on reaal- ja loodusteaduste fookusega. III kooliastmes on aastas 5 projekti, millest vähemalt 2 on konkreetse reaal- ja loodusteaduste fookusega ning lisaks läbib iga õppija aastas 2 praktikumi, mille hulgast saab valida oma huvidele vastavaid reaal- ja loodusteadustega seotud teemavaldkondi.

Selleks et toetada mõtestatult õpilaste digipädevuste arengut, oleme koostöös erialaekspertidega koostanud Avatud Kooli digipädevuste mudeli (vt LISA 1 Avatud Kooli digipädevuste mudel), kus on välja toodud digipädevuste oodatav tase klassiti ehk õpitulemused ning vajalikud vahendid ja keskkonnad, mis on seotud õpieesmärkide saavutamiseks vajalikud. Iga õppeaasta alguses lepivad õpetajad kokku, millal ja kuidas (baasõppes, ainetundides või projektõppes) tagavad nad digipädevuste mudelis välja toodud õpitulemuste saavutamise.

1.2. Keelekümblus Avatud Koolis

Meie sihiks on, et kõik Avatud Kooli õpilased omandavad põhikooli lõpuks 3 keelt väga heal tasemel. Selleks rakendame alates 1. klassist kahe-suunalist keelekümblust (eesti ja vene keel) ning õpetame ka inglise keelt lähtudes keelekümbluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetoditest. Kahe-suunalise keelekümbluse programmi puhul on oluline, et lapsed klassis on erineva koduse keelega. Eesti ja vene koduse keelega õpilased õpivad koos ühtse grupina kogu päeva või enamiku päeva vältel lõimitud aine- ja keeleõppe põhimõtetest lähtudes, seega omandavad erinevaid keeli tähenduslikus kontekstis igapäevasuhtluses ja aineteadmistega seostatult. Iga aine õpe toimub koos õppekeelt emakeelena kõneleva(te) õpetaja(te)ga. Keelekümbluse meetodil omandavad kõik õpilased põhikooli lõpuks

eesti, vene ja inglise keeles väga hea taseme nii rääkimises, kuulamises, lugemises kui ka kirjutamises. I ja II kooliastmes toimub suurem osa õppes eesti ja vene keeles ning inglise keele osakaal on väiksem. III kooliastmes suureneb ingliskeelse õppe osakaal.

Kahesuunalise keelekümbeluse põhimõtted Avatud Koolis:

- **eesti ja vene emakeelega õpilased õpivad koos ühes** klassis ning toetavad teineteist õppeprotsessis – mõlema keele kandjaid on klassis umbes 50% (sh. kakskeelsete õpilaste osakaal klassis võib olla kuni ⅓);
- **mitu fookust** – keelt ja ainet õpitakse lõimitult; keelt õpitakse/õpetatakse kõikides tegevustes ja kõikides valdkondades;
- **ei tõlgita**: üks õpetaja – üks keel;
- **Õppekeelt vahetades liigutakse valdkonna sisuga edasi** – ühe õpetaja jagatud teadmisi kinnistatakse ka teise õpetajaga teises keeles, kuid erinevate tegevuste abil; olemasolevatele teadmistele ja oskustele tuginedes liigutakse õppekeelt vahetades ainevaldkonna õppesisuga edasi.
- **diferentseerimine** – õpetaja diferentseerib õppetööd klassiruumis nii, et meetodid ja tunni tempo vastaksid erineva keeletasemega õpilaste vajadustele.
- **turvaline ja rikastav õpikeskkond** – igapäevased rutiintegevused ja kõnemallid; ainesisu ja keel tehakse nähtavaks seinal jm;
- **autentsus ja allikalähedus** – õpilaste huvidega arvestamine, õppetegevuse seostamine õpilaste igapäevaelu kogemustega, kontakti loomine teiste sihtkeeles kõnelejadega;
- **aktiivne õppimine** – õpilased räägivad rohkem kui õpetaja, õpilased seavad endale õpieesmärgid; edendatakse õpilaste koostööd, õpetaja on suunaja ja võimaluste looja;
- **koostöö** – erineva emakeelega õpetajad, kes õpetavad sama klassi, töötavad meeskonnana ja planeerivad õppeprotsessi koostöös, lapsevanemad kaasatakse õpilasi toetama, õppeprotsessi kaasatakse ka kohalik kogukond ja erialaekspertid.

1.3. Projektõppe Avatud Koolis

Projektõppe raames viime läbi projekte, mis lähtuvad Avatud Kooli **neljast kesksest teemast** ning kus uurime põhjalikult mõnda küsimust või lahendame reaalselt probleemi. Projekte luues lähtume *Buck Institute for Education*’i projektõppe kuldstandardist.

Tulemusliku projekti olulised kriteeriumid:

- selged eesmärgid – iga projekt hõlmab vähemalt kahe aine õpitulemusi, projekti käigus toetatakse õpilaste võtmepädevuste arengut;
- keerukas probleem või uurimisküsimus;
- pikaajaline uurimus (üks projekt kestab 5–7 nädalat);
- autentsus – projekti probleemipüstitus, kasutatavad meetodid/tööriistad/lahendused või projekti mõju on seotud reaalse eluga;
- õpilased teevad projekti käigus sisulisi valikuid;
- refleksioon, tagasiside andmine ja vastuvõtmine toimub läbivalt;
- projekti tulemi avalik esitlemine.

Projektõppe ühe vormina rakendame Avatud Koolis kogukonnaõpet (*Service-Learning*). Kogukonnaõppe projektid on projektid, mis teenivad kogukondlikke hüvesid, seeläbi arendades õpilaste personaalseid ja akadeemilisi oskusi. Teadusuuringud näitavad, et kogukonnaõppel on positiivne mõju õpilaste sotsiaalse, personaalse ja ühiskondliku vastutustunde arenemisele; täisväärtuslike suhete kujunemisele ning empaatiavõime ja hoolivuse kujunemisele.

I, II ja III kooliastme projektide teemad: “LISA 2. I, II ja III kooliastme projektid”

1.4. Praktikumid Avatud Koolis

Lisaks ainetundidele ja projektõppe tundidele toimub osa kolmanda kooliastme õppetegevusest praktikumide formaadis. Praktikumide eesmärk on muuta õpe praktilisemaks, huvipõhiseks ning toetada viie võtmepädevuse arengut. Praktikumides osalemine võimaldab noorel muuhulgas õppida tundma erinevaid ameteid ja seeläbi teha tulevikus teadlikumaid karjäärivalikuid.

Üks **praktikum** kestab pool aastat ja iga õppija läbib poolaastas ühe praktikumi. III kooliastme jooksul läbib seega iga õpilane kuus praktikumi. Iga poolaasta alguses valivad õpilased praktikumi lähtuvalt enda huvidest. Vajadusel toetab õpilast valiku tegemisel tema KÕP₃ mentor. Avatud Koolis pakutavad praktikumid on jaotatud kolme kategooriasse: **keeled, teadus, kunstid**. Praktikumides osalemine on kohustuslik ja neisse on lõimitud erinevate valdkondade õpitulemusi ning võtmepädevusi. Osad praktikumid viiakse läbi koostöös kooliväliste partneritega. Praktikumi õpigrupis on kuni 15 õpilast ning need toimuvad üks kord nädalas topelttunnina. III kooliastmes on õpilastel igal nädalal KÕP₃ tund, kus tegeletakse sotsiaalse ja emotsionaalse arengu teemadega, arutatakse päevakajalisi küsimusi või käsitletakse muid olulisi õppetöö teemasid (sh teadliku praktikumide valimise toetamine).

Praktikumides toimub hindamine arvestatud - mittearvestatud põhimõttel. Praktikumi läbiviija hindab lisaks õpitulemustele õppija aktiivset osalemist, initsiatiivikut ning meeskonnatöös osalemist. Praktikumide hindamisel on võtmetähtsusega õppija eneseanalüüs.

1.5. Sotsiaalse ja emotsionaalse arengu toetamine Avatud Koolis

Lisaks tugevatele aineteadmistele ja suurepärasele keeleoskusele on Avatud Koolis oluline elus hästi hakkama saamiseks vajalike oskuste, hoiakute ja harjumuste kujunemine. Praktiliste eluoskuste, nagu koostööoskused, empaatia, aga ka iseendast arusaamine, oma tunnete mõistmine, iseenda kehtestamine, tagasiside andmine ja vastuvõtmine, kriitiline mõtlemine, tervislike valikute tegemine nt

toitumises ja liikumises, on samuti Avatud Kooli õppekava osa ning nende oskuste ja hoiakute arendamine on tegevuste kogum, mis toimub nii tundides kui ka väljaspool klassiruumi. Koolipäeva komponendid – hommikuring I kooliastmes, pikk vahetund õues, lugemismaterjalid ja tegevused projektides ning kõikvõimalikud õppekäigud – toetavad õpilaste sotsiaalset ja emotsionaalset arengut.

Õpilaste sotsiaalse ja emotsionaalse arengu toetamiseks rakendame Avatud Koolis Samm-sammult programmi, KiVa programmi, VEPA metoodikat ja KÕP- ning KÕP³-süsteemi (kontaktõpetaja ja -mentori süsteemi).

KiVa on teadus- ja tõenduspõhine kiusamisvastane programm, mis on töötatud välja Soome haridus- ja kultuuriministeeriumi toetusel Turu ülikoolis. KiVa programmi kasutatakse kogu maailmas ja see on maailma enim uuritud kiusamisvastane programm. KiVa programm sisaldab tegevusi ja juhendeid nii kiusamise ennetamiseks kui ka kiusamisjuhtumite lahendamiseks. KiVa eesmärk on kiusamise ennetamine ja kiusajuhtumine tõhus lahendamine. Programm põhineb kiusamise ja selle mehhanismide aastakümnete pikkusel ulatuslikul uurimisel. KiVa tugineb kolmel sambal: ennetamine, sekkumine ja jälgimine.

Samm-sammult (*Second Step*) on programm I kooliastme õpilaste sotsiaalsete ja emotsionaalsete teadmiste, oskuste ja hoiakute arendamiseks ja kujundamiseks. Samm-sammult õppetunnid käsitlevad õppimiseks vajalikke oskusi, empaatiat, emotsioonidega toimetulekut, suhtlemisoskust ja probleemide lahendamist. Samm-sammult kasutab eesmärkide saavutamiseks nelja strateegiat: täidesaatvate funktsioonide ehk tähelepanu, pidurdusprotsesside, töömälu, ümberlülituvuse jm arendamiseks mõeldud mängud, nädala teemaga seotud tegevused, kordamisülesanded ja koduga koostöös läbiviidavad tegevused. Õpetajaid julgustatakse suunama lapsi omandatud oskusi ja teadmisi kasutama ning hoiakuid teadvustama õppetöös igapäevaselt.

VEPA on kogum meetoditest, mida õpetaja kasutab õpitegevuste ajal. Metoodika eesmärk on positiivse ja õppimisele suunatud õhkkonna loomine klassis ning õpilaste positiivse käitumise tunnustamine. VEPA metoodika koosneb tõenduspõhistest töövahenditest ja märguannetest, mille kasutamine suurendab õpilaste oskusi oma käitumise ja emotsioonide kontrollimiseks.

KÕP-süsteem I ja II kooliastmes. Igal klassiõpetajal on kuni 16 kontaktõpilast. Õpilased jaotatakse kontaktõpetajate gruppidesse vastavalt nende kodusele keelele (eesti või vene keel). **Kontaktõpetaja roll on:**

- luua oma kontaktõpilaste ja nende peredega koostöine suhe;
- koondada ja hoida tervikpilti oma kontaktõpilaste arengust ja toimetulekust koolis.

Kord nädalas toimuvad KÕP-tunnid. KÕP-tundide peamine eesmärk on toetada õpilaste sotsiaalset ja emotsionaalset arengut.

KÕP-tundides:

- toetab õpetaja koostöiste ja hoolivate suhete kujunemist ja säilimist grupis/klassis;
- aitab õpetaja õpilastel sihikindlalt arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi;
- viib õpetaja läbi Samm-sammult programmi tegevusi I kooliastmes;
- viib õpetaja läbi KiVa programmi tegevusi I ja II kooliastmes;
- käsitleb õpetaja parasjagu grupis/koolis olulisi teemasid.

KÕP³-süsteem III kooliastmes. Kolmandas kooliastmes rakendatakse õpilaste sotsiaalse ja emotsionaalse arengu ning õpiedu toetamiseks KÕP³-süsteemi. KÕP³-süsteemis valib iga õpilane endale valikus olevate koolitöötajate seast KÕP³-mentori. Õpilase ja mentori emakeel ei ole KÕP³-mentori valimisel määravad. Igas KÕP³ õpigrupis on 10 kuni 15 õpilast. **KÕP³-mentori roll on:**

- luua oma õpigrupi õpilastega koostöine ja usalduslik suhe;
- toetada oma KÕP³ õpigrupi grupiprotsesside arengut;

- jõustada oma õpigrupi õpilaste arengut, õpimotivatsiooni ja õpivalikute tegemist, kasutades mentorluse ja *coachingu* meetodeid;
- toetada õpilase kujunemist ennastjuhtivaks õppijaks;
- toetada õpilaste sotsiaalseid suhteid ja väärtushinnangute kujunemist kasutades KiVa metoodikat ja materjale;
- oma KÕP³ grupi õpilaste loovtööde juhendamine (läbimise, koostamise ja esitlemise toetamine);
- nõustada oma KÕP³ grupi õpilaste vanemaid nende lapse õppimise ja arengu osas;
- koondada oma õpigrupi õpilaste arengu ja toimetuleku üldpilti koolis.

Kord nädalas toimuvad KÕP³ tunnid vastavas KÕP³-mentori õpigrupis. Kord kuus viib KÕP³-mentor läbi individuaalse vestluse kõikide enda õpigruppi kuuluvate õpilastega.

2. Kooli struktuur ja juhtimine

Avatud Kool on üldhariduslik erakool, mis alustas 2017. aasta sügisel algkoolina ning kasvab 9-klassiliseks põhikooliks. Koolis on maksimaalselt 2 paralleelklassi ja klassis kuni 30 õpilast. Eesmärgiks on luua klassikomplektid, kus on võrdselt eesti ning vene koduse keelega õpilasi. Kahesuunalise keelekümbeluse tõhusaks toimimiseks on samuti oluline, et kakskeelsete õpilaste osakaal klassis ei ületaks $\frac{1}{3}$. Klassi avamiseks peab ühe koduse keelega õpilaste arv moodustama vähemalt $\frac{1}{3}$ klassi koosseisust.

Kooli juhtorganid on hoolekogu ning juhtkond, mida juhib kooli direktor. Direktori peamisteks ülesanneteks on vastutada õppe- ja kasvatustegevuse korralduse ja tulemuslikkuse eest, arendada ja täiustada kooli kontseptsiooni ning esindada kooli avalikkuse ees.

Kooli juhtkonda kuuluvad lisaks direktorile õppejuhid ja teised juhtimisvastutusega ning direktori otsealluvusse kuuluvad ametid. Kooli juhtkonna koosseisu komplekteerib direktor.

Kooli hoolekogu on kooli kollegiaalne otsustuskogu, kuhu kuuluvad lapsevanemate esindajad, õpetajate esindajad, juhtkond ja kooli pidaja esindajad. Hoolekogu ülesandeks on kooli üldstrateegia määramine, õppekava ning arengukava heakskiitmine ning ettepanekute tegemine kooli töö paremaks korraldamiseks.

Õpilaste peredel on võimalus Avatud Kooli õppe- ja kasvatuspõhimõtete, meetodite ja põhiväärtustega tutvuda perepäevadel, Avatud Kooli huvikooli huviringides, linnalaagrites ja Avatud Kooli vanematekoolis. Avatud Kooli vastuvõtt toimub lapsevanema avalduse alusel. Avalduse täitmisele järgnev vestlus kooli meeskonnaliikmetega, et anda perekonnale võimalus põhjalikult Avatud Kooli kontseptsiooniga tutvuda ja otsustada, kas Avatud Kool võiks nende lapsele sobida. Kui soovijaid on rohkem kui kohti, on kohtade täitmisel eelisõigus peredel, kelle laps või lapsed juba õpivad Avatud Koolis, ning ülejäänud vabade kohtade jagamine toimub loosi teel.

3. Õppe ja kasvatuse korraldus

Õppeaastas on **35 õppenädalat**, kokku **175 koolipäeva**, mis on jaotatud **viieks perioodiks ehk viiendikuks**. Kooliaasta algab 1. septembril. Kooliaastas on mitu vaheaega, vaheaegade täpsed ajad määratakse eelmise õppeaasta 1. aprilliks.

Avatud Koolis toimub õppetöö lähtudes **kahesuunalise kümblyse põhimõtetest** ning ühendades üldõppe suunaga aineõpetust ehk **baasõpet** ja **projektõpet**.

I kooliastmes koosneb koolipäev **baasõppe tundidest**, kus tegeletakse süvendatult keelte, matemaatika ning loodusõpetusega, ja **projektõppe tundidest**. Loodusõpetust, inimeseõpetust, matemaatikat ja keeli õpetatakse lõimitult projektõppevormis. Igasse projekti on võimalusel lõimitud ka kunsti- ja tööõpetust. Projektid kestavad 5-7 nädalat ning lähtuvad kooli kesketest teemadest. Projektõpe annab õpilastele võimaluse tegeleda teemadega põhjalikult, luues seoseid ja andes süsteemseid teadmisi. Tähtis on õpilaste aktiivsus õppeprotsessis ning õpetatava seotus igapäevaeluga. Baasõppe tundide ja projektõppe kõrval õpetatakse Avatud Koolis lõimitult kunsti ja tööõpetust (**loovustund**) ning eraldi ainetena **muusikat** ja **kehalist kasvatust**. Kord nädalas on õpilastel kontaktõpetaja tund (**KÕP tund**), kus tegeletakse sotsiaalse ja emotsionaalse arengu teemadega, arutatakse päevakajalisi küsimusi või käsitletakse muid olulisi õppetöö teemasid.

II kooliastmes koosneb koolipäev **baasõppe tundidest** ja **projektõppe tundidest**. Baasõppe tundides keskendudakse matemaatikale, keelele ja kirjandusele, loodusõpetusele ja ühiskonnaõpetusele. Loodusõpetust, ajalugu, inimeseõpetust, matemaatikat, keeli ja kirjandust õpetatakse lõimitult projektõppevormis. Projektidesse on võimalusel lõimitud ka kunsti ja tehnoloogiaõpetust. Baasõppe tundide ja projektõppe kõrval õpetatakse Avatud Koolis **loovusaineid** (kunst, tehnoloogiaõpetus, käsitöö/kodundus) ning eraldi **muusikat**, **kehalist kasvatust** ja matemaatikaga tihedalt seotud **programmeerimist**. Igale nädalale on õpilastel vähemalt üks kontaktõpetaja

tund (**KÕP tund**), kus tegeletakse sotsiaalse ja emotsionaalse arengu teemadega, arutatakse päevakajalisi küsimusi või käsitletakse muid olulisi õppetöö teemasid.

III kooliastmes koosneb koolipäev **ainetundidest, projektõppe tundidest ning praktikumidest**. Ainetundides keskendutakse matemaatikale, keeltele ja kirjandusele, loodus- ja sotsiaalteadustele. Loodusaineid, sotsiaallaineid, matemaatikat, keeli ja kirjandust õpitakse ka lõimitult projektõppevormis. Lisaks on projektidesse lõimitud kunsti, muusika-, liikumis- ja tehnoloogiaõpetust. Ainetundide ja projektõppe kõrval toimuvad Avatud Kooli III kooliastmes **praktikumid**. Iga poolaasta alguses valivad õpilased praktikumide valikust endale praktikumid, milles osalevad. Avatud Koolis pakutavad praktikumid on jaotatud kolme kategooriasse: keeled, teadus, kunstid. Praktikumides osalemine on kohustuslik ja nendes on erinevate valdkondade õpitulemusi ning võtmepädevusi. Osad praktikumid viiakse läbi koostöös kooliväliste partneritega. Praktikumi õpigrupis on kuni 15 õpilast ning need toimuvad üks kord nädalas topelttunnina. III kooliastmes on õpilastel igal nädalal **KÕP tund**, kus tegeletakse sotsiaalse ja emotsionaalse arengu teemadega, arutatakse päevakajalisi küsimusi või käsitletakse muid olulisi õppetöö teemasid (sh teadliku praktikumide valimise toetamine).

Avatud Kooli õpilased alustavad 1. klassist kahe keele - **eesti ja vene keele** - õppimist **keelekümbluse põhimõtteid järgides**. See tähendab, et erineva emakeelega õpilased õpivad koos ning I ja II kooliastmes toimub osa päeva õppetööst **eesti** ja osa **vene keeles**. Kolmas keel ehk **inglise keel** lisandub 2. klassis. Inglise keele osakaal on I ja II kooliastmes eesti ja vene keele omast väiksem. Inglisekeelse õppe osakaal tõuseb III kooliastmes. **Terve põhikooli lõikes toimub 60% õppest eesti keeles, 30% õppest vene keeles ja 10% õppest inglise keeles** (vt allolevat tabelit).

Õppekeel	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Eesti keel	55%	54%	71%
Vene keel	40%	36%	16%
Inglise keel	5%	10%	13%

Koolipäeva ülesehituses on arvestatud **kogupäevakooli** põhimõtteid. **Avatud Kool** avatakse hommikul kell 8.00 ja tunnid algavad kell 9.00.

I kooliastmes on igal hommikul **hommikuring**, kus elatakse sisse koolipäeva, vaadatakse üle algava päeva eesmärgid. Koolipäev on üles ehitatud nii, et **kahe pikema õppetsükli vahel on 60-minutiline paus**, mille jooksul käivad õpilased **õues** ning **söövad lõunat**. Ühte õppetsükliks planeerivad õpetajad mitmekesiseid õppetegevusi ja -meetodeid ning teevad vastavalt õpilaste vajadustele ja tegevuste iseloomule puhkepause (kokku kuni 30 min). Õppetöö lõpeb **päeva kokkuvõttega**, millele järgnevad **pikapäevarühm ja huviringid**. I kooliastmes luuakse õpilastele võimalusi iseseisvaks õppimiseks (nt regulaarsed iseseisva õppimise päevad).

II kooliastmes vahelduvad õppetunnid 30-minutiliste vahetundidega, mille jooksul käivad õpilased õues ning söövad lõunat. Õppetööle järgnevad huviringid. II kooliastmes on üks koolipäev nädalas iseseisva õppimise päev. Koolipäev lõpeb hiljemalt 15:30.

III kooliastmes koosneb koolipäev **3 õppetsüklist**. Esimene õppetsükkel on 80-minutiline ning sellele järgneb 20-minutiline puhkepaus. Teine õppetsükkel koosneb 80-minutilisest juhendatud õppest ning 40-minutilisest enesejuhitud tegevusest. Teise õppetsükli järel on 20-minutiline puhkepaus, mille jooksul õpilased söövad lõunat. Kolmanda õppetsükli tundide pikkused on lähtuvalt õppeaine iseloomust

kas 80- või 45-minutilised ning tundide vahele jäävad regulaarsed puhkepausid. Koolipäev lõpeb hiljemalt 15:30. Üks koolipäev nädalas on iseseisva õppimise ning praktikumis osalemise päev.

Õppetunnid (ainetunnid, baasõppe tunnid, projektõppe tunnid ja praktikumid) toimuvad koolis või väljaspool kooli näiteks ekskursiooni või õppekäiguna. Õpetajad planeerivad õppetunnid ning ekskursioonid ja õppekäigud õppeaasta alguses; lisavad need oma töökavadesse, arvestusega, et need ei ületaks lubatud nädalakoormust ja toimuksid õppeaasta sees.

3.1. Tunnijaotusplaan õppeaineti ja klassiti

Avatud Kooli nädala tunnikoormused on:

- 1. klassis 20 tundi,
- 2. klassis 23 tundi,
- 3. klassis 25 tundi,
- 4. klassis 25 tundi,
- 5. klassis on 28 tundi,
- 6. klassis on 30 tundi,
- 7. klassis on 30 tundi,
- 8. klassis on 32 tundi,
- 9. klassis on 32 tundi.

Avatud Kooli I kooliastme tunnijaotusplaan

Avatud Kooli I kooliastme tunnijaotusplaan				Avatud Kool								
				1. klass			2. klass			3. klass		
Aine	RÕK	Reserv	AK	EST	V	ING	EST	V	ING	EST	V	ING
Keeled	22	4	26									
-eesti keel				4			5			5		
-vene keel					3			3			3	
-inglise keel									1			2
Matemaatika	10	2	12	2	2		3	1		3	1	
Loodusõpetus	3	1	4	0,5	0,5			1		1	1	
Inimeseõpetus	2	1	3	0,5	0,5		1				1	
Loovustund (kunst ja tööõpetus)	9		9	1	2			3		1	2	
Muusika	6		6	2			2				2	
Liikumine	8		8	2			3			3		
Reserv	8											
KOKKU	68		68	12	8	0	13	9	1	13	10	2
				20			23			25		

Avatud Kooli II kooliastme tunnijaotusplaan

Avatud Kooli II kooliastme tunnijaotusplaan				Avatud Kool								
				4. klass			5. klass			6. klass		
Aine	RÕK	Reserv	AK	EST	V	ING	EST	V	ING	EST	V	ING
Keeled	23	4	27									
-eesti keel				5			3			3		
-vene keel					4			3			3	
-inglise keel						2			2			2
Kirjandus	4		4				1	1		1	1	
Matemaatika	13	4	17	3	2		3	2	1	3	2	1
Loodusõpetus	7	2	9	1	1		2	1		2	2	
Ajalugu	3		3				1			1	1	
Inimeseõpetus	2		2	1				1				
Ühiskonnaõpetus	1		1							1		
Loovusained (kunst, tehnol, käsitöö ja kodundus)	8		8		2		1	2		1	2	
Muusika	4		4	2			1			1		
Liikumine	8		8	2			3			3		
Reserv	10											
KOKKU	83		83	14	9	2	15	10	3	16	11	3
				25			28			30		

Avatud Kooli III kooliastme tunnijaotusplaan

Lähtuvalt kooli eripärast ja õppekorraldusest 7.-9. klassis, on III kooliastmes õpitavad õppeained jaotatud viide valdkonda (“Keel ja kirjandus”, “Matemaatika”, “Loodusained”, “Sotsiaalsained”, “Loovained”). Seetõttu on ka õppekava lisades III kooliastme ainevaldkondade ainekavad välja toodud eraldi I ja II kooliastme ainekavadest.

Avatud Kooli III kooliastme tunnijaotusplaan				Avatud Kool								
				7. klass			8. klass			9. klass		
Ainevaldkond ja õppeained	RÕK	Reserv	AK	EST	V	ING	EST	V	ING	EST	V	ING
Keel ja kirjandus	30											
-eesti keel ja kirjandus				3			3			3		
-vene keel ja kirjandus					4			4			4	
-inglise keel						3			3			3
Matemaatika												
-matemaatika	13	1	14	3	2		3	1		5		
Loodusained												
-loodusõpetus	2		2			2						
-geograafia	5		5	2			1		1	1		
-bioloogia	5		5	1			2			2		
-keemia	4		4				2			2		
-füüsika	4		4				2			2		
Sotsiaalsained												

-ajalugu	6		6	2			2			2		
-inimeseõpetus	2		2	1			1					
-ühiskonnaõpetus	2		2							2		
Loovained												
-kunst	3		3	1			1			1		
-tehnoloogia	5		5	2			2			1		
-muusika	3		3	1			1			1		
-liikumisõpetus	6		6	2			2			2		
Sotsiaalne ja emotsionaalne õppimine												
-KÕP ³		3		1			1			1		
Reserv	4											
KOKKU				19	6	5	23	5	4	25	4	3
				30			32			32		

- Avatud Kooli õppekava toetavad lisaks tundidele hommikuring, KÕP ning KÕP³ tund ja päeva kokkuvõte ning päeva teises osas toimuvad ringitegevused, õpiabitunnid ja pikapäevarühm.
- EST - eestikeelne õpe; V - venekeelne õpe; ING - inglisekeelne õpe.

3.2. Kesksete teemade ja lõimingu rakendamine

Kesksete teemad on vahendiks võtme- ja valdkonnapädevuste saavutamiseks ning õppeainete ja ainevaldkondade omavaheliseks lõiminguks. Kesksete teemad on aineülesed ja toetavad õpilase suutlikkust oma teadmisi erinevates olukordades rakendada.

Avatud Kooli nelja keskse teema loomisel oleme lähtunud RÕKi läbivatest teemadest, IB õppekava kesksetest küsimustest ja Howard Gardneri kesksetest küsimustest. Keskseid teemasid käsitletakse igal kooliaastal kogu põhikooli vältel.

Avatud Kooli neli keskset teemat:

- Inimeseks olemine** - identiteet, uskumused, väärtused, füüsiline, vaimne ja spirituaalne tervis, suhted, perekonnad, sõbrad, kogukonnad, kultuurid, õigused, kohustused, mis tähendab olla inimene.
Keskne teema sisaldab järgmisi RÕKi läbivaid teemasid: kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus, elukestev õpe ja karjääri planeerimine ning tervis ja ohutus.
- Aeg ja ruum** - kus me asume ajas, igaühe isiklik ajalugu, kodu, teekonnad, avastused, inimkonna migratsioon, sidemed inimeste ja tsivilisatsioonide vahel, kohalik ja globaalne vaatenurk.
Keskne teema sisaldab järgmisi RÕKi läbivaid teemasid: kultuuriline identiteet, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, väärtused ja kõlblus.
- Loodus ja tehnoloogia** - loodus ja looduseadused, füüsilise ja bioloogilise maailma seosed inimühiskondadega, teaduslike printsiipide mõistmine, teaduse ja tehnoloogia mõju ühiskonnale ja loodusele.
Keskne teema sisaldab järgmisi RÕKi läbivaid teemasid: keskkond ja jätkusuutlik areng, teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon.

- **Kogukond, ühiskond ja globaalne areng** - kuidas erinevad inimkogukonnad ja organisatsioonid toimivad, mis on nende eesmärgid, kuidas otsuseid tehakse, mis on majandustegevuse mõju inimekonnale ja keskkonnale. Maakeral on piiratud ressursid, millised on meie õigused ja kohustused nende jagamisel teiste inimeste ja elusolenditega, suhted kogukondade sees ja vahel, võrdsed võimalused, rahu ja konfliktide lahendamine. *Keskne teema sisaldab järgmisi RÕKi läbivaid teemasid: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, väärtused ja kõlblus, teabekeskond, tervis ja ohutus, tehnoloogia ja innovatsioon.*

Kesksete teemade õpe realiseerub eelkõige:

- õpikeskkonna korralduses kooli vaimse, sotsiaalse ja füüsilise õpikeskkonna kujunemisel, arvestades kesksete teemade sisu ja eesmärke;
- projektõppe tundides, kus on lõimitud omavahel loodus- ja sotsiaalsed, matemaatika, keeled ja kirjandus ning võimalusel ka kunsti, tehnoloogiaõpetust, käsitööd/kodundust;
- klassivälises õppetegevuses (kaasates eksperte ja kogukonda), huviringide tegevuses ning osaledes erinevates koolivälistes projektides;
- kolmanda kooliastme praktikumides;
- kolmandas kooliastmes teostatavas loovtöös;
- kesksed teemad on vahendiks võtmepädevuste saavutamisel.

Õppeainete vahelise sidususe saavutamiseks kirjeldatakse ainetevahelist lõimingut ja projektõpet täpsemalt ainekavades.

Kesksete teemade õpe toetab otseselt ka **karjääriõppe toimumist koolis**. Karjääriõpe toimub koolis võtmepädevuste ning kesksete teemade kaudu õpetajate kavandatud õppeprotsessi käigus. Karjääriõppe teemadest lähtudes tuuakse nii baasainete õppesse kui projektõppesse sobivad teemakäsitlused, näited ja meetodid, viiakse koos läbi elulähedasi projekte, kutsutakse külalisõpetajaid ja käiakse õppekäikudel. Kolmanda kooliastme praktikumide eesmärk on anda noorele võimalus õppida muuhulgas tundma erinevaid ameteid ning seeläbi teha tulevikus teadlikumaid valikuid enda karjääri planeerimisel. Karjääriinfot edastavad ning õpilasi nõustavad ennekõike KÕP õpetajad ja KÕP³ mentorid, projekti õpetajad, aga sageli ka tugimeeskond.

Karjääriinfo kättesaadavus tagatakse ennekõike:

- ainetundides;
- ürituste kaudu;
- projektõppes, õppekäikudel, külalistundides ja praktikumides;
- arenguveestlustel;
- KÕP³ õppegrupi ja individuaalsetel kohtumistel.

3.3. Loovtöö korraldamise põhimõtted

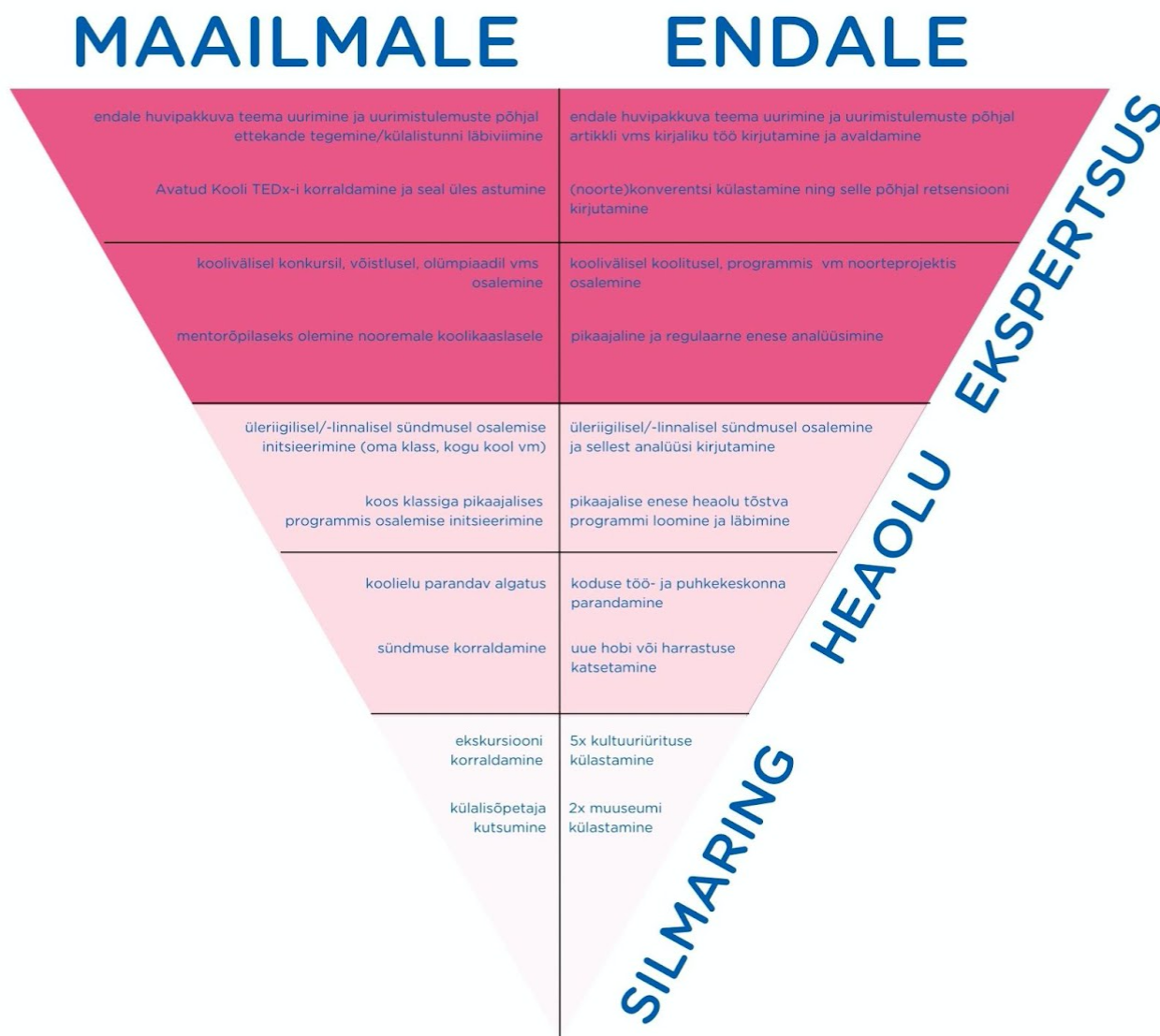
Loovtöö eesmärk Avatud Koolis on toetada õpilaste õnnelikuks, aktiivseks ja ettevõtlikuks kodanikuks kasvamist. Loovtöö läbimine on seotud Avatud Kooli võtmepädevustega ning arendab õppijate eneseteadlikkust ja ennastjuhtivust. Lisaks panustavad õppijad loovtööga enda kooli, kogukonna ja maailma arengusse, läbi mille laieneb nende silmaring ning kasvab teadlik suhestumine neid ümbritseva maailmaga.

Loovtöö Avatud Koolis koosneb erinevatest tegevustest ja nende dokumenteerimisest ning analüüsimisest. Õppija koostab loovtöö raames õpimapi, kuhu on koondatud kõikide tegevustega seonduv. **Kolme aasta jooksul läbitakse vähemalt viis tegevust** kolmel teemal (*teemad: silmaring, heaolu ja ekspertsus*). Õppijad saavad oma loovtöö koostamist ise planeerida ja juhtida ning neid toetab seejuures nende valitud KÕP³-mentor. Üks viiest tegevusest peab kolme aasta jooksul olema sihtkeelne.

Joonisel 1 on kujutatud Avatud Kooli loovtöö ülesehitus. Loovtöö läbitakse joonisel alt üles: õppija valib igalt tasandilt vähemalt ühe endale huvipakkuva tegevuse. Õppijal on kohustus oma tegevust dokumenteerida ning koostada analüüs.

Iga tegevuse kokkuvõtet tutvustavad õpilased oma KÕP³-mentorile ja õppegrupile. Kõikide tegevuste dokumentatsiooni ja analüüsid köidab õppija õpimappi, mille esitlemine toimub 9. klassi II poolaastal. Õpimappi esitledes valib õppija välja enda jaoks kõige tähenduslikuma tegevuse, mida kaasõpilastele ja õpetajatele tutvustada ning esitleb lisaks ka oma eneseanalüüsi, kus võtab kokku loovtöö kogemuse, analüüsib enda edenemist ja arengut ning annab hinnangu oma tööle.

Loovtöid hindab loovtööde komisjon, kuhu kuuluvad kogu lennu KÕP³-mentorid, õppejuht ja koolijuht. Loovtöö hinne kujuneb kolme aasta jooksul tehtud tegevuste tutvustusest KÕP³ õppegrupis, õpimapist ja õpimapi esitlemisest. Loovtööde täpsem hindamine on kirjeldatud Avatud Kooli hindamisjuhendis (Lisa 3).

Joonis 1. Loovtöö ülesehitus Avatud Koolis.

4. Õpilaste arengu ja õppimise toetamise ning hindamise korraldus

Hindamine on süstemaatiline teabe kogumine õpilase arengu kohta, selle teabe analüüsimine ja tagasiside andmine. Hindamine on aluseks õppe edasisele kavandamisele. Hindamisel kasutatakse mitmesuguseid meetodeid, hindamisvahendeid ja –viise. Hindamine on õpetamise ja õppimise lahutamatu osa.

Hindamise eesmärgid on:

- toetada õppija arengut;
- anda tagasisidet õppija õppeedukuse kohta;
- innustada ja suunata õppijat sihikindlalt õppima;
- suunata enesehinnangu kujunemist; suunata ja toetada õppijat edasise haridustee valikul;
- suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja individuaalse arengu toetamisel;
- toetada kujundava hindamise ja enesehindamise põhimõtteid kasutades võtmepädevust „tasakaalus isiksus“ (sh RÕKis välja toodud enesemääratluspädevust);
- anda alus õpilase järgmisse klassi üleviimiseks ning kooli lõpetamise otsuse tegemiseks.

Avatud Koolis rakendatakse **kujundava hindamise põhimõtteid**. Kujundav hindamine on õppe kestel toimuv suulises või kirjalikus vormis hindamine, mille käigus õpetaja või õpilane analüüsib õpilase teadmisi, oskusi, hoiakuid, väärtushinnanguid ja käitumist. Kujundava hindamise abil saab õppija tagasisidet oma arengu, seniste tulemuste ja vajakajäämist ning võtmepädevuste arengu kohta. Õpitulemuste kohta tagasiside andmiseks kasutatakse III kooliastmes rakendatakse lisaks kujundavale hindamisele ka **protsenthindamist** (0-100%); alla 50% tulemus kuulub uuesti õppimisele ja hindamisele. Protsenthindamine võimaldab õppijat hinnata läbipaistvalt ja

paindlikult, vähendades võimalikult palju hindamise negatiivseid psühhosotsiaalseid mõjureid. Protsenthindamine teiseneb riiklikusse viie palli süsteemi järgmiselt:

- 90–100% on võrdne hindegaga „5”;
- 75–89% on võrdne hindegaga „4”;
- 50–74% on võrdne hindegaga „3”;
- 20–49% on võrdne hindegaga „2”;
- 0–19% on võrdne hindegaga „1”.

Õpetaja ülesanne on innustada ja suunata õpilast edasisel õppimisel ning kavandada koostöös õpilastega nii iga perioodi alguses kui ka perioodi kestel jooksvalt edasise õppimise eesmärgid ja teed. Kujundav hindamine keskendub eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Tagasiside kirjeldab õigel ajal ja võimalikult täpselt õpilase tugevaid külgi ja vajakajäämisi ning sisaldab ettepanekuid edaspidisteks tegevusteks, mis toetavad õpilase arengut. Üks kujundava hindamise liik – enesehindamine – toimub pidevalt õppeprotsessi käigus vaba vestluse vormis ning kokkulepitud vormis kirjaliku eneseanalüüsina. III kooliastmes on enesehindamine selge osa poolaasta õpitulemuste hindamisest ning käib koos õpetajapoolse peegelduse ja tagasisidega.

Iga projekti ja praktikumi lõpus saab õpilane projekti/praktikumi raporti, mis koosneb projekt õpitulemuste maatriksist ja õpetaja sõnalisest arengukirjeldusest. Et näha eesti, vene ja inglise keele ning akadeemiliste oskuste taset, tehakse igal perioodil kokkuvõtvaid töid. Õpilased saavad kaks korda aastas tunnistuse, mis koosneb poolaasta õpitulemuste maatriksist, õpetaja koostatud sõnalisest arengukirjeldusest ja õpilase eneseanalüüsist. Kolmandas kooliastmes on tunnistusel ka kokkuvõtvad hinded.

Täpsem kirjeldus tagasiside andmise süsteemist, hinnangute vaidlustamisest, õpilase järgmisesse klassi üleviimisest ja põhikooli lõpetamisest on täpsemalt kirjas Avatud Kooli hindamisjuhendis, mis on leitav õppekava lisas 3.

5. Tuge vajavate õpilaste õppekorralduse põhimõtted, tugiteenuste rakendamise kord

Tuge vajav õpilane on õpilane, kelle eriline andekus, õpiraskused, terviserike, puue, käitumis- ja tundeeluhäired, pikemaajaline õppest eemal viibimine või õppekeele ebapiisav valdamine toob kaasa vajaduse teha muudatusi või kohandusi õppe sisus, õppeprotsessis, õpikeskkonnas (õppevahendid, õpperuumid, suhtluskeel, tugipersonal, spetsiaalse ettevalmistusega pedagoogid ja muu selline) või taotletavates õpitulemustes. Nende muudatuste tegemisse kaasatakse õpilase vanemad. Tuge vajava õpilase õppe korraldamisel lähtutakse kaasava õppe põhimõtetest, mille kohaselt üldjuhul õpib tuge vajav õpilane tavaklassis. Vajadusel avatakse väikeklass neile õpilastele, kellel siiski koos teistega õppimine raskusi valmistab.

Avatud Koolis peame väga oluliseks iga õpilase võimetekohast arengut. Avatud Koolis märgatakse iga lapse individuaalseid vajadusi ja kaardistatakse vajalikud koostöövõimalused tugisüsteemi spetsialistide, klassijuhataja ja/või teiste õpetajatega. Valitakse sobivad õppemeetodid ning vajadusel korraldatakse diferentseeritud õpet. Tuge vajavate õpilaste paremaks kaasamiseks on I kooliastmes ja osaliselt ka II kooliastmes klassis lisaks õpetajale ka abiõpetaja. Mõnes aines või õppetegevuses edasijõudnumaid õpilasi kaasatakse õppeprotsessis teiste õpilaste juhendamisse ja neile luuakse võimalused oma annete paremaks arendamiseks. Õpilase nõustamise ja õpiabi osutamise eesmärgil toimuvad vajadusel koolis õpilaste arenguveestlused, ainealased konsultatsioonid, õpiabi rühmad, pikapäevarühmad.

Kõikide õpilaste arengu jälgimisel, toetamisel ja individuaalsete vajaduste märkamisel on suur roll eripedagoogil. Avatud Koolis osaleb eripedagoog aktiivselt õppeprotsessis koos õpetajatega. Oluline osa eripedagoogi tööst on õpilaste jälgimine klassiruumis, õppe- või käitumiskeskuste võimalikult varajane märkamine. Varajane märkamine ja asjakohane sekkumine ennetavad erivajaduse süvenemist ja teiste raskuste lisandumist. Eripedagoog tutvub aasta jooksul väiksemates rühmades kõikide õpilastega. Kui õppetöö muutub väljakutsevamaks (näiteks uus teema matemaatikas või töö tekstidega), jälgib eripedagoog, kuidas lapsed uusi oskusi omandavad ja

millised väljakutsed tekivad. Seejärel keskendub ta tööle nende lastega, kes vajavad materjali omandamiseks lisaabi. Eripedagoog teeb tihedat koostööd õpetajatega, nõustab ning toetab neid. Tugimeeskonda kuuluvad on ka psühholoogid, sotsiaalpedagoog ja logopeed-eripedagoog. Teenused on õppijatele tagatud nende emakeeles. Tuge vajava õpilase õppe ja arengu toetamiseks vajalikku koostööd tugispetsialistide, andekate õpilaste ja õpetajate vahel korraldab haridusliku erivajadusega õpilaste õppe koordinaator.

Kool saab pakkuda tuge vajavate õpilaste abistamiseks kolme liiki tuge:

Üldine tugi: Õpilase probleemide esmane märkaja koolis on õpetaja. Õpilase esmane toetamine toimub õppetunnis. Õpetaja poolt pakutavad tugiteenused:

- eripärast lähtuvalt individuaalne juhendamine ja sobiv õppevara, võimaldades õpilasel kogeda eduelamust ja säilitada õpimotivatsioon;
- diferentseeritud õpetamine (nt erineva raskusastmega ülesanded, lisavahendi kasutamise võimalus õpilasele, rohkem aega teadmiste ja oskuste omandamiseks jm);
- abiõpetaja on toeks tuge vajavatele õpilastele;
- õpiabitunnid individuaalselt või rühmas (tunni eesmärk on pakkuda õpilasele regulaarset organiseeritud tegevust mingis konkreetses õppeaines väljaspool õppetunde);
- tugispetsialisti teenus koostöös tugimeeskonnaga, sh psühholoogiline, sotsiaalpedagoogiline, eripedagoogiline ja logopeediline;
- konsultatsiooni- ja järeleaitamistunnid, mille eesmärk on pakkuda õpilasele täiendavat abi või toetada õpilast, kellel on tekkinud ajutisi raskusi õpitulemuste saavutamisel (nt pikem puudumine haiguse tõttu või kodustel põhjustel). Tunde viib läbi õpilase õpetaja;
- individuaalse õppekava rakendamine;

- individuaalse käitumise tugikava rakendamine (õpilase jaoks koostatud kirjalik kokkulepe, mis loob talle tingimused käitumuslike probleemide ületamiseks ja sotsiaalsete oskuste arendamiseks);
- õppetöö toimub erinevates õppijat toetavates õpperühmades.

Kui kooli tagatud üldine tugi ei anna õpilase arenguks soovitud tulemusi, siis võib rakendada koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel tõhustatud tuge või erituge. Sellisel juhul on õpilane käsitletav haridusliku erivajadusega õpilasena.

Tõhustatud tuge rakendatakse õpilasele, kes oma püsiva õpiraskuse, psüühika- ja käitumishäire või muu tervises seisundi või puude tõttu vajab vähemalt üht järgmistest teenustest:

- pidevat tugispetsialistide teenust ja individuaalset õppekava ühes, mitmes või kõikides ainetes;
- pidevat tugispetsialistide teenust ja osaajaga õpet individuaalselt või rühmas;
- pidevat tugispetsialistide teenust ja individuaalset tuge klassis toimuva õppetöö ajal;
- õpet eriklassis.

Erituge rakendatakse õpilasele, kes tulenevalt tema raskest ja püsivast psüühikahäirest, intellekti- või meelepuudest või liitpuudest vajab:

- puudespetsiifilist õppekorraldust, -keskkonda, -metoodikat, -vahendeid ning õppes osalemiseks pidevat tugispetsialistide teenust lõimituna sotsiaal- või tervishoiuteenustega või mõlemaga;
- osaajaga õpet individuaalselt või rühmas või pidevat individuaalset tuge klassis või õpet eriklassis.

6. Õpilaste ja lastevanemate teavitamise ning nõustamise korraldus

Avatud Kool peab väga oluliseks tihedat koostööd lastevanematega. Lastevanemaid teavitatakse koolitöö korraldusest ja hindamispõhimõtetest iga kooliaasta algul. Õpilane ja lapsevanem saavad tagasisidet õpilase arengu ja koolis toimetuleku kohta vestlustes kontaktõpetajaga (vajadusel ka teiste õpetajatega), toimuvate arenguveestluste ning Stuudiumi vahendusel. Õppe- ja kasvatustegevuse korralduse kohta saab teavet kooli kodulehelt, klassitundides ning lastevanemate koosolekutelt. Lastevanemate teadlikkuse tõstmiseks toimuvad regulaarsed Avatud Kooli vanematekooli seminarid ja koolitused. Vajadusel leitakse võimalused erivajadusega õpilase vanemate nõustamiseks.

Peamisteks koostöövormideks peredega on:

- üldkoosolekud;
- lastevanemate koosolekud;
- õpetaja ja lapsevanema vaheline vahetu igapäevane suhtlemine;
- suhtlus Stuudiumi kaudu või e-kirja teel;
- arenguveestlused;
- osalemine kooli sündmustel;
- osalemine Avatud Kooli vanematekooli seminaridel ja koolitustel;
- osalemine kooli nõukogu töös;
- osalemine hoolekogu töös;
- osalemine õppeprotsessis (nt avatud tunnid, külalistunnid, projektide juhendamine).

Lapsevanemad on alati oodatud soovi korral tunde vaatama ja külalistunde andma, leppides eelnevalt õpetajaga kokku tunnivaatluse aja/külalistunni aja ja eesmärgid. Lapsevanemad on kaasatud õppeprotsessi, tehes õpilastega koos Samm-sammult programmi koduseid harjutusi ning võimalusel juhendades õpilasi projektide tegemisel.

7. Õpetajate koostöö ja töö planeerimise põhimõtted

Avatud Kooli toimimise üks aluseid on õpetajate vaheline tihe koostöö. Õppetööd planeeritakse ja tööplaane koostatakse sama klassi eesti-, vene- ja ingliskeelsete õpetajate poolt koostöös.

Õpetaja töökava on dokument, mille alusel planeeritakse igale klassile teemade käsitlemist nädalase täpsusega, ainetevahelist lõimingut ning hindamist. Töökava koostamise aluseks on vastava valdkonna ainekavad. Õpetaja töökavas täpsustatakse kooli õppekava üldosas ja ainekavas esitatut, arvestades konkreetseid õpilasi, kasutatavat õppekirjandust ja –materjale, õpitavaid teemasid ja õppesisu. Õpetajad teevad aasta töökava ühiselt enne õppeaasta algust. Tööplaanid vaadatakse üle ja kohandatakse regulaarselt igal nädalal ja põhjalikumalt enne iga uut perioodi, et tagada paindlik ja õpilaste vajadustest lähtuv tegevusplaan.

Õpetajad teevad igapäevaselt tihedat koostööd omavahel ja juhtkonnaga.

- Klassi ühelt õpetajal teisele üle andes jagavad õpetajad üksteisega igapäevaselt vajalikku õppetöö ja õpilastega seotud informatsiooni.
- Kord nädalas toimuvad ühe klassi õpetajate koostöökoosolekud, kus vaadatakse üle nädala tegevusplaan ning arutatakse parajasti olulisi teemasid.
- Kord nädalas on Avatud Kooli meeskonnaaeg, mis koosneb infominutitest ning koolitusest või töökoosolekust, kus arutatakse õppetööga seotud küsimusi ning planeeritakse tulevasi sündmusi.
- Juhtkonnaliikmed toetavad õpetajaid tunnivaatluste, tagasisidevestluste ning üks-ühele kohtumistega.
- Kord perioodis käib iga õpetaja mõnda oma kolleegi tundi vaatlemas ning viib vaatluse järgselt läbi tagasisidevestluse.

8. Kooli õppekava uuendamise ja täiendamise kord

Avatud Kooli **õppekava** on **elav dokument**, mida vaadatakse iga-aastaselt üle ning arendatakse vastavalt vajadusele edasi, võttes aluseks RÕKi, rahvusvahelised haridusuuringud ja õppekavad, kooli arengukava, kooli kogemuse ja ressursid, kooli kolme osapoole – õpilaste, õpetajate ja vanemate – vahelised kokkulepped.

Õppekava koostamisel ja arendamisel osalevad kõik õpetajad. Lisaks kaasame valdkonna eksperte. Kooli juhtkond koostöös õpetajatega jälgib ainekavade sobivust ning vajadusel algatab nende uuendamise või täiendamise. Muudatused kooli õppekavas kinnitab koolipidaja ning enne kinnitamist esitatakse õppekava arvamuse avaldamiseks kooli hoolekogule ja õppenõukogule.

Kooli õppekava uuendamisel ja täiendamisel lähtume järgmistest **põhimõtetest**:

- **Peegeldab reaalsust.** Õppekava peegeldab reaalsust, reaalselt maailma. Suured ideed on seostatud last ümbritseva maailmaga.
- **Inspireeriv.** Õppesisu on inspireeriv, huvitav, eluline.
- **Keskendub olulisele.** Õppekava loomisel keskendume olulisele, kesksetele ideedele.
- **Pedagoogiliselt loogiline ja tõenduspõhine.** Lähtume nii lapse kognitiivsest, emotsionaalsest, sotsiaalsest ja füüsilisest arengust kui ka aine(valdkonna) omandamise loogikast.
- **Teostatav.** Õppekava on teostatav ehk selge, arusaadav, praktiline. Teame, kuidas ideid rakendada ja mille põhjal tulemust hindame. Õppekava on kirjeldav ja mõju on nähtav.
- **Elav.** Õppekava on elav, täiendatav, uuenev. Õpilased ja õpetajad teevad valikuid koos.
- **Igapäevase töö aluseks.** Õppekava on Avatud Kooli õpetajate töödokument. Selles on kõiki tööosasid põhjalikult kirjeldatud ning ülesehitus toetab õppekava töödokumendina kasutamist.

LISA 1. Avatud Kooli digipädevuse mudel

Tabelis on toodud Avatud Kooli läbivate digipädevuste ülevaade. Õppeaasta alguses lepivad õpetajad kokku, millises aines/projektis nad õpitulemusi käsitlevad. Läbivaid digipädevusi ainekavadesse ei jaotata. Detailsemad juhised lisatakse kooli „Digijuhendisse“.

Avatud Koolis on läbivaid digipädevusi neli ja need koonduvad märksõnade alla: **uurimine, suhtlemine, looming, turvalisus**. Need on tuletatud Avatud Kooli ainekavadest ja HITSA õpilaste digipädevusmudelist.

I kooliaste				
LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 1. kl	Õpitulemused 2. kl	Õpitulemused 3. kl
Uurimine	Teabe otsimine ja sirvimine	Oskab õpetaja juhendamisel märksõna järgi infot otsida.	Oskab märksõna järgi infot otsida ja sobivat digitaalset sisu valida. Oskab kasutada lihtsamat seletavat digisõnaraamatud õpetaja abiga.	Suudab iseseisvalt uurida ja leida digitaalseid materjale etteantud teemal.
	Teabe hindamine	Oskab kogutud teavet korrastada: juhendamise abil vaatlusinfo tabelisse kanda ja selle vormistada	Oskab kogutud teavet korrastada: vaatlusinfo tabelisse kanda, seda etteantud tunnuste alusel rühmitada. Oskab juhendamise abi eristada olulist teavet	Oskab kogutud teavet korrastada ja kriitiliselt hinnata: oskab vaatlusinfo tabelisse kanda, seda etteantud tunnuste alusel rühmitada, moodustada järjestatud loendeid.
	Teabe salvestamine ja taasesitamine	Oskab juhendamisel salvestada faili kooli infosüsteemis kokkulepitud kohta.	Oskab juhendamisel salvestada faili kooli infosüsteemis kokkulepitud kohta.	Oskab salvestada faili kooli infosüsteemis kokkulepitud kohta. GoogleDrive, kausta loomine, ümbernimetamine, jagamine, üles laadimine, kustutamine
	Autorile viitamine	Oskab juhendamisel leida digitaalse materjali allikalingi ja sellele oma töös viidata.	Oskab juhendamisel eristada autoriõigusega kaitstud sisu ja allikale viidata.	Oskab eristada autoriõigusega kaitstud eritüübilist sisu (sh pilt, video, animatsioon) ja autorile viidata. Juhendamisel lisada sobiva litsentsi (Copywrite, Creative Commons).
UURIMINE (vahendid ja keskkonnad)		Google Search, Google Sheets, Google Drive (kooli kaust).	Google Search, Google Sheets, Google Drive (kooli kaust) Seletav sõnaraamat veebis	Google Search, Google Sheets, Google Drive (kooli kaust) Seletav sõnaraamat veebis. Autoriõiguste litsentsid: Copywrite, Creative Commons.
Lisaks				

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 1. kl	Õpitulemused 2. kl	Õpitulemused 3. kl
Suhtlemine	Suhtlemine digivahenditega	Juhendamise abil koostab e-kirja.	Oskab koostada teate, e-kirja. Juhendamisel postitab ja kommenteerib blogi (Wordpress).	Koostab teate, e-kirja ja juhendamise abil loob grupi listi, lisab faile, teab mahu piiranguid. Postitab ja kommenteerib blogi (Wordpress). Juhendamise abil kasutab Studium'i
	Teabe asukohta ja sisu jagamine – õpilane jagab teistega leitud teabe asukohta ja sisu ning järgib intellektuaalse omandi kaitse häid tavaid.	Jagab juhendamisel teistega digitaalseid materjale.	Jagab teistega digitaalseid materjale.	Jagab teistega digitaalseid materjale.
	Koostöö digitehnoloogia toel – õpilane kasutab digivahendeid meeskonnatöös ning ressursside, digitaalsete materjalide ja teadmiste koosloomeks.	Juhendamisel lisab lihtsamat sisu ühiskasutatavasse failidesse (Google Docs ja Slides) ja lisada kommentaare	Lisab sisu ühiskasutatavasse failidesse (Google Docs ja Slides) ja lisadab kommentaare. Juhendamisel määrab failile piirangud ja jagab faili linki.	Lisab sisu ühiskasutatavasse failidesse (Google Docs ja Slides) ja lisadab kommentaare. Haldab faili õiguste piirangud ja loob teemakohaseid kaustu.
	Netikett – õpilane praktiseerib digisuhtluses käitumisnorme ja häid tavaid	Rakendab kooli Netiketi reegleid (<i>eraldi juh</i>)	Rakendab kooli Netiketi reegleid (<i>eraldi juh</i>)	Rakendab kooli Netiketi reegleid (<i>eraldi juh</i>)
	Digitaalse identiteedi haldamine – õpilane kujundab ja haldab oma digitaalset identiteeti ning jälgib oma digitaalset jalajälge.	Loob juhendamisel kasutajakonto.	Kasutajakonto loomisel oskab juhendamisel valida sobiva digitaalse identiteedi.	Kasutajakonto loomisel valib sobiva digitaalse identiteedi.
SUHTLEMINE (vahendid ja keskkonnad)		e-kiri (kooli kontoga), Jagatud dokumendid Google Drive'is (Docs, Sheets, Slides, Forms) Nutiseade (kooli)	e-kiri (kooli kontoga), Jagatud dokumendid Google Drive'is (Docs, Sheets, Slides, Forms), blogi Wordpressis, Nutiseade (kooli)	e-kiri (kooli kontoga), Jagatud dokumendid Google Drive'is (Docs, Sheets, Slides, Forms), blogi Wordpressis, Nutiseade (kooli)
Lisaks				

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 1. kl	Õpitulemused 2. kl	Õpitulemused 3. kl
Looming	Digitaalne sisuloomine – õpilane loob ise, muudab ja arendab eri formaatides enda ning teiste loodud digitaalset sisu.	Oskab juhendamisel koostada digitaalselt loovtööd: lisada teksti, pilti. Loob digitaalselt joonistuse (pintsl, kustutuskummi ja värvipoti vahendid, digitaalne värvimine)	Oskab juhendamisel koostada digitaalselt loovtööd: lisada ja töödelda teksti, lisada pilti, videot, koostada lihtsamat animatsiooni. Oskab nutiseadmega pilti teha ja kasutada lihtsamaid pilditöötamise võtteid.	Oskab juhendamisel koostada digitaalselt loovtööd: lisada ja töödelda teksti, pilti, videot, koostada lihtsamat animatsiooni. Oskab nutiseadmega pildi lihtsamat töötlust teha ja filmida.
	Uue teadmise loomine – õpilane muudab ja lõimib olemasolevat digitaalset materjali, et luua uut teadmist.		Oskab juhendamisel teha enda ja teiste loodud digitaalsetes materjalides (nt tekstidokument, esitlus) vajaduse korral muudatusi.	Oskab teha enda ja teiste loodud digitaalsetes materjalides (nt tekstidokument, esitlus) vajaduse korral muudatusi.
	Autoriõigus ja litsentsid – õpilane järgib digitaalses sisuloomes ning teiste loodud sisu kasutades intellektuaalomandi põhimõtteid.	Oskab juhendamise abil leida digitaalse sisu autori. On teadlik, et kõik pildid, videod jms digitaalne sisu Internetis ei ole vabalt kasutatav.	Oskab juhendamise abil leida digitaalse sisu autori. On teadlik, et kõik pildid, videod jms digitaalne sisu Internetis ei ole vabalt kasutatav. Juhendamisel oskab autorilt luba küsida.	On teadlik, et kõik pildid, videod jms digitaalne sisu Internetis ei ole alati vabalt kasutatav. Juhendamisel oskab autorilt luba küsida.
	Esitlus - oma sõnumi edastamine digivahenditega	Juhendamise abil koostab Google Slides esitluse kasutades lihtsamat tekstitöötlust (värv, suurus jms).	Juhendamise abil koostab Google Slides esitluse kasutades tekstitöötlust ja pildimaterjali. Juhendamisel koostab visuaalse loo (LEGO Story Visualizer).	Koostab Google Slides esitluse kasutades tekstitöötlust ja pildimaterjali, juhendamise abil lisab ja töötleb pilti ja lisab video.
	Programmeerimine (ja robotika) – õpilane koostab programmeerimiskeelega lihtsamaid programme.	Oskab seostada mudeleid reaalm maailmaga; valdab õpitud robotika sõnavara; oskab selgitada roboti loogikat ja keskkonna tajumist; loob funktsionaalse andureid kasutava ja liigutava mudeli. LEGO WeDo (põhi- ja lisamudelite ehitamine, programmeerimise algõpe)	Valdab õpitud robotika sõnavara; oskab selgitada roboti loogikat ja keskkonna tajumist; kohaldab standardroboti ja programmeerimise missioonimati läbilahendamiseks. LEGO EV3 põhianurite ja programmeerimise algõpe	On töötanud läbi roboti disaini paketi; valdab mehhatroonika algsõnavara; oskab selgitada roboti loogika ja keskkonna tajumist; disainib, ehitab ja programmeerib liikuvat ja keskkonnale reageerivat roboti. LEGO EV3 kõikide andurite ja programmeerimise algõpe.
LOOMING (vahendid ja keskkonnad)		Google Drive'is (Docs, Slides) Proge-robo: LEGO WeDo	Google Drive'is (Docs, Slides), Wordpress Blogi LEGO EV3	Google Drive'is (Docs, Slides), Wordpress Blogi LEGO EV3
Lisaks		Joonistamine: Drawing for Children for Windows, Proge-robo: Bee-bot	Joonistamine: Drawing for Children for Windows, jutustuse loomine ja animeerimine: LEGO Story Visualizer, Scratch; Proge-robo: Ozobot	jutustuse loomine ja animeerimine: LEGO Story Visualizer, Scratch; Pilditöötlusprogramm Paint.net, Esitlus: Emaze, Powtoon Proge-robo: Ozobot, Scratch, MakeyMakey, Pildistamine nutiseadmega

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 1. kl	Õpitulemused 2. kl	Õpitulemused 3. kl
Turvalisus	Seadmete kaitsmine – õpilane rakendab ohutus- ja turvameetmeid, et vältida füüsilisi ning virtuaalseid riske.	Kasutab digivahendeid heaperemehelikult. Juhendamisel oskab vältida kasutamisega seonduvaid riske. Küsib abi.	Kasutab digivahendeid heaperemehelikult. Juhendamisel oskab vältida kasutamisega seonduvaid riske. Küsib abi.	Kasutab digivahendeid heaperemehelikult. Juhendamisel oskab vältida kasutamisega seonduvaid riske. Küsib abi ja teavitab kahtlastest juhtumitest.
	Isikuandmete kaitsmine – õpilane arvestab digitegevustes teiste inimeste privaatsust ja ühiseid kasutustingimusi ning kaitseb oma isikuandmeid ja ennast veebipettuste, ohtude ning küberkiusamise eest.	Oskab näiteid tuua, milliseid andmeid ei tohi enda ja teiste kohta avalikus keskkonnas avaldada.	Oskab põhjendada, milliseid andmeid ei tohi enda ja teiste kohta avalikus keskkonnas avaldada. Oskab juhendamisel luua kontole sobiva kasutajanime ja turvalise parooli.	Oskab põhjendada, milliseid andmeid ei tohi enda ja teiste kohta avalikus keskkonnas avaldada. Oskab luua kontole sobiva kasutajanime ja turvalise parooli.
	Tervise kaitsmine – õpilane väldib digitehnoloogia ja digitaalse teabe kasutamisest tulenevaid terviseriske.	Oskab valida õige istumisasendi, ja teab seadme kasutamise eakohaseid piiranguid.	Oskab valida õige istumisasendi, ja teab seadme kasutamise eakohaseid piiranguid. Juhendamisel kohandab seadme nägemist säästvalt ja valguse järgi	Oskab valida õige istumisasendi, ja teab seadme kasutamise eakohaseid piiranguid. Kohandab seadme nägemist säästvalt ja valguse järgi
	Tehniliste probleemide lahendamine – õpilane teeb veaotsinguga kindlaks tehnilised probleemid ning leiab võimalikud lahendused (veaotsingust kuni komplekssemate probleemideni).	Tuvastab ja lahendab juhendamisel lihtsamaid probleeme, mis tekivad, kui digivahendid, programmid või rakendused ei tööta.	Tuvastab ja lahendab juhendamisel lihtsamaid probleeme, mis tekivad, kui digivahendid, programmid või rakendused ei tööta.	Tuvastab ja lahendab iseseisvalt või juhendi järgi lihtsamaid probleeme, mis tekivad, kui digivahendid, programmid või rakendused ei tööta.
TURVALISUS (vahendid ja keskkonnad)				
Lisaks		https://laps.targaltinternetis.ee	https://laps.targaltinternetis.ee	https://laps.targaltinternetis.ee

II kooliaste

LÄBIV DIGI- PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 4. kl	Õpitulemused 5. kl	Õpitulemused 6. kl
Uurimine	Teabe otsimine ja sirvimine	Oskab leida erinevatest teabeallikatest vajalikku teavet, rakendades erinevaid teabeotsingumeetodeid: märksõnaotsing, järjestamine, filtreerimine, sildipilv.	Oskab leida erinevatest teabeallikatest vajalikku teavet, rakendades erinevaid teabeotsingumeetodeid: märksõnaotsing, järjestamine, filtreerimine, sildipilv.	Oskab leida erinevatest teabeallikatest vajalikku teavet, rakendades erinevaid teabeotsingumeetodeid: märksõnaotsing, järjestamine, filtreerimine, sildipilv.
	Teabe hindamine	Oskab internetist leitud erinevas formaadis digitaalset materjali (tekst, pilt, video) kopeerida tekstifaili või esitluse ning töötleb seda õpetaja juhendamisel.	Oskab internetist leitud erinevas formaadis digitaalset materjali kopeerida tekstifaili või esitluse ning töötleb seda etteantud nõuete kohaselt. Mõistab teabe kriitilise hindamise vajalikkust, hindab teabeallikate objektiivsust ning leiab vajaduse korral sama teema kohta alternatiivset vaatenurka esindavaid allikaid. Teeb vahet faktil ja arvamusel.	Oskab erinevas formaadis digitaalset materjali kasutada tekstifailis või esitluses ning töötleb seda etteantud nõuete kohaselt. Mõistab teabe kriitilise hindamise vajalikkust, hindab teabeallikate objektiivsust ning leiab vajaduse korral sama teema kohta alternatiivset vaatenurka esindavaid allikaid. Teeb vahet faktil ja arvamusel.
	Teabe salvestamine ja taasesitamine	Oskab juhendamisel teabeallikatest leitud digitaalset materjali korrektselt viidata. Salvestab tehtud tööd kokkulepitud formaadis, ettenähtud kohta, leiab ja avab salvestatud faili uuesti, salvestab selle teise nime all, kopeerib faile ühest kohast teise ning võrdleb faili suurust vaba ruumiga andmekandjal. Kasutab operatsioonisüsteemi graafilist kasutajaliidest (muudab akende suurust, töötab mitmes aknas, muudab vaateid, sordib faile, otsib vajalikku).	Oskab teabeallikatest leitud digitaalset materjali korrektselt viidata. Salvestab tehtud tööd kokkulepitud formaadis, ettenähtud kohta (sh veebikeskkonda), leiab ja avab salvestatud faili uuesti, salvestab selle teise nime all, kopeerib faile ühest kohast teise ning võrdleb faili suurust vaba ruumiga andmekandjal. Kasutab operatsioonisüsteemi graafilist kasutajaliidest (muudab akende suurust, töötab mitmes aknas, muudab vaateid, sordib faile, otsib vajalikku).	Oskab juhendamisel teabeallikatest leitud digitaalset materjali korrektselt viidata, hoidub plagiaadist. Salvestab tehtud tööd kokkulepitud formaadis, ettenähtud kohta (sh veebikeskkonda), leiab ja avab salvestatud faili uuesti, salvestab selle teise nime all, kopeerib faile ühest kohast teise ning võrdleb faili suurust vaba ruumiga andmekandjal. Kasutab vilunult operatsioonisüsteemi graafilist kasutajaliidest (muudab akende suurust, töötab mitmes aknas, muudab vaateid, sordib faile, otsib vajalikku).
	Autorile viitamine	Oskab juhendamise abil valida autoriõiguse ja intellektuaalomandi kaitse tavadest lähtuvalt sobivat sisu (Copywrite, Creative Commons), autorile viidata ja muudatuste tegemiseks vajadusel autorilt luba küsida.	Oskab valida autoriõiguse ja intellektuaalomandi kaitse tavadest lähtuvalt sobivat sisu (Copywrite, Creative Commons), autorile viidata ja vajadusel luba küsida.	Oskab valida autoriõiguse ja intellektuaalomandi kaitse tavadest lähtuvalt sobivat sisu (Copywrite, Creative Commons), autorile viidata ja vajadusel luba küsida.
UURIMINE (vahendid ja keskkonnad)		Google Search, Google Sheets, Google Docs, Google Drive (kooli kaust) Seletav sõnaraamat veebis. Autoriõiguste litsentsid: Copywrite, Creative Commons.	Google Search, Google Sheets, Google Drive (kooli kaust). Autoriõiguste litsentsid: Copywrite, Creative Commons.	Google Search, Google Sheets, Google Drive (kooli kaust). Autoriõiguste litsentsid: Copywrite, Creative Commons.
Lisaks				

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 4. kl	Õpitulemused 5. kl	Õpitulemused 6. kl
Suhtlemine	Suhtlemine digivahenditega	Kasutab Studiumi igapäevaselt. Postitab erinevat sisu ja kommenteerib blogi (Wordpress).	Kasutab Studiumi igapäevaselt. Postitab erinevat sisu ja kommenteerib blogi (Wordpress) lähtudes kokkulepitud kriteeriumitest.	Kasutab Studiumi igapäevaselt. Postitab erinevat sisu ja kommenteerib blogi (Wordpress) lähtudes kokkulepitud kriteeriumitest.
	Teabe asukohta ja sisu jagamine – õpilane jagab teistega leitud teabe asukohta ja sisu ning järgib intellektuaalse omandi kaitse häid tavaid.	Jagab juhendamisel veebikeskkondades erinevat teavet. Järgib veebilehele kommentaare lisades, veebifoorumi ja postiloendi vahendusel toimivas arutelus osaledes nii tunnustatud suhtlusnorme kui ka selle keskkonna nõudeid.	Jagab veebikeskkondades erinevat teavet. Järgib veebilehele kommentaare lisades, veebifoorumi ja postiloendi vahendusel toimivas arutelus osaledes nii tunnustatud suhtlusnorme kui ka selle keskkonna nõudeid.	Jagab veebikeskkondades erinevat teavet. Järgib veebilehele kommentaare lisades, veebifoorumi ja postiloendi vahendusel toimivas arutelus osaledes nii tunnustatud suhtlusnorme kui ka selle keskkonna nõudeid.
	Kodanikuaktiivsus veebis – õpilane on kaasatud ning kaasab teisi ühiskonnaelu tegevustesse, kasutades IKT vahendeid ja võimalusi.	Õpilane kasutab eesmärgipäraselt kooli õppeinfosüsteemi Studium ja e-õppekeskkonda Google Drive'is	Õpilane kasutab eesmärgipäraselt kooli õppeinfosüsteemi Studium ja e-õppekeskkonda Google Drive'is Loob küsitluse (N: Google Forms)	Õpilane kasutab eesmärgipäraselt kooli õppeinfosüsteemi Studium ja e-õppekeskkonda Google Drive'is. Loob juhendamisel sündmuse registreerimise vormi (Google Forms, Typeform) ja teavitab andmete kogumise eesmärgist. Kaasab digivahendite abil esitluse kuulajaskonda (Mentimeter).
	Koostöö digitehnoloogia toel – õpilane kasutab digivahendeid meeskonnatöös, ressursside, digitaalsete materjalide ja teadmiste koosloomeks.	Teeb teistega kaugtöö vormis koostööd, rakendades mõne projekti üleselt meeskonnatöös ettenähtud digivahendeid ja veebikeskkondi (N: Google Drive, Wordpressi blogi)	Teeb teistega kaugtöö vormis koostööd, rakendades mõne projekti üleselt meeskonnatöös ettenähtud digivahendeid ja veebikeskkondi (N: Google Drive, Wordpressi blogi)	Teeb teistega kaugtöö vormis koostööd, rakendades mõne projekti üleselt meeskonnatöös ettenähtud digivahendeid ja veebikeskkondi (N: Google Drive, Wordpressi blogi)
	Netikett – õpilane praktiseerib digisuhtluses käitumismõnne ja häid tavaid	Rakendab kooli Netiketi reegleid (<i>eraldi juhised</i>)	Rakendab kooli Netiketi reegleid (<i>eraldi juhised</i>)	Rakendab kooli Netiketi reegleid (<i>eraldi juhised</i>)
	Digitaalse identiteedi haldamine – õpilane kujundab ja haldab oma digitaalset identiteeti ning jälgib oma digitaalset jalajälge.	Juhendamisel kujundab, haldab ja kaitseb (arvestab tagajärge) oma digitaalset identiteeti ning digitaalset jalajälge; sh kasutades mitmeastmelist või -faktorilist isikutuvastust ja paroolitaastemeetodeid.	Kujundab, haldab ja kaitseb (arvestab tagajärge) oma digitaalset identiteeti ning digitaalset jalajälge; selgitab oma sotsiaalmeedia vms konto privaatsusseadete häälestamise vajadust. Ei kasuta teiste inimeste identiteeti.	Kujundab, haldab ja kaitseb (arvestab tagajärge) oma digitaalset identiteeti ning digitaalset jalajälge; selgitab oma sotsiaalmeedia vms konto privaatsusseadete häälestamise vajadust. Ei kasuta teiste inimeste identiteeti.
SUHTLEMINE (vahendid ja keskkonnad)		Studium, e-kiri (kooli kontoga), Jagatud dokumendid Google Drive'is (Docs, Sheets, Slides, Forms), blogi Wordpressis, YouTube, kooli nutiseade või VOSK	Studium, e-kiri (kooli kontoga), Jagatud dokumendid Google Drive'is (Docs, Sheets, Slides, Forms), blogi Wordpressis, YouTube, kooli nutiseade või VOSK	Studium, e-kiri (kooli kontoga), Jagatud dokumendid Google Drive'is (Docs, Sheets, Slides, Forms), blogi Wordpressis, YouTube, kooli nutiseade või VOSK
Lisaks		Video jagamine: Vimeo,		Skype, Messenger; Esitluse kiire tagasiside saamise/kaasamise vahendid: Mentimeter

LÄBIV DIGI- PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 4. kl	Õpitulemused 5. kl	Õpitulemused 6. kl
Looming	Digitaalne sisuloomine – õpilane loob ise, muudab ja arendab eri formaatides enda ning teiste loodud digitaalset sisu.	Juhendamisel loob, vormindab, salvestab ning vajaduse korral prindib kokkulepitud formaatides digitaalseid materjale (sh referaat, plakat, kuulutus, esitus), järgides etteantud kriteeriume; Kopeerib fotosid, videoid ja helisalvestisi andmekandjale (nii füüsilisele kui ka virtuaalsele). Reflekteerib oma õpikogemust sobivas digikeskkonnas.	Loob, vormindab, salvestab ning vajaduse korral prindib kokkulepitud formaatides digitaalseid materjale (sh referaat, plakat, kuulutus, esitus), järgides etteantud kriteeriume; Kopeerib fotosid, videoid ja helisalvestisi andmekandjale (nii füüsilisele kui ka virtuaalsele). Reflekteerib oma õpikogemust sobivas digikeskkonnas.	Loob, vormindab, töötleb, salvestab ning vajaduse korral prindib kokkulepitud formaatides digitaalseid materjale (sh referaat, plakat, kuulutus, esitus), järgides etteantud kriteeriume; Kopeerib fotosid, videoid ja helisalvestisi andmekandjale (nii füüsilisele kui ka virtuaalsele). Reflekteerib oma õpikogemust sobivas digikeskkonnas.
	Uue teadmise loomine – õpilane muudab ja lõimib olemasolevat digitaalset materjali, et luua uut teadmist.	Juhendamisel kasutab uute teadmiste loomiseks olemasolevat digitaalset avatud õppevara. Täiendab teiste tehtud digitaalseid muudatusettepanekuid (nt kommentaarid, muutuste jälitamine jne) arvestades oma materjale.	Kasutab uute teadmiste loomiseks olemasolevat digitaalset avatud õppevara, vajadusel küsib abi. Täiendab teiste tehtud digitaalseid muudatusettepanekuid (nt kommentaarid, muutuste jälitamine jne) arvestades oma materjale.	Kasutab uute teadmiste loomiseks olemasolevat digitaalset avatud õppevara; Täiendab teiste tehtud digitaalseid muudatusettepanekuid (nt kommentaarid, muutuste jälitamine jne) arvestades oma materjale.
	Autoriõigus ja litsentsid – õpilane järgib digitaalses sisuloomes ning teiste loodud sisu kasutades intellektuaalomandi põhimõtteid.	Oskab juhendamise abil leida digitaalse sisu autori ja litsentsitingimused (Creative Commons). On teadlik, et kõik pildid, videod jms digitaalne sisu Internetis ei ole vabalt kasutatav. Juhendamisel oskab autorilt luba küsida ja oma loomingule sobivat litsentsi lisada (Creative Commons).	Oskab juhendamise abil leida digitaalse sisu autori ja litsentsitingimused (Creative Commons). On teadlik, et kõik pildid, videod jms digitaalne sisu Internetis ei ole vabalt kasutatav. Juhendamisel oskab autorilt luba küsida ja oma loomingule sobivat litsentsi lisada (Creative Commons).	Oskab leida digitaalse sisu autori ja litsentsitingimused (Creative Commons, Copywrite). On teadlik, et kõik pildid, videod jms digitaalne sisu Internetis ei ole vabalt kasutatav. Juhendamisel oskab autorilt luba küsida ja oma loomingule sobivat litsentsi lisada (Creative Commons).
	Esitus - oma sõnumi edastamine digivahenditega	Oskab juhendamisel oma sõnumit edasi anda erinevate visuaalsete vahenditega kasutades juhendaja poolt valitud esitusprogramme.	Oskab oma sõnumit edasi anda erinevate visuaalsete vahenditega kasutades juhendaja poolt valitud esitusprogramme.	Oskab oma sõnumit edasi anda erinevate visuaalsete vahenditega kasutades erinevaid esitusprogramme. Vajadusel küsib abi või otsib lahenduse juhendist.
	Programmeerimine (ja robotika) – õpilane koostab programmeerimiskeelega lihtsamaid programme.	Koostab juhendamisel visuaalse programmeerimiskeelega roboti juhtimistarkvara, brauseris toimiva interaktiivse mängu või mobiilirakenduse.	Koostab juhendamisel visuaalse programmeerimiskeelega roboti juhtimistarkvara, brauseris toimiva interaktiivse mängu või mobiilirakenduse.	Koostab visuaalse programmeerimiskeelega roboti juhtimistarkvara, brauseris toimiva interaktiivse mängu või mobiilirakenduse.
LOOMING (vahendid ja keskkonnad)		Google Drive'is (Docs, Slides), Pilditöötlusprogramm Paint.net, Animatsioon või mäng: Scratch, Litsentsitingimused Creative Commons ja Copywrite.	Google Drive'is (Docs, Slides), Wordpress Blogi; Pilditöötlusprogramm Paint.net, Animatsioon või mäng: Scratch, Learning Apps, Kahoot Litsentsitingimused Creative Commons ja Copywrite.	Google Drive'is (Docs, Slides), Wordpress Blogi; Pilditöötlusprogramm Paint.net, Animatsioon või mäng: Scratch, Learning Apps, Kahoot Litsentsitingimused Creative Commons ja Copywrite.

Lisaks		Kahoot Esitlus: Emaze, Powtoon Proge-robo: MSW LOGO	Pilditöötlus/poster/infograafika/esitlus: Canva; Helitöötlus: Audacity, Videotöötlus: OpenShot Muusikavalik: http://dig.ccmixer.org , http://freemusicarchive.org Proge-robo: Micro:bit	Esitlus: Canva, Prezi; Ekraanisalvestus: Screencast-O-Matic; Helitöötlus: Audacity, Videotöötlus: OpenShot; Animatsioon: Vyond (end. Go Animate); Muusikavalik: http://dig.ccmixer.org , http://freemusicarchive.org Proge-robo: Micro:bit; 3D printer
--------	--	---	---	---

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 4. kl	Õpitulemused 5. kl	Õpitulemused 6. kl
Turvalisus	Seadmete kaitsmine – õpilane rakendab ohutus- ja turvameetmeid, et vältida füüsilisi ning virtuaalseid riske.	Rakendab turvameetmeid oma arvuti ja nutiseadme kaitseks (nt viiruse- ja pahavaratõrje, jälitusrakendused jne) Tuvastab ja lahendab iseseisvalt lihtsamaid probleeme tõrkuvate digiseadmete või rakendustega.	Rakendab turvameetmeid oma arvuti ja nutiseadme kaitseks (nt viiruse- ja pahavaratõrje, jälitusrakendused jne). Ühendab ja ühildab juhendamisel turvaliselt digivahendite külge erinevaid lisaseadmeid (nt mälupulk, hiir, printer, väline kõvaketas) Tuvastab ja lahendab iseseisvalt lihtsamaid probleeme tõrkuvate digiseadmete või rakendustega.	Rakendab turvameetmeid oma arvuti ja nutiseadme kaitseks (nt viiruse- ja pahavaratõrje, jälitusrakendused jne). Ühendab ja ühildab juhendamisel turvaliselt digivahendite külge erinevaid lisaseadmeid (nt mälupulk, hiir, printer, väline kõvaketas) Tuvastab ja lahendab iseseisvalt lihtsamaid probleeme tõrkuvate digiseadmete või rakendustega.
	Isikuandmete kaitsmine – õpilane arvestab digitegevustes teiste inimeste privaatsust ja ühiseid kasutustingimusi ning kaitseb oma isikuandmeid ja ennast veebipettuste, ohtude ning küberkiusamise eest.	Rakendab tugevaid paroole, kaitsmaks enda digitaalset identiteeti väärkasutuse eest privaatses ja avalikus keskkonnas; oskab eristada delikaatset teavet ja ei avalda seda enda ja teiste kohta avalikus keskkonnas. Selgitab ebaeetilise digisuhtluse võimalikke tagajärgi ning hindab kriitiliselt veebisuhtluse sisu ja turvalisust. Kirjeldab küberkiusamise olemust, kuidas seda märgata ja vastavas olukorras käituda	Rakendab tugevaid paroole, kaitsmaks enda digitaalset identiteeti väärkasutuse eest privaatses ja avalikus keskkonnas; ei avalda delikaatset teavet enda ja teiste kohta avalikus keskkonnas. Hindab kriitiliselt veebisuhtluse sisu ja turvalisust, selgitab ebaeetilise digisuhtluse võimalikke tagajärgi ning oskab vajadusel abi saamiseks pöörduda.	Rakendab tugevaid paroole, kaitsmaks enda digitaalset identiteeti väärkasutuse eest privaatses ja avalikus keskkonnas; ei avalda delikaatset teavet enda ja teiste kohta avalikus keskkonnas. Hindab kriitiliselt veebisuhtluse sisu ja turvalisust, selgitab ebaeetilise digisuhtluse võimalikke tagajärgi ning oskab vajadusel abi saamiseks pöörduda.
	Tervise kaitsmine – õpilane väldib digitehnoloogia ja digitaalsete teabe kasutamisest tulenevaid terviseriske.	Kirjeldab ja väldib digivahendi kasutamisest tekkida võivaid ohte tervisele (sõltuvus, liigese- ja rühivead, nägemise halvenemine), teeb vastavaid võimlemisharjutusi (silmadele, randmetele jne)	Kirjeldab ja väldib digivahendi kasutamisest tekkida võivaid ohte tervisele (sõltuvus, liigese- ja rühivead, nägemise halvenemine), teeb vastavaid võimlemisharjutusi (silmadele, randmetele jne)	Kirjeldab ja väldib digivahendi kasutamisest tekkida võivaid ohte tervisele (sõltuvus, liigese- ja rühivead, nägemise halvenemine), teeb vastavaid võimlemisharjutusi (silmadele, randmetele jne)
	Tehniliste probleemide lahendamine – õpilane teeb veaotsinguga kindlaks tehnilised probleemid ning leiab võimalikud lahendused (veaotsingust kuni komplekssemate probleemideni).	Selgitab eakohaselt põhiliste töövahendite (arvuti, tahvel) tööpõhimõtteid ja korrektset hooldust. Valib juhendamisel sobivad seaded. Teeb juhendamisel veaotsinguga kindlaks tehnilised probleemid ja leiab võimaliku lahenduse.	Selgitab eakohaselt põhiliste töövahendite (arvuti, tahvel, telefon, fotoaparaat) tööpõhimõtteid ja korrektset hooldust. Valib juhendamisel sobivad seaded. Teeb veaotsinguga kindlaks tehnilised probleemid ja leiab võimaliku lahenduse.	Selgitab eakohaselt põhiliste töövahendite (arvuti, tahvel, telefon, fotoaparaat) tööpõhimõtteid ja korrektset hooldust. Valib juhendamisel sobivad seaded. Teeb veaotsinguga kindlaks tehnilised probleemid ja leiab võimaliku lahenduse.
TURVALISUS (vahendid ja keskkonnad)				
Lisaks		Nastix ja turvaline internet	https://noor.targaltinternetis.ee	https://noor.targaltinternetis.ee

III kooliaste

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 7. kl	Õpitulemused 8. kl	Õpitulemused 9. kl
Uurimine	Andmete, info ja digisisu otsing ja sirvimine – õppija sõnastab oma teabevajaduse ja rakendab sobivaid infootsingu võtteid.	Tunneb erinevaid veebipõhiseid andmebaase ja keskkondi, kust infot leida.	Leiab otsingumootorit kasutades vajaliku failiformaadi (pdf, png, docx jne). Sooritab otsingu olemasoleva pildi järgi (nt autori väljaselgitamiseks).	Kasutab otsingut sooritades häälkäsklusi ja laiendatud otsingu vormi (nt jutumärgid, miinusmärk, OR). Võrdleb erinevate veebilehitsejate ja otsingumootorite otsingusteeme.
	Andmete, info ja digisisu otsing ja filtreerimine – õppija otsib, sirvib ja filtreerib eesmärgipäraselt andmeid, infot ja materjale digikeskkonnas.	Filtreerib oma e-postkastis kirju märksõna, saatja, kuupäeva jne järgi.	Leiab otsingumootorit kasutades vajaliku failiformaadi (pdf, png, docx jne).	Kasutab otsingut sooritades häälkäsklusi ja laiendatud otsingu vormi (nt jutumärgid, miinusmärk, OR). Võrdleb erinevate veebilehitsejate ja otsingumootorite otsingusteeme.
	Andmete, info ja digisisu hindamine – õppija analüüsib, võrdleb ja hindab leitud andmeid, infot ja digisisu ning nende allikate usaldusväärsust..	Leiab internetist asjakohased allikmaterjalid, võrdleb neid ning põhjendab nende usaldusväärsust. Teeb vahet tõesel ja valeuudisel; usaldusväärsel ja ebausaldusväärsel allikal. Eristab fakti-, fantaasia- ja arvamuspõhist meediateksti.	Teeb vahet tõesel ja valeuudisel; usaldusväärsel ja ebausaldusväärsel allikal. Eristab fakti-, fantaasia- ja arvamuspõhist meediateksti. Tunneb meediateksti ära argumentide ning põhilised verbaalsed ja visuaalsed mõjutamisvõtted.	Teeb vahet tõesel ja valeuudisel; usaldusväärsel ja ebausaldusväärsel allikal. Eristab fakti-, fantaasia- ja arvamuspõhist meediateksti. Mõistab, kuidas digiturundust kasutatakse inimeste mõjutamiseks.
	Andmete, info ja digisisu haldamine – õppija salvestab faile ja korrastab neid digikeskkonnas, kasutades kaustasid, kategooriaid ja tägimist. Õppija töötleb ja analüüsib andmeid tabelarvutuse abil, esitleb tulemusi diagrammide ja skeemide abil. .	Tunneb erinevate failitüüpide laiendeid ning teab, milliste programmidega neid avada. Haldab igapäevaselt oma digitaalseid materjale. Salvestab digisisu füüsilisele seadmele.	Lühendab vajadusel veebiallika linki. Haldab igapäevaselt ja struktureeritult oma digitaalseid materjale. Pakib faile kokku ja lahti. Salvestab digisisu pilvehoidlasse. Teeb varukoopiaid informatsioonist, mida on salvestanud. Kasutab tabelarvutusprogrammis erinevaid funktsioone ja valemeid (nt aritmeetiline keskmine, summa jne).	Haldab igapäevaselt ja struktureeritult oma digitaalseid materjale sobivates keskkondades (nt lingikogud). Salvestab digisisu füüsilisele seadmele või pilvehoidlasse ja süstematiseerib digisisu teemade kaupa. Seadistab nutiseadmesse salvestatud fotod, audio- ja videoklipid automaatselt pilve laadima. Kasutab tabelarvutusprogrammis erinevaid funktsioone ja valemeid (nt aritmeetiline keskmine, summa jne), loob andmete põhjal erinevaid diagramme.
UURIMINE (vahendid ja keskkonnad)		Google Search, Google Sheets, Google Docs, Google Drive (kooli kaust). Seletav sõnaraamat veebis, sünonüümisõnastik jt sarnased, Microsoft Teams, Word, Excel.	Google Search, Google Sheets, Google Docs, Google Drive (kooli kaust). Seletav sõnaraamat veebis, sünonüümisõnastik jt sarnased, Microsoft Teams, Word, Excel, digilehed.	Google Search, Google Sheets, Google Docs, Google Drive (kooli kaust). Seletav sõnaraamat veebis, sünonüümisõnastik jt sarnased, Microsoft Teams, Word, Excel, digilehed.

LÄBIV DIGI- PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 7. kl	Õpitulemused 8. kl	Õpitulemused 9. kl
Suhtlemine	Suhtlemine digitehnoloogia abil – õppija suhtleb teistega, kasutades sobivaid digitehnoloogias, sh välksõnumeid (nt Messenger) e-posti, videokõne, foorumit ja kommentaare.	Oskab luua sotsiaalmeedia kontot, seadistada kasutajaprofiili, hallata konto sisu. Valib olukorrale sobiva suhtluskeskkonna ja -viisi (nt sotsiaalvõrgustikud, videokonverentsid). Teab, kuhu pöörduda abi saamiseks digimaailmas (nt veebikonstaabel, kasutajatugi).	Oskab luua sotsiaalmeedia kontot, seadistada kasutajaprofiili, hallata konto sisu. Valib olukorrale sobiva suhtluskeskkonna ja -viisi (nt sotsiaalvõrgustikud, videokonverentsid). Teab, kuhu pöörduda abi saamiseks digimaailmas (nt veebikonstaabel, kasutajatugi). Eristab kett- ja õngitsemiskirju.	Valib olukorrale sobiva suhtluskeskkonna ja -viisi (nt sotsiaalvõrgustikud, videokonverentsid). Teab, kuhu pöörduda abi saamiseks digimaailmas (nt veebikonstaabel, kasutajatugi). Eristab kett- ja õngitsemiskirju.
	Andmete, info ja digisisu jagamine – õppija jagab teistega infot ja faile digikeskkonnas, valides selleks korrektse viisi ja sobiva vahendi.	Nimetab erinevate jagamisviiside eeliseid ja puudusi. Jagab sisu erinevates avatud kasutusõigusega veebikeskkondades (nt ajaveebis, sotsiaalvõrgustikes). Jagab ekraanikuva kaasõppija või juhendajaga, nt videovestluses.	Jagab sisu erinevates avatud kasutusõigusega veebikeskkondades (nt ajaveebis, sotsiaalvõrgustikes). Teab, mis on vistutamine/pookimine (ingl k embed) ja oskab seda rakendada.	Jagab sisu erinevates avatud kasutusõigusega veebikeskkondades (nt ajaveebis, sotsiaalvõrgustikes). Oskab voogestada sisu reaalajas.
	Kodanikuaktiivsus digikeskkonnas – õppija kasutab kodanikuna kooli, kohaliku omavalitsuse, riigi ja ettevõtete digiteenuseid (sh e-päevikut, õpiahaldussüsteemi, riigiportaali, raamatukogu- ja pangateenuseid). Õppija kasutab sobivaid digitehnoloogiaid (nt ühiskediat, ajaveebi, videot) oma algatuste kajastamiseks ja teiste kaasamiseks ning teiste algatustes osalemiseks.	Leiab veebist oma huvidele ja vajadustele vastavaid kogukondi, võrgustikke. Kirjeldab oma digipädevuse arendamise vajadust, lähtudes oma huvidest ning õpingu- ja karjääriplaanidest. Demonstreerib oma digipädevust kaaslasti juhendades.	Tunneb erinevaid riigi ja kohalike omavalitsuste pakutud infosüsteeme ja keskkondi (e-teenuseid).	Tunneb erinevaid riigi ja kohalike omavalitsuste pakutud infosüsteeme ja keskkondi (e-teenuseid). On kuulnud, kuidas hääletatakse e-valimistel.
	Koostöö digikeskkonnas – õppija panustab meeskonna koostöösse digikeskkonnas, võttes erinevaid rolle ning osaledes ühises otsustamises ja digisisu loomises.	Loob vajaduspõhise koostöörupi sobivad veebikeskkonnas. Loob erinevat digisisu koostöös. Annab kaasõppijate loodud digisisule tagasisidet.	Loob vajaduspõhise koostöörupi sobivad veebikeskkonnas. Loob erinevat digisisu koostöös. Annab kaasõppijate loodud digisisule tagasisidet. Teab, kuidas toimib ühisloome (ingl crowdsourcing) ja soovi korral osaleb selles.	Loob vajaduspõhise koostöörupi sobivad veebikeskkonnas. Loob erinevat digisisu koostöös. Annab kaasõppijate loodud digisisule tagasisidet. Teab, kuidas toimib ühisloome (ingl crowdsourcing) ja soovi korral osaleb selles.

	Viisakas käitumine digikeskkonnas – õppija tunneb digikeskkonnas kehtivaid suhtlus- ja käitumisnorme ning järgib neid, arvestades muu hulgas võimalike lugejate/kuulajate/vaatajate kultuurilise, vanuselise ja muude eripäradega.	Järgib suhtlus- ja käitumisnorme blogipostitustes, sotsiaalmeedia postitustes (sh täägimisel), uudiste portaalides ja videote all kommenteerides.	Teab, miks on vaja mõista ja arvestada digisuhtluses kultuuride mimekesisusega (nt erinevad rahvused, põlvkonnad, vaated, päritolu jne).	Teab, miks on vaja mõista ja arvestada digisuhtluses kultuuride mimekesisusega (nt erinevad rahvused, põlvkonnad, vaated, päritolu jne). Märkab meediatekstides valelikku, pahasovlikku või kallutatud informatsiooni ning arutleb võimalike käitumisstrateegiatega üle.
	Digitaalse identiteedi haldamine – õppija loob mitu digitaalset identiteeti ja haldab neid, piirates vajadusel ligipääsu oma andmetele. Õppija analüüsib oma digitaalset jalajälge, jälgib ja kaitseb oma mainet digikeskkonnas.	Häälestab oma sotsiaalmeedia kontode ja postituste privaatsusseadeid.	Häälestab oma sotsiaalmeedia kontode ja postituste privaatsusseadeid.	Häälestab oma sotsiaalmeedia kontode ja postituste privaatsusseadeid.
SUHTLEMINE (vahendid ja keskkonnad)		Studium, e-kiri (kooli kontoga), Jagatud dokumendid Google Drive'is (Docs, Sheets, Slides, Forms) ja Microsoft Teamsis, blogi Wordpressis, YouTube, kooli nutiseade või VOSK. Sotsiaalmeedia. Isiklikud digivahendid. Google Classroom.	Studium, e-kiri (kooli kontoga), Jagatud dokumendid Google Drive'is (Docs, Sheets, Slides, Forms) ja Microsoft Teamsis, blogi Wordpressis, YouTube, kooli nutiseade või VOSK. Sotsiaalmeedia. Isiklikud digivahendid. Google Classroom.	Studium, e-kiri (kooli kontoga), Jagatud dokumendid Google Drive'is (Docs, Sheets, Slides, Forms) ja Microsoft Teamsis, blogi Wordpressis, YouTube, kooli nutiseade või VOSK. Sotsiaalmeedia. Isiklikud digivahendid. Google Classroom
Lisaks		Video jagamine: Vimeo, Youtube. Google Meet, Zoom, Skype. Messenger.		Skype, Messenger; Esitluse kiire tagasiside saamise/kaasamise vahendid: Mentimeter jms.

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 7. kl	Õpitulemused 8. kl	Õpitulemused 9. kl
Looming	Digisisu arendus – õppija loob ja toimetab digisisu erinevates formaatides.	Vormindab arvutiga tekste. Vajadusel prindib faili, seadistades eelnevalt eksemplaride arvu. Loob oma õpitulemuste esitlemiseks ja õpikogemuse refleksiooniks digitaalse õpimapi (nt veebilehe, ajaveebi vms). Loob rühmatööna eri tüüpi digisisu (nt lühifilm). Katsetab uusi digilahendusi.	Vormindab arvutiga tekste (kodused ülesanded, referaat jm) kooli vormistusjuhendi põhjal. Vajadusel prindib faili, seadistades eelnevalt eksemplaride arvu, ühe- või kahepoolse printimise jm. Loob andmete kogumiseks veebipõhise küsimustiku, teeb küsitluse ning analüüsib kogutud andmeid. Loob oma õpitulemuste esitlemiseks ja õpikogemuse refleksiooniks digitaalse õpimapi (nt veebilehe, ajaveebi vms).	Vormindab arvutiga tekste (nt avaldus, CV, loov- ja uurimistö) kooli vormistusjuhendi põhjal. Vajadusel prindib faili, seadistades eelnevalt paberi formaadi, eksemplaride arvu, ühe- või kahepoolse printimise jm. Loob andmete kogumiseks veebipõhise küsimustiku, teeb küsitluse ning analüüsib kogutud andmeid. Loob oma õpitulemuste esitlemiseks ja õpikogemuse refleksiooniks digitaalse õpimapi (nt veebilehe, ajaveebi vms). Loob rühmatööna eri tüüpi digisisu (nt mobiilirakenduse).
	Digisisu kohandamine – õppija muudab, sh täiendab, täiustab ja kombineerib olemasolevat digisisu.	Loob digisisu (nt mäng, helindatud esitus) kombineerides erinevaid multimeediumi elemente (tekst, pilt, heli, video, animatsioon). Teeb lihtsamat heli- ja videotötlust.	Loob digisisu (nt mäng, helindatud esitus) kombineerides erinevaid multimeediumi elemente (tekst, pilt, heli, video, animatsioon). Teeb lihtsamat heli- ja videotötlust.	Loob digisisu (nt mäng, helindatud esitus) kombineerides erinevaid multimeediumi elemente (tekst, pilt, heli, video, animatsioon).
	Autoriõigused ja litsentsid – õppija järgib digisisu luues ja kasutades autoriõiguse põhimõtteid ja litsentsitingimusi.	Tunneb autoriõiguse ja sisulitsentside (nt Creative Commons) põhimõtteid. Teab, kuidas leida infot autoriõiguse ja litsentsieeskirjade kohta.	Teab, mis on piraattarkvara ja väldib selle kasutamist.	Tunneb erinevaid arvutitarkvara liike (vabavara, litsenseeritud tarkvara jne).
	Programmeerimise ABC* *lisapädevus	Teab, mis on algoritm (lahenduseeskiri) ja kuidas lihtsamat algoritmi kirjutatakse. Teab, mis on kohustavad eeskirjad ja mis on nende roll programmeerimisel. Oskab kirjeldada algoritmi plokskeemi abil.	Teab, miks on vaja plokskeemi esitada programmina. Tunneb ära tuntumad ja lihtsamad programmeerimiskeeled (C, Java, PHP, Python). Oskab kirjutada lihtsamaid programme Pythoniga.	Teab, millised on levinumad andmetüübid. Teab, kuidas andmete tüüpe muudetakse. Teab, mis olukordades milliseid andmetüübi väärtuseid kasutatakse.
LOOMING (vahendid ja keskkonnad)		Google Drive'is (Docs, Slides), Microsoft Teams. Pilditöötlusprogramm Paint.net, Animatsioon või mäng: Scratch. Litsentsitingimused Creative Commons ja Copywrite.	Google Drive'is (Docs, Slides), Microsoft Teams, Wordpress Blogi; Pilditöötlusprogramm Paint.net, Animatsioon või mäng: Scratch, Learning Apps, Kahoot. Litsentsitingimused Creative Commons ja Copywrite.	Google Drive'is (Docs, Slides), Microsoft Team. Wordpress Blogi; Pilditöötlusprogramm Paint.net, Animatsioon või mäng: Scratch, Learning Apps, Kahoot

				Litsentsitingimused Creative Commons ja Copywrite.
Lisaks		Kahoot Esitlus: Emaze, Powtoon Proge-robo: MSW LOGO http://freemusicarchive.org Proge-robo: Micro:bit; 3D printer	Pilditöötlus/poster/infograafika/esitlus: Canva; Helitöötlus: Audacity, Videotöötlus: OpenShot Muusikavalik: http://dig.ccmixer.org , http://freemusicarchive.org Proge-robo: Micro:bit	Esitlus: Canva, Prezi; Ekraanisalvestus: Screencast-O-Matic; Helitöötlus: Audacity, Videotöötlus: OpenShot; Animatsioon: Vyond (end. Go Animate); Muusikavalik: http://dig.ccmixer.org ,

LÄBIV DIGI-PÄDEVUS	ÕPPESISU	Õpitulemused 7. kl	Õpitulemused 8. kl	Õpitulemused 9. kl
Turvalisus	Digiseadme kaitse – õppija kaitseb oma digiseadet ja selle sisu. Õppima mõistab digiseadet ähvardavaid ohte ning oskab neid vältida.	Hindab veebikeskkonna või nutirakenduse turvalisust. Valib võimalusel sobiva wifi võrgu, millega on tagatud seadme ja andmete turvalisus.	Tunneb turvalisusega seotud mõisteid eesti ja inglise keeles (nt viirusetõrje, õngitsuskiri, tulemüür). Teab, kuidas mobiilset interneti teiste seadmetega turvaliselt tagada (st wifi tulipunkti luua). Teab, mida teha või kelle poole pöörduda, kui digiseade on kahjustatud (arvutiviiruse, veekahjustuse vms tõttu).	Teab, kuidas uuendada oma nutiseadme tarkvara ja paigaldada viirusetõrjet. Teeb oma andmetest regulaarselt varukoopiaid.
	Isikuandmete ja privaatsuse kaitse – õppija rakendab turvameetmeid oma isikuandmete ja privaatsuse kaitseks digikeskkonnas. Õppija veendub, kuidas mingi digiteenus tema isikuandmeid kasutab, lähtudes teenuse privaatsusreeglitest.	Teab, mis on mitmeastmeline isikutuvastus ja seadistab oma kasutajakonto turvalisemaks. Teeb vahet legaalsel ja illegaalsel tegevusel veebis.	Andmelekked korral teavitab juhendajat. Teab, mis on varikonto. Mõistab identiteedivarguse ja muude isikuandmete varguse riski.	Teab, mis on andmekaitse üldmäärus (GDPR) ja tunneb oma õigusi, mis puudutavad andmete kogumist, hoiustamist ja kasutamist. Tunneb oma õigust olla unustatud, st oskab nõõuda oma andmete kustutamist.
	Tervise ja heaolu kaitse – õppija on teadlik digitehnoloogia kasutamisega seotud vaimse ja füüsilise tervise riskidest ning oskab neid riske ennetada. Õppija oskab küberkiusamist märgata ja sellele adekvaatselt reageerida.	Hindab digiseadmete kasutamisega seotud terviseriske alates ergonoomikast kuni arvutisõltuvuseni. Leiab tasakaalu digikeskkonna ja füüsilise keskkonna kasutamise vahel (online/offline tasakaal).	Uurib ja analüüsib enda ja kaaslaste digiseadmete kasutamise harjumusi.	Tunneb ära sekstimise (seksuaalse sõnumi saatmise) ja oskab hoiduda selle ohvriks sattumast. Mõistab digitehnoloogia ja sotsiaalse kaasatuse seoseid.
	Keskkonnakaitse – õppija on teadlik digitehnoloogia mõjust looduskeskkonnale.	Eristab mõisteid “digitaalne jalajälg” ja “ökoloogiline jalajälg” ning oskab välja tuua nende vahelisi seoseid.	Teab, kuidas digitehnoloogiat rakendatakse keskkonnakaitstes. Sõnastab oma seisukoha ning seda toetavad argumendid digitehnoloogia ja keskkonna teemadel.	Teeb põhjendatud otsuseid digitehnoloogiat valides (nt teavet luues ja tarbides, seadmeid ostes ja parandades). Teab, kuidas digitehnoloogiat toodetakse. Teab, kuidas digitehnoloogiat rakendatakse keskkonnakaitstes. Sõnastab oma seisukoha ning seda toetavad argumendid digitehnoloogia ja keskkonna teemadel.
TURVALISUS (vahendid ja keskkonnad)		https://digipadevus.ee/	https://digipadevus.ee/	https://digipadevus.ee/
Lisaks		Nastix ja turvaline internet	https://noor.targaltinternetis.ee	https://noor.targaltinternetis.ee

LISA 2. I, II ja III kooliastme projektid

Avatud kooli neljast kesksest teemast lähtuvad projektid I kooliastmes:

KESKNE TEEMA	Inimeseks olemine	Aeg ja ruum	Loodus ja tehnoloogia	Kogukond, ühiskond ja globaalne areng
1. klass	“Mina ja minu pere” Kes ma olen? Kes on mu pereliikmed? Miks on minu pere tavad ja kombed?	“Minu kodukant ja kodulinn” Kuidas jõuan ohutult kooli?	“Loomad meie ümber” Kuidas saan loomade eest hoolitseda?	“Olulised ametid” Miks on erinevad ametid olulised?
2. klass	“Õpime õppima” Kuidas õppida nii, et PÄRISELT targaks saada?	“Minu pere ajalugu” Milline oli minu perekond 100 aastat tagasi?	“Miks on sebral triibud?” Kuidas on loomad kohastunud eluks erinevates elupaikades?	“Teeme (loodus)teadust!” Mida taimed kasvamiseks vajavad? Kuidas mõjuvad erinevad tegurid taimede kasvamisele?
3. klass	“Minu keha: Mida toit minu kehale teeb?” Kuidas toitumine minu keha mõjutab ja kuidas toituda nii, et olla terve ja õnnelik?	“Meedia ja digiohutus” Kuidas käituda virtuaalkeskkondades nii, et see oleks ohutu, kasulik ja arendav?	“Eesti keskkonna- ja looduskaitse” Kuidas kaitsta elu maal ja vees?	“Elekter ja magnetism” Mis on elekter ja miks seda vaja on? Kuidas toota ja kasutada elektrit nii, et see ei kahjustaks maailma?

Avatud kooli neljast kesksest teemast lähtuvad projektid II kooliastmes:

KESKNE TEEMA	Inimeseks olemine		Aeg ja ruum	Loodus ja tehnoloogia		Kogukond, ühiskond ja globaalne areng
4. klass	“Kuidas mul läheb?” Mida ma saan teha, et tunda ennast nii vaimselt hästi?	“Keha kui masin” Kuidas inimese keha töötab?	“Loost raamatuks” Kuidas sünnib raamat ja millised osapooled selleks tööd teevad?	“Päikesesüsteemi saladused” Kas ja milline elu on võimalik teistel planeetidel?		“Meie koduplaneet Maa” Kus on Maal kõige parem elada?
5. klass	“Murdeiga” Millised muutused toimuvad murdeas ja kuidas nende muutustega toime tulla?		“Isiklik ajalugu” Millist elu elas minu kõige põnevam esivanem?	“Veekogude salapärase elu” Kuidas elavad Eesti jõed ja järved?	“Maapind minu jalgade all” Millest räägivad erinevad maastikud?	“Etnoloogia” Kus näeme rahvuslikke mustreid ja mida need meile jutustavad?
6. klass	“Koolidemokraatia” Kuidas saame koolielu paremaks muuta?		“Inspireeritud Vana-Egiptusest” Millest räägib Vana-Egiptuse kunst?	“Vana-Kreeka” Millest räägivad Vana-Kreema müüdid?	“Läänemeri” Milline on Läänemere olevik ja tulevik?	“Kooliaed” Millise kooliaia peame looma, et aidata kaasa elurikkuse säilimisele linnas?
						“Ökoloogiline jalajälg” Kuidas minu pere saab vähendada oma ökoloogilist jalajälge?

Avatud kooli neljast kesksest teemast lähtuvad projektid III kooliastmes:

KESKNE TEEMA	Inimeseks olemine	Aeg ja ruum	Loodus ja tehnoloogia		Kogukond, ühiskond ja globaalne areng
7. klass	“Inimene ja mood” Kuidas ennast läbi moeloomingu väljendada? Kuidas planeerida ja korraldada moešöüd?	“Klassika ja tänapäev!” Kuidas lavastada ja salvestada kuuldemängu?	“Tere, teadus!” Miks on vaja erinevaid teadusharusid ja kuidas need minu elu mõjutavad?	“Kas linnas on elu?” Milline elu on peidus meie kooli ümbruses ja milline on bioloogiline mitmekesisus linnakeskkonnas?	“Kodulinn Tallinn!” Milliseid (visuaal)kultuuri objekte Tallinn endas peidab ja kuidas neid tutvustada?
8. klass	“See on nii huvitav!” Kuidas oma teadmishimu arendada, oma teadmisi teistele vahendada? Kuidas kirjutada temaatiline populaarteaduslik artikkel?	“Kohvikutepäev” Kuidas planeerida ja korraldada kooli kohvikutepäeva?	“Kliimauuringud” Milliseid andmeid annab meile kliima uurimine ja mida sellest järeldada saame?	“Koomiksiraamatu algebra” Kuidas esitada reaalteadusi nii, et need oleksid kõigi jaoks mõistetavad?	“Masinad päästavad maailma” Milliseid uusi masinaid maailm vajab ja kuidas neid ehitada?
9. klass	“Miks ja kuidas uurida õppimist?” Mis ja miks on õppimisel tõhus? Kuidas õppimist uurida ja kuidas tulemused uurimistööks vormistada?	“Palju õnne, Eesti Vabariik!” Kuidas planeerida ja korraldada Eesti Vabariigi aktust?	“Maailma rahvastik” Millised maailma piirkonnad on tihedalt asustatud ja millised hõredalt? Miks see nii on? Milline on maailma rahvastiku olukord ja mida peaks tegema selleks, et elu Maal oleks püsiv?		“Mina olen terve, aga minu suhted?” Miks on vaja tähelepanu pöörata tervetele ja ebatervetele suhetele? Kuidas korraldada ja läbi viia temaatilist sotsiaalkampaaniat?

LISA 3. Avatud Kooli hindamisjuhend

Avatud Kooli hindamisjuhendi eesmärk on kirjeldada, kuidas toimub tagasiside andmine Avatud Koolis, kes on tagasiside osapooled ning milliseid kanaleid, kui sagedasti ja millise informatsiooni andmiseks kasutatakse.

Tagasisidena käsitleme informatsiooni õpilase teadmiste, oskuste, hoiakute ja käitumise kohta võrdluses oodatud õpitulemuste ja soovitud käitumisega.

Tagasiside puhul lähtume uurijate Hattie ja Timperley (2007) mudelist, mille kohaselt **tagasiside elementideks on informatsioon selle kohta:**

1) Kuhu ma lähen?	Õpilasele arusaadav õpieesmärk. Mida peab oskama? Mille suunas liigutakse?
2) Kuidas mul läheb?	Tunnis või tehtud tööde pealt saadav informatsioon, mida ma oskan, kuidas mul õnnestub?
3) Kuhu edasi?	Edasiside ehk praktiline info, mida pean tegema, et edasi areneda? ¹ a) Info, mida, kuidas, millal pean veel harjutama, et eesmärk saavutada. b) Info uuest õpieesmärgist.

¹ Edasiside on tulevikku suunatud tagasiside ja kannab endas positiivset jõustamist. Edasiside andmine põhineb eeldusel, et saaja on võimeline tulevikus tegema positiivseid muudatusi. Edasiside seostub inimese positiivse enesekuvandiga ja võimaldab seda täiendada või olemasolevaid harjumusi muuta. Edasiside kirjeldab ootusi teise osapoole käitumisele, tegevuse soovivat tulemust. Edasisidet väljendatakse tulevikku puudutavate ettepanekute või soovitusena.

Tagasiside andmise protsessi on **aktiivsed osapooled** õppija, õpetaja ja ka lapsevanem:

ÕPETAJA ROLL	ÕPILASE ROLL	LAPSEVANEMA ROLL
1. Eesmärgistada õpilase õppimist. 2. Koguda andmeid iga õpilase edenemisest. 3. Anda õpilasele mõistetavat tagasisidet, kuidas tal läheb. 4. Anda õpilasele mõistetavat edasisidet, mida ta järgmiseks peab tegema. 5. Toetada õpilase eneseanalüüsi läbi selgelt tutvustatud eesmärkide ja eneseanalüüsi formaatide. 6. Hoida lapsevanemat kursis õpilasele antud tagasisidega. 7. Kaasata vanemat õpilasele antud edasiside osas õpilast toetama.	1. Eesmärgistada oma õppimist. 2. Analüüsida ise oma eesmäärke ja edenemist õppimises. 3. Lugeda, kuulata ja püüda mõista õpetaja ning kaaslaste antud tagasisidet. 4. Küsida täpsustusi kui õpieesmärk või tagasiside pole selge. 5. Teha järeldusi, millega on vaja edasi tegeleda. 6. Arutleda koos vanematega õppimise tagasiside ja edasiside üle. Paluda vajadusel abi. 7. Õppida iseenda ja teiste õppimist paremini analüüsima ja tagasisidet ning edasisidet andma.	1. Küsida lapselt iga päev tema õppimise kohta. 2. Vaadata ja analüüsida koos lapsega kontrolltöid ja vihikuid. 3. Hoida end igapäevaselt kursis õpetaja antud tagasiside, edasiside ja kodutöödega Stuudiumi vahendusel. 4. Arutleda õpetaja jooksvalt antud tagasiside üle koos lapsega. 5. Toetada last eesmärkide seadmisel ning enda töö analüüsimisel (tunnistuse analüüs jaanuaris, õpitulemuste lugemine iga perioodi alguses, kodutööd, lugemise aega ja mahtu ja sisu planeerides jne). 6. Reageerida õpetaja soovitudele täiendavateks tegevusteks (kodune lisatöö, konsultatsioon vms). 7. Küsida õpetajalt või tugimeeskonnalt abi, kui midagi on ebaselge või teeb muret.

Tagasiside andmise põhimõtted Avatud Koolis

1. Tagasiside andmise eesmärk

- 1.1. toetada õppija terviklikku arengut, anda tagasisidet tema arengu kohta, innustada ja suunata teda sihikindlalt õppima, suunata õppija enesehinnangu kujunemist ja arengutee valikuid;
- 1.2. suunata õpetaja tegevust õpimeetodite valikul ning õppetöö ja õpikeskkonna kujundamisel ning õppija individuaalse arengu toetamisel;
- 1.3. kaasata perekonda õpilaste arengu toetamisse, anda vajadusel perele konkreetseid juhiseid õpilase aitamiseks; 1.4. anda alus kooli juhtkonnale õppekorralduse täiendamiseks;
- 1.5. anda alus õpilase järgmisesse klassi üleviimiseks.

2. Tagasiside korraldus

- 2.1. Avatud Kooli I ja II kooliastmes kasutatakse hindamiseks **sõnalist tagasisidet**.
- 2.2. Avatud Kooli III kooliastmes lisandub sõnalisele tagasisidele **protsenthindamine**.
- 2.2. Teadmiste ja oskuste antakse tagasisidet õpilaste suuliste vastuste (sh esitluste), kirjalike ja praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, võrreldes õpilase sooritust taotletud eesmärgiga, mille aluseks on kooli õppekavas kirjeldatud õpitulemused ja õpilase eelnev sooritus.
- 2.3. Käitumisele antava tagasiside aluseks on õpilase sooritus võrrelduna õppekava eesmärkidega sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste omandamisel ning kooli kodukord.
- 2.4. Tagasiside andmise käigus:
 - 2.4.1. kirjeldatakse õpilase sooritust võimalikult hinnanguvabalt;
 - 2.4.2. juhitakse tähelepanu tugevustele ja arengukohtadele;

2.4.3. jagatakse soovitusi, kuidas sooritust parandada;

2.4.4. tagasiside sisu peab olema lapsele arusaadav.

3. Protsenthindamine

3.1. Avatud Kooli III kooliastmes rakendatakse protsenthindamist (0-100%).

3.2. Protsenthindamine võimaldab õppijat hinnata läbipaistvalt ja paindlikult, vähendades võimalikult palju hindamise negatiivseid psühhosotsiaalseid mõjureid.

3.3. Protsenthindamise lahutamatuks osaks on sõnaline tagasiside, mis kirjeldab hinnanguvabalt õppija sooritust, juhib tähelepanu tugevustele ja arengukohtadele ning jagab soovitusi, kuidas edaspidi oma sooritust parandada.

3.4. Protsenthindamise teel antakse tagasisidet õpilaste suulistele vastustele (sh esitlused), kirjalikele ja praktilistele töödele ning praktilistele tegevustele. Õpilase sooritust võrreldakse taotletud eesmärgiga, mille aluseks on kooli õppekavas kirjeldatud õpitulemused ning õppija varasem sooritus.

3.5. Alla 50% tulemus kuulub alati uuesti õppimisele ning hindamisele.

4. Tagasisidest teavitamine

4.1. Õpilane saab infot hindamise korra kohta oma kontaktõpetajalt/-mentorilt ning aineõpetajatelt iga õppeaasta ja perioodi alguses.

4.2. Õpilane saab tagasisidet õpitulemuste saavutamise kohta suuliselt ja/või kirjalikult oma kontaktõpetajalt/-mentorilt, aineõpetajatelt, klassikaaslastelt ning eneseanalüüsi kaudu. ²

4.3. Eneseanalüüsi põhimõtteid ja korda tutvustab õpilastele kontaktõpetaja/-mentor õppeaasta alguses ning kordab vastavalt vajadusele aasta jooksul.

4.4. Teadmiste, oskuste ja käitumise hindamise korda ning eneseanalüüsi põhimõtteid ja korda tutvustatakse lapsevanematele koosolekul ja soovi korral ka individuaalselt.

4.5. Lapsevanemal on õigus saada teavet õpilasele antud tagasiside kohta aineõpetajalt ja kontaktõpetajalt, -mentorilt.

5. Tagasisidest teavitamise viisid ja sagedus

5.1. Tagasisidest teavitamine toimub suuliselt ja kirjalikult koolis, Stuudiumi kommentaaride, koju tutvumiseks viidud kirjalike tööde ning tunnistuse kaudu.

5.2. 1.-3. klassi saavad tagasisidet koolis otse õpetajalt nii kirjalikult kui suuliselt. Stuudiumist tagasiside saamisel toetab 1.-3. klassi õpilasi lapsevanem.

5.3. Alates 4. klassist on õpilasel kohustuslik ise lugeda Stuudiumit.

5.4. Stuudiumist saadav tagasiside ei asenda õpetaja poolt õpilasele koolis antud tagasisidet koos selgitustega.

5.5. Stuudiumist saavad õpilane ja vanem teavet õppesisu, õppeedukuse, õpilase käitumise ja puudumiste kohta.

5.6. Stuudiumi tagasiside on kirjutatud õpilasele suunatult alates esimesest klassist, kuna eesmärgiks on, et lapsed hakkavad Stuudiumit iseseisvalt lugema ning erinevad õpilased jõuavad selleni erineval ajal.

5.7. Stuudiumi kirjutatud tagasisidet ei asenda õpetaja suulist tagasisidet ja edasisidet koolis, vaid on sellele täienduseks.

5.8. Vähemalt 2 korda perioodis toimub igas õppeaines kokkuvõttev teadmiste kontroll (võib olla nii kirjalik kui suuline), mille põhjal laps ning lapsevanem saavad põhjalikumalt tagasisidet õpilase omandatud teadmistest ja oskustest.

² Eneseanalüüs (ing k *Assessment as Learning*) kui õpioskus ja hindamise viis, mille käigus õpilased analüüsivad ja hindavad jooksvalt õppeprotsessi kestel ja perioodi kokku võttes oma arengut, võtavad vastutuse oma õppimise juhtimise eest.

- 5.9. Kokkuvõtivate teadmiste kontrollide tagasisidest teavitatakse õpilasi ja vanemaid Stuudiumi vahendusel 10 tööpäeva jooksul pärast töö sooritamist. Erandjuhuna kooskõlastab õpetaja kokkuleppel õpilastega pikema tagasisidest teavitamise aja.
- 5.10. Kirjalike tööde puhul saab õpilane tagasisidet kirjaliku töö pealt ning õpetaja annab töö kohta suulist tagasisidet klassis üldiselt ilma õpilasi nimetamata ning vajadusel õpilasele individuaalselt.
- 5.11. Stuudiumisse märgib õpetaja tagasiside kui töö on kontrollitud, ajaliselt võib see olla palju varem, kui laps töö koolis kätte saab (sõltub tunniplaanist) ning õpetajalt otse tagasisidet saab.
- 5.12. Kirjalike tööde kohta Stuudiumisse kirjutatud tagasiside ei asenda töö peal olevat ja suulist tagasisidet. Stuudiumis olev info kirjalike tööde kohta on oluline talletada tunnistuste koostamise alusena.
- 5.13. I ja II kooliastmes on kokkulepe, et peale kokkuvõtva kirjaliku töö parandamist viib õpilane selle koju ja arutab läbi koos vanematega ning toob kokkulepitud ajaks kooli tagasi koos vanema allkirjaga.
- 5.14. Õpilaspäevik on õpilase aja- ning õppimise planeerimise ning eneseanalüüsi vahend. ³
- 5.15. I ja II kooliastmes peavad õpilaspäevikus olema kirjas kõik kodutööd ja kõik olulised õppimise ja koolikorraldusega seotud tähtjad ning sündmused. III kooliastmes on õpilaspäeviku kasutamine korraldatud vastavalt mentori ja õppegrupi kokkuleppele.
- 5.16. Õpilaspäeviku täitmise korda tutvustab õpilastele ja lapsevanematele kontaktõpetaja/-mentor.
- 5.17. Õpilaspäeviku täitmist juhendab kontaktõpetaja/-mentor, aga õpilaspäevikusse info ülesmärkimist nõuavad ka aineõpetajad ning toetab lapsevanem.

³ Alates 2020/2021. õppeaastast muutus Avatud Koolis päeviku sisu. Päevik muutus lisaks personaalsele märkmikule ka ajaplaneerimise vahendiks.

6. Õppeperioodi kokkuvõttev tagasiside

6.1. Kokkuvõttev tagasiside annab ülevaate teatud ajaühiku jooksul õpitud teadmiste omandamisest tagasivaatavalt. **6.2.**

Kokkuvõtvast tagasisidest teavitamine toimub kirjalike tööde, projekti- ja praktikumiraportite ning tunnistuste kaudu.

6.3. Projektiraportid on kättesaadavad iga õppeperioodi lõpus Stuudiumis; I kooliastmes ka paber kandjal.

6.4. Praktikumiraportid on kättesaadavad Stuudiumis iga poolaasta lõpus.

6.5. Tunnistused on kättesaadavad Stuudiumis ja paber kandjal ning väljastatakse jaanuaris ja juunis.

6.6. Tunnistusel antakse tagasisidet õppeainete kaupa, vaadeldava perioodi jooksul läbitud õpitulemuste kaudu.

6.7. I ja II kooliastmes antakse aasta viimasel tunnistusel õppeainete kaupa kokkuvõttev hinnang ainele märkega "AR" (arvestatud) või "MA" (mittearvestatud). MA-ga (mittearvestatud) märgitakse aine, kus õpilane on saavutanud alla 50% õpitulemustest.

6.7.1. III kooliastmes antakse õpilase õppimisele tagasisidet õppeainete kaupa protsenthinde ja õpetajapoolse kommentaariga igal tunnistusel.

6.8. Iga õppeaine on jagatud õpitulemusteks, mis pärinevad riiklikust õppekavast ning kooli õppekavast.

6.9. I ja II kooliastmes hinnatakse iga õpitulemuse saavutamist skaalal:

6.9.1. Saavutatud - õpilane on omandanud õpitulemuse täiel määral või ületab seda:

6.9.2. Osaliselt saavutatud - õpilane on omandanud õpitulemuse osaliselt, kuid esineb puudusi ja vigu; **6.9.3.** Saavutamata - õpilase omandatud õpitulemuses esineb olulisi puudusi ja vigu;

6.9.3. Ei saa hinnata - õpilane on puudunud või keeldunud õpitulemuse omandamist demonstreerima.

6.10. III kooliastmes hindab õpilane kõigepealt eneseanalüüsi teel ise õpitulemuste saavutamist ning seejärel kommenteerib õppija hinnangut aineõpetaja.

6.11. I ja II kooliastmes väljendatakse õppeaine hinnang kokku sõnalise kommentaarina ning moodustub kõigi õpitulemuste saavutamise koondhinnanguna.

- 6.12.** III kooliastmes kasutatakse kokkuvõtvaks hindeks protsenthindamist, mis kujuneb perioodis/semestris saadud protsenthinnete aritmeetilise keskmisena.
- 6.13.** Avatud Kooli tunnistuse vorm on eestikeelne, õpitulemused ja õppeainete tagasiside kirjutab õpetaja vastavas keeles, milles antud ainet antakse.
- 6.14.** Tunnistus kirjutatakse õpilasele suunatult, lapsevanem toetab õpilast tunnistuse lugemisel ja analüüsimisel.
- 6.15.** I ja II kooliastmes tulemuste teisendamisel numbriliseks hindeks lähtutakse aine raames läbitud õpitulemuste koondhinnangust, mitte iga õpitulemuse saavutamisest eraldi. Vaata lähemalt käesoleva korra punktist 9.

7. Järelevastamine

- 7.1.** Kui suuline vastamine, kirjalik või praktiline töö, praktiline tegevus või nende tulemused näitavad, et õpilasel on vajalikud õpitulemused saavutamata, antakse õpilasele võimalus järele vastata vastavalt järelevastamise põhimõtetele.
- 7.2.** Järelevastamise vajadusest teavitab õpetaja õpilast suuliselt ning kirjutab selle kohta informatsiooni Stuudiumisse.
- 7.3.** Õpetaja määrab järelevastamisele kuuluva materjali ja viisi ning lepib õpilasega kokku järelevastamise aja.
- 7.4.** Järelevastamise tingimused on järgmised:
- 7.4.1.** järele vastata tuleb materjali, milles teadmiste kontroll on näidanud, et õpilane pole vajalikke õpitulemusi omandanud ning järgmine kontrolltöö vm vastamise viis ei sisalda eelpool nimetatud materjali;
 - 7.4.2.** järele vastata saab materjali, kui õpilane on puudunud materjali hindamise perioodil ning kooli on teavitatud puudumise põhjusest vastavalt kooli kodukorrale;
 - 7.4.3.** õpetaja võib keelduda järelevastamise aja määramisest, kui õpilane ei ole osalenud eelnevalt kokkulepitud konsultatsioonides;
 - 7.4.4.** üldjuhul saab õpilane materjali järele vastata üks kord;

- 7.4.5.** kui õpilane ei saa kokku lepitud ajal mõjuvatel põhjustel tulla järele vastama ning ta teavitab sellest vähemalt vastamise päeva hommikul õpetajat, siis antakse õpilasele uus võimalus järelevastamiseks;
- 7.4.6.** kui teadmiste kontrolli käigus on tuvastatud õpilasepoolne lubamatu kõrvalise abi kasutamine või mahakirjutamine, on õpetajal õigus keelduda järelevastamise võimaluse andmisest;
- 7.4.7.** kui õpilane ei tule kokkulepitud ajal järelevastamisele ning pole sellest õpetajat teavitanud, on õpetajal õigus keelduda uue järelevastamise võimaluse andmisest.
- 7.4.8.** Märge „T” tähistab Stuudiumis tegemata või nõuetele mittevastavat tööd või kodutööd, mis tuleb kindlasti uuesti teha kümne tööpäeva jooksul või õpetaja poolt määratud ajaks. Kui õpilane jätab selle ülesande kokkulepitud ajaks täitmata, võib õpetaja määrata õpilasele järelõppimise .⁷
- 7.4.9.** Kui töö on esitatud võtab õpetaja “T” märke maha ja lisab kommentaariks, et töö on esitatud ning ka tagasiside tööle.
- 7.4.10.** Märge “!” tähistab Stuudiumis õpetaja kommentaari õpilase tööle, käitumisele, hoolsusele vms, olenevalt millele õpetaja soovib õpilase tähelepanu juhtida.

8. Järeleõppimine

- 8.1.** Järeleõppimine on koolivaheajal või muul õppetöövälisel ajal õpetaja juhendamisel või iseseisvalt toimuv täiendav õppimine puudumise või muu põhjuse tõttu omandamata jäänud õppekavaga nõutavate teadmiste ja oskuste omandamise toetamiseks. Järeleõppimise eesmärgid, kava ja materjal lepitakse kokku õpetajaga.
- 8.2.** Järeleõppimise üheks vormiks on konsultatsioonid.
- 8.3.** Õpetaja kutsub õpilase konsultatsiooni suuliselt ja märgib selle ka Stuudiumisse.
- 8.4.** Konsultatsioonis õpitu kohta annab õpetaja Stuudiumis tagasisidet ning jätab vajadusel ka ülesanded kodus kordamiseks.

8.5. Konsultatsioonide alternatiivina võib toimuda järelõppimine ka iseseisvalt õpetaja poolt antud materjalide ja digivahendite abi.

8.6. Järelõppimine lõpeb järelevastamisega.

8.7. Eduka järelevastamisega lõppenud järelõppimise sooritamise korral kajastuvad järelevastamise tulemused tagasisidena kirjalikul töö, Stuudiumis ja tunnistusel.

9. Täiendav õppetöö

9.1. Õpilane jäetakse täiendavale õppetööle õppeainetes, milles tulenevalt poolaastahinnetest või -hinnangutest tuleks välja panna aastahinne, mis jääb alla 50, või anda samaväärne sõnaline hinnang.

9.2. Täiendavale õppetööle jätmise otsustab õppenõukogu enne viimase õppeveerandi lõppu.

9.3. Täiendava õppetöö raames täidab õpilane õpetaja vahetul juhendamisel või iseseisvalt spetsiaalseid õppeülesandeid, et omandada õppekavaga nõutavad teadmised ja oskused.

9.4. Täiendav õppetöö viiakse läbi pärast viimase õppeveerandi lõppu.

9.5. Pärast täiendava õppetöö lõppu uuendatakse tunnistusel olevat tagasisidet vastavas aines, arvestades täiendava õppetöö tulemusi.

10. Tagasiside teisendamine numbriliseks hindeks

10.1. Avatud Koolist lahkumise korral 1.-6.klassi jooksul, teisendatakse sõnaline tagasiside numbrilisteks hinneteks järgnevalt:

10.1.1. hinne „5” ehk „väga hea”, kui saavutatud õpitulemused vastavad õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele täiel määral ja ületavad neid, saavutatud on 90-100% õpitulemustest antud õppeaines;

10.1.2. hinne „4” ehk „hea”, kui saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele, saavutatud on 75-89% õpitulemustest antud õppeaines.

10.1.3. hinne „3” ehk „rahuldav”, kui saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele, kuid esineb puudusi ja vigu, saavutatud on 50-74% õpitulemustest antud õppeaines.

10.1.4. hinne „2” ehk „puudulik”, kui saavutatud õpitulemustes esineb olulisi puudusi, saavutatud on 20-49% õpitulemustest antud õppeaines;

10.1.5. hinne „1” ehk „nõrk”, kui saavutatud õpitulemustes esineb olulisi puudusi ja areng puudub, saavutatud on 0-19% õpitulemustest antud õppeaines.

10.2. Protsenthinne 7.-9. klassis teiseneb riiklikusse 5-palli süsteemi järgmiselt:

- 90–100% on võrdne hindegaga „5” (“väga hea”)
- 75–89% on võrdne hindegaga „4” (“hea”)
- 50–74% on võrdne hindegaga „3” (“rahuldav”)
- 20–49% on võrdne hindegaga „2” (“puudulik”)
- 0–19% on võrdne hindegaga „1” (“nõrk”)

11. Hinnangute vaidlustamine

11.1. Õpilasel või tema seaduslikul esindajal on õigus saadud sõnalist tagasisidet ja/või protsenthinnet vaidlustada kümne tööpäeva jooksul pärast tagasiside teadasaamist, esitades kooli direktorile kirjalikult vastava taotluse koos põhjendustega.

11.2. Kooli direktor teeb otsuse ja teavitab sellest taotluse esitajat kirjalikult viie tööpäeva jooksul otsuse vastuvõtmise päevast arvates.

12. Õpilase järgmisse klassi üleviimise või klassikursust kordama jätmise otsustamine

- 12.1. Õpilase järgmisse klassi üleviimise otsustab õppenõukogu.
- 12.2. Õppenõukogu võib põhjendatud otsusega erandjuhul jätta õpilase klassikursust kordama, kui õpilasel on kolmes või enamas õppeaines õpitulemused saavutatud vähem kui 50% ulatuses ja antud sõnalised poolaasta ja aasta hinnangud teisendatavad hindele “puudulik” või “nõrk” ning täiendav õppetöö ei ole tulemusi andnud ning õppekavaga nõutavate õpitulemuste saavutamiseks ei ole otstarbekas rakendada individuaalset õppekava või muid koolis rakendatavaid tugisüsteeme. Õppenõukogu otsuses peavad olema välja toodud kaalutlused, millest tulenevalt on leitud, et õppekavaga nõutavate õpitulemuste saavutamiseks on otstarbekas jätta õpilane klassikursust kordama.
- 12.3. Klassikursust kordama jätva otsuse tegemisse kaasab õppenõukogu õpilase ja tema seadusliku esindaja ning kuulab ära nende arvamuse.
- 12.4. Õpilane, kes jäeti täiendavale õppetööle, kuid keda ei jäeta klassikursust kordama, viiakse järgmisse klassi üle hiljemalt 30. augustiks.
- 12.5. Õpilase puhul, kellele on koostatud individuaalne õppekava, kus on ette nähtud erisused järgmisse klassi üleviimise ajas, lähtutakse õpilase individuaalsest õppekavast.

13. Loovtöö hindamine

- 13.1 Loovtööd hinnatakse 100 punkti süsteemis:
0-49 punkti = loovtöö on mitteamvestatud (MA);
50-100 punkti = arvestatud (AR).

13.2 Loovtöö lubatakse esitlemisele siis, kui enne esitlemist on kogutud vähemalt 40 punkti. Loovtööde esitlemine toimub 9. klassi II poolaastal.

13.3 Loovtöid hindab hindamiskomisjon, kuhu kuuluvad 9. klassi KÕP³-mentorid, õppejuht ja koolijuht.

13.4 Loovtööle antakse punkte järgnevalt:

- Loovtöö tegevuste eest saab õppija kuni 50 punkti. Seejuures moodustub ühe tegevuse maksimaalne punktisumma järgmiselt:
 - sooritatud tegevus: 3 punkti
 - tegevuse dokumentatsioon: 2 punkti
 - tegevuse analüüs: 3 punkti
 - tegevuse tutvustus KÕP3 õpigrupis: 2 punkti
- Loovtöö esitlemise eest saab õppija kuni 50 punkti. Seejuures moodustub maksimaalne punktisumma järgmiselt:
 - loovtöö õpimapp: 20 punkti
 - loovtöö õpimapi esitlemine: 30 punkti
 - tähendusliku tegevuse tutvustamine: 15 punkti
 - eneseanalüüs: 15 punkti

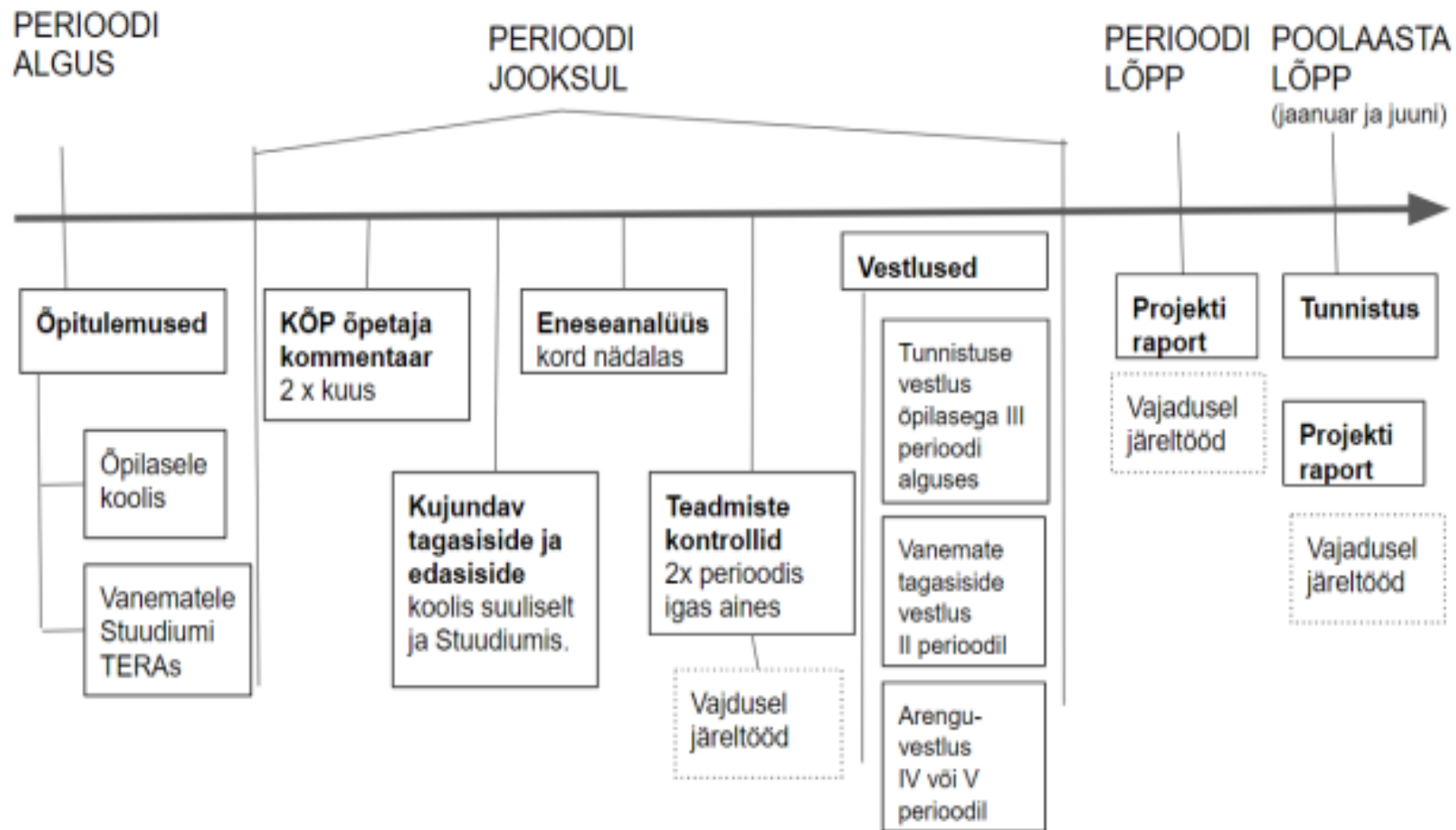
14. Põhikooli lõpetamine

14.1. Põhikooli lõpetamiseks sooritab õpilane haridusministeeriumi poolt kinnitatud lõpueksamid ja loovtöö.

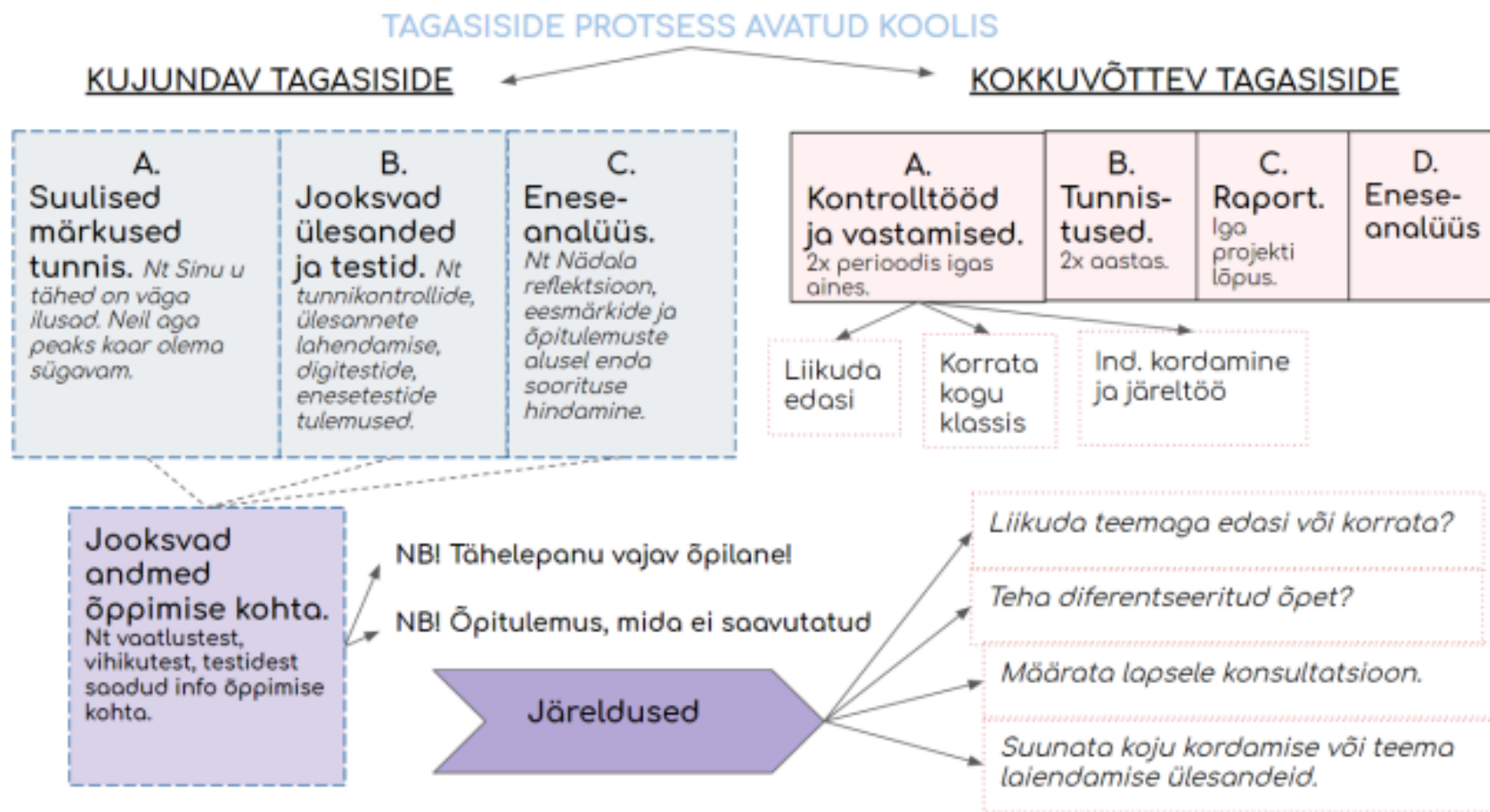
14.2. Põhikooli lõpetajatele pannakse aastahinded välja enne lõpueksamite toimumist, välja arvatud õppeainetes, milles õpilane jäetakse täiendavale õppetööle.

- 14.3.** Põhikooli õpilasele, kelle aastahinded on vähemalt “rahuldavad” ja kes on sooritanud loovtöö ning lõpueksamid, väljastatakse õppenõukogu otsusega põhikooli lõputunnistus.
- 14.4.** Täiendavale õppetööle ja järeleksamitele jäetud õpilastele väljastatakse põhikooli lõputunnistus õppenõukogu otsusega pärast võlgnevuste likvideerimist.
- 14.5.** Lapsevanema või tema seadusliku esindaja kirjaliku avalduse alusel on õppenõukogul võimalik väljastada põhikooli lõputunnistus õpilasele kellel on üks “nõrk” või “puudulik” eksamihinne või õppeaine viimane aastahinne kellel on kahes õppeaines kummaski üks “nõrk” või “puudulik” eksamihinne või õppeaine viimane aastahinne.
- 14.6.** Haridusliku erivajadusega õpilasele, kellel käesolevas määruses sätestatud tingimustel kooli õppekavaga või nõustamiskomisjoni soovitusel individuaalse õppekavaga on vähendatud või asendatud käesolevas määruses sätestatud taotletavaid õpitulemusi, on põhikooli lõpetamise aluseks kooli või individuaalses õppekavas määratud õpitulemuste saavutatus. Haridusliku erivajadusega õpilasel on õigus sooritada põhikooli lõpueksamid eritingimustel vastavalt „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse” § 30 lõike 2 alusel haridus- ja teadusministri määrusega kehtestatud lõpueksamite korraldamise tingimustele ja korrale.

TAGASISIDE ANDMISE ETAPID JA VIISID AVATUD KOOLIS

Joonis 1

Joonis 2

LISA 4. Keelte ja kirjanduse ainekava I ja II kooliastmes

Ainevaldkond "Keeled"

1. Üldalused

1.1. Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Ainevaldkonda kuuluvad eesti keel, vene keel, kirjandus ja inglise keel. Eesti ja vene keelt õpitakse alates 1. klassist baasõppe tundides ehk ainetundides ning LAK-õppe meetodil projektõppe tundides, muusika ja liikumise ning loovainete/tehnoloogia tundides. Kirjandust õpitakse alates 5. klassist eraldi aiena. Alates 2. klassist lisandub inglise keele tund. I kooliastmes toimub 55% õppest eesti keeles, 45% vene keeles ja 5% inglise keeles. II kooliastmes toimub 60% õppest eesti keeles, 35% vene keeles ja 5% inglise keeles.

I kooliaste - 26 nädalatundi (lisatunniressursist 4 tundi)

Ainevaldkonna õppemaht klassiti:

1. klassis 4 eesti keele ja 3 vene keele tundi nädalas.
2. klassis 5 eesti keele, 3 vene keele ja 1 inglise keele tundi nädalas.
3. klassis 5 eesti keele, 3 vene keele ja 2 inglise keele tundi nädalas

II kooliaste - 27 nädalatundi (lisatunniressursist 4 tundi)

Ainevaldkonna õppemaht klassiti:

4. klassis 5 eesti keele, 4 vene keele, 2 inglise keele tundi nädalas.
5. klassis 3 eesti keele, 3 vene keele, 2 kirjanduse ja 2 inglise keele tundi nädalas.
6. klassis 3 eesti keele, 3 vene keele, 2 kirjanduse ja 2 inglise keele tundi nädalas.

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Keele valdamine kõnes ja kirjas on inimese mõtlemisvõime kujunemise, vaimse arengu ning sotsialiseerumise alus ja eeldus. Keelte hea valdamine on eduka õppimise eeldus kõigis õppeainetes. Keeled avardavad inimese tunnetusvõimalusi ning suutlikkust mõista ja väärtustada mitmekultuurilist maailma, arendavad erinevate keeleliste ja mittekeeleliste vahenditega süsteemset mõtlemist ning eneseväljendusvõimalusi. Keeled arendavad kultuuriteadlikku suhtlusvõimet, andes teadmisi eri maade ja eri keeli kõnelevate rahvaste kohta.

Ainevaldkonna õppeained toetavad eeskätt õpilase emakeele-, võõrkeele- ja kirjanduspädevuse ning kommunikatiivsete oskuste arengut, kuid ka tema identiteedi ja enesetunnetuse kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut. Ainevaldkonna õppeainetes omandatakse keele- ja kirjandusteadmisi ning erinevaid lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Teadmiste ning kogemuste alusel kujuneb õpilasest põhikooli lõpuks teadlik, aktiivne ja vastutustundlik lugeja, kirjutaja ning suhtleja.

Keeleõpe on allutatud kommunikatiivsetele vajadustele, lähtutakse õppijast ja tema suhtluseesmärkidest. Keeleõppes on tähtis eelkõige keele kasutamise oskus, mitte pelgalt keele struktuuri tundmine. Keeleline korrektsus kujuneb õpilasel pikaajalise töö tulemusena. Suhtluspädevust kujundatakse keele nelja osaoskuse – kuulamise, lugemise, rääkimise ja kirjutamise – arendamise kaudu, seepärast on ka õpitulemused esitatud osaoskuste kaupa. Neid osaoskusi õpetatakse lõimitult. Keeleõpe rikastab mõtlemist, arendab oskust end täpselt väljendada, luua tekste ning neist aru saada. Nendes valdkondades toetub võõrkeeleõpetus emakeeleõpetusele ja vastupidi.

Kõigi kolme keele õppimisel omandatakse teiste õppeainete õppimiseks vajalikke osaoskusi, kujuneb soov ning oskus oma mõtteid väljendada. Õpilane omandab keelelise suhtluse oskused ja vilumused, õpib oma mõtteid ning tundeid väljendama, kuulnud ja loetut analüüsima ning kogutud teavet üldistama. Tarbe- ja kirjanduslike tekstide lugemine ja käsitlemine tundides avardab õpilaste kultuuri- ja elukogemust, rikastab sõnavara, soodustab kirjandushuvi ning lugejavõimete ja isiksuse arengut. Keeleliste osaoskuste lõimimise tulemusel arenevad õpilaste mõtlemisvõime, suhtlusoskus ja enesetunnetus. Õpilased on võimelised eetiliselt, olusid ja partnerit arvestades suhtlema, teadlikumalt õppima ja tegutsema.

I kooliastmes (1.–3. klassis) arendatakse eesti- ja venekeelses õppes kõiki keelelisi osaoskusi (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine) ja õigekeelsust. Inglisekeelses õppes on I kooliastmes suurem rõhk kuulamisel ja kõnelemisel, mille kõrval arendatakse ka lugemise ja kirjutamise osaoskusi.

II kooliastmes (4.–6. klassis) arendatakse eesti- ja venekeelses õppes kõiki keelelisi osaoskusi (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine) ja õigekeelsust, võrreldes I kooliastmega pannakse suuremat rõhku lugemisele ja kirjutamisele. Inglisekeelses õppes on II kooliastmes kuulamise ja kõnelemise kõrval suurem rõhk ka lugemise ja kirjutamise osaoskuste arendamisel.

1.3. Võtmepädevuste kujundamine ainevaldkonnas

Iseseisev mõtleja – oskab mõelda, on tark ja teaduslik, uurib.

Keele- ja kirjandustundides arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erinevatest allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist. Oskust iseseisvalt mõelda, uurida, otsida süsteemselt lahendusi toetatakse nii erinevatest tekstidest kui ka igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamisega, nende suhtes seisukoha võtmise ja neile lahenduste otsimisega.

Isikupärane looja – loob ja väljendab.

Õpilast kui isikupärast loojat kujundavad keeleõppes rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatööd, dilemmaprobleemide lahendamine, loovate lahenduste otsimine, oma töö tulemuste loov esitlemine. Arendatakse kirjalikku ja suulist eneseväljendusoskust, luuakse tekste ning õpitakse neist aru saama.

Aktiivne õppija – on tegus, initsiatiivikas, uudishimulik, teadmistejanuline, väärtustab tagasisidet.

Keelteoskus annab inimesele julguse ja enesekindluse. Toimetulek mitmekeelsest kümblusest tulenevates erinevates keelekeskkondades (eesti-, vene- ja inglisekeelne õpe) avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärgid ning loob eeldused koostööks teiste ea- ja mõttekaaslastega. Eri

laadi ülesannete kaudu, enda ja kaaslaste töid analüüsides, arendatakse tagasiside andmise ja selle vastuvõtmise oskust, tagasisidest õppimise valmidust ja oskust.

Avatud kaaslane – hoolib ja teeb koostööd.

Keeleõppes kasutatava paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütleva, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetiliselt ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas. Kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri ja tema suulise ja kirjaliku kõne mõistmist, suhtluspartneriga arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust. Õppetegevuse ja õppetekstide kaudu pannakse alus õpilaste diskuteerimis- ja väitlemis- ning tänapäevasele kirjaliku suhtlemise oskusele.

Tasakaalus isiksus – teadlikkus ja enesejuhtimine.

Tekstide üle arutledes kujundatakse õpilastes positiivset minapilti. Õpiolukordades luuakse võimalused suhestuda käsitletavate teemadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded, vormitakse maailmavaade. Iseendaga ja inimsuhetega seonduvat saab keeletunnis käsitleda arutluste, rollimängude ning muude õpitegevuste kaudu, mis aitavad õpilastel jõuda iseenda sügavama mõistmiseni. Oma tugevate ja nõrkade külgede hindamine on tihedalt seotud õpipädevuse arenguga.

1.4. Ainevaldkonna õppeainete lõiming teiste ainevaldkondadega

Ainevaldkonna õppeained toetavad teiste valdkonnapädevuste saavutamist, sest keeleõppes arendavad õpilased oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust ning suhtlusoskust, õpivad lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendavad kirjandustekste lugedes oma sõnavara ning avardavad maailmapilti.

Matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab keele baasõppe tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist. Ka matemaatikat õppides töötatakse tekstiga õppesisu või -ülesande mõistmise nimel ning jälgitakse elementaarsete õigekirjanõuete järgimist kirjalikes töödes.

Loodusainete õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab samuti head lugemisoskust ja tekstitööd. Õpilane õpib õigesti kirjutama kohanimesid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusälased tekstid eesti/vene keele õppekirjanduses ning loetavas ilukirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist, kujutluspiltide teket ja emotsionaalset mõju lugejale.

Sotsiaaalainete õpet toetab ainevaldkond mitmel moel. Tekstide lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Tekste valides ja käsitledes peetakse silmas ühiskonnaelus olulisi valdkondi: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus; kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Samaaegu toetavad sotsiaaalaineid õppides omandatud teadmised kirjandusteostes/tekstides kajastatud ühiskonnaelu probleemide ja inimsuhete mõistmist. Keele baasõppe tundides õpitakse õigekirja norme, mille järgimist nõutakse ka teiste ainevaldkondade kirjalikes töödes. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi on tarvis ning neid arendatakse nii ainevaldkonna kui ka sotsiaaalainete õppes sisult erinevate tekstidega töötades.

Loovainete õpet toetab eeskätt kirjandusteose analüüs seostatuna illustratsioonide vaatlusega, mis soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist. Reklaami terviklik käsitlemine keeleõppes eeldab ka visuaalsete komponentide eritlemist ja analüüsi. Tööõpetuse ja tehnoloogiaõpetuse õpet toetab õppe- ja teabetekstide kaudu kujundatav oskust hinnata tehnoloogia rakendamise kaasnevaid võimalusi ja ohte, kasutada eetiliselt nüüdisaegseid tehnoloogiaid oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel ning järgida tehnilisi vahendeid kasutades ohutus- ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.

Muusika õpet toetab töö eri liiki tekstidega (nt luuletused), nende ilmekas lugemine, sisu mõistmine ja analüüsimine. Teoste/tekstide käsitlese illustreerimine muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest.

Liikumise õpet toetab erinevate tekstide ja teemade valiku kaudu saadav elukogemus. Plakateid ja esitlusi koostades kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut. Väitlustes propageeritakse tervislikku eluviisi ning dramatiseeringutes ja rollimängudes saab läbi mängida mitmesuguseid elulisi olukordi.

1.5. Kesksete teemade rakendamine ainevaldkonnas

Inimeseks olemine

Rollimängude, tekstide käsitlemise, arutelude ja loovtööde kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi. Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme. Õppetegevus võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huvisid, võimeid, nii ainealaseid kui ka teisi oskusi ja teadmisi.

Aeg ja ruum

Teemakohaste tekstide varal, arutelude, rollimängude, loovtööde kaudu käsitletakse oma perekonna ja kodukandi ajalugu, uuritakse inimeste ja tsivilisatsiooni arengu seoseid.

Loodus ja tehnoloogia

Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kogukond, ühiskond ja globaalne areng

Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsid, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlbelisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, kujundatakse julgust astuda välja taunimisväärtete tegude ja hoiakute vastu. Keele ja kirjanduse kui rahvuskultuuri kandjate toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmised oma juurtest, keelte erikujudest. Emakeele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest, aga ka tõdemus inimkonna kultuurilisest ühisosast. Eri liiki tekstide käsitlemise kaudu suunatakse õpilasi märkama ühiskonna ja maailma probleeme ning neile lahendusi otsima. Projektides osalemine aitab kasvatada aktiivset ja hoolivat ellusuhtumist.

1.6. Hindamise alused

Ainekava õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust. Ainekavas on kirjeldatud õpitulemused õppeaines kooliastmete kaupa kahel tasandil: üldised õpitulemused õpetamise eesmärkidena ja õpitulemused osaoskuste raames. Õpitulemusi hinnates lähtutakse põhikooli riiklikust õppekava üldosast ja Avatud Kooli õppekava üldosast. Hindamine toimub vastavalt Avatud Koolis kehtivale hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest. Kujundav hindamine annab infot töö protsessi ja tulemuse kohta, selle eesmärk on toetada õpilase arengut ja õpimotivatsiooni.

- Õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest.
- Koostöös kaaslase ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ja konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja arenguruumi kohta.
- Praktiliste tööde ja ülesannete puhul antakse tagasisidet töö protsessi ja tulemuse kohta.
- Olulisel kohal on õpilase enesehinnang tehtud tööle, oma panusele, tugevustele ja arenguruumile.

Õpitulemuste hindamise moodused on mitmekesised, sobivad oodatavate õpitulemuste saavutatuse väljaselgitamiseks ja toetavad edasise õppe kavandamist. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid – neist teavitamise kord on sätestatud Avatud Kooli õppekava üldosas.

I kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist,
- 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, teksti mõistmist ja vabalugemist,
- 3) kirjutamist, s.o kirjatehnikat, õigekirja ja kirjalikku tekstiloomet.

II kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist,
- 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, teksti mõistmist ja analüüsimist,
- 3) kirjutamist, s.o õigekirja ja kirjalikku tekstiloomet.

1.7. Füüsiline õppekeskkond

- 1) Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada liikumistegevusteks (nt dramatiseeringud, õppemängud), rühmatööks ning ümarlauavestlusteks.
- 2) Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja vahendeid.
- 3) Tunde peetakse vajaduse korral väljaspool kooli.

IKT rakendamine

- 1) Õpikutele lisatud CD-plaatide kasutamine,
- 2) Internetikeskkondade ja internetiressurside kasutamine nt <https://ekoolikott.ee/>, <https://getkahoot.com/>, www.miksike.ee, <https://koolielu.ee/>, www.solnet.ee, www.lukoshko.net, <http://www.wordle.net/> jne
- 3) Videote näitamine tundides.
- 4) Infootsingud internetist otsimootoriga nt www.google.com.

2. Ainekavad

2.1. Eesti keel

2.1.1. Eesti keele õppeaine kirjeldus

Avatud Koolis on eesti keele oskus nii õppekavas sätestatu omandamise alus kui ka õppekava eesmärk. Eesti keelt õpitakse alates 1. klassist baasõppe tundides ning LAK-õppe meetodil projektõppe tundides, muusika ja liikumise ning loovainete tundides. Õpilased omandavad teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad neil toime tulla eakohaste suuliste ja kirjalike tekstidega. Eesti keele õpieesmärke taotletakse mitme õppevaldkonna kaudu.

Eesti keelt õppides omandatakse keele- ja kirjandusteadmisi ning saadakse erinevaid lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Eesti keele õppimine toetab ka õpilaste identiteedi ja enesehinnangu kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

1.– 4. klassis on eesti keel kirjandusega lõimitud õppeaine, milles taotletakse nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärke. 5. ja 6. klassis õpitakse kirjandust lisaks keeletundidesse lõimituna ka eraldi õppeainena. Avatud Koolis õpetatakse eesti keelt lähtudes kahesuunalise keelekümluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetodidest. Erineva koduse keelega õpilased õpivad eesti keelt koos ning omandavad I ja II kooliastme lõpuks nõutavad õpieesmärgid vähemalt rahuldaval tasemel. Õpetaja diferentseerib õppetööd klassiruumis nii, et meetodid ja tunni tempo vastaksid erineva keeletasemega õpilaste vajadustele. Eesti keele tundides toetatakse nii eesti keelt emakeelena kui ka eesti keelt sihtkeelena õppivate õpilaste arengut. Õppeprotsessis töötavad erineva koduse keelega lapsed koos ja toetavad üksteise õppimist.

I kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi kolmes õppevaldkonnas: suuline keelekasutus (kuulamine, kõnelemine), lugemine ja kirjutamine. Suuline keelekasutus hõlmab eneseväljendust argiolukorras ning eakohase suulise teksti mõistmist ja edasiandmist. Lugemise õpetamisel kujundatakse oskust töötada tekstiga eakohaste juhiste alusel. Kirjutamise õpetusega kujundatakse õigekirjaoskus õpitud keelendite piires ja suutlikkus end eesmärgipäraselt kirjalikult väljendada.

II kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas: suuline ja kirjalik suhtlus; teksti vastuvõtt; tekstiloomine; õigekeelsus ja keelehoole. Suuline ja kirjalik suhtlus hõlmab keelekasutust erinevates suhtlusolukordades nii suuliselt kui ka kirjalikus tekstis. Teksti vastuvõtmisel õpitakse erinevaid trükiseid, visuaalseid ja audititiivseid infokandjaid lugema, kuulama, vaatama ja analüüsima. Tekstiloomes kujundatakse oskust esitada oma mõtteid läbimõeldult, selgelt ja põhjendatult nii suuliselt kui ka kirjalikult. Õigekeelsus ja keelehoole on aluseks, et mõista erinevate tekstide sisu ja ennast korrektselt suuliselt ja kirjalikult väljendada.

Eesti keele õpetamise põhimõtted

- 1) Eesti keelt õpetatakse lähtudes **kahesuunalise keelekümbuse põhimõtetest ja LAK-õppe meetodidest**.
- 2) Õpe toimub **baasõppe tundides, projektõppe tundides, muusika ja liikumise ning loovainete tundides**. Toetatakse lõimingut teiste õppeainetega ja kesksete teemadega.
- 3) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmeks on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
- 4) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 5) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel.
- 6) Arvestatakse õpilaste võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas.
- 7) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 8) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks.
- 9) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajatelt selle kohta tagasisidet.
- 10) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks eesti keele osaoskuste õppimisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.

- 11) Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.
- 12) Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane** ja õpilased saaksid võimalikult palju keelepraktikat.

2.1.2. Eesti keele õppe- ja kasvatuseesmärgid

I kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust. 3. klassi lõpetaja:

- 1) saab õpitud temaatika piires aru lauseist ja sageli kasutatavaist väljendeist;
- 2) mõistab olulist õpitud temaatika piires;
- 3) tuleb teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades toime õpitavat keelt emakeelena kõnelejaga;
- 4) mõistab suulisi ja kirjalikke küsimusi ning vastab nendele, kasutades kõnes ja kirjas sobivaid lühivastuseid ning terviklauseid;
- 5) kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga;
- 6) oskab sihipäraselt vaadelda ja nähtut kirjeldada ning märkab erinevusi ja sarnasusi;
- 7) kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit ja olukorda;
- 8) jutustab endast ja lähiümbruses toimunust;
- 9) kuulab mõtestatult eakohast teksti;
- 10) loeb õpitud teksti selgelt, ladusalt ja õigesti ning saab sellest aru, mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ja kaarti;
- 11) loeb eakohast ilu- ja aimekirjandust;
- 12) kirjutab õpitud keelendite piires õigesti;
- 13) jutustab ja kirjutab küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnade või kava abil;
- 14) töötab õpetaja juhendamisel iseseisvalt, paaris ja rühmas; töötab tekstiga õpetaja juhiste alusel;
- 15) seab endale õpieesmärke ning hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi.

Eesti keelt emakeelena ja eesti keelt sihtkeelena õppivate õpilaste keeletase 3. klassi lõpuks osaoskuste lõikes

Eesti keel	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Emakeel	Emakeel	emakeel	emakeel	emakeel
Sihtkeel	A.2.2	A.2.2	A.2.2	A.2.2

Suuline keelekasutus 3. klassi lõpetaja:

- 1) vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ja lühivastuseid;
- 2) annab küsimustele toetudes arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu;
- 3) avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta, märkab erinevusi ja sarnasusi ning kirjeldab neid;
- 4) leiab väljendumiseks lähedase ja vastandtähendusega sõnu;
- 5) oskab suhtlusolukordades küsida, paluda, selgitada, keelduda, vabandust paluda, tänada;
- 6) mõtleb loole alguse ja lõpu;
- 7) esitab peast luuletuse või lühiteksti.

Lugemine 3. klassi lõpetaja:

- 1) loeb nii häälega kui ka endamisi ladusalt ja teksti mõistes;
- 2) loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga;
- 3) töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel;
- 4) vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta;
- 5) eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku ja keeldu;
- 6) tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna ja kirja;
- 7) mõistab tabelleid, diagramme, skeeme ja tingmärke;
- 8) on lugenud läbi vähemalt 10 eesti ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatutest;

9) teab nimetada mõnd lastekirjanikku.

Kirjutamine. 3. klassi lõpetaja:

- 1) kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga;
- 2) kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti maha, paigutab teksti korrektselt paberile ning vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt;
- 3) eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset;
- 4) eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid;
- 5) märgib kirjas õigesti häälikuid ja kaashäälikuühendit, käänd- ja pöörd sõnade õpitud lõppe ning tunnuseid;
- 6) kirjutab õigesti asesõnu;
- 7) kirjutab õige sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse;
- 8) kirjutab suure algustähega lause alguse, inimese- ja loomanimed ning õpitud kohanimed;
- 9) piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi;
- 10) kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ning kontrollib kirjutatut näidise põhjal (30–40 sõna);
- 11) koostab kutse, õnnitluse, teate ning kirjutab eakohase pikkusega ümberjutustusi ja teisi loovtöid küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava abil;
- 12) teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat seletavat sõnaraamatut ja koostab lihtsaid loendeid tähestikjärjestuses.

II kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust. 6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb õpitud tekstiliike ning nende kasutamise võimalusi;
- 2) oskab teha kuuldust ja loetust kokkuvõtet nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) oskab koostada õppetöös ja eluks vajalikke tekste ning neid korrektselt vormistada;
- 4) tunneb esinemise ettevalmistuse põhietappe ja esineb suuliselt;
- 5) suhtleb eesmärgipäraselt ja valib kontekstile vastava suhtluskanali, kuulab eesmärgistatult;

- 6) tunneb eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- 7) oskab kasutada ÕSi ja interaktiivseid õigekeelsusallikaid.

Eesti keelt emakeelena ja eesti keelt sihtkeelena õppivate õpilaste keeletase 6. klassi lõpuks osaoskuste lõikes

Eesti keel	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Emakeel	emakeel	emakeel	emakeel	emakeel
Sihtkeel	B.1.2	B.1.2	B1.2	B.1.2

Suuline ja kirjalik suhtlus 6. klassi lõpetaja:

- 1) oskab juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali valida;
- 2) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning avaldab arvamust;
- 3) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
- 4) oskab oma seisukohta põhjendada ja vajaduse korral sellest taganeda;
- 5) oskab teha kuuldu ja loetu kohta nii suulist kui ka kirjalikku kokkuvõtet.

Teksti vastuvõtt 6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi;
- 2) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
- 3) võrdleb tekste, esitab küsimusi ja avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte;
- 4) kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid.

Tekstiloome 6. klassi lõpetaja:

- 1) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet;
- 2) koostab ning peab lühikese ettekande;
- 3) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe;
- 4) jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt ja kirjalikult;
- 5) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;
- 6) avaldab viisakalt ja olukorrast lähtudes arvamust sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 7) kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju;
- 8) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt;
- 9) kasutab tekste luues ja seostades omandatud keele- ja tekstimõisteid.

Õigekeelsus ja keelehoole 6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpuhte ja lihtvormide kasutust ning järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- 2) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid, ja lihtsamaid liitlauseid;
- 3) oskab kasutada veebi- ja pabersõnaraamatut sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks;
- 4) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsides ja hinnates.

2.1.3. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu 1. klassis

1.klassis õpitakse eesti keelt 4 tundi nädalas. Õpe toimub baasainete tundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse eesti keelt LAK-õppe meetodil ka muusika ja liikumise ning loovainete tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Suuline keelekasutus (kuulamine ja kõnelemine)	Õpilane: 1) eristab häälikuid (asukoht ja järjekord sõnas), täishääliku pikkusi; 2) toimib õpetaja ja kaaslase suulise juhendi järgi; 3) kuulab õpetaja ja kaaslase esituses lühikest eakohast teksti, mõistab kuuldud lause, jutu sisu; 4) teab, et sõnadel on lähedase või vastandtäheendusega sõna ja nimetab neist mõningaid; 5) väljendab end suhtlusolukordades arusaadavalt: palub, küsib, tänab, vabandab; 6) jutustab suunavate küsimuste toel kuuldust, nähtust, loetust; 7) koostab õpetaja abiga pildiseeria või küsimuste toel suulise jutu, 8) esitab luuletust peast.	Kuulamine. Helide, häälte ja häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), hääliku pikkuse eristamine, pöhirõhk täishääliku pikkusel. Õpetaja ja kaaslase kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslase ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine. Kõnelemine. Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine olukorrale. Töö lähedase tähendusega sõnaga, sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel. Lihtlauseliste küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas. Jutustamine kuulatu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria, etteantud teema põhjal; aheljutustamine. Esemete, nähtuste, tegelaste jms võrdlemine, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitamine. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus. Tuttava luuletuse, dialoogi peast esitamine tugisõnade, skeemi, tabeli abil. Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine. Eri meeleoluga luuletuste (aastaajad, laste elu) mõtestatud peast esitamine. Projekt "Minu kodukant ja kodulinn" Projekt "Loomad meie ümber"
Lugemine	Õpilane: 1) tunneb häälik-tähest vastavust, loeb õpitud teksti enam-vähem ladusalt, lausehaaval üksiku peatusega raskema	Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Trükitähtede (nii suurte kui väikeste) tundma õppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine.

	sõna ees oma kõnetempos või sellest aeglasemalt; 2) mõistab häälega või endamisi (vaikse häälega või huuli liigutades) lugedes loetu sisu; 3) vastab teksti kohta käivatele küsimustele, mille vastused on palas otsesõnu öeldud; 4) mõtleb jutule alguse või lõpu; 5) on lugenud vähemalt 3 lasteraamatut, nimetab nende pealkirja ja autoreid, annab loetule emotsionaalse hinnangu (lõbus, tõsine, igav ...).	Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo). Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust. Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäevik, kutse, õnnitlus, saatekava, tööjuhend, raamatu sisukord) lugemine. Sõna, lause, teksti sisu mõistmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel. Loole lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Küsimustele vastamine, millele vastus on tekstis otsesõnu kirjas. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid), skeemide, kaartide lugemine õppekirjanduses, nende tähenduse tabamine. Luuletuste ilmekas (mõtestatud) lugemine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga. Tekstiliiikide eritamine: jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus. Kirjandustekstid: liisusalm, jutustus, näidend, muistend. Loetud raamatu tutvustamine ja soovitamine. Vajaliku teose otsimine kooli või kodukoha raamatukogust autori ja teema järgi täiskasvanu abiga.
Kirjutamine	Õpilane: 1) kasutab õigeid kirjutamisvõtteid, teab, kuidas väikesi ja suuri kirjatähti kirjutatakse ning sõnas õigesti seostatakse; 2) kirjutab tahvlilt ära; 3) täidab tahvlinäidise järgi õpetaja abiga õpilaspäevikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, varustab töö kuupäevaga; 4) koostab näidise järgi kutse; 5) eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, sõna, lauset; 6) kirjutab omasõnade algusesse k, p, t;	Kirjatehnika. Kirja eelharjutused. Kirjutamine pliiatsi ja kriidiga, joonistähtede kirjutamine. Õige pliiatsihoid ja kirjutamisasend istudes ja seistes (tahvli juures). Väikeste kirjatähtede õppimine. Suurte kirjatähtede õppimine (vajadusel 2.klassis). Tähtede seostamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine näidise järgi, töö puhtus, käekirja loetavus. Teksti ära kiri tahvlilt, õpikust. Kirjalik tekstiloomine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitlus (kujundamine näidise järgi). Jutu kirjutamine pilditäiendusena (pildi allkiri, kahekõne jms). Jutule lõpu kirjutamine. Loovtöö kirjutamine (pildi, pildiseeria, küsimuste järgi). Lünkumberjutustuse kirjutamine. Õigekeelsus. Häälik, sõna, lause, tekst. Tähed ja tähestik, vöörtähtede vaatlus. Häälikute märkimine kirjas. Sõna ja lause ladumine ja kirjutamine. Täis- ja kaashäälikud. Täishäälikuühendi vaatlus. Täishääliku pikkuse eristamine ja õigekiri, kaashääliku pikkusega tutvumine õpitud sõnades. Sulghäälik (k, p, t) omasõnade alguses. i ja j ning h sõna alguses seoses

	7) kirjutab õigesti lühemaid (kuni 2-silbilisi) sõnu ja lauseid; 8) teab, et lause lõpeb punktiga; 9) teab, et lause alguses, inimeste, loomade, oma kodukoha nimes kasutatakse suurt algustähte; 10) kirjutab õigesti oma nime; 11) alustab lauset suure algustähega ja lõpetab punkti või küsimärgiga; 12) kasutab suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, tuttavates kohanimedes; 13) kirjutab õigesti sõnade lõppu -d (mida teed?), -te (mida teete?), -sse (kellesse? millesse?), -ga (kellega? millega?), -ta (kelleta? milleta?); 14) kirjutab etteütlemise järgi õpitud keelendite ulatuses sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (20–25 sõna lihtlausekena).	tähtede õppimisega. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes, kohanimedes. Liitsõna vaatlus (moodustamine). Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (20–25 sõna lihtlausekena).
--	---	--

2.1.4. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

2. klassis õpitakse eesti keelt 5 tundi nädalas. Õpe toimub baasõppe tundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse eesti keelt LAK-õppe meetodil ka muusika ja liikumise ning loovainete tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Suuline keelekasutus	Õpilane: 1) eristab täis- ja suluta hääliku pikkus;	Kuulamine. Hääliku pikkuste eristamine, pöörõhk suluta kaashäälikul. Õpetaja ja kaaslaste suulise mitmeastmelise juhendi meeldejätmine ja selle järgi toimimine. Õpetaja ettelõetud ainetekstist oluliste mõistete

(kuulamine kõnelemine)	ja 2) kuulab õpetaja ja kaaslaste eakohast teksti ning toimib saadud sõnumi kohaselt õpetaja abil; 3) koostab kuuldu põhjal lihtsama skeemi ja kaardi õpetaja abil; 4) kasutab kõnes terviklauseid; 5) teab ja leiab vastandtäheendusega sõnu ning õpetaja abil ka lähedase tähendusega sõnu; 6) väljendab arusaadavalt oma soove ja kogemusi väikeses ja suures rühmas; vestleb oma kogemustest ja loetust; 7) annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu; 8) koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel; mõtleb jutule alguse või lõpu; 9) vaatab ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel; 10) esitab luuletust peast.	leidmine ja lihtsa skeemi koostamine õpetaja juhendamisel. Kaaslaste ettelugemise kuulamine ja hinnangu andmine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana). Kõnelemine. Sõnatäheenduste selgitamine ja täpsustamine aktiivse sõnavara laiendamiseks. Kuuldud jutu ümberjutustamine; pikema dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja sisule. Häälde- ja intonatsiooniharjutused. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevus, intonatsioon) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses. Kõnelemine eri olukordades (telefonitsi, rühma esindajana), rollimängud. Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine. Oma arvamuse avaldamine (raamatu, filmi jm) kohta ja selle põhjendamine. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine. Sündmuse, isiku, looma, eseme kirjeldamine tugisõnade, skeemi, tabeli abil. Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine. Eri meeleoluga luuletuste (aastaajad, laste elu) mõtestatud peast esitamine Projekt "Õpime õppima" Projekt "Minu pere ajalugu"
Lugemine	Õpilane: 1) loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, ladusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisvigu, enamasti väljendab intonatsioon loetava sisu; 2) mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu;	Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi, sobiva intonatsiooni kasutamine. Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ja partnereid arvestades. Eri liiki lühitekstide (teade, kiri, ajakirja rubriik, seletav sõnaraamat) mõistev lugemine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust.

	3) vastab teemakohastele (ka lihtsamatele tekstis mitte otsese infoga seotud) küsimustele; 4) leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel; 5) tunneb ära jutu, luuletuse, mõistatuse, näidendi ja vanasõna; 6) kasutab lihtsamat seletavat sõnaraamatud õpetaja abiga sõnade leidmiseks algustähe järgi; 7) on lugenud vähemalt 3 lasteraamatut, nimetab tegelasi ja annab edasi loetu sisu mõne huvitava, enam meeldinud episoodi järgi.	Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses ning lasteraamatutes. Teksti sisu aimamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel. Tekstist õpitavate keelendite, samuti sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade jms leidmine. Õpiku sõnastiku kasutamine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Loetud jutustuse ja muinasjutu kohta kava koostamine (teksti jaotamine osadeks); skeemi/kaardi koostamine õpetaja abiga. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine (ka siis, kui vastus otse tekstis ei sisaldu). Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Luuletuste ilmikas (mõtestatud) esitamine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga. Tekstiliikide eristamine: jutustus, luuletus, näidend, mõistatus, vanasõna. jutustus, näidend, muistend. Loetud raamatu tutvustamine ja soovitamine. Vajaliku teose otsimine kooli või kodukoha raamatukogust autori ja teema järgi täiskasvanu abiga.
Kirjutamine	Õpilane: 1) kasutab kirjutades õigeid väikeste ja suurte kirjatähtede tähekujusid ja seoseid; 2) kirjutab tahvlilt või õpikust ära; 3) täidab iseseisvalt õpilaspäevikut ja kujundab vihikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, kirja joonelisele lehele, varustab töö kuupäevaga; 4) koostab õpetaja abiga kutse, õnnitluse ja teate;	Kirjatehnika. Suurte ja väikeste kirjatähtede kordamine. Kirjutamise tehnika arendamine: ühtlane kirjarida, õiged tähekujud ja seosed nii väikestel kui suurtel kirjatähtedel. Näidise järgi kirjatöö paigutamine vihiku lehele, kirjapaberile; kuupäeva kirjutamine. Kirjalik tekstiloom. Kutse, õnnitluse ja teate koostamine õpetaja abiga. Tekstilähedase ümberjutustuse kirjutamine küsimuste ja tugisõnade toel. Loovtöö skeemi, kaardi toel; fantaasialugu. Jutu ülesehitus: alustus, sisu ja lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutlemine.

	5) kirjutab loovtöö ning ümberjutustuse pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil; 6) eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset, täishäälikuühendit; 7) kirjutab õigesti sulghääliku omasõnade algusesse ja omandatud võõrsõnade algusesse; 8) märgib kirjas õigesti täishäälikuid; 9) teab peast võõrtähtedega tähestikku; 10) alustab lauset suure algustähega ja lõpetab punkti või küsimärgiga; 11) kasutab suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, tuttavates kohanimedes; 12) kirjutab õigesti sõnade lõppu -d (mida teed?), -te (mida teete?), -sse (kellesse? millesse?), -ga (kellega? millega?), -ta (kelleta? milleta?); 13) kirjutab etteütlemise järgi õpitud keelendite ulatuses sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (20–25 sõna lihtlausetena).	Õigekeelsus. Varasemale lisanduvalt keeleteadmised: täishäälikuühendi õigekiri, suluta kaashääliku pikkus ja õigekiri; k, p, t s-i ja h kõrval; i ja j silbi alguses, h sõna alguses. Silbitamine, poolitamise üldpõhimõtted. Lauseliik ja lõpumärk (jutustav e väit- ja küsilause). Koma kasutamine liitlauses kirjutamisel et, sest, aga, kuid puhul. Suur algustäht oma kooli ja tuttavates kohanimedes. Sõnade lõpu õigekiri –d (mida teed?), -te (mida teete?), -sse (kellesse? millesse?), -ga (kellega? millega?), -ta (kelleta? milleta?). ma, sa, ta, me, te, nad õigekiri. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (20–25 sõna lihtlausetena).
--	---	---

2.1.5. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

3. klassis õpitakse eesti keelt 5 tundi nädalas. Õpe toimub baasõppe tundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse eesti keelt LAK-õppe meetodil ka muusika ja liikumise ning loovainete tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Suuline keelekasutus (kuulamine ja kõnelemine)	Õpilane: 1) kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi; 2) väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt: palub, küsib, selgitab, keeldub, vabandab, tänab; vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ning lühivastuseid; 3) vaatab sihipäraselt, kirjeldab eesmärgipäraselt nähtut, eset, olendit, olukorda, märkab erinevusi ja sarnasusi; 4) avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta; 5) annab küsimuste toel arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu; koostab kuuldu/loetu põhjal skeemi/kaardi; 6) jutustab loetust ja läbielatud sündmusest; jutustab pildiseeria, tugisõnade, märksõnaskeemi ja küsimuste toel; mõtleb jutule alguse ja lõpu; 7) leiab väljendamiseks lähedase ja vastandtähendusega sõnu; 8) esitab luuletust peast.	Kuulamine. Hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk sulghääliku pikkusel. Pikema suulise juhendi meeldejätmine ja selle järgi toimimine. Kaaslase ja õpetaja juhtnööride kuulamine, nende järgi toimimine. Ettelugemise kuulamine. Kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana). Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine. Õpetaja ettelõetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine. Kuuldu (muinasjutt, lühijutt lapse elus t, proosa-, luule ja ainetekst), nähtu (lavastus, film) sisu ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja nende ütlustele. Kõnelemine. Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Selge häälduse jälgimine teksti esitades. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus - ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine. Kõnelemine eri olukordades: vestlus tundmatuga, sh telefonitsi, klassi/kooli esindamine, võistkonda kutsumine, koostegevusest loobumine jms. Sõnavara arendamine: sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtähendusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas. Oma arvamuse avaldamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslase arvamuse küsimine.

		Mõtete väljendamine terviklausetena ja sobiva sõnastusega (sõnavalik, mõtte lõpuleviimine). Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine. Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine. Sündmuste, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks. Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmekas (mõtestatud) esitamine. Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel. Projekt “Eesti keskkonna- ja looduskaitse”
Lugemine	Õpilane: 1) loeb nii häälega ja kui endamisi ladusalt ja teksti mõistes; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti; 2) loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga; 3) töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel; 4) vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta; 5) eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku, keeldu; 6) tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kirja; 7) on lugenud läbi vähemalt 4 eesti ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatust; teab nimetada mõnd lastekirjanikku.	Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus). Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo). Ladus ja automatiseerunud lugemine. Oma ja kaaslaste lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemise klassitahvlilt ja vihikust. Jutustava ja kirjeldava teksti ning tarbe- ja teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra, teate, eeskirja, retsepti, õpikuteksti, teatmeteose teksti, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediateksti) lugemine. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine

		õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses. Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi. Töö tekstiga: tekstist õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku iseseisev kasutamine. Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine. Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine, tegelaste iseloomustamine. Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades. Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine. Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt. Tekstiliiikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri. Kirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.
Kirjutamine	Õpilane: 1) kasutab kirjutades õigeid tähekejusid ja -seoseid, kirjutab loetava käekirjaga; 2) kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti ära; paigutab teksti korrektselt paberile, vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt; 3) valdab eesti häälikkirja aluseid ja õpitud keelendite õigekirja: eristab häälikut ja tähte, täis- ja	Kirjatehnika. Kirjutamise tehnika süvendamine, oma loetava käekirja kujundamine, kirjutamise kiiruse arendamine. Kirjutamisvilumuse saavutamine (õiged tähekejud ja proportsioonid, loetav käekiri, ühtlane kirjarida, kirjatöö nõuetekohane välimus, töö vormistamine). Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine.

	kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset; märgib kirjas häälikuid õigesti; eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid; kirjutab õigesti asesõnu; 4) märgib õpitud sõnades õigesti kaashäälikuühendit; kirjutab õigesti sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse; märgib kirjas õigesti käänd- ja pöördõnade õpitud lõppe ja tunnuseid; teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestikjärjestuses; 5) kirjutab suure algustähega lause alguse, inimese- ja loomanimed ning õpitud kohanimes; 6) piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi; 7) kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (30–40 sõna); 8) koostab kutse, õnnitluse, teate, e-kirja; kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a ümberjutustusi) küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel.	Etteütlemise järgi kirjutamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, ümbrik. Õigekiri. Tähestiku järjekord. Täis- ja kaashäälikuühendi õigekiri. Täis- ja suluta kaashääliku pikkuse kordamine, sulghääliku pikkuse eristamine ja õigekiri õpitud sõnades. k, p, t s-i ja h kõrval. i ja j õigekiri (v.a võõrsõnades ja tegijanimedes). h sõna alguses. Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes, tuntumates kohanimes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetustes. Poolitamise harjutamine. Liitsõna. Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning sse-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (ma, sa, ta, me, te, nad, kes, kas, kus). Väit - (jutustav), küsi - ja hüüdlause. Lause lõpumärgid. Koma kasutamine loetus; et, sest, vaid, kuid, aga, siis, kui puhul; sidesõnad, mis koma ei nõua. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (30 – 40 sõna). Oma kirjavea iseseisev leidmine. Sõnavara: lähedase ja vastandtäheendusega sõna. Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine. Tekstiloom. Lausete laiendamine ja sidumine tekstiks. Tarbeteksti (ajaleheartikli, teate, nimekirja jne) kirjapanek tugisõnade või kava toel. Ümberjutustuse kirjutamine tugisõnade, skeemi, kaardi või kava toel. Loovtöö kirjutamine (vabajutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu). Jutu ülesehitus:
--	---	--

		alustus, sisu, lõpetus. Sündmusest ja loomast kirjutamine. Jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Kirja kirjutamine.
--	--	--

2.1.6. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

4. klassis õpitakse eesti keelt 5 tundi nädalas. Õpe toimub baasõppe tundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse eesti keelt LAK-õppe meetodil ka muusika ja liikumise ning loovustunnis.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Suuline ja kirjalik suhtlus	Õpilane: 1) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning avaldab arvamust; 2) lahendab lihtsamaid ülesandeid paaris- ja rühmatöös; 3) oskab oma seisukohta põhjendada; 4) oskab teha kuuldu ja loetu kohta suulist kokkuvõtet; 5) suhtleb klassikaaslaste ja õpetajatega eakohastes situatsioonides eesmärgipäraselt, selgitab ja põhjendab oma arvamust; 6) kasutab telefonivestluse ajal sobivaid vorme.	Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, eakaaslastega suheldes, suulises kõnes. Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldu kohta arvamuse esitamine. Küsimustele vastamine, esitus ja tutvustus. Seisukoha põhjendamine paaris- ja rühmatöös. Kaaslase täiendamine ja parandamine. Telefonivestluse alustamine ja lõpetamine.
Teksti vastuvõtt	Õpilane: 1) tunneb õpitud tekstiliike ning nende kasutamise võimalusi; 2) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutähtsaid ning huvivaldkondade tekste;	Trükised (raamat), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine. Visuaalselt esitatud info (foto) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine. Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine. Reklaam: lastele mõeldud reklaam. Tarbe- ja õppetekstide (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart, saatekava jne) mõtestatud lugemine.

	3) võrdleb tekste, esitab küsimusi ja avaldab arvamust ning teeb tekstist lühikokkuvõtte; 4) kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid; 5) oskab analüüsida lastele mõeldud reklaame (mida reklaamitakse, milliseid reklaamile omaseid tunnuseid selleks kasutatakse); 6) loeb ja mõistab iseseisvalt töökäsku.	Kirjandustekstid (4. klassis): kunstmuinasjutt, tõsielujutt eakaaslastest, loomateemaline ilukirjanduslik ja aimejutt, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, värsslugu, vanasõnad ning kõnekäänud. Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht ja aeg ning tegelased. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades järgmist teemavaldkonda: <u>Väärtused ja kõlblus.</u> Enesehinnang. Ausus enese ja teiste vastu. Iseenda ning teiste vajadused ja huvid. Arusaamine heast ja halvast. Õiglus ja ebaõiglus. Kiiduväärne ja taunitav. Erinevus teistest. Minu hobid ja huvid. Minu tervis ja tulevik. Rikkuse ja vaesusega seotud probleemid. Kohustused ja vastutus. Üksiolek ja hirmud.
Tekstiloomine	Õpilane: 1) koostab ning peab lühikese ettekande; 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe; 3) jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt ja kirjalikult; 4) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande; 5) avaldab viisakalt ja olukorrast lähtudes arvamust sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt; 6) kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid; 7) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt; 8) kasutab tekste luues ja seostades omandatud keele- ja tekstimõisteid.	Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine suuliselt. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega. Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Esemel, olendi ja inimese kirjeldamine. Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumistest jutustamine ning kirjutamine. Jutustuse ülesehitus. Minavormis jutustamine. Otsekõne jutustuses. Ettekande ettevalmistus etteantud teemal, selle esitamine klassile. Projekt “Loost raamatuks” Projekt “Meie koduplaneet Maa”
Õigekeelsus ja keelehoole	Õpilane: 1) tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja lihtvormide	Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad. Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Võõrtähed ja -häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri.

	kasutust ning järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid; 2) teab, et erinevad keeled on omavahel seotud ja mis on eesti keele sugulaskeeled; 3) suhtub positiivselt ja lugupidamisega erinevatesse keeltesse ja kultuuridesse; 4) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid; 5) oskab kasutada veebi- ja pabersõnaraamatut sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks; 6) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsides ja hinnates.	Tähed g, b, d s-tähe kõrval. Tähe h õigekiri. Tähtede i ja j õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad). Liidete gi ja ki õigekiri. Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka internetivariandist). Kirjakeelne ja argikeelne sõnavara. Sünonüümid, antonüümid, homonüümid, nende kasutamine. Sõnaliigid: tegusõnad, käandsõnad ja muutumatud sõnad. Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, liht-, täis- ja enneminervik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ning mitmuses. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis. Lause. Alus ja öeldis. Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ning nende kasutamine. Otsekõne ja saatelause. Algustäheõigekiri: nimi. Isiku- ja kohanimed. Üte ja selle kirjavahemärgid. Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Lühendite lugemine.
--	---	---

2.1.7. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

5. klassis õpitakse eesti keelt 3 tundi nädalas. Õpe toimub baasõppe tundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse eesti keelt LAK-õppe meetodil ka muusika ja liikumise, kunsti ning tehnoloogiaõpetuse tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Suuline ja kirjalik suhtlus	Õpilane: 1) oskab juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali valida; 2) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning avaldab arvamust; 3) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;	Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslaste ja täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes. Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu kohta arvamuse esitamine. Suuline aramusavaldu ja vestlus etteantud teemal. Väite põhjendamine. Seisukoha põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal ning kõnejärg. Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine. Virtuaalkeskkonnas suhtlemise eesmärgid, võimalused, ohud. E-kiri.

	4) oskab oma seisukohta põhjendada ja vajaduse korral sellest taganeda; 5) oskab teha kuuldu ja loetu kohta nii suulist kui ka kirjalikku kokkuvõtet; 6) suhtleb klassikaaslaste, õpetajate ja teiste täiskasvanutega eakohastes situatsioonides eesmärgipäraselt, selgitab ja põhjendab oma arvamust; 7) oskab koostada e-kirja, väljendada end kirjalikus kõnes arusaadavalt ja eesmärgipäraselt.	
Teksti vastuvõtt	Õpilane: 1) tunneb õpitud tekstiliike ning nende kasutamise võimalusi; 2) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutabelisi ning huvivaldkondade tekste; 3) loeb iseseisvalt kasutusjuhendit ning oskab selle mõtet oma sõnadega edasi anda; 4) võrdleb tekste, esitab küsimusi ja avaldab arvamust ning teeb tekstist lühikokkuvõtte; 5) loeb luuletust sobiva intonatsiooniga, kasutab pause, oskab luuletuse mõtet oma sõnadega edasi anda; 6) kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid.	Trükised (ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine. Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine, kuuldu konspekteerimine. Trükiajakirjandus: pressifoto, karikatuur, pildiallkiri. Tarbetekstide keel: kataloogid, kasutusjuhendid, toodete etiketid. Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht ja aeg ning tegelased. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Luuletuse mõtestatud lugemine (meeleolu, laad). Kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades järgmisi teemavaldkondi. <u>Kodus ja koolis.</u> Perekont. Kodu turvalisus. Vägivald kodus. Armastus oma kodu ja koduste vastu. Suhted vanemate, kasuvanemate ning vanavanematega. Suhted õdede, vendade, teiste lähisugulastega. Poiste ja tüdrukute suhted. Sallivus teistsuguste inimeste suhtes. Abivajaja ja aitaja. Nohiklikkus ja tõrjutus. Piir oma ja võõra vahel. Piir lubatu ja lubamatu vahel. <u>Mängiv inimene.</u> Ringmängud ja mängulust. Sõnamängud. Teatri võlumaailm. Leidlik probleemide lahendamine. Iluelamused. Loominguline koostöö. Mängult ja päriselt. Põhjendatud ja põhjendamata riskid. <u>Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon.</u> Avastamisrõõm ja õpikogemused. Tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused.

		Internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas. Internet kui ohuallikas. Käitumine suhtlusportaalides. Film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad.
Tekstiloomed	Õpilane: 1) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet; 2) tunneb kirjutamiseks valmistumise põhietappe; 3) jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt ja kirjalikult; 4) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande; 5) avaldab viisakalt ja olukorrast lähtudes arvamust sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; 6) kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid (sh luuletus) ja kirju; 7) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt; 8) kasutab tekste luues ja seostades omandatud keele- ja tekstimõisteid.	Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt. Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine ja avaldamine, tagasiside saamine. Lisateabe otsimine. Alustekst, selle edasiarenduse lihtsamad võtted. Visuaalsed ja tekstilised infoallikad ning nende usaldusväärsus. Lühiettekanne ja esitlus internetist või teatmeteostest leitud info põhjal. Kiri, ümbriku vormistamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Autori suhtumine kirjeldatavasse ning selle väljendamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis- põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Luuletuse kirjutamine.
Õigekeelsus ja keelehoole	Õpilane: 1) tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja lihtvormide kasutust ning järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid; 2) teab, mis erinevus on kirja-, argi- ja murdekeelel, kasutab kirja- ja argikeelt vastavalt kontekstile ja suhtlussituatsioonile; 3) Märgab ja oskab oma sõnadega kirjeldada erinevate sõnade tähendusvälju, arvestab teksti loomisel sõnavaliku täpsuse olulisust;	Kirjakeel, argikeel ja murdekeel. Sagedamini esinevate võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades). Uudissõnad, murdesõnad, släng. Sõnavaliku täpsus erinevates tekstides. Igapäevaste võõrsõnade asendamine omasõnadega ja vastupidi. Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund. Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad ja muutumatud sõnad. Käändsõna. Käändsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käänamine. Käänded, nende küsimused ning tähendus. Õige käände valik olenevalt lause kontekstist. Ainsus ja mitmus. Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga, lik- ja ne-liiteliste omadussõnade käänamine ning õigekiri. Omadussõnade võrdlusastmed.

	4) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid; 5) oskab kasutada veebi- ja pabersõnaraamatut sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks; 6) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsid ja hinnates.	Võrdlusastmete kasutamine. Omadussõnade tuletusliited. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (ne- ja line-liitelised omadussõnad). Lihtsamad lause laiendamise võimalused. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlauses. Koondlause kasutamine tekstis. Lihtlauseste sidumine liitlauseks. Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Ajaloosündmused. Ametinimetused ja üldnimetused. Perioodikaväljaanded. Teoste pealkirjad.
--	--	--

2.1.8. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

6. klassis õpitakse eesti keelt 3 tundi nädalas. Õpe toimub baasõppe tundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse eesti keelt LAK-õppe meetodil ka muusika ja liikumise, kunsti ning tehnoloogiaõpetuse tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Suuline ja kirjalik suhtlus	Õpilane: 1) oskab juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali valida; 2) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, avaldab arvamust ning põhjendab seda; 3) lahendab probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös, kuulab oma kaaslast ning võtab seda ülesande lahendamise juures arvesse; 4) oskab oma seisukohta põhjendada ja vajaduse korral sellest taganeda; 5) oskab teha kuuldu ja loetu kohta nii suulist kui ka kirjalikku kokkuvõtet;	Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades suulises kõnes ning kirjalikus tekstis. Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu kohta arvamuse esitamine. Suuline aramusavaldis ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine. Seisukoha põhjendamine erinevates eakohastes situatsioonides. Klassivestlus, diskussioon - kaaslaste kuulamine, oma arvamuse esitamine ning ülesande püstitusest lähtuvalt parima lahenduse otsimine ning tehtud valiku põhjendamine. Virtuaalkeskonnas suhtlemise eesmärgid, võimalused, ohud, privaatsus ja avalikkus.

	6) oskab analüüsida virtuaalkeskonnas suhtlemise plusse ja miinuseid ning põhjendada oma valikuid suhtluskanalite osas; 7) austab enda ja teiste privaatsust nii päriselus kui virtuaalmaailmas.	
Teksti vastuvõtt	Õpilane: 1) tunneb õpitud tekstiliike ning nende kasutamise võimalusi; 2) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutabelisi ning huvivaldkondade tekste; 3) oskab lugeda jooniste ja graafikute legende, teha joonistest ja graafikutest kokkuvõtteid; 4) võrdleb tekste, esitab küsimusi ja avaldab arvamust ning teeb tekstist lühikokkuvõtte; 5) kuulab ja vaatab erinevaid raadio- ja telesaateid, teeb neist kokkuvõtte ja analüüsib nende sisu; 6) nimetab reklaamile iseloomulikke tunnuseid, analüüsib erinevaid reklaame; 7) kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid.	Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine. Visuaalselt esitatud info (joonise, graafiku) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine. Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid. Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat. Skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist ja hinnakirjast andmete kirjanek ning seoste esiletoomine. Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht ja aeg ning tegelased. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Luuletuse mõtestatud lugemine (meeleolu, laad). Kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades järgmisi teemavaldkondi. <u>Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus.</u> Rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale. Matkamine kodukohas ning reisimine kaugetes maades. Kultuuride mitmekesisus. Erinevate rahvaste uskumused ja tavad. Käitumine eri kultuuriruumides. Külalislahkus. Lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse. Kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ja hoidjad. <u>Keskond ja ühiskonna jätkusuutlik areng.</u> Minu osa looduse hoidmisel. Austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse. Hädasolija aitamine. Lemmikloomad ning vastutus nende eest. Aastaaegade omanäolisus. <u>Kodanikuühiskond ja rahvussuhted.</u> Minu juured. Seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel. Traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse. Suhtumine keelde. Kodupaiga keel. Suhted teiste rahvustega
Tekstiloom	Õpilane:	Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.

	1) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet; 2) eristab olulist ebaolulisest ning oskab vastavalt sellele teha valikuid oma tekstide loomisel; 3) mõistab erinevates keskkondades (avalik ja privaatne) suhtlemise tavaid ja reegleid; 4) jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt ja kirjalikult; 5) avaldab viisakalt ja olukorrast lähtudes arvamust sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; 6) kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid, sh kirjandit; 7) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt; 8) kasutab tekste luues ja seostades omandatud keele- ja tekstimõisteid.	Kirjandi ülesehitus. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine. Eri allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest. Fakt ja arvamus. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika. Oma elamustest ja juhtumistest jutustamine ning kirjutamine. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Arutlemine. Põhjuse ja tagajärje eristamine. Raamatust kokkuvõtte ning raamatu kohta lugemissoovituse kirjutamine. Projekt “Vana-Kreeka”
Õigekeelsus ja keelehoole	Õpilane: 1) tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpuhte ja lihtvormide kasutust ning järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid; 2) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid, ja lihtsamaid liitlauseid; 3) oskab arvsõnu vastavalt kontekstile korrektselt kasutada; 4) oskab kasutada veebi- ja pabersõnaraamatut sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks;	Kaashäälikuühendi õigekiri. Tähed g, b, d s-tähe kõrval. Tähe h õigekiri. Tähtede i ja j õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad). Liidete gi ja ki õigekiri. Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel. Tähtede f ja š õigekiri. Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka internetivariandist). Liitsõna ja liitega sõna erinevused. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka internetivariandist). Käänamine. Käänded, nende küsimused ning tähendus. Õige käände valik olenevalt lause kontekstist. Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ning järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ning numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis. Sõnaraamatute kasutamine käandsõna põhivormide kontrollimiseks.

	5) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsid ja hinnates.	Liitlause. Lihtlause sidumine liitlauseks. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjavahemärgistamine. Otsekõne ja saatelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ning järel. Otsekõne kirjavahemärgid. Otsekõne kasutamise võimalusi. Üte ja selle kirjavahemärgid. Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Lühendite lugemine.
--	---	--

2.2. Vene keel

2.2.1. Vene keele õppeaine kirjeldus

Avatud Koolis on vene keele oskus nii õppekavas sätestatu omandamise alus kui ka õppekava eesmärk. Vene keelt õpitakse alates 1. klassist baasõppe tundides ehk ainetundides ning LAK-õppe meetodil projektõppe tundides, muusika ja liikumise ning loovainete tundides. Õpilased omandavad teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad neil toime tulla eakohaste suuliste ja kirjalike tekstidega. Vene keele õpieesmärke taotletakse mitme õppevaldkonna kaudu.

Vene keelt õppides omandatakse keele- ja kirjandusteadmisi ning saadakse erinevaid lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Vene keele õppimine toetab ka õpilaste identiteedi ja enesehinnangu kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

1.– 3. klassis on vene keel kirjandusega lõimitud õppeaine, milles taotletakse nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärgid. Avatud Koolis õpetatakse vene keelt lähtudes kaheasuunalise keelekümbuse põhimõtetest ja LAK-õppe meetoditest. Erineva koduse keelega õpilased õpivad vene keelt koos ning omandavad I ja II kooliastme lõpuks nõutavad õpieesmärgid vähemalt rahuldaval tasemel. Õpetaja diferentseerib õppetööd klassiruumis nii, et meetodid ja tunni tempo vastaksid erineva keeletasemega õpilaste vajadustele. Vene keele tundides toetatakse nii vene keelt emakeelena kui ka vene keelt sihtkeelena õppivate õpilaste arengut. Õppeprotsessis töötavad erineva koduse keelega lapsed koos ja toetavad üksteise õppimist.

I kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas keelelises valdkonnas (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine) ning õigekeelsust. I kooliastmes on vene keele õpe peamiselt praktiline. Õpilased omandavad algteadmised keelest ja kirjandusest, õpivad õigesti kõnelema, lugema, kirjutama ja tähelepanelikult kuulama, arendatakse õpilaste tähelepanuvõimet ja lugemishuvi.

II kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas: suuline ja kirjalik suhtlus; teksti vastuvõtt; tekstiloomine; õigekeelsus ja keelehoole. Suuline ja kirjalik suhtlus hõlmab keelekasutust erinevates suhtlusolukordades nii suulises kui ka kirjalikus tekstis. Teksti vastuvõtmisel õpitakse erinevaid trükiseid, visuaalseid ja audititiivseid infokandjaid lugema, kuulama, vaatama ja analüüsima. Tekstiloomes kujundatakse oskust

esitada oma mõtteid läbimõeldult, selgelt ja põhjendatult nii suuliselt kui ka kirjalikult. Õigekeelsus ja keelehoole on aluseks, et mõista erinevate tekstide sisu ja ennast korrektselt suuliselt ja kirjalikult väljendada.

Vene keele õpetamise põhimõtted:

- 1) Vene keelt õpetatakse lähtudes kahe-suunalise keelekümluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetodidest.
- 2) Õpe toimub **baasõppe tundides, projektõppe tundides, muusika ja liikumise ning loovainete tundides**. Toetatakse lõimingut teiste õppeainetega ja kesksete teemadega.
- 3) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
- 4) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 5) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel.
- 6) Arvestatakse õpilaste võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas.
- 7) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 8) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 9) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
- 10) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks vene keele osaoskuste õppimisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 11) Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.
- 12) Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane** ja õpilased saaksid võimalikult palju keelepraktikat.

2.2.2. Vene keele õppe- ja kasvatuseesmärgid

I kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust. 3. klassi lõpetaja:

- 1) saab õpitud temaatika piires aru lauseist ja sageli kasutatavaist väljendeist;
- 2) mõistab olulist õpitud temaatika piires;
- 3) tuleb teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades toime õpitavat keelt emakeelena kõnelejaga;
- 4) mõistab suulisi ja kirjalikke küsimusi ning vastab nendele, kasutades kõnes ja kirjas sobivaid lühivastuseid ning terviklauseid;
- 5) kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga;
- 6) oskab sihipäraselt vaadelda ja nähtut kirjeldada ning märkab erinevusi ja sarnasusi;
- 7) kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit ja olukorda;
- 8) jutustab endast ja lähiümbruses toimunut;
- 9) kuulab mõtestatult eakohast teksti;
- 10) loeb õpitud teksti selgelt, ladusalt ja õigesti ning saab sellest aru, mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ja kaarti;
- 11) loeb eakohast ilu- ja aimekirjandust;
- 12) kirjutab õpitud keelendite piires õigesti;
- 13) jutustab ja kirjutab küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnade või kava abil;
- 14) töötab õpetaja juhendamisel iseseisvalt, paaris ja rühmas; töötab tekstiga õpetaja juhiste alusel;
- 15) seab endale õpieesmärgid ning hindab koostöös kaaslase ja õpetajaga oma saavutusi.

Vene keelt emakeelena ja vene keelt sihtkeelena õppivate õpilaste keeletase 3. klassi lõpuks osaoskuste lõikes

Vene keel	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Emakeel	emakeel	emakeel	emakeel	emakeel
Sihtkeel	A2.1	A2.1	A2.1	A2.1

Kuulamine. 3. klassi lõpetaja:

- 1) oskab määrata häälikute järgnevust sõnas ja sõna häälikulist koostist;
- 2) määrab foneetiliste sõnade piirid, liigendab sõna silpideks, eristab rõhulisi ja rõhutuid silpe;
- 3) liigitab lauseid suhtluseesmärgi (väit-, küsi- ja käsklauseid) ning tundevärvingu (hüüd- ja mittehüüdlauseid) põhjal, eristab lausetüüpe intonatsiooni järgi;
- 4) eristab kõneorme (dialoog, monoloog), kõnetüüpe (kirjeldus, jutustus) ning žanre (luuletus, jutustus, muinasjutt);
- 5) eristab stiililt ja žanrilt erinevaid suulisi tekste;
- 6) määrab audioteksti teema ja peamise mõtte, jätab meelde teksti sisu ning täidab õpetaja korraldusel tekstipõhiseid ülesandeid.

Suuline kõne. 3. klassi lõpetaja:

- 1) hääldab õigesti ja selgelt häälikuid ning häälikuühendeid sõnades;
- 2) teab peast vene tähestikku;
- 3) koostab ja hääldab õige intonatsiooniga väit-, küsi- ja käsklauseid;
- 4) vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ja lühivastuseid;
- 5) annab küsimustele toetudes arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu;
- 6) koostab lihtsaid jutustavaid ja kirjeldavaid tekste küsimuste, märksõnade ning lihtsa plaani abil;
- 7) oskab suhtlusolukordades küsida, paluda, selgitada, keelduda, vabandust paluda, tänada;
- 8) mõtleb loole alguse ja lõpu;
- 9) loeb peast luule- ja proosatekste.

Lugemine. 3. klassi lõpetaja:

- 1) loeb nii häälega kui ka endamisi ladusalt ja teksti mõistes;

- 2) töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel;
- 3) eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku ja keeldu;
- 4) tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna ja kirja;
- 5) on lugenud eri žanris tekste ja kõneleb loetud tekstidest;
- 6) kasutab sihipäraselt raamatu tiitellehte ja viiteaparatuuri;
- 7) mõistab tabelleid, diagramme, skeeme ja tingmärke paberilt ning arvutist;
- 8) teab nimetada mõnda lastekirjanikku.

Kirjutamine. 3. klassi lõpetaja:

- 1) kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga;
- 2) kirjutab vajaliku info vihikusse, päevikusse ja tahvlile ning vormistab selle korrektselt;
- 3) kirjutab suure algustähega lause alguse, inimese- ja loomanimed ning õpitud kohanimed;
- 4) piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi;
- 5) kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavaid sõnu, lauseid ja lühemat teksti ning kontrollib kirjutatut näidise põhjal;
- 6) kirjutab kirjeldavaid ja jutustavaid tekste ning vormistab need korrektselt;
- 7) oskab oma kirjalikke töid parandada.

II kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust. 6. klassi lõpetaja:

- 1) eristab kuulmise järgi žanrilt ja tüübilt erinevaid tekste, saab aru tekstide sisust, täidab audioteksti mõtestamisega seotud ülesandeid;
- 2) loeb tekste ilmekalt, järgides vene keele hääldusnorme;
- 3) reprodutseerib ning loob suuliselt tekste (dialoog, monoloog), kasutades keelevahendeid kooskõlas suhtlusolukorra ja vene keele normidega;
- 4) analüüsib vastavalt õppesisule keeleühikuid ning rakendab omandatud teadmisi kõnepraktikas;

- 5) hangib sihipäraselt teavet stiililt ja žanrilt erinevatest tekstidest ning teatmeteostest;
- 6) järgib kirjalikku teksti reprodutseerides ja luues vene keele norme ning kõneetiketti;
- 7) oskab kasutada sõnaraamatuid, teatmeteoseid ja interaktiivseid õigekeelsusallikaid.

Vene keelt emakeelena ja vene keelt sihtkeelena õppivate õpilaste keeletase 6. klassi lõpuks osaoskuste lõikes

Vene keel	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Emakeel	Emakeel	Emakeel	emakeel	emakeel
Sihtkeel	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1

Suuline ja kirjalik suhtlus. 6. klassi lõpetaja:

- 1) oskab juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali valida;
- 2) esitab oma mõtteid järjekindlalt, loogiliselt ja sidusalt ning teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt;
- 3) avaldab loetu kohta arvamust, põhjendab seda näidetega tekstist ja igapäevaelust;
- 4) jutustab loetust, nähtust või kuuldust, suheldes kaaslasega või rühmas;
- 5) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- või rühmatöös;
- 6) loob dialoogilisi ja monoloogilisi tekste (kirjeldus, jutustus, arutelu), pidades silmas teksti ülesehituse reegleid;
- 7) oskab teha kuuldu ja loetu kohta nii suulist kui ka kirjalikku kokkvõtet;
- 8) oskab kirjeldada ja võrrelda esemeid ja nähtusi.

Teksti vastuvõtt. 6. klassi lõpetaja:

- 1) saab kuulates aru erinevate tekstide sisust;
- 2) eristab vormilt erinevaid tekste (monoloog, dialoog, polüloog), kõnetüüpe (puhtad ja segatüübid) ja žanre (vestlus, reklaam, instruktsioon, teade);

- 3) määrab kuulatava teksti teema ja peamise mõtte, täidab audioteksti põhjal erinevaid ülesandeid;
- 4) loeb tabeleid, saab aru diagrammidest, skeemidest ja tingtähistest ning kasutab neid oma teksti koostades;
- 5) loeb teksti ilmekalt, õige intonatsiooniga ning vene kirjakeele hääldusnormide järgi;
- 6) loeb mõtestatult, tunneb ära stiililt ja žanrilt erinevad tekstid ning mõistab nende sisu;
- 7) oskab määrata teksti teema, allteemad ja peamise mõtte, teeb vahet fakti ja arvamuse ning põhilise ja teisejärgulise info vahel;
- 8) kasutab tekstiga töötades erinevaid lugemisviise;
- 9) oskab leida teavet erinevatest kirjalikest allikatest ning kasutada sõnaraamatuid ja teatmeteoseid;
- 10) oskab vajalikku materjali otsides orienteeruda raamatute pealkirjades ja tinglikes tähistustes ning viiteaparatuuris.

Tekstiloomed. 6. klassi lõpetaja:

- 1) oskab teksti luues teatmeteoseid kasutada;
- 2) loob eri stiilis ja žanris tekste (traditsiooniline ja elektronkiri, avaldus, seletuskiri, allkirjastatud tõend);
- 3) reprodutseerib kirjalikke tekste nõutava kokkuvõtlikkusega (plaan, ümberjutustus).
- 4) väljendab kirjalikult oma mõtteid vabalt ja selgelt, järgib teksti koostamisel reegleid (järjekindlus, loogilisus, sidusus, teemale vastavaus) ning kõneetiketti;
- 5) koostab ning peab lühikese ettekande;
- 6) vormistab kirjaliku teksti korrektselt;
- 7) oskab lihtsamaid tekste redigeerida.

Õigekeelsus ja keelehoole. 6. klassi lõpetaja:

- 1) kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid;
- 2) järgib kirjalikult teksti luues vene kirjakeele grammatikanorme;
- 3) järgib tänapäeva vene kirjakeele norme;

4) järgib kõneetiketi norme.

2.2.3. Vene keele õpitulemused ja õppesisu 1. klassis

1. klassis õpitakse vene keelt 3 tundi nädalas. Õpe toimub baasõppe tundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse vene keelt LAK-õppe meetodil ka loovainete tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kuulamine	Õpilane: 1) tunneb vene keele tähestikku; 2) määrab sõna häälikulise koostise, eristab täis- ja kaashäälikuid ning palataliseeritud ja palataliseerimata kaashäälikuid; 3) määrab foneetiliste sõnade piirid, liigendab sõna silpideks; 4) toimib õpetaja ja kaaslase suulise juhendi järgi.	Keele roll inimese elus. Keel kui peamine suhtlusvahend. Tähestik. Hääliku ja tähe suhe. Helide, hääle ja häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas). Vene keele täis- ja kaashäälikute süsteem: rõhulised ja rõhutud täishäälikud, paaris- ja paaritud kaashäälikud, helilised ja helitud kaashäälikud. Sõna kui keeleühik. Silbitamine. Sõna tähendus. Õpetaja ja kaaslase kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslase ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.
Suuline kõne	Õpilane: 1) hääldab õigesti ja selgelt häälikuid ning häälikuühendeid sõnades; 2) väljendab end suhtlusolukordades arusaadavalt: palub, küsib, tänab, vabandab; 3) jutustab suunavate küsimuste toel kuuldust, nähtust, loetust; 4) koostab õpetaja abiga pildiseeria või küsimuste toel suulise jutu; 5) esitab luuletust peast.	Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine olukorrale. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel. Lihtlauseliste küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine. Jutustamine kuulatu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria, etteantud teema põhjal; aheljutustamine. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus. Tuttava luuletuse, dialoogi peast esitamine tugisõnade, skeemi, tabeli abil. Eri meeleoluga luuletuste (aastaajad, laste elu) mõtestatud peast esitamine. Projekt "Mina ja minu pere" Projekt "Olulised ametid"

Lugemine	Õpilane: 1) tunneb häälik-tähestist vastavust, loeb õpitud teksti enam-vähem ladusalt, lausehaaval üksiku peatusega raskema sõna ees oma kõnetempos või sellest aeglasemalt; 2) mõistab häälega või endamisi (vaikse häälega või huuli liigutades) lugedes loetu sisu; 3) vastab teksti kohta käivatele küsimustele, mille vastused on palas otsesõnu öeldud.	Tähestik. Hääliku ja tähe suhe. Trükitähtede (nii suurte kui väikeste) tundma õppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo). Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust. Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäevik, kutse, õnnitlus, saatekava, tööjuhend, raamatu sisukord) lugemine. Sõna, lause, teksti sisu mõistmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel. Tegelaste iseloomustamine. Küsimustele vastamine, millele vastus on tekstis otsesõnu kirjas. Projekt "Olulised ametid"
Kirjutamine	Õpilane: 1) kasutab õigeid kirjutamisvõtteid, teab, kuidas väikesi ja suuri kirjatähti kirjutatakse ning sõnas õigesti seostatakse; 2) kirjutab vajaliku info vihikusse, päevikusse ja tahvlile ning vormistab selle korrektselt; 3) teab, et lause lõpeb punktiga; 4) teab, et lause alguses, inimeste, loomade, oma kodukoha nimes kasutatakse suurt algustähte; 5) kirjutab õigesti oma nime; 6) alustab lauset suure algustähega ja lõpetab punkti või küsimärgiga; 7) kasutab suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, tuttavates kohanimedes;	Kirjatehnika. Kirja eelharjutused. Kirjutamine pliiatsi ja kriidiga, joonistähtede kirjutamine. Õige pliiatsihoid ja kirjutamisasend istudes ja seistes (tahvli juures). Väikeste kirjatähtede õppimine. Suurte kirjatähtede õppimine (vajadusel 2.klassis). Tähtede seostamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine näidise järgi, töö puhtus, käekirja loetavus. Teksti ärakiri tahvlilt, õpikust. Õigekeelsus. Häälik, sõna, lause, tekst. Tähed ja tähestik. Häälikute märkimine kirjas. Sõna ja lause ladumine ja kirjutamine. Täis- ja kaashäälikud. Täishäälikute õigekiri tähtede ж, ч, ш, щ järel. Kaashäälikute palatalisatsiooni kirjas (tähtede и, е, ё, ю, я ja ъ abil). Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes, kohanimedes. Interpunktsioon: kirjavahemärgid loetelu puhul ja lause lõpus. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (15 – 20 sõna lihtlausekena).

	8) tähistab kaashäälikute palatalisatsiooni kirjas õigesti (tähtede и, е, ё, ю, я ja Ъ abil); 9) kirjutab lihtsaid etteütlusi; 10) oskab oma kirjalikke töid parandada.	
--	---	--

2.2.4. Vene keele õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

2. klassis õpitakse vene keelt 3 tundi nädalas. Õpe toimub baasõppe tundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse vene keelt LAK-õppe meetodil ka muusika ja liikumise ning loovainete tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kuulamine	Õpilane: 1) määrab sõna häälikulise koostise, eristab täis- ja kaashäälikuid ning palataliseeritud ja palataliseerimata kaashäälikuid; 2) määrab foneetiliste sõnade piirid, liigendab sõna silpideks; 3) eristab kõnevorme (dialoog, monoloog), kõnetüüpe (kirjeldus, jutustus, arutlus) ning žanre (luuletus, jutustus, muinasjutt); 4) koostab kuuldu põhjal lihtsama skeemi ja kaardi õpetaja abil; 5) toimib õpetaja ja kaaslase suulise juhendi järgi.	Keele roll inimese elus. Keel kui peamine suhtlusvahend. Tähestik. Hääliku ja tähe suhe. Vene keele täis- ja kaashäälikute süsteem: rõhulised ja rõhutud täishäälikud, helilised ja helitud kaashäälikud, palataliseeritud ja palataliseerimata kaashäälikud. Paaris- ja paaritud kaashäälikud: helilised ja helitud, palataliseeritud ja palataliseerimata. Tähtede е, ё, ю, я funktsioonid. Rõhk. Sõna kui keeleühik. Silbitamine. Sõna tähendus. Kõnevormid (dialoog, monoloog). Kõnetüübid (kirjeldus, jutustus, arutelu). Žanrid (luuletus, jutustus, muinasjutt). Õpetaja ja kaaslase kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslase ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.
Suuline kõne	Õpilane: 1) hääldab õigesti ja selgelt häälikuid ning häälikuühendeid sõnades; 2) koostab ning hääldab õige intonatsiooniga väit-, küsi- ja käsklauseid;	Kõnelemine. Sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine aktiivse sõnavara laiendamiseks. Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus.

	3) väljendab arusaadavalt oma soove ja kogemusi väikeses ja suures rühmas; 4) annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu; 5) koostab lihtsaid jutustavaid ja kirjeldavaid tekste küsimuste, märksõnade ning lihtsa plaani abil; 6) esitab luuletust peast.	Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevus, intonatsioon) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses. Kõnelemine eri olukordades (telefonitsi, rühma esindajana), rollimängud. Väit-, küsi- ja käsklaused. Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine. Oma arvamuse avaldamine (raamatu, filmi jm) kohta ja selle põhjendamine. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine. Sündmuse, isiku, looma, eseme kirjeldamine tugisõnade, skeemi, tabeli abil. Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine. Eri meeleoluga luuletuste (aastajaad, laste elu) mõtestatud peast esitamine.
Lugemine	Õpilane: 1) loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, ladusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisvigu, enamasti väljendab intonatsioon loetava sisu; 2) mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu; 3) vastab lihtsamatele teemakohastele küsimustele loetu kohta; 4) leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel; 5) tunneb ära jutu, luuletuse, mõistatuse, näidendi ja vanasõna.	Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi. Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ja partnereid arvestades. Eri liiki lühitekstide (teade, kiri, ajakirja rubriik, sõnastik) mõistev lugemine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust. Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Teksti sisu aimamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine. Tegelaste iseloomustamine. Luuletuste ilmikas (mõtestatud) esitamine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga. Tekstiliiikide eristamine: jutustus, luuletus, näidend, mõistatus, vanasõna.
Kirjutamine	Õpilane: 1) kasutab kirjutades õigeid väikeste ja suurte kirjatähtede tähekujusid ja seoseid; 2) kirjutab vajaliku info vihikusse, päevikusse ja tahvlile ning vormistab selle korrektselt;	Kirjatehnika. Suurte ja väikeste kirjatähtede kordamine. Kirjutamise tehnika arendamine: ühtlane kirjarida, õiged tähekujud ja seosed nii väikestel kui suurtel kirjatähtedel. Näidise järgi kirjatöö paigutamine vihiku lehele, kirjapaberile; kuupäeva kirjutamine.

	3) tähistab kaashäälikute palatalisatsiooni kirjas õigesti (tähtede и, е, ё, ю, я ja ъ abil); 4) alustab lauset suure algustähega ja lõpetab punkti või küsimärgiga; 5) kasutab suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, tuttavates kohanimes; 6) kirjutab etteütusi ning lihtsaid jutustavaid ja kirjeldavaid tekste; 7) oskab oma kirjalikke töid parandada.	Õigekeelsus. Häälik, sõna, lause, tekst. Tähed ja tähestik. Häälikute märkimine kirjas. Sõna ja lause ladumine ja kirjutamine. Täis- ja kaashäälikud. Täishäälikute õigekiri tähtede ж, ч, ш, щ järel. Kaashäälikute palatalisatsiooni kirjas (tähtede и, е, ё, ю, я ja ъ abil). Tähtede ъ ja ъ kasutamine. Eessõnade õigekiri. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimeses, kohanimeses. Interpunktsioon: kirjavahemärgid loetelu puhul ja lause lõpus. Silbitamine, poolitamise üldpõhimõtted. Lauseliik ja lõpumärk (jutustav e väit- ja küsilause). Kirjalik tekstiloom. Kutse, õnnitluse ja teate koostamine õpetaja abiga. Tekstilähedase ümberjutustuse kirjutamine küsimuste ja tugisõnade toel. Loovtöö skeemi, kaardi toel; fantaasialugu. Jutu ülesehitus: alustus, sisu ja lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (20 – 25 sõna lihtlausestena). Projekt “Miks on sebral triibud?”
--	--	--

2.2.5. Vene keele õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

3. klassis õpitakse vene keelt 3 tundi nädalas. Õpe toimub baasõppe tundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse vene keelt LAK-õppe meetodil ka muusika ja liikumise ning loovainete tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kuulamine	Õpilane: 1) määrab sõna häälikulise koostise, eristab täis- ja kaashäälikuid ning palataliseeritud ja palataliseerimata kaashäälikuid;	Keele roll inimese elus. Keel kui peamine suhtlusvahend. Vene keele täis- ja kaashäälikute süsteem: rõhulised ja rõhutud täishäälikud, helilised ja helitud kaashäälikud, palataliseeritud ja palataliseerimata kaashäälikud. Paaris- ja paaritud kaashäälikud: helilised ja helitud, palataliseeritud ja palataliseerimata. Tähtede е, ё, ю, я funktsioonid. Intonatsioon ja loogiline rõhk. Sõna kui keeleühik. Silbitamine. Sõna tähendus.

	2) määrab foneetiliste sõnade piirid, liigendab sõna silpideks; 3) liigitab lauseid suhtluseesmärgi (väit-, küsi- ja käsklaused) ning tundevärvingu (hüüd- ja mittehüüdlauseid) põhjal; 4) eristab kõnevorme (dialoog, monoloog), kõnetüüpe (kirjeldus, jutustus) ning žanre (luuletus, jutustus, muinasjutt); 5) määrab audioteksti teema ja peamise mõtte; 6) toimib õpetaja ja kaaslaste suulise juhendi järgi.	Väit-, küsi- ja käsklaused. Hüüd- ja mittehüüdlauseid. Kõnevormid (dialoog, monoloog). Kõnetüübid (kirjeldus, jutustus, arutelu). Žanrid (luuletus, jutustus, muinasjutt). Tekst. Pealkiri, teema, põhiidee, teksti plaan. Lõik. Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.
Suuline kõne	Õpilane: 1) hääldab õigesti ja selgelt häälikuid ning häälikuühendeid sõnades; 2) koostab ning hääldab õige intonatsiooniga väit-, küsi- ja käsklauseid; 3) arendab vestlust oma elus juhtunust, loetust ja nähtust; 4) koostab lihtsaid jutustavaid ja kirjeldavaid tekste küsimuste, märksõnade ning lihtsa plaani abil; 5) mõtleb loole alguse ja lõpu; 6) loeb peast luule- ja proosatekste.	Kõnelemine. Sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine aktiivse sõnavara laiendamiseks. Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevus, intonatsioon) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses. Kõnelemine eri olukordades (telefonitsi, rühma esindajana), rollimängud. Väit-, küsi- ja käsklaused. Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine. Oma arvamuse avaldamine (raamatu, filmi jm) kohta ja selle põhjendamine. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine. Sündmuse, isiku, looma, eseme kirjeldamine tugisõnade, skeemi, tabeli abil. Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine. Eri meeleoluga luuletuste ja proosatekstide mõtestatud peast esitamine. Projekt "Minu keha: mida toit minu kehale teeb?"

Lugemine	Õpilane: 1) loeb nii häälega ja kui endamisi ladusalt ja teksti mõistes; 2) loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga; 3) töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel; 4) vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta; 5) eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku, keeldu; 6) mõistab tabeleid, diagramme, skeeme ja tingmärke paberilt ning arvutist; 7) tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kirja; 8) kasutab sihipäraselt raamatu tiitellehte ja viiteaparatuuri; 9) on lugenud eri žanris tekste ja kõneleb loetud tekstidest; 10) teab nimetada mõnda lastekirjanikku.	Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus). Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Ladus ja automatiseerunud lugemine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemise klassitahvlilt ja vihikust. Jutustava ja kirjeldava teksti ning tarbe- ja teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra, sõnastiku, teate, eeskirja, retsepti, õpikuteksti, teatmeteose teksti, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediateksti) lugemine. Tingmärkide, skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses - paberil ja arvutis. Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine. Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine, tegelaste iseloomustamine. Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades. Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine. Tekstiliiikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri. Projekt "Minu keha: mida toit minu kehale teeb?"
Kirjutamine	Õpilane: 1) kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid, kirjutab loetava käekirjaga;	Kirjatehnika. Kirjutamise tehnika süvendamine, oma loetava käekirja kujundamine, kirjutamise kiiruse arendamine. Kirjutamisvilumuse saavutamine (õiged tähekujud ja proportsioonid, loetav käekiri, ühtlane kirjarida, kirjatöö nõuetekohane välimus, töö vormistamine). Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Etteütlemise järgi kirjutamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine.

	2) kirjutab vajaliku info vihikusse, päevikusse ja tahvlile ning vormistab selle korrektselt; 3) tähistab kaashäälikute palatalisatsiooni kirjas õigesti (tähtede и, е, ё, ю, я ja ъ abil); 4) kirjutab suure algustähega lause alguse, inimese- ja loomanimed ning õpitud kohanimes; 5) piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi; 6) kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavaid sõnu, lauseid ja lühemat teksti ning kontrollib kirjutatud näidise põhjal; 7) kirjutab kirjeldavaid ja jutustavaid tekste ning vormistab need korrektselt; 8) oskab oma kirjalikke töid parandada.	Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, ümbrik. Õigekeelsus. Häälik, sõna, lause, tekst. Tähed ja tähestik. Häälikute märkimine kirjas. Sõna ja lause ladumine ja kirjutamine. Täis- ja kaashäälikud. Täishäälikute õigekiri tähtede ж, ч, ш, щ järel. Kaashäälikute palatalisatsiooni kirjas (tähtede и, е, ё, ю, я ja ъ abil). Tähtede ъ ja ъ kasutamine. Tegusõna 2. pöörde muutelõppude õigekiri. не õigekiri tegusõnadega. Eessõnade õigekiri Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes, kohanimes. Interpunktatsioon: kirjavahemärgid loetelu puhul ja lause lõpus. Silbitamine, poolitamise üldpõhimõtted. Lauseliik ja lõpumärk. Väit-, küsi- ja käsklused. Hüüd- ja mittehüüdlused. Kirjalik tekstiloom. Kutse, õnnitluse ja teate koostamine õpetaja abiga. Tekstilähedase ümberjutustuse kirjutamine küsimuste ja tugisõnade toel. Loovtöö skeemi, kaardi toel; fantaasialugu. Jutu ülesehitus: alustus, sisu ja lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (20 – 25 sõna lihtlausekena).
--	---	--

2.2.6. Vene keele õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

4. klassis õpitakse vene keelt 4 tundi nädalas. Õpe toimub baasõppe tundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse vene keelt LAK-õppe meetodil ka muusika ja liikumise ning tehnoloogiaõpetuse tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Suuline ja kirjalik suhtlus	Õpilane:	Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, eakaaslastega suheldes, suulises kõnes.

	1) saab kuulates aru erinevate tekstide sisust; 2) avaldab loetu kohta arvamust, põhjendab seda näidetega tekstist ja igapäevaelust; 3) esitab oma mõtteid järjekindlalt, loogiliselt ja sidusalt ning teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt 4) jutustab loetust, nähtust ja kuuldust, suheldes kaaslasega või rühmas; 5) oskab kirjeldada ja võrrelda esemeid ning nähtusi; 6) väljendab kirjalikult oma mõtteid vabalt ja selgelt; 7) reprodutseerib kirjalikke tekste nõutava kokkuvõtlikkusega (plaan, ümberjutustus).	Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldu kohta arvamuse esitamine. Küsimustele vastamine, esitlus ja tutvustus. Seisukoha põhjendamine paaristöö ajal. Kaaslase täiendamine ja parandamine.
Teksti vastuvõtt	Õpilane: 1) saab kuulates aru erinevate tekstide sisust; 2) täidab audioteksti põhjal erinevaid ülesandeid; 3) loeb teksti ilmekalt, õige intonatsiooniniga; 4) oskab vajalikku materjali otsides orienteeruda raamatute pealkirjades; 5) oskab lihtsamaid tekste redigeerida; 6) eristab vormilt erinevaid suulisi tekste (monoloog, dialoog),	Trükised (raamat), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine. Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine. Reklaam: lastele mõeldud reklaam. Tarbe- ja õppetekstide (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart, saatekava jne) mõtestatud lugemine.

	puhtad kõnetüüpi ja žanre (reklaam, instruksioon, teade, vestlus).	
Tekstiloom	Õpilane: 1) loob dialoogilisi ja monoloogilisi tekste (kirjeldus, jutustus, arutlus), pidades silmas teksti ülesehituse reegleid; 2) oskab koostada tekstist lühikese ja ammendava ümberjutustuse; 3) oskab teksti luues teatmeteoseid kasutada; 4) loob eri stiilis ja žanris tekste (traditsiooniline ja elektronkiri, avaldus, seletuskiri, allkirjastatud tõend); 5) reprodutseerib kirjalikk tekste nõutava kokkuvõtlikkusega (plaan, ümberjutustus).	Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine suuliselt. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega. Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Esem, olendi ja inimese kirjeldamine. Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumistest jutustamine ning kirjutamine. Jutustuse ülesehitus. Minavormis jutustamine. Otsekõne jutustuses. Ettekande ettevalmistus etteantud teemal, selle esitamine klassile.
Õigekeelsus ja keelehoole	Õpilane: 1) järgib tänapäeva vene kirjakeele norme; 2) järgib kõneetiketi norme; 3) loeb teksti vene kirjakeele hääldusnormide järgi; 4) kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirja vahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid; 5) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsides ja hinnates.	<u>Vene keel teiste keelte seas</u>. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad. <u>Foneetika</u>: vene keele hääldusnormid. Täis- ja kaashäälikud. Foneetiline transkriptsioon. Kaashäälikute helituks ja heliliseks muutmine. Sõnarõhu. <u>Leksikoloogia</u>: Sünonüümid. Antonüümid. Homomüümid. Paronüümid. Mitmetähenduslikud sõnad. Fraseoloogia kui leksikoloogia osa. Vanasõnad, kõnekäänud, lendsõnad. Vene keele trükitud ja veebisõnastikud. Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest. Kirjakeelne ja argikeelne sõnavara. Morfeemika ja morfoloogia: Täis- ja kaashäälikute vaheldumine sõna juurmorfeemis. Sõnaliikide süsteem vene keeles. Nimisõna: mees-, kesk- ja naissoost isikuid tähistavad nimisõnad. Nimisõna süntaktilised funktsioonid. Nimisõnade kõnes kasutamise normid.

		Omadussõna: omadussõnade võrdlusastmed. Omadussõnade täis- ja lühivormid. Omadussõna süntaktilised funktsioonid. Omadussõnade kõnes kasutamise normid. Tegusõna: tegusõna ajad - olevik, minevik, tulevik. Tegusõna pööramine ainsuses ning mitmuses. Tegusõnade süntaktilised funktsioonid. Tegusõna kõnes kasutamise normid. <u>Süntaks</u>: Sõnaühendi struktuur. Lause kui süntaksi põhiühik ja kui minimaalne kommunikatiivne ühik. Peamised aluse väljendamise viisid. Alus ja öeldis. Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ning nende kasutamine. Otsekõne ja saatelause. Algustäheõigekiri: nimi. Isiku- ja kohanimed. Üte ja selle kirjavahemärgid. Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Lühendite lugemine. <u>Tekst</u>: tekstiliigid. Instruksioon, reklaam, SMS-teade, jutustus, luuletus, näidend. Kommunikatsioon internetis (jututuba, foorum, blog) ja seal kasutatavad tekstiliigid. <u>Ortograafia ja interpunktsioon</u>: Täis- ja kaashäälkute õigekiri sõna lihttüves ja eesliidetes. Kirjavahemärkide funktsioonid. Vehemärgid lihtlauses (mõttekriips aluse ja öeldise vahel). Projekt “Loost raamatuks”
--	--	--

2.2.7. Vene keele õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

5. klassis õpitakse vene keelt 3 tundi nädalas. Õpe toimub baasõppe tundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse vene keelt LAK-õppe meetodil ka muusika ja liikumise ning tehnoloogiaõpetuse tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Suuline ja kirjalik suhtlus	Õpilane: 1) esitab oma mõtteid järjekindlalt, loogiliselt ja sidusalt ning teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt;	Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslaste ja täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes. Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu kohta arvamuse esitamine. Suuline aramusavaldis ja vestlus etteantud teemal. Väite põhjendamine.

	2) oskab juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali valida; 3) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning avaldab arvamust; 4) öähendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös; 5) oskab oma seisukohta põhjendada ja vajaduse korral sellest taganeda; 6) oskab teha kuuldu ja loetu kohta nii suulist kui ka kirjalikku kokkuvõtet; 7) suhtleb klassikaaslaste, õpetajate ja teiste täiskasvanutega eakohastes situatsioonides eesmärgipäraselt, selgitab ja põhjendab oma arvamust; 8) oskab koostada e-kirja, väljendada end kirjalikus kõnes arusaadavalt ja eesmärgipäraselt.	Seisukohta põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal ning kõnejärg. Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine. Virtuaalkeskonnas suhtlemise eesmärgid, võimalused, ohud. E-kiri.
Teksti vastuvõtt	Õpilane: 1) tunneb õpitud tekstiliike ning nende kasutamise võimalusi; 2) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste; 3) loeb iseseisvalt kasutusjuhendit ning oskab selle mõtet oma sõnadega edasi anda; 4) võrdleb tekste, esitab küsimusi ja avaldab arvamust ning teeb tekstist lühikokkuvõtte; 5) loeb luuletust sobiva intonatsiooniga, kasutab pause, oskab luuletuse mõtet oma sõnadega edasi anda;	Trükised (ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine. Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine, kuuldu konspekteerimine. Trükiajakirjandus: pressifoto, karikatuur, pildiallkiri. Tarbetekstide keel: kataloogid, kasutusjuhendid, toodete etiketid. Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht ja aeg ning tegelased. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Luuletuse mõtestatud lugemine (meeleolu, laad). Internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas. Internet kui ohuallikas. Käitumine suhtlusportaalides. Film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad.

	6) kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid.	
Tekstiloom	Õpilane: 1) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet; 2) tunneb kirjutamiseks valmistumise põhietappe; 3) jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt ja kirjalikult; 4) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande; 5) avaldab viisakalt ja olukorrast lähtudes arvamust sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; 6) kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid (sh luuletus) ja kirju; 7) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt; 8) kasutab tekste luues ja seostades omandatud keele- ja tekstimõisteid.	Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt. Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine ja avaldamine, tagasiside saamine. Lisateabe otsimine. Alustekst, selle edasiarenduse lihtsamad võtted. Visuaalsed ja tekstilised infoallikad ning nende usaldusväärsus. Lühiettekanne ja esitlus internetist või teatmeteostest leitud info põhjal. Kiri, ümbriku vormistamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Autori suhtumine kirjeldatavasse ning selle väljendamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis- põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Luuletuse kirjutamine.
Õigekeelsus ja keelehoole	Õpilane: 1) tunneb vene keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpuhte ja järgib vene õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid; 2) teab, mis erinevus on kirja-, argikeelel, kasutab kirja- ja argikeelt vastavalt kontekstile ja suhtlussituatsioonile; 3) märkab ja oskab oma sõnadega kirjeldada erinevate sõnade tähendusvälju, arvestab teksti loomisel sõnavaliku täpsuse olulisust;	<u>Graafika</u>: Vene graafika printsiibid: foneempõhine ja silbipõhine. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades). Sõnarõhu rasked juhud. Leksikoloogia ja fraseoloogia: Oma- ja laensõnad. Vananenud sõnad ja neologismid. Neutraalsed ja stiilivärvinguga sõnad. Kirjakeel, argikeel. Sõnavaliku täpsus erinevates tekstides. Morfeemika ja morfoloogia: Põhilised sõnamoodustusviisid (prefiksiline, sufiksiline, prefiksilis-sufiksiline, sufiksita, sõnade liitmine). Sõna üleminek ühest sõnaliigist teise. Sõnaliikide süsteem vene keeles. Sõnaliikide üldiseloomustus. Iseseisvate ja abisõnade liigid.

	4) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid; 5) oskab kasutada veebi- ja pabersõnaraamatut sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks; 6) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsides ja hinnates.	Nimisõna. Käänduvad nimesõnad. Õige käände valik olenevalt lause kontekstist. Käändevormideta nimisõnade sugu ja arv. Omadussõna. Omadussõnade sugu. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga. Tegusõna. Perfektiivsed ja imperfektiivsed tegusõnad. Kõneviis (käskiv, tingiv). Enesekohased tegusõnad. Abitegusõnad. Asesõna. Asesõnade käänamine ja liigutus. Asesõna süntaktilised funktsioonid. Asesõnad kui lausete sidestamise vahendid. Määrsõna. Määrsõnade liigid. Määrsõna süntaktilised funktsioonid. Rõhumäärsõnad. Rõhumäärsõnade tähendus. Tuletatud ja mittetuletatud eessõnad. Liht- ja liiteessõnad. Hüüdsõnade põhifunktsioonid. Rinnastavad ja alistavad ning liht- ja liitsidesõnad. <u>Süntaks</u>: lihtsamad lause laiendamise võimalused. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlauses. Koondlause kasutamine tekstis. Lihtlausete sidumine liitlauseks. <u>Tekst</u>: põhilisi funktsionaalseid stiile esindavad tekstid (ilukirjanduslik, publitsistlik, teaduslik, ametlik, kõnekeelne stiil). <u>Ortograafia</u>: täis- ja kaashäälikute õigekiri sõna lihttüves ja eesliidetes. Sufiksrite õigekiri eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades. Sõnalõppude õigekiri eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades. Tähed <i>h</i> ja <i>hh</i> eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades. Lahku- ja kokkukirjutamine ning sidekriipsu kasutamine eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades. <i>He</i> ja <i>hu</i> kokku- ja lahkukirjutamine eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades.
--	--	--

2.2.8. Vene keele õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

6. klassis õpitakse vene keelt 3 tundi nädalas. Õpe toimub baasõppe tundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse vene keelt LAK-õppe meetodil ka muusika ja liikumise ning tehnoloogiaõpetuse tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
-------	--------------	----------

Suuline ja kirjalik suhtlus	Õpilane: 1) esitab oma mõtteid järjekindlalt, loogiliselt ja sidusalt ning teemale ja suhtlusolukorrale vastavalt; 2) loob dialoogilisi ja monoloogilisi tekste (kirjeldus, jutustus, arutus), padades silmas teksti ülesehituse reegleid; 3) avaldab loetu kohta arvamust, põhjendab seda näidetega tekstist ja igapäevaelust; 4) jutustab loetust, nähtust ja kuuldust, suheldes kaaslasega või rühmas; 5) oskab kirjeldada ja võrrelda esemeid ning nähtusi; 6) oskab koostada tekstist lühikese ja ammendava ümberjutustuse; 7) järgib kõneetiketi norme; 8) järgib tänapäeva vene kirjakeele norme; 9) oskab analüüsida virtuaalkeskkonnas suhtlemise plusse ja miinuseid ning põhjendada oma valikuid suhtluskanalite osas; 10) austab enda ja teiste privaatsust nii päriselus kui virtuaalmaailmas.	Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades suulises kõnes ning kirjalikus tekstis. Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu kohta arvamuse esitamine. Suuline arvamuse avaldus ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine. Seisukoha põhjendamine erinevates eakohastes situatsioonides. Klassivestlus, diskussioon - kaaslaste kuulamine, oma arvamuse esitamine ning ülesande püstitusest lähtuvalt parima lahenduse otsimine ning tehtud valiku põhjendamine. Virtuaalkeskkonnas suhtlemise eesmärgid, võimalused, ohud, privaatsus ja avalikkus
Teksti vastuvõtt	Õpilane: 1) saab kuulates aru erinevate tekstide sisust; 2) eristab vormilt erinevaid suulisi tekste (monoloog, dialoog, polüloog), kõnetüüpi (puhtad ja segutüübid) ja žanre (vestlus, reklaam, instruktsioon, teade);	Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine. Visuaalselt esitatud info (joonise, graafiku) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine. Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid. Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat. Skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist ja hinnakirjast andmete kirjapanek ning seoste esiletoomine. Kirjandusteksti süžee, sündmuste

	3) määrab kuulatava teksti teema ja peamise mõtte, täidab audioteksti põhjal erinevaid ülesandeid; 4) loeb tabeleid, saab aru diagrammidest, skeemidest ja tingtähistest ning kasutab neid oma teksti koostades; 5) loeb teksti ilmekalt, õige intonatsiooniga ning vene kirjakeele hääldusnormide järgi; 6) loeb mõtestatult, tunneb ära stiililt ja žanrilt erinevad tekstid ning mõistab nende sisu; 7) oskab määrata teksti teema, allteemad ja peamise mõtte, teeb vahet fakti ja arvamuse ning põhilise ja teisejärgulise info vahel; 8) kasutab tekstiga töötades erinevaid lugemisviise; 9) oskab leida teavet erinevatest kirjalikest allikatest ning kasutab sõnaraamatuid ja teatmeteoseid; 10) oskab vajalikku materjali otsides orienteeruda raamatute pealkirjades ja tinglikes tähistustes ning viiteaparatuuris; 11) kuulab ja vaatab erinevaid raadio- ja telesaateid, teeb neist kokkuvõtte ja analüüsib nende sisu; 12) nimetab reklaamile iseloomulikke tunnuseid, analüüsib erinevaid reklaame; 13) kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid.	toimumise koht ja aeg ning tegelased. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Luuletuse mõtestatud lugemine (meeleolu, laad).
Tekstiloom	Õpilane:	Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.

	1) oskab teksti luues teatmeteoseid kasutada; 2) väljendab kirjalikult oma mõtteid vabalt ja selgelt, järgib teksti koostamise reegleid (järjekindlus, loogilisus, sidusus, teemale vastavus) ning kõneetiketti; 3) loob eri stiilis ja žanris tekste (traditsiooniline ja elektronkiri, avaldus, seletuskiri, allkirjastatud tõend); 4) kirjutab õigesti õpitud ortogrammide sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid; 5) järgib kirjalikult teksti luues vene kirjakeele grammatikanorme; 6) reprodutseerib kirjalikke tekste nõutava kokkuvõtlikkusega (plaan, ümberjutustus); 7) oskab lihtsamaid tekste redigeerida	Kirjandi ülesehitus. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine. Eri allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest. Fakt ja arvamus. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika. Oma elamustest ja juhtumistest jutustamine ning kirjutamine. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Arutlemine. Põhjuse ja tagajärje eristamine. Raamatust kokkuvõtte ning raamatu kohta lugemissoovituse kirjutamine.
Õigekeelsus ja keelehoole	Õpilane: 1) tunneb vene keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja järgib vene õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid; 2) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid, lihtsamaid liitlauseid; 3) oskab arvsõnu vastavalt kontekstile korrektselt kasutada; 4) oskab kasutada veebi- ja pabersõnaraamatut sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks;	Üldkasutatav leksika ja piiratud kasutusega leksika (murdesõnad, professionalismid, žargonismid). Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka internetivariandist). Määrsõnade õigekiri. Eessõnade, sidesõnade ja rõhumäärsõnade õigekiri. Liitsõna ja liitega sõna erinevused. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka internetivariandist). Käänamine. Ebareeglipäraselt käänduvad ning käändumatud nimisõnad. Käänded, nende küsimused ning tähendus. Õige käände valik olenevalt lause kontekstist. Arvsõnade õigekiri. Arvsõnade käänamine. Arvsõnade kõnes kasutamise normid. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ning järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ning numbritega, nende lugemine.

	5) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsid ja hinnates.	Arvsõnade kasutamine tekstis. Sõnaraamatute kasutamine käändsõna põhivormide kontrollimiseks. Liitlause. Lihtlausete sidumine liitlauseks. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjavahemärgistamine. Otsekõne ja saatelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ning järel. Otsekõne kirjavahemärgid. Otsekõne kasutamise võimalusi. Üte ja selle kirjavahemärgid. Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Lühendite lugemine.
--	---	---

2.3. Inglise keel

2.3.1. Inglise keele õppeaine kirjeldus

Avatud Koolis õpitakse inglise keelt alates 2. klassist. 5. ja 6. klassis lisandub inglise keele tundidele ka üks baasõppetund, kus õpitakse inglise keelt LAK-õppe meetodil. I ja II kooliastmes toimub 5% õpest inglise keeles.

I kooliastmes on oluline mängulisus, suur kaal on salmidel ja lauludel. Rõhk on kuulamisel ning rääkimisel. Omandatakse esmane sõnavara. Õpetaja julgustab õpilasi kasutama õpitud väljendeid ja lühilauseid kontekstis. Õpilased õpivad võõrkeele häälikuid eristama ning omandavad õige häälduse. Loetakse ja kirjutatakse seda, mis on suuliselt juba õpitud. Peamise õpistrateegiana kasutatakse kordamist ning seostamist. Tunnis juhitakse õpilasi töötama nii paaris kui ka rühmas. Inglise keele õppes on kesksel kohal tegevused, mis nõuavad keele eesmärgistatud kasutamist ning lõimivad erinevaid keeleoskuse aspekte.

II kooliastmes on endiselt oluline õppijat motiveerida ning kujundada temas positiivset hoiakut keeleõppesse. Suulise keelekasutuse (kuulamise ja rääkimise) kõrval omandavad suuremat osakaalu ka lugemine ja kirjutamine. Sarnaselt I kooliastmele, on ka II kooliastmes inglise keele õppes kesksel kohal tegevused, mis nõuavad keele eesmärgistatud kasutamist ning lõimivad erinevaid keeleoskuse aspekte, suunavad õpilasi töötama nii paaris, rühmas kui ka individuaalselt.

Inglise keelega tihedama kontakti loomiseks, suhtluspädevuse ja kultuuriteadlikkuse arendamiseks ergutatakse õpilasi kasutama õpitavat keelt ka väljaspool inglise keele või baasõppe tunde. Tundidesse kutsutakse külalisi antud võõrkeelt kõnelevalt maalt, või inimesi, kes on külastanud antud keeleruumis olevaid riike, kasutatakse loovtekstide programme, multifilme, muinasjutuminuteid, korraldatakse inglisekeelseid sündmusi, külastatakse kultuuriinstituute ja kultuuriüritusi.

Inglise keele õpetamise põhimõtted

- 1) Inglise keelt õpetatakse lähtudes **keelekümbluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetodidest**.
- 2) Õpe toimub **inglise keele ja baasõppe tundides**. Toetatakse lõimingut teiste õppeainetega ja kesksete teemadega.
- 3) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
- 4) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 5) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel.
- 6) Arvestatakse õpilaste võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas.
- 7) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 8) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 9) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
- 10) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks inglise keele osaoskuste õppimisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 11) Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.

12) Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane** ja õpilased saaksid võimalikult palju keelepraktikat.

2.3.2. Inglise keele õppe- ja kasvatuseesmärgid

3. klassi lõpetaja:

- 1) saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
- 2) kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse (pere, kodu, kooli) kirjeldamiseks;
- 3) reageerib adekvaatselt väga lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
- 4) on omandanud esmased teadmised õpitava keele maast ja kultuurist;
- 5) suhtub positiivselt võõrkeele õppimisesse;
- 6) kasutab esmaseid õpioskusi (kordamist, seostamist) võõrkeele õppimiseks;
- 7) oskab õpetaja juhendamisel töötada nii paaris kui ka rühmas.

Keeleoskuse taotletav tase 3. klassi lõpuks

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Inglise keel	A.1.2	A.1.1	A.1.2	A.1.1

6. klassi lõpetaja:

- 1) saab õpitud temaatika piires aru lauseist ja sageli kasutatavaist väljendeist;
- 2) mõistab olulist õpitud temaatika piire;
- 3) kirjutab lühikesi tekste õpitud temaatika piires;
- 4) tuleb teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades toime õpitavat keelt emakeelena kõnelejaga;
- 5) teadvustab eakohaselt õpitava maa ning oma maa kultuuri sarnasusi ja erinevusi ning oskab neid arvestada;

- 6) rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja -strateegiaid;
- 7) töötab õpetaja juhendamisel iseseisvalt, paaris või rühmas;
- 8) seab endale õpieesmärke ning hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi.

Keeleoskuse taotletav tase 6. klassi lõpuks

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Inglise keel	A2.2	A2.2	A2.2	A2.2

2.3.3. Inglise keele õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

2. klassis õpitakse inglise keelt 1 tund nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kuulamine	Õpilane: 1) oskab eristada inglise keelt teistest keeltest; 2) tunneb aeglates ja selges sidusas kõnes ära õpitud sõnad ja fraasid (arusaamist toetab rohke pildimaterjal); 3) reageerib pöördumistele adekvaatselt (tervitused, tööjuhised jms); 4) suudab mõista lihtsaid, tuttavaid sõnu, laule, lühikesi tekste.	Teemad: Enda ja oma klassikaaslaste (sõprade) kohta: nimi, vanus, sünnikoht/elukoht, välimus, riietus. Minu pere: vanemad, sugulased. Minu kodu: aadress, toad. Minu riik: sünnikoht, traditsioonid, minu keel Inglisekeelsed riigid. Keskkond: ilm, aastaajad. Ümbritsev loodus: loomad, linnud. Minu hobi: kunst, sport, käsitöö. Suvised tegevused.
Rääkimine	Õpilane: 1) oskab lühidalt tutvustada iseennast, oma ümbrust ja oma sõpru; 2) oskab tervitada, hüvasti jätta, vabandada; 3) oskab öelda oma vanust ja numbreid kuni 20-ni;	Grammatika.

	4) oskab öelda enda ja küsida sõbra telefoninumbrit; 5) oskab küsida, tänada, sünnipäevaks õnne soovida; 6) oskab nimetada päevaagu, kellaaegu (täistunnid); 7) oskab öelda ja küsida kellaaega; 8) saab hakkama õpitud sõnavara ja lausemallide piires lihtsate kirjeldustega.	Tähestik, hääldamine, transkriptsioon. Numbrid, kellaaeg Nimisõnad: ainsus ja mitmus (sõnavara alusel) Artiklid: a/an, the Asesõnad: isikulised - I, you, he, she, we, they omastavad - my, your, his, her näitavad - this, that, these, those Tegusõnad: to be, to have. Tegusõnad (sõnavara alusel). Eessõnad: at, on, in, into, to, with, behind, in front of. Omadussõnad.
Lugemine	Õpilane: 1) tunneb õpitava keele tähemärke; 2) tunneb tekstis ära tuttavad nimed, sõnad ja fraasid; 3) loeb sõnu, fraase ja lauseid õpitud sõnavara ulatuses.	
Kirjutamine	Õpilane: 1) tunneb õpitava keele kirjatähti, valdab kirjatehnikat; 2) oskab õpitud fraase ja lauseid ümber kirjutada (ärakiri); 3) oskab kirjutada isikuandmeid (nt vihiku peale); 4) tunneb õpitud sõnavara õigekirja.	

2.3.4. Inglise keele õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

3. klassis õpitakse inglise keelt 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kuulamine	Õpilane: 1) saab aru selgelt hääldatud fraasidest, lausetest ja tuttava situatsiooniga seotud lühikestest dialoogidest ja tekstidest; 2) mõistab selgelt ja aeglaselt antud juhiseid ning pöördumisi.	Teemad: Enda kohta: nimi, vanus, riietus, hobid, sugulased. Minu pere: pereliikmed, aadress, sugulased Minu kodu: maja, toad, aed, terrass, majapidamistööd. Üks päev minu elus (minu päev): päevakava ja igapäevased tegevused.
Rääkimine	Õpilane: 1) oskab lühidalt tutvustada iseennast ja oma ümbrust;	

	2) oskab öelda ja küsida nime, vanust, telefoninumbrit; 3) oskab tervitada, tänada, vabandada, õnne soovida; 4) oskab öelda numberid 100ni; 5) oskab öelda ja küsida kella; 6) oskab esitada peast lühiluuletuse; 7) oskab hääldada transkriptsiooni alusel; 8) oskab lõpetada õpitud fraasi, lauseid; 9) saab hakkama õpitud sõnavara ja lausemallide piires lihtsate dialoogide ja kirjeldustega.	Ümbritsev loodus: loomad, linnud, taimed. Minu sõbrad: nimi, vanus, hovid, suhtlusviisid (Messenger, Facebook jne) Minu kool: klassikaaslased, tunniplaan, kooliruumid. Inglisekeelsed riigid: pealinnad, vaatamisväärsused, traditsioonid, pühad. Minu elustiil: hovid, meeldivad või ebameeldivad asjad.
Lugemine	Õpilane: 1) loeb lühikesi lihtsaid tekste ja leiab neist vajaliku faktiinfo; 2) saab aru lihtsatest kirjalikest tööjuhustest; 3) tekstist arusaamiseks oskab kasutada sõnastikku.	Grammatika Tähestik, hääldamine, transkriptsioon Nimisõnad: ainsus ja mitmus (sõnavara alusel) Artiklid: a/an, the Asesõnad: isikulised, omastavad, näitavad. Tegusõnad: to be, to have. Tegusõnad (sõnavara alusel). Ajavormid: lihtolevik, kestev olevik, lihtminevik. Eessõnad: at, on, in, into, to, with, behind, in front of, under. Omadussõnad. Liitsõnad Kesk sõna Kirjavahemärgid: punkt, küsimärk, hüüumärk, superpositsioon.
Kirjutamine	Õpilane: 1) oskab lühidalt kirjutada iseendast ja teisest inimesest; 2) oskab täita lihtsat küsimustikku; 3) tunneb õpitud sõnavara õigekirja; 4) kasutab lause alguses suurtähte ja lause lõpus õiget kirjavahemärki.	

2.3.5. Inglise keele õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

4. klassis õpitakse inglise keelt 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
-------	--------------	----------

Kuulamine	Õpilane: 1) saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lausetest, lühikestest vestlustest ja tekstidest; 2) saab aru õpetaja antud juhustest ja töökäskudest; 3) saab aru kuuldu teksti mõttest ja olulisest teabest; 4) mõistab õpitud luuletuste ja laulude sisu.	Teemad. Mina: nimi, vanus, sünnikoht, hobiaid. Minu keha: kehaosad. Minu pere: pereliikmed ja sugulased. Sõbrad: nimi, vanus, sünnikoht, aadress, huvid. Minu kodu: aadress, majad, korterid, aed, ümbrus. Loodus: aastaajad, ilm, taimed. Linna- ja metsaloomad, -linnud. Inglisekeelsed riigid: riigid, pealinnad, riigipühad. Minu koolitee: tee kooli, tee küsimine. Tervislik toit: koolisöökla, lemmiktoit. Koolipäevad: koolipäev, klassikaaslased, õpetajad, õppeained, õppimisuskused, pühad, haridusalased veebisaidid. Hobiaid: hobiaid, hobi kui äriidee. Sport: lemmiksport, spordialad Eestis. Kultuur: koolivaheajad, reisimine, vaatamisväärsused.
Rääkimine	Õpilane: 1) oskab lühidalt kirjeldada oma lähiümbrust ja inimesi, igapäevaseid toiminguid; 2) tuleb toime lihtsates igapäevastes suhtlusolukordades, suudab alustada lühivestlust (nt reageerib küsimustele ja korraldustele).	Grammatika. Nimisõna: ainsus, mitmus, ebaregulaarne mitmus, omastav kääne. Artiklid: umbmäärane ja määrav. Tegusõna: tegusõna, abitegusõna (do & does), modaaltegusõnad (can). Ajavormid: lihtolevik / kestev olevik, lihtminevik / kestev minevik Omadussõnad: omadussõnad ja nimisõnad, võrdlevad omadussõnad, ülivõrdelised omadussõnad. Määrsõnad: otstarbe-määrsõnad, ajamäärsõnad, sagedusmäärsõnad (always, never, sometimes, usually, often). Sidesõnad (and, but, or). Asesõna: isikuline, siduv, küsiv, määramata.
Lugemine	Õpilane: 1) loeb üldkasutatava sõnavaraga lühikesi tavatekste; 2) saab aru teksti mõttest ja olulisest teabest; 3) oskab tekstist arusaamiseks kasutada sõnastikku.	
Kirjutamine	Õpilane: 1) koostab õpitud sõnavara piires lähiümbruse ja inimeste kirjeldusi; 2) kirjutab lihtsaid teateid igapäevaeluga seotud tegevustes (nt kutse, õnnitlusukaart, kiri sõbrale); 3) oskab koostada ja lahendada ristsõna; 4) oskab näidise järgi kirjutada lühikese teksti, kasutades õpitud sõnavara; 5) oskab kasutada sidesõnu <i>ja, ning, aga, või</i>; 6) rakendab õpitud õigekirjareegleid.	

		Eessõnad (in, on, at, in front of, behind, with, under, to from, after, before, next to, opposite). Sõnade järjekord Laused: liht-, hüüatus-, liit-, küsilauseid. Liitsõnad
--	--	---

2.3.6. Inglise keele õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

5. klassis õpitakse inglise keelt 2 tundi nädalas ning LAK-õppe meetodil 1 baasõppetund nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kuulamine	Õpilane: 1) suudab jälgida mõttevahetusi, jutustusi tuttavas valdkonnas; 2) saab aru õpetaja antud juhustest ja töökäskudest; 3) saab aru kuulatud teksti mõttest ja olulisest teabest; 4) mõistab õpitud luuletuste ja laulude sisu.	Teemad: Mina ja maailm: enesetutvustus, harjumused, elukogemused, heategevus, vabatahtlik tegevus, keskkonnasõbralik käitumine, ilmaennustus. Minu ümbrus: pere - ühistegevused, huvid. Sõbrad - sõprus, ühistegevused, usaldusväärsed suhted, temperament.
Rääkimine	Õpilane: 1) oskab lühidalt kirjeldada oma huvisid ja tegevusi; 2) tuleb toime lihtsates igapäevastes suhtlusolukordades, suudab alustada ja lõpetada lühivestlust; 3) kasutab põhisõnavara ja käibefraase, lihtsamaid grammatilisi konstruktsioone ning lausemalle; 4) oskab kasutada tegusõna õiges inglise keele ajavormis.	Minu Eesti: elu Eestis, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus Koolielu ja karjäär: klassikaaslased, tulevane karjäär, töö ja elukutse seoste mõistmine. Meie maailm: tervislik eluviis, looduskaitse, looduskatastroofid, ohustatud loomad. Inglisekeelsed riigid: legendid, sümbolid, traditsioonid ja riiklikud stereotüübid, kultuur (muusika, kunst, mood jne.); reisimine (Britannia, Šotimaa, Iirimaa, USA).
Lugemine	Õpilane: 1) loeb lihtsaid tavatekste tuttavatel teemadel ja saab aru neis sisalduvast infost; 2) oskab loetud teksti pealkirjastada; 3) suuda piltide abil aimata sõnade tähendust kontekstis.	

Kirjutamine	Õpilane: 1) koostab õpitud sõnavara piires lähiümbruse ja inimeste kirjeldusi; 2) kirjutab lihtsaid teateid igapäevaeluga seotud tegevustes (nt kutse, õnnitluskaart, kiri sõbrale); 3) oskab koostada ja lahendada ristsõna; 4) oskab näidise järgi kirjutada lühikese teksti, kasutades õpitud sõnavara; 5) oskab kasutada sidesõnu ja, ning, aga, või, sest, et jne; 6) rakendab õpitud õigekirjareegleid.	Minu päev: päevaplaan, kellaaeg, kodused toimingud, söögikorrad, hügieeniharjumused; koolipäev, õppeained; ametid. Tervislik toit: ostmine, toitlustus / söök ja jook, menüü, koostisosad, tervislik toitumine ja tervislik elustiil (sport ja aktiivne tegevused). Kultuur: koolivaheajad, reisimine, vaatamisväärsused, muusikafestivalid jne Vaba aeg: hobid, reisimine, matkasport. Vabatahtlik tegevus. Grammatika. Nimisõna: ainsus, mitmus, ebaregulaarne mitmus, omastav kääne. Nimisõna tuletusliited – er ja -or, määrsõna tuletusliide –ly. Artiklid: umbmäärane ja määrav. Artikli puudumine. Tegusõna: tegusõna, abitegusõna (do & does), modaaltegusõnad (can, must, may, shall). Enamkasutatavad reegli-ja ebareeglipärased tegusõnad. Ajavormid: lihtolevik / kestev olevik, lihtminevik / kestev minevik, täisolevik. Omastav kääne omadussõna: omadussõnade võrdlusastmed; omadussõnade võrdlemine (as...as, more... than). Määrsõnad: ajamäärsõnad ja kohamäärsõnad (now, before, soon; here, there, outside), sagedusmäärsõnad (always, never, sometimes, usually, often, again, once, twice), viisimäärsõnad (daily, badly, slowly, fast), määra- ja hulgamäärsõnad (almost, enough, hardly, more, most, rather, so, very). Sidesõnad (and, but, or, yet, for, nor, so). Asesõnad: isikuline, siduv, küsiv, määramata; omastavate asesõnade absoluutvormid (mine, yours); umbmäärased

		asesõnad ja nende liitvormid (some/any/no). Eessõnad: aja-, koha-ja viisi määrustes esinevad eessõnad ((in, on, at, in front of, behind, with, under, to from, after, before, next to, opposite jne). Lauseõpetus: õigekiri õpitud sõnavara piires. Laused (sõnajarg): liht-, hüüatus-, liit-, küsilauseid. Suur ja väike algustäht (February, Monday, Estonia, Kate jv). Liitsõnad (toothbrush,earphones), arvsõnad: põhiarvud, järgarvud; lihtmurrud (pool, veerand); kuupäevad ja aastad.
--	--	--

2.3.7. Inglise keele õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

6. klassis õpitakse inglise keelt 2 tundi nädalas ning LAK-õppe meetodil 1 baasõppetund nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Kuulamine	Õpilane: 1) suudab jälgida mõttevahetust ja mõistab tavatekste tuttavas valdkonnas; 2) saab aru üldkeelse suhtluse sisust ja suudab eristada olulist teavet; 3) suudab mõista õpitud laulude ja luuletuste sisu.	Teemad: Mina ja maailm: heategevus, vabatahtlik tegevus, viisakas käitumine. Kultuur ja väärtused: Eesti loodus ja ilm: looduskaitse, käitumine looduses; puhkekohad; eesti loomad ja linnud. Väärtused ja kõlblus: sallivus, teistega arvestamine, kultuuriline identiteet (kombed, teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Kodukoht Eesti ja lähiümbrus : Eesti ja naaberriikide asukoha määramine, pealinnad, põhiline sümbolika ja tähtpäevad; Euroopa Liit ja sinna kuuluvad Euroopa riigid,
Rääkimine	Õpilane: 1) oskab rääkida oma huvidest ja tegevustest, väljendada oma suhtumist ja eelistusi; 2) tuleb toime olmevestluses, kuid võib vajada abi; 3) kasutab õpitud põhisõnavara ja lausemalle valdavalt õigesti.	

Lugemine	Õpilane: 1) loeb lihtsaid tavatekste tuttavatel teemadel ja saab aru neis sisalduvast infost; 2) oskab loetud teksti pealkirjastada; 3) suudab aimata sõnade tähendust konteksti toel.	keeled, rahvad; elu maal ja linnas. Kodanikualgatus (aktiivne ja vastutustundlik kogukonna). Ingliskeelne riigid ja nende kultuur (Britannia, Austraalia): vaatamisväärsused, traditsioonid, pühad, sümboolika, ja kombed. Elu erinivites, aktuaalsed ühiskondlikud teemad. Saavutused ning nendega seotud nimed ajaloo- ja kultuuri valdkonnast.
Kirjutamine	Õpilane: 1) oskab kirjutada lühikesi kirjeldavat laadi jutukesi oma kogemustest ja ümbritsevast; 2) koostab lihtsaid isiklikke kirju; 3) oskab kasutada sidesõnu ja, ning, aga, või, sest, et jne; 4) rakendab õpitud õigekirjareegleid.	Igapäevaelu: Õppimine ja töö: Kodused toimingud, ametid, liiklus ja liiklusvahendid, tervis ja ohutus. Innovatsioon ja tehnoloogia (minevik, praegune ja tulevik) ja nende roll kaasaegse ühiskonna arengus. Koolielu ja karjäär: klassikaaslased, tulevane karjäär, töö ja elukutse seoste mõistmine. Vaba aeg: Veetmise viisid (aktiivne ja passiivne. Sportimine, aiatööd, reisimine, filmid, teater, muusika, käsitöö, teleri vaatamine, raamatute lugemine, lauamängud jt). Grammatika. Nimisõna: ainsus, mitmus, ebaregulaarne mitmus, omastav kääne. Nimisõna tuletusliited – er ja -or, määrsõna tuletusliide –ly. Aluse ja öeldise ühildumine. Artiklid: umbmäärane ja määrav. Artikli puudumine. Enamkasutatavad väljendid artiklitega ja ilma (go home, have a headache, go to the theatre). Tegusõna: tegusõna, abitegusõna (do & does), modaaltegusõnad (can, must, may, shall). Enamkasutatavad reegli-ja ebareeglipärased tegusõnad. Ajavormid: lihtolevik / kestev olevik, lihtminevik / kestev minevik, täisminevik ja täis olevik. Kaudne kõne (saatelause olevikus).

		Omastav kääne omadussõna: omadussõnade võrdlusastmed; omadussõnade võrdlemine (as...as, more... than); so/such ja omadussõna. Määrsõnad: ajamäärsõnad ja kohamäärsõnad (now, before, soon; here, there, outside), sagedusmäärsõnad (always, never, sometimes, usually, often, again, once, twice), viisimäärsõnad (daily, badly, slowly, fast), määra- ja hulgamäärsõnad (almost, enough, hardly, more, most, rather, so, very). Järjestavad määrsõnad (first, next), ebareeglipärased määrsõnad (late, fast, hard). Määrsõnade moodustamine (-ly). Sidesõnad: rinnastavad sidesõnad (too, or, nor, so), alistavad sidesõnad (when, because). Asesõnad: isikuline, siduv, küsiv, määramata; omastavate asesõnade absoluutvormid (mine, yours); umbmäärased asesõnad ja nende liitvormid (some/any/no). Eessõnad: aja-, koha- ja viisi määrustes esinevad eessõnad (in, on, at, in front of, behind, with, under, to from, after, before, next to, opposite jne), enamkasutatavad eessõnalised väljendid (next to, in the middle). Lauseõpetus: õigekiri õpitud sõnavara piires. Laused (sõnajarg). Rindlaused (Whenever prices goes up, customers buy less products). Kaudne kõne (saatelause olevikus) . Suur ja väike algustäht (February, Monday, Estonia, Kate jv). Kirjavahemärgid: punkt, koma, küsimärk, hüüumärk, ülakoma. Liitsõnad, arvsõnad: põhiarvud, järgarvud; lihtmurrud (pool, veerand); kuupäevad ja aastad.
--	--	--

2.4. Kirjandus

2.4.1. Kirjanduse õppeaine kirjeldus

Kirjanduse peamiseks eesmärgiks on äratada ja hoida alal lugemishuvi ning arendada tõlgenduoskust. Mitmekülgse tekstivaliku kaudu kujundatakse lugemis- ja analüüsikogemusi ning arendatakse lugejaoskusi. Lugemisvarasse haaratakse tähtsamate eetiliste ja esteetiliste küsimuste käsitlemist võimaldavaid teoseid nii uudiskirjandusest kui ka klassikast. Funktsionaalse kirjaoskuse arendamiseks käsitletakse vajadusel ka teabetekste. Tähelepanu pööratakse ka folkloorsele materjalile, et väärtustada õpilase päritolu ja kultuurilist kuuluvust. Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, vanema ja uuema kirjanduse ning eri žanre esindavate proosa-, draama- ja luuleteoste põhjendatud proportsioone ning kooliastmele kohaseid teemavaldkondi.

Kirjandus on õppeaine, milles arendatakse õpilaste lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ning verbaalset loomevõimet. Põhikooli kirjandusõpetuses keskendutakse eelkõige ilukirjanduse lugemisele ja tõlgendamisele. Eraldi pööratakse tähelepanu teose mõistmist toetavate oskuste arendamisele, teose kui terviku mõistmisele ning kujundliku keele tundmaõppimisele. Interpreteerimis- ja sünteesivõime arendamiseks kuuluvad kirjandusõpetusse ka tekstide esitamine ning õpilaste omalooming eri liiki tekstidena. Õppeprotsessis võimaldatakse õpilastele rohkesti omaloomingulisi, sealhulgas kirjandusteostele, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et arendada ja väärtustada loovust ja mõtlemisvõimet ning tuua esile kirjutaja isikupära ja annet. Tekstianalüüsis ning -loomes on võrdselt olulised suuline ja kirjalik õppetegevus.

Kirjanduse õpetamise põhimõtted

- 1) Kirjandust õpetatakse lähtudes **keelekümbluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetodidest**.
- 2) Õpe toimub eesti ja vene keeles **baasõppe tundides** ning võimalusel lõimitakse **projektõppesse**.
- 3) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.

- 4) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 5) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel.
- 6) Arvestatakse õpilaste võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas.
- 7) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 8) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 9) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
- 10) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks kirjanduse osaoskuste õppimisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 11) Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.
- 12) Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane** ja õpilased saaksid võimalikult palju keelepraktikat.

2.4.2. Kirjanduse õppe- ja kasvatuseesmärgid

6. klassi lõpetaja:

- 1) loeb eakohast eri žanris väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendab lugejaoskusi;
- 2) loeb latusalt ja ilmekalt jõukohase keerukusega teksti ning mõistab seda;
- 3) oskab tutvustada loetud teoste sisu ja tegelasi, arutleda tegelassuhete ja probleemide üle, sealhulgas võrrelda tegelaste ning enda väärtushoiakuid ja huvisid;
- 4) oskab teksti- või elamuspõhiselt jutustada ja loetu üle arutleda;
- 5) kirjutab nii jutustavaid kui ka kirjeldavaid omaloomingulisi töid, väljendades end korrektselt;

6) oskab vajaliku teavet hankides kasutada eri allikaid, sealhulgas sõnaraamatuid ja internetti.

2.4.3. Kirjanduse õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

5. klassis õpitakse kirjandust 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Lugemine	Õpilane: 1) on lugenud läbi vähemalt 4 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost; 2) loeb ladusalt ja ilmekalt; 3) väärtustab ilukirjanduse lugemist; 4) oskab tutvustada loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi ning kõnelda oma lugemiselamustest ja -kogemustest.	Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine ning ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.
Jutustamine	Õpilane: 1) jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade abil; 2) jutustab mõttelt sidusa ja tervikliku ülesehitusega loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; 3) jutustab piltteksti põhjal.	Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil. Aheljutustamine. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.
Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine	Õpilane: 1) koostab teksti kohta eri liiki küsimusi; 2) vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnade või tekstinäitega;	Küsimuste koostamine: fakti- ja fantaasiaküsimused. Küsimustele vastamine tekstinäitega või oma sõnadega. Teksti kavastamine: kavapunktid väidete ja märksõnadena. Lõikude kesksete mõtete otsimine. Teksti teema sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine.

	3) koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu; 4) järjestab teksti põhjal sündmused ning määrab nende toimumise aja ja koha; 5) kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende suhteid, hindab nende käitumist ning võrdleb ennast mõne tegelasega; 6) leiab lõigu kesksed mõtted; 7) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust; 8) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse; 9) tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, võrdlusi ja algriimi; 10) mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes; 11) tunneb ära vanasõna, mõistatuse, kõnekäänu; 12) oskab teha vahet muinasjutul ja muistendil; 13) seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi ja muinasjutu olemust.	Illustratiivsete näidete (nt iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. Teose/loo kui terviku mõistmine Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Loomamuinasjutu tüüptegelased. Mõisted: detail, konflikt, kõrvaltegelane, peategelane, probleem, sündmustik, teema, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, teos. Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine: Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. Valmi mõistukõnest arusaamine. Koomilise leidmine tekstist. Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Algriimi leidmine rahvalauludest. Algriimi kasutamine oma tekstis. Luuleteksti tõlgendamine. Rahvaluule äratundmine. Vanasõna. Kõnekäänd. Mõistatus. Muinasjutt. Muistend. Mõisted: algriim, epiteet, koomika, riim (värss), võrdlus Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine: Rahvalaulu olemus. Loomamuinasjutu sisutunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jne). Tekke- ja seletusmuistendi tunnused. Seiklusjutu tunnused. Teose teema. Probleemi olemus. Pea- ja kõrvaltegelane. Tegelastevahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm. Valmi tunnused. Koomiline ja mittekoomiline. Mõisted: loomamuinasjutt, luule, rahvalaul, seiklusjutt, tekkemuistend, seletusmuistend, valm, regilaul.
Teksti esitus ja looming	Õpilane:	Omalooming. Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:

	1) kirjutab erineva pikkusega erižanrilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavas ja jutustavas vormis; 2) esitab peast luuletuse ja rolliteksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust.	- loomamuinasjutt, imemuinasjutt, tekke- või seletusmuistend, hiiu- või vägilasmuistend, seiklus- või fantaasiajutt, mälestuslugu; - jutuke vanasõnade või kõnekäändude põhjal, algustähekordustega naljalugu, luuletus etteantud riimide põhjal või iseseisvalt samasisuline jutt luuletuse põhjal; - looduskirjeldus, loom- või kirjandusliku tegelase kirjeldus, teose või kujuteldava tegelase pävikulehekülg, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutus, loo sündmustiku edasiarendus, uus või jätkuv lõpp loole, tegelastevaheline dialoog, kiri mõnele teose tegelasele või tegelaserühmale. Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esem, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse ja tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine. Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Õige hingamine ning kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Rollimäng, rolliteksti esitamine.
--	---	--

2.4.4. Kirjanduse õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

6. klassis õpitakse kirjandust 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Lugemine	Õpilane: 1) on lugenud läbi vähemalt 5 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost;	Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Eesmärgistatud

	2) loeb ladusalt ja ilmekalt; 3) väärtustab ilukirjanduse lugemist; 4) oskab tutvustada loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi ning kõnelda oma lugemiselamustest ja -kogemustest.	ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine ning ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.
Jutustamine	Õpilane: 1) jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade abil; 2) jutustab piltteksti põhjal; 3) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale.	Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil. Aheljutustamine. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.
Teksti töölgendamine, analüüs ja mõistmine	Õpilane: 1) vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnade või tekstinäitega; 2) koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu; 3) leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte; 4) järjestab teksti põhjal sündmused ning määrab nende toimumise aja ja koha; 5) kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustatud moraalinormidest, ning võrdleb ennast mõne tegelasega; 6) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja	Teose mõistmist toetavad tegevused: Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti abil oma sõnadega, peast. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausestena, märksõnadena. Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt tsitaatide, iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. Teose/loo kui terviku mõistmine: Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjustagajärg-seosed. Minajutustaja kui loo edastaja. Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose

	väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust; 7) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse; 8) tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete ja võrdlusi; 9) seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust; 10) mõtestab luuletuse tähendust, tuginedes enda elamustele ja kogemustele; 11) seletab õpitud kõnekujundeid, rahvalaulu, muistendi ja muinasjutu olemust oma sõnadega.	sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Looma- ja imemuinasjutu tüüptegelased. Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine: Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. Lihtsamate sümbolite seletamine. Tegelaskõne varjatud tähenduse mõistmine. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega. Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine: Imemuinasjutu sisutunnused. Hiiuja vägilasmuistendi tunnused. Vanasõna ja kõnekäänu olemus. Ajaloolise jutustuse tunnused. Teose teema ja idee. Probleemi olemus. Tüüptegelane. Tegelastevahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm ja riim. Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm. Animafilmi olemus. Projekt “Vana-Kreeka”
Teksti esitus ja omalooming	Õpilane: 1) kirjutab erineva pikkusega erižanrilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavas ja jutustavas vormis; 2) esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust.	Omalooming. Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: - loomamuinasjutt, imemuinasjutt, tekke- või seletusmuistend, hiiu- või vägilasmuistend, seiklus- või fantaasiajutt, mälestuslugu; - jutuke vanasõnade või kõnekäändude põhjal, algustähekordustega naljalugu, luuletus etteantud riimide põhjal või iseseisvalt samasisuline jutt luuletuse põhjal; - looduskirjeldus, loom- või kirjandusliku tegelase kirjeldus, teose või kujuteldava tegelase päevikulehekülg, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutus, loo sündmustiku

		edasiarendus, uus või jätkuv lõpp loole, tegelastevaheline dialoog, kiri mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale. Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esem, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse ja tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine. Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Õige hingamine ning kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina). Projekt “Vana-Kreeka”
--	--	--

LISA 5. Matemaatika ainekava I ja II kooliastmes

Ainevaldkond “Matemaatika”

1. Üldalused

1.1. Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Ainevaldkonda kuulub õppeainena matemaatika, mida õpitakse alates 1. klassist. I kooliastmes antakse matemaatika ainetundides õpilastele ka proge-robo (programmeerimine ja robotika) algteadmised. II kooliastmes jätkatakse matemaatika raames programmeerimise teadmiste ja oskuste arendamisega.

I kooliaste - 12 nädalatundi (lisatunniressursist 2 tundi)

II kooliaste - 17 nädalatundi (lisatunniressursist 4 tundi)

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Matemaatika õpetamise eesmärgiks on kujundada õpilastes:

- 1) arengu-uskumust (*growth mindset*),
- 2) probleemilahendusoskust (*problem solving*).

Matemaatikat õpetatakse I ja II kooliastmes lähtudes kaheasuunalise kümbeluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetodidest nii eesti kui ka vene keeles, II kooliastmes osaliselt ka inglise keeles.

Põhikooli lõpetaja tunneb end kindlalt matemaatilisi ülesandeid lahendades, rakendab oskuslikult erinevaid probleemilahenduse etappe ning kasutab õppes IKT vahendeid. Selleks tuleb matemaatika õpetamisel suunata õpilasi:

- 1) iseseisvalt ülesandeid lahendama;
- 2) töötama grupis;
- 3) märkama oma vigu ja neid parandama;
- 4) nägema erinevaid lahenduskäike;
- 5) mõtlema lahenduskäigu ülesehitusele;
- 6) oma arengut analüüsima;
- 7) visualiseerima ülesandeid;
- 8) otsima ülesandeid reaalsest olukordadest;
- 9) kasutama IKT vahendeid õppe otstarbel.

Iseseisvalt harjutamine

Õpilasele võimaldatakse õppetunnis iseseisvalt harjutamise aega. Sel ajal peab olema õpilasel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet. Õppijatele pakutakse nõ madala lävega ning kõrge laega ülesandeid, mis hoiab õppijaid ühe ülesande juures pidevalt töös, olenemata nende tasemest ja kiirusest.

Grupis töötamine

Väikeses grupis töötamisega antakse lisaks matemaatika õppimisele võimalus õppida ka koostööd, teiste abistamist ja oma mõttekäikude selgitamist. Grupitööst parima tulemuse saamiseks peab grupis olema erineva tasemega õppijaid. Selline jaotus tagab igaühele õppimisvõimaluse.

Oma vigade märkamine ja nende parandamine

Õpilastele õpetatakse vigade otsimist läbi oma lahenduste analüüsimise. Vea leidmisel on õpilasel võimalus mõelda, miks ta nii tegi ja kuidas järgmisel korral seda vältida. Vigade leidmist ja nende parandamist tuleb tunnustada ja hindamisel arvesse võtta.

Erinevate lahenduskäikude nägemine

Õpilasele näidatakse erinevaid lahenduskäike ja analüüsitakse neid kõrvuti. Sel moel tekib õpilasel arusaam sellest, et matemaatikas ei ole ühtainsat õiget lahenduskäiku. Samuti saab õpilane näha seaduspärasusi lahenduskäikudes.

Lahenduskäigu ülesehitus

Õpilast õpetatakse aru saama probleemilahenduse protsessist ja selle erinevatest etappidest. See võimaldab õpilasel ka iseseisvalt keerukamaid ülesandeid lahendada. Ülesannete lahendamisel peab oluliseks saada intuitsioon, lahenduskäigu kirjeldamine ja analüüsimine, mitte ülesande lahendamise kiirus.

Oma arengu analüüsimine

Õpilasele antakse teadmised oma arengu regulaarsest analüüsimisest. Õpilane suudab peale tundi vastata küsimustele oma saavutuste ja harjutamist vajavate oskuste kohta. Õpilane näeb igapäevaselt oma arengut ja saab aru, et tema võimed on suuremad, kui ta harjutab palju, on pühendunud ja motiveeritud.

Ülesannete visualiseerimine

Õpilasele näidatakse, kuidas erinevate värvide ja kujundite kasutamine ülesannetes olevate olukordade kirjeldamisel ülesande sisu lihtsustab. Õpilane oskab oma lahenduskäiku visualiseerida ja kirjeldada skeemina või mudelina.

Reaalsete olukordade kirjeldamine

Õpilast õpetatakse nägema arvutamist, kujundeid ja matemaatilisi seoseid enda ümber. Õpilane toob näiteid reaalsetest probleemidest ja lahendab neid matemaatika abil. Õpilasele antakse võimalus hinnata lahenduse reaalsust ja loogilisust läbi oletamise ja põhjendamise.

IKT vahendite kasutamine

Õppijale antakse võimalus kasutada õppes erinevaid IKT vahendeid nii info otsimiseks kui ka visualiseerimiseks. Õppijal tekib harjumus kasutada IKT vahendeid nii iseseisvalt kui ka grupis töötades.

1.3. Võtmepädevuste kujundamine ainevaldkonnas

Iseseisev mõtleja – oskab mõelda, on tark ja teaduslik, uurib.

Matemaatikas arendatakse oskusi, mis on aluseks tõenduspõhiste otsuste tegemisel. Õpitakse tundma andmete töötlemise, mõõtmise, võrdlemise, liigitamise, süstematiseerimise meetodeid ja tehnikaid. Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada õpimaterjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, ratsionaalsete võtete otsimise ja tulemuste kriitilise hindamise oskust. Oluline on ka üldistamise ja analoogia kasutamise oskus, samuti oskus kanda õpitud teadmised üle elus ette tulevatesse olukordadesse. Osa matemaatikateadmistest peaks õpilane saama uurimusliku õppetöö kaudu ja interneti võimalusi kasutades.

Isikupärane looja – loob ja väljendab.

Erinevate lahenduste leidmine arendab paindlikku mõtlemist ning ideede genereerimise oskust. Õpilast kui isikupärast loojat kujundavad matemaatikas rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatööd, paaristööd, loovate lahenduste otsimine, oma töö tulemuste loov esitlemine.

Aktiivne õppija – on tegus, initsiatiivikas, uudishimulik, teadmistejanuline, väärtustab tagasisidet.

Lahendades matemaatika ülesandeid, tekib huvi ümbritseva vastu ning arusaamine looduseadustest. Õpilased õpivad märkama matemaatika seotust igapäevaeluga, aga ka aru saama, et matemaatika alusteadmised aitavad paremini teisi teadusi mõista. Eluliste andmetega ülesannete

lahendamise kaudu kujunevad õpilased uudishimulikeks ja aktiivseteks õppijateks ning arendavad ettevõtlikkust. Erinevate lahenduste leidmine arendab paindlikku mõtlemist ning ideede genereerimise oskust.

Avatud kaaslane – hoolib ja teeb koostööd.

Paaris- ja grupidöödega arendatakse õpilastes koostöö- ja vastastikuse abistamise oskusi, kasvatatakse sallivust erinevate matemaatiliste võimetega õpilaste suhtes.

Tasakaalus isiksus – teadlikkus ja enesejuhtimine.

Matemaatikas on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilastel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid. Matemaatikas antakse õpilasele teadmised oma arengu regulaarsest analüüsimisest. Õpilane näeb igapäevaselt oma arengut ja saab aru, et tema võimed on suuremad, kui ta harjutab palju, on pühendunud ja motiveeritud ning õpib nii teadlikult oma arengut juhtima. Matemaatika õppimine arendab õpilastes selliseid iseloomuomadusi nagu sihikindlus, püsivus, visadus, täpsus ja tähelepanelikkus.

1.4. Ainevaldkonna õppeainete lõiming teiste ainevaldkondadega

Keeled. Nii keeleõppe kui ka matemaatikas kujundatakse oskust väljendada ennast selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult. Matemaatikas luuakse erinevat visuaalset teksti (tabeleid, graafikuid) ning õpitakse neid tõlgendama ja esitama. Õpilasi suunatakse kasutama kohaseid keelevahendeid ja matemaatika oskussõnavara ning järgima õigekeelsusnõudeid. Tekstülesandeid lahendades arendatakse funktsionaalset lugemisoskust, sealhulgas visuaalselt esitatud infost arusaamist. Juhitakse tähelepanu arvsõnade õigekirjale, teksti, graafiku, tabeli jm teabe korrektsele vormistusele. Selgitatakse võõrkeelse algupäraga matemaatilisi mõisteid ning võõrkeeleoskust arendatakse lisamaterjali otsimisel ja kasutamisel.

Loodusained. Matemaatikas harjutatakse vaatluste ja eksperimentide käigus andmeid koguma, töötleva, visualiseerima ning analüüsima. Õpilane oskab esitada andmeid nii kirjalikult kui joonise või skeemina. Õpilases arendatakse probleemilahendamise etappide märkamist ja nende järgimist.

Sotsiaaalained. Matemaatiliste ülesannete lahendamise kaudu arendatakse oskust infot mõista ja valida: eristada olulist ebaolulisest, leida (tekstist, jooniselt jm) probleemi lahendamiseks vajalikud andmed. Sotsiaalvaldkonnast pärinevaid andmeid kasutatakse probleemiülesannetes. Õpitakse kasutama erinevaid teabekeskkondi (hindama õpitu põhjal näiteks meedias avaldatud diagrammide tõele vastavust). Loogiline arutlus ja faktidele toetuv mõtlemine aitavad inimestel elus õigeid otsuseid teha. Praktilised tööd, rühmatööd ja projektides osalemine kujundavad koostöövalmidust, üksteise toetamist ja üksteisest lugupidamist.

Loovained. Kunst ja geomeetria on tihedalt seotud. Kunstipädevuse kujunemist saab toetada geomeetria rakendusi demonstreeriva materjaliga sellistest kunstivaldkondadest nagu arhitektuur, ruumikujundus, ornamentika, disain jne. Kujundite oluliste tunnuste liigitamine ja sümbolite kasutamine on kunsti lahutamatu osa, nagu ka piltidel olevate esemete-nähtuste tunnuste võrdlemine ja liigitamine. Lõimingu tulemusel oskavad õpilased märgata graafikuid, näha erinevate geomeetrilisi kujundeid oma kodus ja looduses, vajaduse korral leida tuttavate kujundite pindala ja ruumala. Käsitöö ning töö- ja tehnoloogiaõpetuses tehakse tööde kavandamisel ja valmistamisel praktilisi mõõtmisi ja arvutusi, loetakse ja tehakse jooniseid.

Liikumine. Arvandmete tõlgendamise oskus väljendub sporditulemuste võrdlemises ja edetabelites esitatava info mõistmises. Tekstülesannete kaudu selgitatakse tervislike eluviiside, liikumise ja sportimise tähtsust inimese tervisele, samuti meditsiinisaavutuste olulisust. Objektiivsete arvandmete alusel saab hinnata oma tervisekäitumist, näiteks suhkru kogust toiduainetes, liikluskäitumist (kiirus, pidurdusteed, nähtavus) jm. Füüsiline tegevus ja liikumine aitavad kaasa ühikute ja mõõtmissüsteemidega seotud põhimõistete omandamisele. Ühe matemaatikas käsitletava tegelikkuse mudeli ehk kaardi järgi orienteerumise oskust õpitakse kehalise kasvatuse tundides

Muusika. Muusikas väljendatakse intervalle, taktimõõtu ja noodivältust harilike murdudena.

1.5. Kesksete teemade rakendamine ainevaldkonnas

Inimeseks olemine

Matemaatika tundides saab õpilane teadlikuks oma võimetest ja nende arendamise oskustest läbi iseseisvalt ja grupis töötamise. Õpilasi suunatakse enda tegevust kirjeldama ja analüüsima. Grupis töötades arendatakse õpilastes koostöövalmidust ja oskust ning sallivust teiste inimeste tegevuste ja arvamuste suhtes. Õpetaja eeskujul kujundavad õpilased tolerantset suhtumist erinevate võimetega kaaslastesse. Tundides lahendatakse reaalse sisuga probleemülesandeid toitumise ja liikluse teemadel.

Aeg ja ruum

Matemaatika annab õpilastele võimaluse kujutada end ümbritsevat plaanil ja planeerida erinevaid teekondi. Arvude tundmise abil saab õpilane koostada ajajooni ja end sellele paigutada. Õppija saab teadlikuks enda ümber olevatest kujunditest ja loogilistest seostest.

Loodus ja tehnoloogia

Õuesõppe tundide raames saavad õpilased koguda vaatlusandmeid looduses oleva kohta ning matemaatika tundides koostada nende andmete põhjal erinevaid diagramme ja joonised. Vaatlustulemuste analüüsimisel õpivad õpilased võtma isiklikku vastutust jätkusuutliku tuleviku eest. Õpilastes kujundatakse objektiivsele informatsioonile rajatud kriitilist mõtlemist ning probleemide lahendamise oskust. Õpilane kasutab oma töö tõhustamiseks erinevaid IKT vahendeid.

Kogukond, ühiskond ja globaalne areng

Matemaatika tundides tutvustatakse õpilastele erinevaid reaalteadmisi vajavaid ameteid. Õpilastele antakse oskus oma võimete analüüsimiseks ja hindamiseks. Õpilasi suunatakse arendama oma õpi-, suhtlemis-, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi. Õppe käigus näidatakse matemaatika vajalikkust kogu maailma arengule. Tutvutakse erinevate vanaaegsemate ning moodsamate leiutistega. Arvutamise ja mõõtmise abil kirjeldatakse erinevaid ühiskonnas toimuvaid protsesse - rahvuste osakaalud, levinumate usundite jaotused, ühiskonna läbilõige jne.

1.6. Hindamise alused

Hindamine toimub vastavalt Avatud Koolis kehtivale hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest. Kujundav hindamine annab infot ülesannete üldise lahendamisoskuse ja matemaatilise mõtlemise ning õpilase suhtumise kohta matemaatikasse.

- Õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest.
- Koostöös kaaslaste ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ja konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja arenguruumi kohta.
- Praktiliste tööde ja ülesannete puhul antakse tagasisidet töö protsessi ja tulemuse kohta.
- Olulisel kohal on õpilase enesehinnang tehtud tööle, oma panusele, tugevustele ja arenguruumile.

Õpitulemuste hindamise moodused on mitmekesised, sobivad oodatavate õpitulemuste saavutatuse väljaselgitamiseks ja toetavad edasise õppe kavandamist. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid – neist teavitamise kord on sätestatud Avatud Kooli õppekava üldosas.

1.7. Füüsiline õppekeskkond

Kool korraldab õppe klassis, kus on tahvlile joonestamise vahendid. Kool võimaldab kasutada klassiruumis:

- 1) tasandiliste ja ruumiliste kujundite komplekti;
- 2) internetiühendusega sülearvutite või tahvelarvutite komplekti;
- 3) esitlustehnikat visualiseerimiseks.

2. Ainekavad

2.1. Matemaatika

2.1.1. Matemaatika õppeaine kirjeldus

Vastavalt ainevaldkonna kirjeldusele.

2.1.2. Matemaatika õppe- ja kasvatuseesmärgid I ja II kooliastmes

I kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) saab aru õpitud reeglitest ning oskab neid rakendada;
- 2) loendab ümbritseva maailma esemeid ning liigitab ja võrdleb neid ühe-kahe tunnuse alusel;
- 3) loeb, mõistab ja selgitab eakohaseid matemaatilisi tekste;
- 4) kasutab suurusi mõõtes sobivaid abivahendeid ning mõõtühikuid;
- 5) märkab matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus ning kirjeldab seda arvude või geomeetriliste kujundite abil;
- 6) kasutab digitaalseid õppematerjale;
- 7) mõistab matemaatika olulisust, seost ümbritsevaga.

II kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) kasutab erinevaid matemaatilise info esitamise viise ning oskab üle minna ühelt esitusviisilt teisele;
- 2) liigitab objekte ja nähtusi ning analüüsib ja kirjeldab neid mitme tunnuse järgi;
- 3) tunneb probleemülesande lahendamise üldist skeemi;
- 4) teab, et ülesannetel võib olla erinevaid lahendusteid, ja valib neist endale sobiva;
- 5) põhjendab oma mõttekäike ja kontrollib nende õigsust;
- 6) kasutab arvutusvahendeid arvutamiseks ja tulemuste kontrollimiseks;
- 7) kasutab enda jaoks sobivaid õpimeetodeid, vajaduse korral otsib abi ja infot erinevatest teabeallikatest.

2.1.3. Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 1. klassis

Õppeainet õpitakse 4 tundi nädalas, kokku 140 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii baasõppe kui ka projektõppe tundides. Õppe osakaal nelja teema vahel jaotatakse järgnevalt:

- 1) arvutamine 50%;
- 2) mõõtmine 25%;
- 3) geomeetria 20%;
- 4) proge-robo 5%

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Arvutamine	Täisarvud tähistavad esemeid, mida saab loendada ja järjestada. Ühte arvu saab esitada mitmel erineval viisil. Liitmine ja lahutamine on seotud tehted, mida kasutatakse probleemide lahendamiseks erinevates olukordades.	Õpilane: 1) loeb ja kirjutab, järjestab ja võrdleb arve 0 –100; 2) paigutab naturaalarvude ritta sealt puuduvad arvud 100 piires; 3) teab ja kasutab mõisteid võrra rohkem ja võrra vähem; 4) loeb ja kirjutab järgarve; 5) liidab peast 20 piires; 6) lahutab peast üleminekuta kümnest 20 piires; 7) omab esialgsed oskused lahutamiseks üleminekuga kümnest 20 piires; 8) nimetab üheliste ja kümneliste asukohta kahekohalises arvus; 9) liidab ja lahutab peast täiskümneid 100 piires;	Arvud 0–100, nende tundmine, lugemine, kirjutamine, järjestamine ja võrdlemine. Järgarvud. Märgid +, -, =, >, <. Liitmine ja lahutamine 20 piires. Liitmise ja lahutamise vaheline seos. Täiskümnete liitmine ja lahutamine saja piires. Lihtsamad tähte sisaldavad võrdused. Ühetehtelised tekstülesanded 20 piires liitmisele ja lahutamisele.

		10) asendab proovimise teel lihtsaimasse võrdustesse seal puuduvat arvu oma arvutusoskuste piires; 11) koostab matemaatilisi jutukesi hulki ühendades, hulgast osa eraldades ja hulki võrreldes; 12) lahendab ühetehtelisi tekstülesandeid liitmisele ja lahutamisele 20 piires; 13) püstitab ise küsimusi osalise tekstiga ülesannetes; 14) hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust.	
Mõõtmine	Pikkust, massi ja mahtu saab mõõta mitmel erineval viisil. Aega ja raha saab mõõta mitmel erineval viisil.	Õpilane: 1) kirjeldab pikkusühikuid meeter ja sentimeeter tuttavate suuruste kaudu, kasutab nende tähiseid m ja cm; 2) mõõdab joonlaua või mõõdulindiga vahemaad/eseme mõõtmeid meetrites või sentimeetrites; 3) teab seost $1\text{ m} = 100\text{ cm}$; 4) kirjeldab massiühikuid gramm ja kilogramm tuttavate suuruste kaudu, kasutab nende tähiseid kg ja g; 5) kujutab ette mahuühikut liiter, kasutab selle tähist l; 6) nimetab ajaühikuid minut, tund, ööpäev, nädal, kuu ja aasta; 7) leiab tegevuse kestust tundides;	Pikkus-, mass- ja mahuühikud: meeter, sentimeeter, gramm, kilogramm, liiter. Aja- ja rahaühikud: minut, tund, ööpäev, nädal, kuu, aasta; kella tundmine täis-, veerand-, pool- ja kolmveerandtundides, käibivad rahaühikud.

		8) ütleb kellaaegu (ilma sõnu “veerand” ja “kolmveerand” kasutamata, näit. 18.15); 9) teab seoseid 1 tund = 60 minutit ja 1 ööpäev = 24 tundi; 10) nimetab Eestis käibivaid rahaühikuid, kasutab neid lihtsamates tehingutes; 11) teab seost 1 euro = 100 senti.	
Geomeetria	Tasandilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil. Ruumilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil.	Õpilane: 1) eristab sirget kõverjoonest, teab sirge osi punkt ja sirglõik; 2) joonestab ja mõõdab joonlaua abil sirglõiku; 3) eristab ruutu, ristkülikut ja kolmnurka teistest kujunditest; 4) näitab nende tippe, külgi ja nurki; 5) eristab ringe teistest kujunditest; 6) leiab ümbritsevast õpitud tasandilisi kujundeid; 7) eristab kuupi, risttahukat ja püramiidi teistest ruumilistest kujunditest; 8) näitab maketil nende tippe, servi ja tahke; 9) eristab kera teistest ruumilistest kujunditest; 10) rühmitab esemeid ja kujundeid ühiste tunnuste alusel; 11) võrdleb esemeid ja kujundeid asendi- ja suurustunnustel;	Punkt, sirglõik ja sirge. Ruut, ristkülik ja kolmnurk; nende elemendid tipp, külg ja nurk. Ring. Tasandilised kujundid meie ümber. Kuup, risttahukas ja püramiid; nende tipud, servad ja tahud. Kera. Esemete ja kujundite rühmitamine, asukoha ja suuruse kirjeldamine ning võrdlemine. Ruumilised kujundid meie ümber.

		12) leiab ümbritsevast õpitud ruumilisi kujundeid.	
Proge-robo	Mudelite abil saame kirjeldada reaalsel elu.	Õpilane: 1) seostab mudeleid reaalse maailmaga; 2) valdab õpitud robotika sõnavara; 3) oskab selgitada roboti loogikat ja keskkonna tajumist; 4) loob funktsionaalse andureid kasutava ja liigutava mudeli.	LEGO WeDo põhi- ja lisamudelite ehitamine, programmeerimise algõpe

2.1.4. Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

Õppeainet õpitakse 4 tundi nädalas, kokku 140 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii baasõppe kui ka projektõppe tundides. Õppe osakaal nelja teema vahel jaotatakse järgnevalt:

- 1) arvutamine 55%;
- 2) mõõtmine 30%;
- 3) geomeetria 10%;
- 4) proge-robo 5%.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Arvutamine	Arvud kuni 1000 koosnevad ühelistest, kümnelistest ja sajalistest.	Õpilane: 1) loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb arve 0 – 1000; 2) nimetab arvule eelneva või järgneva arvu;	Arvud 0–1000, nende tundmine, lugemine, kirjutamine, järjestamine ja võrdlemine. Mõisted: üheline, kümneline, sajaline. Arvu suurendamine ja vähendamine teatud arvu võrra.

	Ühe- ja kahekohaliste arvude liitmine ja lahutamine on omavahel seotud. Korrutamine ja jagamine on omavahel seotud tehted. Algebralised avaldised väljendavad erinevaid olukordi.	3) selgitab arvvõrduse ja võrratuse erinevat tähendust; 4) võrdleb mitme liitmis- või lahutamistehtega arvavaldiste väärtusi; 5) nimetab kahe- ja kolmekohalises arvus järke; 6) esitab kahekohalist arvu üheliste ja kümneliste summana; 7) esitab kolmekohalist arvu üheliste, kümneliste ja sajaliste summana; 8) selgitab ja kasutab õigesti mõisteid vähendada teatud arvu võrra, suurendada teatud arvu võrra; 9) nimetab liitmistehte liikmeid ja lahutamistehte liikmeid; 10) liidab ja lahutab peast 20 piires; 11) arvutab enam kui kahe tehtega liitmis- ja lahutamisülesandeid; 12) liidab peast ühekohalist arvu ühe- ja kahekohalise arvuga 100 piires; 13) lahutab peast kahekohalisest arvust ühekohalist arvu 100 piires; 14) liidab ja lahutab peast täissadadega 1000 piires; 15) selgitab korrutamist liitmise kaudu; 16) korrutab arve 1 – 10 kahe, kolme, nelja ja viiega; 17) selgitab jagamise tähendust, kontrollib jagamise õigsust korrutamise kaudu; 18) leiab tähe arvvaartuse võrdustes proovimise või analoogia teel; 19) täidab proovimise teel tabeli, milles esineb tähtavaldis;	Liitmis- ja lahutamistehte liikmete nimetused. Liitmine ja lahutamine peast 20 piires. Peast ühekohalise arvu liitmine kahekohalise arvuga 100 piires. Peast kahekohalisest arvust ühekohalise arvu lahutamine 100 piires. Täiskümnete ja -sadade liitmine ja lahutamine 1000 piires. Mitme tehtega liitmis- ja lahutamisülesanded. Korrutamise seos liitmisega. Arvude 1 – 10 korrutamine ja jagamine 2, 3, 4 ja 5-ga. Korrutamise ja jagamise vaheline seos. Täht arvu tähisena. Tähe arvvaartuse leidmine võrdustes analoogia ja proovimise teel. Ühetehtelised tekstülesanded õpitud arvutusoskuste piires. Lihtsamad kahetehtelised tekstülesanded.
--	--	---	---

		20) lahendab erinevat liiki ühetehtelisi tekstülesandeid õpitud arvutusoskuste piires, 21) koostab ühetehtelisi tekstülesandeid igapäevaelu teemadel; 22) lahendab õpetaja juhendamisel kahetehtelisi tekstülesandeid; 23) hindab ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust.	
Mõõtmine	Pikkust, massi ja mahtu saab mõõta mitmel erineval viisil. Aega ja temperatuuri saab mõõta mitmel erineval viisil.	Õpilane: 1) kirjeldab pikkusühikut kilomeeter tuttavate suuruste kaudu, kasutab kilomeetri tähist km; 2) selgitab helkuri kandmise olulisust lahendatud praktiliste ülesannete põhjal; 3) hindab lihtsamatel juhtudel pikkust silma järgi (täismeetrites või täissentimeetrites); 4) teisendab meetrid detsimeetriteks, detsimeetrid sentimeetriteks; 5) kirjeldab massiühikuid kilogramm ja gramm tuttavate suuruste kaudu; 6) võrdleb erinevate esemete masse; 7) kirjeldab suurusi pool liitrit, veerand liitrit, kolmveerand liitrit tuttavate suuruste kaudu; 8) kasutab ajaühikute lühendeid h, min, s; 9) kirjeldab ajaühikuid pool, veerand ja kolmveerand tundi oma elus toimuvate sündmuste abil; 10) nimetab täistundide arvu ööpäevas ja arvutab täistundidega; 11) loeb kellaaegu (kasutades ka sõnu veerand, pool, kolmveerand);	Pikkusühikud kilomeeter, detsimeeter, sentimeeter. Massiühikud kilogramm, gramm. Mahuühik liiter. Ajaühikud tund, minut, sekund ja nende tähised. Kell (ka osutitega kell) ja kellaeg. Kalender. Temperatuuri mõõtmine, skaala. Temperatuuri mõõtühik kraad. Ühenimeliste nimega suuruste liitmine ja lahutamine.

		12) tunneb kalendrit ja seostab seda oma elutegevuste ja sündmustega; 13) kirjeldab termomeetri kasutust, loeb külma- ja soojakraade; 14) arvutab nimega arvudega.	
Geomeetria	Sirgeid ja tasandilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil. Ruumilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil.	Õpilane: 1) mõõdab sentimeetrites, tähistab ja loeb lõigu pikkust ning ruudu, ristküliku ja kolmnurga külgede pikkusi; 2) joonestab antud pikkusega lõigu; 3) võrdleb sirglõikude pikkusi; 4) eristab visuaalselt täisnurka teistest nurkadest; 5) eristab nelinurkade hulgas ristkülikuid ja ruute; tähistab nende tippe, nimetab külgi ja nurki; 6) tähistab kolmnurga tipud, nimetab selle küljed ja nurgad; 7) eristab visuaalselt ringi ja ringjoont teineteisest; 8) kasutab sirklit ringjoone joonestamiseks; 9) näitab sirkliga joonestatud ringjoone keskpunkti asukohta; 10) mõõdab ringjoone keskpunkti kauguse ringjoonel olevast punktist; 11) kirjeldab kuubi tahke; loendab kuubi tippe, servi, tahke; 12) kirjeldab risttahuka tahke, loendab risttahuka tippe, servi ja tahke; 13) eristab kolmnurkset ja nelinurkset püramiidi põhja järgi; 14) leiab piltidelt ja ümbritsevast kuubi, risttahuka, püramiidi, silindri, koonuse, kera.	Sirglõik, täisnurk, nelinurk, ruut, ristkülik, kolmnurk; nende tähistamine ning joonelementide pikkuste mõõtmine. Antud pikkusega lõigu joonestamine. Ring ja ringjoon, nende eristamine. Kuup, risttahukas, püramiid, silinder, koonus, kera. Geomeetrilised kujundid meie ümber.

Proge-robo	Mudeleid saab panna liikuma programmide abil.	Õpilane: 1) valdab õpitud robotika sõnavara; 2) oskab selgitada roboti loogikat ja keskkonna tajumist; 3) kohaldab standardroboti ja programmide missioonimati läbilahendamiseks.	LEGO EV3 põhiandurite ja programmeerimise algõpe.
-------------------	---	--	---

2.1.5. Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

Õppeainet õpitakse 4 tundi nädalas, kokku 140 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii baasõppe kui ka projektõppe tundides. Õppe osakaal nelja teema vahel jaotatakse järgnevalt:

- 1) arvutamine 55%;
- 2) mõõtmine 20%;
- 3) geomeetria 20%;
- 4) proge-robo 5%.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Arvutamine	Arvud kuni 10000 koosnevad ühelistest, kümnelistest, sajalistest ja tuhandeldest. Kahekohaliste arvude liitmine ja lahutamine on omavahel seotud. Korrutamine ja jagamine on omavahel seotud tehted.	Õpilane: 1) loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb arve kuni 10 000-ni; 2) nimetab arvule eelneva või järgneva arvu; 3) määrab arvu asukoha naturaalarvude seas; 4) esitab arvu üheliste, kümneliste, sajaliste ja tuhandeliste summana; 5) liidab ja lahutab peast arve 100 piires; 6) liidab ja lahutab kirjalikult arve 10 000 piires;	Arvud 0 – 10 000, nende esitus üheliste, kümneliste, sajaliste ja tuhandeliste summana. Arvude võrdlemine ja järjestamine 10000 piires. Peast kahekohaliste arvude liitmine ja lahutamine 100 piires. Kirjalik liitmine ja lahutamine 10 000 piires. Korrutustabel.

	Algebralised avaldised väljendavad erinevaid olukordi. Liitmise, lahutamise, korrutamise ja jagamise abil saame lahendada reaalseid olukordi.	7) selgitab avaldises olevate tehete järjekorda; 8) nimetab korrutamise- ja jagamistehte liikmeid (tegur, korrutis, jagatav, jagaja, jagatis); 9) selgitab jagamist kui korrutamise pöördtehet; 10) valdab korrutustabelit, korrutab ja jagab peast arve korrutustabeli piires, korrutab arvudega 1 ja 0; 11) korrutab peast ühekohalist arvu kahekohalise arvuga ja jagab peast kahekohalist arvu ühekohalise arvuga 100 piires; 12) täidab proovimise teel tabeli, milles esineb tähtavaldis; 13) leiab tähe arväärtuse võrdustes proovimise või analoogia teel; 14) määrab tehete järjekorra avaldises (sulud, korrutamine/jagamine, liitmine/lahutamine); 15) lahendab ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid õpitud arvutusoskuse piires; 16) koostab erinevat liiki ühetehtelisi tekstülesandeid; 17) püstatab ülesande lahendamiseks vajalikud küsimused; 18) hindab saadud tulemuste reaalsust.	Korrutamise- ja jagamistehte liikmete nimetused. Mõisted: korda suurem, korda väiksem. Tähe arväärtuse leidmine võrduses analoogia abil. Arvavaldis, tehete järjekord ja sulud. Summa korrutamine ja jagamine arvuga. Ühe- ja kahetehteliste tekstülesannete lahendamine. Ühetehteliste tekstülesannete koostamine.
Mõõtmine	Pikkust, massi ja aega saab mõõta mitmel erineval viisil. Osa ja terviku suhet saab väljendada hariliku murruna.	Õpilane: 1) nimetab pikkusmõõte millimeetrist kilomeetrit ja kirjeldab neid tuntud suuruste abil; 2) nimetab massiühikuid gramm, kilogramm, tonn ja kirjeldab neid tuntud suuruste abil;	Mõõtühikud millimeeter, tonn ja sajand. Mõõtühikute teisendusi (lihtsamad igapäevaelus esinevad juhud). Murrud $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$. Nende murrude põhjal arvust osa leidmine.

		3) nimetab ajaühikuid sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund ja kirjeldab neid oma elus asetleidvate sündmuste abil; 4) teisendab pikkus-, massi- ja ajaühikuid (valdavalt vaid naaberühikud); 5) arvutab nimega arvudega; 6) selgitab murdude viiendik, neljandik, kolmandik, pool tähendust; 7) leiab viiendiku, neljandiku, kolmandiku, poole arvust; 8) selgitab näidete põhjal, kuidas leitakse osa järgi arvu.	
Geomeetria	Objektide pikkuseid saab mõõta. Ruumilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil.	Õpilane: 1) eristab murdjoont teistest joontest; 2) mõõdab ja arvutab murdjoone pikkuse sentimeetrites; 3) joonestab ristküliku, sealhulgas ruudu, joonlaua abil; 4) arvutab ruudu, ristküliku ja kolmnurga übermõõdu küljepikkuste kaudu; 5) kirjeldab võrdkülgset kolmnurka; 6) joonestab võrdkülgset kolmnurka sirgli ja joonlaua abil; 7) joonestab erineva raadiusega ringjooni; 8) märgib ringjoone raadiuse ja keskpunkti; 9) leiab ümbritsevast õpitud ruumilisi kujundeid; 10) eristab kuupi ja risttahukat teistest kehadest ning nimetab ja näitab nende tippe, servi, tahke; 11) näitab maketi abil silindri põhju ja külgpinda; 12) nimetab põhjaks olevat ringi; 13) näitab maketi abil koonuse külgpinda, tippu ja põhja;	Murdjoon, hulknurk, ristkülik, ruut ja kolmnurk, nende elemendid. Murdjoone pikkuse ning ruudu, ristküliku ja kolmnurga übermõõdu leidmine. Võrdkülgne kolmnurk, selle joonestamine sirgli ja joonlaua abil. Ring ja ringjoon, raadius ja keskpunkt. Etteantud raadiusega ringjoone joonestamine. Kuup, risttahukas, kera, silinder, koonus, kolm- ja nelinurkne püramiid. Nende põhilised elemendid (servad, tipud, tahud). Geomeetrilised kujundid igapäevaelus.

		14) nimetab põhjaks olevat ringi; 15) näitab ja nimetab maketi abil püramiidi külgtahke, põhja, tippe; 16) eristab kolm- ja nelinurkset püramiidi põhja järgi.	
Proge-robo	Mudeleid saab programmeerida suhtlema väliskeskkonnaga.	Õpilane: 1) on töötanud läbi roboti disaini paketi; 2) valdab mehhatroonika algsõnavara; 3) oskab selgitada roboti loogika ja keskkonna tajumist; 4) disainib, ehitab ja programmeerib liikuva ja keskkonnale reageeriva roboti.	LEGO EV3 kõikide andurite ja programmeerimise algõpe.

2.1.6. Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

Õppeainet õpitakse 5 tundi nädalas, kokku 175 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii baasõppe kui ka projektõppe tundides. Õppe osakaal kolme teema vahel jaotatakse järgnevalt:

- 1) arvutamine ja andmed 55%;
- 2) geomeetria 40%;
- 3) programmeerimine 5%.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Arvutamine ja algebra	Kui esitada arvu mõnel teisel viisil, jääb arvu väärtus samaks.	Õpilane; 1) selgitab mõisteid <i>arv</i> ja <i>number</i> ; 2) nimetab arvus järke, tunneb järguühikuid ja järkarve;	Arvude lugemine ja kirjutamine. Arvude ehitus (järgud, järguühikud, järkarvud).

	Arvude liitmisel ja lahutamisel on erinevaid omadusi, mis aitavad arvutamist lihtsustada. Arvude korrutamisel ja jagamisel on erinevaid omadusi, mis aitavad arvutamist lihtsustada.	3) kirjutab ja loeb arve 1 000 000 piires; 4) kirjutab arvu järkarvude summana ja järguühikute kordsete summana ja vastupidi; 5) võrdleb ja järjestab naturaalarve, nimetab arvule eelneva või järgneva arvu; 6) kujutab arve arvkiirel; 7) nimetab liitmise ja lahutamise tehte komponente (liidetav, summa; vähendatav, vähendaja, vahe); 8) kirjutab liitmistehtele vastava lahutamistehte ja vastupidi; 9) sõnastab ja esitab üldkujul liitmise omadusi (liidetavate vahetuvuse ja rühmitamise omadus) ning kasutab neid arvutamise hõlbustamiseks; 10) sõnastab ning esitab üldkujul arvust summa ja vahe lahutamise ning arvule vahe liitmise omadusi ja kasutab neid arvutades; 11) kujutab kahe arvu liitmist ja lahutamist arvkiirel; 12) liidab ja lahutab peast kuni kolmekohalisi arve; 13) liidab ja lahutab kirjalikult arve miljoni piires; 14) nimetab korrutamistehte komponente (tegur, korrutis);	Liitmise ja lahutamise omadused. Kirjalik liitmine ja lahutamine. Naturaalarvude korrutamine. Korrutamise omadused. Kirjalik korrutamine.
--	--	---	---

		15) esitab kahe arvu korrutise võrdsete liidetavate summana või selle summa korrutisena; 16) kirjutab korrutamistehtele vastava jagamistehte ja vastupidi; 17) sõnastab ja esitab üldkujul korrutamise omadusi: tegurite vahetuvus, tegurite rühmitamine, summa korrutamine arvuga; 18) kasutab korrutamise omadusi arvutamise lihtsustamiseks; 19) korrutab peast arve 100 piires; 20) korrutab naturaalarvu 10, 100 ja 1000-ga; 21) arvutab enam kui kahe arvu korrutist; 22) nimetab jagamistehte komponente (jagatav, jagaja, jagatis); 23) jagab peast arve korrutustabeli piires; 24) kontrollib jagamistehte tulemust korrutamise abil; 25) selgitab, mida tähendab <i>üks arv jagub teisega</i>; 26) jagab jäägiga ja selgitab selle jagamise tähendust; 27) jagab nullidega lõppevaid arve peast 10, 100 ja 1000-ga; 28) jagab kirjalikult arvu ühekohalise ja kahekohalise arvuga; 29) liidab ja lahutab nulli, korrutab nulliga;	Naturaalarvude jagamine. Jäägiga jagamine. Kirjalik jagamine. Arv <i>null</i> tehetes. Tehete järjekord. Murrud.
--	--	--	---

	Erinevaid tehteid arvavaldises tehakse kindlas järjekorras. Murd kujutab endast osa tervikust. Murrud väljendavad arve, mis jäävad kahe täisarvu vahele. Rooma numbritega saab väljendada arve. Algebralised avaldised väljendavad erinevaid olukordi. Liitmise, lahutamise, korrutamise ja jagamise abil saame lahendada reaalseid olukordi.	30) selgitab, millega võrdub null jagatud arvuga ja nulliga jagamise tähendust; 31) korrutab kirjalikult kuni kahekohalisi naturaalarve ja kuni kolmekohalisi arve järkarvudega; 32) tunneb tehete järjekorda ühe paari sulgudega arvavaldises; 33) arvutab kahe- ja kolmetehteliste arvavaldiste väärtuse; 34) selgitab murru lugeja ja nimetaja tähendust; 35) kujutab joonisel murdu osana tervikust; 36) nimetab joonisel märgitud terviku osale vastava murru; 37) arvutab osa (ühe kahendiku, kolmandiku jne) tervikust; 38) loeb ja kirjutab kasutatavamaid Rooma numbreid (kuni viiekümneni), selgitab arvu üleskirjutuse põhimõtet; 39) leiab ühetehtelisest võrdusest tähe arvvaartuse proovimise või analoogia teel; 40) lahendab kuni kahetehtelisi elulise sisuga tekstülesandeid; 41) koostab ise ühetehtelisi tekstülesandeid; 42) hindab lihtsama kontekstiga ülesande lahendustulemuse reaalsust.	Rooma numbrid. Täht võrduses. Tekstülesanded.
--	---	---	--

Geomeetria	Pikkuse väljendamiseks saab kasutada erinevaid pikkusühikuid, mis on omavahel seotud. Arvu ruutu saab kasutada ruudu pindala arvutamiseks. Pindala väljendamiseks saab kasutada erinevaid pindalaühikuid, mis on omavahel seotud. Massi väljendamiseks saab kasutada erinevaid massiühikuid, mis on omavahel seotud. Mahu väljendamiseks kasutatakse mahuühikuid. Erinevate riikide rahaühikud on omavahel seotud. Aja väljendamiseks saab kasutada erinevaid aja ühikuid, mis on omavahel seotud. Kiirus, teepikkus ja aeg on omavahel seotud suurused.	Õpilane: 1) nimetab pikkusühikuid <i>mm, cm, dm, m, km</i> ning selgitab nende ühikute vahelisi seoseid; 2) mõõdab igapäevaelus ettetulevaid pikkusi, kasutades sobivaid mõõtühikuid; 3) toob näiteid erinevate pikkuste kohta, hindab pikkusi silma järgi; 4) teisendab pikkusühikuid; 5) selgitab arvu ruudu tähendust, arvutab naturaalarvu ruudu; 6) teab peast arvude 0–10 ruutusi; 7) kasutab arvu ruutu ruudu pindala arvutamiseks; 8) selgitab pindalaühikute <i>mm², cm², dm², m², ha, km²</i> tähendust; 9) kasutab pindala arvutamises sobivaid ühikuid; 10) selgitab pindalaühikute vahelisi seoseid; 11) nimetab massiühikuid <i>g, kg, t</i> ning selgitab massiühikute vahelisi seoseid; kasutab massi arvutamises sobivaid ühikuid; 12) toob näiteid erinevate masside kohta, hindab massi ligikaudu; 13) kirjeldab mahuühikut <i>liiter</i>, hindab keha mahtu ligikaudu; 14) nimetab Eestis käibelolevaid rahaühikuid, selgitab rahaühikute vahelisi seoseid, kasutab arvutustes rahaühikuid;	Pikkusühikud. Naturaalarvu ruut. Pindalaühikud. Massiühikud. Mahuühikud. Rahaühikud. Ajaühikud. Kiirusühikud.
--------------------------	---	--	---

	Temperatuuri mõõtmiseks kasutatakse termomeetrit. Nimega arvudega arvutamiseks tuleb need teisendada ühenimelisteks. Tasandilisi kujundeid liigitada ja kirjeldada nende omaduste põhjal. Tasandilise kujundi ümbermõõt on selle kujundi külgede pikkuste summa. Tasandilise kujundi pindala on selle kujundi pinna suurus.	15) nimetab aja mõõtmise ühikuid <i>tund, minut, sekund, ööpäev, nädal, kuu, aasta, sajand</i>; teab nimetatud ajaühikute vahelisi seoseid; 16) selgitab kiiruse mõistet ning kiiruse, teepikkuse ja aja vahelist seost; 17) kasutab kiirusühikut <i>km/h</i> lihtsamates ülesannetes; 18) loeb termomeetri skaalalt temperatuuri kraadides, märgib etteantud temperatuuri skaalale; 19) kasutab külmakraade märkides negatiivseid arve; 20) liidab ja lahutab nimega arve; 21) korrutab nimega arvu ühekohalise arvuga; 22) jagab nimega arve ühekohalise arvuga, kui kõik ühikud jaguvad antud arvuga; 23) kasutab mõõtühikuid tekstülesandeid lahendades; 24) otsib iseseisvalt teabeallikatest näiteid erinevate suuruste (pikkus, pindala, mass, maht, aeg, temperatuur) kohta, esitab neid tabelis; 25) nimetab ja näitab kolmnurga külgi, tippe ning nurki; 26) joonestab kolmnurka kolme külje järgi;	Temperatuuri mõõtmine. Arvutamine nimega arvudega. Kolmnurk. Nelinurk, ristkülik ja ruut.
--	--	---	--

		27) arvutab kolmnurga ümbermõõdu nii külgede mõõtmise kui ka etteantud küljepikkuste korral; 28) nimetab ja näitab ristküliku ning ruudu külgi, vastaskülgi, lähiskülgi, tippe ja nurki; 29) arvutab ristküliku ja ruudu ümbermõõdu; 30) selgitab kolmnurga ja nelinurga ümbermõõdu tähendust ning näitab ümbermõõtu joonisel; 31) selgitab ristküliku ja ruudu pindala tähendust joonise järgi; 32) arvutab ristküliku ja ruudu pindala; 33) kasutab ümbermõõtu ja pindala arvutades sobivaid mõõtühikuid; 34) lahendab geomeetrilise sisuga tekstülesandeid.	
Programmeerimine	Programmeerimiseks on mitmeid võimalusi. Algoritmiga on võimalik lahendada ülesandeid, probleeme	Õpilane: 1) valdab õpitud programmeerimise sõnavara; 2) kirjeldab elulisi näiteid programmide kasutamisest; 3) selgitab etteantud lihtsa programmi/rakenduse sisu ning ennustab selle töö tulemit; 4) selgitab programmi testimise vajadust, leiab koodist lihtsamad vead; 5) koostab juhendamisel visuaalse programmeerimiskeelega roboti juhtimistarkvara, brauseris toimiva	Programm. Programmjuhtimisega seadmete tööpõhimõtte. Mänguline arenduskeskkond. Algoritmide mõistmine ja rakendamine. Andmete ja tegevuste muutmine. Lihtsamad tüüpalgoritmid. Objektide omadused ja meetodid. Muutujad, väärtused. Muutuja kasutamine. Sisendid ja väljundid. Klaviatuur, hiir, ekraan, andurid, täiturid. Juhendamisel visuaalse programmeerimiskeelega roboti juhtimistarkvara, brauseris toimiva interaktiivse mängu või mobiilirakenduse koostamine.

		interaktiivse mängu või mobiilirakenduse.	
--	--	--	--

2.1.7. Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

Õppeainet õpitakse 6 tundi nädalas, kokku 210 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii baasõppe kui ka projektõppe tundides. Õppe osakaal nelja teema vahel jaotatakse järgnevalt:

- 1) arvutamine ja andmed 50%;
- 2) algebra 20%
- 3) geomeetria 25%;
- 4) programmeerimine 5%.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Arvutamine ja andmed	Arvude kirjutamiseks kasutatakse süsteemi, mis koosneb numbritest 0-9. Arve saab väljendada ligikaudselt sellele arvule lähedal asuva arvuna. Liitmine, lahutamine, korrutamine ja jagamine on	Õpilane: 1) loeb numbritega kirjutatud arve miljardi piires; 2) kirjutab arve dikteerimise järgi; 3) määrab arvu järke ja klasse; 4) kirjutab naturaalarve järkade summana ja järguühikute kordsete summana; 5) kirjutab arve kasvavas (kahanevas) järjekorras; 6) teab ümardamisreegleid ja ümardab arvu etteantud täpsuseni; 7) liidab ja lahutab kirjalikult naturaalarve miljardi piires;	Miljonite klass ja miljardite klass. Arvu järk, järguühikud ja järkarv. Naturaalarvu kujutamine arvkiirel. Naturaalarvude võrdlemine. Naturaalarvude ümardamine. Neli põhitehet naturaalarvudega.

	põhitehted, mida saab arvutada nii peast kui kirjalikult erinevatel viisidel. Arvavaldis- ja väärtuse arvutamiseks tehakse tehteid kindlas järjekorras. Liitmis- ja korrutamise seadused lihtsustavad arvutamist. Jaguvuse tunnuste abil saab kindlaks määrata alg- ja kordarve. Iga harilikku murdu saab väljendada kümnendmurruna ja vastupidi. Kümnendmurrud väljendavad arve kahe täisarvu vahel. Kümnendmurdude liitmiseks, lahutamiseks, korrutamiseks ja jagamiseks saab kasutada varasemalt õpitud seaduspärasusi tehete kohta. Andmeid saab koguda, korrastada ja visualiseerida mitmel erineval moel.	8) selgitab ning kasutab liitmise ja korrutamise seadusi; 9) korrutab kirjalikult kuni kolmekohalisi naturaalarve; 10) jagab kirjalikult kuni 5-kohalisi arve kuni 2-kohalise arvuga; 11) selgitab naturaalarvu kuubi tähendust ja leiab arvu kuubi; 12) tunneb tehete järjekorda, arvutab kuni neljatehteliste arvavaldis- ja väärtusi; 13) avab sulgusid arvavaldis- ja korrutamise korral; 14) eristab paaris- ja paarituid arve; 15) otsustab, kas arv jagub 2-ga, 3-ga, 5-ga, 9-ga või 10-ga; 16) leiab arvu tegureid ja kordseid; 17) leiab arvude suurima ühisteguri (SÜT) ja vähima ühiskordse (VÜK); 18) tunneb kümnendmurrude kümnendkohti; 19) loeb kümnendmurde; 20) kirjutab kümnendmurde numbrita verbaalse esituse järgi; 21) võrdleb ja järjestab kümnendmurde; 22) kujutab kümnendmurde arvkiirel; 23) ümardab kümnendmurde etteantud täpsuseni; 24) liidab ja lahutab kirjalikult kümnendmurde; 25) korrutab ja jagab peast kümnendmurde järguühikutega	Liitmis- ja korrutamistehte põhiomadused ning nende rakendamine. Arvu kuup. Tehete järjekord. Avaldis- ja väärtuse arvutamine. Arvavaldis- ja lihtsustamine sulgude avamise ja ühisteguri sulgudest väljatoomisega. Paaris- ja paaritud arvud. Jaguvuse tunnused (2-ga, 3-ga, 5-ga, 9-ga, 10-ga). Arvu tegurid ja kordsed. Algarvud ja kordarvud. Arvude suurim ühistegur ja vähim ühiskordne. Murdarv, harilik murd. Kümnendmurrud. Kümnendmurrude ümardamine. Tehed kümnendmurdudega.
--	---	---	--

		(10, 100, 1000, 10 000 ja 0,1; 0,01; 0,001); 26) korrutab kirjalikult kümnnendmurde; 27) jagab kirjalikult kümnnendmurde; 28) tunneb tehete järjekorda ja sooritab mitme tehtega ülesandeid kümnnendmurdudega; 29) kogub lihtsa andmestiku; 30) korrastab lihtsamaid arvandmeid ja kannab neid sagedustabelisse; 31) tunneb mõistet <i>sagedus</i> ning oskab seda leida; 32) tajub skaala tähendust arvkiire ühe osana; 33) loeb erinevatelt skaaladelt andmeid ja toob näiteid skaalade kasutamise kohta; 34) loeb andmeid tulpdiagrammilt ning oskab neid iseloomustada; 35) joonistab tulp- ja sirglõikdiagramme, sh digitaalselt; 36) arvutab aritmeetilise keskmise, sh digivahendeid kasutades.	Arvandmete kogumine ja korrastamine. Sagedustabel. Skaala. Diagrammid: tulpdiagramm, sirglõikdiagramm. Aritmeetiline keskmine.
Algebra	Algebraliste avaldiste abil saab väljendada erinevaid olukordi. Võrrandite abil saab väljendada ja lahendada erinevaid olukordi.	Õpilane: 1) tunneb ära arvavaldisi ja tähtavaldisi; 2) lihtsustab ühe muutujaga täisarvuliste kordajatega avaldisi; arvutab lihtsa tähtavaldisi väärtuse; 3) kirjutab sümbolites tekstina kirjeldatud lihtsamaid tähtavaldisi;	Arvavaldis, tähtavaldis, valem. Võrrandi ja selle lahendi mõiste. Võrrandi lahendamine proovimise ja analoogia teel.

		4) eristab valemit avaldisest; 5) kasutab valemit ja selles sisalduvaid tähiseid arvutamise lihtsustamiseks; 6) tunneb ära võrrandi; 7) selgitab, mis on võrrandi lahend; 8) lahendab proovimise või analoogia teel võrrandi, mis sisaldab ühte tehet ja naturaalarve; 9) selgitab, mis on võrrandi lahendi kontrollimine; 10) lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid; 11) tunneb tekstülesande lahendamise etappe; 12) modelleerib õpetaja abiga tekstülesandeid; 13) kasutab lahendusidee leidmiseks erinevaid strateegiaid; 14) hindab tulemuste reaalsust.	Tekstülesannete lahendamine.
Geomeetria	Tasandilised kujundid koosnevad punktidest, sirgetest, kiirtest ja lõikudest. Nurga mõõtmiseks ja joonestamiseks kasutatakse malli. Nurki saab liigitada ja kirjeldada nende omaduste põhjal.	Õpilane: 1) joonestab sirge, kiire ja lõigu ning selgitab nende erinevusi; 2) märgib ning tähistab punkte sirgel, kiirel ja lõigul; 3) joonestab etteantud pikkusega lõigu; 4) mõõdab antud lõigu pikkuse; 5) joonestab nurga, tähistab nurga tipu ja kirjutab nurga nimetuse sümbolites (nt ABC); 6) võrdleb etteantud nurki silma järgi ning liigitab neid,	Sirglõik, kiir, sirge. Nurk, nurkade liigid.

	Tasandilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil. Ruumilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil. Pindala väljendamiseks saab kasutada erinevaid pindalaühikuid, mis on omavahel seotud. Ruumala väljendamiseks saab kasutada erinevaid ruumalaühikuid, mis on omavahel seotud.	7) joonestab teravnurga, nürinurga, täisnurga ja sirgnurga; 8) kasutab malli nurga mõõtmiseks ja etteantud suurusega nurga joonestamiseks; 9) teab täisnurga ja sirgnurga suurust; 10) leiab jooniselt kõrvunurkade ja tippnurkade paare; 11) joonestab kõrvunurki ja teab, et kõrvunurkade summa on 180°; 12) arvutab antud nurga kõrvunurga suuruse; 13) joonestab tippnurki ja teab, et tippnurgad on võrdsed; 14) joonestab lõikuvaid ja ristuvaid sirgeid; 15) joonestab paralleellükke abil paralleelseid sirgeid; 16) tunneb ning kasutab paralleelsuse ja ristumise sümboleid; 17) arvutab kuubi ja risttahuka pindala ning ruumala; 18) teisendab pindalaühikuid; 19) teab ja teisendab ruumalaühikuid; 20) kasutab ülesandeid lahendades mõõtühikutevahelisi seoseid; 21) selgitab plaanimõõdu tähendust; 22) valmistab ruudulisele paberile lihtsama (korterijm) plaani.	Kõrvunurgad. Tippnurgad. Paralleelsed ja ristuvad sirged. Kuubi ja risttahuka pindala ning ruumala. Pindalaühikud ja ruumalaühikud. Plaanimõõt.
Programmeerimine	Programmeerimiseks on mitmeid võimalusi.	Õpilane: 1) valdab õpitud programmeerimise sõnavara;	Programmjuhtimisega seadmete tööpõhimõtted. Programm. Protsess. Roll (looja, täitja, kasutaja). Programmeerimiskeel.

	Algoritmiga on võimalik lahendada ülesandeid, probleeme.	2) analüüsib etteantud programmi ja ennustab selle töö tulemust; teeb selles otstarbekaid (oma eesmärgile vastavaid) muudatusi ja täiendusi; 3) kirjeldab algoritmide ning programmide kasutamise lisandväärtust erinevates eluvaldkondades; 4) koostab lihtsamaid avaldisi ja algoritme (valik, kordus), mida on võimalik kasutada reaalses juhtprogrammis; 5) selgitab rakenduse töö testimise vajadust ja olemust ning parandab tekkinud vead; 6) koostab juhendamisel visuaalse programmeerimiskeelega roboti juhtimistarkvara, brauseris toimiva interaktiivse mängu või mobiilirakenduse.	Arenduskeskkond, selle seadistamine. Algoritmi koostamine ja realiseerimine. Andmete ja tegevuste otstarbekalt muutmine. Lihtsamate tüüpalgoritmide kasutamine. Juhendamisel visuaalse programmeerimiskeelega roboti juhtimistarkvara, brauseris toimiva interaktiivse mängu või mobiilirakenduse koostamine. Mõisted: programm, protsess, algoritm, roll (looja, täitja, kasutaja), muutuja, avaldis, valik, tsükkel, alamprogramm, programmeerimiskeel, sisend ja väljund.
--	---	--	---

2.1.8. Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

Õppeainet õpitakse 6 tundi nädalas, kokku 210 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii baasõppe kui ka projektõppe tundides. Õppe osakaal kolme teema vahel jaotatakse järgnevalt:

- 1) arvutamine ja andmed 55%;
- 3) geomeetria 40%;
- 4) programmeerimine 5%.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Arvutamine ja andmed	Harilik murd väljendab terviku jaotamist võrdseteks osadeks. Harilikku murdu saab väljendada mitmel erineval viisil nii, et selle väärtus jääb samaks. Harilike murdude liitmiseks ja lahutamiseks saab kasutada varem õpitud seaduspärasusi. Harilike murdude korrutamiseks ja jagamiseks saab kasutada varem õpitud seaduspärasusi.	Õpilane: 1) teab murru lugeja ja nimetaja tähendust; 2) teab, et murrujoonel on jagamismärgi tähendus; 3) kujutab harilikke murde arvkiirel; 4) kujutab harilikke murde vastava osana lõigust ja tasapinnalisest kujundist; 5) tunneb liht- ja liigmurde; 6) teab, et iga täisarvu saab esitada hariliku murruna; 7) taandab murde nii järk-järgult kui ka suurima ühisteguriga, jäädes arvutamisel saja piiresse; 8) teab, milline on taandumatu murd; 9) laiendab murdu etteantud nimetajani; 10) teisendab murde ühenimelisteks ja võrdleb neid; 11) teab, et murdude ühiseks nimetajaks on antud murdude vähim ühiskordne; 12) esitab liigmurru segaarvuna ja vastupidi; 13) liidab ja lahutab ühenimelisi ning erinimelisi murde; 14) korrutab harilikke murde omavahel ja murdarve täisarvudega; 15) tunneb pöördarvu mõistet; 16) jagab harilikke murde omavahel ja murdarve täisarvudega ning vastupidi;	Harilik murd, selle põhiomadus. Hariliku murru taandamine ja laiendamine. Harilike murdude võrdlemine. Ühenimeliste murdude liitmine ja lahutamine. Erinimeliste murdude liitmine ja lahutamine. Harilike murdude korrutamine. Pöördarvud. Harilike murdude jagamine.

	Ühte arvu saab kujutada nii täisarvu, hariliku murru kui kümnendmurruna. Positiivsete ja negatiivsete arvude abil kirjeldatakse suurusi, millel on vastupidised väärtused. Negatiivsete arvudega arvutamiseks kasutatakse varem õpitud seaduspärasusi tehete kohta. Üks protsent on üks sajandik osa tervikust.	17) tunneb segaarvude liitmise, lahutamise, korrutamise ja jagamise eeskirju ning rakendab neid arvutades; 18) teisendab lõpliku kümnendmurru harilikuks murruks ja hariliku murru lõplikuks või lõpmatuks perioodiliseks kümnendmurruks; 19) leiab hariliku murru kümnendlähendi ja võrdleb harilikke murde kümnendlähendite abil; 20) arvutab täpselt avaldiste väärtusi, mis sisaldavad nii kümnend- kui ka harilikke murde ja sulge; 21) selgitab negatiivsete arvude tähendust, toob nende kasutamise kohta elulisi näiteid; 22) leiab kahe punkti vahelise kauguse arvteljel; 23) teab, et naturaalarvud koos oma vastandarvudega ja arv <i>null</i> moodustavad täisarvude hulga; 24) võrdleb täisarve ja järjestab neid; 25) teab arvu absoluutväärtuse geomeetrilist tähendust; 26) leiab täisarvu absoluutväärtuse; 27) liidab ning lahutab positiivsete ja negatiivsete täisarvudega, tunneb arvutamise reegleid; 28) vabaneb sulgudest; teab, et vastandarvude summa on null, ja rakendab seda teadmist arvutustes;	Arvutamine harilike ja kümnendmurdudega. Kümnendmurru teisendamine harilikuks murruks ning hariliku murru teisendamine kümnendmurruks. Negatiivsed arvud. Arvtelg. Positiivsete ja negatiivsete täisarvude kujutamine arvteljel. Kahe punkti vaheline kaugus arvteljel. Vastandarvud. Arvu absoluutväärtus. Arvude järjestamine. Arvutamine täisarvudega.
--	---	---	---

	Protsente saab väljendada kümnendmurruna, hariliku murruna ja joonisena. Andmeid saab visualiseerida mitmel erineval viisil.	29) rakendab korrutamise ning jagamise reegleid positiivsete ja negatiivsete täisarvudega arvutades; 30) arvutab kirjalikult täisarvudega; 31) selgitab protsendi mõistet; teab, et protsent on üks sajandik osa tervikust; 32) leiab osa tervikust; 33) leiab arvust protsentides määratud osa; 34) lahendab igapäevaelule tuginevaid ülesandeid protsentides määratud osa leidmisele; 35) lahendab tekstülesandeid protsentides määratud osa leidmisele; 36) loeb andmeid sektordiagrammilt; 37) analüüsib ning lahendab täisarvude ja murdarvudega mitmetehtelisi tekstülesandeid; 38) tunneb probleemülesande lahendamise üldist skeemi; 39) modelleerib õpetaja juhendamisel lihtsamas reaalses kontekstis esineva probleemi (probleemülesannete lahendamine).	Protsendi mõiste. Osa leidmine tervikust. Sektordiagramm. Tekstülesanded. Tekstülesannete lahendamise skeem.
Geomeetria	Tasandilised kujundid koosnevad punktidest, sirgetest, kiirtest ja lõikudest.	Õpilane: 1) teab ringjoone keskpunkti, raadiuse ja diameetri tähendust; 2) joonestab etteantud raadiuse või diameetriga ringjoont; 3) leiab katseliselt arvu π ligikaudse väärtuse;	Ringjoon. Ring. Ringi sektor. Ringjoone pikkus. Ringi pindala.

	Sümmeetriliste kujundite joonestamiseks kasutatakse sirklit, malli ja joonlauda. Kolmnurki saab liigitada mitmete tunnuste põhjal.	4) arvutab ringjoone pikkuse ja ringi pindala; 5) eristab joonisel sümmeetrilised kujundid; 6) joonestab sirge suhtes antud punktiga sümmeetrilise punkti, antud lõiguga sümmeetrilise lõigu ning antud kolmnurga või nelinurgaga sümmeetrilise kujundi; 7) toob näiteid õpitud geomeetriliste kujundite ning sümmeetria kohta arhitektuuris ja kujutavas kunstis; 8) poolitab sirkli ja joonlauaga lõigu ning joonestab keskristsirge; 9) poolitab sirkli ja joonlauaga nurga; 10) joonestab ja tähistab kolmnurga, arvutab kolmnurga ümbermõõdu; 11) leiab jooniselt ning nimetab kolmnurga lähisnurki, vastasnurki, lähiskülgi ja vastaskülgi; 12) teab ja kasutab nurga sümboleid; 13) teab kolmnurga sisenurkade summat ja rakendab seda puuduva nurga leidmiseks; 14) teab kolmnurkade võrdsuse tunnuseid KKK, KNK, NKN ning kasutab neid ülesandeid lahendades; 15) liigitab joonistel etteantud kolmnurki nurkade ja külgede järgi; 16) joonestab teravnurkse, täisnurkse ja nürinurkse kolmnurga; 17) joonestab erikülgse, võrdkülgse ja võrdhaarse kolmnurga;	Peegeldus sirgest, telgsümmeetria. Lõigu poolitamine. Antud sirge ristsirge. Nurga poolitamine. Kolmnurk ja selle elemendid. Kolmnurga nurkade summa. Kolmnurkade võrdsuse tunnused. Kolmnurkade liigitamine. Kolmnurga joonestamine kolme külje järgi, kahe külje ja nende vahelise nurga järgi ning ühe külje ja selle lähisnurkade järgi. Täisnurkne kolmnurk. Võrdhaarse kolmnurga omadusi. Kolmnurga alus ja kõrgus. Kolmnurga pindala.
--	--	--	---

	Tasandiliste kujundite ümbermõõdu ja pindala arvutamise lihtsustamiseks kasutatakse valemeid. Punkti asukoha määramiseks tasandil kasutatakse punkti koordinaate.	18) joonestab kolmnurga kolme külje järgi, kahe külje ja nendevahelise nurga järgi ning ühe külje ja selle lähisnurdade järgi; 19) näitab ja nimetab täisnurkse kolmnurga külgi; 20) näitab ning nimetab võrdhaarses kolmnurgas külgi ja nurki; 21) teab võrdhaarse kolmnurga omadusi ja kasutab neid ülesandeid lahendades; 22) tunneb mõisteid <i>alus</i> ja <i>kõrgus</i>, joonestab iga kolmnurga igale alusele kõrguse; 23) arvutab kolmnurga pindala; 24) joonestab koordinaatteljestiku ning märgib sinna punkti etteantud koordinaatide järgi; 25) määrab punkti koordinaate ristkoordinaadistikus; 26) joonestab lihtsamaid graafikuid; 27) loeb andmeid graafikult, sh loeb ja analüüsib liiklusohutuse graafikuid.	Koordinaattasand. Punkti asukoha määramine tasandil. Temperatuuri graafik, ühtlase liikumise graafik ja teisi empiirilisi graafikuid.
Programmeerimine	Programmeerimiseks on mitmeid võimalusi. Algoritmiga on võimalik lahendada ülesandeid, probleeme.	Õpilane: 1) valdab õpitud programmeerimise sõnavara; 2) analüüsib etteantud programmi ja ennustab selle töö tulemust; teeb	Programmjuhtimisega seadmete tööpõhimõtted. Programm. Protsess. Roll (looja, täitja, kasutaja). Programmeerimiskeel. Arenduskeskkond, selle seadistamine.

		selles otstarbekaid (oma eesmärgile vastavaid) muudatusi ja täiendusi; 3) kirjeldab algoritmide ning programmide kasutamise lisandväärtust erinevates eluvaldkondades; 4) koostab lihtsamaid avaldisi ja algoritme (valik, kordus), mida on võimalik kasutada reaalses juhtprogrammis; 5) selgitab rakenduse töö testimise vajadust ja olemust ning parandab tekkinud vead; 6) koostab juhendamisel visuaalse programmeerimiskeelega roboti juhtimistarkvara, brauseris toimiva interaktiivse mängu või mobiilirakenduse.	Algoritmi koostamine ja realiseerimine. Andmete ja tegevuste otstarbekalt muutmine. Lihtsamate tüüp algoritmide kasutamine. Juhendamisel visuaalse programmeerimiskeelega roboti juhtimistarkvara, brauseris toimiva interaktiivse mängu või mobiilirakenduse koostamine. Mõisted: programm, protsess, algoritm, roll (looja, täitja, kasutaja), muutuja, avaldis, valik, tsükel, alamprogramm, programmeerimiskeel, sisend ja väljund.
--	--	--	--

LISA 6. Loodusõpetuse ainekava I ja II kooliastmes

Ainevaldkond “Loodusained”

1. Üldalused

1.1. Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Ainevaldkonda kuulub ainenäitus loodusõpetus, mida õpitakse alates 1. klassist.

I kooliaste - 4 nädalatundi (lisatunniressursist 1 tund).

II kooliaste - 9 nädalatundi (lisatunniressursist 2 tundi).

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Loodusõpetus on integreeritud õppeaine, milles loodust käsitletakse kui tervikut ega lahutata osadeks loodusteaduste valdkondade järgi. Loodusõpetus on tihedalt seotud teiste õpitavate ainetega (eesti keel, vene keel, matemaatika, ajalugu, tehnoloogia, kunst, käsitöö ja kodundus, kehaline kasvatus jne). Süsteemse terviku loomine vastab põhikooli õpilaste maailmakäsitusele, võimaldab vältida teadmiste killustatust ja aitab kujundada õpilastel tunnetusoskusi. Õpitakse tundma põhiliselt iseennast ja lähiümbrust. Tunnetuse lähtepunktiks on õpilaste praktilised kogemused ja igapäevaelu nähtused.

Loodusainete õpetamise eesmärk on kujundada õpilastes eakohane loodusteaduslik pädevus, st suutlikkus väärtustada looduslikku mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi; oskus vaadelda, mõista ning selgitada loodus-, tehis- ja sotsiaalkeskkonnas eksisteerivaid objekte, nähtusi, protsesse ning nendevahelisi seoseid, märgata ja määratleda elukeskkonnas esinevaid probleeme, neid loovalt lahendada, kasutades loodusteaduslikke meetodeid; väärtustada looduslikku mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi; hinnata looduses viibimist. Seega tähtsal kohal on sisemiselt motiveeritud ja loodusvaldkonnast huvituva õpilase kujundamine, kes märkab ja teadvustab keskkonnaprobleeme ning oskab neid lahendada ja langetada pädevaid otsuseid.

Õppimise keskmes on loodusteaduslikud uurimisküsimused ja nende lahendamine loodusteaduslikule meetodile tuginevas uurimuslikus õppes, mis hõlmab objektide või protsesside vaatlust, probleemide määramist, taustinfo kogumist ja analüüsimist, uurimisküsimuste ja hüpoteeside sõnastamist, katsete ja vaatluste plaanimist ning tegemist, saadud andmete analüüsi ja järelduste tegemist ning kokkuvõtete suulist ja kirjalikku esitamist. Sellega kaasneb uurimisoskuste omandamine ning õpilaste kõrgemate mõtlemistasandite areng.

Loodusõpetuse õpetamise eesmärgid on saavutatavad vaid õpilaste aktiivse õpitegevuse tulemusena. Õppeprotsess peab suurendama õpilaste iseseisvust ja loovust, samuti kujundama kollektiivse töö oskusi. Teadmiste ja oskuste omandamisel ning loovvõimete kujundamisel on oluline teadusliku uurimistöö rakendamine.

1.3. Võtmepädevuste kujundamine ainevaldkonnas

Iseseisev mõtleja – oskab mõelda, on tark ja teaduslik, uurib.

Loodusõpetuses arendatakse õpilase probleemide lahendamise oskust läbi loodusteaduslike uurimisküsimuste lahendamise ja projektõppe rakendamise. Õpilased omandavad oskused leida loodusteaduslikku informatsiooni, sõnastada probleeme ja uurimisküsimusi, planeerida ja teha katset või vaatlust ning teha kokkuvõtteid. Loodusõpetuse õpetamise üheks eesmärgiks on kasvatada õpilastes armastust teaduse ja tõenduspõhise lähenemise vastu.

Isikupärane looja – loob ja väljendab.

Õpilast kui isikupärast loojat kujundavad loodusvaldkonnas rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatööd uurimuslikus õppes, dilemmaprobleemide lahendamine, loovate lahenduste otsimine, oma töö tulemuste loov esitlemine.

Aktiivne õppija – on tegus, initsiatiivikas, uudishimulik, teadmistejanuline, väärtustab tagasisidet.

Loodusõpetuse õpetamise üheks eesmärgiks on toetada õpilaste süsteemset tegutsemist, julgust teha vigu ja otsida teistmoodi lahendusi. Erinevate õpitegevuste kaudu arendatakse probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamise oskust: õpilased omandavad oskused leida loodusteaduslikku infot, sõnastada probleeme ja uurimisküsimusi, plaanida ja teha katseid või vaatlusi ning koostada kokkuvõtteid. Õpipädevuse arengut toetavad IKT-põhised õpikeskkonnad, mis kiire ja individualiseeritud tagasiside kaudu võimaldavad rakendada erinevaid õpistrateegiaid.

Avatud kaaslane – hoolib ja teeb koostööd.

Loodusõpetus toetab õpilaste arengut avatud kaaslasena läbi dilemmaprobleemide lahendamise, kus otsuseid langetades ja lahendusi otsides tuleb lisaks loodusteaduslikele seisukohtadele arvestada ka inimühiskonnaga seotud aspekte. Õpilase kui avatud kaaslane areng kaasneb õppes toimuva inimtegevuse mõju hindamisega looduskeskkonnale, kohalike ja globaalsete keskkonnaprobleemide teadvustamisega ning neile lahenduste leidmisega. Õpilane õpib märkama ümbritseva keskkonna ja looduse vajadusi.

Tasakaalus isiksus – teadlikkus ja enesejuhtimine.

Loodusõpetuses käsitletakse inimese anatoomia, füsioloogia ja tervislike eluviiside teemasid, mis toetavad õpilase kui tasakaalus isiksuse arengut. Selgitatakse individuaalset energia- ja toitumisvajadust, tervisliku treeningu individualiseeritust, haigestumisega seotud riske, esmaabi võtteid ning tervisliku eluviisi erinevaid aspekte.

1.4. Ainevaldkonna õppeainete lõiming teiste ainevaldkondadega

Keeled. Loodusaineid õppides ja loodusteaduslike tekstidega töötades arendatakse õpilaste teksti mõistmise ja analüüsamise oskust – lugemismaterjalid, tööjuhendid, vaatlusraamatute koostamine, märkmete tegemine. Õpilasi õpetatakse kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt. Keelepädevust ja funktsionaalset lugemisoskust kujundab teabeallikate abil töötamine. Oma töö esitlemine ja põhjendamine annab esinemiskogemusi ja arendab väljendusoskust.

Matemaatika. Matemaatikapädevuste kujunemist toetavad loodusained uurimusliku ja probleemõppe kaudu, arendades loovat ning kriitilist mõtlemist. Uurimuslikus õppes on tähtis koht andmete analüüsil ja tõlgendamisel ning tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoseid uurides rakendatakse matemaatilisi mudeleid.

Sotsiaaalained. Loodusainete õppimine aitab mõista inimese ja ühiskonna toimimist, kujundab oskust näha ühiskonna arengu seoseid keskkonnaga, teha teadlikke valikuid, toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena ning isiksusena.

Loovained. Kunstipädevuse kujunemist toetavad uurimistulemuste vormistamine, esitluste tegemine, näitustel käimine, looduse ilu väärtustamine õppekäikudel jms. Õppides mõistma looduse kui süsteemi funktsioneerimise lihtsamaid seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju looduskeskkonnale, areneb õpilaste tehnoloogiline pädevus. Füüsikateadmised loovad teoreetilise aluse, et mõista seoseid looduse, tehnika ja tehnoloogia vahel. Tehnoloogilist pädevust arendatakse, kasutades õppes tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid.

Liikumine. Loodusainete õppimine toetab kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamist. Liikumismängud, erinevate meelte kasutamine mängudes (nt tuule tugevuse tunnetamine). Oma keha tundma õppimine ja välismaailma tunnetamine. Looduse imiteerimine (vesi, loomad, taimed jne) ja neile iseloomulike omaduste leidmine. Praktiliste tegevuste kaudu kinnistub terviseteadlik käitumine, tervisliku toitumise ja sportliku eluviisi väärtustamine.

1.5. Kesksete teemade rakendamine ainevaldkonnas

Loodusõpetus tegeleb meid ümbritseva maailma, iseenda avastamise ja mõistmisega. Seetõttu on hea seda lõimida pea kõikide kesksete teemadega.

Inimeseks olemine

Loodusõpetuse tundides saab õpilane teadlikuks oma võimetest ja nende arendamise oskustest läbi iseseisvalt ja grupis töötamise. Õpilasi suunatakse enda tegevust kirjeldama ja analüüsima. Grupis töötades arendatakse õpilastes koostöövalmidust ja oskust ning sallivust teiste inimeste

tegevuste ja arvamuste suhtes. Õpetaja eeskujul kujundavad õpilased tolerantset suhtumist erinevate võimetega kaaslastesse. Loodusainete õppimine aitab õpilastel mõista tervete eluviiside ja tervisliku toitumise tähtsust ning keskkonna ja tervise seoseid. Loodusainete õppimine praktiliste tööde kaudu arendab õpilaste oskust rakendada ohutusnõudeid.

Aeg ja ruum

Loodusõpetus annab võimaluse läheneda teemadele teekonnad, avastused, inimkonna migratsioon, sidemed inimeste ja tsivilisatsioonide vahel, kohalik ja globaalne vaatenurk, loodusteaduslikust aspektist.

Loodus ja tehnoloogia

Loodusõpetusel on kande roll keske teema elluviimisel.

Kogukond, ühiskond ja globaalne areng

Kodanikuõiguste ja -kohustuste tunnetamine seostub keskkonnaküsimustega. Loodusteadused moodustavad osa kultuurist, kuhu on oma panuse andnud ka Eestiga seotud loodusteadlased. Maailma kultuuriline mitmekesisus lõimub rahvastikuteemadega. Loodusteadustel on kande roll keskkonnakaitse, maavarade ja ressursside ning säästlikkuse teemade käsitlemisel.

1.6. Hindamise alused

Hindamine toimub vastavalt Avalik Koolis kehtivale hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest. Kujundav hindamine annab infot töö protsessi ja tulemuse kohta loodusõpetuses, selle eesmärk on toetada õpilase arengut ja õpimotivatsiooni.

- Õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest.
- Koostöös kaaslaste ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ja konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja arenguruumi kohta.

- Praktiliste tööde ja ülesannete puhul antakse tagasisidet töö protsessi ja tulemuse kohta.
- Olulisel kohal on õpilase enesehinnang tehtud tööle, oma panusele, tugevustele ja arenguruumile.

Õpitulemuste hindamise moodused on mitmekesised, sobivad oodatavate õpitulemuste saavutatuse väljaselgitamiseks ja toetavad edasise õppe kavandamist. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid – neist teavitamise kord on sätestatud Avatud Kooli õppekava üldosas.

Loodusõpitsuses hinnatakse teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele:

- teadmist ja arusaamist (äratundmine, nimetamine, näidete toomine, iseloomustamine, sõnastamine ja kirjeldamine),
- rakendamise ja analüüsi oskusi (katsete tegemine, omaduste kindlakstegemine, mõõtmine, eristamine, rühmitamine, seostamine, järelduste tegemine, valimine, otsuste tegemine, koostamine, vormistamine ning esitlemine).
- teadmisi ja oskusi suuliste vastuste, kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut.

Kokkuvõtva hindamise korral võrreldakse õpilase õpitulemusi tema õppe aluseks olevas kooli ainekavas toodud oodatavate tulemustega. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega.

Uurimuslike tööde puhul ei hinnata ainult lõpptulemust, vaid ka protsessi. Arvestatakse uurimisküsimuse sõnastamise/esitamise oskust, uurimistööde tegemise korrektsust, mõõtmise täpsust, juhendi ja ohutusnõuete järgimist, kogutud andmete töötlemise (kirjeldamine, võrdlemine jne) ning tulemuste vormistamise õigsust ja korrektsust ning tulemuste üldistamist oma teadmiste taustal.

Käitumisele (nagu huvi tundmine, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine ning käitumine laboratooriumis ja looduses) antakse hinnanguid.

1.7. Füüsiline õppekeskkond

Õppeprotsess toimub klassiruumis, koolimajas ja ümbruses. Võimaldatakse õuesõpet ning korraldatakse õppekäike loodusesse, linnaruumi, muuseumidesse, näitustele jne.

Praktiliste tööde läbiviimisel korraldatakse valdav osa õpet klassis, kus on soe ja külm vesi, valamud, elektripistikud ning spetsiaalse kattega töölaud ning tööde tegemiseks võimaldatakse katsevahendid ja -materjalid. Vajadusel rakendatakse praktiliste tööde tegemisel õpet paaris või väikeses rühmas.

2. Ainekavad

2.1. Loodusõpetus

2.1.1. Loodusõpetuse õppeaine kirjeldus

I kooliastmes õpitakse tundma põhiliselt lähiümbrust ning igapäevaelu nähtusi, keskendutakse looduse vahetule kogemisele ja praktilisele tegevusele. Kooliastme lõpuks jõutakse loodusnähtuste kirjeldamiselt lihtsamate seoste loomiseni ja järelduste tegemiseni. Kujuneb huvi looduse vastu ning oskus looduses käituda. I kooliastmes kasutame üld- ja aineõpetuse kombineeritud varianti ning projektõpet. Peamiste praktiliste tegevustena, mis tagavad kooliastme õpitulemuste saavutamise, tehakse uurimuslikke ja praktilisi töid: objektide, sh looduslike objektide vaatlemist, võrdlemist, rühmitamist, mõõtmist, katsete tegemist; kollektsiooni koostamist ning plaani kasutamist.

II kooliastmes arendatakse edasi loodusteaduslikke uurimisoskusi. Kujuneb oskus teaduslikult ja loovalt mõelda ning probleeme lahendada, sõnastada katsega kontrollitavaid väiksema mahuga teadusküsimusi või -hüpoteese. Kujunevad keskkonnahoiakud. Ka II kooliastmes saavutavad õpilased loodusõpetuse õpitulemused läbi projektõppe ning üld- ja aineõpetuse kombineerimisel ehk baasõppe tundides.

Loodusõpetuse õpetamise põhimõtted:

- 1) Loodusõpetust õpetatakse lähtudes kahesuunalise keelekümluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetodidest eesti ja vene keeles.

- 2) Uusi loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi kujundades keskendutakse **looduse vahetule kogemisele** ja **praktilisele tegevusele**.
- 3) Loodusõpetuse õpetamisel lähtutakse **uurimuslikust õpikäsitusest**, kus kesksel kohal on vaatluste ja katsete tegemine ning põhjustagajärg seostest arusaamine.
- 4) Õppeprotsessi planeerimisel lähtutakse **püstitatud probleemide teaduslikkusest** ja nende **olulisusest õpilastele**.
- 5) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
- 6) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 7) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pööratud hoiakute kujundamisel.
- 8) Arvestatakse õpilaste võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas.
- 9) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 10) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 11) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
- 12) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks loodusainete õpitulemuste saavutamisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 13) Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja vahendeid.
- 14) Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitlus oleks võimalikult **elulähedane**.

2.1.2. Loodusõpetuse õppe- ja kasvatuseesmärgid

Loodusõpetuse õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb huvi looduse vastu, huvitub looduse uurimisest ja loodusainete õppimisest;
- 2) oskab sihipäraselt vaadelda loodusobjekte, teha praktilisi töid ning esitada tulemusi;
- 3) rakendab loodusteaduslikke probleeme lahendades teaduslikku meetodit õpetaja juhendamisel;
- 4) valdab teadmisi loodusobjektidest ja -nähtustest ning elus- ja eluta keskkonna seostest;
- 5) mõistab inimtegevuse ja looduskeskkonna seoseid ning väljendab hoolivust ja lugupidamist kõigi elusolendite vastu;
- 6) oskab leida loodusteaduslikku infot, mõistab loetavat ja oskab luua lihtsat loodusteaduslikku teksti;
- 7) rakendab õpitud loodusteaduste- ning tehnoloogiaalaseid teadmisi ja oskusi igapäevaelus;
- 8) väärtustab elurikkust ja säästvat arengut.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid I kooliastmes:

Väärtused ja hoiakud

3. klassi õpilane:

- 1) tunneb huvi looduse ja selle uurimise vastu ning kasutab julgelt loovust ja fantaasiat;
- 2) mõistab, et inimene on osa loodusest ning inimeste elu sõltub loodusest, suhtub loodusesse säästvalt;
- 3) märkab looduse ilu ja erilisust ning väärtustab oma kodukoha elurikkust ja maastikulist mitmekesisust;
- 4) hoolib elusolenditest ja nende vajadustest;
- 5) liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodusväärtusi ja iseennast.

Uurimisoskused

3. klassi õpilane:

- 1) teeb lihtsamaid loodusvaatlusi ning uurimuslikke tegevusi;
- 2) sõnastab oma meelte abil saadud kogemusi ning nähtuste ja objektide omadusi;

- 3) teeb lihtsaid vahendeid kasutades praktilisi töid, järgides juhendeid ja ohutusnõudeid;
- 4) vormistab vaatlusinfo, teeb järeldusi ning esitleb neid;
- 5) kasutab õppetekstides leiduvaid loodusteaduslikke mõisteid suulises ja kirjalikus kõnes;
- 6) kasutab õpitud loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi igapäevaelus otsuseid tehes.

Loodusvaatlused

3. klassi õpilane:

- 1) teeb ilmavaatlusi, iseloomustab ilma ning valib ilmale vastava välisriietuse;
- 2) kirjeldab looduslikke ja tehisklikke objekte erinevate meeltega saadud teabe alusel;
- 3) märkab muutusi looduses ning seostab neid aastaegade vaheldumisega;
- 4) toob näiteid erinevate organismide eluavalduste ja omavaheliste seoste kohta erinevatel aastaegadel;
- 5) toob näiteid looduses toimuvate aastaajaliste muutuste tähtsuse kohta inimese elus;
- 6) tunneb kodukoha levinumaid taime- ja loomaliike;
- 7) käitub loodushoidlikult ning järgib koostegutsemise reegleid.

Loodusnähtused

3. klassi õpilane:

- 1) eristab elus- ja eluta looduse objekte ja nähtusi ning vaatleb, nimetab, kirjeldab ja rühmitab neid;
- 2) eristab tahkeid ja vedelaid aineid ning omab ohutunnet tundmatute ainete vastu;
- 3) teeb juhendi järgi lihtsamaid praktilisi töid, järgides ohutusnõudeid;
- 4) kaalub kehi, mõõdab temperatuuri ja pikkusi korrektselt, valides sobivaid mõõtmisvahendeid;
- 5) selgitab kompassi töö põhimõtet, toetudes magnetiga tehtavale katsele;
- 6) teeb katsega kindlaks elektrit juhtivad ja mittejuhtivad ained ning rakendab saadud teadmisi elektririistade ohutul kasutamisel;

- 7) oskab ette näha liikumisega seotud ohuolukordi; teab, millest sõltub liikuva keha peatamise aeg ja tee pikkus.

Organismide mitmekesisus ja elupaigad

3. klassi õpilane:

- 1) kirjeldab taimede, loomade ja seente välisehitust, seostab seda elukeskkonnaga ning toob näiteid nende tähtsuse kohta looduses;
- 2) eristab seeni, taimi ja loomi toitumise, kasvamise ning liikumisvõime järgi;
- 3) teab, et ühte liiki kuuluvad organismid on sarnased;
- 4) eristab kala, kahepaikset, roomajat, lindu ja imetajat ning selgrootut, sh putukat;
- 5) kirjeldab õpitud loomaliikide eluviise ja elupaiku;
- 6) eristab õistaime, okaspuud, sõnajalg- ja sammaltaime;
- 7) teab seente mitmekesisust, eristab söödavaid ja mürgiseid kübarseeni ning oskab vältida mürgiste seentega seotud ohtusid;
- 8) arvestab taimede ja loomade vajadusi ning suhtub neisse vastutustundlikult;
- 9) toob näiteid erinevate organismide seoste kohta looduses ning koostab õpitud liikidest lihtsamaid toiduahelaid;
- 10) tunneb põhjalikult ühte taime-, seene- või loomaliiki, tuginedes koostatud uurimuslikule ülevaatele.

Inimene

3. klassi õpilane:

- 1) kirjeldab inimese välisehitust, kasutades mõõtmistulemusi;
- 2) järgib tervisliku toitumise põhimõtteid ja hügieeninõudeid ning väärtustab tervislikke eluviise;
- 3) teadvustab inimese vajadusi, tarbib vastutustundlikult, väldib enda ja teiste tervise kahjustamist ning toimib keskkonda hoidvalt;
- 4) toob näiteid, kuidas inimene sõltub loodusest ning muudab oma tegevusega loodust;
- 5) võrdleb inimeste elu maal ja linnas.

Plaan ja kaart

3. klassi õpilane:

- 1) saab aru lihtsast plaanist või kaardist ning leiab kooliümbruse plaanilt tuttavaid objekte;
- 2) mõistab, et kaardi järgi on võimalik tegelikkust tundma õppida;
- 3) näitab Eesti kaardil oma kodukohta, suuremaid kõrgustikke, saari, poolsaari, lahtesid, jõgesid, järvesid ja linnu;
- 4) määrab kompassi abil põhja- ja lõunasuunda;
- 5) kirjeldab Eesti kaardi järgi objektide asukohti, kasutades ilmakaari.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid II kooliastmes

Väärtused ja hoiakud

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb huvi loodusteaduste õppimise vastu;
- 2) väärtustab uurimistegevust looduse tundmaõppimisel;
- 3) väärtustab bioloogilist ja maastikulist mitmekesisust ning säästvat eluviisi;
- 4) toimib keskkonnateadliku tarbijana ning väärtustab tervislikku toitu;
- 5) märkab kodukoha ja Eesti keskkonnaprobleeme ning on motiveeritud osalema eakohastes keskkonnakaitseüritustes.

Uurimisoskused

6. klassi lõpetaja:

- 1) sõnastab uurimisküsimusi/probleeme ja kontrollib hüpoteese;
- 2) kavandab õpetaja juhendamisel lihtsamaid praktilisi töid;
- 3) teeb katseid, järgides praktilise töö juhendeid;

- 4) arutleb loodusteadusliku uurimuse ja praktiliste tööde juhendite üle;
- 5) kasutab ohutusnõudeid, järgides õigesti sobilikke mõõtevahendeid;
- 6) analüüsib andmeid, teeb järeldusi ja esitab uuringu tulemusi;
- 7) leiab eri allikatest loodusteaduslikku teavet ning arutleb infoallika usaldusväärsuse üle;
- 8) oskab vastandada teaduslikku ja mitteteaduslikku seletust.

Üldised loodusteaduslikud teadmised

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb igapäevaelus ära loodusteaduslikke teemasid, probleeme ja küsimusi;
- 2) saab aru loodusteaduslikust tekstist, tõlgendab ja rakendab õpitud teadusmõisteid, sümboleid ning ühikuid nähtusi ja protsesse selgitades;
- 3) tuginedes loodusteaduslikele teadmistele, teeb tõendusmaterjalide põhjal järeldusi ja otsustusi;
- 4) selgitab põhjuse-tagajärje seoseid;
- 5) kasutab või koostab mudelit, et näidata arusaamist seostest, protsessidest ja süsteemidest;
- 6) kirjeldab ja võrdleb organismide, ainete või protsesside sarnasusi ning erinevusi;
- 7) selgitab organismide kohastumist õhus, vees või mullas kui elukeskkonnas ning põhjendab loodus- ja keskkonnakaitse vajalikkust;
- 8) saab aru inimtegevuse ja keskkonna vahelistest seostest kodukoha ning Eesti kontekstis.

2.1.3. Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu 1. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tund nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides, vajadusel ka baasõppe tundides.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
-------	---------------	--------------	----------

Aastaajad	Aastaaegade vaheldumist põhjustavad Maa tiirlemine ümber päikese ja tema telje kallakus. Elusloodus on kohastunud aastaaegade vaheldumisega. Loodusvaatlused aitavad meil paremini looduses toimuvast aru saada. Loodus on meie kõigi ühine kodu ja seda on oluline hoida.	Õpilane: 1) teab, et looduses aset leidvad muutused sõltuvalt aastaaegadest ning valgusest ja soojusest; 2) märkab muutusi looduses ja seostab neid aastaaegade vaheldumisega, kirjeldab aastaajalisi muutusi (kõnes, kirjas, joonistades); 3) toob näiteid looduses toimuvate aastaajaliste muutuste tähtsusest inimese elus; 4) teeb lihtsamaid loodusvaatlusi, kannab vaatlusinfo tabelisse, jutustab vaatlusinfo/tabeli põhjal ilma muutumisest; 5) teeb soojuse ja valguse peegeldumise kohta katseid, sõnastab järeldused; 6) oskab ennast kaitsta päikesepõletuse eest; 7) teab, et elusolendite mitmekesisus ja aktiivsus sõltub aastaaegadest; 8) toob näiteid erinevate organismide eluavalduste ja omavaheliste seoste kohta erinevatel aastaaegadel; 9) oskab käituda õppekäigul loodussõbralikult; 10) tunneb kodu- ja kooliümbrust, teab kodu- ja kooliümbruse tüüpilisemaid taimi ja loomi;	Kodukoha elurikkus ja maastikuline mitmekesisus. Aastaaegade vaheldumine looduses seoses soojuse ja valguse muutustega. Taimed, loomad ja seened erinevatel aastaaegadel. Tihedalt seotud järgmiste teemadega ilm ja organismid. Vaatlusandmete põhjal toimuvad arutelud peaksid suunama põhjuste ning tagajärgede seoste mõistmisele. Praktilised tööd: • Õppekäigud aastaajaliste erinevuste vaatlemiseks. Linna ja maastikuvaatlus, erinevused erinevatel aastaaegadel (võrdlemise oskus). • Puu (või mõne muu objekti) ja temaga seotud elustiku aastaringne jälgimine (seotud teemaga organismid ja elupaigad). • Tutvumine aastaajaliste muutustega. • Tutvumine kooli ümbrusega õppekäikudel. • Millised muudatused on õpilase ja tema pere elus erinevatel aastaaegadel? Perekontlike traditsioonide, kommete projekt, esitus. • Ohutus ja tervishoid – plakatite, juhiste koostamine. Projekt “Minu kodukant ja kodulinn”
-------------------------	--	--	---

		11) vormistab vaatlusinfo, teeb järeldusi ning esitleb neid; 12) oskab vaadelda, nimetada, rühmitada ja kirjeldada kodukoha, kooliümbruse elusa ja eluta looduse objekte; 13) oskab käituda veekogudel; 14) teab tuntumaid kodukoha/kooliümbruse vaatamisväärsusi; 15) mõistab, et aastaajalised muutused mõjutavad tema enda ja teiste elu; 16) tunneb huvi looduse ja selle uurimise vastu; 17) liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodusväärtusi ja iseennast, järgib koostegutsemise reegleid; 18) tunneb huvi oma kodukoha, inimeste/ajaloo/looduse vastu; 19) hoiab oma kodukoha loodust ja ehitisi.	
Ilm	Ilmavaatlused aitavad meil ilma ette ennustada ja teha selle põhjal igapäevaelu otsuseid.	Õpilane: 1) teeb ilmavaatlusi, iseloomustab ilma; 2) teeb ilmateate põhjal järeldusi ning riietub vastavalt; 3) tunneb huvi uurimusliku tegevuse vastu.	Ilmastikunähtused. Ilmavaatlused. Sissejuhatus teemasse mõõtmised ja võrdlemine Praktilised tööd ja IKT rakendamine: ● Ilma vaatlemine lühiajaliselt või pikaajaliselt. Individuaalselt, paaris või rühmatööna. ● Õhutemperatuuri mõõtmine. ● Ilmaennustuse ja tegeliku ilma võrdlemine. Veebist info otsimine. ● Ilma vaatlemiseks instrumentide meisterdamine.

			● Milline on ilm praegu siin või hoopis teises kohas maailmas? ● Ilm ja ohutus. ● Kuidas loomad erinevatele ilmadele reageerivad? Projekt “Minu kodukant ja kodulinn”
Organismid ja elupaigad	Loomade ja taimede kohastumused on kujunenud välja väga pika aja jooksul ning on mõjutatud nende elupaigast. Koduloomadel on oma vajadused ja meie ülesanne on nende pidamisel neid järgida.	Õpilane: 1) teab kodukoha maismaaloomi ja -taimi, teab loomade ja taimedega seotud ohtusid ning looduslikke ohte; 2) oskab rühmitada ja ära tunda kodukoha levinumaid taime- ja loomaliike; 3) kasutab õppetekstides leiduvaid loodusteaduslikke mõisteid suulises ja kirjalikus kõnes; 4) kirjeldab taimede ja loomade välisehitust, seostab selle elupaiga ja kasvukohaga ning toob näiteid nende tähtsusest looduses; 5) oskab teha lihtsamaid loodusvaatlusi; 6) kirjeldab kodukoha maismaaloomade välisehitust, toitumist ja kasvamist, seostab neid elupaigaga; 7) kirjeldab taimede välisehitust, märkab ja kirjeldab taimede arengut; 8) eristab mets- ja koduloomi;	Kodukoha maismaataimed ja -loomad, nende välisehitus ja mitmekesisus. Taimede ja loomade eluavalduused: toitumine ja kasvamine. Koduloomad. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: ● Loodusvaatlused: taimede välisehitus, loomade välisehitus – loomeaed või botaanikaad. ● Ühe taime või looma uurimine, ülevaate koostamine. Kodus oma lemmiklooma vaatlemine või uurimustöö koostamine (vanemate intervjuueringimine lemmiku kohta info saamiseks) ● Uurimus: taime kasvu sõltuvus soojusest ja valgusest. ● Lemmikloomapäeva korraldamine. ● Õppekäik: organismid erinevates elukeskkondades. Peamiste praktiliste tegevustena, mis kindlustavad õpitulemuste saavutamise, rakendatakse uurimuslikke ja praktilisi töid: objektide, sh looduslike objektide vaatlemist, võrdlemist, rühmitamist, mõõtmist, katsete läbiviimist, kollektsiooni koostamist. Projekt “Loomad meie ümber”

		9) teab, miks peetakse koduloomi, ja oskab nimetada nende vajadusi; 10) teab koduloomadega seotud ohtusid; 11) oskab märgata ja kirjeldada koduloomade arengut; 12) teab, et on olemas erinevad elupaigad, et erinevatel organismidel on erinevad nõuded elukeskkonnale; 13) vaatleb taimi ja loomi erinevates elukeskkondades; 14) suhtub hoolivalt elusolenditesse ja nende vajadustesse; 15) suhtub vastutustundlikult koduloomadesse, 16) ei jäta koduloomi hoolitsuseta; 17) väärtustab uurimuslikku tegevust.	
--	--	---	--

2.1.4. Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tund nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides, vajadusel ka baasõppe tundides.

Teema	Kesked ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Inimese meeled ja avastamine	Keskkond jaguneb elus ja eluta looduseks.	Õpilane: 1) teab erinevaid omadusi; 2) oskab oma meelte abil omadusi määrata;	Inimese meeled ja avastamine. Elus ja eluta. Asjad ja materjalid. Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

	Loodusteadlased kasutavad looduse mõistmiseks teaduslikku uurimismeetodit. Inimestel on viis meelt: kuulmine, nägemine, kompimine, haistmine ja maitsmismeel. Meeled aitavad meil maailma tajuda.	3) teab, et taimed, loomad ja seemned on elusolendid; 4) teab nimetada elusa ja eluta looduse objekte ja nende omadusi; 5) viib läbi lihtsamaid loodusvaatlusi ning uurimuslikke tegevusi; 6) eristab elus- ja eluta looduse objekte ja nähtusi ning vaatab, nimetab, kirjeldab ja rühmitab neid; 7) oskab käituda õppekäigul loodussõbralikult; 8) teab, et on olemas looduslikud ja inimese tehtud asjad ning materjalid; 9) kirjeldab looduslikke ja tehisklikke objekte erinevate meeltega saadud teabe alusel; 10) sõnastab oma meelte abil saadud kogemusi ning nähtuste ja objektide omadusi; 11) eristab tahkeid ja vedelaid aineid ning omab ohutunnet tundmatute ainete suhtes; 12) eristab inimese valmistatud looduslikust; 13) tunneb huvi looduse ja selle uurimise vastu, kasutab julgelt loovust ja fantaasiat;	• Meelte kasutamine mängulises ja uurimuslikus tegevuses. Kus lähevad meie meelte piirid? Mis saab kui mõni meel on puudulik/puudu. • Kuidas loomad oma meeli kasutavad suhtlemiseks – võrdlus. • Elus- ja eluta looduse objektide rühmitamine. • Õppekäik kooliümbruse elus- ja eluta loodusega tutvumiseks. • Tahkete ja vedelate ainete omaduste võrdlemine. • Looduslike ja tehismaterjalide/objektide rühmitamine. Abiks on keskkonnamängud, mis suunavad meelte kasutamisele ning aitavad luua emotsionaalset sidet loodusega. Õpikeskkond peab äratama huvi looduse vastu ning arendama õpilaste loovust. Õpetus peab olema õpilase jaoks relevantne, st tähenduslik: arusaadav ning seostatud õpilaste igapäevase elu ja nende huvidega. Õpikeskkonda laiendatakse klassiruumist kooliõue, muuseumisse ja loodusesse, rakendades uurimuslike elementidega õuesõpet. Projekt “Teeme (loodus)teadust!”
--	--	---	---

		14) märkab looduse ilu ja erilisust, väärtustab oma kodukoha elurikkust ja maastikulist mitmekesisust; 15) väärtustab maailma tunnetamist oma meelte kaudu; 16) tunneb rõõmu looduses viibimisest; 17) väärtustab nii looduslikku kui inimese loodut ning suhtub kõigesse sellesse säästvalt; 18) väärtustab enda ja teiste tööd.	
Organis-mide rühmad ja kooselu	Elusloodus jaguneb looma-, taime-, seente- ja bakteririigiks. Elusloodus jaotatakse riikideks kindlate tunnuste alusel. Iga organism on looduse toimimiseks oluline.	Õpilane: 1) teab, et taimed on elusad organismid; 2) teab, et taimed vajavad päikesevalgust ning toodavad seente ja loomade poolt kasutatavaid toitaineid ja hapnikku; 3) nimetab ja oskab näidata taimeosi, leida tunnuseid, mille abil taimi rühmitada; 4) eristab õistaime, okaspuud, sõnajalg- ja sammaltaime; 5) teab, et loomade hulka kuuluvad putukad, ämblikud, ussid, kalad, konnad, maod, linnud ja imetajad;	Taimede mitmekesisus. Loomade mitmekesisus. Seente mitmekesisus. Liik, kooslus, toiduahel. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: ● Lihtsa kollektiooni koostamine mõnest organismirühmast. ● Looma välisehituse ja eluviisi uurimine (bio.edu.ee). ● Seente vaatlemine või hallitusseente kasvamise uurimine. ● Õppekäik organismide kooselu uurimiseks erinevates elupaikades. ● Liikide võrdlus. ● Erinevate elukutsete esindajate külastus (arst, mükoloog, zooloog jne). Kuidas nad on kangelased? ● Liikide vahelised seosed – ükski taim pole seeneta. ● Milliseid kangelasi on leida loomade, taimede, seente seas? ● Toiduahela koostamine veebis.

		6) teab, et ühte rühma kuuluvatel loomadel on sarnased tunnused; 7) teab, et rästik, puuk ja herilane on ohtlikud; 8) eristab kala, kahepaikset, roomajat, lindu ja imetajat ning selgrootut, sh putukat; 9) kirjeldab õpitud loomaliikide eluviise ja elupaiku; 10) oskab seostada loomade ehituslikke ja käitumuslikke eripärasid nende elukeskkonnaga; 11) tunneb ära õpitud loomi piltide järgi ja looduses; 12) väldib loomadega seotud ohte (mürgiseid ja ohtlikke loomi); 13) teab seente mitmekesisust ja seda, et seened elavad mullas ja teistes organismides; 14) teab, et mõningaid seeni kasutatakse toiduainete valmistamiseks ning pagaritööstuses; 15) eristab söödavaid ja mürgiseid kübarseeni; 16) oskab vältida mürgiste seentega (sh hallitusseentega) seotud ohtusid;	Projekt “Miks on sebral triibud?” Projekt “Teeme (loodus)teadust!”
--	--	--	--

		17) eristab seeni taimedest ja loomadest; 18) tunneb õpitud seeni piltide järgi ja looduses; 19) teab, et igal liigil on nimi; 20) teab, et ühte liiki kuuluvad organismid on sarnased; 21) teab, et looduses on kõik omavahel seotud, et toiduvõrgustike abil saab iseloomustada organismidevahelisi suhteid; 22) koostab õpitud liikidest lihtsamaid toiduahelaid; 23) tunneb põhjalikult ühte taime-, seene- või loomaliiki, tuginedes koostatud uurimusülevaatele; 24) mõistab, et liikide mitmekesisus on üks loodusrikkusi; 25) mõistab, et iga organism on looduses tähtis; 26) saab aru, et kõik taimed ja loomad on vajalikud, et nad on osa loodusest ja neid peab kaitsma; 27) mõistab, et seemned on elusorganismid ning neid tuleb kaitsta nagu teisigi organisme.	
--	--	--	--

1.1.1. Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides, vajadusel ka baasõppe tundides.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Inimene	Inimene on bioloogiliselt kõige keerukama ehitusega organism. Tervislik eluviis on aluseks terve organismi kujunemisele. Inimene mõjutab oma tarbimisega ümbritsevat keskkonda.	Õpilane: 1) teab kehaosade nimetusi; 2) näitab ja nimetab kehaosi; 3) kirjeldab inimese välisehitust, kasutades mõõtmistulemusi; 4) teab, et toituda tuleb võimalikult mitmekesiselt ning regulaarselt ja et väär toitumine toob kaasa tervisehäireid; 5) teab, et kiirtoidud ei ole tervislikud; 6) oskab järgida tervisliku toitumise põhimõtteid ning hügieeninõudeid; 7) oskab leida toiduainete pakenditelt talle vajalikku teavet; 8) teab, kuidas hoida oma tervist, silmi, hambaid; 9) teab, kelle poole tervisemurega pöörduda; 10) järgib hügieeninõudeid, hoolitseb keha puhtuse eest; 11) oskab näha ohtu tundmatutes esemetes, eristada tervisele kasulikke ja kahjulikke tegevusi; 12) teab, et inimesed elavad erinevates elukeskkondades;	Inimene. Välisehitus. Inimese toiduvajadused ja tervislik toitumine. Hügieen kui tervist hoidev tegevus. Inimese elukeskkond. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: • Enesevaatlus, mõõtmine (kooli aasta alguses ja lõpus – võrdlemine) Koos teemaga mõõtmine. • Oma päevamenüü tervislikkuse hindamine. • Mida ma söön – toidu teekond, info pakendil – uurimustöö. • Õppekäik: asula kui inimese elukeskkond, tervihoiu muuseum, poe külastus, turg. Projekt “Minu keha: Mida toit minu kehale teeb?” Projekt “Eesti keskkonna- ja looduskaitse”

		13) toob näiteid, kuidas inimene oma tegevusega muudab loodust; 14) teab, et oma tegevuses tuleb teistega arvestada; 15) tarbib vastutustundlikult, väldib enda ja teiste tervise kahjustamist ning toimib keskkonda hoidvalt; 16) võrdleb inimeste elu maal ja linnas; 17) väärtustab inimest ja tema vajadusi ning tervist. 18) väärtustab tervislikku eluviisi, tervislikku toitumist ja puhtust; 19) püüab vältida enda ja teiste tervise kahjustamist; 20) väärtustab erinevaid huvisid ja harrastusi.	
Mõõtmine ja võrdlemine	Mõõtmine aitab meil paremini ümbritsevat kirjeldada.	Õpilane: 1) teab, et mõõtmine on võrdlemine mõõtühikuga; 2) viib läbi lihtsate vahenditega tehtavaid praktilisi töid, järgides juhendeid ja ohutusnõudeid; 3) kaalub kehi, mõõdab temperatuuri ja pikkusi korrektselt, valides sobivaid mõõtmisvahendeid; 4) mõistab mõõtmise vajalikkust, saab aru, et mõõtmine peab olema täpne.	Kaalumine, pikkuse ja temperatuuri mõõtmine. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: • Enda ja erinevate muude kehade kaalumine • Õpilaste pikkuste võrdlemine ja mõõtmine. • Temperatuuri mõõtmine erinevates keskkondades. • Minu kodukoha mõõtmised aastaringelt (valgus, temperatuur). • Organismid erinevas elukeskkonnas - puu lehelaba pikkus valguse käes ja varjus, puude kõrgus, läbimõõt jne. Projekt "Elektter ja magnetism"

Liikumine	Liikumine seisneb oma keha asukoha muutmises ja nõuab energiat. Ohutuks liiklemiseks on oluline olla tähelepanelik.	Õpilane: 1) teab liikumise tunnust: keha asukoht muutub teiste kehade suhtes; 2) eristab liikumist ja paigalseisu; 3) teab, et keha ei saa hetkeliselt liikuma panna ega peatada; 4) teab, et pidurdamisel läbib keha teatud teepikkuse; 5) teab, millest sõltub liikuva keha peatamise aeg ja tee pikkus (kiirus, teekatte libedus); 6) oskab ette näha liikumisega seotud ohuolukordi, 7) oskab tänavat (teed) ohutult ületada; 8) oskab hinnata sõidukite liikumissuunda, -kiirust ja kaugust; 9) oskab valida jalgrattaga, rulaga ja rulluiskudega sõitmiseks turvalise koha ja sobiva kiiruse; 10) oskab kasutada turvavahendeid; 11) suhtub positiivselt liikumisse kui kehalisse tegevusse.	Liikumise tunnused. Jõud liikumise põhjusena (katseliselt). Liiklusohutus. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: ● Oma keha jõu tunnetamine liikumise alustamiseks ja peatamiseks (praktiline uurimistöö jalgrattaga). ● Liikuvate kehade kauguse ja kiiruse hindamine (linnatänaval vaatlemine, mõõtmine – uurimustöö). ● Liiklus minu kodukohas ja ohutus (erinevatel aastaegadel). ● Koostöö projektid maanteeameti ja politseiga (vt KEATi programmi).
Plaan ja kaart	Kaart on maapinna üldistatud, vähendatud ja leppemärkidega seletatud mudel. Ilmakaared aitavad meil orienteeruda.	Õpilane: 1) teab, et kaart on suurema maaala mudel ja et värvused ja märgid kaardil on leppemärgid; 2) saab aru lihtsast plaanist või kaardist, leiab kooliümbruse plaanilt tuttavaid objekte;	Kooliümbruse plaan. Eesti kaart. Ilmakaared ning nende määramine kaardil ja looduses. Tuntumad kõrgustikud, madalikud saared, poolsaared, lahed, järved, jõed ja asulad Eesti kaardil. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: ● Pildi järgi plaani koostamine. ● Plaani järgi liikumine kooli ümbruses, mõõtkavata plaani täiendamine.

		3) kirjeldab kaardi abil tegelikke objekte, tunneb kaardil värvide järgi ära maismaa ja veekogud; 4) mõistab, et kaardi abil on võimalik tegelikkust tundma õppida; 5) teab põhiilmakaari ja vaheilmakaari; 6) teab õpitud kaardiobjekte ja oma kodukohta asukohta kaardil; 7) kirjeldab Eesti kaardi järgi objektide asukohti, kasutades ilmakaari; 8) määrab kompassi abil põhja- ja lõunasuunda; 9) näitab Eesti kaardil oma kodukohta, suuremaid kõrgustikke, madalikke, saari, poolsaari, lahtesid, jõgesid, järvesid ja linnu; 10) seostab kaardiobjektid ilmakaartega (nt Valga asub Lõuna-Eestis) 11) saab aru, et ilmakaarte tundmine ning nende määramisoskus on elus vajalik; 12) mõistab, et kaardi järgi on võimalik maastikul orienteeruda; 13) mõistab, et kaartide kasutamine on vajalik ja uurimine põnev; 14) saab aru kaardi legendi ja leppemärkide tundmise	Orienteerimispäev kooli juures või maastikumäng. ● Matk metsas kaardi järgi (koostöö kaitseliiduga). ● Eesti kaardi tundmaõppimine Eesti kaardi põhiste lauamängude või pusle abil. ● Ilmakaarte määramine kaardil, õues kompassiga või päikese järgi. ● Õppeekskursioon oma maakonnaga tutvumiseks. Projekt “Elekter ja magnetism” Projekt “Eesti keskkonna- ja looduskaitse”
--	--	--	--

		vajalikkusest ja sellest, et kaardi või plaani (mudeli) abil on tegelikkust parem tundma õppida.	
Elekter ja magnetism	Energiat ei teki ega kao iseenesest, vaid see võib muunduda ühest liigist teise või kanduda ühelt kehalt teisele. Elektril on meie igapäevaelus oluline roll. Energia säästmine hoiab raha kokku ja säästab loodust.	Õpilane: 1) teab lüliti osa vooluringis; 2) teab, et mõned ained juhivad elektrivoolu ja teised ei juhi; 3) teab, et niiske keskkond juhib elektrivoolu ja et elekter võib olla ka ohtlik; 4) oskab pistikut pistikupesast õigesti välja tõmmata; 5) eristab töötavat ja mittetöötavat vooluringi; 6) teeb katsega kindlaks elektrit juhtivad ja mittejuhtivad ained ning rakendab saadud teadmisi elektririistade ohutul kasutamisel; 7) kasutab elektrit säästlikult; oskab käsitseda majapidamis- ja olmeelektroonikat ning elektroonikaseadmeid; 8) saab aru elektri säästmise vajalikkusest; 9) saab aru, et koduses majapidamises kasutatav elekter on inimesele ohtlik ja sellega ei tohi mängida.	Vooluring. Elektrijuhid ja mitteelektrijuhid. Elektri kasutamine ja säästmine. Ohutusnõuded. Magnetnähtused. Kompas. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: • Lihtsa vooluringi koostamine (lülitite vajalikkuse kindlakstegemine, võrdlemine, omakoostatud vooluringi võrdlemine klassis kasutatava vooluringiga, järeldamine). • Ainete elektrijuhtivuse kindlakstegemine (õpilane teeb katseliselt kindlaks, kas aine juhib elektrit või mitte). Koduse elektritarbimisega tutvumine, elektri säästmise võimalustega tutvumine. • Püsomagnetitega tutvumine. Välitöö õues: põhja- ja lõunasuuna kindlakstegemine kompassi abil (teema: plaan ja kaart). • Inseneritöö – ekskursioon Mektorysse, TTÜsse. • Ohutus ja tervishoid seoses elektriga – plakatid, juhendmaterjalid. • Energia kokkuhoiu arvutamine. Projekt “Elekter ja magnetism”
Organismid elupaigad	Loomade ja taimede kohastumused on	Õpilane:	Taimede ja loomade eluavalused: toitumine ja kasvamine. Veetaimede ja -loomade erinevus

	kujunenud välja väga pika aja jooksul ning on mõjutatud nende elupaigast.	1) teab õpitud maismaaloomi ja -taimi, teab loomade ja taimedega seotud ohtusid ning looduslikke ohte; 2) kasutab õppetekstides leiduvaid loodusteaduslikke mõisteid suulises ja kirjalikus kõnes; 3) kirjeldab taimede ja loomade välisehitust, seostab selle elupaiga ja kasvukohaga ning toob näiteid nende tähtsusest looduses ja vajadust kaitsta 4) teab, et organism hingab, toitub, kasvab, paljuneb; 5) kirjeldab õpitud maismaaloomade välisehitust, toitumist ja kasvamist, seostab neid elupaigaga ja vajadust kaitsta elupaikasad. 6) teab õpitud veetaimi ja -loomi; 7) teab, et on olemas erinevad elupaigad, et erinevatel organismidel on erinevad nõuded elukeskkonnale; 8) teab maismaa- ja veetaimede põhierinevusi; 9) vaatleb taimi ja loomi erinevates elukeskkondades; 10) suhtub hoolivalt elusolenditesse ja nende vajadustesse; 11) väärtustab veetaimede ja -loomade mitmekesisust ja tähtsust looduses;	maismaa organismidest. Organismide mitmekesisuse olulisus. Organismide kaitsmise erinevad võimalused. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: • Ühe taime või looma uurimine, ülevaate koostamine. • Loomaaia või loomapargi külastus • Üle-kooliline keskkonnakonverents erinevate ettekannetega, plakatitega • Mondo filmiõhtud ja sellele järgnevad töötoad • Terviku kaardistamine – inimese tervis ja heaolu = loomade ja taimede heaolu = harmooniline maailm. Projekt “Eesti keskkonna- ja looduskaitse”
--	--	--	--

		12) väärtustab uurimuslikku tegevust.	
Organismide rühmad ja kooselu	Loomade ja taimede kohastumused on kujunenud välja väga pika aja jooksul ning on mõjutatunud nende elupaigast. Iga organism on looduse toimimiseks oluline.	Õpilane: 1) kirjeldab õpitud loomaliikide eluviise ja elupaiku; 2) oskab seostada loomade ehituslikke ja käitumuslikke eripärasid nende elukeskkonnaga; 3) tunneb ära õpitud loomi piltide järgi ja looduses; 4) teab, et igal liigil on nimi; 5) teab, et ühte liiki kuuluvad organismid on sarnased; 6) teab, et looduses on kõik omavahel seotud, et toiduvõrgustike abil saab iseloomustada organismidevahelisi suhteid; 7) koostab õpitud liikidest lihtsamaid toiduahelaid; 8) mõistab, et (liiki)de mitmekesisus on üks loodusrikkusi; 9) mõistab, et iga organism on looduses tähtis; 10) saab aru, et kõik taimed ja loomad on vajalikud, et nad on osa loodusest ja neid peab kaitsma; 11) mõistab, et seemned on elusorganismid ning neid tuleb kaitsta nagu teisigi organisme.	Teema käsitlus koos eelneva teemaga! Taimede mitmekesisus. Loomade mitmekesisus. Seente mitmekesisus. Liik, kooslus, toiduahel. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: • Lihtsa kollektsiooni koostamine mõnest organismirühmast. • Looma välisehituse ja eluviisi uurimine. • Üle kooliline keskkonnakonverents erinevate ettekannetega, plakatitega • Mondo filmiõhtud ja sellele järgnevad töötoad • Terviku kaardistamine – inimese tervis ja heaolu = loomade ja taimede heaolu = harmooniline maailm • Liikide võrdlus. Projekt “Eesti keskkonna- ja looduskaitse”

2.1.6. Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides, vajadusel ka baasõppe tundides.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Maailmaruum	Astronoomia on täheteadus, mis uurib kosmilisi objekte ja universumit. Päikesesüsteem on planeetide süsteem, mille keskseks kehaks on Päike ja selle ümber tiirlevad 8 planeeti. Maa on kolmas planeet Päikesesüsteemis. Päev ja öö tekivad Maa pöörlemisel ümber oma telje.	Õpilane: 1) tunneb huvi maailmaruumi ehituse vastu 2) märkab tähistaeva ilu; 3) nimetab Päikesesüsteemi planeedid; 4) kirjeldab joonise põhjal Päikesesüsteemi ehitust; 5) kirjeldab praktilise töö tulemusena loodud mudeli põhjal Päikese ning planeetide suhtelisi suurusi ja omavahelisi kaugusi; 6) mudeldab Kuu tiirlemist ümber Maa; 7) mudeldab Maa tiirlemist ümber Päikese; 8) mudeldab Maa pöörlemist ning põhjendab gloobuse ja valgusti (taskulambi) abil öö ja päeva vaheldumist Maal; 9) kirjeldab tähtede asetust galaktikas; 10) teab, et Päikesesüsteem asub galaktikas nimega Linnutee; 11) jutustab müüti Suurest Vankrist;	Päike ja tähed. Päikesesüsteem. Tähistaevas. Tähtkujud. Suur Vanker ja Põhjanaan. Galaktikad. Astronoomia. Mõisted: maailmaruum, Päike, Maa, Kuu, tiirlemine, pöörlemine, ööpäev, aasta, täht, planeet, satelliit, Päikesesüsteem, tähtkuju, Suur Vanker, Põhjanaan, galaktika, astronoomia. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: • Õpilased joonistavad oma valikul pildi mõnest taevakehast, tähtkujust või universumi osast, mis neile huvi pakub, tutvustavad kaaslastele, miks just sellise objekti valisid. Binokliga vaatamise harjutus: väiksemates rühmades (3–5 õpilast) vaadatakse mingit loodusobjekti (kivi, puu, lind vm), õpitakse vaadet teravustama, ühiselt kirjeldatakse nähtut või joonistatakse objekt. Võimalusel võib teleskoobiga taeva vaatlusi teha. • Tähistaeva vaatlused (rühmas lepitakse kokku, mida kodus toimuva õhtuse vaatluse käigus vaadelda, kuidas vaatlustulemused üles märkida, järgnevas ringitunnis esitleda)

		12) leiab taevafääril ja taevakaardil Suure Vankri ja Põhjanaela ning määrab põhjasuuna; 13) teab, et astronoomid uurivad kosmilisi kehi; 14) eristab astronoomiat kui teadust ja astroloogiat kui inimeste uskumist; 15) leiab eri allikaist infot maailmaruumi kohta etteantud teemal, koostab ja esitab ülevaate.	• Tähtkujude märkimine taevakaardil (J. Jaaniste jt. õpimapp või mõni teine taevakaart, millelt otsida tähtkujusid). • Taevavaatlused (kuu jooksul koos vanematega, soovitatav edastada meili teel vanematele lihtne vaatlusjuhend). • Maalimine – tumedale paberile guaššvärvidega öise tähistaeva pilt, valminud töödest koostatakse näitus. • Tumedale paberile hõbedase tindipliatsiga tähtkujude joonistamine ja legendi väljamõtlemine. • Kuu faasid (täiskuu, kasvav ja kahanev kuu, noorkuu) voolitakse alusele plastiliinist või värvitakse tumedale paberile. • Rühmades öö ja päeva vaheldumise ja Kuu faaside muutumise lavastamine (vajalikud vahendid: taskulamp (Päike), tenniseball (Kuu), kummipall (Maa)) Projekt “Päikesesüsteemi saladused”
Planeet Maa	Maakeral leiavad aset mitmed loodusprotsessid, mis kujundavad siinseid tingimusi. Kaartidelt ja gloobuselt saab palju andmeid välja lugeda.	Õpilane: 1) huvitub Maal toimuvatest loodusprotsessidest, nende toimumise põhjustest ja tagajärgedest; 2) kirjeldab gloobust kui Maa mudelit: kuju, pöörlemine, leppemärkide tähendus; 3) teab, mida tähendab väljend „poliitiline kaart“; 4) nimetab riigi geograafilise asendi tunnused;	Gloobus kui Maa mudel. Maa kujutamine kaartidel. Erinevad kaardid. Mandrid ja ookeanid. Suuremad riigid Euroopa kaardil. Geograafilise asendi iseloomustamine. Eesti asend Euroopas. Looduskatastroofid: vulkaanipursked, maavärinad, orkaanid, üleujutused. Mõisted: gloobus, mudel, looduskaart, riikide kaart, kontuurkaart, atlas, ekvaator, põhja- ja lõunapoolkera, põhja- ja lõunapoolus, manner, ookean, meri, geograafiline asend, riigipiir,

		5) iseloomustab maailma poliitilise kaardi järgi etteantud riigi, sh Eesti geograafilist asendit; 6) leiab atlase kaardilt kohanime registre järgi tundmatu koha; 7) kirjeldab vulkaanipurset (tuhapilv, mürgised gaasid, laavavoolud) ja sellega kaasnevaid ohtusid loodusele, sh inimesele. Teab, et Maa sisemuses on piirkondi, kus kivimid pole kõvad. 8) toob näiteid erinevate looduskatastroofide kohta ning iseloomustab nende mõju loodusele ja inimeste tegevusele.	naaberriik, vulkaan, laava, lõõr, maavärin, orkaanid, üleujutused. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: • Tootsi maakera meisterdamine: ümara õhupalli peale kleepida PVA- liimiga makulatuuriribad, lasta kuivada ja värvida helesiniseks; poolkerade kaardilt lõigata välja mandrid (mitte täpselt rannikujoont mööda, vaid õpilaste käelisi oskusi arvestades); kleepida mandrid maakerale õigetes kohtadesse. • Kihilise Maa meisterdamine plastiliinist. Kahekesi (paarides) voolitakse plastiliinist väike kihiline maakera (tuum, vahevöö, maakoor), mis lõigatakse pooleks. • Vulkaani ehitamine. Projekt “Meie kodu planeet Maa”
Elu mitmekesisus maal	Elusolendite mitmekesisus ja olulisus on võluv. Rakud on organismide ehituskivid ja need on taimedes, loomades, seentes ja bakterites erinevad. Elusolendid vajavad erinevaid keskkonnatingimusi. Elu on Maal igalpool.	Õpilane: 1) tunneb huvi loodusteaduste õppimise vastu; 2) märkab looduse ilu ja erilisust, väärtustab bioloogilist mitmekesisust; 3) märkab elusolendite eluavaldusi ja arvestab neid oma igapäevaelus; 4) oskab kasutada valgusmikroskoopi; 5) selgitab ühe- ja hulkraksete erinevust; 6) nimetab bakterite eluavaldusi ning tähtsust looduses ja inimese elus;	Organismide mitmekesisus: ühe- ja hulkraksed organismid. Organismide eluavaldused: toitumine, hingamine, paljunemine, kasvamine, arenemine, reageerimine keskkonnatingimustele. Elu erinevates keskkonnatingimustes. Elu areng Maal. Mõisted: rakk, üherakne organism, bakter, hulkrakne organism, toitumine, hingamine, paljunemine, kasvamine, arenemine, keskkonnatingimused, kõrb, vihmamets, mäestik, jäävöönd, kivistised, hiidsisalikud ehk dinosaurused.

		7) võrdleb taimede, loomade, seente ja bakterite eluavaldusi; 8) toob näiteid taimede ja loomade kohastumise kohta kõrbes, vihmametsas, mäestikes ning jäävööndis; 9) teab, et kõik organismid koosnevad rakkudest; 10) teab, et keskkonnatingimused erinevad Maal; 11) nimetab organismide eluavaldused.	Praktilised tööd ja IKT rakendamine: ● Pärmiseen on elusorganism Mikroskoobi kasutamine ja valmis preparaatide vaatlemine ning joonistamine vihikusse ● Bakterid ja seened meie ümber - eksperiment ● Eluslooduse rakuline ehitus. Sibula rakkude vaatlus. Poolita sibul, koori, tõmba pintsettidega sibulalt õhuke kest maha, suru see vastu aknaruutu ja uuri tugeva suurendusega luubiga kesta rakulist ehitust. Sibularakke võib vaadata ka mikroskoobis. ● Puulehtedest herbaariumi tegemine. Uurida lehe kuju, rootsusid, serva ja nende põhjal leida, mis liigist puu on ● Vaatluspäeviku täitmine – paari nädala jooksul vaadelda, milliseid loomariigi esindajaid märkasid kodu ümbruses. Küsida ka vanematelt ja naabritelt, milliseid loomi on nad erinevatel aastaaegadel kodu lähedal märganud. Joonistada või kirjutada vaatluspäevikusse, millised loomad elavad kodu lähedal kevadel, suvel, sügisel, talvel. Vaatluspäevikute ringikaaslastele tutvustamine (st läbi aasta kestav vaatlus!) ● Mäng „Päikesekonserv” (eluks vajaliku energia päritolu), Keskkonnamängude kogumik II, Tartu, 2005, lk 19 ● Uurimus missuguses keskkonnas kasvavad hallitusseened kõige paremini? Projekt “Päikesesüsteemi saladused”
--	--	--	--

Inimene	Tervislik eluviis ja keskkonnasäästlik käitumine pikendab inimese ja maakera eluiga. Meie elu sõltub paljudest teistest elusorganismidest. Loomadel esineb sarnaseid elundeid ja igal elundil on oma eesmärk.	Õpilane: 1) väärtustab inimest ja tema vajadusi ning tervislikke eluviise; 2) mõistab, et inimene on looduse osa ning tema elu sõltub loodusest; 3) toimib keskkonnateadliku tarbijana ning väärtustab tervislikku toitu; 4) kirjeldab inimese elundkondade ülesandeid ja talitluse üldisi põhimõtteid ning vastastikuseid seoseid; 5) seostab inimese ja teiste organismide elundeid nende funktsioonidega; 6) võrdleb inimest selgroogsete loomadega; 7) analüüsib lihtsa katse või mudeli järgi inimese elundi või elundkonna talitust; 8) toob näiteid taimede, loomade, seente ja bakterite tähtsuse kohta inimese elus; 9) põhjendab tervisliku eluviisi põhimõtteid ning koostab tervisliku päevamenüü; 10) nimetab inimese elundkondade tähtsamaid elundeid; 11) teab, et inimene ja tema eellased kuuluvad loomariiki;	Inimese ehitus: elundid ja elundkonnad. Elundkondade ülesanded. Organismi terviklikkus. Tervislikud eluviisid. Inimese põlvnemine. Inimese võrdlus selgroogsete loomadega. Taimed, loomad, seened ja mikroorganismid inimese kasutuses. Mõisted: elund, kude, elundkond, nahk, lihased, luustik, süda, veresoon, arter, veen, kopsud, maks, magu, soolestik, peensool, jämesool, pärak, meeleeelundid, närvid, peajaaju, seljaaju, munandid, munasarjad, emakas, viljastumine, näärmed, neerud. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: • Minu keha mõõtmed (pikkus, laius, kaal, kopsumaht, pulss, südamelöögid jne) • Tapeedile joonistada enda keha piirjooned ja siis vastavalt sellele, mis teema on tunnis - joonistada organeid ja kirjutada juurde nende ülesandeid. • Kopsumudeli ehitamine • Probleemipõhine uurimusprojekt "Mis juhtub minu organismiga, kui ma ei ela tervislikult" • Uurimus: kuidas mõjutab treening minu pulssi (lastele lihtne õpetada pulsi mõõtmist ja koos sellega hüpoteesi seadmist ning teaduslikku uurimusmeetodit) Projekt "Keha kui masin"
----------------	--	--	---

		12) teab, et paljude loomade ja inimese ehituses on sarnaseid jooni; 13) teab erinevate elusorganismide tähtsust inimese elus.	
--	--	--	--

2.1.7. Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

Õppeainet õpitakse 3 tundi nädalas, kokku 105 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides, vajadusel ka baasõppe tundides.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Jõgi, järv. Vesi kui elukeskkond	Jõgedes ja järvedes elab loomi ja taimi, kes on kohastunud üksteise ja veekogu tüübi suhtes. Kõik uurimused saavad alguse küsimusest, mis viib meid katsetama või vaatlusi tegema.	Õpilane: 1) väärtustab siseveekogude maastikulist mitmekesisust; 2) märkab inimtegevuse mõju kodukoha siseveekogudele; 3) väärtustab veetaimede ja -loomade mitmekesisust ja tähtsust looduses; 4) väärtustab uurimuslikku tegevust; 5) käitub siseveekogude ääres keskkonnateadlikult ja -hoidlikult ning järgib ohutusnõudeid; 6) kirjeldab loodusteadusliku meetodi rakendamist veekogu uurimisel; 7) oskab läbi viia loodusteaduslikku uurimust veekogu kohta ja esitada uurimistulemusi; 8) nimetab ning näitab kaardil Eesti suuremaid jõgesid ja järvi;	Loodusteaduslik uurimus. Veekogu kui uurimisobjekt. Eesti jõed. Jõgi ja selle osad. Vee voolamine jões. Veetaseme kõikumine jões. Eesti järved, nende paiknemine. Taimede ja loomade kohastumine eluks vees. Jõgi elukeskkonnana. Järvevee omadused. Toitainete sisaldus järvede vees. Elutingimused järves. Jõgede ja järvede elustik. Toiduahelate ja toiduvõrgustike moodustumine tootjatest, tarbijatest ning lagundajatest. Jõgede ja järvede tähtsus, kasutamine ning kaitse. Kalakasvatus. Mõisted: jõgi, jõesäng, suue, lähe, peajõgi, lisajõgi, jõestik, jõe langus, voolukiirus, kärestik, juga, suurvee, madalvesi, järv, umbjärv, lābivoolujärv, rannajärv, tootjad, tarbijad, lagundajad, toiduahel,

		9) iseloomustab ja võrdleb kaardi ning piltide järgi etteantud jõgesid (paiknemine, lähe ja suue, lisajõed, languse ja voolukiiruse seostamine); 10) iseloomustab vett kui elukeskkonda, kirjeldab elutingimuste erinevusi jõgedes ja järvedes ning selgitab vee ringlemise tähtsust järves; 11) kirjeldab jõe ja järve elukooslust, nimetab jõgede ja järvede tüüpilisemaid liike; 12) toob näiteid taimede ja loomade kohastumuste kohta eluks vees ja veekogude ääres; 13) koostab uuritud veekogu toiduahelaid/toiduvõrgustikke; 14) teab jõe ja järve elukoosluste tüüpilisi liike; 15) selgitab, kuidas loomad vees hingavad ja liiguvad; 16) teab Eesti suuremaid järvesid ja jõgesid; 17) tunneb pildil ära joa ja kärestiku; 18) selgitab maismaa ja veetaimede erinevusi; 19) selgitab veeõitsengu põhjuseid. 20) sõnastab uurimisküsimusi /- probleeme ja kontrollib hüpoteese; 21) kavandab õpetaja juhendamisel lihtsamaid praktilisi töid;	toiduvõrgustik, hõljum, rohevetikas, vesikirp, veeõitsemine, kaldataim, veetaimed, lepiskala, röövkala. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: • Öppekäik veekogu (jõgi, oja, kraav või järv, tiik) äärde: asukoha kirjeldamine, asendiplaani visandamine • probleemide ja uurimisküsimuste sõnastamine, seejärel andmete kogumine, näiteks: õhu ja vee temperatuuri, vee läbipaistvuse, voolukiiruse mõõtmine • vee-elustiku (taimed, loomad) kirjeldamine või fotografeerimine • miks jõgi lookleb • miks mõnes kaldalõigus on taimi ja teises pole • inimõju hindamine jms sõltuvalt veekogust Praktilised katsed: Kas keha upub/ei upu vees? raskusjõud, üleslükkejõud, tihedus. Kuidas kalad vees liiguvad? Ujupõie tähtsus sügavuse reguleerimisel. Praktiline töö märgumise ja mittemärgumise kohta. Märg nagu kass – kas kasukas saab märjaks? Nagu hane selga vesi – miks veelindude suled ei märgu? Mis juhtub veelindudega naftareostuse puhul? Vee-elustiku vaatlus ja mitmekesisuse määramine
--	--	---	--

		22) teeb katseid, järgides praktilise töö juhendeid; 23) arutleb loodusteadusliku uurimuse ja praktiliste tööde juhendite üle; 24) kasutab ohutusnõudeid järgides õigesti sobilikke mõõtevahendeid; 25) analüüsib andmeid, teeb järeldusi ja esitab uuringu tulemusi; 26) leiab eri allikatest loodusteaduslikku teavet ning hindab infoallika usaldusväärsust; 27) oskab vastandada teaduslikku ja mitteteaduslikku seletust.	Praktiline töö: Millest sõltub gaaside sisaldus vees (limonaadipudel külmikus ja soojas kohas)? Kalakasvatus – miks peab kaladele vette hapniku lisama? Miks osa veekogusid talvel ummuksisse jääb? Praktiline töö: Kas vesi on hea lahusti – millised ained lahustuvad vees? Kas lahustunud ainet saab veest veel kätte (veepuhastuse põhimõte)? Miks erinevad vee omadused umbjärves ja läbivoolujärves? Rannajärvede teke ja vee omadused. Projekt “Veekogude salapärase elu”
Vesi kui aine, vee kasutamine	Vesi esineb looduses vedelas, gaasilises ja tahkes olekus ning igas olekus omab vesi erinevaid füüsikalisi omadusi. Joogivesi on eluks väga oluline ning selle puhtuse hoidmisel ja saamisel on meil kõigil suur roll.	Õpilane: 1) tunneb huvi looduse uurimise vastu ja väärtustab uurimistegevust; 2) väärtustab säästvat eluviisi ja toimib keskkonnateadliku veetarbijana; 3) võrdleb tahkiseid, vedelikke ja gaase nende üldiste omaduste seisukohast (kuju, ruumala); 4) teab, et veeaur on aine gaasilisena ja selle üldised omadused on samasugused nagu õhul; 5) võrdleb jääd, vett ja veeauru; 6) teab, et vesi jäätumisel paisub, ja põhjendab jää ujumist vees;	Vee omadused. Vee olekud ja nende muutumine. Vedela ja gaasilise aine omadused. Vee soojuspaisumine. Märgamine ja kapillaarsus. Põhjavesi. Joogivesi. Vee kasutamine. Vee reostumine ja kaitse. Vee puhastamine. Mõisted: aine, tahkis, vedelik, gaas, aurumine, veeldumine, tahkumine, sulamine, soojuspaisumine, märgamine, kapillaarsus, aine olek, kokkusurutavus, voolavus, lenduvus, põhjavesi, allikas, joogivesi, setitamine, sõelumine, filtrimine. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: Projekti idee: “Veeuurimismapp” Praktilised laboritööd, kus jälgitakse teadusliku

		7) kirjeldab jää sulamistemperatuuri ja vee keemistemperatuuri mõõtmise katset; 8) teab, et veeaur on vesi gaasilises olekus; 9) teab, et jää sulamistemperatuur on sama mis vee tahkumis(külmumis)temperatuur; 10) nimetab jää sulamis- ja keemistemperatuuri; 11) kirjeldab vee keemist; 12) kirjeldab veeauru kondenseerumist keeva vee kohal (külm keha ja niiske õhu jahtumine); 13) kirjeldab vee soojuspaisumise katset ja kujutab vaadeldavat joonisel; 14) põhjendab, miks vett soojendatakse anuma põhjast; 15) kirjeldab märgamist ja mittemärgamist ning toob näiteid märguvatest ja mittemärguvatest ainetest, kirjeldab kapillaarsuse katseid ja toob näiteid kapillaarsuse ilmnemisest looduses; 16) kirjeldab vee puhastamise katseid; 17) hindab kodust tarbevee hulka ööpäevas ja teeb ettepanekuid tarbevee hulga vähendamiseks;	uurimustöö meetodit ja koostatakse protokollid - valmib põhjalik veeuurimismapp. Praktiline töö: veetermomeeter Kapillaarsuse katse (peenikeste kapillaarsustorukestega ja värvitud veega) ning mitu veetilka mahub mündile (adhesioon ja kohesioon) Vee kasutamine – WC, nõudepesu, dušš jms – kodune veetarbimise jälgimine. Praktiline töö: kui palju kulub tunnis vett, kui kraan tilgub? Jms. Ajurünnak: kuidas koolis vett kokku hoida vms. Koostöö lapsevanematega – veearvesti näidu põhjal veekulu arvestamine, rakendada säästuvõtteid. Veefiltri meisterdamine (0,5 l pudel põhjas kruus, süsi, liiv muld. Võib ka proovida lihtsalt aktiivsõega ning keetmisega ja vaadata mikroskoobi all mis juhtub bakteritega)
--	--	--	--

		18) teeb juhendi järgi vee omaduste uurimise ja vee puhastamise katseid; 19) selgitab põhjavee kujunemist ja võrdleb katse abil erinevate pinnaste vee läbilaskvust; 20) kirjeldab joogivee saamise võimalusi ning põhjendab vee säästliku tarbimise vajadust; 21) toob näiteid inimtegevuse mõju ja reostumise tagajärgede kohta veekogudele.	
Asula elukeskonnana	Linnalised ja maa-asulad erinevad oma liikide poolest, sest elutingimused on erinevad. Nii linna- kui maa-asulatel on oma plussid ja miinused. Samblikud on õhupuhtuse indikaatorid.	Õpilane: 1) näitab kaardil Eesti maakonnakeskusi ja suuremaid linnu; 2) võrdleb erinevate teabeallikate järgi oma koduasulat mõne teise asulaga; 3) kirjeldab elutingimusi asulas ning toob näiteid inimkaaslejate loomade kohta; 4) koostab asulat iseloomustavaid toiduahelaid; 5) võrdleb keskkonnatingimusi maa-asulas ja linnas; 6) toob näiteid asula elustikku ja inimese tervist kahjustavate tegurite kohta; 7) hindab kodukoha õhu seisundit samblike esinemise põhjal;	Elukeskkond maa-asulas ja linnas. Eesti linnad. Koduasula plaan. Elutingimused asulas. Taimed ja loomad asulas. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: • Eestit või oma kodumaakonda tutvustava ülevaate koostamine; • õppekäik asula elustikuga tutvumiseks; • keskkonnaseisundi uurimine koduasulas; • minu unistuste asula – keskkonnahoidliku elukeskkonna mudeli koostamine. • Rühmatöö: Maa ja linna elukeskkonna võrdlemine, plusside ja miinuste väljatoomine (SWOT-analüüs). Projekt “Maapind minu jalgade all”

		8) teeb ettepanekuid keskkonnaseisundi parandamiseks koduasulas.	
Pinnavormid ja pinnamood	Eesti pinnavormide meister oli mandrijää. Igal pinnavormil on oma lugu, kuidas ta sündis ja areneb.	Õpilane: 1) kirjeldab samakõrgusjoonte järgi pinnavormi kuju, absoluutset ja suhtelist kõrgust ning nõlvade kallet; 2) kirjeldab kaardi järgi oma kodumaakonna ja Eesti pinnamoodi, nimetades ning näidates pinnavorme kaardil; 3) toob näiteid mandrijää mõju kohta Eesti pinnamoe kujunemisele; 4) selgitab pinnamoe mõju inimtegevusele ja toob näiteid inimtegevuse mõju kohta koduümbruse pinnamoele.	Pinnavormid, nende kujutamine kaardil. Kodukoha ja Eesti pinnavormid ning pinnamood. Suuremad kõrgustikud, madalikud ja tasandikud, Põhja-Eesti paekallas. Mandrijää osa pinnamoe kujunemises. Pinnamoe mõju inimtegevusele ja inimese kujundatud pinnavormid. Mõisted: pinnavorm, kungas, org, nõgu, mägi, nõlv, alam, samakõrgusjoon, suhteline ja absoluutne kõrgus, kõrgustik, tasandik, madalik, paekallas, pinnamood, mandrijää, voor, moreen, rändrahn. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: • künka mudeli koostamine (savist) ning künka kujutamine kaardil samakõrgusjoontega; • koduümbruse pinnavormide ja pinnamoe kirjeldamine. • Plaanil kujutatud pinnavormide modelleerimine plastiliinist (või liivakastis, kaugushüppe liivakastis), ideaalmaastiku kujundamine. • Orienteerumismängud kooliümbruses • Eesti pinnamoe kujundaja - jää. Õpe Jääajakeskuses Projekt "Maapind minu jalgade all"

Soo elu-keskkonnana	Sood on magevee reservuaarid - meie suur rikkus	Õpilane: 1) kirjeldab kaardi järgi soode paiknemist Eestis ja oma kodumaakonnas; 2) oskab põhjendada Eesti sooderohkust; 3) selgitab soode kujunemist ja arengut; 4) seostab raba kui elukeskkonna eripära turbasambla ehituse ja omadustega; 5) võrdleb taimede kasvutingimusi madalsoos ja rabas; 6) koostab soo kooslust iseloomustavaid toiduahelaid; 7) selgitab soode tähtsust ja kaitse vajadust; 8) kirjeldab soo arenguetappe; 9) suhtub vastutustundlikult soo elukeskkonda.	Soo elukeskkonnana. Soode teke ja paiknemine. Soode areng: madalsoo, siirdesoo ja raba. Elutingimused soos. Soode elustik. Soode tähtsus. Turba kasutamine. Kütteturba tootmise tehnoloogia. Mõisted: madalsoo, siirdesoo, raba, älves, laugas, turbasammal, turvas. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: sookoosluse uurimine õppekäigu, mudelite või veebimaterjalide põhjal; turbasambla omaduste uurimine; kollektsiooni koostamine õppekursioonil. Praktiline töö: turbasambla omaduste uurimine. Kui palju vett mahub turbasamblasse? Turba ja mulla võrdlemine (seda võib teha ka 6. klassi teema „Muld“ juures). Turbapreparaadi valmistamine mikroskopeerimiseks Rühmatöö: soode tähtsuse väljatoomine (rühmad võivad tutvuda erinevate soodega). Soo kui vaba aja veetmise koht (matkarajad, marjad). Sood kui puhta vee reservuaarid. Sood kui kaitsealad, looduskaitse põhimõtetega tutvumine ühe soo näitel. Võib koostada käitumisjuhise, kuidas soos liikuda jms. Kohtumine soouurijaga Tallinna Ülikoolis Projekt “Maapind minu jalgade all”
----------------------------	---	---	---

2.1.8. Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

Õppeainet õpitakse 4 tundi nädalas, kokku 140 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides, vajadusel ka baasõppe tundides.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Muld elukeskkonnana	Muld tekib kivimite murenemise ja surnud organismide (peamiselt taimede) lagunemissaadustest. Mulla omadused sõltuvad lähtekivimist ja selles elavast elusloodusest.	Õpilane: 1) kirjeldab ja võrdleb erinevaid mullaproove, nimetades mulla koostisosi; 2) põhjendab katsega, et mullas on õhku ja vett; 3) selgitab muldade kujunemist ja mulla tähtsust looduses; 4) tunneb mullakaeves ära huumushorisoni; 5) kirjeldab huumuse teket ja selle osa ainerings (teab, et taimed kinnituvad mulda juurtega, hangivad juurte abil mullast vett ja selles lahustunud toitaineid, mis taime lagunedes taas mulda jõuavad).	Mulla koostis. Muldade teke ja areng. Mullaorganismid. Aineringe. Mulla osa kooslustes. Mullakaeve. Vee liikumine mullas. Mõisted: muld, kivimite murenemine, mulla tahke osa, mullasõmerad, mullaõhk, mullavesi, huumus, huumushorisont, liivmuld, savimuld. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: • mullaproovide (põllult, niidult, metsas, sooservalt) võtmine, kirjeldamine ja võrdlemine. • vee- ja õhusisalduse kindlakstegemine mullas; • mulla ja turba võrdlemine; • mullakaeve kirjeldamine ühe õpitava koosluse (aia, põllu, metsa, niidu) näitel. • Komposti valmistamine - klassi enda komposti nurk (komposter) - täidetav ja vaadeldav terve aasta jooksul. • https://www.keskkonnaharidus.ee/program/mullast-algab-mets/ Projekt "Kooliaed"

Aed ja põld elukeskkonnana	Muld on kasvukeskkond taimedele, mis omakorda on meile oluliseks toiduallikaks.	Õpilane: 1) selgitab fotosünteesi tähtsust orgaanilise aine tekkes; 2) kirjeldab mullaelustikku ning toob näiteid seoste kohta erinevate mullaorganismide vahel; 3) toob esile aia- ja põllukoosluse sarnasused ning selgitab inimese rolli nende koosluste 4) kujunemises; 5) tunneb õpitud kultuurtaimi ja rühmitab neid; 6) koostab õpitud liikidest toiduahelaid ja toiduvõrgustikke; 7) toob näiteid saagikust mõjutavate tegurite kohta; 8) võrdleb keemilist ja biotõrjet ning põhjendab, miks tasub eelistada mahepõllumajanduse tooteid; 9) toob näiteid muldade kahjustumise põhjuste ja nende tagajärgede kohta; 10) toob näiteid põllumajandussaaduste osa kohta igapäevases toidus; 11) mõistab, et keskkonnatingimuste muutmine inimese poolt häirib looduslikku tasakaalu; 12) mõistab, et inimene on looduse osa ning elu sõltub põllumajandusest ja loodusvaradest; 13) väärtustab tervislikku toitu, eelistab eestimaist.	Mulla viljakus. Aed kui kooslus. Fotosüntees. Aiataimed. Viljapuuad, juurviljaaed ja iluaed. Põld kui kooslus. Keemilise tõrje mõju loodusele. Mahepõllumajandus. Inimtegevuse mõju mullale. Mulla reostumine ja hävimine. Mulla kaitse. Mõisted: fotosüntees, väetis, viljavaheldus, liblikõielised, mügarbakterid, sümbioos, kultuurtaim, umbrohi, kahjurid, taimehaigused, keemiline tõrje, biotõrje, mahepõllumajandus, köögi- ja puuvili, sort, maitsetaim, ravimtaim, iluaed. Praktilised tööd: • komposti tekkimise uurimine; • ühe aia- või põllutaimega seotud elustiku uurimine; • aia- ja põllukultuuride kirjeldamine ning võrdlemine, kasutades konkreetseid näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale; • uurimus aia- ja põllusaaduste osast igapäevases menüüs või uurimus ühe põllumajandussaaduse (sh loomakasvatussaaduse) töötlemisest toiduaineks. • Fotosünteesi katse elodea tagurpidi gaseeritud vees ja lapsed loevad mitu mulli minutis varrelt eraldub. • Kooliümbruse kujundus – kas midagi saaks muuta? Kooliaia rajamine (kastipõllumajandus). Eelnevalt mõne aiandi ja/või põllumajandustootmise külastus
-----------------------------------	---	--	---

			Katsed - milliseid tingimusi vajavad taimed idanemiseks ja kasvamiseks? Projekt "Kooliaed"
Mets elukeskkonnana	Mets on Eesti rikkus ja seda peame hoidma. Erinevates metsatüüpides on erinevad keskkonnatingimused ja seetõttu elavad seal erinevad liigid. Metsa majandamine tähendab metsa kasvatamist, kasutamist, korraldamist ja kaitset	Õpilane: 1) kirjeldab metsa kui ökosüsteemi, sh keskkonnatingimusi metsas; 2) võrdleb männi ja kuuse kohastumust; 3) iseloomustab ja võrdleb peamisi metsatüüpe kasvutingimuste järgi; 4) võrdleb metsatüüpide erinevates rinnetes kasvavaid taimi; 5) koostab metsakooslust iseloomustavaid toiduahelaid ja toiduvõrgustikke; 6) selgitab, kuidas kaitsta elurikkust metsas; 7) selgitab loodus- ja majandusmetsade kujunemist, nimetab säästva metsanduse põhimõtteid. 8) käitub metsas keskkonnateadlikult ja -hoidlikult ning järgib ohutusnõudeid. 9) toob näiteid erinevate organismide eluavalduste ja omavaheliste seoste kohta erinevatel aastaaegadel metsas.	Elutingimused metsas. Mets kui elukooslus. Eesti metsad. Metsarinded. Nõmme-, palu-, laane- ja salumets. Eesti metsade iseloomulikud liigid, nendevahelised seosed. Metsade tähtsus ja kasutamine. Puidu töötlemine. Metsade kaitse. Mõisted: ökosüsteem, põlismets, loodusmets, majandusmets, jahiulukid, sõralised, tippkiskja, metsarinded, metsatüübid: nõmmemets, palumets, salumets, laanemets. Praktilised tööd: - tutvumine metsa kui koosluse ja selle elustikuga, uurida mulla ja metsatüübi sõltuvust ja seoseid. - Eesti metsade valdavate puuliikide võrdlemine, kasutades nädisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale; - uurimus: mets igapäevaelus / metsaga seotud tarbeesemed; - metsloomade tegutsemisjälgede uurimine. - Tore materjal, millest ideid ammutada https://www.apollo.ee/puuvihik-ja-vaike-herbaarium.html http://sagadi.ee/looduskool/oppematerjalid

			- Nõmmemetsa, palumetsa, laanemetsa ja salumetsale iseloomuslikest liikidest läbi aastaaegade animafilmide loomine. - Projektiidee - lauamängu meisterdamine metsateemal (mõelda välja temaatiline taust, nupud, küsimused)
Õhk	Õhk on üks olulisemaid gaaside segusid, tänu millele saavad kõik organismid eksisteerida. Ilma kujundavad elemendid on õhutemperatuur, õhurõhk, õhuniiskus, sademed, tuul ja teised nähtused (pilvisus, äike jne) Hapnikul on oluline roll aineringes ja põlemisel.	Õpilane: - mõõdab õues õhutemperatuuri, hindab pilvisust ja tuule kiirust ning määrab pilvetüüpe ja tuule suunda; - võrdleb ilmakaardi järgi ilma (temperatuur, tuule suund, kiirus, pilvisus ja sademed) Eesti erinevates osades; - iseloomustab graafiku põhjal kuu keskmisi temperatuure ja sademete hulka ning tuuleroosi järgi valdavaid tuuli Eestis; - kirjeldab pildi või skeemi järgi veeringet; - iseloomustab õhku kui elukeskkonda ning kirjeldab elutingimuste erinevusi vees ja õhus; - selgitab hapniku rolli põlemisel, kõdunemisel ja organismide hingamisel ning hapniku tähtsust organismidele; - teab, et süsihappegaas tekib põlemisel, kõdunemisel ja organismide hingamisel;	Õhu tähtsus. Õhu koostis. Õhu omadused. Õhutemperatuur ja selle mõõtmine. Õhutemperatuuri ööpäevane muutumine. Õhu liikumine soojenedes. Õhu liikumine ja tuul. Kuiv ja niiske õhk. Pilved ja sademed. Veeringe. Ilm ja ilmastik. Sademete mõõtmine. Ilma ennustamine. Hapniku tähtsus looduslikes protsessides: hingamine, põlemine ja kõdunemine. Õhk elukeskkonnana. Organismide kohastumine õhkkeskkonnaga. Õhu saastumise vältimine. Mõisted: õhkkond, õhk, gaas, hapnik, süsihappegaas, lämmastik, tuul, tuule kiirus, tuule suund, kondenseerumine, pilved, sademed, veeringe, ilm, ilmastik, hingamine, põlemine, kõdunemine, Tolmlemine. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: õhu omaduste ja koostise uurimine: küünla põlemine suletud anumal; õhu kokkusurutavus; õhu paisumine soojenedes, veeauru kondenseerumine; kas õhk ruumis liigub? Miks õhk liigub?

		8) toob näiteid õhkkeskonnaga seotud kohastumuste kohta loomadel ja taimedel; 9) nimetab õhu saastumise põhjusi ja tagajärgi ning toob näiteid, kuidas vältida õhu saastumist.	• temperatuuri mõõtmine, pilvisuse ja tuule suuna määramine ning tuule kiiruse hindamine; • erinevate Eesti piirkondade ilma võrdlemine EMHI kodulehe ilmakaartide järgi. • Kooli katusele oma ilmajaam? Eeskujuks https://kurtnakool.ee/kool/ilmajaam/ • Praktiline töö: sademete mõõtmine sademetemõõtjaga või lume paksuse mõõtmine. • Koostada käitumisjuhise, mis aitaks vähendada õhu saastumist vms.
Läänemeri elukeskkonnana	Läänemeri on huvitav riimveeline veekogu, mille kaldal asub palju erinevaid riike ja kes kõik vastutavad tema heaolu eest. Läänemeri on Eesti kliima suur mõjutaja	Õpilane: 1) näitab kaardil Läänemere-äärseid riike ning suuremaid lahtesid, väinu, saari ja poolsaari; 2) võrdleb ilmakaartide, graafikute ja tabelite järgi rannikualade ning sisemaa temperatuure; 3) iseloomustab Läänemere-äärset asustust ja inimtegevust õpitud piirkonna näitel; 4) iseloomustab Läänemerd kui ökosüsteemi; 5) selgitab Läänemere vähese soolsuse põhjusi ja riimveekogu elustiku eripära; 6) võrdleb organismide elutingimusi järves ja meres; 7) kirjeldab erinevate vetikate levikut Läänemeres;	Vesi Läänemeres – merevee omadused. Läänemere asend ja ümbritsevad riigid, suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared. Läänemere mõju ilmastikule. Läänemere rannik. Elutingimused Läänemeres. Mere, ranniku ja saarte elustik ja iseloomulikud liigid ning nende vahelised seosed. Mere mõju inimtegevusele ja rannaasustuse kujunemisele. Läänemere reostumine ja kaitse. Mõisted: vee soolsus, segu, lahus, lahusti, riimvesi, rannajoon, rand, rannik, laug- ja järskrannik, rohevetikad, pruunvetikad, punavetikad, põhjaloomastik, siirdekala, rannikulinnud. Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

		8) määrab lihtsamate määramistabelite järgi Läänemere selgrootuid ja selgroogseid; 9) koostab Läänemerele iseloomulikke toiduahelaid või -võrgustikke; 10) selgitab Läänemere reostumise põhjusi ja kaitsmise võimalusi.	• erineva soolsusega lahuste tegemine, et võrrelda Läänemere ja maailmamere soolsust. Soolase vee aurustamine; • Läänemere kaardi joonistamine mälu järgi (kujutluskaart); • Läänemere, selle elustiku, rannikuasustuse ja inimtegevuse kirjeldamine erinevate teabeallikate järgi; • õlireostuse mõju uurimine elustikule; • Läänemere probleemide analüüsimine, tuginedes erinevatele allikatele. • Projekt "Läänemeri"
Elukeskkond Eestis	Ökosüsteem on keerukas suhete võrgustik, mis võib väga lihtsalt tasakaalust välja minna.	Õpilane: 1) kirjeldab tootjate, tarbijate ja lagundajate rolli aineringes ning selgitab toitumissuhteid ökosüsteemis; 2) kirjeldab ökosüsteemi elusat ja eluta osa ning selgitab loodusliku tasakaalu olulisust ökosüsteemides; 3) põhjendab aineringe olulisust; 4) kirjeldab inimese mõju looduskeskkonnale ja selgitab, kuidas võivad muutused keskkonnas põhjustada elustiku muutusi; 5) koostab õpitud kooslustevahelisi toimivaid toiduahelaid ja toiduvõrgustikke; 6) selgitab toitumissuhteid: parasitism, kisklus, sümbioos, konkurents.	Ülevaade eluslooduse mitmekesisusest Eestis. Tootjad, tarbijad ja lagundajad. Toitumissuhted ökosüsteemis. Inimese mõju ökosüsteemidele. Mõisted: toiduvõrgustik, laguahel, energia, parasitism, kisklus, sümbioos, konkurents. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: • ökosüsteemi uurimine mudelitega; • veebipõhiste õpikeskkondade kasutamine toiduahelate ja toiduvõrgustike uurimiseks. Projekt "Läänemeri"

Eesti loodusvarad	Eestis leidub mitmeid taastuvaid ja taastumatud loodusvarasid. Loodusvarade kasutamisel tasub olla keskkonnasõbralik ja hooliv, sest mitte kõiki varasid ei jätku meile piiramatult.	Õpilane: 1) nimetab taastuvaid ja taastumatuid loodusvarasid Eestis ning toob nende kasutamise näiteid; 2) oskab eristada graniiti, paekivi, põlevkivi, liiva, kruusa, savi ja turvast; 3) toob näiteid taastuenergia tootmise ja kasutamise võimaluste kohta oma kodukohas; 4) selgitab mõistliku tarbimise vajadust, lähtudes seosest loodusvarad – tarbimine – jäätmed.	Eesti loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse. Loodusvarad energiaallikadena. Eesti maavarad, nende kaevandamine ja kasutamine. Kaevanduste ja karjäärade kasutamisega seotud keskkonnaprobleemid. Mõisted: loodusvarad, taastuvad ja taastumatud loodusvarad, maavarad, setted, liiv, kruus, savi, turvas, kivim, lubjakivi, graniit, põlevkivi, karjäär, maa-alune kaevandus, energia, soojus- ja Elektrienergia. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: 1) setete ja kivimite kirjeldamine ning võrdlemine; 2) perekonna/kooli energiatarbimise uurimus; 3) ülevaate koostamine loodusvarade kasutamisest oma kodukohas. Taaskasutuse võimalused - Pandipakendi külastus või küllakutsumine. Projekt “Ökoloogiline jalajälg”
Loodus- ja keskkonnakaitse Eestis	Mina vastutan Eesti keskkonna tervise eest.	Õpilane: 1) selgitab looduskaitse vajalikkust, toob näiteid kaitsealade, kaitsealuste liikide ja üksikobjektide kohta; 2) kirjeldab kaardi järgi kaitsealade paiknemist Eestis, sh oma kodukohas;	Inimese mõju keskkonnale. Looduskaitse Eestis. Bioloogilise mitmekesisuse kaitse. Kaitsealad. Niit kui Eesti liigirikkaim kooslus. Kodukoha looduskeskkonna muutumine inimtegevuse tagajärjel. Jäätmekäitlus. Säästev tarbimine. Mõisted: looduskaitse, bioloogiline mitmekesisus, looduslik niit, kultuurniit, puisniit, pärandkooslus,

		3) põhjendab niidu kui Eesti liigirikkaima koosluse elurikkust ja kaitsmise vajalikkust; 4) selgitab keskkonnakaitse vajalikkust; 5) põhjendab olmeprügi sortimise ja töötlemise vajadust ning sordib olmeprügi; 6) analüüsib enda ja oma pere tarbimist ning hindab selle mõju keskkonnale; 7) toob näiteid kodukoha ja Eesti keskkonnaprobleemide kohta ning pakub nende lahendamise võimalusi.	keskkonnakaitse, jäätmed, ökomärgis, kaitsealused üksikobjektid, kaitsealad: looduskaitsealad, rahvuspargid, maastikukaitsealad. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: • kodukoha ettevõtte keskkonnamõju uurimine või ülevaate koostamine kodukoha ühest keskkonnaprobleemist; • individuaalse tegevuskava koostamine keskkonnahoidlikuks käitumiseks; • erinevate infoallikate põhjal ülevaate koostamine ühe kaitsealuse liigi või kaitseala kohta; • õppekäik kaitsealale, millega on eelnevalt tutvunud klassiruumis ja gruppides on tehtud uurimustööd selle kaisteala tähtsamate objektide (liikide) kohta. Kaitseala külastades on ära jagatud, kes millisest objektist räägib teistele. Projekt "Ökoloogiline jalajalg"
--	--	--	---

LISA 7. Sotsiaallainete ainekava I ja II kooliastmes

Ainevaldkond “Sotsiaallained”

1. Üldalused

1.1. Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Ainevaldkonda õppeained on inimeseõpetus, ajalugu ja ühiskonnaõpetus. Inimeseõpetust õpitakse alates 1.-5. klassis, ajalugu alates 5. klassist ja ühiskonnaõpetust 6. klassis.

I kooliaste

Inimeseõpetus - 3 nädalatundi (lisatunniressursist 1 tund).

II kooliaste

Inimeseõpetus - 2 nädalatund

Ajalugu - 3 nädalatundi

Ühiskonnaõpetus - 1 nädalatund

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Ainevaldkonna õppeainete õpetamise eesmärk on kujundada õpilastes eakohane sotsiaalvaldkondlik pädevus: suutlikkus mõista ühiskonnas toimuvate muutuste põhjust ja tagajärge; tunda ning austada inimõigusi ja demokraatiat; vallata teadmisi kodanikuõigustest ja -vastutusest ning käituda nendega kooskõlas; ära tunda kultuurilist eripära; järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; olla huvitatud oma kogukonna, rahva, riigi ja maailma arengust; kujundada oma arvamust ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik; tunda ja kasutada lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid; tunda huvi ümbritseva maailma vastu.

Sotsiaallainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaallainete vahendusel kujundatakse õpilastes oskusi näha ühiskonna arengus põhjuse-tagajärje seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest. Õppe vältel kujundatakse õpilastes tahet toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikme ning isiksusena.

Sotsiaallainete õpetamise põhimõtted:

- 1) Sotsiaallaineid õpetatakse lähtudes **kahe-suunalise keelekümb-luse põhimõtetest** ja **LAK-õppe meetodidest eesti ja vene keeles**.
- 2) Õpe toimub **projektõppe tundides**, **baastundides** ja **kontaktõpetaja tundides**, aga ka **hommikuringides** ja **päeva kokkuvõttes**. Toetatakse lõimingu teiste õppeainetega ja kesksete teemadega.
- 3) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
- 4) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 5) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel.
- 6) Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
- 7) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 8) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 9) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
- 10) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 11) Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.

- 12) Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane**.

1.3. Võtmepädevuste kirjeldamine ainevaldkonnas

Iseseisev mõtleja – oskab mõelda, on tark ja teaduslik, uurib.

Sotsiaallained õpetavad nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, seadma eesmärgi, genereerima ideid ning neid ellu viima. Õpitakse eristama sotsiaalteadusi loodusteadustest (sh mõistma nendes kasutatavate uurimismeetodite eripära). Õpitakse otsima teavet, kasutades tehnoloogilisi abivahendeid, ja tegema saadud teabe alusel tõenduspõhiseid otsuseid.

Isikupärane looja - loob ja väljendab.

Õpilast kui isikupärast loojat kujundavad sotsiaallainetes rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatööd, paaritööd, loovate lahenduste otsimine, oma töö tulemuste loov esitlemine.

Aktiivne õppija – on tegus, initsiatiivikas, uudishimulik, teadmistejanuline, väärtustab tagasisidet.

Sotsiaallainete kaudu kujundatakse algatusvõimet ja vastutustunnet, et teha eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valida sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.

Avatud kaaslane - hoolib ja teeb koostööd.

Sotsiaallained kujundavad suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades. Sotsiaallained toetavad õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitavad õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks, kes oskab tõhusalt koostööd teha erinevate inimestega. Sotsiaallained süvendavad lugupidavat suhtumist erinevatesse maailmavaatelistesse

tõekspidamistesse ning toetavad väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist.

Tasakaalus isiksus - teadlikkus ja enesejuhtimine.

Sotsiaalsed arendavad suutlikkust mõista ja hinnata iseennast, hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse, järgida tervislikke eluviise, lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme. Sotsiaalsed kujundavad suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise plaanimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.

1.4. Ainevaldkonna õppeainete lõiming teiste ainevaldkondadega

Keeled. Kujundatakse oskust väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult; lugeda ja mõista erinevaid tekste. Õpilasi juhatakse kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgima õigekeelsusnõudeid. Tähtsustatakse teksti kriitilise analüüsi oskust, meediakirjaoskust, teabe hankimist, selle kriitilist hindamist, tööde vormistamist ning intellektuaalse omandi kaitset. Sotsiaalsainete õppimise kaudu täiendatakse õpilaste teadmisi erinevatest kultuuridest ja traditsioonidest. Õpilasi suunatakse märkama oma kultuuri ja teiste kultuuride erinevusi ning neist lugu pidama. Juhatakse tähelepanu erinevate suhtluskeskkondade reeglitele ning ühiskondlikule mitmekesisusele.

Matemaatika. Kujundatakse järgmisi oskusi: ajaarvamine; ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid); oskus probleeme seada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideid analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida; oskus loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada ning väärtustada matemaatilist käsitlust, mõista selle sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust.

Loodusained. Õpitakse mõistma looduskeskkonna ja geograafilise asendi mõju inimühiskonna arengule, inimese arengut ja rahvastikuprotsesse; majanduse ressursse; ühiskonna jätkusuutlikku säästlikku tarbimist, üleilmastumist, globaalprobleemide, sh keskkonnaprobleemide märkamist ja mõistmist ning jätkusuutliku ja vastutustundliku eluviisi väärtustamist.

Loovained. Käsitletakse Eesti, Euroopa ja maailma erinevate rahvaste kultuuriteemasid, iluhinnangute muutumist ajas; esteetilist arengut ja eneseteostuse võimalusi, rahvakultuuri ning loomingulist eneseväljendusoskust.

Liikumine. Kujundatakse oskust mõista ja väärtustada kehalise aktiivsuse tähtsust tervisliku eluviisi osana eri ajastuil; arendatakse sallivat suhtumist kaaslastesse ning koostööpõhimõtteid tervislikku eluviisi järgides.

1.5. Kesksete teemade rakendamine ainevaldkonnas

Inimeseks olemine

Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda. Toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana ja kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis. Toetatakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Aeg ja ruum

Toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast. Toetatakse igaühe isiklik ajaloo avastamist, inimkonna migratsiooni, inimeste ja tsivilisatsioonide vaheliste sidemete, kohaliku ja globaalse vaatenurga mõistmist.

Loodus ja tehnoloogia

Toetatakse seoste märkamist füüsilise ja bioloogilise maailma ning inimühiskondade vahel, teaduslike printsiipide mõistmist, teaduse ja tehnoloogia mõju märkamist ühiskonnale ja loodusele.

Kogukond, ühiskond ja globaalne areng

Toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning on kaasatud kohalikku kogukonda käsitlevate otsuste tegemisse. Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.

1.6. Hindamise alused

Hindamine toimub vastavalt Avatud Koolis kehtivale hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest. Kujundav hindamine annab infot töö protsessi ja tulemuse kohta, selle eesmärk on toetada õpilase arengut ja õpimotivatsiooni.

- Õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest.
- Koostöös kaaslaste ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ja konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja arenguruumi kohta.
- Praktiliste tööde ja ülesannete puhul antakse tagasisidet töö protsessi ja tulemuse kohta.
- Olulisel kohal on õpilase enesehinnang tehtud tööle, oma panusele, tugevustele ja arenguruumile.

Õpitulemuste hindamise moodused on mitmekesised, sobivad oodatavate õpitulemuste saavutatuse väljaselgitamiseks ja toetavad edasise õppe kavandamist. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid – neist teavitamise kord on sätestatud Avatud Kooli õppekava üldosas.

Sotsiaallainete hindamisel tuleb I ja II kooliastmes arutlusoskust kujundavaid ja kontrollivaid ülesandeid koostades järgida jõukohasuse põhimõtet, pakkuda toetavaid selgitusi ja täpseid juhendeid. Kokkuvõtvaks hindamiseks sobivad avatud ja etteantud vastustega ülesanded, mõiste ja selgituse kokkuviiimine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms) ning info leidmine, kasutamine ja rühmitamine ning II kooliastmes juba arvamislugu ja juhtumianalüüs, dokumendi ja kaardi tundmine. Praktiliste tööde puhul hinnatakse töö plaanimise, tegemise, tulemuste tõlgendamise, järeldamise, põhjendamise ning tulemuste esitamise oskust. Õpilase ja õpetaja koostöös hinnatakse ka õpilase õpitulemusi koolivälises mitteformaalses õppes, kui seal omandatu vastab taotlevatele õpitulemustele (nt osavõtt projektidest, tegevus õpilasesinduses või kodanikuühendustes jm).

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- 1) selgitab ning kirjeldab mõistete sisu ja nendevahelisi seoseid;
- 2) selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega;
- 3) eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
- 4) demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist, lähtudes õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

- 1) rakendab õpituatsioonis teoreetilisi teadmisi praktiliselt;
- 2) demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpituatsioonis;
- 3) kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

1.7. Füüsiline õppekeskkond

Kool korraldab valdava osa õppes klassis, kus on:

- 1) mööbli ümberpaigutamise võimalus rühmatööks ja ümarlauavestluseks ning toetavad demonstratsioonivahendid;
- 2) internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

Kool võimaldab:

- 1) korraldada õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi (muuseumis, arhiivis, näitusel, raamatukogus jm) vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul;
- 2) kasutada klassiruumis ainekava eesmäärke toetavaid õppematerjale ja -vahendeid (nt kontuur- ja seinakaardid, allikakogumikud, käsiraamatud, erialased teatmeteosed, elulooraamatud ja teabekirjandus, illustratiivne pildimaterjal (fotod, karikatuurid), IKT-põhised õppematerjalid jm).

2. Ainekavad

2.1. Inimeseõpetus

2.1.1. Inimeseõpetuse õppeaine kirjeldus

Inimeseõpetuse teemavaldkondi käsitletakse läbivalt baasõppe tundides, projektõppes ja kooli igapäevastes regulaarsetes toimingutes (nt hommikuring, päeva kokkuvõte). Inimeseõpetuse üldeesmärk on eneseteadlik, hooliv, sotsiaalselt pädev ning emotsionaalselt tasakaalus õpilane, kes omab sotsiaalses elus vajalikke toimetulekuoskusi ning väärtustab enda ja teiste heaolu. Inimeseõpetuse ainekava toetab õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas. Õpilase jaoks on kesksel kohal oma identiteedi ja olemuse teadvustamine ning enda ümber olevate erinevate inimeste ja inimrühmade mõistmine ja aktsepteerimine. Inimeseõpetuse kaudu kujundatakse ka esmased teadmised ja hoiakud soolise võrdsuse osas. Tähtsal kohal on õpilases omaduste nagu ausus, õiglus, hoolivus, koostöövalmidus, vastutustunne, kodanikuaktiivsus ja terviseteadlikkus kujundamine.

I kooliastmes õpitakse põhiliselt tundma iseennast, oma pere ja kodumaad ning tegeletakse tervise, aja planeerimise, inimeste vaheliste suhete ja asjade temaatikaga. Aine omandamisel on olulised tunnetuslikud protsessid ja õpilaste praktiline kogemus, läbi mille on kõige lihtsam arendada püsivaid väärtusi ja sotsiaalseid ning emotsionaalseid oskusi.

II kooliastmes on keskmises õpilase sotsiaalne pädevus ja sotsiaalsete probleemide ennetamine ning õpilase tervist tugevdav ja väärtustav eluviis.

Avatud Koolis toetab inimeseõpetuse aine eesmärkide saavutamist koolis kasutatav Samm-sammult programm. Samm-sammult (*Second Step*) on programm õpilaste sotsiaalsete ja emotsionaalsete teadmiste, oskuste ja hoiakute arendamiseks ja kujundamiseks. Samm-sammult õppetunnid käsitlevad õppimiseks vajalikke oskusi, empaatiat, emotsioonidega toimetulekut, suhtlemisoskust ja probleemide lahendamist. Samm-sammult kasutab eesmärkide saavutamiseks nelja strateegiat: täidesaatvate funktsioonide ehk tähelepanu, pidurdusprotsesside, töömälu, ümberlülituvuse jm arendamiseks mõeldud mängud, nädala teemaga seotud tegevused, kordamisülesanded ja koduga koostöös läbiviidavad tegevused. Õpetajaid julgustatakse suunama lapsi omandatud oskus ja teadmisi kasutama ning hoiakuid märkama igapäevaselt ja teiste ainetega lõimitult.

2.1.2. Inimeseõpetuse õppe- ja kasvatuseesmärgid

3. klassi lõpetaja:

- 1) väärtustab ennast ja teisi ning teab, et inimesed, nende arvamused, hinnangud ja väärtused on erinevad;
- 2) väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet;
- 3) väärtustab sõprust ja toetavaid peresuhteid armastuse ning vastastikuse toetuse allikana;
- 4) teab, milline on tervislik eluviis ning kuidas hoida füüsilist ja vaimset tervist, ning väärtustab neid;
- 5) mõistab oma õigust keelduda ennastkahjustavast tegevusest ning teab, kuidas ohuolukorras abi kutsuda;
- 6) teab, mis on perekond, kodu, kodukoht ja kodumaa, ning väärtustab neid;
- 7) teab Eesti riigi sümboleid ja naaberriike;
- 8) kirjeldab, mis on lapse õigused ja kohustused, mõistab vastutust oma tegude eest ning plaanib oma aega ja igapäevaseid tegevusi;
- 9) oskab suhelda ning käituda teisi arvestades ja koostööd tehes, sõnastab oma tundeid ning teab, et nende väljendamiseks on erinevaid viise;
- 10) teab põhilisi käitumisreegleid, arvestab neid ning kirjeldab, mis on õiglane ja ebaõiglane käitumine.

6. klassi lõpetaja:

- 1) väärtustab enda ja teiste positiivseid iseloomujooni ja omadusi ning sõprust ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse allikana;
- 2) väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet ning kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus: üksteise aitamist, jagamist, hoolitsemist ja koostööd;
- 3) kirjeldab uimastite tarbimisega kaasnevaid riske ja väärtustab tervislikku elu uimastiteta; demonstreerib õpitu olukorras, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest;
- 4) kirjeldab, millised kehalised ja emotsionaalsed muutused toimuvad murdeas;

- 5) kirjeldab enesehinnangu parandamise ning enesekontrolli tegemise võimalusi ja tähtsust igapäevasuhtes, väärtustab inimeste erinevusi ning oskab teisi arvestada;
- 6) kirjeldab ja selgitab konfliktide võimalikke põhjusi ning oskab eristada tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahenduse viise; demonstreerib õpituatsioonis, kuidas aktiivselt kuulata ja kehtestavalt käituda;
- 7) väärtustab tervist ja tervislikku eluviisi ning arvestab tervisliku eluviisi komponente igapäevaelus;
- 8) teab, kuidas toimida ohuolukorras, ning oskab õpituatsioonis abi kutsuda;
- 9) kirjeldab tegevusi, mis muudavad tema elukeskkonna turvaliseks ja tugevdavad tervist.

2.1.3. Inimeseõpetuse õpitulemused ja õppesisu 1. klassis

Inimeseõpetust õpitakse 45 minutit nädalas. Õpe toimub hommikuringides, päeva kokkuvõtte ringides või projektõppe tundides.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Inimene Mina	Kõigil inimestel on erinevusi ja sarnasusi, kuid me oleme kõik ühtviisi väärtuslikud. Teiste inimestega suheledes oleme alati viisakad.	Õpilane: 1) kirjeldab oma välimust, huve ja tegevusi, mida talle meeldib teha; 2) teab, mille poolest sarnanevad ja eristuvad erinevad sugupooled; 3) nimetab, mille poolest ta sarnaneb teistega ja erineb teistest; 4) väärtustab iseennast ja teisi; 5) teab ja väärtustab igaühe individuaalsust seoses välimuse, huvide ja tugevusega, õigust olla erinev; 6) selgitab endasse positiivse suhtumise tähtsust; 7) mõistab viisaka käitumise vajalikkust.	Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega. Iga inimese väärtus. Viisakas käitumine. Mina. Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus. Mina ja endasse suhtumine. Samm-sammult: Õppetund 2 „Erinevused ja sarnasused“ Projekt “Mina ja minu pere”

Mina ja minu pere	Iga pere on omanäoline ja väärtuslik. Peres on igaühel oma tähtis roll. Peres on oluline omavaheline hea läbisaamine ja üksteise abistamine. Ohtusreeglitest kinnipidamine aitab koduümbruses turvaliselt liigelda.	Õpilane: 1) kirjeldab, mille poolest perekonnad erinevad ja sarnanevad; 2) väärtustab üksteise abistamist ja arvestamist peres 3) selgitab lähemaid sugulussuhteid; 4) teab oma kohustusi peres ning pereliikmete erinevaid rolle kodus ja tööl; 5) kirjeldab ja eristab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes; 6) jutustab oma pere traditsioonidest; 7) väärtustab toetavaid peresuhteid ja kodu. 8) kirjeldab ohtlikke kohti ning olukordi kooliteel ja koduümbruses, oskab tänaval käituda ning valib ohutu tee sihtpunkti; 9) teab liiklusreegleid, mis tagavad tema turvalisuse, ning kirjeldab, kuidas käituda liikluses turvaliselt.	Kodu. Koduarmastus. Perekond. Erinevad pered. Vanavanemad ja teised sugulased. Pereliikmete tegevus ja rollid. Vanemate ja teiste inimeste töö. Kodused tööd. Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne, austus. Kodu traditsioonid. Koduümbrus. Naabrid ja naabruskond. Võõras ümbrus ja võõraga kaasaminek. Ohud kodus ja koduümbruses Liiklusreeglid. Projekt “Mina ja minu pere” Projekt “Minu kodukant ja kodulinn”
Mina ja kodumaa	Meie kodumaa on Eesti. Eestis elavad eri rahvustest inimesed. Erinevatel rahvastel on erinevad tavad ja kombed, mida on põnev tundma õppida ja oluline austada.	Õpilane: 1) tunneb ära Eesti Vabariigi lipu ja vapi; 2) oskab nimetada Eesti Vabariigi pealinna, sünnipäeva ja presidenti; 3) leiab Euroopa kaardilt Eesti ning Eesti kaardilt kodukoha; 4) tunneb rahvuslikku ja kodukoha sümboolikat;	Eesti – minu kodumaa. Eesti teiste riikide seas. Naaberriigid. Kodukoht: küla, vald, linn, maakond. Eesti Vabariigi riiklikud, rahvuslikud ja kodukoha sümbolid. Rahvakalendri tähtpäevad. Erinevate rahvaste tavad ja kombed. Sallivus Projekt “Minu kodukant ja kodulinn”

		5) nimetab oma kodukoha tuntud inimesi ja paiku ning väärtustab kodumaad; 6) kirjeldab rahvakombeid; 7) teab Eestis elavate rahvuste tavasid ja kombeid ning austab neid.	
Mina: aeg ja asjad	Oma päeva planeerides peame arvestama sellega kuidas aeg kulgeb.	Õpilane: 1) eristab, mis on aja kulg ja seis; 2) oskab koostada oma päevakava, väärtustades aktiivset vaba aja veetmist; 3) kirjeldab oma tegevuse plaanimist nädalas, väärtustades vastutust.	Aeg. Aja plaanimine. Oma tegevuse kavandamine. Täpsus, lubadused, vastutus ja ausus. Õppeainete üleselt + lõiming matemaatika ja keeltega.

2.1.4. Inimeseõpetuse õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

Inimeseõpetust õpitakse 45 minutit nädalas. Õpe toimub hommikuringides, päeva kokkuvõtte ringides või projektõppe tundides.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Mina ja tervis	Haiguste leviku ja ravi eripärasid mõistes oskame hoida enda ja teiste tervist. Esmabivõtteid tundes ning osates abi kutsuda võime päästa elu.	Õpilane: 1) kirjeldab tervet ja haiget inimest; 2) teab, kas haigused on nakkuslikud või mitte; 3) teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud; 4) demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid ja abi saamise võimalusi (nt haav, kukkumine, mesilase nõelamine, ninaverejooks, praht silmas,	Terve ja haige inimene. Tervise eest hoolitsemine. Ravimid. Abi saamise võimalused. Esmaabi.

		puugihammustus, põletus ja rästikuhammustus); 5) teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab kutsuda abi.	
Mina: aeg ja asjad	Erinevad tegevused mõjutavad meie heaolu erinevalt. Igal asjal on väärtus. Asju tuleb kasutada heaperemehelikult ja nende jagamise juures järgida reegleid.	Õpilane: 1) eristab, mis on aja kulg ja seis; 2) oskab koostada oma päevakava, väärtustades aktiivset vaba aja veetmist; 3) väärtustab oma tegevusi, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks; 4) selgitab asjade väärtust; 5) oskab eristada oma ja võõrast asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta; 6) väärtustab ausust asjade jagamisel.	Aeg. Aja plaanimine. Oma tegevuse kavandamine. Täpsus, lubadused, vastutus ja ausus. Minu oma, tema oma, meie oma. Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas. Samm-sammult: Õppetund 19 (õiglane mängimine, jagamine) Projekt "Õpime õppima" Projekt "Minu pere ajalugu"
Mina ja Meie	Sõpruse aluseks on usaldus, hoolimine ja üksteise mõistmine. Õppides mõistma oma tundeid, saan paremini aru endast ja teistest. Kõik tunded on vastuvõetavad, kuid kõik tegevused ei ole. Igal tegevusel on oma tagajärg, millega peab arvestama.	Õpilane: 1) kirjeldab omadusi, mis peavad olema heal sõbral, ning hindab ennast nende omaduste järgi; 2) väärtustab sõprust ja koostööd; 3) eristab enda head ja halba käitumist, kirjeldab oma käitumise tagajärgi ning annab neile hinnangu; 4) väärtustab leppimise, vabandust palumise ja vabandamise tähtsust inimsuhetes; 5) nimetab ja kirjeldab inimeste erinevaid tundeid ning toob näiteid olukordadest, kus need tekivad, ja leiab erinevaid viise nendega toimetulekuks; 6) mõistab, et kiusamine ja vägivald ei ole aktseptitud ja lubatud käitumine, ning	Sõbrad ja sõpruse hoidmine. Sallivus. Üksteise eest hoolitsemine ja teiste abistamine. Ausus ja õiglus. Leppimine. Vabandust palumine ja vabandamine. Oma muredest rääkimine ja tunnete väljendamine. Oskus panna end teise inimese olukorda. Keeldumine kahjulikust tegevusest. Hea ja halb käitumine. Südametunnistus. Käitumisreeglid. Käitumise mõju ja tagajärjed. Mäng ja töö. Õppimine. Kohusetunne ja vastutus. Meeskonnatöö. Tööjaotus. Samm-sammult: Õppetund 11-16 „Tunnetega toimetulek“; Õppetund 17-22 „Probleemide lahendamine“; Õppetund 5-10 „Empaatiat“;

	Hoolimatu käitumine ja kiusamine pole vastuvõetavad.	teab abi saamise võimalusi kiusamise ja vägivalda korral; 7) kirjeldab oma sõnadega, mida tähendavad vastutustundlikkus ja südametunnistus; 8) väärtustab üksteise eest hoolitsemist ja üksteise abistamist; 9) kirjeldab oma tegevuse plaanmist nädalas, väärtustades vastutust; 10) nimetab üldtunnustatud käitumisreegleid ja põhjendab nende vajalikkust; 11) eristab tööd ja mängu; 12) selgitab enda õppimise eesmärgid ning toob näiteid, kuidas õppimine aitab igapäevaelus paremini hakkama saada; 13) teab tegureid, mis soodustavad või takistavad õppimist.	Õppetund 1-4 „Õpioskused“. Projekt “Õpime õppima”
Mina: teave ja asjad	Meedia avaldab meile mõju ja sellest teadlik olles saame teha paremaid valikuid. Raha teenitakse tööga ning selle eest saab osta asju ja teenuseid. Raha kasutamisel tuleb arvestada vajaduste ja võimalustega.	Õpilane: 1) kirjeldab eri meeltega tajutavaid teabeallikaid; 2) selgitab, kuidas võivad reklaamid mõjutada inimestekäitumist ja otsuseid ning mis on turvaline käitumine meediakeskkonnas; 3) teab, et raha eest saab osta asju ja teenuseid ning et raha teenitakse tööga; 4) selgitab, milleks kasutatakse raha ning mis on raha teenimine, hoidmine, kulutamine ja laenamine; 5) kirjeldab, mis vajadusi tuleb arvestada taskuraha kulutades ja säästes.	Teave ja teabeallikad ning nende kasutamine. Reklaami mõju. Turvaline käitumine meediakeskkonnas. Raha. Raha teenimine, kulutamine ja laenamine, säästmine. Oma kulutuste plaanimine. Lõiming matemaatikaga.

2.1.5. Inimeseõpetuse õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

Inimeseõpetust õpitakse 45 minutit nädalas. Õpe toimub hommikuringides, päeva kokkuvõtte ringides või projektõppe tundides.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Mina ja tervis	Haiguste leviku ja ravi eripärasid mõistes, oskame hoida oma tervist. Haigused võivad olla peamiselt füüsilised või vaimsed. Igaüks suudab enda ja teiste tervist positiivselt mõjutada. Inimese tervist mõjutavad tema harjumused ja valikud, sealhulgas toitumine, liikumine, uni ja puhkus. Esmabivõtteid tundes ning osates abi kutsuda võime päästa elu.	Õpilane: 1) kirjeldab, kuidas oma tervise eest hoolt kanda; kirjeldab tervet ja haiget inimest; 2) kirjeldab seoseid tervise hoidmise viiside vahel: mitmekesine toitumine, uni ja puhkus ning liikumine; 3) teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud; 4) eristab vaimset ja füüsilist tervist; 5) demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid ja abi saamise võimalusi (nt haav,kukkumine, mesilase nõelamine, ninaverejooks, praht silmas, puugihammustus, põletus ja rästikuhammustus); 6) nimetab, kelle poole pöörduda erinevate murede korral; 7) teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab kutsuda abi; 8) väärtustab tervislikku eluviisi. 9) demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennastkahjustavast või muust tervist ohustavast tegevusest.	Tervis. Terve ja haige inimene. Tervise eest hoolitsemine. Vaimne ja füüsiline tervis. Tervislik eluviis:mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus, liikumine ja sport. Ohud tervisele ja toimetulek ohuolukorras. Ravimid. Abi saamise võimalused. Esmaabi. Käitumisreeglid. Käitumise mõju ja tagajärjed. Projekt “Minu keha: Mida toit minu kehale teeb?”

Mina Meie	Inimestel on erinevad vajadused.	Õpilane: 1) nimetab inimese eluks olulisi vajadusi ja võrdleb enda vajadusi teiste omadega; 2) nimetab enda õigusi ja kohustusi; 3) teab, et inimeste õigustega kaasnevad kohustused.	Minu ja teiste vajadused. Lapse õigused ja kohustused.
--------------	----------------------------------	--	--

2.1.6. Inimeseõpetuse õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

Inimeseõpetust õpitakse 1 tund nädalas ehk 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides. 4.klassi jooksul läbivad õpilased 7-nädalase projekti, mis keskendub tervislikele eluviisidele. Lisaks projektõppele toimub õpe ka kontaktõpetaja tundides (KÕP tunnid) ja osaliselt ka baasõppetundides lõimituna keele või muu ainega.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Tervis	Hea elu kooneb tasakaalus ja tervislikust vaimsest, füüsilisest ja sotsiaalsest elust.	Õpilane: 1) kirjeldab füüsilist, vaimset ja sotsiaalset tervist ning selgitab tervise olemust nendest mõistetest lähtuvalt; 2) teab enda põhilisi tervisenäitajaid ning oskab mõõta ja hinnata kehakaalu, kehapiikkust, kehatemperatuuri ning pulsisagedust; 3) nimetab tervist tugevdavaid ja tervist kahjustavaid tegevusi ning selgitab nende mõju inimese füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele; 4) kirjeldab üldisi stressi tunnuseid ja stressiga toimetuleku võimalusi.	Tervise olemus: füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis. Tervisenäitajad. Tervist mõjutavad tegurid. Hea ja halb stress. Keha reaktsioonid stressile. Pingete maandamise võimalused. Projekt “Kuidas mul läheb?” Projekt “Keha kui masin”

Tervislik eluviis	Minu tervislik elu on minu enda vastutus.	Õpilane: 1) oskab eristada tervislikke ja mittetervislikke otsuseid igapäevaelus; 2) kirjeldab tervisliku toitumise põhimõtteid ning väärtustab neid; 3) teab kehalise tegevuse mõju oma tervisele ja toob selle kohta näiteid; 4) oskab plaanida oma päevakava, lähtudes tervisliku eluviisi komponentidest; 5) väärtustab tervislikku eluviisi; 6) kirjeldab tervislikku elukeskkonda, lähtudes oma kodukoha loodus- ja tehiskeskonnast; 7) toob näiteid tegurite kohta, mis mõjutavad elukeskkonna turvalisust ja tervislikkust; 8) kirjeldab õpikeskkonna mõju õpilase õpitulemustele.	Tervisliku eluviisi komponendid. Tervislik toitumine. Tervisliku toitumise põhimõtted. Toitumist mõjutavad tegurid. Kehalise aktiivsuse vormid ja põhimõtted. Päevakava ning töö ja puhkuse vaheldumine. Uni. Tervislik elukeskkond. Tervislik õpikeskkond. Tervis heaolu tagajana. Projekt “Kuidas mul läheb?” Projekt “Keha kui masin” Projekt “Meie koduplaneet Maa”
Esmaabi	Ma tahan aidata ja tean, kuidas seda teha! Igaüks võib päästa elu õige käitumisega ohu olukorras.	Õpilane: 1) kirjeldab, kuidas hoida ära õnnetusjuhtumeid ning kuidas ennast ja teisi abistada õnnetusjuhtumite korral; 2) teab, kuidas ohuolukorras turvalistelt käituda ja abi kutsuda, ning demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid (nt kõhuvalu, külmumine, luumurd, minestamine, nihestus, peapõrutus, palavik, päikesepiste jm); 3) nimetab esmaabivahendeid ja kirjeldab, kuidas neid kasutada.	Esmaabi põhimõtted. Esmaabi erinevates olukordades. Käitumine õnnetusjuhtumi korral.

Mina ja suhtlemine	Oskan märgata enda ja teiste vajadusi, oskan kasutada selge eneseväljenduse ja kuulamise nippe. Head suhted loovad uusi võimalusi!	Õpilane: 1) analüüsib enda iseloomujooni ja -omadusi, väärtustades endas positiivset; 2) mõistab enesehinnangut mõjutavaid tegureid ja enesehinnangu kujunemist; 3) mõistab enesekontrolli olemust ning demonstreerib õpituatsioonis oma käitumise kontrolli. 4) teab suhtlemise olemust ning väärtustab tõhusate suhtlusoskuste vajalikkust; 5) kirjeldab erinevaid mitteverbaalseid suhtlusvahendeid ning nende mõju verbaalsele suhtlemisele; 6) demonstreerib õpituatsioonis aktiivse kuulamise jt tõhusa suhtlemise võtteid; 7) mõistab eneseavamise mõju suhtlemisele ning demonstreerib õpituatsioonis, kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada; 8) teadvustab eelarvamuste mõju suhtlemisele ja toob näiteid eelarvamuste mõju kohta igapäevasuhtluses; 9) eristab ning kirjeldab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumiste mõju suhetele; 10) teab, et ei ütlemine on oma õiguste eest seismine, ning demonstreerib õpituatsioonis kehtestava käitumise võtteid.	Enesesse uskumine. Enesehinnang. Eneseanalüüs. Enesekontroll. Oma väärtuste selgitamine. Suhtlemise komponendid. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine. Aktiivne kuulamine. Tunnete väljendamine. Eneseavamine. Eelarvamused. Kehtestav, agressiivne ja alistuv käitumine. Ei ütlemine ennast ja teisi kahjustava käitumise puhul. Projekt “Kuidas mul läheb?”
Suhted teistega	Paremad suhted ja parema elu saame läbi erinevate teiste inimeste mõistmise ja aitamise.	Õpilane: 1) kirjeldab tõhusate sotsiaalsete oskuste (üksteise aitamise, jagamise, koostöö ja hoolitsemise) toimimist igapäevaelus;	Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Sallivus enda ja teiste vastu. Hoolivus. Sõprussuhted. Usaldus

		2) oskab abi pakkuda ning teistelt abi vastu võtta; 3) väärtustab hoolivust, sallivust, koostööd ja üksteise abistamist; 4) demonstreerib õpituatsioonis oskust näha olukorda teise isiku vaatenurgast ning väärtustab 5) empaatilist suhtlemist; 6) väärtustab sõprust kui vastastikuse usalduse ja toetuse allikat; 7) kirjeldab kaaslaste mõju ja survet otsustele, mõistab otsuste tagajärge; 8) mõistab isiku iseärasusi, teadvustab soolisi erinevusi ja inimeste erivajadusi; 9) nimetab ning väärtustab enda ja teiste positiivseid omadusi ning teadvustab soolisi erinevusi ja inimeste erivajadusi.	suhetes. Empaatiat. Vastutus suhetes. Kaaslaste mõju ja surve. Erinevuste ja mitmekesisuse väärtustamine. Isikute iseärasused. Soolised erinevused. Erivajadustega inimesed. Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.
--	--	---	---

2.1.6. Inimeseõpetuse õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

Inimeseõpetust õpitakse 1 tundi nädalas ehk 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides. 5.klassi jooksul läbivad õpilased, mis keskendub murdeeaga saabuvatele muutustele kehas ja emotsionaalses arengus ning tegeleb lähemalt võimalike riskikäitumiste ennetamisega. Lisaks projektõppele toimub kontaktõpetaja tundides ja osaliselt ka baastundides lõimituna keele või muu ainega.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Murdeiga kehalised muutused ja	Teismeeas inimese keha muutub, muututuvad tujud ja tunded, see on	Õpilane: 1) kirjeldab murdeiga inimese elukaare osana ning murdeas toimuvaid muutusi seoses keha ning tunnetega;	Murdeiga inimese elukaare. Kehalised ja emotsionaalsed muutused murdeas. Kehaliste muutuste erinev tempo murdeas. Suhtumine

	keeruline ja normaalne aeg korraga.	2) aktseptib oma kehalisi muutusi ja teab, kuidas oma keha eest hoolitseda; 3) teab, et murdeiga on varieeruv ning igaühel on oma arengutempo; 4) teab suguküpsuse tunnuseid ja esmaste sugutunnuste seost soojätkamisega.	kehasse ja oma keha eest hoolitsemine. Suguline küpsus ja soojätkamine. Projekt "Murdeiga"
Turvalisus ja riskikäitumine	Kuidas jääda muutustes mõistlikuks? Kust leida abi? Kuidas teha vahet heal ja halval? Paneme ennast valmis!	Õpilane: 1) kirjeldab olukordi, kus saab ära hoida õnnetusjuhtumeid; 2) selgitab, miks on liikluseeskiri kohustuslik kõigile, ning kirjeldab, kuidas seda järgida; 3) teab, et õnnetuse korral ei tohi enda elu ohtu seada, ning oskab abi kutsuda; 4) mõistab meedia kaudu suhtlemisel ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastutust oma sõnade ja tegude eest; 5) demonstreerib õpitu olukorras, kuidas kasutada töhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi tubaka, alkoholi ning teiste uimastitega seotud olukordades: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetus, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine ja suhtlusoskus; 6) kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikku mõju tervisele; 7) väärtustab turvalisust ja ohutut käitumist; 8) oskab kirjeldada, kuidas hoida ära levinumaid nakkus- ja mittenakkushaigusi;	Turvaline ning ohutu käitumine koolis, kodus ja õues. Eakaaslaste ning meedia mõju tervise ja ohukäitumise valikud tehes; iseenda vastutus. Vahendatud suhtlemine. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused uimastitega seotud olukordades. Valikud ja vastutus seoses uimastitega. Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seonduvad riskid tervisele. Levinumad laste ja noorte haigused. Nakkus- ja mittenakkushaigused. Haigustest hoidumine. HIV, selle levikuteed ja sellest hoidumise võimalused. AIDS Projekt "Murdeiga"

		9) teab, mis on HIV ja AIDS ning kuidas ennast kaitsta HIViga nakatumise eest; 10) kirjeldab, kuidas hoida ära õnnetusjuhtumeid ning kuidas ennast ja teisi abistada õnnetusjuhtumite korral; 11) teab, kuidas ohuolukorras turvalistelt käituda ja abi kutsuda, ning demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid.	
Konfliktide lahendamine	Kuulamine, oma tunnetest teadlik olek ja positiivne mõtlemine aitavad lahendada suure osa konflikte.	Õpilane: 1) teab probleemide erinevaid lahendusviise ja oskab neid õpituatsioonis kasutada; 2) kirjeldab erinevate lahendusviiside puudusi ja eeliseid ning mõistab nende tagajärgi; 3) selgitab ja kirjeldab eri situatsioonidesse sobiva parima käitumisviisi valikut; 4) selgitab konflikti häid ja halbu külgi ning aktsepteerib konflikte kui osa elust; 5) teab konfliktide lahendamise tõhusaid viise ja demonstreerib neid õpituatsioonis; 6) nimetab ja väärtustab enda ning teiste positiivseid omadusi ja väärtustab positiivset mõtlemist.	Otsustamine ja probleemide lahendamine. Erinevate käitumisviiside leidmine probleemide lahendamiseks. Tagajärgede arvestamine probleemilahenduses. Vastutus otsustamisel. Konfliktide olemus ja põhjused. Tõhusad ja mittetõhusad konfliktide lahendamise teed. Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine. Läbiv teema Samm-sammult programmis ja KÕP tundides igapäevaste olukordade lahendamisel ja reflekteerimisel. Projekt "Murdeiga"

2.2. Ajalugu

2.2.1. Ajaloo õppeaine kirjeldus

Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õpilasi suunatakse teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Põhikooli ajalooõpetus on kronoloogilis-temaatiline. Õppeaine algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooga. Käsitluse põhimõte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloost, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos. Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu. Tähtis on luua seosed mineviku ning nüüdisaja ajaloosündmuste ja -nähtuste vahel.

Ajalooõpetuse kaudu kujundatakse erinevaid oskusi:

- 1) oskus orienteeruda ajas ning analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;
- 2) ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamine;
- 3) küsimuste esitamine ajaloo kohta ning neile vastamine;
- 4) funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine;
- 5) empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;
- 6) allikaanalüüs ja töö ajalookaardiga, info leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine ja hindamine, suuline ja kirjalik eneseväljendus ning IKT vahendite kasutamine.

2.2.2. Ajaloo õppe- ja kasvatuseesmärgid

6. klassi lõpetaja:

- 1) kasutab asjakohaselt aja mõistega seonduvaid õpitud sõnu, lühendeid ja fraase;
- 2) tunneb mõningaid iseloomulikke sündmusi kodukoha ja Eesti ajaloost ning seostab neid omavahel;
- 3) teab mõnda ajaloolist asunit, selle tekkimise ja kujunemise põhjusi;
- 4) hindab materiaalsel keskkonda kui ajaloosündmuste peamist kandjat;
- 5) toob näiteid muinasaja ja vanaaja kohta;
- 6) mõistab vanaaja kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ning esitab näiteid erinevate kultuurivaldkondade kohta;
- 7) mõistab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed, ning loob lihtsamaid seoseid mõne sündmuse näitel;
- 8) teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest, töötab lihtsamate allikatega ja hindab neid kriitiliselt;
- 9) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava, lühijuttu ja kirjeldust ning kasutab ajalookaarti.

2.2.3. Ajaloo õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

Õppeainet õpitakse 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides ning teemasid käsitletakse lõimituna teiste ainete (peamiselt keele ja loovuse tunnid) baasõppe tundides. Õppeaastas läbitakse 1 ajaloo projekt.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Ajaloo algõpetus	Selle kohta, mis toimus enne meid saame infot ajalooallikatest.	Õpilane: 1) kasutab kontekstis mõisteid, lühendeid ja fraase: sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number, kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas; 2) teab ajaloo periodiseerimise üldisi põhimõtteid; 3) leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;	Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu. Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv. Ajatelg. Projekt "Isiklik ajalugu"

		4) kasutab ajalookaarti ning töötab lihtsamate allikatega.	
Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu	Aega on võimalik väljendada oluliste sündmuste ja isikute jadana.	Õpilane: 1) kirjeldab mõnda kodukohas aset leidnud minevikusündmust ja inimeste eluolu minevikus; 2) teab kodukohast pärit silmapaistvaid isikuid ja nende saavutusi; 3) kirjeldab eluolu erinevusi maal ja linnas, sõja ja rahu ajal ning nende erinevusi minevikus ja nüüdisajal; 4) oskab koostada lihtsamat ajaliini ja lühijuttu ajaloolisest isikust ning mineviku eluolust.	Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas. Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas. Projekt "Isiklik ajalugu"
Muinasaja ja vanaaeg	Muinas- ja vanaaja kultuurid on tihedalt seotud toonaste inimeste elukommete ja tööriistadega.	Õpilane: 1) kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid; 2) näitab kaardil ning põhjendab, miks ja mis piirkondades sai alguse põlluharimine; 3) teab, mis muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutusele võtmine; 4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, varanduslik Ebavõrdsus, sugukond, hõim;	Muinas- ja vanaaja periodiseerimine. Muinasaja arengujärgude üldiseloomustus: kiviaja inimese tegevusalad, põlluharimise algus, loomade kodustamine, käsitöö areng, metallide kasutusele võtmine. Eesti muinasaja üldiseloomustus, Pulli, Kunda. Muinasaegsed mälestised – kalmed ja asulakohad – ning arheoloogilised leiud. Kodukoha inimasustus muinasajal.

		5) teab ning näitab kaardil Eesti ja kodukoha esimesi inimasustusalasid.	
--	--	--	--

3.1.4. Ajaloo õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

Õppeainet õpitakse 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides ja baasõppe tundides. Õppeaasta jooksul läbitakse 2 ajaloo projekti, mis on tihedalt lõimitud keele, kunsti ja ühiskonnaõpetusega.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Vanad Idamaad	Vanad Idamaad on mitmete kultuuriloo suurkujude ja tänapäeva kunsti ja kultuurinähtuste sünnikohaks.	Õpilane: 1) selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, ning näitab kaardil Egiptust ja 2) Mesopotaamiat; 3) kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse, Mesopotaamia või Juuda riigi näitel; 4) tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiin, matemaatika, astronoomia, kirjandus, kujutav kunst, Egiptuse püramiidid ja Babüloni rippaiad; teab, et esimesed kirjasüsteemid olid kiilkiri ja hieroglüüfkiri; 5) seletab mõisteid linnriik, vaarao, muumia, sfinks, tempel, püramiid, preester, Vana Testament.	Vanaaja sisu ja üldiseloomustus: ajalised piirid, looduslikud olud. Vana-Egiptuse riigikorraldus, eluolu, religioon, kultuurisaavutused. Vaaraod Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon. Mesopotaamia, sumerite linnriigid, leiutised (ratas, potikeder), Hammurabi seadused, eluolu, religioon, kultuurisaavutused. Iisraeli ja Juuda riik, ainujumala usk, Vana Testament, kümme käsku. Ristiusu ja judaismi käsitlemine jõulude eelsel ajal. Projekt "Inspireeritud Vana-Egiptusest"

Vana-Kreeka	Vana-Kreeka on mitmete kultuuriloo suurkujude ja tänapäeva kunsti ja kultuurinähtuste sünnikohaks.	Õpilane: 1) näitab kaardil Kreetat, Kreekat, Balkani poolsaart, Ateenat ja Spartat; 2) teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreetat-Mükeene kultuurist; 3) kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport; 4) võrdleb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateenat ja Sparta näitel; 5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid polis, rahvakoosolek, akropol, agoraa, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, eepos, olümpiamängud, teater, tragöödia, komöödia, skulptuur, Trooja sõda, hellenid, tähestik.	Vanim kõrgkultuur Euroopas. Kreeka loodus ja rahvastik, Kreetat ja Mükeene kultuur. Kreeka linnriigid. Ühiskonnakorraldus ja kasvatus Ateenas ning Spartas. Linnriikide nõrgenemine ja alistamine Makedooniale. Aleksander Suure sõjaretk ning maailmariigi tekkimine. Vana-Kreeka kultuur ja religioon, eluolu ja mütoloogia. Olümpiamängud. Homerose kangelseepika, ajalookirjutus, teater, kunst, arhitektuur, skulptuur, vaasimaal. Vana-Kreeka kultuuri tähtsus. Projekt "Vana-Kreeka"
Vana-Rooma	Vana-Rooma on mitmete tänapäeva riigikorralduse ja ühiskonna protsesside alguspunkt. Vana-Rooma kombed ja suurkujud on tänapäevani aktiivselt kasutuses kirjanduses, filmides ja muudes kultuurivaldkondades.	Õpilane: 1) näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemeret, Kartaagot, Roomat, Konstantinoopolit, Ida-Roomat ja Lääne-Roomat; 2) teab Rooma riigi tekkelugu ning oskab tingmärkidest juhindudes näidata kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist; 3) iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis; 4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid vabariik, forum, kapitolium, Colosseum, patriits, plebei, konsul, senat, rahvatribuun, orjandus, amfiteater,	Rooma riigi tekkimine, looduslikud olud, kuningad. Rooma Vabariigi algus ja ühiskondlik korraldus. Rooma võimu laienemine Vahemere maades. Hannibal, Caesar, vabariigi lõpp. Rooma keisririigi ühiskondlik korraldus. Augustus, Rooma impeerium ja selle lõhenemine. Vana-Rooma kultuur, kunst ja arhitektuur, rahvas ja eluolu, avalikud mängud. Ristiusu teke, Uus Testament.

		gladiaator, leegion, kodusõda, kristlus, piibel, provints, Ida-Rooma, Lääne-Rooma, Kartaago, Konstantinoopol, ladina keel.	
--	--	--	--

2.3. Ühiskonnaõpetus

2.3.1. Ühiskonnaõpetuse õppeaine kirjeldus

Ühiskonnaõpetus aitab

- õpilasel arendada ettevõtlikkust ning kujuneda ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks.
- mõista kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majanduse, poliitika ja õigusega), ent ka suhteid teiste sotsiaalsete rühmadega. Selle õppimisel kasutatakse ainealaseid põhimõisteid igapäevaeluga seonduvate reaalsete probleemide lahendamiseks ja asjatundlike otsuste tegemiseks.
- kujundada õpilaste väärtushinnanguid ja hoiakuid nagu ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonnasse, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; teadvustamine, et kõikjal ei elata ühtviisi hästi jne.

I kooliastmes on ühiskonnaõpetuse teemad lõimitud inimeseõpetuse ainekavva. II kooliastmes õpitakse ühiskonnaõpetust eraldi aina ning lõimituna ajaloo ja keelega. II kooliastmes tutvub õpilane oma lähiümbruse sotsiaalsete suhete süsteemiga, keskendudes sotsiaalselt erinevate isiksuste ja rühmade koosseisestamisele. Käsitelu keskmes on inimesed meie ümber, kool ning õpilase kodukoht.

2.3.2. Ühiskonnaõpetuse õppe- ja kasvatuseesmärgid

6. klassi lõpetaja:

- 1) teab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid;
- 2) mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis, märkab probleeme koolis, toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat;

- 3) märkab ning arvestab erinevaid huve ja võimalusi ning on valmis koostööks ja kokkulepeteks, oskab otsida ja pakkuda abi probleemide lahendamisel;
- 4) teab Eesti riigi valitsemise põhilisi institutsioone, kirjeldab nende ülesandeid (kohalik omavalitsus, Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus) ning nimetab erinevaid riigijuhtimisega seotud ameteid/elukutseid;
- 5) teab, mis on põhiseadus ja teised seadused, miks tuleb seadusi täita; teab, mis on lapse õigused ja vastutus;
- 6) selgitab näidetega, mis on kodanikuühendus, kodanikualgatus ja vabatahtlik töö; põhjendab vabatahtliku töö vajalikkust ning pakub abi abivajajaile; tunneb ära ebaõigluse ja oskab sellele vastu seista;
- 7) mõistab inimeste iseärasusi ning teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuste poolest; on salliv erinevuste suhtes ja valmis koostööks;
- 8) toob näiteid ühiskonna toimimiseks ja arenguks vajalikest elukutsetest ja ettevõtetest ning väärtustab töötamist kui peamist elatusallikat, tunneb oma õigusi ja vastutust omanikuna ja tarbijana ning mõistab, miks erinevais ametes töötamisel eeldatakse erinevaid teadmisi, oskusi ja isiksuseomadusi;
- 9) oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks ning seda kriitiliselt hinnata; esitab oma teadmisi ja seisukohti selgelt ja veenvalt ning suudab neid põhjendada; loob, kasutab ja jagab infot ning väärtustab enda ja teiste autorite tööd;
- 10) teab, et tal on õigus saada abi, ning oskab leida abi eettulevates elusituatsioonides.

4.1.3. Ühiskonnaõpetuse õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tund nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt baasõppe tundides, kontaktõpetaja tundides ning koostöös Avatud Kooli õpilaspäramendi tööga, võimalusel lõimituna ka projektõppe tundides.

Teema	Kesksed ideed	Õpitulemused	Õppesisu
Sotsiaalsed suhted Inimesed meie ümber,	Eestis elavad erinevast rahvusest inimesed,	Õpilane:	Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad (sotsiaalsed, rahvuslikud,

kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus	kelle on erinevad kombid ja usundid. Kõik inimesed sõltumata nende soost ja rahvusest on võrdsed. Eestil on mitmed naabrid ja partnerriigid maailmas, kes meie elu mõjutavad.	1) seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõisteid rahvus, riik, võrdõiguslikkus ja sallivus; 2) nimetab Eestis ja kodukohas elavaid rahvarühmi ning kirjeldab nende eluolu ja 3) kultuuritraditsioone; 4) nimetab Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende kombeid; 5) toob näiteid naiste ja meeste võrdsete õiguste ning nende rikkumise kohta Eestis; 6) teab ja hoiab kogukonna traditsioone; 7) teab, mis on isikutunnistus ja reisidokumendid (pass, isikutunnistus); 8) nimetab ja näitab kaardil Eesti naaberriike ning toob näiteid, kuidas muu maailm mõjutab elu Eestis.	religioossed jm). Sooline võrdõiguslikkus. Pere ja suguvõsa. Naabruskond maal ja linnas. Sõpruskond. Koolipere. Euroopa riigid, Eesti naaberriigid. Läbiva teemana inimeseks olemise ja kogukonna ja ühiskonna raames käsitletakse neid teemasid läbi I ja II kooliastme projektide. Mitmekultuurilise koolina on see oluline teema KÕP tundides, külalistundides ja kooliüritustel.
Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja -algatus, koostöö	Kodanikuna saan oma kogukonda paremaks muuta läbi osalemise algatustes või läbi vabatahtliku tegevuse.	Õpilane: 1) seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid kodanikuühendus, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus; 2) nimetab kodukohas tegutsevaid seltse, klubisid ja ühendusi ning kirjeldab nende tegevust; 3) nimetab kodukohas ja koolis tegutsevaid noorteorganisatsioone ning kirjeldab nende tegevust; 4) teab kodukoha kodanikualgatusi ning algatab neid ja osaleb neis võimaluse korral; 5) toob näiteid vabatahtliku töö kasulikkuse kohta; märkab probleeme ja pakub vajajatele abi.	Kodukohas tegutsevate seltside, klubide ja ühenduste tegevus. Noorteorganisatsioonid. Eakohased kodanikualgatused võimalused. Koostöö ja ühistegevus, kommunikatsioonivõimalused. Läbiv teema kõigis projektides, kuna mõjutatakse ühikonda enda ümber, tehakse koostööd organisatsioonidega, õpitakse kodanikualgatused ja vabatahtliku töö tähendust. Külalistunnid ja õppekäigud

Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine	Demokraatlikus ühiskonnas on kodanikel õigused ja kohustused ning nad on seaduse ees võrdsed. Riigi toimimiseks on vajalikud seadused ja riigijuhtimise organid. Need on riigiti väga erinevad.	Õpilane: 1) seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid inimõigus, seadus, demokraatia; 2) iseloomustab demokraatia põhimõtteid; 3) teab ja austab inimõigusi; 4) teab, et Eesti on demokraatlik vabariik, nimetab Vabariigi Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi peamisi ülesandeid; 5) teab, mis on kohalik omavalitsus, toob näiteid oma valla/linna omavalitsuse tegevuse kohta; 6) teab, et kõik on võrdsed seaduse ees ja peavad seadusi täitma, toob näiteid seaduskuuleka käitumise kohta.	Rahva osalemine ühiskonna valitsemises: arvamuste mitmekesisus ja sõnavabadus, osalus aruteludes ja otsustamises, õigus valida ja saada valitud. Võimude lahusus. Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus. Kohalik omavalitsus. Seaduse ülimuslikkus, seadus kui regulatsioon. Peamised inimõigused (õigus elada, õigus vabadusele ja inimväärikusele jne).
Koolidemokraatia, lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas	Lastel on õigused ja kohustused koolis ning väljaspool kooli. Osa seadusi on meile ette antud, kuid enamasti saame nende kujunemist mõjutada.	Õpilane: 1) kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis; 2) toetab oma suhtumise ja tegutsemisega koolidemokraatiat; 3) tunneb ÜRO lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid, nimetab lapse õigusi, teab õiguste ja vastutuse tasakaalu.	Õpilaspäramendi töös osalemine ja sellega kursis olemine. Õpilaste osalemine koolielu korraldamises. Kooli kokkulepete ühine sõlmimine ja järgimine, kooli kodukorra uurimine KÕP tunnis. Lapse õigused (õigus haridusele, õigus vanemlikule hoolitsusele jne). Õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal. KÕP tunnis käsitlemisel. Projekt "Koolidemokraatia"
Töö ja tarbimine	See, kui puhas on meie keskkond, kui palju meil on raha või kuidas kujuneb meie elu	Õpilane: 1) teeb vahet vajadustel, soovidel ja võimalustel; 2) teab, kuidas raha teenitakse ja millest koosneb pere eelarve; oskab kulutusi	Läbiv teema kõigis tundides ja KÕP tundides. Karjääriplaneerimine. Ürituste korraldamine klassis ja koolis, mille raames harjutatakse aja ja kulutuste

	sõltub igapäevastest valikutest. Õigesti otsustamiseks on vaja koguda asjakohast infot.	tähtsuse järjekorda seada, koostada eelarvet oma taskuraha piires ning oma aega plaanida; 3) teab internetipanga ja pangakaardi (PIN-koodi) turvalise kasutamise reegleid; 4) iseloomustab, milliseid isiksuse omadusi, teadmisi ja oskusi eeldavad erinevad elukutsed ja ametid; 5) selgitab erinevate elukutsete vajalikkust ühiskonnale; 6) oskab tarbijana märgata ja mõista tooteinfot ning tunneb tarbija õigusi.	planeerimist ning raha kasutamist, laenamist ja säästmist. Elukutsed ja ettevõtted kodukohas läbi külalistundide ja õppekäikude. Teadlik, säästev tarbimine koolikultuuris.
--	---	--	--

LISA 8. Loovainete ainekava I ja II kooliastmes

Ainevaldkond „Loovained“ (sisaldab „Kunstiõpetuse“ ja „Tehnoloogia“ õpitulemusi)

1. Üldalused

1.1. Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Ainevaldkonda kuuluvad õppeainena kunstiõpetus, tööõpetus, tehnoloogiaõpetus, käsitöö ja kodundus. 1.-4. klassis õpitakse kunstiõpetust ja tööõpetust lõimituna projektõppesse ning eraldi loovuse tunnis. 5. ja 6. klassis õpitakse kunsti tunnis kunstiõpetust ja moodulõppena tehnoloogiaõpetust, käsitööd ja kodundust.

I kooliaste

Loovustund (kunst, tööõpetus) - 9 nädalatundi

II kooliaste

Kunst - 3 nädalatundi

Tehnoloogiaõpetus, käsitöö ja kodundus - 5 nädalatundi

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Loovainete valdkond ühendab Avatud Koolis tehnoloogia ja kunstiõpetuse ainevaldkondi. **Tehnoloogia** ainevaldkonnas käsitletakse tööõpetuse, käsitöö, kodunduse ja tehnoloogiaõpetuse algtõdesid ning kujundatakse esmaseid osaoskusi, valdkonna- ja võtmepädevusi.

Kunstiõpetuses omandatakse visuaalse hariduse algtõed ning arendatakse mõtlemis-, koostöö- ja eneseväljendusoskust ning kunstioskusi, et toetada isiksuslikku arengut ning toimetulekut tänapäevases mitmekultuurilises maailmas.

Nii kunst kui tehnoloogia võimaldavad õpilastel tunnetada endas loojat ning toetavad seeläbi aktiivse maailmavaate omaksvõttu ja ettevõtlikku ellusuhtumist ning on seeläbi äärmiselt olulisel kohal üldoskuste ja võtmepädevuste arengu toetamisel.

1.3. Võtmepädevuste kujundamine ainevaldkonnas

Avatud Kooli võtmepädevused sisaldavad endas kõiki RÕKis sätestatud üldpädevusi. Õppetöö planeerimisel ja läbiviimisel jälgitakse ja toetatakse õpilaste kõigi võtmepädevuste arengut. Loovained on võtmepädevustega seotud järgmiselt:

Iseseisev mõtleja – oskab mõelda, on tark ja teaduslik, uurib.

Nii kunstiõpetus, tööõpetus, tehnoloogia kui ka käsitöö ja kodundus võimaldavad õpilastes arendada iseseiseva mõtlemise ja töö oskust, probleemide märkamist, uurimist, täpsustamist ning lahenduste leidmist.

Isikupärane looja – loob ja väljendab.

Võtmepädevusena on tugevalt loovainete kujundada. Oluline on lastel võimaldada tunnetada endas loojat. Oluline on, et lapsed kogeksid rõõmu ja rahulolu tehtud tööst ning õpiksid märkama ja analüüsima oma töö arengut.

Aktiivne õppija – on tegus, initsiatiivikas, uudishimulik, teadmistejanuline, väärtustab tagasisidet.

Algatusvõime, ettevõtlikkus ja koostöö on tihedalt seotud loovainete sisuga. Ideede genereerimise, realiseerimise ja töö korraldamise oskus on üks valdkonna õpetamise põhilisi eesmärgi. Loovainetes saavad õpilased ise jõukohaseid ülesandeid luua, oma valikute sobivust kontrollida, uusi oskusi katsetada, järjekindlalt harjutada. Praktiline tegevus ja selle analüüs arendavad õpilastes suutlikkust mõista ja väärtustada tagasisidet ning aitavad suurendada õppija rolli oma õpitegevuse juhtijana.

Avatud kaaslane – hoolib ja teeb koostööd.

Loovainetes on lisaks iseseisvale tööle suur osakaal ka grupitööl. Ühise tulemuse nimel pingutamine võimaldab õppida teadlikku koostööd. Lisaks on loovainetes oluline roll tagasiside andmise ja vastuvõtmise õppimisel. Lapsed õpivad andma konstruktiivset tagasisidet ning väärtustama tagasiside olulisust oma töö veelgi paremaks muutmisel.

Tasakaalus isikus – teadlikkus ja enesejuhtimine.

Antud võtmepädevuse sisuks on lisaks akadeemilisele arengule toetada ja väärtustada ka terve isiksuse teisi aspekte (liikumine, tervislikkus, vaimne tervis). Loovained annavad siia olulise praktilise väljundi läbi vaba loomingu ja käelise tegevuse. Kunstis ja tööõpetuses õpitakse loovtegevuse tehnikaid ja praktikaid, mis võivad olla abiks stressi maandamisel. Läbi loovtegevuste kogevad õpilased rõõmu ja eneseväärikustunnet. Loovained pakuvad võimalusi toetada laste enesemääratlus- ja kultuuripädevuse arengut.

1.4. Ainevaldkonna õppeainete lõiming teiste ainevaldkondadega

1.-4. klassis on töö- ja kunstiõpetuses fookuses ainevaldkonna baasoskuste arendamine. Nendel ainetel on suur ühisosa ning nende seostatud õpetamine võimaldab kunsti ja tööõpetuse tihedamat lõimingut ka teiste ainetega. Kunsti ja tööõpetust nähakse projektõppe lahutamatu osana, kus iga keske teema raames toimuva projekti juures on ka loovtegevust ning käelist oskust arendav komponent. Kui **loodusõpetuses** on teemaks aastaajad, siis loovainete valdkonnas on võimalik sellest teemast lähtuvalt teha erinevas tehnikas töid ning panna need kokku temaatiliseks näituseks, raamatuks, videoks või muuks tulemiks, mida teema õppimise lõpul esitleda. Sama seos kehtib ka **inimeseõpetuse** teemadega. **Matemaatika** on loovainetega seotud just töö planeerimise ja kavandamise faasis, kui on vaja materjali kulu arvestada, midagi mõõta või võrrelda. **Keelte** seostamine käib läbi keele ja aineõppe lõimimise – osa loovainete tunde toimub eesti ja osa vene keeles.

5.-6. klassi kunstiõpetuse fookuses on kultuuridevahelise dialoogi mõtestamine. Praktiliste tegevuste kaudu kujundatakse arusaama, et teadmised ja pädevused on omavahel seotud ja igapäevaelus rakendatavad. Eri kultuuride kommete ja pärimuste ning kunsti ja kultuuri rolli läbi aja muutumise mõtestamisel on kunstiõpetus tugevalt seotud **sotsiaalainetega**. **Matemaatikaga** seostamine käib läbi seoste loomise oskuse ja loogilise mõtlemise arendamise. **Kehaline kasvatus** ja **tehnoloogia** on kunstiõpetusega seotud motoorika arendamisel. Nii **tehnoloogia**, kui ka kunstiõpetus arendavad

loovat mõtlemist ja ideede kavandamise ja praktilise elluviimise oskust. **Loodusainetes** õpitavate elukeskkondade ja eluvormide tundmaõppimise oluliseks eelduseks on kunstiõpetuses arendatav vaatlemise ja analüüsimise oskus. **Keele ja kirjandusega** on kunstiõpetus seotud infokanalite kasutamise ja eneseväljenduse oskuse arendamisel ning eri ajastute kultuuride mõtestamisel.

Tehnoloogiaõpetuses on rõhuasetus nüüdisaegsel tehnoloogilisel mõtteviisil, töömaailmas vajalike väärtushinnangute ja hoiakute kujundamisel. Õpitakse siduma mõttetööd ja käelist tegevust ning mõistma seost koolisõpitava ja elukeskkonna vahel. Õppesisu põimitakse praktiliste probleemide lahendamisega, eseme kavandamine ja valmistamine tunnis hõlmab kogu protsessi idee loomisest toote esitluseni. **Käsitöös** õpitakse tundma erinevaid tööliike. Sarnaselt tehnoloogiaga on tugev rõhuasetus sidumaks mõttetööd ja käelist tegevust. Väärtustatakse enese loomejulgust ja võimet konstruktiivseks kriitikaks. Eseme kavandamine, töö organiseerimine, rahvakunstitehnikate alused ja materjaliõpetus annab palju võimalusi arendada käsitöö eluliseks ja vajalikuks ainetunniks. **Kodundusõppes** valmistutakse igapäevaseks eluks. Lisaks praktilisele toiduvalmistamisele õpitakse tervisliku toitumise põhitõdesid ja tasakaaslustatud menüü koostamist. Arendatakse majandamisoskust, pööratakse suurt tähelepanu säästliku ja teadliku tarbija kujundamisele. **Matemaatikaga** on nii tehnoloogiaõpetusel kui käsitööl väga tugev seos, õpilaste mõõtmisel ja arvutustel on praktiline tagajärg, vigu ja nende tagajärgi märgatakse kohe, mõistetakse analüüsi ja paremate lahenduste vältimatust. **Loodusainetest** puututakse kokku erinevate keemiliste ja füüsikaliste protsessidega. Materjaliõpetuse raames on oluline tutvuda ja mõista erinevate looduslike- ja tehismaterjalidega ning nende omadustega. Ühiskonna arengu mõistmine, arengu põhjuste teadvustamine ning ka koos töötamine, ühised projektid annavad väga tugeva lõimingu **sotsiaalsainetega**. Loominguline väljendus, isikupärased ja uudsed lahendused on tugevalt seotud **kunstiainetega**. **Kehalise kasvatuses** sidudes aitavad praktilised ülesanded kinnistada terviseteadlikku käitumist, õpetavad arvestama ergonoomikapõhimõtteid ning väärtustama tervislikku toitumist ja sportlikku eluviisi. Oluline roll on **keele ja kirjanduse** ainetel, õpilases kujundatakse oskust väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui kirjalikult. Suur osakaal on ka teabe kogumisel ja esitluste koostamisel.

1.5. Kesksete teemade rakendamine ainevaldkonnas

Avatud Kooli kesksed teemad on loovainetega seotud läbi projektõppe. Loovainetes tehtavate praktiliste tööde teemad kasvavad välja kesksedel teemadel tehtavatest projektidest ning õpilaste valikutest projekti raames. Igal õppeperioodil teevad lapsed teemast lähtuva projekti, mille üheks osaks on alati ka loov- ja käeline tegevus. Igal aastal läbib iga õpilane järgmised neli teemat:

- Inimeseks olemine
- Aeg ja ruum
- Loodus ja tehnoloogia
- Kogukond, ühiskond ja globaalne areng

Iga vastava teema raames planeeritakse, teostatakse ja analüüsitakse ka kunsti, tööõpetuse ja tehnoloogia valdkonda kuuluvaid tegevusi. Näiteks võib selleks olla looduse projekti toetav illustratsioonidega raamat või erinevate rahvusmotiividega esemed kogukonna ja ühiskonna projekti raames.

1.6. Hindamise alused

Hindamine toimub vastavalt Avatud Koolis kehtivale hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest. Kujundav hindamine annab infot töö protsessi ja tulemuse ning õpilase suhtumise kohta tööõpetusse.

- Õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest.
- Koostöös kaaslaste ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ja konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja arenguruumi kohta.
- Praktiliste tööde ja ülesannete puhul antakse tagasisidet töö protsessi ja tulemuse kohta.
- Olulisel kohal on õpilase enesehinnang tehtud tööle, oma panusele, tugevustele ja arenguruumile.

Õpitulemuste hindamise moodused on mitmekesised, sobivad oodatavate õpitulemuste saavutatuse väljaselgitamiseks ja toetavad edasise õppe kavandamist. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid – neist teavitamise kord on sätestatud Avatud Kooli õppekava üldosas.

Loovainete valdkonna õppeainetes hinnatakse lisaks õpilaste edukat osalemist koolivälistel konkurssidel, üritustel ja võistlustel.

Loovainetes analüüsivad õpilased ise oma ja kaaslaste/õpetaja poolt tagasisidestatakse igaühe:

- suhtumist õppetöösse, töökust, püüdlikkust, järjekindlust, tähelepanelikkust;
- koostööoskust, abivalmidust, iseseisvust töö tegemisel;
- õpperuumide korra ja tööviiside ohutuse järgimist;
- kavandamist (originaalsust, iseseisvust, idee või kavandi rakendamise võimalikkust), materjali ja töövahendite valiku otstarbekust, eseme valmistamise viisi, tööjoonise tehnilist korrektsust jm;
- valmistamise kulgu (materjalide ja töövahendite ning kirjalike ja infotehnoloogiliste vahendite kasutamise oskust, teoreetilisi teadmisi ja nende rakendamise oskust, tööohutuse nõuete järgimist jm); loovat, isikupärast ja säästlikku tegutsemist individuaal- või rühmatöös;
- tulemust (idee teostust, eseme viimistlust, esteetilist väärtust, ülesande õigeaegset lõpetamist, eseme kvaliteeti jm), sh üksikülesannete sooritamist ja eseme esitlemise oskust;
- töö esitlemist ja valikute (ideede, töötlusviiside, materjalide jm) tegemise, analüüsimise ja põhjendamise ning seoste kirjeldamise oskust; oskust väärtustada ja analüüsida enda ja kaaslaste kunstitöid, arutleda erinevate kunstinähtuste üle;
- oskust kasutada kunstimõisteid ning teadmisi lähiümbruse kunsti- ja kultuuriobjektidest.

1.7. Füüsiline õppekeskkond

Kool tagab, et klassiruumides on loovainete läbiviimiseks vajalikud töövahendid ja tingimused:

- 1) individuaalseks ja rühmatöoks vajalik pind;
- 2) 500luksise päevavalgusspektriga valgustus tööpinnal ning vesi/kanalisatsioon;
- 3) reguleeritava kõrgusega molbertid või lauad koos joonistusallustega ning töödekuivatamise, hoiustamise ja eksponeerimise võimalused ning projektsioonitehnika;
- 4) vajalikud töövahendid ja materjalid;
- 5) kunstiraamatud, ajakirjad ja teatmeteosed;
- 6) DATA-projektori, foto- ja videokaamerate, skanneri ja printeri kasutamise võimalus ning Internetiühendus;
- 7) statsionaarseid masinaid ja õppekohti (nt puurpink) on vähemalt üks õpperühma kohta ja elektrilisi käsitööriistu kaks komplekti õpperühma kohta;
- 8) on töötav ventilatsioonisüsteem, tehnoloogiaõpetuses puidulaastude ja tolmu äratõmbesüsteem, ruumid ja õppetarbed, sealhulgas tööriistad ja käsitöövahendid, mis vastavad tervisekaitse, tööohutuse ja ergonoomika nõuetele;
- 9) on ruumid riietumiseks ja kätepesuks, õpetajatöoks, materjalide ja praktiliste tööde hoidmiseks;
- 10) on individuaalsed kaitsevahendid igale õpilasele ja õpetajale.

2. Ainekavad

2.1. Loovuse ainekava

2.1.1. Loovuse õppeaine kirjeldus

Loovainete fookus 1.- 4. klassis on käelisel tegevusel ning loomisest rõõmu tundmisel. Aasta-aastalt suureneb töö planeerimise, mõtestamise ja analüüsimise oskuste kujundamise osakaal. Loovainete õpitulemused katavad nii kunstiõpetuse kui tööõpetuse õpieesmärgid, rõhuasetus on järgmiste suuremate teemade mõistmisel:

- 1) töö kavandamine;
- 2) materjali ja tööviisi valik;
- 3) säästlik tarbimine;
- 4) teadlik töötamine;
- 5) loomingu mõtestamine;
- 6) teadmised kunstist;
- 7) tervislikud harjumused;
- 8) väljendusviisid virtuaalsetes keskkondades.

Tööõpetust ja kunstiõpetust iseloomustab loov käeline aktiivsus, mis on oluline õpilaste füsioloogilises ja vaimses arengus. Tööülesannete valikul lähtutakse eesmärgist arendada õpilaste vaimseid ja füüsilisi võimeid: motoorikat, tähelepanu, silmamõõtu, ruumitaju, kujutlusvõimet jm. Oluline on arendada oma töö kavandamise oskust, kasvatada iseseisvust otsustusi tehes ning julgust olla loov. Õpetaja kavandab tööülesanded nii, et lubatud ja oodatud oleksid mitmesugused lahendused ning õpilastel jääks võimalus rakendada fantaasiat. Pööratakse tähelepanu tööle ja tulemuse esteetilisusele. Arutletakse leitud põnevate ideede üle ning innustatakse loovast tegevusest rõõmu tundma. Tehakse nii ühistöid kui individuaalseid töid. Loovained täidavad oma olemusest tulenevalt ka emotsionaalselt tasakaalustavat ülesannet.

Õpilaste tööd on koolis nähtaval kohal ja vanematel on võimalik näha oma laste loomingut nii koolimajas, projektide esitluste kui virtuaalkeskondades. Kõigi teemade käsitlemisel tuuakse võimalikult palju näiteid kunstist ning visuaalsest kultuurist lähiümbruses, Eestis (sh mitte-eestlaste visuaalkultuuri ja käsitöö näited), Venemaal ja Euroopas.

Loovainete õpetamise põhimõtted:

- 1) Loovaineid õpetatakse lähtudes **kahesuunalise keelekümluse põhimõtetest** ja LAK-õppe meetodidest eesti ja vene keeles.
- 2) Õpe toimub projektõppe tundides ja loovustundides.
- 3) Loovainete õppeprotsessis kombineerime **vaba loomingulisust, struktureeritud töötamist, töö kavandamist, mõtestamist ja praktilist käelist tegevust.**
- 4) Loovainete õpetamine on **temaatilises seoses teiste õppeainete ja kesksete teemadega**. Loovainetes tehtavad praktilised tööd panustavad projektõppe tervikprotsessi.
- 5) Loovainete õppimisel on kesksel kohal töö planeerimise, materjali ja tööviiside valiku ning teostamise loogilise seose mõistmine.
- 6) Loovainete õppe üheks eesmärgiks on **omandada konstruktiivse tagasiside andmise ja vastuvõtmise oskus** ning kogeda sisulise tagasiside vajalikkust oma töö täiustamisel ja viimistlemisel varasemast veelgi kõrgemal tasemel.
- 7) Loovainete õppe vältimatuks osaks Avatud Koolis on ka oma **töö esitlemine ning valikute põhjendamine** kaaslastele, õpetajale, vanematele või laiemale publikule.
- 8) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
- 9) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 10) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel.
- 11) Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
- 12) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.

- 13) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 14) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesannetega tegeleda ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
- 15) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks loovusainete õpitulemuste saavutamisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 16) Kasutame **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid. Virtuaalsetes keskkondades toimetulek on üks osa kunsti ja tööõpetuse õpieesmärkidest.

2.1.2. Loovuse õppe- ja kasvatuseesmärgid 4. klassi lõpuks

4. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb töö tegemisest rõõmu ja rahuldust;
- 2) julgeb katsetada oma ideede erinevaid visuaalseid väljendusi, kasutab sobivaid materjale, töövahendeid ning töötlemisviise;
- 3) oskab kasutada tööjuhendit ning tegutseda selle järgi üksi või koos teistega;
- 4) leiab ülesandele loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- 5) järgib esmaseid ohutusnõudeid;
- 6) hoiab puhtust ja korda kodus ja koolis ning täidab isikliku hügieeni nõudeid;
- 7) teab tervisliku toitumise vajalikkust;
- 8) hindab ja tunnustab enda ja teiste tööd;
- 9) õpib vaatlema, tundma ja hindama ümbritsevat keskkonda ning enda ja teiste töid;
- 10) hoolib oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioonidest, tunneb huvi lähikonna kultuuriobjektide vastu.

2.1.3. Loovainete õpitulemused ja õppesisu 1. klassis

Õppeainet õpitakse 3 tundi nädalas, kokku 105 tundi õppeaastas. Õppetöö toimub loovuse tunnis ja projektõppe raames teiste ainetega lõimitult. Kõigi teemavaldkondadega tegeletakse läbi I kooliastme kõigi klasside. Esimestes klassides on mahuliselt rohkem käelisi tegevusi ning vähem mõtestamise, reflekteerimise ja faktiteadmiste omandamise osa. Teises, kolmandas ja neljandas klassis suureneb töö mõtestamise ning analüüsi osakaal.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine	Õnnestunud töö eeldab alati planeerimist, uurimist ja ideede arendamist.	Õpilane: 1) kirjeldab ning hindab oma ideid; 2) esitab oma ideede erinevaid lahendusi.	Ümbritsevate esemete vaatlemine. Ideede visandamine paberil. Lihtsate esemete ja keskkonna kavandamine. Ideede kirjeldamine kaaslastele. Õpilane visandab oma ideed paberil, esitab neid individuaalselt või rühmatöö tulemusena suuliselt, joonistena või PowerPointi ettekandena. Projekt “Minu kodukant ja kodulinn” Projekt “Mina ja minu pere” Projekt “Loomad meie ümber”
Materjali ja tööviiside valik	Materjali ja tööviisi valik sõltub töö eesmärgist.	Õpilane: 1) eristab erinevaid looduslikke ning tehismaterjale (paber, tekstiil, nahk, plast, puit, metall); 2) võrdleb materjalide üldisi omadusi; 3) oskab materjale ühendada ja kasutada;	Looduslikud ning tehismaterjalid (paber, tekstiil, nahk, puit, metall, plast). Materjalide saamine, omadused, otstarve. Katsetused erinevate materjalidega, nende omaduste võrdlemine: paberit ja kartongi: valmistamine, liigid, omadused, kasutamine;

		4) valib materjalide käsitlemiseks erinevaid töötlemisviise ja -vahendeid; 5) on vahendite valikul loov; 6) käsitleb kasutatavaid töövahendeid õigesti ning ohutult; 7) kasutab paberit ning kartongi tasapinnalisi ja ruumilisi esemeid valmistades; 8) modelleerib ja meisterdab erinevatest materjalidest esemeid; 9) valmistab tekstiilmaterjalist väiksemaid esemeid; 10) rakendab kahe- ja kolmemõõtmelise kujutamise võtteid; 11) rakendab oma töödes erinevaid kunstitehnikaid ja töövõtteid.	• õmblus- ja tikkematerjale: taimse päritoluga tekstiilmaterjalid (lina, puuvill). Linase ja puuvillase riide omadused ning kasutamine. Loomse päritoluga tekstiilmaterjalid: siid, vill; nende omadused ja kasutamine. Tekstiilide kasutamine rõivastuses ja kodutekstiilide valmistamisel. Trükimustrilise riide parem ja pahem pool. Riide ääris; • naha omadusi ja kasutamist ning kunst- ja tehismaterjale; • puitu: puidu liigid, omadused, kasutamine; vineer; • metalli omadusi ja kasutamist; • plasti, selle omadusi ja kasutamist. Materjalide omaduste võrdlemiseks on soovitatav valida praktilised tööd, kus kasutatakse koos erinevaid materjale: paber + tekstiil, tekstiil + puit, puit + traat jne. Katsetused erinevate materjalidega, nende kasutamine. Ideede leidmine materjalide korduskasutuseks. Materjalide erinevad töötlemise viisid. Töötlemisvõtte valik sõltuvalt ideest ja materjalist. Sagedasemad töövahendid (käärid, nuga, naaskel, nõel, heegelnõel, vasar, saag, kruvikeeraja, lõiketangid, näpitsad jne), nende õige, otstarbekas ja ohutu kasutamine, töövahendite hooldamine. Erinevate materjalide töötlemise viisid: lõikamine, vestmine, saagimine, liimimine, naelutamine, lihvimine, värvimine, viimistlemine, põletamine. Jõukohaste esemete valmistamine. Õmblemine, heegeldamine, punumine. Jõukohaste esemete valmistamine. Soovituslikud tegevused: padja või pehme mänguasja õmblemine; padjale nõõpide õmblemine silmadeks; nõelapadja või palli viltimine jne.
--	--	---	---

			Ruumi ja värviõpetus, kompositsioon.
Säästlikkus	Materjalide säästlik kasutamine hoiab keskkonda, säästab raha ja aitab kaasa loovusele.	Õpilane: 1) teab, kuidas luua ning tarbida säästvalt; 2) tegutseb säästliku tarbijana.	Materjalide väärtus ja maksumus. Taaskasutamine - majapidamises järelejäänud pisiesemetest (tikutoosid, karbid, plastpudelid jne) meisterdama: mänguasjad, mudelid (mööbel, tulevikauto), robotid jne; rühmatööd: mänguväljaku, klassi, oma toa makett jne. Ruumide kaunistamiseks kasutatakse erinevaid taaskasutusmaterjale. Videod, igapäaelunäited. Meid ümbritsev esemeline keskkond, vajalikud asjad kodus ja koolis. Oma vajaduste ning võimaluste hindamine asju muretsedes. Asjade väärtuse selgitamine, vastavalt võimalustele kulutuste planeerimine.
Teadlik töötamine	Oskuslik töötamine säästab aega, energiat, materjale ning pakub rõõmu.	Õpilane: 1) töötab õpetaja suulise juhendamise järgi; 2) kasutab iseseisva töö abivahendina kirjalikku tööjuhendit; 3) julgeb oma ideede teostamiseks ise võimalusi valida ja mõelda; 4) arvestab ühiselt töötades kaaslastega; 5) arutleb ohutuse vajalikkuse ja töökoha korrashoiu üle.	Töötamine suulise juhendamise järgi. Tutvumine kirjaliku tööjuhendiga, sellest arusaamine. Õpilane valib valmistatava eseme järgi sobiliku materjali, töövahendid ja tehnika. Rühmatöös ülesannete täitmine, ühiselt ideede genereerimine, üksteise arvamuste arvestamine ja kaaslaste abistamine. Töökoha korrashoidmine, selle mõju töö tulemusele ja ohutusele.
Teadmised visuaal-kultuurist	Visuaalkultuuril on palju väljendusviise, mis on ajas muutunud.	Õpilane: 1) kasutab mõningaid kunstimõisteid kunstiteoste ning enda ja kaaslaste loovtöödest rääkides;	Kunstisõnavara tutvustamine ning kasutusvõimaluste pakkumine. Vestlused kunstiteostest ja lood kunstnikest.

		2) oskab nimetada mõnda lähiümbruse tähtsat kunsti- või kultuuriobjekti; 3) Toob näiteid ümbritseva visuaalse kultuuri nähtustest.	Tutvumine lähiümbruses paiknevate muuseumite, galeriide, linnaruumis paiknevate kunstiobjektide, sh skulptuurid, arhitektuuriväärtused jne. Disaini ideestikuga tutvumine ja enda ümber oleva mõtestamine.
Loomingu mõtestamine ja refleksioon	Igal tööl on looja isikust või kultuuritaustast tulenev tähendus.	Õpilane: 1) mõtleb oma töö kvaliteedi üle ja leiab viise töö täiustamiseks; 2) tutvustab ja hindab oma tööd; 3) märkab esemetel rahvuslike elemente; 4) toob õpetusega seonduva kohta näiteid igapäevaelust; 5) uurib igapäevaste esemete vormi ja otstarbe seoseid.	Oma töö analüüsimine. Konstruktivse tagasiside andmine. Kunstiteoste vaatlemine ja kirjeldamine. Rahvuslikud mustrid ja motiivid. Esemete disain minevikus ja tänapäeval. Kodus leiduvate rahvuslike esemetega tutvumine ja teistele tutvustamine. Projekt "Minu kodukant ja kodulinn" Projekt "Mina ja minu pere" Projekt "Loomad meie ümber" Projekt "Olulised ametid"
Tervislikud harjumused	Puhtus, viisakus ja tervislik toit teevad elu meeldivamaks.	Õpilane: 1) hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses; 2) teab isikliku hügieeni vajalikkust ning hoolitseb oma välimuse ja rõivaste eest; 3) järgib viisakusreegleid.	Arutelu hubase kodu kui perele olulise väärtuse üle. Ruumide korrastamine ja kaunistamine. Laua katmine, kaunistamine ja koristamine. Jäätmete sortimine. Klassiõhtud, tähtpevadeks ettevalmistumine koolis. Koolipuhveti töös osalemine, koolitoitlustaja tööga tutvumine. Riiete ning jalatsite korrashoid. Isiklik hügieen. Garderoobi kasutus, kätepesu koolis. Rollimängud, arutelud ja praktiline kasutamine: käitumisest koolis, kodus, tänaval, näitusel, raamatukogus, kinos ja teatris ning suhtlemisest eakaaslaste ja vanemate inimestega.

Väljendusviisid virtuaalsetes keskkondades	Virtuaalsed keskkonnad pakuvad laia valikut väljendusvõimalusi ja kätkevad ka ohte.	Õpilane: 1) tuleb toime virtuaalsetes keskkondades; 2) teadvustab meedia võimalusi ja ohtusid.	Õpilast toetatakse ja suunatakse virtuaalseid keskkondi kasutama tööõpetuse ja kunstiõppe kontekstis ning märkama ja mõistma meedia olemust.
---	---	--	--

2.1.4. Loovainete õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

Õppeainet õpitakse 3 tundi nädalas, kokku 105 tundi õppeaastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine	Õnnestunud töö eeldab alati planeerimist, uurimist ja ideede arendamist.	Õpilane: 1) kirjeldab, esitleb ning hindab oma ideid; 2) esitab oma ideede erinevaid lahendusi, st õpilane mõtleb ja kavandab ühele ülesandele mitu lahendust.	Ideede otsimine ja valimine, abimaterjali ning info kasutamine. Ümbritsevate esemete vaatlemine. Ideede visandamine paberil. Lihtsate esemete ja keskkonna kavandamine. Ideede esitlemine. Õpilane arutleb kaaslastega erinevate tehnoloogiliste ning kujunduslike võimaluste üle esemete valmistamisel; Õpilane visandab oma ideed paberil, esitab neid individuaalselt või rühmatöö tulemusena suuliselt, joonistena või PowerPointi ettekandena.
Materjali ja tööviiside valik	Materjali ja tööviisi valik sõltub töö eesmärgist.	Õpilane: 1) eristab erinevaid looduslikke ning tehismaterjale (paber, tekstiil, nahk, plast, puit, metall); 2) võrdleb materjalide üldisi omadusi; 3) oskab materjale ühendada ja kasutada;	Looduslikud ning tehismaterjalid (paber, tekstiil, nahk, puit, metall, plast). Materjalide saamine, omadused, otstarve. Katsetused erinevate materjalidega, nende omaduste võrdlemine: paberit ja kartongi: valmistamine, liigid, omadused, kasutamine;

		4) valib materjalide käsitlemiseks erinevaid töötlemisviise ja –vahendeid; 5) on vahendite valikul loov; 6) käsitleb kasutatavamaid töövahendeid õigesti ning ohutult; 7) kasutab paberit ning kartongi tasapinnalisi ja ruumilisi esemeid valmistades; 8) modelleerib ja meisterdab erinevatest materjalidest esemeid; 9) valmistab tekstiilmaterjalist väiksemaid esemeid; 10) rakendab kahe- ja kolmemõõtmelise kujutamise võtteid, oskab esile tuua kujutatava iseloomulikud jooned; 11) rakendab oma töödes mitmekesiseid kunstitehnikaid ja töövõtteid.	• õmblus- ja tikkematerjale: taimse päritoluga tekstiilmaterjalid (lina, puuvill). Linase ja puuvillase riide omadused ning kasutamine. Loomse päritoluga tekstiilmaterjalid: siid, vill; nende omadused ja kasutamine. Tekstiilide kasutamine rõivastuses ja kodutekstiilide valmistamisel. Trükimustrilise riide parem ja pahem pool. Riide ääris; • naha omadusi ja kasutamist ning kunst- ja tehismaterjale; • puitu: puidu liigid, omadused, kasutamine; vineer; • metalli omadusi ja kasutamist; • plasti, selle omadusi ja kasutamist. Materjalide omaduste võrdlemiseks on soovitatav valida praktilised tööd, kus kasutatakse koos erinevaid materjale: paber + tekstiil, tekstiil + puit, puit + traat jne. Katsetused erinevate materjalidega, nende kasutamine. Ideede leidmine materjalide korduskasutuseks. Materjalide erinevad töötlemise viisid. Töötlemisvõtte valik sõltuvalt ideest ja materjalist. Sagedasemad töövahendid (käärid, nuga, naaskel, nõel, heegelnõel, vasar, saag, kruvikeeraja, lõiketangid, näpitsad jne), nende õige, otstarbekas ja ohutu kasutamine, töövahendite hooldamine. Erinevate materjalide töötlemise viisid: lõikamine, vestmine, saagimine, liimimine, naelutamine, lihvimine, värvimine, viimistlemine, põletamine. Jõukohaste esemete valmistamine. Õmblemine, heegeldamine, punumine. Jõukohaste esemete valmistamine. Soovituslikud tegevused: padja
--	--	---	---

			või pehme mänguasja õmblemine; padjale nõopide õmblemine silmadeks; nõelapadja või palli viltimine jne. Ruumi ja värviõpetus, kompositsioon.
Säästlik tarbimine	Materjalide säästlik kasutamine hoiab keskkonda, säästab raha ja aitab kaasa loovusele.	Õpilane: 1) teab, kuidas luua ning tarbida säästvalt; 2) tegutseb säästliku tarbijana.	Materjalide väärtus ja maksumus. Taaskasutamine - majapidamises järelejäänud pisiesemetest (tikutoosid, karbid, plastpudelid jne) meisterdama: mänguasjad, mudelid (mööbel, tulevikuauto), robotid jne; rühmatööd: mänguväljaku, klassi, oma toa makett jne. Ruumide kaunistamiseks kasutatakse erinevaid taaskasutusmaterjale. Videod, igapäeaelunäited. Meid ümbritsev esemeline keskkond, vajalikud asjad kodus ja koolis. Oma vajaduste ning võimaluste hindamine asju muretsedes. Asjade väärtuse selgitamine, vastavalt võimalustele kulutuste planeerimine.
Teadlik töötamine	Oskuslik töötamine säästab aega, energiat, materjale ning pakub rõõmu.	Õpilane: 1) töötab õpetaja suulise juhendamise järgi; 2) kasutab iseseisva töö abivahendina kirjalikku tööjuhendit; 3) julgeb oma ideede teostamiseks ise võimalusi valida ja mõelda; 4) arvestab ühiselt töötades kaaslastega; 5) arutleb ohutuse vajalikkuse ja töökoha korrashoiu üle.	Töötamine suulise juhendamise järgi. Tutvumine kirjaliku tööjuhendiga, sellest arusaamine. Õpilane valib valmistatava eseme järgi sobiliku materjali, töövahendid ja tehnika. Rühmatöös ülesannete täitmine, ühiselt ideede genereerimine, üksteise arvamuste arvestamine ja kaaslaste abistamine. Töökoha korrashoidmine, selle mõju töö tulemusele ja ohutusele.
Teadmised visuaalkultuurist	Visuaalkultuuril on palju välendusviise, mis on ajas muutunud.	Õpilane: 1) kasutab mõningaid kunstimõisteid kunstiteoste ning enda ja kaaslaste loovtöödest rääkides;	Kunstisõnavara tutvustamine ning kasutusvõimaluste pakkumine. Vestlused kunstiteostest ja lood kunstnikest.

		2) oskab nimetada lähiümbruse tähtsaid kunsti- ja kultuuriobjekte; 3) toob näiteid ümbritseva visuaalse kultuuri nähtustest.	Tutvumine lähiümbruses paiknevate muuseumite, galeriide, linnaruumis paiknevate kunstiojektide, sh skulptuurid, arhitektuuriväärtused jne. Disaini ideestikuga tutvumine ja enda ümber oleva mõtestamine.
Mõtestamine ja refleksioon	Igal tööl on looja isikust või kultuuritaustast tulenev tähendus.	Õpilane: 1) mõtleb oma töö kvaliteedi üle ja leiab viise töö täiustamiseks; 2) tutvustab ja hindab oma tööd; 3) märkab esemetel rahvuslikke elemente; 4) mõistab kultuuride traditsioone ja uuenduslikkust; 5) märkab seoseid ning tajub kunsti rolli ühiskonnas ja isiklikus elus; 6) toob õpetusega seonduva kohta näiteid igapäevaelust; 7) uurib igapäevaste esemete vormi ja otstarbe seoseid.	Oma töö analüüsimine. Konstruktivse tagasiside andmine. Kunstiteoste vaatlemine, kirjeldamine ja analüüsimine Rahvuslikud mustrid ja motiivid. Esemete disain minevikus ja tänapäeval. Õppekäik kodukohalähedasse ettevõttesse, laadale, kus müüakse palju kohalikku käsitööd (nt mihkkipäeva laat, mardipäeva laat). Projekt "Minu pere ajalugu"
Tervislikud harjumused	Puhtus, viisakus ja tervislik toit teevad elu meeldivamaks	Õpilane: 1) hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses; 2) teab isikliku hügieeni vajalikkust ning hoolitseb oma välimuse ja rõivaste eest; 3) järgib viisakusreegleid.	Arutelu hubase kodu kui perele olulise väärtuse üle. Ruumide korrastamine ja kaunistamine. Laua katmine, kaunistamine ja koristamine. Jäätmete sortimine. Klassiõhtud, tähtpevadeks ettevalmistumine koolis. Koolipuhveti töös osalemine, koolitoitlustaja tööga tutvumine. Riiete ning jalatsite korrashoid. Isiklik hügieen. Garderoobi kasutus, kätepesu koolis. Rollimängud, arutelud ja praktiline kasutamine: käitumisest koolis, kodus, tänaval, näitusel,

			raamatukogus, kinos ja teatris ning suhtlemisest eakaaslaste ja vanemate inimestega.
Virtuaalsed keskkonnad	Virtuaalkeskkonnad pakuvad laia valikut väljendusvõimalusi ja kätkevad ka ohte.	Õpilane: 1) tuleb toime virtuaalsetes keskkondades; 2) teadvustab meedia võimalusi ja ohtusid.	Õpilast toetatakse ja suunatakse virtuaalseid keskkondi kasutama tööõpetuse ja kunstiõppe kontekstis ning märkama ja mõistma meedia olemust.

2.1.5. Loovainete õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

Õppeainet õpitakse 3 tundi nädalas, kokku 105 tundi õppeaastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine	Õnnestunud töö eeldab alati planeerimist, uurimist ja ideede arendamist.	Õpilane: 1) kirjeldab, esitleb ning hindab oma ideid; 2) esitab oma ideede erinevaid lahendusi, st õpilane mõtleb ja kavandab ühele ülesandele mitu lahendust; 3) suudab iseseisvalt uurida ja leida materjale etteantud teemal.	Ideede otsimine ja valimine, abimaterjali ning info kasutamine. Ümbritsevate esemete vaatlemine. Ideede visandamine paberil. Lihtsate esemete ja keskkonna kavandamine. Ideede esitlemine. Õpilane arutleb kaaslastega erinevate tehnoloogiliste ning kujunduslike võimaluste üle esemete valmistamisel; Õpilane visandab oma ideed paberil, esitab neid individuaalselt või rühmatöö tulemusena suuliselt, joonistena või PowerPointi ettekandena. Projekt "Eesti keskkonna- ja looduskaitse" Projekt "Elekter ja magnetism"

Materjali ja tööviiside valik	Materjali ja tööviisi valik sõltub töö eesmärgist.	Õpilane: 1) eristab erinevaid looduslikke ning tehismaterjale (paber, tekstiil, nahk, plast, puit, metall); 2) võrdleb materjalide üldisi omadusi; 3) oskab materjale ühendada ja kasutada; 4) valib materjalide käsitlemiseks erinevaid töötlemisviise ja –vahendeid; 5) on vahendite valikul loov; 6) käsitleb kasutatavamaid töövahendeid õigesti ning ohutult; 7) kasutab paberit ning kartongi tasapinnalisi ja ruumilisi esemeid valmistades; 8) modelleerib ja meisterdab erinevatest materjalidest esemeid; 9) valmistab tekstiilmaterjalist väiksemaid esemeid; 10) rakendab kahe- ja kolmemõõtmelise kujutamise võtteid, oskab esile tuua kujutatava iseloomulikud jooned; 11) rakendab oma töödes mitmekesiseid kunstitehnikaid ja töövõtteid.	Looduslikud ning tehismaterjalid (paber, tekstiil, nahk, puit, metall, plast). Materjalide saamine, omadused, otstarve. Katsetused erinevate materjalidega, nende omaduste võrdlemine: • paberit ja kartongi: valmistamine, liigid, omadused, kasutamine; • õmblus- ja tikkematerjale: taimse päritoluga tekstiilmaterjalid (lina, puuvill). Linase ja puuvillase riide omadused ning kasutamine. Loomse päritoluga tekstiilmaterjalid: siid, vill; nende omadused ja kasutamine. Tekstiilide kasutamine rõivastuses ja kodutekstiilide valmistamisel. Trükimustrilise riide parem ja pahem pool. Riide ääris; • naha omadusi ja kasutamist ning kunst- ja tehismaterjale; • puitu: puidu liigid, omadused, kasutamine; vineer; • metalli omadusi ja kasutamist; • plasti, selle omadusi ja kasutamist. Materjalide omaduste võrdlemiseks on soovitatav valida praktilised tööd, kus kasutatakse koos erinevaid materjale: paber + tekstiil, tekstiil + puit, puit + traat jne. Katsetused erinevate materjalidega, nende kasutamine. Ideede leidmine materjalide korduvkasutuseks. Materjalide erinevad töötlemise viisid. Töötlemisvõtte valik sõltuvalt ideest ja materjalist. Sagedasemad töövahendid (käärid, nuga, naaskel, nõel, heegelnõel, vasar, saag, kruvikeeraja, lõiketangid, näpitsad jne), nende õige, otstarbekas ja ohutu kasutamine, töövahendite hooldamine.
--------------------------------------	--	--	--

			Erinevate materjalide töötlemise viisid: lõikamine, vestmine, saagimine, liimimine, naelutamine, lihvimine, värvimine, viimistlemine, põletamine. Jõukohaste esemete valmistamine. Õmblemine, heegeldamine, punumine. Jõukohaste esemete valmistamine. Soovituslikud tegevused: padja või pehme mänguasja õmblemine; padjale nõopide õmblemine silmadeks; nõelapadja või palli viltimine; seinapildi tikkimine/õmblemine jne. Projekt “Elekter ja magnetism”
Säästlik tarbimine	Materjalide säästlik kasutamine hoiab keskkonda, säästab raha ja aitab kaasa loovusele.	Õpilane: 1) teab, kuidas luua ning tarbida säästvalt; 2) tegutseb säästliku tarbijana.	Materjalide väärtus ja maksumus. Taaskasutamine - majapidamises järelejäänud pisesemetest (tikutoosid, karbid, plastpudelid jne) meisterdama: mänguasjad, mudelid (mööbel, tulevikuauto), robotid jne; rühmatööd: mänguväljaku, klassi, oma toa makett jne. Ruumide kaunistamiseks kasutatakse erinevaid taaskasutusmaterjale. Videod, igapäeaelunäited. Meid ümbritsev esemeline keskkond, vajalikud asjad kodus ja koolis. Oma vajaduste ning võimaluste hindamine asju muretsedes. Asjade väärtuse selgitamine, vastavalt võimalustele kulutuste planeerimine.
Teadlik töötamine	Oskuslik töötamine säästab aega, energiat, materjale ning pakub rõõmu.	Õpilane: 1) töötab õpetaja suulise juhendamise järgi; 2) kasutab iseseisva töö abivahendina kirjalikku tööjuhendit; 3) julgeb oma ideede teostamiseks ise võimalusi valida ja mõelda; 4) arvestab ühiselt töötades kaaslastega;	Töötamine suulise juhendamise järgi. Tutvumine kirjaliku tööjuhendiga, sellest arusaamine. Õpilane valib valmistatava eseme järgi sobiliku materjali, töövahendid ja tehnika; Rühmatöös ülesannete täitmine, ühiselt ideede genereerimine, üksteise arvamuste arvestamine ja kaaslaste abistamine.

		5) arutleb ohutuse vajalikkuse ja töökoha korrashoiu üle.	Töökoha korrashoidmine, selle mõju töö tulemusele ja ohutusele.
Teadmised visuaal-kultuurist	Visuaalkultuuril on palju väljendusviise, mis on ajas muutunud.	Õpilane: 1) kasutab olulisemaid kunstimõisteid kunstiteoste ning enda ja kaaslaste loovtööde üle arutledes; 2) oskab nimetada Eesti, Vene ja muu Euroopa olulisemaid kunstnikke ning lähiümbruse tähtsaid kunsti- ja kultuuriobjekte; 3) arutleb ümbritseva visuaalse kultuuri nähtuste üle.	Kunstisõnavara tutvustamine ning kasutusvõimaluste pakkumine. Eesti, Vene ja Euroopa olulisemate kunstnikest lugude kuulamine. Vestlused kunstiteostest. Tutvumine lähiümbruses paiknevate muuseumite, galeriide, linnaruumis paiknevate kunstiobjektide, sh skulptuurid, arhitektuuriväärtused jne. Disaini ideestikuga tutvumine ja enda ümber oleva mõtestamine.
Loomingu mõtestamine	Igal tööl on looja isikust või kultuuritaustast tulenev tähendus.	Õpilane: 1) mõtleb oma töö kvaliteedi üle ja leiab viise töö täiustamiseks; 2) tutvustab ja hindab oma tööd 3) märkab esemetel rahvuslikke elemente; 4) mõistab kultuuride traditsioone ja uuenduslikkust; 5) märkab seoseid ning tajub kunsti rolli ühiskonnas ja isiklikus elus; 6) toob õpetusega seonduva kohta näiteid igapäevaelust; 7) uurib igapäevaste esemete vormi ja otstarbe seoseid.	Oma töö analüüsimine. Konstruktiivse tagasiside andmine. Kunstiteoste vaatlemine, kirjeldamine ja analüüsimine. Rahvuslikud mustrid ja motiivid. Esemete disain minevikus ja tänapäeval. Õppekäik kodukohalähedasse ettevõttesse, laadale, kus müüakse palju kohalikku käsitööd (nt mihkclipäeva laat, mardipäeva laat).
Tervislikud harjumused	Puhtus, viisakus ja tervislik toit teevad elu meeldivamaks.	Õpilane: 1) hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses; 2) teab isikliku hügieeni vajalikkust ning hoolitseb oma välimuse ja rõivaste eest; 3) järgib viisakusreegleid.	Arutelu hubase kodu kui perele olulise väärtuse üle. Ruumide korrastamine ja kaunistamine. Laua katmine, kaunistamine ja koristamine. Jäätmete sortimine. Klassiõhtud, tähtpevadeks ettevalmistumine koolis.

			Koolipuhveti töös osalemine, koolitoitlustaja tööga tutvumine. Riiete ning jalatsite korrashoid. Isiklik hügieen. Garderoobi kasutus, kätepesu koolis. Rollimängud, arutelud ja praktiline kasutamine: käitumisest koolis, kodus, tänaval, näitusel, raamatukogus, kinos ja teatris ning suhtlemisest eakaaslaste ja vanemate inimestega.
Väljendusviisid virtuaalsetes keskkondades	Virtuaalkeskonnad pakuvad laia valikut väljendusvõimalusi ja kätkevad ka ohte	Õpilane: 1) tuleb toime virtuaalsetes keskkondades; 2) teadvustab meedia võimalusi ja ohtusid.	Õpilast toetatakse ja suunatakse virtuaalseid keskkondi kasutama tööõpetuse ja kunstiõppe kontekstis ning märkama ja mõistma meedia olemust. Projekt “Meedia ja digiohutus”

2.1.6. Loovainete õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi õppeaastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine	Õnnestunud töö eeldab alati planeerimist, uurimist ja ideede arendamist.	Õpilane: 1) visandab ja kavandab loovülesandeid lahendades; 2) märkab probleeme ja pakub omanäolisi lahendusi.	Kavandamine kui ideede arendamise protsess. Visandamine ja kavandamine. Kujutamine ja kujundamine. Eksperimenteerimine kujutamise reeglitega. Pildiruum, ruumilisuse edastamise võtted. Kompositsiooni tasakaal, pinge, dominant ja koloriit.

Erinevate tehnikate rakendamine	Tööviisi valik sõltub töö eesmärgist.	Õpilane: 1) rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, joonistus, kollaaž, skulptuur, foto, digitaalgraafika, animatsioon jne).	Värvusõpetus. Maali, joonistuse, graafika, kollaaži, skulptuuri, installatsiooni jne tehnikad ning töövõtted. Erinevate objektide kujutamine vaatluse ja mälu järgi. Liikumise kujutamine. Figuuri ja portree proportsioonid. Kujutamissopeus. Digitaalse kunsti töövahendite kasutamine (nt foto, video, digitaalgraafika, animatsioon).
Mõtestatud eneseväljendus	Loomingul on mitmeid väljendusviise.	Õpilane: 1) väljendab visuaalsete vahenditega oma mõtteid, ideid ja teadmisi, kasutades kahe- ja kolmemõõtmelise kujutamise baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid; 2) hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust	Oma töö planeerimine ja analüüsimine. Oma teoste esitlemine, valikute põhjendamine. Projekt "Meie koduplaneet Maa"
Keskkonnahoid ja säästlik tarbimine	Mõtestatud tarbimine parandab elukeskkonda ja säästab loodust.	Õpilane: 1) võrdleb ruumilise keskkonna ja igapäevaste tarbeesemete omadusi, kavandab ideid, kuidas parandada elukeskkonda, mõistab võimalusi, kuidas tarbida loodust säästvalt; 2) leiab võimalusi taaskasutada tekstiilmaterjale; 3) kasutab materjale säästlikult ning leiab võimalusi nende korduskasutuseks.	Loodust säästva tarbimise põhimõtted, elukeskkonna parandamine kunsti, disaini ja arhitektuuri kaudu. Vormi ja funktsiooni seos, traditsioon ja uuenduslikkus disainis.

2.2. Kunsti ainekava 5.-6. klassis

2.2.1. Kunsti õppeaine kirjeldus

5.-6. klassi kunstiõpetuses omandatakse visuaalse hariduse algtõed ning arendatakse mõtlemis-, koostöö- ja eneseväljendusoskusi ning kunstioskusi, et toetada isiksuslikku arengut ning toimetulekut tänapäevases mitmekultuurilises maailmas. Kunst võimaldab õpilastel tunnetada endas loojat ning toetab seeläbi aktiivse maailmavaate omaksõttu ja ettevõtlikku ellusuhtumist.

Kunstiõpetuses kujundatakse ja arendatakse õpilastes järgmisi osaoskusi:

- 1) uurimine ja oma ideede arendamine,
- 2) väljendusvahendite loov rakendamine,
- 3) teadmised visuaalkultuurist,
- 4) mõtestamine ja refleksioon.

Osaoskuste kujundamine ja arendamine on omavahel põimunud nii õpilaste loova ning iseseisva mõtlemisoskuse arenemise kui ka uute teadmiste omandamise, kinnistamise ning praktilise loovtegevuse kaudu. Oskuste kujundamine on järjepidev protsess ja oma kogemustega seostatakse teadmisi nüüdisaegsest maailmast: kunstiajaloo ja tänapäeva kunsti seostest, ruumilise keskkonna disaini ja visuaalkultuuri arengusuundadest. Oluline on avastada ja luua seoseid teistes õppeainetes käsitletavate ajastute ja teemadega. Kunsti käsitletakse nii omaette väärtussüsteemina kui ka võtmena ümbritseva elu mõtestamiseks, mõistmiseks ja tunnetamiseks. Nii ajaloo kui ka nüüdiskunsti mõistmisele panevad aluse õppekäigud muuseumidesse, galeriidesse ja näitustele. Näidete valikul kunstiajaloost lähtutakse üldisematest teemadest ega taotleta kronoloogilise ülevaate andmist. Peamine on luua sild mineviku ja nüüdisaja nähtuste vahel. Kõigi teemade käsitlemisel tuuakse võimalikult palju näiteid kunstist ning visuaalsest kultuurist lähiümbruses ja Eestis.

Kunsti õpetamise põhimõtted:

- 1) Kunsti õpetatakse lähtudes **kahe-suunalise keelekümbluse põhimõtetest** ja **LAK-õppe meetodidest eesti ja vene keeles**.

- 2) Õpe toimub **kunstitundides ja projektõppe tundides**.
- 3) Kunsti õppeprotsessis kombineerime **vaba loomingulisust, struktureeritud töötamist, töö kavandamist, mõtestamist ja praktilist käelist tegevust**.
- 4) Kunsti õpetamine on **temaatilises seoses teiste õppeainete ja kesksete teemadega**.
- 5) Kunsti õppimisel on kesksel kohal **töö planeerimise, materjali ja tööviiside valiku ning teostamise loogilise seose mõistmine**.
- 6) Kunstiõpetuse õppe üheks eesmärgiks on **omandada konstruktiivse tagasiside andmise ja vastuvõtmise oskus** ning kogeda sisulise tagasiside vajalikkust oma töö täiustamisel ja viimistlemisel varasemast veelgi kõrgemal tasemel.
- 7) Kunstiõpetuse õppe vältimatuks osaks Avatud Koolis on ka oma **töö esitlemine ning valikute põhjendamine** kaaslastele, õpetajale, vanematele või laiemale publikule.
- 8) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmeks on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
- 9) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 10) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pööratud hoiakute kujundamisel.
- 11) Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
- 12) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 13) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 14) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesannetega tegeleda ning saada õpetajatelt selle kohta tagasisidet.
- 15) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks kunstiõpetuse õpitulemuste saavutamisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 16) Kasutame **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid. Virtuaalsetes keskkondades toimetulek on üks osa kunsti õpieesmärkidest.

2.2.2. Kunsti õppe- ja kasvatuseesmärgid II kooliastme lõpuks

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunnetab oma kunstivõimeid ja -huve, hindab enda ja teiste isikupära;
- 2) eksperimenteerib mõtete, vahendite, materjalide ja kunstitehnikatega;
- 3) tegutseb loovates ja uurimuslikes rühmatöös ühise tulemuse nimel;
- 4) rakendab oma loomingulisi võimeid ja oskusi ka väljaspool kunstitundi;
- 5) on avatud erinevate kunsti- ja kultuuriilmingute suhtes;
- 6) tunneb huvi kunstiloomingu ja paikkondliku kultuuri vastu;
- 7) mõistab kultuuriväärtuste ja -keskkonna kaitse olulisust;
- 8) näeb loodust ja keskkonda säästva tarbimise võimalusi.

2.2.3. Kunsti õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tund nädalas, kokku 35 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine ja erinevate tehnikate rakendamine	Õnnestunud töö eeldab alati planeerimist, uurimist ja ideede arendamist.	Õpilane: 1) visandab ja kavandab loovülesandeid lahendades, rakendab erinevaid kunstitehnikaid.	Kavandamine kui ideede arendamise protsess. Visandamine ja kavandamine. Kujutamine ja kujundamine. Eksperimenteerimine kujutamise reeglitega. Pildiruum, ruumilisuse edastamise võtted. Kompositsiooni tasakaal, pinge, dominant ja koloriit. Värvusõpetus. Maali, joonistuse, graafika, kollaaži, skulptuuri, installatsiooni jne tehnikad ning töövõtted.

			Erinevate objektide kujutamine vaatluse ja mälu järgi. Liikumise kujutamine. Figuuri ja portree proportsioonid. Kujutamissoetus. Digitaalse kunsti töövahendite kasutamine (nt foto, video, digitaalgraafika, animatsioon). Projekt "Isiklik ajalugu" Projekt "Etnoloogia"
Mõtestatud eneseväljendus	Loomingul on mitmeid väljendusviise	Õpilane: 1) väljendab visuaalsete vahenditega oma mõtteid, ideid ja teadmisi, kasutades kahe- ja kolmemõõtmelise kujutamise baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid.	Oma töö planeerimine ja analüüsimine. Oma teoste esitlemine, valikute põhjendamine. Projekt "Isiklik ajalugu" Projekt "Etnoloogia"
Teadlik uurimine	Asjakohased teabeallikad pakuvad ainealast informatsiooni	Õpilane: 1) oskab uurimise käigus leida eri teabeallikatest ainealast infot.	Uurimine ja allikakriitilisus. Uurimuslikud ja loovad rühma- ja individuaalsed tööd, koostöö ühise tulemuse nimel. Projekt "Isiklik ajalugu" Projekt "Etnoloogia"
Virtuaalsete keskkondade väljendusviisid	Virtuaalkeskkonnad pakuvad laia valikut väljendusvõimalusi ja kätkevad ka ohte	Õpilane: 1) arutleb visuaalse infoga seotud nähtuste üle reaalses ja virtuaalses keskkonnas, analüüsib oma eagrupile mõeldud visuaalse meedia sõnumeid; 2) tegutseb eetilisel ja ohutult nii päris kui ka virtuaalsetes kultuurikeskkondades.	Sõnumite ja emotsioonide edastamise võtted ning vahendid muistsetest aegadest tänapäevani. Piltide, teksti, heli ja liikumise koosmõju. Märkide ja sümbolite kasutamine meedias ja reklaamis. Filmide, arvutimängude, koomiksite ja reklaamide pildikeele uurimine ja kriitiline võrdlemine. Virtuaalsetes kunsti- ja meediakeskkondades tegutsemise eetika ja ohutus.

			Projekt "Isiklik ajalugu" Projekt "Etnoloogia"
--	--	--	---

2.2.4. Kunsti õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tund nädalas, kokku 35 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine ja erinevate tehnikate rakendamine	Õnnestunud töö eeldab alati planeerimist, uurimist ja ideede arendamist.	Õpilane: 1) visandab ja kavandab loovülesandeid lahendades, rakendab erinevaid kunstitehnikaid.	Kavandamine kui ideede arendamise protsess. Visandamine ja kavandamine. Kujutamine ja kujundamine. Eksperimenteerimine kujutamise reeglitega. Pildiruum, ruumilisuse edastamise võtted. Kompositsiooni tasakaal, pinge, dominant ja koloriit. Värvusõpetus. Maali, joonistuse, graafika, kollaaži, skulptuuri, installatsiooni jne tehnikad ning töövõtted. Erinevate objektide kujutamine vaatluse ja mälu järgi. Liikumise kujutamine. Figuuri ja portree proportsioonid. Kujutamissoetus. Digitaalse kunsti töövahendite kasutamine (nt foto, video, digitaalgraafika, animatsioon). Projekt "Inspireeritud Vana-Egiptusest"
Mõtestatud eneseväljendus	Loomingul on mitmeid väljendusviise	Õpilane: 1) väljendab visuaalsete vahenditega oma mõtteid, ideid ja teadmisi, kasutades kahe- ja kolmemõõtmelise kujutamise baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid;	Oma töö planeerimine ja analüüsimine. Oma teoste esitlemine, valikute põhjendamine. Enda ja kaaslaste loovtööde üle arutlemine. Projekt "Kooliaed"

		2) arutleb enda ja kaaslaste loovtööde üle.	
Teadmised Eesti ja maailma visuaalkultuurist	Visuaalkultuuril on palju väljendusviise, mis on ajas muutunud.	Õpilane: 1) teab eesti kunsti- ja kultuuriobjekte ning kunstnikke, uurib ja võrdleb kunstiteoseid; 2) tõlgendab oma vaatenurgast erinevate ajastute kunstiteoseid.	Erinevad mineviku ja nüüdiskunsti teosed lähiümbruses, Eestis ja maailmas. Eesti rahvakunst ja ehituskultuur. Kunstiteoste analüüs. Muuseumide ja galeriide funktsioonid. Kunstiteose sisulised ja vormilised elemendid, konkreetne ja abstraktne kunstis.
Teadlik uurimine	Asjakohased teabeallikad pakuvad ainealast informatsiooni	Õpilane: 1) oskab uurimise käigus leida eri teabeallikatest ainealast infot	Uurimine ja allikakriitilisus. Uurimuslikud ja loovad rühma- ja individuaalsed tööd, koostöö ühise tulemuse nimel. Projekt "Inspireeritud Vana-Egiptusest"

2.3 Tehnoloogia 5.-6. klassis

2.3.1. Tehnoloogia õppeaine kirjeldus

Tehnoloogia õppimine jaguneb üheksaks ainemooduliks (materjaliõpetus, tehnoloogiline kirjaoskus, heegeldamine ja tikkimine, kokandus 1 ja 2, disain, puutöö, õmblemine, kudumine) ja üheks projektiks (etnoloogia, joonestamine). Iga moodul vältab 7 nädalat ja nädalas toimub 2 ainetundi. Õpilased läbivad 5. ja 6. klassi jooksul kõik 9 moodulit ja projekti.

Tehnoloogia õpetamise põhimõtted:

- 1) Tehnoloogiat õpetatakse lähtudes kahe-suunalise keelekümbluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetodidest eesti ja vene keeles.
- 2) Õpe toimub ainemoodulitena tehnoloogia tundides ja projektõppe tundides.
- 3) Tehnoloogia õppeprotsessis kombineerime vaba loomingulisust, struktureeritud töötamist, töö kavandamist, mõtestamist ja praktilist käelist tegevust.
- 4) Tehnoloogia õppimisel on kesksel kohal töö planeerimise, materjali ja tööviiside valiku ning teostamise loogilise seose mõistmine.

- 5) Tehnoloogia õppe üheks eesmärgiks on **omandada konstruktiivse tagasiside andmise ja vastuvõtmise oskus** ning kogeda sisulise tagasiside vajalikkust oma töö täiustamisel ja viimistlemisel varasemast veelgi kõrgemal tasemel.
- 6) Tehnoloogia õppe vältimatuks osaks Avatud Koolis on ka oma **töö esitlemine ning valikute põhjendamine** kaaslastele, õpetajale, vanematele või laiemale publikule.
- 7) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmeks on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
- 8) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 9) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pööratud hoiakute kujundamisel.
- 10) Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
- 11) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 12) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 13) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesannetega tegeleda ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
- 14) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks tehnoloogia õpitulemuste saavutamisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 15) Kasutame **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid. Virtuaalsetes keskkondades toimetulek on üks osa tehnoloogia õpieesmärkidest.

2.3.2. Tehnoloogia õppe- ja kasvatuseesmärgid II kooliastme lõpuks

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb rõõmu üksi ja koos teistega töötegemisest;
- 2) tunneb ja kasutab mitmesuguseid materjale ning töövahendeid, järgib seejuures ohutusnõudeid ja
- 3) hoiab korras töökoha;
- 4) leiab ideid ning oskab neid esitleda;
- 5) saab aru tööjuhenditest ja selgitavatest joonistest;
- 6) tunneb põhilisi toiduaineid ja nende omadusi ning valmistab lihtsamaid toite;
- 7) teab tervisliku toitumise põhialuseid;
- 8) tunneb oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioone;

- 9) planeerib tööd ja lahendab sellega seotud ülesandeid;
- 10) joonestab joonist ja disainib lihtsaid esemeid;
- 11) teab lihtsamaid töövahendeid ja töötlemisviise ning oskab neid töös kasutada;
- 12) valmistab lihtsaid esemeid (nt mänguasi, paat, liikuv auto jne);
- 13) teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid;
- 14) väärtustab ning järgib väljakujunenud tööalaseid hoiakuid ja käitumistavasid.

2.3.3. Tehnoloogia õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

Materjaliõppe moodul

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine ja erinevate tehnikate rakendamine	Õnnestunud töö eeldab alati planeerimist, uurimist ja ideede arendamist.	Õpilane: 1) osaleb õpilaspäraselt uudse tehnoloogilise protsessi loomises, mis on seotud materjalide valiku ja otstarbeka töötlusviisi leidmisega; 2) oskab kavandamisel kasutada ainekirjandust ja teabeallikaid.	Mõistab kavandi olulisust. Suudab kavandamisel prognoosida kasutatavat materjali. Analüüsib selle sobivust. On enesekriitiline, suhtestub positiivselt konstruktiivse kriitikaga.
Mõtestatud eneseväljendus	Eneseväljenduseks saab kasutada erinevaid materjale või nende kombinatsioone.	Õpilane: 1) tunneb põhilisi materjale, nende olulisemaid omadusi ja töötlemise viise; 2) valib ja kasutab eesmärgipäraselt erinevaid töötlusviise, töövahendeid ja materjale;	Materjalide töötlemise viisid (märkimine, saagimine jne) ning töövahendid (tööriistad ja masinad). Levinumad käsi- ja elektrilisedööriistad. Tekstiilkiudained. Looduslikud kiud, nende saamine ja omadused.

		3) kirjeldab looduslike kiainete saamist, põhiomadusi, kasutamist ja hooldamist; 4) eristab telgedel kootud kangaid trikotaažist ning võrdleb nende omadusi; 5) seostab käsitöölõnga jämedust töövahendiga.	Kanga liigid: telgedel kootud, silmuskoelised, mittekootud kangad. Õmblusniidid, käsitööniidid ja -lõngad. Erinevatest tekstiilmaterjalidest esemete hooldamine.
Materjali ja tööviiside valik	Hea materjalide tundmine avardab tööviiside valikut	Õpilane: 1) tunneb põhilisi materjale, nende olulisemaid omadusi ja töötlemise viise; 2) kasutab materjale säästlikult ning leiab võimalusi nende korduskasutuseks.	Etteantud nõudeid jälgides vähemalt ühe põhjaliku kokkuvõtte või referaadi (esitluse) koostamine.
Teadlik uurimine	Asjakohased teabeallikad pakuvad ainealast informatsiooni	Õpilane: 1) oskab uurimise käigus leida eri teabeallikatest ainealast infot.	Uurimine ja allikakriitilisus. Uurimuslikud ja loovad rühma- ja individuaalsed tööd, koostöö ühise tulemuse nimel.
Loomingu mõtestamine	Igal töö on looja isikust või materjalivalikust tulenev tähendus.	Õpilane: 1) mõtleb oma töö kvaliteedi üle ja leiab viise töö täiustamiseks; 2) tutvustab ja hindab oma tööd; 3) toob õpetusega seonduva kohta näiteid igapäevaelust.	Oma töö analüüsimine. Konstruktiivse tagasiside andmine.

Tehnoloogilise kirjaoskuse moodul

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine ja erinevate tehnikate rakendamine	Tehnoloogia, kui edasiviiv jõud.	Õpilane: 1) peab tähtsaks tehnoloogilist kirjaoskust igapäevaelus; 2) seostab tehnoloogiaõpetust teiste õppeainete ja eluvaldkondadega.	Tehnoloogia olemus. Tehnoloogiline kirjaoskus ja selle vajalikkus. Tehnoloogia ja teadused.
Teadlik uurimine	Eile, täna, homme. Erinevused ja sarnasused.	Õpilane: 1) kirjeldab ratta ja energia kasutamist ajaloos ja nüüdisajal; 2) kirjeldab inimtegevuse ja tehnoloogia mõju keskkonnale; 3) võrdleb erinevaid transpordivahendeid ning energiallikaid.	Iseseisev uurimustöö. Allikakriitilisus. Illustratiivsete vahendite kasutamine. Tehnoloogia, inimene ja keskkond. Transpordivahendid. Energiaallikad.
Mõtestatud eneseväljendus	Tehnoloogia inimese teenistuses.	Õpilane: 1) valmistab töötavaid mudeleid praktilise tööna.	Tehnoloogia rakendamine.

Heegeldamise ja tikkimise moodul

Õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine ja erinevate tehnikate rakendamine	Meelepärane muster ja sobivad vahendid viivad kena tulemuseni.	Õpilane: 1) kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid käsitöösemeid; 2) tunneb mustrite ülesmärkimise viise ja tingimärke;	Heegeldamine Töövahendid ja sobivad materjalid. Heegelkirjade ülesmärkimise viisid. Tikkimine Sümbolid ja märgid.

		3) seostab käsitöölõnga jämedust töövahendiga.	
Mõtestatud eneseväljendus	Töövõtete õige kasutamine on oluline faktor soovitud tulemuse saavutamisel.	Õpilane: 1) töötab iseseisvalt lihtsama tööjuhendi järgi; 2) heegeldab põhisilmuseid; 3) heegeldab lihtsa skeemi järgi; 4) kasutab tekstiileset kaunistades ühe- ja kaherealisi pisteid; 5) järgib töötades ohutusnõudeid ning hoiab korras töökoha.	Heegeldamine: Põhisilmuste heegeldamine. Edasi-tagasi heegeldamine. Ringheegeldamine. Motiivide heegeldamine ja ühendamine. Tikkimine Tarbe- ja kaunistuspisted. Üherealised ja kaherealised pisteid.
Loomingu väärtustamine ja analüüs	Korrektne viimistlus pikendab käsitööeseme eluiga	Õpilane: 1) hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust; 2) tunneb enamlevinud viimistlemiseviise.	Konstrukttiivne kriitika. Enese- ja kaaslaste loomingu kriitika. Heegeldustöö viimistlemine ja hooldamine. Tikandi viimistlemine ja hooldamine.

Kokanduse moodul I

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Toit ja toitumine	Maitsev ja tervislik toit valmib värskest toorainest.	Õpilane: 1) teab erinevaid toiduainerühmi ning tunneb nendesse kuuluvaid toiduaineid;	Toiduained ja toitained. Toidupüramiid. Toiduainerühmade üldiseloostus: teravili ja teraviljasaadused, piim ja piimasaadused, aedvili, liha ja lihasaadused, kala ja kalasaadused, munad, toidurasvad.

		2) teab väljendite “kõlblik kuni” ja “parim enne” tähendust.	Tarbijainfo (pakendiinfo).
Töö organiseerimine ja hügieen	Puhtus, täpsus ja õige tööhoiak tagab suurepärase söögikorra.	Õpilane: 1) kasutab mõõtenõusid ja kaalu ning oskab teisendada mahu- ja massiühikuid; 2) valib töövahendid ja seadmed töö eesmärgi järgi ning kasutab neid ohutusnõudeid arvestades; 3) järgib köögis töötades hügieenireegleid.	Retsept. Mõõtühikud. Töövahendid köögis. Ohutushoid. Isikliku hügieeni nõuded köögis töötades. Toidu ohutus. Tööde järjekord toitu valmistades.
Teadlik töötamine	Mitmekülgne toitumine on üks tervise alustalasid.	Õpilane: 1) valmistab lihtsamaid tervislikke toite, kasutades levinumaid toiduaineid ning külma- ja kuumtöötlemistehnikaid.	Võileivad. Kuumtöötlemata magustoidud. Külmad ja kuumad joogid. Toor- ja segasalatid. Külmad kastmed. Puderud ja teised teraviljatoidud.
Mõtestatud tegevus	Söömine kui rituaal.	Õpilane: 1) katab toidukorra järgi laua; 2) peab kinni üldtuntud lauakommetest.	Lauakombed ning lauakatmise tavad ja erinevad loomingulised võimalused. Valminud toidu tutvustamine ja arutelu.

Etnoloogiaprojekt

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Teadlik uurimine	Asjakohased teabeallikad pakuvad	Õpilane:	Uurimine ja allikakriitilisus. Ideede leidmine ja edasiarendamine kavandiks.

	ainealast informatsiooni.	1) oskab kavandamisel kasutada ainekirjandust ja teabeallikaid; 2) leiab käsitööesemete kavandamiseks ideid eesti rahvakunstist.	Esemeline rahvakunst ja selle tähtsus. Tavad ja kombes. Rahvuslike detailide kasutamine tänapäevast tarbeeset kavandades Projekt "Etnoloogia"
Teadmised Eesti rahvakunstist	Rahvakunstil on palju väljendusviise, mis on ajas muutunud.	Õpilane: 1) märkab rahvuslikke kujunduselemente tänapäevastel esemetel.	Rahvuslikud mustrid ehk kirjad ajaloolistel ja tänapäevastel esemetel. Projekt "Etnoloogia"
Töö kavandamine	Hoolikas läbimõeldus tagab kauni lõpptulemuse.	Õpilane: 1) kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid käsitööesemeid.	Idee ja kavandi tähtsus eset valmistades. Kavandamise erinevad võimalused. Kujunduse põhimõtted ja nende rakendamine. Värvusõpetuse põhitõdede arvestamine esemeid disainides. Ideede leidmine ja edasiarendamine kavandiks. Projekt "Etnoloogia"
Teadmised joonestamisest	Teostamise aluseks on mõistmine.	Õpilane: 1) selgitab joonte tähendust joonisel.	Jooned ja nende tähendused. Projekt "Etnoloogia"
Teadlik töötamine	Oskuslik töötamine säästab aega, energiat, materjale ning pakub rõõmu.	Õpilane: 1) oskab joonestada jõukohast tehnilist joonist ning seda esitleda; 2) koostab kolmvaate lihtsast detailist.	Eskiis. Lihtsa eseme kavandamine. Tehniline joonis. Mõõtmed ja mõõtkava. Piltkujutis ja vaated. Lihtsa mõõtmestatud tehnilise joonise koostamine ja selle esitlemine. Projekt "Etnoloogia"

Mõtestatud eneseväljendus	Loomingul on mitmeid väljendusviise.	Õpilane: 1) töötab iseseisvalt lihtsama tööjuhendi järgi 2) valib ja kasutab eesmärgipäraselt erinevaid tehnikaid, töövahendeid ja materjale	Õpilane valmistab praktilise töö, arvestades kogutud etnograafilist informatsiooni. Esitleb enda loomingut. Projekt "Etnoloogia"
Loomingu väärtustamine ja analüüs	Konstruktivne tagasiside aitab õnnestuda ka edaspidi.	Õpilane: 1) hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust.	Töö analüüsimine ja hindamine. Projekt "Etnoloogia"

2.3.4. Tehnoloogia õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

Puutöö moodul

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Teadmised tööohutusest	Tööohutuse reeglite järgimine tagab turvalisuse ja eduka lõpptulemuse.	Õpilane: 1) teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid; 2) väärtustab ja kasutab tervisele ohutuid töövõtteid.	Tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötlemises, ohutud töövõtted.
Teadlik töötamine	Oskuslik töötamine säästab aega, energiat, materjale ning pakub rõõmu.	Õpilane: 1) kasutab õppetöös puur- ja treipinki; 2) suudab valmistada jõukohaseid liiteid; 3) valmistab mitmesuguseid lihtsaid esemeid (sh mänguvasju).	Materjalide töötlemise viisid (märkimine, saagimine jne) ning töövahendid (tööriistad ja masinad). Levinumad käsi- ja elektrilised tööriistad. Puur- ja puidutreipink. Materjalide liited.

Tulemuse analüüsimine	Tulemuse analüüsimine on eelduse järgmisteks õnnestumisteks.	Õpilane: 1) analüüsib ja hindab loodud eset, sh esteetilisest ja rakenduslikust küljest.	Töö analüüsimine ja hindamine.
------------------------------	--	---	--------------------------------

Õmblemise moodul

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine ja erinevate tehnikate rakendamine	Õnnestunud töö eeldab planeerimist ja tehnilist korrektsust.	Õpilane: 1) mõistab täpsuse vajalikkust ning järgib seda tekstiilitöös.	Töövahendid. Täpsuse vajalikkus õmblustöös.
Teadlik töötamine	Oskuslik töötamine säästab aega, energiat, materjale ning pakub rõõmu.	Õpilane: 1) seab õmblusmasina töökorda, traageldab ning õmbleb lihtõmblust ja palistust; 2) lõikab välja ja õmbleb valmis lihtsama eseme; 3) planeerib rõivaste pesemist, kuivatamist ja triikimist hooldusmärkide järgi.	Töövahendid. Täpsuse vajalikkus õmblustöös. Õmblemine käsitsi ja õmblusmasinaga. Õmblusmasina niidistamine. Lihtõmblus. Äärestamine. Palistused. Lõike paigutamine riidele, õmblusvarud. Õmblustöö viimistlemine ja hooldamine. Rõivaste pesemine käsitsi ja masinaga. Hooldusmärgid. Triikimine.
Säästlikkus	Materjalide säästlik kasutamine hoiab keskkonda, säästab	Õpilane: 1) leiab võimalusi taaskasutada tekstiilmaterjale.	Tekstiilide ja käsitöömaterjalide valiku ning sobivuse põhimõtted lähtuvalt kasutusala.

	raha ja aitab kaasa loovusele.		
Tulemuse analüüsimine	Tulemuse analüüsimine on eelduse järgmisteks õnnestumisteks.	Õpilane: 1) hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust.	Töö analüüsimine ja hindamine.

Kudumise moodul

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine ja erinevate tehnikate rakendamine	Meelepärane muster ja sobivad vahendid viivad kena tulemuseni.	Õpilane: 1) kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid käsitöösemeid; 2) tunneb mustrite ülesmärkimise viise ja tingmärke; 3) seostab käsitöölõnga jämedust töövahendiga.	Töövahendid ja sobivad materjalid. Lihtsa koekirja lugemine
Mõtestatud eneseväljendus	Töövõtete õige kasutamine on oluline faktor soovitud tulemuse saavutamisel.	Õpilane: 1) koob põhisilmuseid; 2) koob lihtsa skeemi järgi.	Silmuste loomine. Parem- ja pahempidine silmus. Ääresilmused. Kudumi lõpetamine.
Loomingu väärtustamine ja analüüs	Korrektne viimistlus pikendab käsitööseme eluiga.	Õpilane: 1) hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust;	Konstruktivne kriitika. Enese- ja kaaslaste loomingu kriitika. Kudumi viimistlemine ja hooldamine.

		2) tunneb enamlevinud viimistlemisviise.	
--	--	--	--

Kokanduse moodul II

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Toit ja toitumine.	Maitsev ja tervislik toit valmib värskest toorainest.	Õpilane: 1) teab erinevaid toiduainerühmi ning nende omadusi; 2) hindab oma toitumisharjumuste vastavust toitumisõpetuse põhitõdedele; 3) võrdleb pakendiinfo järgi erinevate toiduainete toiteväärtust; 4) teab, mis toiduained riknevad kergesti, ning säilitab toiduaineid sobival viisil; 5) oskab valida erinevaid kaupu ja oma valikut põhjendada.	Tervisliku toitumise põhitõed. Toiduainete säilitamine. Tarbijainfo (pakendiinfo).
Töö organiseerimine ja hügieen	Puhtus, täpsus ja õige tööhoiak tagab suurepärase söögikorra.	Õpilane: 1) kasutab mõõtenõusid ja kaalu ning oskab teisendada mahu- ja massiühikuid; 2) valib töövahendid ja seadmed töö eesmärgi järgi ning kasutab neid ohutusnõudeid arvestades; 3) lepib kaaslastega kokku tööjaotuse, täidab ülesande, hindab rühma	Retsept. Mõõtühikud. Töövahendid köögis. Ohutushoid. Isikliku hügieeni nõuded köögis töötades. Toidu ohutus. Tööde järjekord toitu valmistades. Tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine.

		töötulemust ja igaühe rolli tulemuse saavutamisel; 4) järgib köögis töötades hügieenireegleid.	
Teadlik töötamine	Mitmekülgne toitumine on üks tervise alustalasid.	Õpilane: 1) valmistab lihtsamaid tervislikke toite, kasutades levinumaid toiduaineid ning külma- ja kuumtöötlemistehnikaid.	Külmad ja kuumad joogid. Kartulite, munade ja makarontoodete keetmine. Toor- ja segasalatid. Külmad kastmed.
Mõtestatud tegevus	Söömine kui rituaal. Kodu ja suhete kujundamine ja hoidmine.	Õpilane: 1) katab toidukorra järgi laua, valides ning paigutades sobiva lauapesu, - nõud ja - kaunistused, ning hindab laua ja toitade kujundust; 2) peab kinni üldtuntud lauakommetest; 3) teeb korrastustöid, kasutades sobivaid töövahendeid; 4) näeb kodutööde jaotamises pereliikmete heade suhete eeldust; 5) leiab loomingulisi võimalusi, kuidas pakkida kingitusi.	Hindab rühma töötulemust ja igaühe rolli tulemuse saavutamise. Lauapesu, -nõud ja -kaunistused. Sobivate nõude valimine toidu serveerimiseks. Puhastus- ja korrastustööd. Töövahendid. Nõude pesemine käsitsi ja masinaga, köögi korrashoid.

Disaini moodul

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 7 nädalat aastas.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine	Õnnestunud töö eeldab probleemi tuvastamist ning	Õpilane: 1) märkab probleeme ja pakub omanäolisi lahendusi;	Probleemide lahendamine. Disaini elemendid.

	lahenduse planeerimist, uurimist ja ideede arendamist.	2) teab ja kasutab õpiülesannetes disaini elemente.	
Materjali ja tööviiside valik	Materjali ja tööviisi valik sõltub töö eesmärgist.	Õpilane: 1) osaleb õpilaspäraselt uudse tehnoloogilise protsessi loomises, mis on seotud materjalide valiku ja otstarbeka töötlusviisi leidmisega disainib lihtsaid esemeid, kasutades selleks ettenähtud materjale.	Eseme disainimine ja viimistlemine.
Mõtestatud tarbimine	Mõtestatud tarbimine on keskkonnasäästlik.	Õpilane: 1) käitub keskkonnahoidliku tarbijana.	Teadlik ja säästlik tarbimine.
Teadmised tehnoloogia arengust	Tehnoloogial on palju avaldumisviise ja need on ajas muutunud.	Õpilane: 1) mõistab leiutiste osatähtsust tehnoloogia arengus.	Insenerid ja leiutamine.

LISA 9. Muusika ainekava I ja II kooliastmes

Ainevaldkond “Muusika”

1. Üldalused

1.1. Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Ainevaldkonda kuulub õppeainena muusika, mida õpitakse alates 1. klassist.

I kooliaste

1. klass - 2 tundi nädalas

2. klass - 2 tundi nädalas

3. klass - 2 tundi nädalas

II kooliaste

4. klass - 2 tundi nädalas

5. klass - 1 tundi nädalas

6. klass - 1 tundi nädalas

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Muusika ainevaldkonnas arendatakse mõtlemis-, koostöö- ja eneseväljendusoskusi ning kunstioskusi, et toetada isiksuslikku arengut ning toimetulekut tänapäevases mitmekultuurilises maailmas. Muusika fookuses on loovuse ja eneseväljendusoskuse arendamine ning tervikliku maailmapildi kujundamine. Muusika kui õppeaine on seeläbi äärmiselt olulisel kohal üldoskuste ja võtmepädevuste arengu toetamisel.

1.3. Võtmepädevuste kujundamine ainevaldkonnas

Avatud Kooli võtmepädevused sisaldavad endas kõiki riikliku õppekava üldpädevusi. Õppetöö planeerimisel ja läbiviimisel jälgitakse ja toetatakse lastes kõigi võtmepädevuste arengut. Muusika on võtmepädevustega seotud järgmiselt:

Iseseisev mõtleja – oskab mõelda, on tark ja teaduslik, uurib.

Muusika võimaldab õpilastes arendada iseseiseva töö oskust, küsimuste ja probleemide märkamist, täpsustamist ning lahenduste leidmist. Nii individuaalselt kui ka rühmas lahendatavad uurimis- ja probleemülesanded eeldavad info hankimist, selle analüüsimist ja tõlgendamist ning õpitu kasutamist uudsetes olukordades. Muusikas saavad õpilased ise jõukohaseid ülesandeid luua, oma valikute sobivust kontrollida, uusi oskusi katsetada ning järjekindlalt harjutada. Uurimuslikud ja praktilised rühmatööd, arutlused ja esitlused, ühismusitseerimine aitavad õpilastel arendada mõtlemisvõimet ja kujundada oma arvamust.

Isikupärane looja – loob ja väljendab.

Võtmepädevusena on tugevalt muusika kujundada. Oluline on võimaldada lastel tunnetada endas loojat – kogeda enda väljendamist läbi muusika. Oluline on, et lapsed kogeksid rõõmu ja rahulolu tehtud tööst ning õpiksid märkama ja analüüsima oma töö arengut.

Aktiivne õppija – on tegus, initsiatiivikas, uudishimulik, teadmistejanuline, väärtustab tagasisidet.

Muusikas kujundatakse õpipädevust eriilmeliste ülesannete, õppemeetodite ja töövormide kaudu, väärtustatakse uuenduslikke ning loovaid lahendusi. Praktiline loovtegevus annab võimaluse katsetada erinevaid ideede väljendamise ja esitlemise võimalusi, valides leidlikult sobivaid meetodeid ning rõhutades oma tugevaid külgi. Õpitakse tegevust planeerima ja analüüsima, vastutama tööde lõpetamise ja tulemuse eest. Tutvutakse ka valdkonnaga seotud elukutsete ning institutsioonidega. Muusikas on oluline roll tagasiside andmise ja vastuvõtmise õppimisel. Lapsed õpivad andma konstruktiivset tagasisidet ning väärtustama tagasiside olulisust oma töö veelgi paremaks muutmisel. Pidev tagasiside ja eneseanalüüs aitavad järjest suurendada õppija rolli oma õpitegevuse juhtijana

Avatud kaaslane – hoolib ja teeb koostööd.

Muusikas on lisaks iseseisvale tööle suur osakaal ka grupitööl. Ühismusitseerimine võimaldab õppida teadlikku koostööd. Koostöö muusikat tehes õpetab inimeste erinevusi aktsepteerima, neid suhtlemisel arvestama, ent ka ennast kehtestama. Muusika kujundab viisakat, tähelepanelikku, abivalmis ja sallivat suhtumist kaaslastesse.

Tasakaalus isikus – teadlikkus ja enesejuhtimine.

Pidev tagasiside andmine ja eneseanalüüsi oskuse arendamine aitavad tundma õppida oma huve ja võimeid ning kujundada positiivset minapilti. Kultuuriliste ja sotsiaalsete teemade käsitlemine aitab kujundada personaalset, sotsiaalset ja kultuurilist identiteeti.

1.4. Ainevaldkonna õppeainete lõiming teiste ainevaldkondadega

Keeled. Arendatakse suulist ja kirjalikku eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust ning infokanalite kasutamise oskust ja vaadeldakse eri ajastute ning kultuuride lugusid muusikas. Muusikat õpetatakse lähtudes keelekümbluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetodidest.

Matemaatika. Arendatakse seoste loomise oskust ja loogilist mõtlemist (matemaatiline keel, struktuur, sümbolid ja meetodid), samuti matemaatiliste sümbolite, kujundite ning mõistete tundmist.

Loodusained. Teadvustatakse inimese kuulmismeele füsioloogilist eripära, õpitakse tundma looduskeskkonda ja selle eluvormide mitmekesisust ning helide omadusi.

Sotsiaaalained. Vaadeldakse suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning eri kultuuride kommete ja pärimustega, muusika, kunsti ning kultuuri rolli ja muutumist ajaloo eri etappidel.

Loovusained. Arendatakse käelist tegevust ning loovat mõtlemist, oskust innovaatilisi ideid kavandada ja praktikas ellu viia (loomisprotsess, tehnoloogiad ja tehnikad).

Liikumine. Arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, motoorikat, reageerimiskiirust ja koordinatsiooni.

1.5. Kesksete teemade rakendamine ainevaldkonnas

Inimeseks olemine

Muusika tundides saab õpilane teadlikuks oma võimetest ja nende arendamise oskustest läbi iseseisvalt ja grupis töötamise. Õpilasi suunatakse enda tegevust kirjeldama ja analüüsima. Grupis töötades arendatakse õpilastes koostöövalmidust ja –oskust ning sallivust teiste inimeste tegevuste ja arvamuste suhtes. Õpetaja eeskujul kujundavad õpilased tolerantset suhtumist erinevate võimetega kaaslastesse. Muusika õppimine aitab õpilastel mõista muusika ja kultuuri tähtsust ning rolli ühiskonnas. Koolis tekkinud huvi muusika vastu loob aluse ja eeldused leida endale meelepärane hobi või eneseväljendusviis (nt õppida uusi sobivaid muusikaintsumente vms).

Aeg ja ruum

Erinevate rahvaste pärimus, muusika, harrastused, traditsioonid aitavad mõista ajalugu ja keskkonda.

Loodus ja tehnoloogia

Muusika õppimine aitab õpilastel mõista kultuuri ja ühiskonna seoseid ning analüüsida, kuidas erinevad teaduse ja tehnika saavutused on kujundanud musitseerimist ning seeläbi ühiskonda.

Kogukond, ühiskond ja globaalne areng

Muusikas tutvutakse muusika valdkonnaga seotud elukutsete ja institutsioonidega ning nende rolliga kogukonnas, ühiskonnas, maailmas. Teadlikkus erinevatest rollidest kogukonnas/ühiskonnas soodustavad õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kodanikuks. Õpilasi innustatakse

organiseerima õpetaja juhendamisel (tunniväliseid) muusikalisi tegevusi, mis arendab õpilaste ettevõtlikkust. Grupis töötades arendatakse õpilastes koostöövalmidust ja -oskust, sallivust, teistega arvestamist.

1.6. Hindamise alused

Hindamine toimub vastavalt Avatud Koolis kehtivale hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest. Kujundav hindamine annab infot töö protsessi ja tulemuse ning õpilase suhtumise kohta muusikasse.

- Õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest.
- Koostöös kaaslaste ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ja konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja arenguruumi kohta.
- Praktiliste tööde ja ülesannete puhul antakse tagasisidet töö protsessi ja tulemuse kohta.
- Olulisel kohal on õpilase enesehinnang tehtud tööle, oma panusele, tugevustele ja arenguruumile.

Muusikas hinnatakse lisaks õpilaste edukat osalemist koolivälistel konkurssidel, üritustel ja võistlustel.

Muusika õpetamisel hinnatakse õpilaste teadmiste ja oskuste rakendamist, arvestades ainekavas taotletavaid õpitulemusi ning õppe- ja kasvatuseesmärgi muusikaliste osaoskuste lõikes alljärgnevalt:

- 1) laulmine – aktiivne osavõtt ühislaulmisest, õpitulemustes nimetatud ühislauluvara omandamine;
- 2) pillimäng – musitseerimine kaasmängudes rühmas ja/või üksi;
- 3) omalooming – lihtsa kaasmängu, ostinato või liikumise loomine, ideede väljapakkumine ning teostamine, loomingulisus;
- 4) muusika kuulamine ja muusikalugu, õppekäigud – muusika üle arutlemine, muusikateoste analüüsimine ning oma seisukohtade põhjendamine, osalemine kirjalikes ja suulistest aruteludes;
- 5) osavõtu aktiivsus õppetegevuses – aktiivne osalemine õppetegevuse eri osades;

6) tunniväline muusikaline tegevus – osalemine koolikooris, orkestris, ansamblis, esinemine kooliüritustel, kooli esindamine konkurssidel/võistlustel, sh muusikaolümpiaadil.

1.7. Füüsiline õppekeskkond

Kool tagab muusika läbiviimiseks vajalikud tingimused ja vahendid:

- 1) muusikalisteks tegevusteks, sh rühmatööks ja liikumiseks vajalik pind;
- 2) fono- ja videoteegi (CD, DVD, VHS), DATA-projektori kasutamise võimalus;
- 3) vajalikud vahendid: naturaalklaver ja klaveritool, süntesaator, hifi- muusikakeskus, noodijoonestikuga tahvel, noodipuldid, rändnoot, astmetabel, klaviatuuritabel, internetiühenduse ja helikaardiga arvuti ning noodistusprogramm ja MIDIsalvestusprogramm;
- 4) Orffi instrumentarium (rütmi- ja plaatpillid), plokkflöödid või kuuekeelsed väikekanded, akustilised kitarrid.

2. Muusika

2.1. Muusika ainekava

2.1.1. Muusika õppeaine kirjeldus

Muusika toetab õpilaste individuaalse eripära kujunemist muusikalise eneseväljenduse abil. Muusikaõpetuse kaudu kujundatakse harmoonilisi isiksusi, tasakaalustatakse ja toetatakse õpilaste emotsionaalset arengut, sh teiste õppeainete omandamisel. Muusika kaudu avatakse ja avardatakse võimalusi muusikaga tegeleda ja muusikast rõõmu tunda ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Erinevate muusikakultuuride tutvustamise kaudu kujundatakse õpilaste muusikalist maitset ning sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid.

Muusika õppeaine tegevused on:

- 1) kuni kolmehäälne laulmine;
- 2) pillimäng;
- 3) muusikaline liikumine;
- 4) omalooming;
- 5) muusika kuulamine ja muusikalugu;
- 6) muusikaline kirjaoskus;
- 7) koorilaul;
- 8) õppekäigud ja silmaringi laiendamine.

Musitseerimise all mõistetakse igasugust muusikalist eneseväljendust, nagu laulmist, pillimängu, liikumist ja omaloomingut. Muusika kuulamisega arendatakse kuulamisoskust, tähelepanu, analüüsivõimet ja võrdlusoskust. Muusikalise kirjaoskuse all mõistetakse õppekavas sisalduva noodikirja lugemise oskust musitseerides. Musitseerides arendatakse õpilase isikupära, omandatakse oskused ja teadmised üksi ja koos musitseerimiseks ning loominguks eneseväljenduseks. Rühmas ja üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, sallivust ja paindlikkust. Ühislaulmisega arendatakse sotsiaalseid oskusi.

Õppekäigud (sh virtuaalsed) kontserdipaikadesse, teatritesse ning muuseumidesse kujundavad õpilaste silmaringi ja muusikalist maitset, teadmisi kohalikust, oma riigi ja Euroopa kultuuripärandist ning nende rollist maailmas ja peamistest kultuurisaavutustest (sh popkultuurist). Muusikaõpetuse lahutamatuks osaks on kontserdielu korraldamine koolis, et õpilastel tekiks muusika kuulamise harjumus ning nad saaksid ürituste korraldamise kogemuse.

Muusika õpetamise põhimõtted:

- 1) Muusikat õpetatakse lähtudes **keelekümluse põhimõtetest** ja **LAK-õppe meetodidest**.
- 2) Muusika õppeprotsessis kombineerime **vaba loomingulisust, struktureeritud töötamist, töö kavandamist, mõtestamist ja praktilist tegevust**.
- 3) Muusika õpetamine on temaatilises seoses **teiste õppeainete ja kesksete teemadega**.
- 4) Muusikaõpetuse üheks eesmärgiks on **omandada konstruktiivse tagasiside andmise ja vastuvõtmise oskus** ning kogeda sisulise tagasiside vajalikkust oma töö täiustamisel ja viimistlemisel varasemast veelgi kõrgemal tasemel.
- 5) Muusika vältimatuks osaks Avatud Koolis on ka oma **töö esitlemine ning valikute põhjendamine** kaaslastele, õpetajale, vanematele või mõnele teisele publikule.
- 6) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmeks on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
- 7) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 8) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel.
- 9) Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
- 10) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 11) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks

- 12) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesannetega tegeleda ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
- 13) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks muusika valdkonna õpitulemustele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 14) Muusikat õpetades kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.

2.1.2. Muusika õppe- ja kasvatuseesmärgid I ja II kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) osaleb meeeldi muusikalistes tegevustes: laulmises, pillimängus, muusika kuulamises ja liikumises;
- 2) laulab loomuliku häälega üksinda ja koos teistega klassis ning vastavalt võimetele ühe ja/või kahehäälses kooris;
- 3) laulab eesti ja vene rahvalaule ning peast oma kooliastme ühislause;
- 4) laulab melodiat käemärkide, astmetrepi ja noodipildi järgi ning kasutab relatiivseid helikõrgusi (astmeid);
- 5) lähtub muusikat esitades selle sisust ja meeleolust;
- 6) rakendab pillimängu kaasmängudes;
- 7) kasutab muusikalisi teadmisi kõigis muusikalistes tegevustes;
- 8) kirjeldab kuulatavat muusikat suunavate küsimuste järgi ning omandatud muusika oskussõnadega;
- 9) väärtustab enese ja teiste loomingut;
- 10) mõistab laulupeo tähendust.

6. klassi lõpetaja:

- 1) osaleb meeeldi muusikalistes tegevustes: laulmises, pillimängus, muusika kuulamises, liikumises;
- 2) laulab ühe- või kahehäälselt klassis oma hääle omapära arvestades;
- 3) laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja musitseerib tunnis erinevates vokaal- ja pillikoosseisudes;

- 4) oskab kuulata iseennast ja teisi koos musitseerides, mõistab oma panust ning toetab ja tunnustab kaaslast;
- 5) oskab laulda eesti rahvalaulu (sh regilaulu) ja vene rahvalaule ning peast oma kooliastme ühisaule;
- 6) kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid);
- 7) kasutab üksinda ning koos musitseerides muusikalisi oskusi ja teadmisi;
- 8) julgeb esitada ideid ja rakendab võimetekohaselt oma loovust nii sõnaliselt kui ka erinevates muusikalistes eneseväljendustes, sh infotehnoloogia võimalusi kasutades;
- 9) kasutab muusika oskussõnu kuulatavate muusikapalade kirjeldamisel ning suunavate küsimuste abil oma arvamuse põhjendamisel; mõistab autorsuse tähendust;
- 10) eristab kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat;
- 11) leiab iseloomulikke jooni Eesti ja teiste maade rahvamuusikas;
- 12) tunneb huvi oma kooli ja paikkonna muusikaelu ning -sündmuste vastu ja osaleb selles, mõistab laulupeo traditsiooni tähendust.

2.1.3. Muusika õpitulemused ja õppesisu 1. klassis

1. klassis õpitakse muusikat 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Laulmine	Õpilane: 1) laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, vaba toonitekitamise ja selge diktsiooniga ning emotsionaalselt üksi ja rühmas; 2) mõistab ja väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu; 3) laulab eesti ja vene rahvalaule seoses kalendritähtpäevadega;	Aktiivse, ent loomuliku häälega laulma õpetamine, laulude omandamine kuulmise, rütmipildi ja õpitavate astmete abil. Laulmine üksi ja rühmas. Muusika sisu ning meeleolu äratundmine. Eakohased laste-, mängu- ja mudellaulud, kaanonid ning teiste rahvaste laulud. Eesti ja vene rahvalaulud ja nende seos kalendritähtpäevadega.

	4) laulab eakohaseid laste, mängu- ja mudellaule, kaanoneid eesti ja vene keeles; 5) laulab peast kooliastme ühislaule.	Erineva karakteri, helilaadi, taktimõõdu ning tempoga laulud õpetaja valikul.
Pillimäng	Õpilane: 1) kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates kaasmängudes ja/või ostinato'des; 2) väljendab pillimängus muusika sisu ja meeleolu.	Pillimängus kasutatakse keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates kaasmängudes ja/või ostinato'des; väljendatakse pillimängus muusika sisu ja meeleolu.
Muusikaline liikumine/ tants	Õpilane: 1) tantsib eesti ja vene laulu- ja ringmänge; 2) julgeb improviseerida üksi erinevates situatsioonides; 3) on võimeline looma lihtsamaid tantsukompositsioone ja vastavalt võimetele neid esitama; 4) tunneb oma keha ja oskab seda vastavalt oma võimetele rütmis liigutada; 5) liigub vastavalt muusikale, rütmile, helile; 6) tunneb rõõmu tantsulisest liikumisest.	Õpitakse tunnetama ning väljendama muusika sisu, meeleolu ja ülesehitust liikumise kaudu. Eest ja vene traditsioonilised laulumängud ja pärimustantsud; lihtsamad tantsuvõtted ja tantsusammud. Tantsuelementide ja keha liikumisvõimaluste tundmaõppimine. Liikumise seostamine rütmi ja helidega. Sammud ja liikumised, rütmi- ja koordinatsiooniharjutused vastavalt muusika iseloomule. Erinevate märksõnade järgi liikumine üksi ja kaaslasega. Loovmängude mängimine. Tantsuürituste ja erinevate liikumist toetavate asutuste külastamine. Erinevate tantsustiilidega tutvumine Tantsule palumine ja tantsu eest tänamine.
Omalooming	Õpilane: 1) loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha, rütmi ja plaatpillidel; 2) kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks.	Luuakse lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel. Kasutatakse lihtsates kaasmängudes astmemudeleid. Luuakse lihtsamaid tekste: liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne. Kasutatakse loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks.
Muusika kuulamine ja muusikalugu	Õpilane: 1) on tutvunud karakterpalu kuulates muusika väljendusvahenditega (meloodia, rütm, tempo, dünaamika ja muusikapala ülesehitus); 2) eristab kuuldelt laulu ja pillimuusikat;	Tutvutakse karakterpalu kuulates muusika väljendusvahenditega (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika ja muusikapala ülesehitus). Kirjeldatakse ning iseloomustatakse kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara.

	3) on tutvunud eesti, vene ja teiste rahvaste (st lähtuvalt õpilaste etnilisele taustale) rahvalaulu ja rahvapillidega; 4) väljendab muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega.	Väljendatakse muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega. Seostatakse muusikapala selle autoritega. Õpitakse eristama kuuldaliselt laulu ja pillimuusikat.
Muusikaline kirjaoskus	Õpilane: 1) laulab lihtsat meloodiat käemärkide, astmetrepi järgi; 2) tunneb rütmisilpe TA, TI-TI, TA-A, TA-A-A, veerandpaus, tunneb noodipildi ja kuulamise järgi 2- ja 3-osalist taktimõõtu; 3) tajub ja õpib laulma astmemudeleid erinevates kõrguspositsioonides; 4) mõistab õpitud oskussõnade tähendust.	Rütmifiguurid: astmetel SO, MI, RA, (JO) põhinevad mudelid. Allolevate oskussõnade tähenduste tundmaõppimine:: a) (meetrum), takt, taktimõõt, taktijoon, kordamismärk, kahekordne taktijoon, noodijoonestik, noodipea, noodivars, astmerida, astmetrepp b) koorijuht, koor, solist, eeslaulja, rahvalaul, rahvapill, rahvatants, dirigent, orkester, helilooja c) muusikapala, salm, refrään, kaasmäng, eelmäng, vahemäng d) rütm, heli, tempo, rõõmus/kurb, vaikselt/valjult, piano, forte.
Õppekäigud	Õpilane: 1) osaleb meeeldi muusika- ja kultuuriaüritustel, samuti loovtöodes, vestlustes, aruteludes; 2) huvitub muusikalisest tegevusest nii koolis kui ka väljaspool kooli; 3) kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suulisel või muul looval viisil.	Kogetud muusikaelamuste kirjeldamine ning nende kohta arvamuse avaldamine suulisel või muul looval viisil. Muusikalise oskussõnavara kasutamine.

2.1.4. Muusika õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

2. klassis õpitakse muusikat 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
-------	--------------	----------

Laulmine	Õpilane: 1) laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, vaba toonitekitamise ja selge diktsiooniga ning emotsionaalselt üksi ja rühmas; 2) mõistab ja väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu; 3) laulab meloodiat käemärkide, astmetrepi ja noodipildi järgi ning kasutab relatiivseid helikõrgusi (astmeid); 4) laulab eesti, vene ja teiste rahvaste (st lähtuvalt õpilaste etnilisest taustast) rahvalaule; 5) laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, kaanoneid eesti, vene ja inglise keeles; 6) laulab peast kooliastme ühislaule.	Aktiivse, ent loomuliku häälega laulma õpetamine, laulude omandamine kuulmise, rütmipildi ja õpitavate astmete abil, teksti selgitamine ja mõistmine. Lauldakse eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, kaanoneid ning eesti, vene ja teiste rahvaste laule. Lauldakse erineva karakteri, helilaadi, taktimõõdu ning tempoga laule õpetaja valikul. Lauldakse peast kooliastme ühislaule.
Pillimäng	Õpilane: 1) kasutab keha, rütmi ja plaatpille; 2) on omandanud 6-keelse väikekandle või plokkflöödi esmased mänguvõtted; 3) väljendab pillimängus muusika sisu ja meeleolu.	Kasutatakse keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates kaasmängudes ja/või ostinato'des. Väljendatakse pillimängus muusika sisu ja meeleolu. Seoses pillimänguga õpitakse tundma viiulivõtit, tähtnimesid ja nende asukohta noodijoonestikul.
Muusikaline liikumine/ tants	Õpilane: tunnetab ning väljendab muusika sisu, meeleolu ja ülesehitust liikumise kaudu; tantsib eesti ja vene laulu- ja ringmänge; oskab analüüsida ennast ja oma liikumist; on omandanud vastavalt oma võimetele liigutuste täpsuse, plastilisuse, hoituse ja viimistluse; suudab töötada grupis ühiste eesmärkide nimel.	Loovliikumine ja omalooming erinevate muusikate saatel. Erinevate tunnete väljendamine liikumisega. Erinevate liikumisviiside õppimine. Paarilise märkamine ja koos kaaslasega liikumine. Liikumiskombinatsioonide õppimine ja esitamine. Tantsuürituste ja erinevate liikumist toetavate asutuste külastamine. Erinevate tantsustiilidega tutvumine.
Omalooming	Õpilane: 1) loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha, rütmi ja plaatpillidel; 2) kasutab lihtsates kaasmängudes astmemudeleid;	Luuakse lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel. Kaustatakse lihtsates kaasmängudes astmemudeleid. Luuakse lihtsamaid tekste: liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne. Kasutatakse loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks.

	3) loob lihtsamaid tekste: liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne; 4) kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks.	
Muusika kuulamine ja muusikalugu	Õpilane: 1) on tutvunud karakterpalu kuulates muusika väljendusvahenditega (meloodia, rütm, tempo, dünaamika ja muusikapala ülesehitus); 2) eristab kuuldeliselt laulu ja pillimuusikat; 4) on tutvunud eesti, vene ja teiste rahvaste (st lähtuvalt õpilaste etnilisest taustast) rahvalaulu ja rahvapillidega; 5) kirjeldab ning iseloomustab kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara; 6) seostab muusikapala selle autoritega.	Tutvutakse karakterpalu kuulates muusika väljendusvahenditega (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika ja muusikapala ülesehitus). Kirjeldatakse ning iseloomustatakse kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara. Väljendatakse muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega. Seostatakse muusikapala selle autoritega. Tutvutakse kuuldeliselt ja visuaalselt eesti, vene ja teiste rahvaste (st lähtuvalt õpilaste etnilisest taustast) rahvalaulu ja rahvapillidega.
Muusikaline kirjaoskus	Õpilane: 1) laulab lihtsat meloodiat käemärkide, astmetrepi järgi 2) tunneb rütmisilpe TA, TI-TI, TA-A, TA-A-A, TIRI-TIRI, veerandpaus, tunneb noodipildi ja kuulamise järgi 2- ja 3-osalist taktimõõtu; 3) tajub ja õpib laulma astmemudeleid erinevates kõrguspositsioonides; 4) mõistab õpitud oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas.	Rütmifiguurid: astmetel SO, MI, RA, (JO) põhinevad mudelid. Alljärgnevat oskussõnade tähenduste tundmaõppimine: a) meetrum, takt, taktimõõt, taktijoon, kordamismärk, kahekordne taktijoon, noodijoonestik, noodipea, noodivars, astmerida, astmetrepp, punkt noodivältuse pikendajana; b) koorijuht, koor, ansambel, solist, eeslaulja, rahvalaul, rahvapill, rahvatants, dirigent, orkester, helilooja, sõnade autor; c) muusikapala, salm, refrään, kaanon, marss, polka, valss, ostinato, kaasmäng, eelmäng, vahemäng; d) rütm, heli, tempo, rõõmus/kurb, vaikselt/valjult, piano, forte.
Õppekäigud	Õpilane: 1) kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suulisel või muul looval viisil;	Kogetud muusikaelamuste kirjeldamine ning nende kohta arvamuse avaldamine suulisel või muul looval viisil. Arvamust väljendades muusikalise oskussõnavara kasutamine.

	2) kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara.	
--	--	--

2.1.5. Muusika õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

3. klassis õpitakse muusikat 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Laulmine	Õpilane: 1) laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, vaba toonitekitamise ja selge diktsiooniga ning emotsionaalselt üksi ja rühmas; 2) mõistab ja väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu; 3) laulab meloodiat käemärkide, astmetrepi ja noodipildi järgi ning kasutab relatiivseid helikõrgusi (astmeid); 4) laulab eesti, vene ja teiste rahvaste (st lähtuvalt õpilaste etnilisest taustast) rahvalaule; 5) laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, kaanoneid eesti, vene ja inglise keeles; 6) laulab peast kooliastme ühislaule.	Aktiivse, ent loomuliku häälega laulma õpetamine, laulude omandamine kuulmise, rütmipildi ja õpitavate astmete abil, teksti selgitamine ja mõistmine. Lauldakse eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, kaanoneid ning eesti, vene ja teiste rahvaste laule. Lauldakse erineva karakteri, helilaadi, taktimõõdu ning tempoga laule õpetaja valikul. Lauldakse peast kooliastme ühislaule.
Pillimäng	Õpilane: 1) kasutab keha, rütmi ja plaatpille lihtsamates kaasmängudes ja/või ostinato'des; 2) on omandanud 6-keelse väikekandle või plokkflöödi esmased mänguvõtted ning kasutab neid musitseerides; 3) väljendab pillimängus muusika sisu ja meeleolu.	Kasutatakse keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates kaasmängudes ja/või ostinato'des. Väljendatakse pillimängus muusika sisu ja meeleolu. Seoses pillimänguga õpitakse tundma viiulivõtit, tähtnimesid ja nende asukohta noodijoonestikul.

Muusikaline liikumine/ tants	Õpilane: 1) tunnetab ning väljendab muusika sisu, meeleolu ja ülesehitust liikumise kaudu; 2) tantsib eesti ja vene laulu- ja ringmänge; 3) oskab analüüsida ennast ja oma liikumist; 4) on omandanud vastavalt oma võimetele liigutuste täpsuse, plastilisuse, hoituse ja viimistluse; 5) loob iseseisvalt tantsu ning esitleb seda; 6) suudab töötada grupis ühiste eesmärkide nimel.	Erinevate maadele/rahvustele omaste tantsudega tutvumine ja nende jälgendamine. Liikumiskombinatsioone õppimine ja esitamine. Iseseisvalt tantsu loomine ja esitamine. Liikumine vastavalt rütmile, muusikale ja helile ning tantsu sõnavara õppimine. Tantsuürituste ja erinevate liikumist toetavate asutuste külastamine. Erinevate tantsustiilidega tutvumine.
Omalooming	Õpilane: 1) loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha, rütmi ja plaatpillidel; 2) kasutab lihtsates kaasmängudes astmemudeleid; 3) loob lihtsamaid tekste: liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne; 4) kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks.	Luuakse lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel. Kasutatakse lihtsates kaasmängudes astmemudeleid. Luuakse lihtsamaid tekste: liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne. Kasutatakse loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks. Improvisatsioonid.
Muusika kuulamine ja muusikalugu	Õpilane: 1) on tutvunud karakterpalu kuulates muusika väljendusvahenditega (meloodia, rütm, tempo, dünaamika ja muusikapala ülesehitus); 2) eristab kuuldelt laulu ja pillimuusikat; 3) eristab kuuldelt marssi, valssi ja polkat; 4) on tutvunud eesti rahvalaulu ja rahvapillidega (kannel, Hiiu kannel, lõõtspill, torupill, sarvepill, vilepill); 5) kirjeldab ning iseloomustab kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara; 6) väljendab muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega; 7) seostab muusikapala selle autoritega.	Tutvutakse karakterpalu kuulates muusika väljendusvahenditega (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika ja muusikapala ülesehitus). Kirjeldatakse ning iseloomustatakse kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara. Väljendatakse muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega. Seostatakse muusikapala selle autoritega. Tutvutakse kuuldelt ja visuaalselt eesti, vene ja teiste rahvaste (st lähtuvalt õpilaste etnilisest taustast) rahvalaulu ja rahvapillidega.

Muusikaline kirjaoskus	Õpilane: 1) mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes; 2) tunneb rütmisilpe TA, TI-TI, TA-A, TA-A-A, TIRI-TIRI, TAI-RI, veerandpaus, tunneb noodipildi ja kuulamise järgi 2- ja 3-osalist taktimõõtu; 3) mõistab 2- ja 3-osalise taktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides; 4) tajub ja õpib laulma astmemudeleid erinevates kõrguspositsioonides; 5) mõistab JO-võtme tähendust ning kasutab seda noodist lauldes; 6) õpib lauludes tundma JO- ja RA-astmerida; 7) mõistab õpitud oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas.	Helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutamine muusikalistes tegevustes. Allolevate oskussõnade tähenduse õppimine/kordamine ja praktikas kasutamine: a) meetrum, takt, taktimõõt, taktijoon, kordamismärk, kahekordne taktijoon, noodijoonestik, noodipea, noodivars, astmerida, astmetrepp, punkt noodivältuse pikendajana b) koorijuht, koor, ansambel, solist, eeslaulja, rahvalaul, rahvapill, rahvatants, dirigent, orkester, helilooja, sõnade autor c) muusikapala, salm, refrään, kaanon, marss, polka, valss, ostinato, kaasmäng, eelmäng, vahemäng d) rütm, meloodia, tempo, kõlavärv (tämber), vaikselt, valjult, piano, forte, fermaat e) märkide latern, segno, volt, tutvustamine laulurepertuaariga
Õppekäigud	Õpilane: 1) kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suulisel või muul looval viisil; 2) kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara.	Kogetud muusikaelamuste kirjeldamine ning nende kohta arvamuse avaldamine suulisel või muul looval viisil. Arvamust väljendades muusikalise oskussõnavara kasutamine.

2.1.6. Muusika õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

4. klassis õpitakse muusikat 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Laulmine	Õpilane: 1) laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni ja puhta	Ühe- või kahehäälselt klassis oma hääle omapära arvestades laulmine. Laulmine koolikooris õpetaja valikul ja/või erinevates

	intonatsiooniga ning väljendusrikkalt; on teadlik häälehoiu vajadusest; 2) laulab eakohaseid ühe- ja kahehäälsed laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule a cappella ja saatena; 3) rakendab muusikalisi teadmisi ning arvestab muusika väljendusvahendeid üksi ja rühmas lauldes; 4) laulab peast kooliastme ühislaule; 5) laulab meloodiat relatiivseid helikõrgusi kasutades käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides (SO, MI, RA, JO, RA_I, SO_I, JO¹, LE, NA, DI); 6) duur- ja moll helilaad ning duur- ja mollkolmkõla seoses lauludega.	vokaalinstrumentaalkoosseisudes tunnis ning tunnivälises tegevuses, laulupeo traditsiooni ja tähenduse mõistmine. Eesti rahvalaulud (sh regilaulu), teiste rahvaste laulud. Laule õppides relatiivsete helikõrguste (astmete) kasutamine; Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste kasutamine. Peast kooliastme ühislaulude laulmine. Kooliastme ühislaulud: "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm" (F. Pacius), "Kui Kungla rahvas" (K. A. Hermann), "Mu isamaa armas" (saksa rahvalaul), "Eesti lipp" (E. Vörk), "Püha öö" (F. Gruber), "Kas tunned maad" (J. Berad), "Meil aiaäärne tänavas" (eesti rahvalaul)
Pillimäng	Õpilane: 1) kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille kaasmängudes ja/või ostinato'des; 2) rakendab musitseerides 6-keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtteid; 3) seostab absoluutseid helikõrgusi pillimänguga.	Keha-, rütmi- ja plaatpillid ja nende kasutamine kaasmängudes ja/või ostinato'des. 6-keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtted. Absoluutsed helikõrgused pillimängus. Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.
Muusikaline liikumine	Õpilane: 1) tunnetab ja väljendab liikumises meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat ning vormi; 2) tantsib eesti ja vene laulu- ja ringmänge.	Meloodia, rütmi, tempo, dünaamika ning vormi väljendamine liikumises. Eesti ja vene laulu- ja ringmängud. Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.
Omalooming	Õpilane: 1) loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja/või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel; 2) kasutab improvisatsioonides astmemudeleid; 3) loob tekste: regivärsse, lihtsamaid laulusõnu jne;	Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude ja/või ostinato'de loomine rütmi- ja plaatpillide. Astmemudelite kasutamine improvisatsioonides. Tekstide loomine. Loovliikumine.

	4) kasutab muusika meeleolu väljendamiseks loovliikumist.	Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.
Muusika kuulamine ja muusikalugu	Õpilane: 1) kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid: meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit ja vormi; (kahe- ja kolmeosaline lihtvorm); 2) iseloomustab kuulatavat muusikapala ning põhjendab oma arvamust, kasutades muusika oskussõnavara; 3) teadvustab muusikateoste autorikaitse vajalikkust ning on tutvunud sellega kaasnevate õiguste ja kohustustega; 4) kuulab ning võrdleb vokaalmuusikat: hääleliike (sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass), kooriliike (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor), koore ja dirigente kodukohas, 5) tuntumaid Eesti koore, teab Eesti laulupidude traditsiooni.	Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, dünaamika, tämber, vorm. Muusikapala kuulamine, iseloomustamine, oma arvamuse põhjendamine, kasutades muusika oskussõnavara. Autorikaitse. Vokaalmuusika: hääleliigid (sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass), kooriliigid (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor), koorid ja dirigendid kodukohas, tuntumad Eesti koorid, Eesti laulupidude traditsioon.
Muusikaline kirjaoskus	Õpilane: 1) mõistab helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes: kaheksandiknoot, kuueteistkümnendiknoot, tervenoot ja -paus, punkt noodivältuse pikendajana; 2) laulab noodist astmetel SO, MI, RA, JO, RA_i, SO_i, JO¹, LE, NA, DI, käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides; 3) 2/4, 3/4 ja 4/4 taktimõõtude tähenduse mõistmine ja arvestamine musitseerimisel; 4) 2-osaline lihtvorm; 5) mõistab õpitud oskussõnade tähendust ning kasutab neid praktikas.	Helivältus, rütmifiguurid, pausid ja nende kasutamine muusikalistes tegevustes: kaheksandiknoot, kuueteistkümnendiknoot, tervenoot ja -paus, punkt noodivältuse pikendajana. Laulmine noodist astmetel SO, MI, RA, JO, RA_i, SO_i, JO¹, LE, NA, DI, käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides. 2/4, 3/4 ja 4/4 taktimõõdud. 2-osaline lihtvorm. Oskussõnad: a) eeltakt, viiulivõti, klaviatuur, duur-helilaad, moll-helilaad, absoluutsed helikõrgused (tähtnimed), helistik, toonika ehk põhiheli;

		b) vokaalmuusika, soololaul, koorilaul, instrumentaalmuusika, interpreet, improvisatsioon; c) tämber, hääleliigid (sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass), pilliliigid (keelpillid, puhkpillid, löökpillid, klahvpillid, rahvapillid); d) tempo, dünaamika, piano, forte, mezzopiano, mezzoforte, pianissimo, fortissimo, crescendo, diminuendo
Õppekäigud	Õpilane: 1) arutleb ja avaldab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil; 2) kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara.	Kogetud muusikaelamuste kirjeldamine ning nende kohta arvamuse avaldamine suulisel, kirjalikul või muul looval viisil. Arvamust väljendades muusikalise oskussõnavara kasutamine.

2.1.7. Muusika õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

5. klassis õpitakse muusikat 1 tund nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Laulmine	Õpilane: 1) laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni ja puhta intonatsiooniga ning väljendusrikkalt; on teadlik häälehoiu vajadusest; 2) laulab eakohaseid ühe- ja kahehäälsid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule a cappella ja saatena; 3) rakendab muusikalisi teadmisi ning arvestab muusika väljendusvahendeid üksi ja rühmas lauldes; 4) laulab peast kooliastme ühislaule;	Ühe- või kahehäälselt klassis oma hääle omapära arvestades laulmine. Laulmine koolikooris õpetaja valikul ja/või erinevates vokaalinstrumentaalkoosseisudes tunnis ning tunnivälises tegevuses, laulupeo traditsiooni ja tähenduse mõistmine. Eesti rahvalaulud (sh regilaulu), teiste rahvaste laulud. Laule õppides relatiivsete helikõrguste (astmete) kasutamine. Duur- ja mollhelilaad ning duur- ja mollkolmkõla. Relatiivsete helikõrguste (astmete) seostamine absoluutsete helikõrgustega g–G2. Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste

	5) laulab meloodiat relatiivseid helikõrgusi kasutades käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides (SO, MI, RA, JO, RA_i, SO_i, JO¹, LE, NA, DI); 6) duur- ja mollhelilaad ning duur- ja mollkolmkõla seoses lauludega; 7) seostab relatiivseid helikõrgusi (astmeid) absoluutsete helikõrgustega g–G2.	kasutamine. Peast kooliastme ühislaulude laulmine. Kooliastme ühislaulud: "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm" (F. Pacius), "Kui Kungla rahvas" (K. A. Hermann), "Mu isamaa armas" (saksa rahvalaul), "Eesti lipp" (E. Võrk), "Püha öö" (F. Gruber), "Kas tunned maad" (J. Berad), "Meil aiaäärne tänavas" (eesti rahvalaul)
Pillimäng	Õpilane: 1) kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille kaasmängudes ja/või ostinato'des; 2) rakendab musitseerides 6-keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtteid; 3) seostab absoluutseid helikõrgusi pillimänguga; 4) seostab helistikke ja toonika kolmkõlasid C-duur, a-moll pillimänguga.	Keha-, rütmi- ja plaatpillid ja nende kasutamine kaasmängudes ja/või ostinato'des. 6-keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtted. Absoluutsed helikõrgused pillimängus. Helistike ja toonika kolmkõlade C-duur, a-moll seostamine pillimänguga. Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.
Muusikaline liikumine	Õpilane: 1) tunnetab ja väljendab liikumises meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat ning vormi; 2) väljendab liikumise kaudu eri maade (valikuliselt: Vene, Soome, Läti, Leedu, Rootsi, Norra) rahvamuusikale (sh rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid.	Meloodia, rütmi, tempo, dünaamika ning vormi väljendamine liikumises. Eri maade rahvamuusika (valikuliselt: Vene, Soome, Läti, Leedu, Rootsi, Norra). Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.
Omalooming	Õpilane: 1) loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja/või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel; 2) kasutab improvisatsioonides astmemudeleid; 3) loob tekste: regivärsse, lihtsamaid laulusõnu jne;	Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude ja/või ostinato'de loomine rütmi- ja plaatpillidel. Astmemudelite kasutamine improvisatsioonides. Tekstide loomine. Loovliikumine. Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.

	4) kasutab muusika karakteri ja meeleolu väljendamiseks loovliikumist.	
Muusika kuulamine ja muusikalugu	Õpilane: 1) kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid: meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit ja vormi; (kahe- ja kolmeosaline lihtvorm); 2) iseloomustab kuulatavat muusikapala ning põhjendab oma arvamust, kasutades muusika oskussõnavara; 3) teadvustab muusikateoste autorikaitse vajalikkust ning on tutvunud sellega kaasnevate õiguste ja kohustustega; 4) kuulab ning võrdleb vokaalmuusikat: 5) hääleliike (sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass), kooriliike (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor), koore ja dirigente kodukohas, 6) tuntumaid Eesti koore, teab Eesti laulupidude traditsiooni; 7) kuulab ning eristab instrumentaalmuusikat: pillirühmi (klahv-, keel-, puhk- ja löökpillid) ja sümfooniaorkestrit; 8) tunneb ja eristab eesti ja vene rahvamuusikat: rahvalaulu, -pille, -tantse; 9) oskab nimetada eesti rahvamuusika suursündmusi.	Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, dünaamika, tämber, vorm. Muusikapala kuulamine, iseloomustamine, oma arvamuse põhjendamine, kasutades muusika oskussõnavara. Autorikaitse. Vokaalmuusika: hääleliigid (sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass), kooriliigid (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor), koorid ja dirigendid kodukohas, tuntumad Eesti koorid, Eesti laulupidude traditsioon. Instrumentaalmuusika: pillirühmad (klahv-, keel-, puhk- ja löökpillid), sümfooniaorkester. Eesti ja vene rahvamuusika: rahvalaulud, -pillid, -tantsud. Eesti rahvamuusika suursündmused.
Muusikaline kirjaoskus	Õpilane: 1) mõistab helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes: kaheksandiknoot, kuueteistkümnendiknoot, tervenoot ja -paus, punkt noodivältuse pikendajana;	Helivältus, rütmifiguurid, pausid ja nende kasutamine muusikalistes tegevustes: kaheksandiknoot, kuueteistkümnendiknoot, tervenoot ja -paus, punkt noodivältuse pikendajana. Laulmine noodist astmetel SO, MI, RA, JO, RA_i, SO_i, JO¹, LE, NA, DI, käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides. Helistikud: C - a; G – e, F – d

	2) laulab noodist astmetel SO, MI, RA, JO, RA _i , SO _i , JO ¹ , LE, NA, DI, käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides; 3) tunneb helistikke: C – a; G – e, F – d; 4) mõistab õpitud oskussõnade tähendust ning kasutab neid praktikas.	Oskussõnad: helistikumärgid, juhuslikud märgid, diees, bemoll, bekarr, paralleelhelistikud.
Õppekäigud	Õpilane: 1) arutleb ja avaldab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil; 2) kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara.	Kogetud muusikaelamuste kirjeldamine ning nende kohta arvamuse avaldamine suulisel, kirjalikul või muul looval viisil. Arvamust väljendades muusikalise oskussõnavara kasutamine.

2.1.8. Muusika õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

6. klassis õpitakse muusikat 1 tund nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Laulmine	Õpilane: 1) laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni ja puhta intonatsiooniga ning väljendusrikkalt; on teadlik häälehoiu vajadusest; 2) laulab eakohaseid ühe- ja kahehäälsid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule a cappella ja saatega; 3) rakendab muusikalisi teadmisi ning arvestab muusika väljendusvahendeid üksi ja rühmas lauldes; 4) laulab peast kooliastme ühislause; 5) laulab melodiat relatiivseid helikõrgusi kasutades käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides (SO, MI, RA, JO, RA _i , SO _i , JO ¹ , LE, NA, DI);	Ühe- või kahehäälselt klassis oma hääle omapära arvestades laulmine. Laulmine koolikooris õpetaja valikul ja/või erinevates vokaalinstrumentaalkoosseisudes tunnis ning tunnivälises tegevuses, laulupeo traditsiooni ja tähenduse mõistmine. Eesti rahvalaulud (sh regilaulu), teiste rahvaste laulud. Laule õppides relatiivsete helikõrguste (astmete) kasutamine. Duur- ja mollhelilaad ning duur- ja mollkolmkõla. Relatiivsete helikõrguste (astmete) seostamine absoluutsete helikõrgustega g–G2. Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste kasutamine. Peast kooliastme ühislaulude laulmine. Kooliastme ühislaulud:

	6) duur- ja mollhelilaad ning duur- ja mollkolmkõla seoses lauludega; 7) seostab relatiivseid helikõrgusi (astmeid) absoluutsete helikõrgustega g–G2.	“Mu isamaa, mu õnn ja rõõm” (F. Pacius), “Kui Kungla rahvas” (K. A. Hermann), “Mu isamaa armas” (saksa rahvalaul), “Eesti lipp” (E. Võrk), “Püha öö” (F. Gruber), “Kas tunned maad” (J. Berad), “Meil aiaäärne tänavas” (eesti rahvalaul)
Pillimäng	Õpilane: 1) asutab keha-, rütmi- ja plaatpille kaasmängudes ja/või ostinato’des; 2) rakendab musitseerides 6-keelse väikekandle, plokkflöödi või kitarri mänguvõtteid; 3) seostab absoluutseid helikõrgusi pillimänguga; 4) seostab helistikke ja toonika kolmkõlasid C-duur, a-moll pillimänguga; 5) seostab helistikke G-duur, e-moll ning F-duur ja d-moll pillimänguga.	Keha-, rütmi- ja plaatpillid ja nende kasutamine kaasmängudes ja/või ostinato’des. 6-keelse väikekandle või plokkflöödi mänguvõtted. Absoluutsed helikõrgused pillimängus. Helistike ja toonika kolmkõlade C-duur, a-moll seostamine pillimänguga. Helistike G-duur, e-moll ning F-duur ja d-moll seostamine pillimänguga. Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.
Muusikaline liikumine	Õpilane: 1) tunnetab ja väljendab liikumises meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat ning vormi; 2) väljendab liikumise kaudu eri maade (valikuliselt: Suurbritannia, Iiri, Poola, Austria, Ungari, Saksa) rahvamuusikale (sh rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid.	Meloodia, rütmi, tempo, dünaamika ning vormi väljendamine liikumises. Eri maade rahvamuusika (valikuliselt: Suurbritannia, Iiri, Poola, Austria, Ungari, Saksa). Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.
Omalooming	Õpilane: 1) loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja/või ostinato’sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel; 2) kasutab improvisatsioonides astmemudeleid; 3) loob tekste: regivärsse, lihtsamaid laulusõnu jne; 4) kasutab muusika karakteri ja meeleolu väljendamiseks loovliikumist.	Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude ja/või ostinato’de loomine rütmi- ja plaatpillidel. Astmemudelite kasutamine improvisatsioonides. Tekstide loomine. Loovliikumine. Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.

Muusika kuulamine ja muusikalugu	Õpilane: 1) kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid: meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit ja vormi; (kahe- ja kolmeosaline lihtvorm); 2) iseloomustab kuulatavat muusikapala ning põhjendab oma arvamust, kasutades muusika oskussõnavara; 3) teadvustab muusikateoste autorikaitse vajalikkust ning on tutvunud sellega kaasnevate õiguste ja kohustustega; 4) kuulab ning võrdleb vokaalmuusikat: hääleliike (sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass), kooriliike (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor), koore ja dirigente kodukohas, tuntumaid Eesti koore, teab Eesti laulupidude traditsiooni; 5) kuulab ning eristab instrumentaalmuusikat: pillirühmi (klahv-, keel-, puhk- ja löökpillid) ja sümfooniaorkestrit; 6) tunneb ja eristab eesti ja vene rahvamuusikat: rahvalaulu, -pille, -tantse; 7) oskab nimetada eesti rahvamuusika suursündmusi; 8) on tutvunud (valikuliselt) Vene, Soome, Läti, Leedu, Rootsi, Norra, Suurbritannia, Iiri, Poola, Austria, Ungari või Saksa muusikatradsioonidega ja suhtub neisse lugupidavalt.	Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, dünaamika, tämber, vorm. Muusikapala kuulamine, iseloomustamine, oma arvamuse põhjendamine, kasutades muusika oskussõnavara. Autorikaitse. Vokaalmuusika: hääleliigid (sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass), kooriliigid (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor), koorid ja dirigendid kodukohas, tuntumad Eesti koorid, Eesti laulupidude traditsioon. Instrumentaalmuusika: pillirühmad (klahv-, keel-, puhk- ja löökpillid), sümfooniaorkester. Eesti ja vene rahvamuusika: rahvalaulud, -pillid, -tantsud. Eesti rahvamuusika suursündmused. Erinevad muusikatradsioonid (valikuliselt: Vene, Soome, Läti, Leedu, Rootsi, Norra, Suurbritannia, Iiri, Poola, Austria, Ungari või Saksa).
Muusikaline kirjaoskus	Õpilane: 1) mõistab heliväljuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes: kaheksandiknoot ja -paus, kuueteistkümnendiknoot, tervenoot ja -paus, punkt noodiväljuste pikendajana; 2) laulab noodist astmetel SO, MI, RA, JO, RA₁, SO₁, JO¹, LE, NA, DI, käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides;	Heliväljust, rütmifiguurid, pausid ja nende kasutamine muusikalistes tegevustes: kaheksandiknoot, kuueteistkümnendiknoot, tervenoot ja -paus, punkt noodiväljuste pikendajana. Laulmine noodist astmetel SO, MI, RA, JO, RA₁, SO₁, JO¹, LE, NA, DI, käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides. Oskussõnad: tempo, andante, moderato, allegro, largo, ritenuto, accelerando.

	3) mõistab õpitud oskussõnade tähendust ning kasutab neid praktikas.	
Õppekäigud	Õpilane: 1) arutleb ja avaldab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil; 2) kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara.	Kogetud muusikaelamuste kirjeldamine ning nende kohta arvamuse avaldamine suulisel, kirjalikul või muul looval viisil. Arvamust väljendades muusikalise oskussõnavara kasutamine.

LISA 10. Liikumise ainekava I ja II kooliastmes

Ainevaldkond “Liikumine” (sisaldab “Kehalise kasvatuse” õpitulemusi)

1. Üldalused

1.1. Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Ainevaldkonda kuulub õppeainena liikumine, mida õpitakse alates 1. klassist.

I kooliaste

1. klass - 2 tundi nädalas

2. klass - 3 tundi nädalas

3. klass - 3 tundi nädalas

II kooliaste

4. klass - 2 tundi nädalas

5. klass - 3 tundi nädalas

6. klass - 3 tundi nädalas

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Liikumise ainevaldkond toetab õpilasi tervist väärtustava eluviisi kujundamisel, loob aluse õpilaste iseseisvale liikumisharrastusele, soodustab huvi spordi ning selle harrastamise vastu, annab võimaluse kogeda enda väljendamist läbi liikumise. Liikumine toetab õpilase nii kehalist/liigutuslikku kui ka kõlbelist, sotsiaalset ja esteetilist arengut ning tema kujunemist terviklikuks ja tasakaalus isiksuseks. Liikumine toetab õpilaste koostöö- ja

eneseväljendusoskuse arendamist ning soodustab sallivat suhtumist kaaslastesse ja on seeläbi äärmiselt olulisel kohal üldoskuste ja võtmepädevuste arengu toetamisel.

Põhialadena kuuluvad põhikooli liikumise ainekavva kuus spordiala: võimlemine, kergejõustik (I kooliastme õpitulemustes ja õppesisus esitatud põhiliikumisviisidena jooks, hüpped ja visked), liikumis- ja sportmängud (korv-, võrk- ja jalgpall), tantsuline liikumine, talialad (suusatamine ja uisutamine) ning orienteerumine. I kooliastmes läbivad õpilased ujumise algõpetuse kursuse. Teadmisi spordist ja liikumisest/sportimisest edastatakse kehalise kasvatuse tundides praktilises tegevuses ja/või õpilasi iseseisvale (tunnivälisele) õppele suunates. Igal õppeaastal täiendavad liikumise õpetajad õppeprogrammi vastavalt õpilaste huvidele erinevate spordialadega (nt käsipall, saalihoki, pesapall, sulgpall, erinevad tantsustiilid jm).

1.3. Võtmepädevuste kujundamine ainevaldkonnas

Avatud Kooli võtmepädevused sisaldavad endas kõiki riikliku õppekava üldpädevusi. Õppetöö planeerimisel ja läbiviimisel jälgitakse ja toetatakse lastes kõigi võtmepädevuste arengut. Liikumine on võtmepädevustega seotud järgmiselt:

Iseseisev mõtleja – oskab mõelda, on tark ja teaduslik, uurib.

Liikumine võimaldab õpilastes arendada iseseiseva töö oskust, probleemide märkamist, täpsustamist ning lahenduste leidmist. Liikumises õpivad õpilased analüüsima oma kehalisi võimeid ja liigutusoskusi, uurima ja kavandama tegevusi ning tegutsema sihipäraselt, selleks et tugevdada tervist ja parandada töövõimet.

Isikupärane looja – loob ja väljendab.

Võtmepädevusena on tugevalt liikumise kujundada. Oluline on võimaldada lastel tunnetada endas loojat – kogeda enda väljendamist läbi liikumise. Oluline on, et lapsed kogeksid rõõmu ja rahulolu tehtud tööst ning õpiksid märkama ja analüüsima oma töö arengut.

Aktiivne õppija – on tegus, initsiatiivikas, uudishimulik, teadmistejanuline, väärtustab tagasisidet.

Õpilasel kujuneb oskus analüüsida ja hinnata enda liigutusoskusi ja kehalisi võimeid ning kavandada meetmeid, kuidas neid täiustada. Koolis tekkinud huvi liikumise/sportimise vastu loob aluse ja eeldused õppida uusi sobivaid liikumisviise. Liikumises on oluline roll tagasiside andmise ja vastuvõtmise õppimisel. Lapsed õpivad andma konstruktiivset tagasisidet ning väärtustama tagasiside olulisust oma töö veelgi paremaks muutmisel.

Avatud kaaslane – hoolib ja teeb koostööd.

Liikumises on lisaks iseseisvale tööle suur osakaal ka grupitööl. Ühise tulemuse nimel pingutamine võimaldab õppida teadlikku koostööd. Abivalmis ja sõbralik suhtumine kaaslastesse ning ausa mängu põhimõtete järgimine sportlikes tegevustes toetavad kõlbelise isiksuse kujunemist. Koostöö liikudes/sportides õpetab inimeste erinevusi aktsepteerima, neid suhtlemisel arvestama, ent ka ennast kehtestama. Kehakultuur kujundab viisakat, tähelepanelikku, abivalmis ja sallivat suhtumist kaaslastesse.

Tasakaalus isikus – teadlikkus ja enesejuhtimine.

Antud võtmepädevuse sisuks on lisaks akadeemilisele arengule toetada ja väärtustada ka terve isiksuse teisi aspekte (liikumine, tervislikkus, vaimne tervis). Liikumise tunnid annavad siia olulise praktilise väljundi läbi füüsilise liikumise. Füüsilise liikumise tehnikad ja praktikad võivad olla abiks stressi ja suure pinge maandamisel. Liikumises tähtsustatakse tervist ning jätkusuutlikku eluviisi. Arusaam, et tervist tuleb kaitsta ja tugevdada, aitab õpilastel teha põhjendatud valikuid tervisekäitumises. Loomine ja liikumine pakuvad õpilastele rõõmu ja eneseväärikustunnet. Liikumises on võimalused toetada laste enesemääratluse ja kultuuripädevuste arengut.

1.4. Ainevaldkonna õppeainete lõiming teiste ainevaldkondadega

Keeled. Keelepädevust kujundatakse liikumises funktsionaalse lugemisoskuse, suulise ja kirjaliku teksti loomise, infokanalite kasutamise ning eneseväljendusoskuse arendamise kaudu. Liikumist õpetatakse lähtudes keelekümbeluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetoditest, nii eesti, vene kui ka inglise keeles.

Matemaatika. Liikumises arendatakse seoste loomise oskust ja loogilist mõtlemist. Liikumise osaoskuste arendamisel rakendatakse matemaatikas omandatud oskusi (nt arvutamine, loendamine, võrdlemine, mõõtmine) ja mõisteid (nt geomeetrilised kujundid, mõõtühikud, koordinaadid).

Loodusained. Liikumises teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeeli, häält ja selle kasutamist, jälgitakse oma keha liikumist ja arengut, väärtustatakse liikumisel ja sportimisel keskkonda. Liikumise kaudu kinnistuvad teadmised ja oskused, mis on omandatud inimeseõpetuses ja loodusõpetuses.

Sotsiaaalained. Liikumises omandatud teadmised erinevate rahvaste pärimuskultuurist, liikumis- ja spordikultuurist avardavad õpilase silmaringi. Tervist väärtustava eluviisi omaksvõtmine ja teadlikkus soodustavad õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kodanikuks. Liikumine toetab koostöö- ja eneseväljendusoskuse arendamist ning soodustab sallivat suhtumist kaaslastesse.

Loovained ja muusika. Liikumistund toetab kunstipädevuse kujunemist. Õpilaste tähelepanu juhitakse spordi ja kehakultuuri kujutamise- ning avaldumisvõimalustele kujutavas kunstis ja muusikas, spordialade/liikumisviiside, sh tantsu isikupärasele ja loomingulisele käsitlusele. Samuti kujundatakse valmisolekut leida ülesannetele uusi ja omanäolisi lahendusi ning oskust märgata ilu ümbritsevas elukeskkonnas. Tehnoloogiline pädevus võimaldab rakendada teaduse ja tehnika saavutusi erinevates spordialades, liikumisviisides, musitseerimisel ning järgida tervisliku toitumise põhitõdesid.

1.5. Kesksete teemade rakendamine ainevaldkonnas

Inimeseks olemine

Liikumistundides saab õpilane teadlikuks oma võimetest ja nende arendamise oskustest läbi iseseisvalt ja grupis töötamise. Õpilasi suunatakse enda tegevust kirjeldama ja analüüsima. Grupis töötades arendatakse õpilastes koostöövalmidust ja -oskust ning sallivust teiste inimeste tegevuste ja arvamuste suhtes. Õpetaja eeskujul kujundavad õpilased tolerantset suhtumist erinevate võimetega kaaslastesse. Liikumistunnis kogetu aitab

õpilastel mõista tervete eluviiside ja tervisliku toitumise tähtsust ning keskkonna ja tervise seoseid. Koolis tekkinud huvi liikumise ja sportimise vastu loob aluse ja eeldused õppida uusi sobivaid liikumisviise, kujundada hobisid vms.

Aeg ja ruum

Erinevate rahvaste pärimus, liikumisviisid, harrastused, traditsioonid aitavad mõista ajalugu ja keskkonda.

Loodus ja tehnoloogia

Liikumise õppimine aitab õpilastel mõista keskkonna ja tervise seoseid ning analüüsida, kuidas erinevad teaduse ja tehnika saavutused on kujundanud spordialasid, liikumisviise ning seeläbi ühiskonda.

Kogukond ja ühiskond ja globaalne areng

Liikumistunnis õpitakse tundma tervislikke eluviise, tutvutakse liikumise valdkonnaga seotud elukutsete ja institutsioonidega ning nende rolliga kogukonnas, ühiskonnas, maailmas. Tervist väärtustava eluviisi omaksvõtmine ja teadlikkus erinevatest rollidest kogukonnas/ühiskonnas soodustavad õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kodanikuks. Õpilasi innustatakse organiseerima õpetaja juhendamisel tunniväliseid liikumisharrastuslikke tegevusi, mis arendab õpilaste ettevõtlikkust. Grupis töötades arendatakse õpilastes koostöövalmidust ja -oskust, sallivust, teistega arvestamist.

1.6. Hindamise alused

Hindamine toimub vastavalt Avatud Koolis kehtivale hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest. Kujundav hindamine annab infot töö protsessi ja tulemuse ning õpilase suhtumise kohta liikumisse.

- Õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest.

- Koostöös kaaslaste ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ja konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja arenguruumi kohta.
- Praktiliste tööde ja ülesannete puhul antakse tagasisidet töö protsessi ja tulemuse kohta.
- Olulisel kohal on õpilase enesehinnang tehtud tööle, oma panusele, tugevustele ja arenguruumile.

I kooliastmes hinnatakse õpilaste tegevust tundides (aktiivsus, kaastöötamine, püüdlikkus, reeglite, hügieeni- ja ohutusnõuete järgimine jm). Õpitulemustena esitatud liigutusoskusi hinnates arvestatakse nii saavutatud taset kui ka tööd, mida õpilased tegid tegevuse/harjutuse omandamiseks.

II kooliastmes hinnatakse teadmiste ja oskuste omandamist, teadmiste rakendamist ning õpilaste koostööoskust. Kehalistele võimetele hinnangut andes arvestatakse tulemuse kõrval ka õpilaste arengut ning tulemuse saavutamise nimel tehtud tööd. Hinnata tuleb ka õpilaste tunnivälist kehalist aktiivsust ning oma klassi ja/või kooli esindamist spordivõistlustel, tantsuüritustel jm

1.7. Füüsiline õppekeskkond

Kool tagab liikumise läbiviimiseks vajalikud töövahendid ja tingimused:

- 1) liikumise tunnid spordirajatistes (võimlas, staadionil, ujulas, aeroobika- ja tantsutundide ruumis), kus on vajalik sisseseade ainekava kohasteks õppetegevusteks;

Kool võimaldab:

- 1) kasutada suusarada ja/või uisuväljakut, terviserada ja ujulat;
- 2) kasutada hügieeniharjumuste kujundamiseks rõivistuid ning pesemisruume.

Liikumise õppimise vältimatuks keskkonnaks on lisaks koolimajale ka muuseumid, stuudiod, spordiasutused ja ka looduslik keskkond. Kooli asukoht Põhja-Tallinnas võimaldab lihtsa ligipääsu nii mere äärde, parkidesse kui ka teemakohastesse asutustesse liikumise ainevaldkonna tundide läbiviimiseks.

2. Liikumine

2.1. Liikumise ainekava

2.1.1. Liikumise õppeaine kirjeldus

Liikumise õpetamise eesmärgiks on kujundada õpilastes eakohane kehakultuuripädevus: suutlikkus väärtustada kehalist aktiivsust ja tervislikku eluviisi elustiili osana; oskus anda hinnangut kehalisele vormisolekule, valmisolek harrastada sobivat spordiala või liikumisviisi; suutlikkus suhtuda sallivalt kaaslastesse, järgida ausa mängu reegleid ning väärtustada koostööd sportimisel ja liikumisel.

Liikumise tundides omandatud teadmised, oskused ja kogemused soodustavad õpilase mitmekülgset arengut ning võimaldavad tal leida endale jõukohase, turvalise ja tervisliku liikumisharrastuse. Liikumises juhitakse õpilast oma kehalise vormisoleku taset jälgima ning regulaarselt harjutades ning uusi teadmisi ja oskusi hankides edendama. Koolis tekkinud huvi liikumise ja sportimise vastu loob aluse õppida uusi ja sobivaid liikumisviise.

Liikumises toetatakse väärtuste kujunemist tervist ning jätkusuutlikku eluviisi tähtsustava õppega. Arusaam, et tervist tuleb kaitsta ja tugevdada, aitab õpilasel teha põhjendatud valikuid tervisekäitumises. Austus looduse vastu soodustab keskkonda säästvat liikumist. Abivalmis ja sõbralik suhtumine oma kaaslastesse ning ausa mängu põhimõtete tähtsustamine sportlikes tegevustes toetavad isiksuse kujunemist. Koostöö sportides õpetab inimeste erinevusi aktsepteerima, neid suhtlemisel arvestama ja ka ennast kehtestama.

Liikumist õpetatakse teemapõhiselt (nt rahvatantsu tsükkel; pallimängu tsükkel; talispordi tsükkel jne). Teemapõhiste tsüklite eesmärk on äratada õpilastes huvi erinevate liikumise valdkondade vastu ja aidata õpilastel leida üles just talle huvipakkuvad valdkonnad, millega süvitsi tegelemist on neil võimalik jätkata ka tunniväliselt Avatud Kooli huvikoolis. Teemapõhised tsüklid kajastuvad õpetajate tööplaanis ning neid tutvustatakse õpilastele iga kooliaasta alguses.

Liikumise õpetamise põhimõtted:

- 1) Liikumist õpetatakse lähtudes **keelekümluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetoditest**.
- 2) Liikumise õpetamisel tagatakse **turvaline praktiline harjutamine tundides ning organiseeritud liikumine ja mängimine** tunnivälise tegevusena.
- 3) Liikumise õpetamine on temaatilises seoses **teiste õppeainete ja kesksete teemadega**.
- 4) Liikumise üheks eesmärgiks on **omandada konstruktiivse tagasiside andmise ja vastuvõtmise oskus** ning kogeda sisulise tagasiside vajalikkust oma tegevuste täiustamisel ja viimistlemisel varasemast veelgi kõrgemal tasemel.
- 5) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmeks on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
- 6) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 7) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel.
- 8) Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
- 9) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 10) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 11) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesannetega tegeleda ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
- 12) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks liikumise valdkonna õpitulemustele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 13) Liikumist õpetades kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.

2.1.2. Liikumise õppe- ja kasvatuseesmärgid I ja II kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) kirjeldab regulaarse liikumise/sportimise tähtsust tervisele, nimetab põhjusi, miks peab olema kehaliselt aktiivne;
- 2) omandab kooliastme ainekavva kuuluvate liikumisviiside/kehaliste harjutuste tehnika, sooritab põhiliikumisviise liigutusoskuste tasemel;
- 3) teab/kirjeldab, kuidas tuleb käituda liikumise tunnis (võimlas, staadionil, maastikul jne), täidab õpetaja seatud ohutusnõudeid ja hügieenireegleid, loetleb ohuallikaid liikumis- /sportimispaikades ja kooliteel ning kirjeldab ohutu liikumise, sportimise ja liiklemise võimalusi;
- 4) sooritab õpetaja juhendamisel kontrollharjutusi, annab hinnangu oma sooritusele ja kogetud kehalisele koormusele (kerge/raske);
- 5) teab, kuidas käituda kehalisi harjutusi sooritades (on viisakas, sõbralik ja abivalmis, täidab kokkulepitud (mängu)reegleid, kasutab heaperemehelikult kooli spordivahendeid ja -inventari);
- 6) loetleb spordialasid ja nimetab Eesti tuntud sportlasi, nimetab Eestis toimuvaid spordivõistlusi ning tantsuüritusi;
- 7) harjutab aktiivselt liikumise tundides, oskab iseseisvalt ja koos kaaslastega ohutult mängida liikumismänge, tahab õppida uusi kehalisi harjutusi ja liikumisviise.

6. klassi lõpetaja:

- 1) selgitab kehalise aktiivsuse ja hea rühi tähtsust inimese tervisele ning kirjeldab kehalise aktiivsuse rolli tervislikus eluviisis, kirjeldab oma kehalist aktiivsust/liikumisharrastust;
- 2) omandab kooliastme ainekavva kuuluvate kehaliste harjutuste (spordialade/liikumisviiside) tehnika, teab, kuidas õpitud alasid iseseisvalt sooritada, sooritab põhiliikumisviise liigutusvilumuste tasemel;
- 3) selgitab liikumise tundides kehtivate ohutus- ja hügieeninõuete ning iseseisva ohutu liikumisharrastuse/liiklemise vajalikkust, järgib ohutus- ja hügieenireegleid kehalise kasvatus tundides ning tunnivälistel spordiüritustel;
- 4) sooritab kontrollharjutusi ja kehalise võimekuse katseid, võrdleb saavutatud tulemusi varasemate tulemustega, valib õpetaja juhendusel rühti ja kehalist võimekust parandavaid harjutusi ja sooritab neid;
- 5) mõistab hea käitumise, reeglite järgimise, keskkonda säästva suhtumise ja koostöö tegemise vajalikkust sportimisel/liikumisel, täidab reegleid ja võistlusmäärusi kehalisi harjutusi õppides ning liikudes, on valmis tegema koostööd (sooritama koos harjutusi, kuuluma ühte võistkonda jne) kõigi kaaslastega, kirjeldab ausa mängu põhimõtete realiseerimist spordis ja teistes tegevustes;

- 6) kirjeldab sobivaid oskussõnu kasutades nähtud spordivõistlust ja/või tantsuüritust ning oma muljeid sellest, nimetab Eesti ja maailma tuntud sportlasi ning võistkondi, teab valdkonnaga seotud ameteid/elukutseid ja nende eripära, maailmas toimuvaid suurvõistlusi ja olulisemaid fakte antiikolümpiamängudest;
- 7) harjutab aktiivselt liikumise tundides, tunneb huvi koolis toimuvate spordi- ja tantsuürituste vastu, võtab neist osa võistleja, osaleja või pealtvaatajana, oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada omavahel ülesandeid, kokku leppida mängureegleid jne, soovib õppida uusi kehalisi harjutusi ja liikumisviise ning omandada teadmisi iseseisvaks sportimiseks/liikumiseks, osaleb tervisespordiüritustel.

2.1.3. Liikumise õpitulemused ja õppesisu 1. klassis

1. klassis õpitakse liikumist 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Teadmised spordist ja liikumis- viisidest	Õpilane: 1) kirjeldab regulaarse liikumise/sportimise tähtsust tervisele; 2) nimetab põhjusi, miks ta peab olema kehaliselt aktiivne; 3) oskab käituda kehalise kasvatuses tunnis, liikudes/sportides erinevates sportimispaikades ning liigeldes tänaval; 4) järgib õpetaja seatud reegleid ja ohutusnõudeid; 5) täidab mängureegleid; teab ja täidab (õpetaja seatud) hügieeninõudeid; 6) annab hinnangu oma kogetud kehalisele koormusele (kerge/raske); 7) loetleb spordialasid.	Liikumise ja sportimise tähtsus inimese tervisele. Liikumissoovitused I kooliastme õpilasele. Liikumine/sportimine üksi ja koos kaaslastega, oma kaaslase soorituse kirjeldamine ning hinnangu andmine. Ohutu liikumise/liiklemise juhised õpilasele, käitumisreeglid kehalise kasvatuses tunnis; ohutu ja kaaslasi arvestav käitumine erinevates harjutustes ja liikumisviisidega tegeledes; ohutu liiklemine sportimispaikadesse ja kooliteel. Hügieenireeglid kehalisi harjutusi tehes. Teadmised ilmastikule ja spordialale vastavast riietumisest. Pesemise vajalikkus kehaliste harjutuste tegemise järel. Elementaarsed teadmised spordialadest.

Jooks, hüpped ja visked	Õpilane: 1) jookseb kiirjooksu püstistardist stardikäsklustega; 2) läbib joostes võimetekohase tempoga 500m distantisi; 3) sooritab õige teatevahetuse teatevõistlustes ja pendelteatejooksus; 4) sooritab palliviske paigalt; 5) sooritab paigalt kaugushüppe.	Jooks. Jooksuasend, jooksuliigutused, jooksu alustamine ja lõpetamine, jooks erinevatest lähteasenditest, mitmesugused jooksuharjutused, jooks erinevas tempos. Kiirendusjooks, kestvusjooks, võimetekohase jooksutempo valimine. Püstistart koos stardikäsklustega. Teatevahetuse õppimine lihtsates teatevõistlustes, pendelteatejooks teatepulgaga. Hüpped. Paigalt kaugushüpe, maandumine kaugushüppes. Madalatest takistustest ülehüpped mõlema jalaga. Visked. Viskepalli hoie. Tennispallivise ülalt täpsusele ja kaugusele. Pallivise paigalt.
Liikumis- mängud	Õpilane: 1) sooritab harjutusi erinevaid palle põrgatades, vedades, söötes, visates ja püüdes ning mängib nendega liikumismänge; 2) mängib rahvastepalli lihtsustatud reeglite järgi, on kaasmängijatega sõbralik ning austab kohtuniku otsust.	Jooksu- ja hüppemängud. Mängud (jõukohaste vahendite) viskamise, heitmise ja tõukamisega. Liikumismängud väljas/maastikul. Liikumine (jooksud, pidurdused, suunamuutused) pallita ja palliga. Pallikäsitsemise harjutused: põrgatamine, vedamine, viskamine, söötmine ja püüdmine. Sportmänge ettevalmistavad liikumismängud ja teatevõistlused palliga. Rahvastepall.
Võimlemine	Õpilane: 1) oskab liikuda, kasutades ravisammu; 2) sooritab tireli ette, turiseisu ja kaldpinnalt tireli taha; 3) hüpleb hübitsat tiirutades ette (30 sekundi jooksul järjest).	Rivikorra harjutused. Rivistumine viirgu ja kolonni, harvenemine ja koondumine, tervitamine, loendamine, pöörded paigal, kujundliikumised. Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused. Päkkkõnd, kõnd kandadel, liikumine juurdevõtusammuga kõrvale, ravisamm. Üldkoormavad ja koordinatsiooni arendavad hüplemisharjutused. Harki- ja käärihüplemine, hüplemine hübitsa tiirutamisega ette jalalt jalale, koordinatsiooniharjutused. Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused. Üldarendavad võimlemisharjutused käte, kere ja jalgade põhiasenditega, harjutused vahendita ja vahenditega saatelugemise ning muusika saatel.

		Rakendusvõimlemine. Ronimine varbseinal, kaldpingil, üle takistuste ja takistuste alt, rippseis, ripped ja toengud. Akrobaatilised harjutused. Veered kägaras ja sirutatult, juurdeviivad harjutused turiseisus ja tireliks, trel ette, kaldpinnalt trel taha, veere taha turiseisu, kaarsild, toengkägarast ülesirutushüpe maandumisasendi fikseerimisega. Tasakaaluharjutused. Liikumine joonel, pingil, kasutades erinevaid kõnni- ja jooksumasse, päkkõnd ja pöörded päkkadel, võimlemispingil kõnd kiiruse muutmise, takistuste ületamise ja peatumistega, tasakaalu arendavad liikumismängud. Ettevalmistavad harjutused toenghüppeks. Sirutus-mahahüpe kõrgemalt tasapinnalt maandumisasendi fikseerimisega.
Talialad: uisutamine	Õpilane: 1) libiseb jalgade tõukega paralleelsetel uiskudel; 2) oskab sõitu alustada ja lõpetada; 3) uisutab järjest 4 minutit.	Uisutamine: Uiskude kandmine. Uisurivi. Kõnd ja libisemine uiskudel. Kehaasend. Käte ja jalgade töö uisutamisel. Jalgade tõuge ja libisemine paralleelsetel uiskudel. Sõidu alustamine ja lõpetamine (pidurdamine).
Tantsuline liikumine	Õpilane: 1) mängib/tantsib õpitud eesti, vene laulumänge; 2) tantsib õpitud eesti, vene ja teiste rahvaste (st lähtuvalt õpilaste etnilisest taustast) rahvatantse; 3) liigub vastavalt muusikale, rütmile, helile.	Eesti ja vene laulumängud. Eesti, vene ja teiste rahvaste rahvatantsud. Lihtsamad tantsuvõtted ja tantsusammud. Liikumine ruumis kasutades erinevaid suundi, tasandeid ja tantsujooniseid üksi, paaris ja grupis. Sammud ja liikumised, rütmi ja koordinatsiooniharjutused vastavalt muusika iseloomule.

2.2.4. Liikumise õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

2. klassis õpitakse liikumist 3 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
-------	--------------	----------

Teadmised spordist ja liikumisviisidest	Õpilane: 1) kirjeldab regulaarse liikumise/sportimise tähtsust tervisele; 2) nimetab põhjusi, miks ta peab olema kehaliselt aktiivne; 3) oskab käituda kehalise kasvatuses tunnis, liikudes/sportides erinevates sportimispaikades ning liigeldes tänaval; 4) järgib õpetaja seatud reegleid ja ohutusnõudeid; 5) täidab mängureegleid; 6) teab ja täidab (õpetaja seatud) hügieeninõudeid; 7) annab hinnangu oma kogetud kehalisele koormusele (kerge/raske); 8) loetleb spordialasid.	Liikumise ja sportimise tähtsus inimese tervisele. Liikumissoovitused I kooliastme õpilasele. Liikumine/sportimine üksi ja koos kaaslastega, oma kaaslase sooritus kirjeldamine ning hinnangu andmine. Ohutu liikumise/liiklemise juhised õpilasele, käitumisreeglid kehalise kasvatuses tunnis; ohutu ja kaaslaste arvestav käitumine erinevate harjutuste ja liikumisviisidega tegeledes; ohutu liiklemine sportimispaikadesse ja kooliteel. Hügieenireeglid kehalise harjutuse tehes. Teadmised ilmastikule ja spordialale vastavast riietumisest. Pesemise vajalikkus kehaliste harjutuste tegemise järel. Elementaarsed teadmised spordialadest.
Jooks, hüpped ja visked	Õpilane: 1) jookseb kiirjooksu püstistardist stardikäsklustega; 2) läbib joostes võimetekohase tempoga 500m distantisi; 3) sooritab õige teatevahetuse teatevõistlustes ja pendelteatejooksus; 4) sooritab palliviske paigalt; 5) sooritab paigalt kaugushüppe.	Jooks. Jooksuasend, jooksuliigutused, jooks erinevas tempos. Võimetekohase jooksutempo valimine. Pendelteatejooks teatepulgaga Hüpped. Paigalt kaugushüpe, maandumine kaugushüppes. Hüpped hoojooksult, et omandada jooksu ja hüppe ühendamise oskus. Madalatest takistustest ülehüpped parema ja vasaku jalaga. Visked. Tennispallivise ülalt täpsusele ja kaugusele. Pallivise paigalt.
Liikumis- mängid	Õpilane: 1) sooritab harjutusi erinevaid palle põrgatades, vedades, söötes, visates	Jooksu-, hüppe- ja viskemängud. Pallikäsitlemisharjutused, viskamine ja püüdmine. Sportmänge ettevalmistavad liikumismängud ja teatevõistlused pallidega. Rahvastepall. Maastikumängud.

	ja püüdes ning mängib nendega liikumismänge; 2) mängib rahvastepalli lihtsustatud reeglite järgi, on kaasmängijatega sõbralik ning austab kohtuniku otsust.	
Võimlemine	Õpilane: 1) oskab liikuda, kasutades ravisammu; 2) sooritab tireli ette, turiseisu ja kaldpinnalt tireli taha; 3) hüpleb hüpitsat tiirutades ette (30 sekundi jooksul järjest).	Rivi- ja korraharjutused. Loendamine, harvenemine ja koondumine. Hüppega pöörded paigal. Kujundliikumised. Kõnniharjutused. Ravisamm (P) ja võimlejasamm (T). Põhivõimlemine ja üldarendavad harjutused. Üldarendavad võimlemisharjutused käte, kere ja jalgade põhiasenditega, harjutused vahendita ja vahenditega saatelugemise ning muusika saatel. Lühike põhivõimlemise kombinatsioon. Hüplemisharjutused: hüplemine hüpitsa tiirutamisega ette. Koordinatsiooniharjutused. Rakendusvõimlemine. Rippseis ja ripped; ronimine varbseinal, üle takistuste ja takistuste alt. Tasakaaluharjutused. Päkk-kõnd joonel, pingil ja poomil; pöörded päkkadel pingil. Tasakaalu arendavad mängud. Akrobaatika. Veered kägaras ja sirutatult, juurdeviivad harjutused turiseisuks ja tireliks, tirel ette, veere taha turiseisu, turiseis, toengkägarast sirutushüpe maandumisasendi fikseerimisega. Ettevalmistavad harjutused toenghüppeks. Mahahüpe kõrgemalt tasapinnalt maandumisasendi fikseerimisega, harjutused äratõuke õppimiseks hoolaualt. Rivikorra harjutused. Rivistumine viirgu ja kolonni, harvenemine ja koondumine, tervitamine, loendamine, pöörded paigal, kujundliikumised.
Talialad: suusatamine	Õpilane: 1) oskab suuski jalga panna ja suusakeppe õigesti käes hoida; 2) suusatab paaristõukelise sammuta sõiduviiisiga ja vahelduvtõukelise kahesammulise sõiduviiisiga; 3) laskub mäest põhiasendis; 4) läbib järjest suusatades distantsti.	Suusatamine. Suuskade kinnitamine, pakkimine ja kandmine. Õige kepihoie, suusarivi. Lehvikpöörde tagant. Tasakaalu- ja osavusharjutused suuskadel. Kukkumine ja tõusmine paigal ning liikudes. Libisamm. Vahelduvtõukeline kahesammuline sõiduviiis. Paaristõukeline sammuta sõiduviiis laugel nõlval. Käärtõus. Laskumine kõrgasendis.

Tantsuline liikumine	Õpilane: 1) mängib/tantsib õpitud eesti, vene laulumänge; 2) tantsib õpitud eesti, vene ja teiste rahvaste (st lähtuvalt õpilaste etnilisest taustast) rahvatantse; 3) liigub vastavalt muusikale, rütmile, helile.	Eesti ja vene laulumängud. Eesti, vene ja teiste rahvaste rahvatantsud. Liikumine ja koordinatsioon sõna, rütmi, kehapilli või muusikaga. Tantsukujundid rühmas ja liikumine nendes. Erinevad liikumised rütmi või muusika iseloomu vaheldumisel. Süld- ja valsivõte; käärhüpped, galopp- ja vahetussamm. Laulumängud erinevates joonistes. 2-3 kombinatsioonilised lihtsamad paaritantsud.
Ujumine	Õpilane: 1) oskab vee pinnal hõljuda; 2) oskab sukelduda; 3) oskab rinnuli ja selili asendis edasi liikuda; 4) hindab adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendab eakohaseid veeohutuslaseid oskusi.	Ohutusnõuded ja kord basseinides ning ujumispakades. Ujumise hügieeninõuded. Veega kohanemine, sukeldumine, hõljumine, libisemine, rinnuli ja selili asendis edasiliikumine.

2.2.5. Liikumise õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

3. klassis õpitakse liikumist 3 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Teadmised spordist ja liikumis- viisidest	Õpilane: 1) kirjeldab regulaarse liikumise/sportimise tähtsust tervisele, nimetab põhjusi, miks peab olema kehaliselt aktiivne; 2) oskab käituda kehalise kasvatus tunnis, liikudes/sportides erinevates sportimispaikades ning tänaval liigeldes, järgib õpetaja reegleid ja	Liikumise ja sportimise tähtsus inimese tervisele. Liikumissoovitused I kooliastme õpilasele. Liikumine/sportimine üksi ja koos kaaslastega, kaaslase soorituse kirjeldamine ning sellele hinnangu andmine. Ohutu liikumise/liiklemise juhised õpilasele. Käitumisreeglid kehalise kasvatus tunnis. Ohutu ja kaaslasi arvestav käitumine erinevate harjutuste ja liikumisviisidega tegeldes. Ohutu liiklemine sportimispaikadesse ja kooliteel.

	ohutusnõudeid, täidab mängureegleid, teab ja täidab (õpetaja kehtestatud) hügieeninõudeid; 3) annab hinnangu enda sooritusele ja kogetud kehalisele koormusele (kerge/raske); 4) loetleb spordialasid ja nimetab tuntud sportlasi.	Hügieenireeglid kehalisi harjutusi tehes. Teadmised ilmastikule ja spordialale vastavast riietumisest. Pesemise vajalikkus pärast kehaliste harjutuste tegemist. Elementaarsed teadmised spordialadest, Eesti sportlastest ning Eestis toimuvatest spordivõistlustest ja tantsuüritustest.
Jooks, hüpped, visked	Õpilane: 1) jookseb kiirjooksu püstistardist stardikäsklustega; 2) läbib joostes võimetekohase tempoga 1 km distantsti; 3) sooritab õige teatevahetuse teatevõistlustes ja pendelteatejooksus; 4) sooritab palliviske paigalt ja kahesammulise hooga; 5) sooritab hoojooksult kaugushüppe pakku tabamata.	Jooks. Jooksuasend, jooksuliigutused, jooksu alustamine ja lõpetamine, jooks erinevatest lähteasenditest. Mitmesugused jooksuharjutused, jooks erinevas tempos. Kiirendusjooks, kehtvusjooks, võimetekohase jooksutempo valimine. Püstistart koos stardikäsklustega. Teatevahetuse õppimine lihtsates teatevõistlustes, pendelteatejooks teatepulgaga. Hüpped. Paigalt kaugushüpe, maandumine kaugushüppes. Hüpped hoojooksult, et omandada jooksu ja hüppe ühendamise oskus. Kaugushüpe hoojooksult paku tabamiseta. Madalatest takistustest ülehüpped parema ja vasaku jalaga. Kõrgushüpe otsehoolt. Visked. Viskepalli hoie. Tennisevallivise ülalt täpsusele ja kaugusele. Pallivise paigalt ja kahesammulise hooga.
Liikumis- mängud	Õpilane: 1) sooritab harjutusi erinevaid palle põrgatades, vedades, söötes, visates ja püüdes ning mängib nendega liikumismänge; 2) mängib rahvastepalli lihtsustatud reeglite järgi, on kaasmängijatega sõbralik ning austab kohtuniku otsust.	Jooksu- ja hüppemängud. Mängud (jõukohaste vahendite) viskamise, heitmise ja tõukamisega. Liikumismängud väljas/maastikul. Liikumine (jooksud, pidurdused, suunamuutused) pallita ja palliga. Palli käsitlemise harjutused (põrgatamine, vedamine, viskamine, söötmine ja püüdmine). Sportmänge ettevalmistavad liikumismängud ja teatevõistlused palliga. Rahvastepall.
Võimlemine	Õpilane: 1) oskab liikuda, kasutades ravisammu (P) ja võimlejasammu (T); 2) sooritab põhivõimlemise harjutuste kombinatsiooni (16 takti) muusika või saatelugemise saatel;	Rivi- ja korraharjutused. Rivistumine viirgu ja kolonni, harvenemine ja koondumine, tervitamine, loendamine, pöörded paigal, kujundliikumised. Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused. Päkk-kõnd, kõnd kandadel. Liikumine juurdevõtusammuga kõrvale. Ravisamm (P) ja võimlejasamm (T).

	3) sooritab tireli ette, turiseisu ja kaldpinnalt tireli taha; 4) hüpleb hübitsat tiirutades ette (30 sekundi jooksul järjest).	Üldkoormavad ja koordinatsiooni arendavad hüplemisharjutused. Harki- ja käarihüplemine. Hüplemine hübitsa tiirutamisega ette jalalt jalale. Koordinatsiooniharjutused. Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused. Üldarendavad võimlemisharjutused käte, kere ja jalgade põhiasenditega. Harjutused vahendita ja vahendiga saatelugemise ning muusika saatel. Rakendusvõimlemine. Ronimine varbseinal, kaldpingil, üle takistuste ja takistuste alt. Rippseis, ripped ja toengud. Akrobaatilised harjutused. Veered kägaras ja sirutatult. Juurdeviivad harjutused turiseisus ja tireliks. Tirel ette, kaldpinnalt tirel taha. Veere taha turiseisu. Kaarsild. Toengkägarast ülesirutushüpe maandumisasendi fikseerimisega. Tasakaaluharjutused. Liikumine joonel, pingil ja poomil, kasutades erinevaid kõnni- ja jooksusamme. Päkk-kõnd ja pöörded päkkadel. Võimlemispingil kõnd kiiruse muutmise, takistuste ületamise ja peatumistega. Tasakaalu arendavad liikumismängud. Ettevalmistavad harjutused toenghüppeks. Sirutus-mahahüpe kõrgemalt tasapinnalt maandumisasendi fikseerimisega, harjutused äratõuke õppimiseks hoolaualt.
Talialad: suusatamine	Õpilane: 1) suusatab paaristõukelise sammuta sõiduviisiga ja vahelduvtõukelise kahesammulise sõiduviisiga; 2) laskub mäest põhiasendis; 3) läbib järjest suusatades 2 km (T) / 3 km (P) distantssi;	Suusatamine. Suuskade kinnitamine, pakkimine ja kandmine. Õige kepihoie, suusarivi. Kukkumine ja tõusmine paigal ning liikudes, tasakaaluharjutused suuskadel. Treptõus, käärtõus. Sahkpidurdus. Laskumine põhiasendis. Paaristõukeline sammuta ja vahelduvtõukeline kahesammuline sõiduviis.
Tantsuline liikumine	Õpilane: 1) mängib/tantsib õpitud eesti, vene, inglise laulumänge;	Eesti, vene ja inglise laulumängud. Eesti, vene ja teiste rahvaste rahvatantsud. Lihtsamad tantsuvõtted ja tantsusammud. Liikumine ruumis, kasutades erinevaid suundi, tasandeid ja tantsujooniseid üksi, paaris

	2) tantsib õpitud eesti, vene ja teiste rahvaste (st lähtuvalt õpilaste etnilisest taustast) rahvatantse; 3) liigub vastavalt muusikale, rütmile, helile.	ja grupis. Sammud ja liikumised, rütmi- ja koordinatsiooniharjutused vastavalt muusika iseloomule.
Ujumine	Õpilane: 1) oskab vee pinnal hõljuda; 2) oskab sukelduda; 3) oskab rinnuli ja selili asendis kokku 200 meetrit edasi liikuda; 4) hindab adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendab eakohaseid veeohutusalseid oskusi.	Ohutusnõuded ja kord basseinides ning ujumispai- kades. Ujumise hügieeninõuded. Veega kohanemine, sukeldumine, hõljumine, libisemine, rinnuli ja selili asendis edasiliikumine.

2.1.6. Liikumise õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

4. klassis õpitakse liikumist 2 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Teadmised spordist ja liikumisviisidest	Õpilane: 1) kirjeldab kehalise aktiivsuse rolli tervislikus eluviisis; 2) mõistab ohutus- ja hügieeninõuete täitmise vajalikkust ning järgib neid liikumise tundides ning tunnivälises tegevuses; 3) kirjeldab, kuidas vältida ohuolukordi liikudes, sportides ja liigeldes ning rakendab neid teadmisi; 4) teab, mida teha õnnetusjuhtumite ja lihtsamate sporditraumade korral;	Kehalise aktiivsuse tähtsus tervisele. Kehaline aktiivsus kui tervisliku eluviisi oluline komponent. Liikumissoovitused II kooliastme õpilasele. Ohutus- ja hügieenireeglite järgimise vajalikkus liikudes, sportides ning liigeldes. Ohutu ümbrust säästev liikumine harjutuspai- kades ja looduses. Teadmised käitumisest ohuolukordades. Lihtsad esmaabivõtted. Käitumine spordivõistlusel ja tantsuüritustel. Teadmised iseseisvaks harjutamiseks (kuidas sooritada soojendus- ja rühiharjutusi, kuidas sooritada kehaliste võimete teste ning treenida õpetaja abiga valitud harjutusi kasutades kehalisi võimeid ja rühti). Teadmised spordialadest/liikumisviisidest, suurvõistlustest ja/või üritustest Eestis, tuntumatest Eesti sportlastest jms..

	5) suudab iseseisvalt sooritada üldarendavaid harjutusi; 6) sooritada kehaliste võimete teste; 7) valib õpetaja juhtimisel harjutusi oma kehalise võimekuse arendamiseks ning sooritab neid; 8) tunneb õpitud spordialade/tantsustiilide oskussõnu, kasutab neid sündmuste kirjeldamisel ning oskab käituda spordivõistlustel ja tantsuüritustel; 9) nimetab Eestis toimuvaid suurvõistlusi, tuntud sportlasi ja võistkondi, teab tähtsamaid fakte Eesti üld- ja noorte tantsupidudest.	
Võimlemine	Õpilane: 1) sooritab põhivõimlemise harjutuskombinatsiooni (32 takti) saatelugemise või muusika saatel; 2) hüpleb hübitsat ette tiirutades paigal; 3) sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas.	Rivi- ja korraharjutused. Ümberrivistumine viirus ja kolonnis. Pöörded sammlükumisel. Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused. Harjutuskombinatsioonid. Hüplemisharjutused hübitsa ja hoonööriga. Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused saatelugemise ja/või muusika saatel. Harjutused vahendita ja vahendiga: käte ja jalgade hoo, lõdvestamised, vetrumised. Rühiharjutused. Kehatüve lihaseid treenivad ja sirutusoskust kujundavad harjutused. Akrobaatika. Erinevad tirelid. Tiritamm (P) ja selle õppimiseks juurdeviivad harjutused. Painduvust arendavad harjutused ja kaarsild (T).
Kergejõustik	Õpilane: 1) jookseb kiirjooksu stardikäsklustega; 2) jookseb järjest 5 minutit; 3) sooritab kaugushüppe paku tabamiseta; 4) sooritab õige teatevahetuse pendelteatejooksus; 5) sooritab hoojooksult palliviske.	Jooksuasendi ja -liigutuste korrigeerimine. Põlve- ja sääretõstejooks. Jooksu alustamine ja lõpetamine. Kiirjooks ja selle eelsoojendus. Madallähte tutvustamine. Stardikäsklused. Ringteatejooksu teatevahetus. Kestvusjooks. Kaugushüpe täishoolt paku tabamisega. Pallivise hoojooksult.

Liikumis- sportmängud	ja Õpilane: 1) mängib sportmängudeks ette valmistavaid liikumismänge ja sooritab teatevõistluse palliga; 2) mängib reeglite järgi rahvastepalli ning aktsepteerib kohtuniku otsuseid.	Sportmängudeks ette valmistavad liikumismängud ja teatevõistlused pallidega. Rahvastepall.
Tantsuline liikumine	Õpilane: 1) kasutab eneseväljendamiseks loovliikumist; 2) tantsib õpitud rühmatantse.	Eesti rahva- ja seltskonnatantsud paaris ning paarilise vahetusega. Eakohased tantsuvõtted ja -sammud. 4–8taktilised liikumis- ja tantsukombinatsioonid. Ruumitajuülesanded. Põimumine liikudes. Pöörded ja pöörlemine. Kujutluspiltidel baseeruv liikumine üksi, paaris ja gruppis. Tantsuürituste külastamine ja arutelu.
Orienteerumine	Õpilane: 1) orienteerub silmapaistvate loodus- või tehisobjektide järgi etteantud piirkonnas; 2) oskab mängida orienteerumismänge kaardiga ja kaardita.	Orienteerumine ruumis ja vabas looduses plaani järgi. Orienteerumine silmapaistvate loodus- ja tehisobjektide järgi etteantud piirkonnas. Orienteerumismängud.
Ujumine	Õpilane: 1) läbib ujumistesti.	Ohutusnõuded ja kord basseinides ja ujumispaiades. Hügieeninõuded ujumisel. Rinnuli- ja seliliujumine.
Talialad: uisutamine	Õpilane: 1) sooritab uisutades ülejalasõitu vasakule ja paremale; 2) kasutab uisutades sahkpidurdust; 3) uisutab järjest 6 minutit.	Uisutamine erinevate käteasenditega. Ülejalasõit vasakule ja paremale. Sahkpidurdus. Start, sõit kurvis ja finišeerimine. Kestvusuisutamine. Mängud ja teatevõistlused uiskudel.

2.1.7. Liikumise õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

5. klassis õpitakse liikumist 3 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Teadmised spordist ja liikumisviisidest	Õpilane: 1) kirjeldab kehalise aktiivsuse rolli tervislikus eluviisis; 2) kirjeldab, kuidas vältida ohuolukordi liikudes, sportides ja liigeldes ning rakendab neid teadmisi; 3) suudab iseseisvalt sooritada üldarendavaid harjutusi; 4) oskab sooritada kehaliste võimete teste; 5) valib õpetaja juhtimisel harjutusi oma kehalise võimekuse arendamiseks ning sooritab neid; 6) tunneb õpitud spordialade/tantsustiilide oskussõnu, kasutab neid sündmuste kirjeldamisel ning oskab käituda spordivõistlustel ja tantsuüritustel 7) nimetab Eestis ja maailmas toimuvaid suurvõistlusi, tuntud sportlasi ja võistkondi, teab tähtsamaid fakte antiikolümpiamängudest ning Eesti üld- ja noorte tantsupidudest.	Kehaline aktiivsus kui tervisliku eluviisi oluline komponent. Ohutus- ja hügieenireeglite järgimise vajalikkus sportides. Ümbrust säästev liikumine harjutuspaikades ja looduses. Ohtude vältimine. Teadmised iseseisvaks harjutamiseks: kuidas sooritada õpetaja toel valitud harjutusi. Suurvõistlused maailmas, tuntumad maailma sportlased jms. Teadmised antiikolümpiamängudest.
Võimlemine	Õpilane: 1) sooritab hüpitsat ette tiirutades hüplemiskombinatsiooni; 2) sooritab iluvõimlemise elemente hüpitsaga (T); 3) sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas; 4) sooritab harjutuskombinatsiooni kangil (P)	Rivi- ja korraharjutused. Ümberrivistumine viirus ja kolonnis. Pöörded sammlükumisel. Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused. Harjutuskombinatsioonid. Hüplemisharjutused hüpitsa ja hoonõõriga. Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused saatelugemise ja/või muusika saatel. Harjutused vahendita ja vahendiga: käte ja jalgade hood, lõdvestamised, vetrumised.

	5) sooritab õpitud toenghüppe (hark- või kagarhüpe).	Rühiharjutused. Kehatüve lihaseid treenivad ja sirutusoskust kujundavad harjutused. Iluvõimlemine (T). Hüpitsa hood, ringid, kaheksad, tiirutamised. Erinevad hüpped. Lihtsad visked ja püüded. Rakendus- ja riistvõimlemine. Kahe- ja kolmevõtteline ronimine. Käte erinevad haarded ja hoided. Upp-, tiri- ja kinnerripe. Hooglemine rippes. Ees- ja tagatoengust hooga mahahüpped. Kangil jala ülehoog käärtõngusse ja tagasi ning tireltõus ühe jala hoo ja teise tõukega (P). Akrobaatika. Erinevad tirelid. Tiritamm (P) ja selle õppimiseks juurdeviivad harjutused. Painduvust arendavad harjutused ja kaarsild (T). Ratas kõrvale. Kätelseis abistamisega. Tasakaaluharjutused. Erinevad kõnni- ja hüplemisharjutused. Pöörded ja mahahüpped. Toenghüpe. Hoojooksult hüpe hoolauale. Äratõuge ja toengkägar (kitsel, hobusel). Ülesirutusmahahüpe maandumisasendi fikseerimisega. Hark- või kagarhüpe.
Kergejõustik	Õpilane: 1) sooritab õige teatevahetuse; 2) sooritab kaugushüppe paku tabamisega; 3) sooritab üleastumistehnikas kõrgushüppe; 4) sooritab hoojooksult palliviske; 5) jookseb kiirjooksu stardikäsklustega; 6) jookseb järjest 7 minutit.	Jooksuasendi ja -liigutuste korrigeerimine. Põlve- ja sääretõstejooks. Jooksu alustamine ja lõpetamine. Kiirjooks ja selle eelsoojendus. Madallähte tutvustamine. Stardikäsklused. Ringteatejooksu teatevahetus. Kestvusjooks. Kaugushüpe täishoolt paku tabamisega. Pallivise hoojooksult.
Liikumis- sportmängud	ja Õpilane: 1) sooritab põrgatused takistuste vahelt ja sammudelt viske korvile korvpallis; 2) sooritab ülalt- ja altsöödud paarides; 3) sooritab palli söötmise ja peatamise jalapöia siseküljega jalgpallis; 4) sooritab õpitud sportmängudes õpetaja poolt koostatud kontrollharjutuse.	Korvpall. Palli hoie söötes, püüdes ja peale visates. Palli põrgatamine, söötmine ja vise korvile. Sammudelt vise korvile. Kaitseasend. Korvpallireeglitega tutvumine. Mäng lihtsustatud reeglite järgi. Võrkpall. Ettevalmistavad harjutused võrkpalliga. Ülalt- ja altsööt pea kohale, vastu seina ning paarides. Alt-eest palling. Pioneeripall. Kolme viskega võrkpall. Minivõrkpall. Jalgpall. Söödu peatamine jalapöia sisekülje ja rinnaga (P) ning löögitehnika õppimine, arendamine ja täiustamine. Mäng 4 : 4 ja 5 : 5.

Tantsuline liikumine	Õpilane: 1) tantsib õpitud paaris- ja rühmatantse, sh eesti ja teiste rahvaste tantse; 2) kasutab eneseväljendamiseks loovliikumist.	Keha telg ja kehahoid. Valsivõttes liikumine ja juhtimine. Põimumine ja kätlemine. Polka pööreldes. Eesti rahva- ja seltskonnatantsud. Teiste rahvaste seltskonnatantsud.
Orienteerumine	Õpilane: 1) oskab orienteeruda enda joonistatud kaardi järgi; 2) teab leppemärke (10).	Leppemärgid, maastikuobjektid. Maastiku ja kaardi võrdlemine ja seostamine. Lihtsa objekti plaani koostamine. Liikumine joonorientiiride järgi.
Ujumine	Õpilane: 1) suudab ujuda 500 m vabalt valitu stiilis.	Rinnuli- ja selliliujumine. Kroolitehnika omandamine.
Talialad: suusatamine	Õpilane: 1) suusatab paaristõukelise ühesammulise sõiduviiisiga, vahelduvtõukelise kahesammulise sõiduviiisiga; 2) sooritab laskumise põhi- ja puhkeasendis; 3) sooritab uisusammpöörde; 4) läbib järjest suusatades 2 km (T) / 4 km (P) distantsti.	Laskumised põhi- ja puhkeasendis. Tõusuviiiside kasutamine erineva raskusega nõlvadel. Uisusammpööre. Paaristõukeline ühesammuline sõiduviiis. Vahelduvtõukeline kahesammuline sõiduviiis. Uisusamm ilma keppideta, pooluisusamm laugel laskumisel.

2.1.8. Liikumise õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

6. klassis õpitakse liikumist 3 tundi nädalas.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
-------	--------------	----------

Teadmised spordist ja liikumisviisidest	Õpilane: 1) selgitab kehalise aktiivsuse ja hea rühi tähtsust tervisele, kirjeldab kehalise aktiivsuse rolli tervislikus eluviisis ning enda kehalist aktiivsust/liikumisharrastust; 2) mõistab ohutus- ja hügieeninõuete täitmise vajalikkust ning järgib neid kehalise kasvatuse tundides ning tunnivälises tegevuses, teab, kuidas vältida ohuolukordi liikudes, sportides ja liigeldes ning mida teha õnnetusjuhtumite ja lihtsamate sporditraumade korral; 3) suudab iseseisvalt sooritada üldarendavaid võimlemisharjutusi ja rühiharjutusi, oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada omavahel ülesandeid, kokku leppida mängureegleid jne; 4) sooritab kehaliste võimete testi ja annab tulemusele hinnangu võrreldes eelmistel aastatel saavutatuga, valib õpetaja juhendusel harjutusi kehalise võimekuse arendamiseks ning sooritab neid; 5) tunneb õpitud spordialade/tantsustiilide oskussõnu, kasutab neid sündmuste kirjeldamisel ning oskab käituda spordivõistlustel ja tantsuüritustel; 6) teab, mida tähendab aus mäng spordis; 7) nimetab Eestis ja maailmas toimuvaid suurvõistlusi, tuntud sportlasi ja võistkondi, teab tähtsamaid fakte antiikolümpiamängudest ning Eesti üld- ja noorte tantsupidudest.	Kehalise aktiivsuse tähtsus tervisele. Kehaline aktiivsus kui tervisliku eluviisi oluline komponent. Liikumissoovitused II kooliastme õpilasele. Õpitud spordialade/liikumisviiside oskussõnavara. Õpitavate spordialade põhilised võistlusmäärused. Ausa mängu põhimõtted spordis. Ohutus- ja hügieenireeglite järgimise vajalikkus liikudes, sportides ning liigeldes. Ohutu ümbrust säästev liikumine harjutuspaikades ja looduses. Teadmised käitumisest ohuolukordades. Lihtsad esmaabivõtted. Käitumine spordivõistlustel ja tantsuüritustel. Teadmised iseseisvaks harjutamiseks (kuidas sooritada soojendus- ja rühiharjutusi, kuidas sooritada kehaliste võimete teste ning treenida õpetaja abiga valitud harjutusi kasutades kehalisi võimeid ja rühti). Teadmised spordialadest/liikumisviisidest, suurvõistlustest ja/või üritustest Eestis ning maailmas, tuntumatest Eesti ja maailma sportlastest jms. Teadmised antiikolümpiamängudest.
Võimlemine	Õpilane: 1) hüpleb hüpitsat ette tiirutades paigal ja liikudes; 2) sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas ja rööbaspuudel;	Rivi- ja korraharjutused. Ümberrivistumine viirus ja kolonnis. Pöörded sammliikumisel.

	3) sooritab harjutuskombinatsiooni madalal poomil (T) ja kangil (P); 4) sooritab õpitud toenghüpet (hark- või kägarhüpe).	Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused. Harjutuskombinatsioonid. Hüplemisharjutused hüpitsa ja hoonööriga. Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused saatelugemise ja/või muusika saatel. Harjutused vahendita ja vahendiga: käte ja jalgade hood, lödvestamised, vetrumised. Rühiharjutused. Kehatüve lihaseid treenivad ja sirutusoskust kujundavad harjutused. Iluvõimlemine (T). Hüpitsa hood, ringid, kaheksad, tiirutamised. Erinevad hüpped. Lihtsad visked ja püüded. Rakendus- ja riistvõimlemine. Kahe- ja kolmevõtteline ronimine. Käte erinevad haarded ja hoided. Upp-, tiri- ja kinneripe. Hooglemine rippes. Ees- ja tagatoengust hooga mahahüpped. Hooglemine rööbaspuudel toengus ja küünarvarstoengus. Kangil jala ülehoog käärtöengusse ja tagasi ning tireltõus ühe jala hoo ja teise tõukega (P). Akrobaatika. Erinevad tirelid. Tiritamm (P) ja selle õppimiseks juurdeviivad harjutused. Painduvust arendavad harjutused ja kaarsild (T). Ratas kõrvale. Kätelseis abistamisega. Tasakaaluharjutused. Erinevad kõnni- ja hüplemisharjutused. Pöörded ja mahahüpped. Toenghüpe. Hoojooksult hüpe hoolauale. Äratõuge ja toengkägar (kitsel, hobusel). Ülesirutus-mahahüpe maandumisasendi fikseerimisega. Hark- või kägarhüpe.
Kergejõustik	Õpilane: 1) sooritab madallähte stardikäsklustega ja õige teatevahetuse ringteatejooksus; 2) sooritab kaugushüppe paku tabamisega; 3) sooritab üleastumistehnikas kõrgushüppe;	Jooksuasendi ja -liigutuste korrigeerimine. Põlve- ja sääretõstejooks. Jooksu alustamine ja lõpetamine. Kiirjooks ja selle eelsoojendus. Madallähte tutvustamine. Stardikäsklused. Ringteatejooksu teatevahetus.

	4) sooritab hoojooksult palliviske; 5) jookseb kiirjooksu stardikäsklustega; 6) jookseb järjest 9 minutit.	Kestvusjooks. Kaugushüpe täishoolt paku tabamisega. Kõrgushüpe (üleastumishüpe). Pallivise hoojooksult.
Liikumis- sportmängud	ja Õpilane: 1) sooritab alt-eest pallingu võrkpallis; 2) mängib korvpalli, jalgpalli ja võrkpalli lihtsustatud reeglite järgi.	Korvpall. Palli hoie söötes, püüdes ja peale visates. Palli põrgatamine, söötmine ja vise korvile. Sammudelt vise korvile. Kaitseasend. Korvpallireeglitega tutvumine. Mäng lihtsustatud reeglite järgi. Võrkpall. Ettevalmistavad harjutused võrkpalliga. Ülalt- ja altsööt pea kohale, vastu seina ning paarides. Alt-eest palling. Pioneeripall. Kolme viskega võrkpall. Minivõrkpall. Jalgpall. Söödu peatamine jalapöia sisekülje ja rinnaga (P) ning löögitehnika õppimine, arendamine ja täiustamine. Mäng 4 : 4 ja 5 : 5.
Tantsuline liikumine	Õpilane: 1) tantsib õpitud paaris- ja rühmatantse, sh eesti ja teiste rahvaste tantse; 2) kasutab eneseväljendamiseks loovliikumist.	Ruumitaju ja koordinatsiooniharjutused. Pöörlemistehnika. Valsi põhisamm. Loovtantsu põhielement aeg ja jõud: dünaamika liikumisel (energilisus, jõulisus, pehmus jt). Jooniste, asendite, võtete ja sammude täpsustamine. Eesti rahva- ja seltskonnatantsud. Tantsustiilide erinevus.
Orienteerumine	Õpilane: 1) oskab orienteeruda kaardi järgi ja kasutada kompassi; 2) teab põhileppemärke (15); 3) arvestab liikumistempot valides erinevaid pinnasetüüpe, reljeefivorme ja takistusi.	Maastikuobjektid, leppemärgid, kaardi mõõtkava, reljeefivormid (lõikejoonte vahe). Kauguste määramine. Liikumine joonorientiiride järgi. Kaardi ja maastiku võrdlemine. Asukoha määramine. Kompassi tutvustamine. Suunaharjutused kompassiga seistes ja liikudes. Õpperaja läbimine kaarti ja kompassi kasutades. Orienteerumismängud.
Ujumine	Õpilane: 1) suudab läbida 600 m vabalt valitud stiilis.	Rinnuli- ja selliliujumine. Liblikujumise tehnika omandamine.

Talialad: suusatamine	Õpilane: 1) suusatab paaristõukelise ühesammulise sõiduviisiga, vahelduvtõukelise kahesammulise sõiduviisiga ja paaristõukelise kahesammulise uisusammuga; 2) sooritab laskumise põhi- ja puhkeasendis; 3) sooritab uisusamm- ja poolsahkpöörde; 4) sooritab teatevahetuse teatesuusatamises; 5) läbib järjest suusatades 3 km (T) / 5 km (P) distantsti.	Laskumised põhi- ja puhkeasendis. Tõusuviiside kasutamine erineva raskusega nõlvadel. Uisusamppööre, poolsahkpööre ja poolsahkpidurdus. Paaristõukeline ühesammuline sõiduviis. Vahelduvtõukeline kahesammuline sõiduviis. Uisusamm ilma keppideta, pooluisusamm laugel laskumisel. Paaristõukeline kahesammuline uisusamm-sõiduviis. Teatesuusatamine.
--	--	--

LISA 11. Keelte ja kirjanduse ainekava III kooliastmes

Ainevaldkond “Keel ja kirjandus” III kooliastmes

1. Üldalused

1.1. Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Ainevaldkonda kuuluvad eesti keel, vene keel, kirjandus ja inglise keel. Eesti ja vene keelt õpitakse alates 1. klassist, inglise keelt alates 2. klassist ja kirjandust alates 5. klassist.. III kooliastmes toimub 70% õppest eesti keeles, 17% vene keeles ja 13% inglise keeles.

III kooliaste – 30 nädalatundi

Ainevaldkonna õppemaht klassiti:

- 7. klassis 2 eesti keele, 3 vene keele, 3 inglise keele, 2 kirjanduse tundi nädalas.
- 8. klassis 2 eesti keele, 3 vene keele, 3 inglise keele, 2 kirjanduse tundi nädalas.
- 9. klassis 2 eesti keele, 3 vene keele, 3 inglise keele, 2 kirjanduse tundi nädalas.

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Keele valdamine kõnes ja kirjas on inimese mõtlemisvõime kujunemise, vaimse arengu ning sotsialiseerumise alus ja eeldus. Keelte hea valdamine on eduka õppimise eeldus kõigis õppeainetes. Keeled avardavad inimese tunnetusvõimalusi ning suutlikkust mõista ja väärtustada mitmekultuurilist maailma, arendavad erinevate keeleliste ja mittekeeleliste vahenditega süsteemset mõtlemist ning eneseväljendusvõimalusi. Keeled arendavad kultuuriteadlikku suhtlusvõimet, andes teadmisi eri maade ja eri keeli kõnelevate rahvaste kohta.

Ainevaldkonna õppeained toetavad eeskätt õpilase emakeele-, võõrkeele- ja kirjanduspädevuse ning kommunikatiivsete oskuste arengut, kuid ka tema identiteedi ja enesetunnetuse kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut. Ainevaldkonna õppeainetes omandatakse keele- ja kirjandusteadmisi ning erinevaid lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Teadmiste ning kogemuste alusel kujuneb õpilasest põhikooli lõpuks teadlik, aktiivne ja vastutustundlik lugeja, kirjutaja ning suhtleja.

Keeleõpe on allutatud kommunikatiivsetele vajadustele, lähtutakse õppijast ja tema suhtluseesmärkidest. Keeleõppes on tähtis eelkõige keele kasutamise oskus, mitte pelgalt keele struktuuri tundmine. Keeleline korrektsus kujuneb õpilasel pikaajalise töö tulemusena. Suhtluspädevust kujundatakse keele nelja osaoskuse – kuulamise, lugemise, rääkimise ja kirjutamise – arendamise kaudu, seepärast on ka õpitulemused esitatud osaoskuste kaupa. Neid osaoskusi õpetatakse lõimitult. Keeleõpe rikastab mõtlemist, arendab oskust end täpselt väljendada, luua tekste ning neist aru saada. Nendes valdkondades toetub võõrkeeleõpetus emakeeleõpetusele ja vastupidi.

Kõigi kolme keele õppimisel omandatakse teiste õppeainete õppimiseks vajalikke osaoskusi, kujuneb soov ning oskus oma mõtteid väljendada. Õpilane omandab keelelise suhtluse oskused ja vilumused, õpib oma mõtteid ning tundeid väljendama, kuulnud ja loetut analüüsima ning kogutud teavet üldistama. Tarbe- ja kirjanduslike tekstide lugemine ja käsitlemine tundides avardab õpilaste kultuuri- ja elukogemust, rikastab sõnavara, soodustab kirjandushuvi ning lugejavõimete ja isiksuse arengut. Keeleliste osaoskuste lõimimise tulemusel arenevad õpilaste mõtlemisvõime, suhtlusoskus ja enesetunnetus. Õpilased on võimelised eetiliselt, olusid ja partnerit arvestades suhtlema, teadlikumalt õppima ja tegutsema.

III kooliastmes (7.-9. klassis) arendatakse eesti ja vene keele õppes lõimitult kõiki keelelisi osaoskusi (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine) ja õigekeelsust, võrreldes II kooliastmega pannakse suurem rõhk õigekirjale. Ingliskeelses õppes on samuti III kooliastmes suurenenud rõhk kirjutamise ja eneseväljenduse osaoskuste arendamisel.

1.3. Võtmepädevuste kujundamine ainevaldkonnas

Iseseisev mõtleja – oskab mõelda, on tark ja teaduslik, uurib.

Keele- ja kirjandustundides arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erinevatest allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist. Oskust iseseisvalt mõelda, uurida, otsida süsteemselt lahendusi toetatakse nii erinevatest tekstidest kui ka igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamisega, nende suhtes seisukoha võtmise ja neile lahenduste otsimisega.

Isikupärane looja – loob ja väljendab.

Õpilast kui isikupärast loojat kujundavad keeleõppes rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatööd, dilemmaprobleemide lahendamine, loovate lahenduste otsimine, oma töö tulemuste loov esitlemine. Arendatakse kirjalikku ja suulist eneseväljendusoskust, luuakse tekste ning õpitakse neist aru saama.

Aktiivne õppija – on tegus, initsiatiivikas, uudishimulik, teadmistejanuline, väärtustab tagasisidet.

Keelteoskus annab inimesele julguse ja enesekindluse. Toimetulek mitmekeelsest kümblusest tulenevates erinevates keelekeskkondades (eesti-, vene- ja inglisekeelne õpe) avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärgid ning loob eeldused koostööks teiste e- ja mõttekaaslastega. Eri laadi ülesannete kaudu, enda ja kaaslaste töid analüüsides, arendatakse tagasiside andmise ja selle vastuvõtmise oskust, tagasisidest õppimise valmidust ja oskust.

Avatud kaaslane – hoolib ja teeb koostööd.

Keeleõppes kasutatava paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütleva, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetiliselt ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas. Kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri ja tema suulise ja

kirjaliku kõne mõistmist, suhtluspartneriga arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust. Õppetegevuse ja õppetekstide kaudu pannakse alus õpilaste diskuteerimis- ja väitlemis- ning tänapäevasele kirjaliku suhtlemise oskusele.

Tasakaalus isiksus – eneseteadlikkus ja enesejuhtimine.

Tekstide üle arutledes kujundatakse õpilastes positiivset minapilti. Õpiolukordades luuakse võimalused suhestuda käsitletavate teemadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded, vormitakse maailmavaade. Iseendaga ja inimsuhetega seonduvat saab keeletunnis käsitleda arutluste, rollimängude ning muude õpitegevuste kaudu, mis aitavad õpilastel jõuda iseenda sügavama mõistmiseni. Oma tugevate ja nõrkade külgede hindamine on tihedalt seotud õpipädevuse arenguga.

1.4. Ainevaldkonna õppeainete lõiming teiste ainevaldkondadega

Ainevaldkonna õppeained toetavad teiste valdkonnapädevuste saavutamist, sest keeleõppes arendavad õpilased oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust ning suhtlusoskust, õpivad lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendavad kirjandustekste lugedes oma sõnavara ning avardavad maailmapilti.

Matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab keele tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist. Ka matemaatikat õppides töötatakse tekstiga õppesisu või -ülesande mõistmise nimel ning jälgitakse elementaarsete õigekirjanõuete järgimist kirjalikes töödes.

Loodusainete õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab samuti head lugemisoskust ja tekstitööd. Õpilane õpib õigesti kirjutama kohanimedid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusalased tekstid eesti, vene ja inglise keele õppekirjanduses ning loetavas ilukirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist, kujutluspiltide teket ja emotsionaalset mõju lugejale.

Sotsiaallainete õpet toetab ainevaldkond mitmel moel. Tekstide lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Tekste valides ja käsitledes peetakse silmas ühiskonnaelus olulisi valdkondi: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus; kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Samaaegu toetavad sotsiaallaineid õppides omandatud teadmised kirjandusteostes/tekstides kajastatud ühiskonnaelu probleemide ja inimsuhete mõistmist. Keele baasõppe tundides õpitakse õigekirja norme, mille järgimist nõutakse ka teiste ainevaldkondade kirjalikes töödes. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi on tarvis ning neid arendatakse nii ainevaldkonna kui ka sotsiaallainete õppes sisult erinevate tekstidega töötades.

Loovainete õpet toetab eeskätt kirjandusteose analüüs seostatuna illustratsioonide vaatlusega, mis soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist. Lisaks töö eri liiki tekstidega (nt luuletused, laulud), nende ilmeka lugemine, sisu mõistmine ja analüüsimine. Kirjanduslike teoste sidumine muusikaga seostab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest. Reklaami terviklik käsitlemine keeleõppes eeldab ka visuaalsete komponentide eritlemist ja analüüsi. Tööõpetuse ja tehnoloogiaõpetuse õpet toetab õppe- ja teabetekstide kaudu kujundatav oskust hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte, kasutada eetiliselt nüüdisaegseid tehnoloogiaid oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel ning järgida tehnilisi vahendeid kasutades ohutus- ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.

1.5. Kesksete teemade rakendamine ainevaldkonnas

Inimeseks olemine. Rollimängude, tekstide käsitlemise, arutelude ja loovtööde kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi. Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme. Õppetegevus võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huvisid, võimeid, nii ainealaseid kui ka teisi oskusi ja teadmisi.

Aeg ja ruum. Teemakohaste tekstide varal, arutelude, rollimängude, loovtööde kaudu käsitletakse oma perekonna ja kodukandi ajalugu, uuritakse inimeste ja tsivilisatsiooni arengu seoseid.

Loodus ja tehnoloogia. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kogukond, ühiskond ja globaalne areng. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsid, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlbelisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, kujundatakse julgust astuda välja taunimisväärtete tegude ja hoiakute vastu. Keele ja kirjanduse kui rahvuskultuuri kandjate toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest, keelte erikujudest. Emakeele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest, aga ka tõdemus inimkonna kultuurilisest ühisosast. Eri liiki tekstide käsitlese kaudu suunatakse õpilasi märkama ühiskonna ja maailma probleeme ning neile lahendusi otsima. Projektides osalemine aitab kasvatada aktiivset ja hoolivat ellusuhtumist.

1.6. Hindamise alused

Ainekava õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust. Ainekavas on kirjeldatud õpitulemused õppeaines klasside kaupa kahel tasandil: üldised õpitulemused õpetamise eesmärkidena ja õpitulemused osaoskuste raames. Õpitulemusi hinnates lähtutakse põhikooli riiklikust õppekava üldosast ja Avatud Kooli õppekava üldosast. Hindamine toimub vastavalt Avatud Koolis kehtivale hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest ning eristaval hindamisel kasutatakse protsenthindamist. Kujundav hindamine annab infot töö protsessi ja tulemuse kohta, selle eesmärk on toetada õpilase arengut ja õpimotivatsiooni.

- Õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest.
- Koostöös kaaslaste ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ja konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja arenguruumi kohta.
- Praktiliste tööde ja ülesannete puhul antakse tagasisidet töö protsessi ja tulemuse kohta.
- Olulisel kohal on õpilase enesehinnang tehtud tööle, oma panusele, tugevustele ja arenguruumile.

Õpitulemuste hindamise moodused on mitmekesised, sobivad oodatavate õpitulemuste saavutatuse väljaselgitamiseks ja toetavad edasise õppe kavandamist. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid – neist teavitamise kord on sätestatud Avatud Kooli õppekava üldosas.

III kooliastmes hinnatakse õpilase:

1. suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist,
2. lugemist, s.o lugemistehnikat, teksti mõistmist ja analüüsimist,
3. kirjutamist, s.o õigekirja ja kirjalikku tekstiloomet.

1.7. Füüsiline õppekeskkond

1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada liikumistegevusteks (nt dramatiseeringud, õppemängud), rühmatöökaks ning ümarlauavestlusteks.
2. Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja vahendeid.
3. Tunde peetakse vajaduse korral väljaspool kooli.

IKT rakendamine

1. Õpikutele lisatud CD-plaatide kasutamine.
2. Internetikeskkondade ja internetiressurside kasutamine, nt <https://ekoolikott.ee/>, <https://getkahoot.com/>, www.miksike.ee, <https://koolielu.ee/>, www.solnet.ee, www.lukoshko.net, <http://www.wordle.net/> jne.
3. Videote näitamine tundides.
4. Infootsingud internetist otsimootoritega nt www.google.com.

2. Ainekavad

2.1. Eesti keel ja kirjandus III kooliastmes

2.1.1. Eesti keele ja kirjanduse õppeaine kirjeldus

Avatud Koolis on eesti keele oskus nii õppekavas sätestatu omandamise alus kui ka õppekava eesmärk. Eesti keelt õpitakse alates 1. klassist ning eesti keele õpieesmärke taotletakse mitme ainevaldkonna kaudu.

Eesti keelt ja kirjandust õppides omandatakse keele- ja kirjandusteadmisi ning saadakse erinevaid lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Eesti keele õppimine toetab ka õpilaste identiteedi ja enesehinnangu kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

III kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas: suuline ja kirjalik suhtlus; teksti vastuvõtt; tekstiloom; õigekeelsus ja keelehoole. Suuline ja kirjalik suhtlus hõlmab keelekasutust erinevates suhtlusolukordades nii suulises kui ka kirjalikus tekstis. Teksti vastuvõtmisel õpitakse erinevaid trükiseid, visuaalseid ja audititiivseid infokandjaid lugema, kuulama, vaatama ja analüüsima. Tekstiloomes kujundatakse oskust esitada oma mõtteid läbimõeldult, selgelt ja põhjendatult nii suuliselt kui ka kirjalikult. Õigekeelsus ja keelehoole on aluseks, et mõista erinevate tekstide sisu ja ennast korrektselt suuliselt ja kirjalikult väljendada.

Kirjanduse peamiseks eesmärgiks on äratada ja hoida alal lugemishuvi ning arendada tõlgenduoskust. Mitmekülgse tekstivaliku kaudu kujundatakse lugemis- ja analüüsikogemusi ning arendatakse lugejaoskusi. Lugemisvarasse haaratakse tähtsamate eetiliste ja esteetiliste küsimuste käsitlemist võimaldavaid teoseid nii uudiskirjandusest kui ka klassikast. Funktsionaalse kirjaoskuse arendamiseks käsitletakse vajadusel ka teabetekste. Tähelepanu pööratakse ka folkloorsele materjalile, et väärtustada õpilase päritolu ja kultuurilist kuuluvust. Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, vanema ja uuema kirjanduse ning eri žanre esindavate proosa-, draama- ja luuleteoste põhjendatud proportsioone ning kooliastmele kohaseid teemavaldkondi.

Kirjandus on õppeaine, milles arendatakse õpilaste lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ning verbaalset loomevõimet. Põhikooli kirjandusõpetuses keskendutakse eelkõige ilukirjanduse lugemisele ja tõlgendamisele. Eraldi pööratakse tähelepanu teose mõistmist toetavate oskuste arendamisele, teose kui terviku mõistmisele ning kujundliku keele tundmaõppimisele. Interpreteerimis- ja sünteesivõime arendamiseks kuuluvad kirjandusõpetusse ka tekstide esitamine ning õpilaste omalooming eri liiki tekstidena. Õppeprotsessis võimaldatakse õpilastele rohkesti omaloomingulisi, sealhulgas kirjandusteostele, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et arendada ja väärtustada loovust ja mõtlemisvõimet ning tuua esile kirjutaja isikupära ja annet. Tekstianalüüsis ning -loomes on võrdselt olulised suuline ja kirjalik õppetegevus.

Eesti keele ja kirjanduse õpetamise põhimõtted

1. Eesti keelt õpetatakse lähtudes **kahesuunalise keelekümluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetodidest**.
2. Õpe toimub **ainetundides, projektõppe tundides ning loovainete tundides**. Toetatakse lõimingut teiste õppeainetega ja kesksete teemadega.
3. Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
4. Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
5. Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pööratud hoiakute kujundamisel.
6. Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
7. Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
8. Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks.
9. **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajatelt selle kohta tagasisidet.
10. **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks eesti keele osaoskuste õppimisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.

11. Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.
12. Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane** ja õpilased saaksid võimalikult palju keelepraktikat.

2.1.2. Eesti keele ja kirjanduse õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

1. tuleb toime eesti kirjakeelega tavasuhtluses ja avalikult esinedes ning edasi õppides;
2. suhtleb eesmärgipäraselt ja valib sobiva suhtluskanali, väljendub kõnes ja kirjas asjakohaselt ning selgelt;
3. järgib kirjutades eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
4. kuulab ja loeb arusaamisega eri liiki tekste, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning avaldab arvamust, vahendab loetut ja kuuldut suuliselt ning kirjalikult;
5. tunneb tekstiliike ja nende kasutusvõimalusi ning oskab eesmärgipäraselt eri liiki tekstide koostamiseks ja esitamiseks valmistuda;
6. koostab eri liiki tekste ja vormistab need korrektselt;
7. avaldab arvamust põhjendatult ja keeleliselt korrektselt;
8. mõistab eesti keele tähtsust rahvuskultuuris ning hea keeleoskuse vajalikkust;
9. hindab meediat ja internetist leitud asjakohast teavet kriitiliselt ning kasutab seda sihipäraselt;
10. kasutab sõna- ja käsiraamatuid ning leiab õigekeelsusabi internetiallikatest.
11. väljendab end korrektselt suuliselt ja kirjalikult, jutustab kokkuvõtvalt teoses toimunust, arutleb teoses kujutatu üle ning kirjutab omaloomingulisi töid;
12. loeb eakohast eri žanris väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendab lugejaoskusi;
13. mõistab teose lugemisel tekkivate seisukohtade paljusust, väärtustab erinevaid ideid ja kujutamisi viise;

14. tõlgendab, analüüsib ja mõistab kirjandusteost kui erinevate lugude ja inimsuhete, elamuste ja väärtuste allikat ning erinevate seisukohtade peegeldajat;
15. väärtustab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
16. kasutab vajaliku teabe hankimiseks erinevaid allikaid, nii teatmeteoseid kui ka internetti.

Eesti keelt emakeelena ja eesti keelt sihtkeelena õppivate õpilaste keeletase 9. klassi lõpuks osaoskuste lõikes

Eesti keel	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Emakeel	emakeel	emakeel	emakeel	emakeel
Sihtkeel	B.2.2	B.2.2	B.2.2	B.2.2

Suuline ja kirjalik suhtlus 9. klassi lõpetaja:

1. oskab oma seisukohti väljendada ning sõnastab vajaduse korral eriarvamuse;
2. esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;
3. oskab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku võtta;
4. oskab nii suhtlust kui ka teemasid algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada;
5. oskab eakohastel teemadel arutleda ja probleemülesandeid lahendada ning osaleb diskussioonides;
6. kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavasid ja võimalusi.

Teksti vastuvõtt 9. klassi lõpetaja:

1. tunneb peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;
2. loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;

3. teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist ja autorist;
4. suudab kasutatud keelevahendite kohta järeldusi teha ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina;
5. seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli;
6. oskab tekste võrrelda; osutab, mis tekstis on arusaamatuks jäänud; suudab teksti kohta küsimusi ja vastuväiteid esitada, arvamust avaldada, teksti vahendada ja kokku võtta, kommenteerida, tõlgendada ning oma kogemuse ja mõtetega seostada;
7. kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, seoste loomisel ning tekstile reageerides.

Tekstiloom 9. klassi lõpetaja:

1. leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist, valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis;
2. tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise etappe;
3. oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);
4. oskab eesmärgipäraselt kirjutada, eri liiki tekste (referaat, kirjand, kommentaar, aramusavaldus, elulugu, avaldus, seletuskiri) korrektselt vormistada ning suuliselt esitada;
5. seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga, vahendab kuuldud ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale;
6. põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;
7. oskab kasutada omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades.

Õigekeelsus ja keelehoole 9. klassi lõpetaja:

1. väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest ning tajub eesti keele eripära, suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi;
2. järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid, oskab leida õigekirjajuhiseid internetiallikatest ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit;
3. tuleb eesti kirjakeelega toime tavasuhtluses ja avalikult esinedes ning edasi õppides;

4. teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ja -vorme ning lauseehituse peajooni, tunneb keelendite stiiliväärtust, kasutab ja mõistab tekstis keelendeid;
5. teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni, kasutab tekste koostades tavakohast ülesehitust ning vormistust;
6. teab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt kõnekeelest;
7. teab eesti kirjakeele arengu etappe ja eesti keele murdeid.

2.1.3. Eesti keele ja kirjanduse õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

8.klassis õpitakse eesti keelt ja kirjandust lõimitult 3 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse eesti keelt LAK-õppe meetodil ka muusika, liikumise ning loovainete tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
EESTI KEEL Suuline ja kirjalik suhtlus	Õpilane: 1) oskab oma seisukohti väljendada ning sõnastab vajaduse korral eriarvamuse; 2) esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid; 3) oskab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku võtta; 4) oskab nii suhtlust kui ka teemasid algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada; 5) oskab eakohastel teemadel arutleda ja probleemülesandeid lahendada ning osaleb diskussioonides; 6) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavasid ja võimalusi.	Suhtlusolukord, selle komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suhtlusolukorra ja -partneri arvestamine. Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, suhtlemise lõpetamine. Telefonivestlus. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö ajal arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine ning kaaslaste õeldu/tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslaste tööle põhjendatud hinnangu andmine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine. Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik. Aktuaalse meediateksti kommenteerimine. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine.

Teksti vastuvõtt	Õpilane: 1) tunneb peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi; 2) loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste; 3) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist ja autorist; 4) suudab kasutatud keelevahendite kohta järeldusi teha ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina; 5) seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli; 6) oskab tekste võrrelda; osutab, mis tekstis on arusaamatuks jäänud; suudab teksti kohta küsimusi ja vastuväiteid esitada, arvamust avaldada, teksti vahendada ja kokku võtta, kommenteerida, tõlgendada ning oma kogemuse ja mõtetega seostada; 7) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, seoste loomisel ning tekstile reageerides.	Meediatekstide põhiliigid ja tunnused: uudislugu, arvamislugu, intervjuu, reportaaž, kuulutus. Uudise ülesehitus ja pealkiri. Arvamislugu ülesehitus ja pealkiri. Peamised keelelised mõjutamisvõtted. Kriitiline lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine. Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval. Põhilised meediakanalid. Televisioon ning raadio: avalik-õiguslikud ja erakanalid. Meediaeetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõtte ning selle piirangud. Kvaliteetajakirjandus ja meelelahutuslik meedia.
Tekstiloom	Õpilane: 1) leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist, valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis; 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise etappe; 3) oskab eesmärgipäraselt kirjutada, eri liiki tekste (referaat, kirjand, kommentaar, arvamusalaldus, elulugu, avaldus, seletuskiri) korrektselt vormistada ning suuliselt esitada; 4) seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga, vahendab kuuldud ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale;	Teabe leidmine, reprodutseerimine ning seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Alustekstide (meedia- ja teabetekstid) põhjal kirjutamine: refereerimine, arutlemine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused. Uudise kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad, vastutus avaldatu eest. Uudise pealkirjastamine. Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine. Arvamuse kirjutamine: seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine. Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõte. Kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine.

	5) põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; 6) oskab kasutada omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades.	Jutustava, kirjeldava ja arutleva kirjandi kirjutamine. Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik ja selle ülesehitus: väide, põhjendus, järeldus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa tervikuks sidumine. Kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik. Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus. Kirjalike tööde vormistamise ja teksti arvutitöötamise põhimõtted. Projekt “Kodulinn Tallinn!”
Õigekeelsus ja keelehoole	Õpilane: 1) väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest ning tajub eesti keele eripära, suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi; 2) järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid, oskab leida õigekirjajuhiseid internetiallikatest ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit; 3) tuleb eesti kirjakeelega toime tavaliselt ja avalikult esinedes ning edasi õppides; 4) teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ja -vorme ning lauseehituse peajooni, tunneb keelendite stiiliväärtust, kasutab ja mõistab tekstis keelendeid; 5) teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni, kasutab tekste koostades tavakohast ülesehitust ning vormistust; 6) teab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt kõnekeelest;	Häälikuõpetus ja õigekiri. Häälikute liigitamine. Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid. Veaohtliku häälikuõigekirjaga sõnad. Silbitamine, pikk ja lühike silp. Poolitamine, sealhulgas võõrsõnad ja nimed. Õigehääldus: rõhk ja välde. Välte ja õigekirja seosed. Omasõnad ja võõrsõnad. Veaohtlike võõrsõnade õigekiri. Õigekeelsussõnaraamatust (nii interneti- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ning õigehäälduse kontrollimine. Sõnavaraõpetus. Sõna ja tähendus. Sõnastuse rikastamine: sünonüümide tähendusvarjundid, homonüümid ja veaohtlikud paronüümid. Vormiõpetus ja õigekiri. Sõnaliigid: tegusõnad, käandsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ning muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Sõnaliikide funktsioon lauses. Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna

	7) teab eesti kirjakeele arengu etappe ja eesti keele murdeid.	käändelised vormid. Tegusõna astmevaheldus: veaohtlikud tegusõnad ja sõnavormid; õige pöördvormi leidmine õigekeelsussõnaraamatust. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Liit-, ühend- ja väljendtegasõna. Tegusõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Käändsõnad. Käänetevahelised seosed. Veaohtlikud käändevormid. Käändsõna astmevaheldus: veaohtlikud käändsõnad ja sõnavormid. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Omadussõna võrdlusastmed: veaohtlikud sõnad. Käändsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad. Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine. Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamise põhireeglid.
KIRJANDUS Lugemine ja jutustamine	Õpilane: 1) on läbi lugenud vähemalt 4 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost; 2) loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestades ning väärtustab lugemist; 3) oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrrelda teost mõne teise teosega; 4) suudab jutustada loetud teosest kokkuvõtvalt, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.	Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine. Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil. Loo jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või eri liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud

		kujutluspildist jutustamine. Tutvumine erinevate meedia (raadio, televisioon, internet) jutustamisviisidega. Projekt “Klassika ja tänapäev!”
Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine	Õpilane: 1) oskab vastata teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele; 2) kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate; 3) kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused; 4) kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi; 5) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle; 6) leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; 7) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse; 8) tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi; 9) oskab luuletusi lahti mõtestada; 10) eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike ning oskab nimetada nende tunnuseid;	Teose mõistmist toetavad tegevused 1)Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnade või arvamusega, tekstile toetumata. 2)Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausetes ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. 3)Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Illustriativsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärjelahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Teksti kui terviku mõistmine Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Tegelase suhe iseenda, teiste tegelaste ning ümbritseva maailmaga. Tegelasestavahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs. Tegelasetegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmade vaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüp tegelasi.

	11) oskab seletada õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust; 12) seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, vabavärsi, komöödia ja tragöödia olemust.	Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine, kirjandusliku metakeele tundmine. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine. Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ning allteksti mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine. Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused, kompositsioon ja rändmotiivid. Muistendi tunnused. Müüdi tunnused. Kõnekäänu, vanasõna ja mõistatuse olemus. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Puändi olemus. Tänapäeva folkloor ehk poploor Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Ballaadi ja valmi tunnused. Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning draamatika tunnused. Eepose, jutustuse, novelli tunnused. Seiklus-, ulme- ja detektiivromaanide tunnused. Komöödia, tragöödia ning draama tunnused. Lavastus. Draamatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik.
Teksti esitus ja omalooming	Õpilane: 1) esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust;	Teksti esitus Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust. Esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääletugevuse valimine. Korrektnes kehahoid.

	2) kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöökirjeldus) või jutustava (muinasjutt või muistend) teksti; 3) kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete põhjal ning jälgides, et tekst oleks arusaadav, stiil sobiv, vormistus ja õigekiri korrektsed.	Hingamine ja diktsioon. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoog või monoloog). Omalooming Õpilased kirjutavad õpetaja valikul lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid. 1. Omaloominguline töö: muistend, valm või allegooriline lugu, rahvalaul, naljand, mõistatus, naljalugu kõnekäändude põhjal, seiklusjutt, piltluuletus, kiri ühelt tegelaselt teisele, tekstis toimunud sündmuste eellugu, lugu muudetud vaatepunktiga, puänteeritud lugu, mitme teose peategelaste võrdlus; 2. teemamapi või lühiuurimuse tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta. Projekt "Klassika ja tänapäev!?"
--	---	--

2.1.4. Eesti keele ja kirjanduse õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

8.klassis õpitakse eesti keelt ja kirjandust lõimitult 3 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse eesti keelt LAK-õppe meetodil ka muusika, liikumise ning loovainete tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
EESTI KEEL	Õpilane:	Suhtlusolukord, selle komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suhtlusolukorra

Suuline ja kirjalik suhtlus	1) oskab oma seisukohti väljendada ning sõnastab vajaduse korral eriarvamuse; 2) esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid; 3) oskab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku võtta; 4) oskab nii suhtlust kui ka teemasid algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada; 5) oskab eakohastel teemadel arutleda ja probleemülesandeid lahendada ning osaleb diskussioonides; 6) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavasid ja võimalusi.	ja -partneri arvestamine. Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, suhtlemise lõpetamine. Telefonivestlus. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö ajal arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine ning kaaslaste öeldu/tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslaste tööle põhjendatud hinnangu andmine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine. Väitlus, väitluse reeglid. Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine ning asjakohaste küsimuste esitamine.
Teksti vastuvõtt	Õpilane: 1) tunneb peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi; 2) loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste; 3) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist ja autorist; 4) suudab kasutatud keelevahendite kohta järeldusi teha ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina; 5) seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli; 6) oskab tekste võrrelda; osutab, mis tekstis on arusaamatuks jäänud; suudab teksti kohta küsimusi ja vastuväiteid esitada, arvamust avaldada, teksti vahendada ja kokku võtta, kommenteerida, tõlgendada ning oma kogemuse ja mõtetega seostada;	Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediažanrid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine. Tarbetekstide (juhend, elulookirjeldus, avaldus, seletuskiri) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Tarbetekstidest olulise info leidmine ning selle põhjal järelduste tegemine. Teabetekstide (õpikutekst, populaarteaduslik tekst) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Uurimuse eesmärk ning ülesehitus. Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ning tõlgendamine. Kõne kuulamine ning märkmete tegemine. Kõnest olulise teabe ja probleemide leidmine ning kokkuvõtte tegemine. Konspekteerimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine. Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval. Põhilised meediakanalid. Televisioon ning raadio: avalik-õiguslikud ja erakanalid. Meediaetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõte ning selle piirangud. Kvaliteetajakirjandus ja meelelahutuslik meedia.

	7) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, seoste loomisel ning tekstile reageerides.	Reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused. Avalik ja varjatud mõjutamine. Projekt “Koomiksiraamatu algebra”
Tekstiloomed	Õpilane: 1) leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist, valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis; 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise etappe; 3) oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne); 4) oskab eesmärgipäraselt kirjutada, eri liiki tekste (referaat, kirjand, kommentaar, aramusavaldus, elulugu, avaldus, seletuskiri) korrektselt vormistada ning suuliselt esitada; 5) seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga, vahendab kuulnud ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale; 6) põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; 7) oskab kasutada omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades.	Teabe leidmine, reprodutseerimine ning seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Alustekstide (meedia- ja teabetekstid) põhjal kirjutamine: refereerimine, arutlemine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused. Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine. Ettekande koostamine ning esitamine. Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõtte. Kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine. Jutustava, kirjeldava ja arutleva kirjandi kirjutamine. Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik ja selle ülesehitus: väide, põhjendus, järeldus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa tervikuks sidumine. Suhtluseesmärkide kaudu sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära. Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine. Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomes: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid.

		Kirjalike tööde vormistamise ja teksti arvutitöötluse põhimõtted. Projekt: “See on nii huvitav”
Õigekeelsus ja keelehoole	Õpilane: 1) väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest ning tajub eesti keele eripära, suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi; 2) järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid, oskab leida õigekirjajuhiseid internetiallikatest ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit; 3) tuleb eesti kirjakeelega toime tavaliselt ja avalikult esinedes ning edasi õppides; 4) teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ja -vorme ning lauseehituse peajooni, tunneb keelendite stiiliväärtust, kasutab ja mõistab tekstis keelendeid; 5) teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni, kasutab tekste koostades tavakohast ülesehitust ning vormistust; 6) teab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt kõnekeelest; 7) teab eesti kirjakeele arengu etappe ja eesti keele murdeid.	Kirjakeel ja kõnekeel. Eesti keele erikujud (vastavalt kooli asukohale ja/või õpilase päritolule). Keelesugulus, soome-ugri ja indoeuroopa keeled. Eesti keele eripära ning võrdlus teiste keeltega. Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased internetiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade õigekirja, õigehäälduse, õige muutmisi, tähenduse ning stiilivärvingu leidmiseks. Lauseõpetus ja õigekiri. Lause. Lause suhtluseesmärgid. Lauseliikmed: öeldis, alus, sihitis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ning täiendite kirjavahemärgistamine, koondlause. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ning kasutamine lauses. Liht- ja liitlause. Lihtlause õigekiri. Rindlause. Rindlause osalause ühendamise võimalused, rindlause kirjavahemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause õigekiri. Segaliitlause. Lauselühend. Lauselühendi õigekiri. Lauselühendi asendamine kõrvallausega. Liht- ja liitlause sõnajärg. Otsekõne, kaudkõne ning tsitaat. Otsekõnega lause muutmine kaudkõneks. Muud õigekirjateemad. Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid. Kohad ja ehitised. Asutused, ettevõtted ja organisatsioonid, riigid ja osariigid. Perioodikaväljaanded. Teosed, dokumendid ja sarjad. Ajaloosündmused. Üritused. Kaubad.

		Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus. Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine. Arvuti keelekorrektori kasutamine.
KIRJANDUS Lugemine ja jutustamine	Õpilane: 1) on läbi lugenud vähemalt 4 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost; 2) loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestades ning väärtustab lugemist; 3) oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrrelda teost mõne teise teosega; 4) suudab jutustada loetud teosest kokkuvõtvalt, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.	Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine. Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil. Loo jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või eri liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.
Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine	Õpilane: 1) oskab vastata teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele; 2) kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate; 3) kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle;	Teose mõistmist toetavad tegevused Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnade või arvamusega, tekstile toetumata. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse

	4) kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi; 5) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust; 6) leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; 7) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse; 8) tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi; 9) oskab luuletusi lahti mõtestada; 10) eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike ning oskab nimetada nende tunnuseid; 11) oskab seletada õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust; 12) seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, haiku, vabavärsi, komöödia ja tragöödia olemust.	sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärjelahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. Teksti kui terviku mõistmine Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Tegelase suhe iseenda, teiste tegelaste ning ümbritseva maailmaga. Tegelasvahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmade vaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Mitme teose peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine. Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine, kirjandusliku metakeele tundmine. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest.
--	---	--

		Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine. Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Muutuv ja muutumatu tegelane. Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning dramaatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), novelli tunnused. Ulme- ja detektiivromaanide tunnused. Reisikirja olemus. Komöödia, tragöödia ning draama tunnused. Lavastus. Dramaatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Kirjandusteose dramatiseering. Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis
Teksti esitus ja omalooming	Õpilane: 1) esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust; 2) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande; 3) kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöökirjeldus) või jutustava (muinasjutt või muistend) teksti; 4) kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete põhjal ning jälgides, et tekst oleks arusaadav, stiil sobiv, vormistus ja õigekiri korrektsed.	Teksti esitus Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust. Esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääletugevuse valimine. Korrektne kehahoid. Hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga. Miimika ja žestide jälgimine Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoog või monoloog). Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine. Omalooming Õpilased kirjutavad õpetaja valikul lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid.

		1. Omaloomingulised tööd: ulme- või detektiivjutu, haiku, vabavärsiline luuletus, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseering, tegelase monoloog, tegelase elulugu, muudetud žanris tekst (nt luuletuse põhjal kuulutus, uudisest jutustus), lisatud repliikidega tekst, minavormis lugu, detailidega laiendatud lugu, võrdluste- ja metafooriderikka tekst, ühest ja samast sündmusest traagiline ning koomilime lugu, kiri teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumik, tsitaadi (moto) alusel kirjand, tegelase seletuskiri jm; 2. teemamapi või lühiuurimuse tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta. Projekt: “See on nii huvitav”
--	--	--

2.1.5. Eesti keele ja kirjanduse õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

8.klassis õpitakse eesti keelt ja kirjandust lõimitult 3 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse eesti keelt LAK-õppe meetodil ka muusika, liikumise ning loovainete tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Suuline ja kirjalik suhtlus	Õpilane: 1) oskab oma seisukohti väljendada ning sõnastab vajaduse korral eriarvamuse; 2) esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;	Suhtlusolukord, selle komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suhtlusolukorra ja -partneri arvestamine. Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, suhtlemise lõpetamine. Telefonivestlus.

	3) oskab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku võtta; 4) oskab nii suhtlust kui ka teemasid algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada; 5) oskab eakohastel teemadel arutleda ja probleemülesandeid lahendada ning osaleb diskussioonides; 6) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavasid ja võimalusi.	Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö ajal arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine ning kaaslase öeldu/tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslase tööle põhjendatud hinnangu andmine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine. Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid. Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele. Aktuaalse meediateksti kommenteerimine. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine. Projekt “Miks ja kuidas uurida õppimist?”
Teksti vastuvõtt	Õpilane: 1) tunneb peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi; 2) loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste; 3) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist ja autorist; 4) suudab kasutatud keelevahendite kohta järeldusi teha ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina; 5) seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli; 6) oskab tekste võrrelda; osutab, mis tekstis on arusaamatuks jäänud; suudab teksti kohta küsimusi ja vastuväiteid esitada, arvamust avaldada, teksti vahendada ja kokku võtta, kommenteerida, tõlgendada ning oma kogemuse ja mõtetega seostada;	Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediažanrid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine. Tarbetekstide (juhend, elulookirjeldus, avaldus, seletuskiri) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Tarbetekstidest olulise info leidmine ning selle põhjal järelduste tegemine. Teabetekstide (õpikutekst, populaarteaduslik tekst) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Uurimuse eesmärk ning ülesehitus. Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ning tõlgendamine. Veebist teabe otsimine ning teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Teabe talletamine ning süstematiseerimine.

	7) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, seoste loomisel ning tekstile reageerides.	
Tekstiloomes	Õpilane: 1) leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist, valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis; 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise etappe; 3) oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne); 4) oskab eesmärgipäraselt kirjutada, eri liiki tekste (referaat, kirjand, kommentaar, aramusavaldu, elulugu, avaldus, seletuskiri) korrektselt vormistada ning suuliselt esitada; 5) seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga, vahendab kuulnud ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale; 6) põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; 7) oskab kasutada omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades.	Teabe leidmine, reprodutseerimine ning seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Alustekstide (meedia- ja teabetekstid) põhjal kirjutamine: refereerimine, arutlemine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused. Arvamuse kirjutamine: seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine. Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõtte. Kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine. Jutustava, kirjeldava ja arutleva kirjandi kirjutamine. Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik ja selle ülesehitus: väide, põhjendus, järeldus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa tervikuks sidumine. Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus. Suhtluseesmärkide kaudu sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära. Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine. Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomes: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid. Kirjalike tööde vormistamise ja teksti arvutitöötuse põhimõtted. Projekt “Miks ja kuidas uurida õppimist?” Projekt “Palju õnne, Eesti Vabariik!”

Õigekeelsus ja keelehoole	Õpilane: 1) väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest ning tajub eesti keele eripära, suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi; 2) järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid, oskab leida õigekirjajuhiseid internetiallikatest ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit; 3) tuleb eesti kirjakeelega toime tava suhtluses ja avalikus esinedes ning edasi õppides; 4) teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ja -vorme ning lauseehituse peajooni, tunneb keelendite stiiliväärtust, kasutab ja mõistab tekstis keelendeid; 5) teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni, kasutab tekste koostades tavakohast ülesehitust ning vormistust; 6) teab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt kõnekeelest; 7) teab eesti kirjakeele arengu etappe ja eesti keele murdeid.	Kirjakeel ja kõnekeel. Eesti keele erikujud (vastavalt kooli asukohale ja/või õpilase päritolule). Oskussõnavara. Eesti kirjakeele kujunemine. Keeleuuendus ja keele areng: võimalused ja ohud . Keelesugulus, soome-ugri ja indoeuroopa keeled. Eesti keele eripära ning võrdlus teiste keeltega. Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased internetiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade õigekirja, õigehäälduse, õige muutmisviisi, tähenduse ning stiilivärvingu leidmiseks. Häälikuõpetus ja õigekiri. Häälikute liigitamine. Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid. Veaohtliku häälikuõigekirjaga sõnad. Silbitamine, pikk ja lühike silp. Poolitamine, sealhulgas võõrsõnad ja nimed. Õigehääldus: rõhk ja välde. Välte ja õigekirja seosed. Omasõnad ja võõrsõnad. Veaohtlike võõrsõnade õigekiri. Õigekeelsussõnaraamatust (nii interneti- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ning õigehäälduse kontrollimine. Sõnavaraõpetus. Sõna ja tähendus. Sõnastuse rikastamine: sünonüümide tähendusvarjundid, homonüümid ja veaohtlikud paronüümid. Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid. Fraseologismid, nende stiilivärving. Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine ja liitmine ning tehissõnad. Sagedamini esinevad tuletusliited. Vormiõpetus ja õigekiri. Sõnaliigid: tegusõnad, käandsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ning muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Sõnaliikide funktsioon lauses. Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna käändelised vormid. Tegusõna astmevaheldus: veaohtlikud
---	---	--

		tegusõnad ja sõnavormid; õige pöördvormi leidmine õigekeelsussõnaraamatust. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Liit-, ühend- ja väljendtegusõna. Tegusõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Käändsõnad. Käänetevahelised seosed. Veaohtlikud käändevormid. Käändsõna astmevaheldus: veaohtlikud käändsõnad ja sõnavormid. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Omadussõna võrdlusastmed: veaohtlikud sõnad. Käändsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad. Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine. Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamise põhireeglid. Lauseõpetus ja õigekiri. Lause. Lause suhtluseesmärgid. Lauseliikmed: öeldis, alus, sihtis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ning täiendite kirjavahemärgistamine, koondlause. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ning kasutamine lauses. Liht- ja liitlause. Lihtlause õigekiri. Rindlause. Rindlause osalause ühendamise võimalused, rindlause kirjavahemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause õigekiri. Segaliitlause. Lauselühend. Lauselühendi õigekiri.. Liht- ja liitlause sõnajärg. Otsekõne, kaudkõne ning tsitaat. Muud õigekirjateemad. Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid. Kohad ja ehitised. Asutused, ettevõtted ja organisatsioonid, riigid ja osariigid. Perioodikaväljaanded. Teosed, dokumendid ja sarjad. Ajaloosündmused. Üritused. Kaubad. Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus. Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine.
--	--	--

		Arvuti keelekorrektori kasutamine.
KIRJANDUS Lugemine ja jutustamine	Õpilane: 1) on läbi lugenud vähemalt 4 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost; 2) loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestades ning väärtustab lugemist; 3) oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrrelda teost mõne teise teosega; 4) suudab jutustada loetud teosest kokkuvõtvalt, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.	Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine. Loo jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või eri liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine. Tutvumine erinevate meedia (raadio, televisioon, internet) jutustamisviisidega.
Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine	Õpilane: 1) oskab vastata teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele; 2) kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate; 3) kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle; 4) kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi;	Teose mõistmist toetavad tegevused Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnade või arvamusega, tekstile toetumata. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Konspekti koostamine. Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Illustriatiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine

	5) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust; 6) leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; 7) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse; 8) tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi; 9) oskab luuletusi lahti mõtestada; 10) seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.	ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärjelahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. Teksti kui terviku mõistmine. Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseenda, teiste tegelaste ning ümbritseva maailmaga. Tegelastevahelise põhikontflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmade vaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Mitme teose peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüpategelasi. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine. Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine, kirjandusliku metakeele tundmine. 1)Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse ning inversiooni tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ning allteksti mõistmine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine.
--	---	--

		Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning dramaatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli tunnused. Komöödia, tragöödia ning draama tunnused. Arvustuse olemus.
Esitamine ja omalooming	Õpilane: 1) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande; 2) kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöökirjeldus) või jutustava (muinasjutt või muistend) teksti; 3) kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete põhjal ning jälgides, et tekst oleks arusaadav, stiil sobiv, vormistus ja õigekiri korrektsed.	Esitamine Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus. Esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääletugevuse valimine. Korrektne kehahoid. Hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga. Miimika ja žestide jälgimine Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine. Omalooming Õpilased kirjutavad õpetaja valikul lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid. Õpilased kirjutavad muinasjutu, muistendi ja regilaulu, kujundirikka luuletuse, tegelase iseloomustuse või eluloo, tegelaste juhtlauseid, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöökirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi- või kirjandusteose arvustuse jm; teemamapi või lühiuurimuse tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta.

2.2. Vene keel ja kirjandus III kooliastmes

2.2.1. Vene keele ja kirjanduse õppeaine kirjeldus

Avatud Koolis on vene keele oskus nii õppekavas sätestatu omandamise alus kui ka õppekava eesmärk. Vene keelt õpitakse alates 1. klassist ning vene keele õpieesmärgi taotletakse mitme õppevaldkonna kaudu.

Vene keelt õppides omandatakse keele- ja kirjandusteadmisi ning saadakse erinevaid lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Vene keele õppimine toetab ka õpilaste identiteedi ja enesehinnangu kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

III kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas: suuline ja kirjalik suhtlus; teksti vastuvõtt; tekstiloomine; õigekeelsus ja keelehoole. Suuline ja kirjalik suhtlus hõlmab keelekasutust erinevates suhtlusolukordades nii suulises kui ka kirjalikus tekstis. Teksti vastuvõtmisel õpitakse erinevaid trükiseid, visuaalseid ja audititiivseid infokandjaid lugema, kuulama, vaatama ja analüüsima. Tekstiloomes kujundatakse oskust esitada oma mõtteid läbimõeldult, selgelt ja põhjendatult nii suuliselt kui ka kirjalikult. Õigekeelsus ja keelehoole on aluseks, et mõista erinevate tekstide sisu ja ennast korrektselt suuliselt ja kirjalikult väljendada.

Kirjanduse peamiseks eesmärgiks on äratada ja hoida alal lugemishuvi ning arendada tõlgenduoskust. Mitmekülgse tekstivaliku kaudu kujundatakse lugemis- ja analüüsikogemusi ning arendatakse lugejaoskusi. Lugemisvarasse haaratakse tähtsamate eetiliste ja esteetiliste küsimuste käsitlemist võimaldavaid teoseid nii uudiskirjandusest kui ka klassikast. Funktsionaalse kirjaoskuse arendamiseks käsitletakse vajadusel ka teabetekste. Tähelepanu pööratakse ka folkloorsele materjalile, et väärtustada õpilase päritolu, kultuurilist kuuluvust ja kultuuride mitmekesisust. Lugemisvara valikul arvestatakse vene ja maailmakirjanduse, vanema ja uuema kirjanduse ning eri žanre esindavate proosa-, draama- ja luuleteoste põhjendatud proportsioone ning kooliastmele kohaseid teemavaldkondi.

Kirjandus on õppeaine, milles arendatakse õpilaste lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ning verbaalset loomevõimet. Põhikooli kirjandusõpetuses keskendutakse eelkõige ilukirjanduse lugemisele ja tõlgendamisele. Eraldi pööratakse tähelepanu teose mõistmist toetavate oskuste arendamisele, teose kui terviku mõistmisele ning kujundliku keele tundmaõppimisele. Interpreteerimis- ja sünteesivõime arendamiseks kuuluvad kirjandusõpetusse ka tekstide esitamine ning õpilaste omalooming eri liiki tekstidena. Õppeprotsessis võimaldatakse õpilastele rohkesti omaloomingulisi, sealhulgas kirjandusteostele, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et arendada ja väärtustada loovust ja mõtlemisvõimet ning tuua esile kirjutaja isikupära ja annet. Tekstianalüüsis ning -loomes on võrdselt olulised suuline ja kirjalik õppetegevus.

Vene keele ja kirjanduse õpetamise põhimõtted:

1. Vene keelt õpetatakse lähtudes **kahesuunalise keelekümluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetodidest**.
2. Õpe toimub **ainetundides, projektõppe tundides ning loovainete tundides**. Toetatakse lõimingut teiste õppeainetega ja kesksete teemadega.
3. Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
4. Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
5. Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pööratud hoiakute kujundamisel.
6. Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
7. Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
8. Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
9. **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
10. **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks vene keele osaoskuste õppimisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.

11. Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.
12. Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane** ja õpilased saaksid võimalikult palju keelepraktikat.

2.2.2. Vene keele õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

1. väljendub kõnes ja kirjas asjakohaselt ja selgelt;
2. analüüsib vastavalt õppesisule kõigi keeletasandite ühikuid, kasutab omandatud keeleteadmisi oma kõneoskuse arendamiseks;
3. oskab analüüsida teksti sisu;
4. tunnetab tüübilt, stiililt ja žanrilt erinevate tekstide keelelist omapära;
5. loob tüübilt, stiililt ning žanrilt erinevaid suulisi ja kirjalikke tekste;
6. on omandanud redigeerimiskogemuse ning oskab loodud tekstile hinnangut anda;
7. avaldab arvamust põhjendatult ja keeleliselt korrektselt;
8. arvestab suhtluseesmärki, kommunikatsiooni tingimusi ja adressaati, kasutab sobivaid keelevahendeid ning järgib kirjakeele norme;
9. mõistab vene keele tähtsust rahvuskultuuris ning hea keeleoskuse vajalikkust;
10. hangib infot eri allikatest (sh elektroonilistest), kasutab erinevat tüüpi sõnastikke ja muid vajalikke teatmeteoseid;
11. väljendab end korrektselt suuliselt ja kirjalikult, jutustab kokkuvõtvalt teoses toimunust, arutleb teoses kujutatu üle ning kirjutab omaloomingulisi töid;
12. loeb eakohast eri žanris väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendab lugejaoskusi;
13. mõistab teose lugemisel tekkivate seisukohtade paljusust, väärtustab erinevaid ideid ja kujutamisi viise;
14. tõlgendab, analüüsib ja mõistab kirjandusteost kui erinevate lugude ja inimsuhete, elamuste ja väärtuste allikat ning erinevate seisukohtade peegeldajat;

15. väärtustab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
16. kasutab vajaliku teabe hankimiseks erinevaid allikaid, nii teatmeteoseid kui ka internetti.

Vene keelt emakeelena ja vene keelt sihtkeelena õppivate õpilaste keeletase 9. klassi lõpuks osaoskuste lõikes

Vene keel	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Emakeel	emakeel	emakeel	emakeel	emakeel
Sihtkeel	B 2.1	B 1.2	B 2.1	B 1.2

Kuulamine. 9. klassi lõpetaja:

- 1) saab kuulates aru eri žanris tekstide sisust, tunnetab teksti keelelist omapära ja stiili;
- 2) mõistab kuulatava teksti sisu, määrab teksti teema ja põhilise mõtte;
- 3) eristab vormilt (monoloog, dialoog, polüloog), kõnetüübilt (puhtad ja segatüübid) ning žanrilt (intervjuu, diskussioon, teadaanne) erinevaid suulisi tekste;
- 4) eristab kuuldu põhjal peamist infot, probleemi ja olulisi seisukohti;
- 5) täidab audioteksti põhjal erinevaid suulisi ülesandeid.

Suuline kõne. 9. klassi lõpetaja:

- 1) jutustab lähteteksti kokkuvõtvalt ümber;
- 2) formuleerib probleemi, väljendab ja argumenteerib oma arvamust, teeb järeldusi;
- 3) arutleb mitmesugustel teemadel, väljendab ja põhjendab oma arvamust;
- 4) loob suulist teksti monoloogi ja dialoogi vormis, võttes arvesse olukorda ja adressaadi eripära ning kasutades sobivaid keelevahendeid;
- 5) väljendab end suuliselt suhtlusolukorda arvestades, valdab kõnekultuuri;

- 6) avab eri stiilis ja žanris tekstide sisu, selgitab tarbetekstidest saadud infot;
- 7) esineb lühiettekandega kirjakeele norme järgides.

Lugemine. 9. klassi lõpetaja:

- 1) loeb ja analüüsib erinevaid tekste;
- 2) eristab lugedes fakti ja arvamust ning peamist ja teisejärgulist infot;
- 3) mõistab tarbetekstide otstarvet, suhtub infosse kriitiliselt;
- 4) loeb keerukaid tabeleid, diagramme, skeeme ja tinglikke tähiseid ning kasutab neid oma teksti koostades;
- 5) hangib teavet erinevatest kirjalikest allikatest.

Kirjutamine. 9. klassi lõpetaja:

- 1) loob ja vormistab korrektselt eri tüüpi tekste, arvestades olukorda ja adressaati, kasutades keelevahendite rikkust ning järgides keelenorme;
- 2) formuleerib probleemi kirjalikult, väljendab oma arvamust ja argumenteerib seda, teeb järeldusi;
- 3) kirjutab arutlevat, kirjeldavat ja jutustavat laadi kirjandeid ja loovtöid;
- 4) koostab lühiettekande, referaadi, projekti ja uurimuse, kasutades tsitaate, viiteid, kirjanduse loetelu;
- 5) hindab oma tekste koostades kriitiliselt samateemalisi internetis leiduvaid tekste;
- 6) kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid;
- 7) tunneb teksti redigeerimise aluseid.

2.2.3. Vene keele ja kirjanduse õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

7. klassis õpitakse vene keelt ja kirjandust lõimitult 4 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse vene keelt LAK-õppe meetodil ka muusika, liikumise ning loovainete tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
ENE KEEL Kuulamine	Õpilane: 1) saab kuulates aru eri žanris tekstide sisust, tunnetab teksti keelelist omapära ja stiili; 2) mõistab kuulatava teksti sisu, määrab teksti teema ja põhilise mõtte; 3) eristab vormilt (monoloog, dialoog, polüloog) erinevaid suulisi tekste; 4) eristab kuuldu põhjal peamist infot, probleemi ja olulisi seisukohti; 5) täidab audioteksti põhjal erinevaid suulisi ülesandeid.	Vene keel maailma teiste keelte seas. Keel kui arenev nähtus. Foneetika. Ortoeepia. Sõnarõhu rasked juhud. Ortoeepiasõnastikud.
Suuline kõne	Õpilane: 1) loob suulist teksti monoloogi ja dialoogi vormis, võttes arvesse olukorda ja adressaadi eripära ning kasutades sobivaid keelevahendeid; 2) jutustab lähteteksti kokkuvõtvalt ümber; 3) formuleerib probleemi, väljendab ja argumenteerib oma arvamust, teeb järeldusi; 4) arutleb mitmesugustel teemadel, väljendab ja põhjendab oma arvamust; 5) avab eri stiilis ja žanris tekstide sisu, selgitab tarbetekstidest saadud infot.	Morfoloogia. Tegusõna vormid. Keksõna grammatilised tunnused. Oleviku ja mineviku keksõnad. Aktiivi ja passiivi keksõnad. Passiivi keksõna täis- ja lühivormid. Keksõnaühendid. Keksõna süntaktilised funktsioonid. Keksõna kõnes kasutamise normid. Gerundium (<i>des</i>-vorm). Gerundiumi grammatilised tunnused. Perfektiivne gerundium ja <i>des</i>-gerundium (imperfektiivne aspekt). Gerundiumiga sõnaühendid. Gerundiumi süntaktilised funktsioonid. Gerundiumi kõnes kasutamise normid. Süntaks. Sõnaühend. Alistusseose liigid (ühildumine, reksioon, külgnemine). Sõnade ühendamise normid (leksikaalsed, grammatilised, stilistilised). Aluse tekstifunktsioonid. Liitõeldis (nimi- ja tegusõnaline). Õeldise tekstifunktsioonid. Lause kõrvalliikmed: täiend (ühilduv, mitteühilduv; lisand), sihitis (otse- ja kaudsihitis), määruse liigid. Täis- ja väljajätelised

		laused. Kahe ja ühe pealiikmega laused. Ühe pealiikmega lausete tüübid.
Lugemine	Õpilane: 1) mõistab tarbetekstide otstarvet, suhtub infosse kriitiliselt; 2) loeb ja analüüsib erinevaid tekste; 3) loeb keerukaid tabeleid, diagramme, skeeme ja tinglikke tähiseid ning kasutab neid oma teksti koostades.	Morfoloogia. Tegusõna vormid. Keksõna grammatilised tunnused. Oleviku ja mineviku keksõnad. Aktiivi ja passiivi keksõnad. Passiivi keksõna täis- ja lühivormid. Keksõnaühendid. Keksõna süntaktilised funktsioonid. Keksõna kõnes kasutamise normid. Gerundium (<i>des</i>-vorm). Gerundiumi grammatilised tunnused. Perfektiivne gerundium ja <i>des</i>-gerundium (imperfektiivne aspekt). Gerundiumiga sõnaühendid. Gerundiumi süntaktilised funktsioonid. Gerundiumi kõnes kasutamise normid. Süntaks. Sõnaühend. Alistusseose liigid (ühildumine, rektsoon, külgnemine). Sõnade ühendamise normid (leksikaalsed, grammatilised, stilistilised). Aluse tekstifunktsioonid. Liitõeldis (nimi- ja tegusõnaline). Õeldise tekstifunktsioonid. Lause kõrvalliikmed: täiend (ühilduv, mitteühilduv; lisand), sihitis (otse- ja kaudsihitis), määruse liigid. Täis- ja väljajätelised laused. Kahe ja ühe pealiikmega laused. Ühe pealiikmega lausete tüübid
Kirjutamine	Õpilane: 1) loob ja vormistab korrektselt eri tüüpi tekste, arvestades olukorda ja adressaati, kasutades keelevahendite rikkust ning järgides keelenorme; 2) formuleerib probleemi kirjalikult, väljendab oma arvamust ja argumenteerib seda, teeb järeldusi; 3) kirjutab arutlevat, kirjeldavat ja jutustavat laadi kirjandeid;	Lihtlause laiendamine (samaliigilised lauseliikmed, lauselühendid, sõnad ja konstruktsioonid, mis lauseliikmete hulka ei kuulu) Lauseliikmete (täiend, lisand, määrus, sihitis) kirjavahemärkidega eraldamine. Kaudkõne. Otse- ja kaudkõnega lausete sünonüümsus. Tsiteerimisviisid. Liitlause. Rindlause, põimlause, sidesõnata liitlause. Ühetüübiliste ja erinevate seoseliikidega liitlause. Mõttesiirded lausete ja tekstiosade vahel. Lausete grammatilised seosed.

	4) koostab lühiettekande, referaadi, kasutades tsitaate, viiteid, kirjanduse loetelu; 5) tunneb teksti redigeerimise aluseid; 6) kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid.	Tekstide liigid: arutlev, kirjeldav ja jutustav kirjand, referaat, uurimus, projekt, teadaanne, avaldus, iseloomustus, diskussioon, esinemine etteantud teemal. Loov- ja uurimistöö vormistamine: struktuur ja keel. Tekstid elektroonilises keskkonnas. Ortograafia ja interpunktsioon. Sufiksiste õigekiri eri sõnaliikide sõnades. Sõnalõppude õigekiri eri sõnaliikide sõnades. H ja HH õigekiri eri sõnaliikide sõnades. He kokku- ja lahkukirjutamine kesksõnade ning gerundiumiga. Lauseliikmete kirjavahemärkidega eraldamise reeglid. Kirjavahemärgid lauseliikmetega grammatiliselt sidumata sõnade puhul. Võrdlustarindid. Kirjavahemärgid liitlauses: rindlauses, põimlauses, sidesõnata lauses ning erinevate seoseliikidega liitlauses.
KIRJANDUS Lugemine ja ümberjutustamine	Õpilane: 1) on lugenud läbi vähemalt 4 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost; 2) tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme, sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega; 3) oskab loetut ümber jutustada eri konkreetsusastmes ja eri vaatepunktidest.	Erinevad lugemisviisid: aeglane lugemine, kommenteeriv lugemine. Proosatekstide ja lüroepiliste tekstide kompositsiooni eri tasandite analüüs. Mõtestatud ilmekas luulelugemine. Erinevad ümberjutustamise viisid: üksikasjalik, üldistav, fragmentaarne, varem kokku lepitud viisil. Isiklik suhtumine ümberjutustatavasse teksti. Oma arvamuse esitamine ja kaitsmine. Jutustamisel kahe või mitme žanrilt erineva teksti elementide sidumine. Projekt “Klassika ja tänapäev!”
Teksti mõtestamine, analüüs ja	Õpilane: 1) arutleb klassikaaslastega loetud teose üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust; 2) iseloomustab teose tegelasi;	Teksti mõistmine ja tõlgendamine: võtmesõnade leidmine, tegelaste vaatepunkti väljaselgitamine, tekstis autoripositsiooni määramine jne

interpretatsioon, kujundlik mõtlemine	3) leiab kirjandusteostest kõnekujundeid/troope (epiteet, võrdlus, metafoor, metonüümia, hüperbool, litootes) ning selgitab nende rolli kirjandustekstis.	Arutlemine teoses püstitatud teemal: isikliku arvamuse väljendamine teksti sisu ja struktuuri kohta, oma seisukohtade argumenteerimine ja kaitsmine teosele viidates ja seda tsiteerides Analüüs ja interpreteerimine. Teose liigendamine süžeealisteks fragmentideks, plaanide koostamine, teose erinevate süžeealist funktsioonidega (kirjeldus, portree või psühholoogiline karakteristika, monoloogid ja dialoogid) episoodide väljaselgitamine, episoodide valimine varem kokkulepitud viisil Kirjandusteose struktuur. Süžee ja kompositsioon, tegelaskonna struktuur, teksti stilistilised karakteristikud Proosateose kompositsioon. Kirjeldavad ja jutustavad elemendid, nende roll. Põhjuse-tagajärje seosed proosajutustuses Eri žanris teoste kunstispetsiifika. Lühijutt. Novell. Jutustus. Ajalooline romaan/jutustus. Proosaluuletus. Lüüriline miniatuur
Loominguline tegevus ja esinemine	Õpilane: 1) kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavas ja jutustavas vormis, ning lühiarvamusi loetud teose kohta; 2) esitab peast luule-, taotledes esituse ladusust, selgust ning tekstitäpsust; 3) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande.	Eri liiki iseseisvad esitlused: kirjandi või luuletuse esitamine, osalemine diskussioonides loetu üle, lugejapäeviku pidamine, sõnavõtuks või ettekandeks valmistumine. Eri žanris ning erineva suunitlusega tekstide loomine: essee, kirjand, kirjandusteoste alusel loodud lavastuse ja filmi retsensioon, kõrvutades originaalteksti lavaversiooni või ekraniseeringu omaga. Kirjandusteose teksti n-ö tõlkimine teise kunstiili keelde (eelkõige teatri- ja filmikeelde). Projekt “Klassika ja tänapäev!”

2.2.4. Vene keele ja kirjanduse õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

8. klassis õpitakse vene keelt ja kirjandust lõimitult 4 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse vene keelt LAK-õppe meetodil ka muusika, liikumise ning loovainete tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
ENE KEEL Kuulamine	Õpilane: 1) saab kuulates aru eri žanris tekstide sisust, tunnetab teksti keelelist omapära ja stiili; 2) eristab vormilt kõnetüübilt (puhtad ja segatüübi) erinevaid suulisi tekste; 3) eristab kuuldu põhjal peamist infot, probleemi ja olulisi seisukohti; 4) täidab audioteksti põhjal erinevaid suulisi ülesandeid.	Vene keel maailma teiste keelte seas. Keel kui arenev nähtus. Foneetika. Ortoeepia. Sõnarõhu rasked juhud. Ortoeepiasõnastikud.
Suuline kõne	Õpilane: 1) jutustab lähteteksti kokkuvõtvalt ümber; 2) formuleerib probleemi, väljendab ja argumenteerib oma arvamust, teeb järeldusi; 3) arutleb mitmesugustel teemadel, väljendab ja põhjendab oma arvamust; 4) avab eri stiilis ja žanris tekstide sisu.	Morfoloogia. Tegusõna vormid. Keksõna grammatilised tunnused. Oleviku ja mineviku keksõnad. Aktiivi ja passiivi keksõnad. Passiivi keksõna täis- ja lühivormid. Keksõnaühendid. Keksõna süntaktilised funktsioonid. Keksõna kõnes kasutamise normid. Gerundium (<i>des</i> -vorm). Gerundiumi grammatilised tunnused. Perfektiivne gerundium ja <i>des</i> -gerundium (imperfektiivne aspekt). Gerundiumiga sõnaühendid. Gerundiumi süntaktilised funktsioonid. Gerundiumi kõnes kasutamise normid. Süntaks. Sõnaühend. Alistusseose liigid (ühildumine, reksioon, külgnemine). Sõnade ühendamise normid (leksikaalsed, grammatilised, stilistilised). Aluse tekstifunktsioonid. Liitõeldis (nimi- ja tegusõnaline). Õeldise tekstifunktsioonid.
Lugemine	Õpilane: 1) eristab lugedes fakti ja arvamust ning peamist ja teisejärgulist infot;	Morfoloogia. Tegusõna vormid. Keksõna grammatilised tunnused. Oleviku ja mineviku keksõnad. Aktiivi ja passiivi

	2) loeb ja analüüsib erinevaid tekste; 3) loeb keerukaid tabeleid, diagramme, skeeme ja tinglikke tähiseid ning kasutab neid oma teksti koostades; 4) hangib teavet erinevatest kirjalikest allikatest.	kesksõnad. Passiivi kesksõna täis- ja lühivormid. Kesksõnaühendid. Kesksõna süntaktilised funktsioonid. Kesksõna kõnes kasutamise normid. Gerundium (<i>des</i>-vorm). Gerundiumi grammatilised tunnused. Perfektiivne gerundium ja <i>des</i>-gerundium (imperfektiivne aspekt). Gerundiumiga sõnaühendid. Gerundiumi süntaktilised funktsioonid. Gerundiumi kõnes kasutamise normid. Süntaks. Sõnaühend. Alistusseose liigid (ühildumine, rektsioon, külgnemine). Sõnade ühendamise normid (leksikaalsed, grammatilised, stilistilised). Aluse tekstifunktsioonid. Liitöeldis (nimi- ja tegusõnaline). Öeldise tekstifunktsioonid. Tekstide liigid: arutlev, kirjeldav ja jutustav kirjand, referaat, uurimus, projekt, teadaanne, avaldus, iseloomustus, diskussioon, esinemine etteantud teemal. Loov- ja uurimistöö vormistamine: struktuur ja keel. Kaudkõne. Otse- ja kaudkõnega lausete sünonüümsus. Tsiteerimisviisid.
Kirjutamine	Õpilane: 1) loob ja vormistab korrektselt eri tüüpi tekste, arvestades olukorda ja adressaati, kasutades keelevahendite rikkust ning järgides keelenorme; 2) formuleerib probleemi kirjalikult, väljendab oma arvamust ja argumenteerib seda, teeb järeldusi; 3) kirjutab arutlevat, kirjeldavat ja jutustavat laadi kirjandeid ja loovtöid; 4) koostab referaadi, projekti, kasutades tsitaate, viiteid, kirjanduse loetelu;	Lause kõrvalliikmed: täiend (ühilduv, mitteühilduv; lisand), sihitis (otse- ja kaudsihitis), määruse liigid. Täis- ja väljajättelised laused. Kahe ja ühe pealiikmega laused. Ühe pealiikmega lausete tüübid Lihtlause laiendamine (samaliigilised lauseliikmed, lauselühendid, sõnad ja konstruktsioonid, mis lauseliikmete hulka ei kuulu) Lauseliikmete (täiend, lisand, määrus, sihitis) kirjavahemärkidega eraldamine. Kaudkõne. Otse- ja kaudkõnega lausete sünonüümsus. Tsiteerimisviisid.

	5) kirjutab õigesti õpitud ortogrammidena sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidena lauseid.	Liitlause. Rindlause, põimlause, sidesõnata liitlause. Ühetüübiliste ja erinevate seoseliikidega liitlause. Mõttesiirded lausete ja tekstiosade vahel. Lausete grammatilised seosed. Tekstide liigid: arutlev, kirjeldav ja jutustav kirjand, referaat, uurimus, projekt, teadaanne, avaldus, iseloomustus, diskussioon, esinemine etteantud teemal. Loov- ja uurimistöö vormistamine: struktuur ja keel. Tekstid elektroonilises keskkonnas. Ortograafia ja interpunktsioon. Sufiksise õigekiri eri sõnaliikide sõnades. Sõnalõppude õigekiri eri sõnaliikide sõnades. H ja HH õigekiri eri sõnaliikide sõnades. He kokku- ja lahkukirjutamine kesksõnade ning gerundiumiga. Lauseliikmete kirjavahemärkidega eraldamise reeglid. Kirjavahemärgid lauseliikmetega grammatiliselt sidumata sõnade puhul. Võrdlustrandid. Kirjavahemärgid liitlause: rindlause, põimlause, sidesõnata lauses ning erinevate seoseliikidega liitlause.
KIRJANDUS Lugemine ja ümberjutustamine	Õpilane: 1) on lugenud läbi vähemalt 4 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost; 2) oskab loetut ümber jutustada eri konkreetsetes ja eri vaatepunktides.	Erinevad lugemisviisid: aeglane lugemine, kommenteeriv lugemine. Proosatekstide ja lüroepiliste tekstide kompositsiooni eri tasandite analüüs. Mõtestatud ilmekas luulelugemine. Erinevad ümberjutustamise viisid: üksikasjalik, üldistav, fragmentaarne, varem kokku lepitud viisil. Isiklik suhtumine ümberjutustatavasse teksti. Oma arvamuse esitamine ja kaitsmine. Jutustamisel kahe või mitme žanrilt erineva teksti elementide sidumine.

Teksti mõtestamine, analüüs ja interpretatsioon, kujundlik mõtlemine	Õpilane: 1) määrab teose põhiprobleemid ja idee; 2) arutleb klassikaaslastega loetud teose üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust; 3) toob välja erinevad tegelaste karakteriseerimise viisid; 4) leiab kirjandusteostest kõnekujundeid/troope (epiteet, võrdlus, metafoor, metonüümia, hüperbool, litootes) ning selgitab nende rolli kirjandustekstis; 5) kasutab kõnekujundeid oma tekstides.	Teksti mõistmine ja tõlgendamine: võtmesõnade leidmine, tegelaste vaatepunkti väljaselgitamine, tekstis autoripositsiooni määramine jne Arutlemine teoses püstitatud teemal: isikliku arvamuse väljendamine teksti sisu ja struktuuri kohta, oma seisukohtade argumenteerimine ja kaitsmine teosele viidates ja seda tsiteerides Analüüs ja interpreteerimine. Teose liigendamine sūželisteks fragmentideks, plaanide koostamine, teose erinevate sūželiste funktsioonidega (kirjeldus, portree või psühholoogiline karakteristika, monoloogid ja dialoogid) episoodide väljaselgitamine, episoodide valimine varem kokkulepitud viisil Kirjandusteose struktuur. Sūžee ja kompositsioon, tegelaskonna struktuur, teksti stilistilised karakteristikud Proosateose kompositsioon. Kirjeldavad ja jutustavad elemendid, nende roll. Põhjuse-tagajärje seosed proosajutustuses Eri žanris teoste kunstispetsiifika. Lühijutt. Novell. Jutustus. Ajalooline romaan/jutustus. Proosaluuletus. Lüüriline miniatuur
Loominguline tegevus ja esinemine	Õpilane: 1) kirjutab kirjandusteose põhjal arutleva kirjandi, väljendades oma seisukohti ja põhjendades neid näidetega alustekstist või igapäevaelust ning pidades silmas teksti sisu arusaadavust, korrektset vormistust ja õigekirjanõudeid; 2) esitab peast luule-, proosa-, taotledes esituse ladusust, selgust ning tekstitäpsust.	Eri liiki iseseisvad esitlused: kirjandi või luuletuse esitamine, osalemine diskussioonides loetu üle, lugejapäeviku pidamine, sõnavõtuks või ettekandeks valmistumine. Eri žanris ning erineva suunitlusega tekstide loomine: essee, kirjand, kirjandusteoste alusel loodud lavastuse ja filmi retsensioon, kõrvutades originaalteksti lavaversiooni või ekraniseeringu omaga. Kirjandusteose teksti n-ö tõlkimine teise kunstiliigi keelde (eelkõige teatri- ja filmikeelde).

2.2.5. Vene keele ja kirjanduse õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

9. klassis õpitakse vene keelt ja kirjandust lõimitult 4 tundi nädalas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides. Lisaks õpitakse vene keelt LAK-õppe meetodil ka muusika, liikumise ning loovainete tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
VEENE KEEL Kuulamine	Õpilane: 1) saab kuulates aru eri žanris tekstide sisust, tunnetab teksti keelelist omapära ja stiili; 2) eristab žanrilt (intervjuu, diskussioon, teadaanne) erinevaid suulisi tekste; 3) eristab kuuldu põhjal peamist infot, probleemi ja olulisi seisukohti; 4) täidab audioteksti põhjal erinevaid suulisi ülesandeid.	Vene keel maailma teiste keelte seas. Keel kui arenev nähtus. Foneetika. Ortoeepia. Sõnarõhu rasked juhud. Ortoeepiasõnastikud.
Suuline kõne	Õpilane: 1) väljendab end suuliselt suhtlusolukorda arvestades, valdab kõnekultuuri; 2) esineb lühiettekandega kirjakeele norme järgides. 3) formuleerib probleemi, väljendab ja argumenteerib oma arvamust, teeb järeldusi; 4) arutleb mitmesugustel teemadel, väljendab ja põhjendab oma arvamust; 5) avab eri stiilis ja žanris tekstide sisu.	Morfoloogia. Tegusõna vormid. Kesksõna grammatilised tunnused. Oleviku ja mineviku kesksõnad. Aktiivi ja passiivi kesksõnad. Passiivi kesksõna täis- ja lühivormid. Kesksõnaühendid. Kesksõna süntaktilised funktsioonid. Kesksõna kõnes kasutamise normid. Gerundium (<i>des</i> -vorm). Gerundiumi grammatilised tunnused. Perfektiivne gerundium ja <i>des</i> -gerundium (imperfektiivne aspekt). Gerundiumiga sõnaühendid. Gerundiumi süntaktilised funktsioonid. Gerundiumi kõnes kasutamise normid. Süntaks. Sõnaühend. Alistusseose liigid (ühildumine, rektsoon, külgnemine). Sõnade ühendamise normid (leksikaalsed, grammatilised, stilistilised). Aluse tekstifunktsioonid.

		Liitöeldis (nimi- ja tegusõnaline). Öeldise tekstifunktsioonid. Lause kõrvalliikmed: täiend (ühilduv, mitteühilduv; lisand), sihitis (otse- ja kaudsihitis), määruse liigid.
Lugemine	Õpilane: 1) loeb ja analüüsib erinevaid tekste; 2) loeb keerukaid tabeleid, diagramme, skeeme ja tinglikke tähiseid ning kasutab neid oma teksti koostades.	Morfoloogia. Tegusõna vormid. Keksõna grammatilised tunnused. Oleviku ja mineviku keksõnad. Aktiivi ja passiivi keksõnad. Passiivi keksõna täis- ja lühivormid. Keksõnaühendid. Keksõna süntaktilised funktsioonid. Keksõna kõnes kasutamise normid. Gerundium (<i>des</i>-vorm). Gerundiumi grammatilised tunnused. Perfektiivne gerundium ja <i>des</i>-gerundium (imperfektiivne aspekt). Gerundiumiga sõnaühendid. Gerundiumi süntaktilised funktsioonid. Gerundiumi kõnes kasutamise normid. Süntaks. Sõnaühend. Alistusseose liigid (ühildumine, reksioon, külgnemine). Sõnade ühendamise normid (leksikaalsed, grammatilised, stilistilised). Aluse tekstifunktsioonid. Liitöeldis (nimi- ja tegusõnaline). Öeldise tekstifunktsioonid. Lause kõrvalliikmed: täiend (ühilduv, mitteühilduv; lisand), sihitis (otse- ja kaudsihitis), määruse liigid.
Kirjutamine	Õpilane: 1) loob ja vormistab korrektselt eri tüüpi tekste, arvestades olukorda ja adressaati, kasutades keelevahendite rikkust ning järgides keelenorme; 2) formuleerib probleemi kirjalikult, väljendab oma arvamust ja argumenteerib seda, teeb järeldusi; 3) kirjutab arutlevat, kirjeldavat ja jutustavat laadi kirjandeid;	Täis- ja väljajättelised laused. Kahe ja ühe pealiikmega laused. Ühe pealiikmega lausete tüübid Lihtlause laiendamine (samaliigilised lauseliikmed, lauselühendid, sõnad ja konstruktsioonid, mis lauseliikmete hulka ei kuulu) Lauseliikmete (täiend, lisand, määrus, sihitis) kirjavahemärkidega eraldamine. Kaudkõne. Otse- ja kaudkõnega lausete sünonüümsus. Tsiteerimisviisid.

	4) koostab referaadi, projekti ja uurimuse, kasutades tsitaate, viiteid, kirjanduse loetelu; 5) hindab oma tekste koostades kriitiliselt samateemalisi internetis leiduvaid tekste; 6) kirjutab õigesti õpitud ortogrammidega sõnu ja kirjavahemärgistab õigesti õpitud punktogrammidega lauseid.	Liitlause. Rindlaused, põimlaused, sidesõnata liitlaused. Ühetüübiliste ja erinevate seoseliikidega liitlaused. Mõttesiirded lausete ja tekstiosade vahel. Lausete grammatilised seosed. Tekstide liigid: arutlev, kirjeldav ja jutustav kirjand, referaat, uurimus, projekt, teadaanne, avaldus, iseloomustus, diskussioon, esinemine etteantud teemal. Loov- ja uurimistöö vormistamine: struktuur ja keel. Tekstid elektroonilises keskkonnas. Ortograafia ja interpunktsioon. Sufiksite õigekiri eri sõnaliikide sõnades. Sõnalõppude õigekiri eri sõnaliikide sõnades. H ja HH õigekiri eri sõnaliikide sõnades. He kokku- ja lahkukirjutamine kesksõnade ning gerundiumiga. Lauseliikmete kirjavahemärkidega eraldamise reeglid. Kirjavahemärgid lauseliikmetega grammatiliselt sidumata sõnade puhul. Võrdlustrandid. Kirjavahemärgid liitlauses: rindlauses, põimlauses, sidesõnata lauses ning erinevate seoseliikidega liitlauses.
KIRJANDUS Lugemine ja ümberjutustamine	Õpilane: 1) on lugenud läbi vähemalt 4 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost; 2) loeb kirjandusteksti lususalt ja mõtestatult ning väärtustab lugemist.	Erinevad lugemisviisid: aeglane lugemine, kommenteeriv lugemine. Proosatekstide ja lüroepiliste tekstide kompositsiooni eri tasandite analüüs. Mõtestatud ilmeka luulelugemine. Erinevad ümberjutustamise viisid: üksikasjalik, üldistav, fragmentaarne, varem kokku lepitud viisil. Isiklik suhtumine ümberjutustatavasse teksti. Oma arvamuse esitamine ja kaitsmine. Jutustamisel kahe või mitme žanrilt erineva teksti elementide sidumine.

Teksti mõtestamine, analüüs ja interpretatsioon, kujundlik mõtlemine	Õpilane: 1) määrab teose põhiprobleemid ja idee; 2) arutleb klassikaaslastega loetud teose üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust; 3) leiab teoste võtmesündmused ja põhjuse-tagajärje seosed; 4) määrab autori suhtumise teose tegelastesse; 5) määrab autori suhtumise teoses kujutatud sündmustesse; 6) leiab kirjandusteostest kõnekujundeid/troope (epiteet, võrdlus, metafoor, metonüümia, hüperbool, litootes) ning selgitab nende rolli kirjandustekstis; 7) kasutab kõnekujundeid oma tekstides.	Teksti mõistmine ja tõlgendamine: võtmesõnade leidmine, tegelaste vaatepunkti väljaselgitamine, tekstis autoripositsiooni määramine jne Arutlemine teoses püstitatud teemal: isikliku arvamuse väljendamine teksti sisu ja struktuuri kohta, oma seisukohtade argumenteerimine ja kaitsmine teosele viidates ja seda tsiteerides Analüüs ja interpreteerimine. Teose liigendamine süželisteks fragmentideks, plaanide koostamine, teose erinevate süželistate funktsioonidega (kirjeldus, portree või psühholoogiline karakteristika, monoloogid ja dialoogid) episoodide väljaselgitamine, episoodide valimine varem kokkulepitud viisil Kirjandusteose struktuur. Süžee ja kompositsioon, tegelaskonna struktuur, teksti stilistilised karakteristikud Proosateose kompositsioon. Kirjeldavad ja jutustavad elemendid, nende roll. Põhjuse-tagajärje seosed proosajutustuses Eri žanris teoste kunstispetsiifika. Lühijutt. Novell. Jutustus. Ajalooline romaan/jutustus. Proosaluuletus. Lüüriline miniatuur.
Loominguline tegevus ja esinemine	Õpilane: 1) kirjutab kirjandusteose põhjal arutleva kirjandi, väljendades oma seisukohti ja põhjendades neid näidetega alustekstist või igapäevaelust ning pidades silmas teksti sisu arusaadavust, korrektset vormistust ja õigekirjanõudeid; 2) esitab peast luule-ja draamateksti, taotledes esituse ladusust, selgust ning tekstitäpsust; 3) koostab intervjuu. kirjutab kirjandusteose põhjal arutleva kirjandi, väljendades oma seisukohti ja põhjendades neid näidetega alustekstist või igapäevaelust ning pidades silmas teksti sisu	Eri liiki iseseisvad esitlused: kirjandi või luuletuse esitamine, osalemine diskussioonides loetu üle, lugejapäeviku pidamine, sõnavõtuks või ettekandeks valmistumine. Eri žanris ning erineva suunitlusega tekstide loomine: essee, kirjand, kirjandusteoste alusel loodud lavastuse ja filmi retsensioon, kõrvutades originaalteksti lavaversiooni või ekraniseeringu omaga. Kirjandusteose teksti n-ö tõlkimine teise kunstiliigi keelde (elkõige teatri- ja filmikeelde).

	arusaadavust, korrektset vormistust ja õigekirjanõudeid; 4) esitab peast luule-ja draamateksti, taotledes esituse ladusust, selgust ning tekstitäpsust; koostab intervjuu.	
--	---	--

2.3. Inglise keel III kooliastmes

2.3.1. Inglise keele õppeaine kirjeldus

Avatud Koolis õpitakse inglise keelt alates 2. klassist. III kooliastmes toimub lisaks inglise keele ainetundidele ka osa teise valdkonna ainetundidest ning projektõppest inglise keeles, kasutades LAK-õppe meetodit. III kooliastmes toimub 13% õppes inglise keeles.

III kooliastmes on endiselt oluline õppijat motiveerida ning kujundada temas positiivset hoiakut keeleõppesse. Suulise keelekasutuse (kuulamise ja rääkimise) kõrval omandavad suuremat osakaalu ka lugemine ja kirjutamine. Sarnaselt I kooliastmele, on ka II kooliastmes inglise keele õppes kesksel kohal tegevused, mis nõuavad keele eesmärgistatud kasutamist ning lõimivad erinevaid keeleoskuse aspekte, suunavad õpilasi töötama nii paaris, rühmas kui ka individuaalselt.

Inglise keelega tihedama kontakti loomiseks, suhtluspädevuse ja kultuuriteadlikkuse arendamiseks ergutatakse õpilasi kasutama õpitavat keelt ka väljaspool inglise keele või baasõppe tunde. Tundidesse kutsutakse külalisi antud võõrkeelt kõnelevalt maalt, või inimesi, kes on külastanud antud keeleruumis olevaid riike, kasutatakse loovtekstide programme, multifilme, muinasjutuminuteid, korraldatakse inglisekeelseid sündmusi, külastatakse kultuuriinstituute ja kultuuriüritusi.

Inglise keele õpetamise põhimõtted

1. Inglise keelt õpetatakse lähtudes keelekümluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetodidest.

2. Õpe toimub **inglise keele tundides, teistes ainetundides ja projektõppe tundides**. Toetatakse lõimingut teiste õppeainetega ja kesksete teemadega.
3. Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
4. Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
5. Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pööratud hoiakute kujundamisel.
6. Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
7. Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
8. Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
9. **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
10. **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks inglise keele osaoskuste õppimisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
11. Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.
12. Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane** ja õpilased saaksid võimalikult palju keelepraktikat.

2.3.2. Inglise keele õppe- ja kasvatuseesmärgid

9. klassi lõpetaja:

- 1) mõistab endale tuttavalt teemal kõike olulist;

- 2) oskab kirjeldada kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärgi ning lühidalt põhjendada ja selgitada oma seisukohti ning plaane;
- 3) oskab koostada lihtsat teksti tuttavatel teemadel;
- 4) saab õpitavat keelt emakeelena kõnelevate inimestega igapäevases suhtluses enamasti hakkama, tuginedes õpitava keele maa kultuuritavadele;
- 5) tunneb huvi õpitavat keelt kõnelevate maade kultuurielu vastu, loeb võõrkeelset eakohast kirjandust, vaatab filme ja telesaateid ning kuulab raadiosaateid;
- 6) kasutab võõrkeelseid teatmeallikaid (nt tõlkesõnaraamatut, interneti) vajaliku info otsimiseks teisteski valdkondades ja õppeainetes;
- 7) töötab iseseisvalt, paaris ja rühmas;
- 8) hindab õpetaja abiga oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning kohandab oma õpistrateegiaid.

Keeleoskuse taotletav tase 9. klassi lõpuks

Inglise keel	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Sihtkeel	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2

2.3.3. Inglise keele õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

8.klassis õpitakse inglise keelt 3 tundi nädalas. Õpe toimub inglise keele ainetundides ning osaliselt teiste valdkondade ainetundides ja projektõppe tundides, kasutades LAK-õppe meetodit.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
SUULINE ENESEVÄLJENDUS	Miks? Et arendada õpilaste eneseväljendust sõnaliselt suhtluses inglise keeles; anda julgust rääkida enda	Õpilane: 1) vahendab üldsõnaliselt (vajadusel mõttepauside ja mõningate keelevigadega) raamatu või filmi	Mina ja teised. Võimed, tugevused ja nõrkused. <u>Läbivad teemad:</u> Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (enda tugevustest ja

KIRJALIK ENESEVÄLJENDUS	emotsioonidest ja väljendada enda tundeid; anda julgust suhelda võõrastega inglise keelses kontekstis. Miks? Arendada õpilaste kirjalikku eneseväljendust inglise keeles; arendada õpilaste võimet väljendada ennast inglise keeles loogiliselt ja arusaadavalt; õppida kasutama sõnaraamatut.	sisu ning esitab kirjeldusi õpitud teemade piires, väljendades mõtteid lihtsate lausetega; 2) kasutab väljendeid, mis väljendavad emotsioone (nt üllatust, rõõmu, kurbust, huvi ja ükskõiksust) ning oskab sellistele emotsioonidele reageerida; 3) saab hakkama enamiku suhtlusolukordadega, mis tulevad ette igapäevaelus; 4) viib läbi ettevalmistatud küsimuste toel intervjuu. Õpilane: 1) kirjutab õpitud teemadel lihtsamaid tekste, kasutades sõnaraamatut; 2) oskab teha märkmeid võtmesõnade abil, kui teema on tuttav ning tekst on lihtsas sõnastuses ja selge hääldusega.	nõrkustest teadlik olemine, inimese eelduste ja elukutsete seosed). Kodu ja lähiümbrus. Perekondlikud sündmused ja tähtpäevad. <u>Läbivad teemad:</u> Kultuuriline identiteet (traditsioonide ja kommete tähtsus). Väärtused ja kultuur (omakultuuri väärtustamine). Kodukoht Eesti. Loodus ja looduskaitse; keskkonnahoidlik ja -säästlik käitumine. <u>Läbivad teemad:</u> Teabekeskond (meediaallikate kasutamine info leidmiseks kodukoha kohta). Kultuuriline identiteet (kombed ja tähtpäevad, oma kodukoha tundmine). Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus (aktiivne ja vastutustundlik kogukonna- ja ühiskonna liikmeks olemine). Tehnoloogia ja innovatsioon (saavutused tehnoloogiavallas). Keskkond ja jätkusuutlik areng (keskkonnahoid ja ühiskonna jätkusuutlikkus). Riigid ja nende kultuur. USA lühiiseloostus, rahvad, kultuur, ajalugu. Ameerika maailmajao riigid ja seal räägitavad keeled. Kultuuriline
---------------------------------------	--	---	---

			mitmekesisus. <u>Läbivad</u> teemad: Teabekeskond (meediaallikate kasutamine info leidmisel). Kultuuriline identiteet (kombed, teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Väärtused ja kõlblus (sallivus). Kultuuriline identiteet (enda ja teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Tervislik eluviis ja toitumine. <u>Läbivad teemad:</u> Teabekeskond (meediaallikate kasutamine info leidmisel tervisliku toitumise ja tervislike eluviiside kohta; toidureseptid). Tervis ja ohutus (liiklusohutus, tervislik toitumine, tervislikud eluviisid, haiguste ärahoidmine). Vaba aeg. Kirjandus ja kunst, sport, erinevad meediavahendid ja reklaam. <u>Lõiminguvõimalused:</u> Teabekeskond (meediaallikate kasutamine info leidmisel, massimeedia olemuse mõistmine). Kultuuriline identiteet (enda ja teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Teabekeskond (vajaliku info leidmine ja selles orienteerumine).
--	--	--	---

KUULAMINE	Võimestada õpilast kasutama erinevaid meediakanaleid (raadio, <i>podcast</i> 'id) inglise keeles, et hoida end kursis maailmas toimuvaga.	Õpilane: 1) mõistab raadiouudiste ja lihtsamate salvestiste põhisisu, kui teema on tuttav ning jutt on suhteliselt aeglane ja selge ning võimalik on korduvkuulamine; 2) suudab haarata tuttavalt teemal telesaate põhisisu, kui jutt on suhteliselt aeglane ja selge; 3) oskab teha märkmeid võtmesõnade abil, kui teema on tuttav ning tekst on lihtsas sõnastuses ja selge hääldusega.	
LUGEMINE JA TEKSTI MÕISTMINE	Võimestada õpilast kasutama erinevaid meediakanaleid (ajalehed, ajakirjad, veebilehed) inglise keeles, et hoida end kursis maailmas toimuvaga.	Õpilane: 1) suudab leida ja mõista asjakohast teavet igapäevatekstidest (kirjad, brožüürid, dokumendid); 2) leiab lihtsas ajaleheloo olulisema, kui teema on tuttav.	
KIRJANDUS	Motiveerida õpilast lugema ilukirjandust; arendada tema analüüsi- ja aruteluoskust.	Õpilane: 1) saab aru lihtsamast ilukirjanduslikust tekstis; 2) oskab lihtsamate sõnadega jutustada teistele loetud teksti; 3) oskab vastata tekstiga seotud küsimustele.	

GRAMMATIKA	Anda talle tööriistad kasutada inglise keelt korrektselt ja sihipäraselt.	Õpilane: 1) oskab kasutada kirjavahemärke lihtsamates liitlausetes; 2) tunneb peamisi ebareeglipäraseid tegusõnu ning oskab neid lauses kasutada; 3) tunneb sõnaliike käsitletud teemade piires; 4) oskab tuletada nimi- ja omadussõnu õpitud ees- ja järelliidetega; 5) oskab lihtsamates lausetes kasutada <i>Past Perfect</i> ja <i>Present Perfect Continuous</i> ajavorme.	Lauseõpetus: Põimlaused; fraaside ja lausete ühendamine; <i>It/there</i> lause algul; kokku-ja lahkukirjutamise põhireeglid; kirjavahemärgid ja jutumärgid; sõnade poolitamise põhireeglid (liitsõnad); Sõnaliigid: ebareeglipäraseid <u>teigusõnad</u>; <u>liitnimisõnad</u>; <u>omadussõna</u> võrdlemine; umbisikulised <u>asesõnad</u> (<i>it, there</i>); enimlevinud <u>eessõna</u> väljendid (<i>take part in; look forward to</i>), eessõnad viisimäärustes (<i>with, without</i>); <u>arvud</u> – lihtmurrud (pool ja veerand), kuupäevad ja aastaarvud; <u>määrsõnade</u> moodustamine, <i>adverbs of frequency</i> (sagedusmäärsõnad liitega <i>-ly</i>), järjemäärsõnad; Sõnatuletus: liitsõnad – levinumad ees- (<i>un-</i>) ja järelliited (<i>-ous, -ship</i>) nimi- ja omadussõnade moodustamiseks; Ajavormid: <i>Past Perfect, Present Perfect Continuous</i>, tuleviku ajavormid;
------------	---	--	---

2.3.4. Inglise keele õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

8. klassis õpitakse inglise keelt 3 tundi nädalas. Õpe toimub inglise keele ainetundides ning osaliselt teiste valdkondade ainetundides ja projektõppe tundides, kasutades LAK-õppe meetodit.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
SUULINE VÄLJENDUSOSKUS	Miks? Et arendada õpilaste eneseväljendust sõnalises suhtluses inglise keeles; anda julgust rääkida enda emotsioonidest ja väljendada enda tundeid; anda julgust suhelda võõrastega inglise keelses kontekstis.	Õpilane: 1) vahendab võrdlemisi ladusalt, (üldsõnaliselt ja mõningate keelevigadega) raamatu või filmi sisu ning esitab kirjeldusi õpitud teemade piires, väljendades mõtteid lihtsate lausete järjendina; 2) põhjendab ja selgitab lühidalt arvamusi, kavatsusi ja toiminguid; 3) avaldab arvamust, annab ja küsib infot perekonna, harrastuste, kooli, reisimise, päevasündmuste jms kohta; 4) tuleb toime ebatavalisemates olukordades (nt poes, toitlustusasutuses, nt ebasobiva kauba tagastamine, või tellimuse tühistamine); oskab esitada kaebust; 5) viib läbi ettevalmistatud intervjuu, olles suuteline intervjuu käigus esitada mõningaid ettevalmistamata küsimusi; 6) teeb ettevalmistatud materjali põhjal lühikese ettekande.	Mina ja teised. Inimestevahelised suhted. <u>Läbivad teemad:</u> Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igaühe vastutus selles). Väärtused ja kultuur (sallivus, teistega arvestamine). Kodu ja lähiümbrus. Kodukoha loodusega seotud vaatamisväärsused ja nende tutvustamine. <u>Läbivad teemad:</u> Kultuuriline identiteet (oma kodukoha tundmine). Keskkond ja jätkusuutlik areng (loodusesse positiivse suhtumise kujundamine, loodushoid). Kodukoht Eesti. Elu linnas ja maal. <u>Läbivad teemad:</u> Kultuuriline identiteet (kombed ja tavad erinevates keskkondades, oma kodukoha tundmine). Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus (aktiivne ja vastutustundlik kogukonna- ja ühiskonna liikmeks olemine). Keskkond ja jätkusuutlik areng (loodusesse austusega suhtumine). Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (elukutsed maal ja linnas, töö tähtsuse mõistmine, töö ja elukutse seoste mõistmine). Riigid ja nende kultuur. Austraalia lühiiseloostus, rahvad, kultuur, ajalugu. Aasia ja Aafrika riigid ja seal räägitavad keeled.

KIRJALIK VÄLIENDUSOSKUS	Miks? Arendada õpilaste kirjalikku eneseväljendust inglise keeles; arendada õpilaste võimet väljendada ennast inglise keeles loogiliselt ja arusaadavalt; õppida kasutama sõnaraamatut.	Õpilane: 1) kirjutab õpitud teemal lihtsamaid tekste, edastades kõige olulisema; 2) oskab teha hilisemaks kasutamiseks märkmeid, kui teema on tuttav ning tekst on lihtsas sõnastuses ja selge hääldusega.	<u>Läbivad teemad:</u> Teabekeskond (meedia-allikate kasutamine info leidmisel). Kultuuriline identiteet (kombed, teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Väärtused ja kõlblus (sallivus). Keskkond ja jätkusuutlik areng (keskkonnahoid ja ühiskonna jätkusuutlikkus). Tehnoloogia ja innovatsioon (saavutused tehnoloogiavallas). Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Suhtlemine teeninduses, turvalisus töötades kodustes töödes ja vabaaja tegevustes. <u>Läbivad teemad:</u> Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igapäevaste vastutuste selles). Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (teenindusfääri ametid; töö tähtsuse mõistmine, töö ja elukutse seoste mõistmine). Tervis ja ohutus (ohutusreeglid igapäevastes tegevustes kodus, turvalisuse tagamine). Teabekeskond (turvalisus virtuaalses maailmas). Vaba aeg. Kultuuriline mitmekesisus; kirjandus ja kunst, sport, erinevad meediavahendid ja reklaam. <u>Läbivad teemad:</u> Teabekeskond (425radio-allikate kasutamine info leidmisel, massimeedia olemuse mõistmine).
------------------------------------	--	--	---

			Kultuuriline identiteet (enda ja teiste 426adi kultuuri tundmine ja väärtustamine). Teabekeskond (vajaliku info leidmine ja selles orienteerumine).
KUULAMINE	Võimestada õpilast kasutama erinevaid meediakanaleid (radio, <i>podcast</i> 'id) inglise keeles, et hoida end kursis maailmas toimuvaga.	Õpilane: 1) mõistab raadiouudiste ja lihtsamate salvestiste põhisisu, kui teema on tuttav ning jutt on suhteliselt aeglane ja selge; 2) suudab jälgida filme, kus pilt ja tegevused toetavad teksti ning jutt on selge ja keel lihtne; 3) oskab teha hilisemaks kasutamiseks märkmeid, kui teema on tuttav ning tekst on lihtsas sõnastuses ja selge hääldusega.	
LUGEMINE JA TEKSTI MÕISTMINE	Võimestada õpilast kasutama erinevaid meediakanaleid (ajalehed, ajakirjad, veebilehed) inglise keeles, et hoida end kursis maailmas toimuvaga.	Õpilane: 1) suudab sõnaraamatu abita aru saada teksti põhisisust ja koostada sellest kokkuvõtet; 2) suudab ülevaate koostamisel hõlmata pikemat teksti, et leida otsitav teave; 3) tabab selge arutluskäiguga teksti põhijäreldusi.	
KIRJANDUS	Motiveerida õpilast lugema ilukirjandust; arendada tema analüüsi- ja aruteluoskust.	Õpilane: 1) saab aru ilukirjandusliku teksti põhisisust;	

		2) oskab teistele edasi anda loetud teksti sisu; 3) oskab vastata tekstiga seotud küsimustele; 4) oskab lihtsamate sõnadega arutleda tekstiga seotud teemade üle.	
GRAMMATIKA	Anda talle tööriistad kasutada inglise keelt korrektselt ja sihipäraselt.	Õpilane: 1) oskab moodustada kaudse kõne lauseid; 2) oskab kasutada kirjavahemärke liitlausetes; 3) tunneb vähemalt 10 vähemlevinud ebareeglipärasest tegusõna ning oskab neid lauses kasutada; 4) tunneb sõnaliike käsitletud teemade piires; 5) oskab tuletada nimi- ja omadussõnu õpitud ees- ja järelliidetega; 6) oskab lausetes kasutada Past Perfect ja Present Perfect Continuous ajavorme; 7) oskab kasutada artikleid levinumatel juhtudel.	Lauseõpetus: kaudne kõne (<i>sequence of tenses</i> , küsimused, korraldused, palved); kirjavahemärgid (ka jutumärgid), diskursus (<i>however, though</i>). Sõnaliigid: harvemini esinevad ebareeglipärased <u>teigusõnad</u> , <u>modaalteigusõnad</u> (<i>have to, ought to, should</i>); <i>to</i> -infinitiiv ja <i>-ing</i> -vorm; <u>liitnimisõnad</u> ; <u>omadussõnad</u> nimisõna funktsioonis (<i>the rich</i>); <i>enough/too</i> + omadussõna, eritüvelised võrdlusastmed (<i>good – better</i>), omadussõnade kasutamine rahvusest ja kodakondsusest kõneldes, omadussõna võrdlemine (<i>as ... as, more ... than</i>), <i>so/such</i> + omadussõna; umbmäärased <u>asesõnad</u> (<i>either, neither</i>); enamlevinud <u>eessõnaväljendid</u> (<i>take part in, look forward to</i>); eessõnad viisimääruses (<i>with, without</i>); <u>arvud</u> – aritmeetilised põhitehted; ebareeglipärased <u>määrsõnad</u> ; Sõnatuletus: liitsõnad; enamkasutatavad ees- (<i>re-</i>) ja järelliited (<i>-ness, -ion, -ous</i>) nimi-, omadus- ja tegusõnade moodustamiseks; Ajavormid: Past Perfect, Present Perfect Continuous; umbisikuline tegumood (Present

			Simple, Past Simple passive); tuleviku väljendamis viise. Artiklid: artiklite kasutamine isikunimedega ja geograafiliste nimedega; väljendid artiklitega ja ilma.
--	--	--	---

2.3.5. Inglise keele õpitulemused ja õppesisu 9. Klassis

9.klassis õpitakse inglise keelt 3 tundi nädalas. Õpe toimub inglise keele ainetundides ning osaliselt teiste valdkondade ainetundides ja projektõppe tundides, kasutades LAK-õppe meetodit.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
SUULINE VÄLJENDUSOSKUS	Miks? Et arendada õpilaste eneseväljendust sõnalises suhtluses inglise keeles; anda julgust rääkida enda emotsioonidest ja väljendada enda tundeid; anda julgust suhelda võõrastega inglise keelses kontekstis.	Õpilane: 1) vahendab võrdlemisi ladusalt, kuid üldsõnaliselt raamatu või filmi sisu ning esitab kirjeldusi õpitud teemade piires, väljendades mõtteid lihtsate lausete järjendina; 2) esitab võrdlemisi hästi jälgitavaid põhjendusi arvamuste, kavatsuste ja toimingute kohta; 3) oskab väljendada mõtteid või teha kokkuvõtte vaadatud filmidest, loetud raamatutest või kuulatud muusikast;	Mina ja teised. Viisakusreeglid, koostöö ja teistega arvestamine. <u>Läbivad teemad:</u> Keskkond ja jätkusuutlik areng (koostegemise reeglite järgimine – sotsiaalne ja vaimne turvaline keskkond ja igaühe vastutus selles). Väärtused ja kultuur (sallivus, teistega arvestamine). Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus (aktiivne ja vastutustundlik kogukonna- ja ühiskonna liikmeks olemine). Kultuuriline identiteet (viisakusreeglid erinevates kultuurides). Kodu ja lähiümbrus. Kodukoha kultuuriga seotud vaatamisväärsused ja nende

KIRJALIK VÄLJENDUSOSKUS	Miks? Arendada õpilaste kirjalikku eneseväljendust inglise keeles; arendada õpilaste võimet väljendada ennast inglise keeles loogiliselt ja arusaadavalt; õppida kasutama sõnaraamatut.	4) kirjeldab mingi toimingu käiku ning annab üksikasjalikke juhtnööre; 5) viib läbi ettevalmistatud intervjuu, vajadusel intervjuu käigus täpsustavaid küsimusi küsides ja saadud infot kontrollides; 6) teeb ettevalmistatud materjali põhjal ettekande. Õpilane: 1) kirjutab õpitud teemal lihtsamaid seotuid tekste, ühendades lühemaid lauseid lihtsa järjendina; 2) oskab kirjutada sõnumit, mille eesmärk on oma seisukohti selgitada; 3) oskab kirjutada lühikest referaati/ülevaadet teemast; 4) oskab teha hilisemaks kasutamiseks piisavalt täpseid märkmeid, kui teema on tuttav ning tekst on lihtsas sõnastuses ja selge hääldeusega.	tutvustamine. <u>Läbivad teemad:</u> Kultuuriline identiteet (oma kodukoha tundmine). Kodukoht Eesti. Eesti vaatamisväärsused. <u>Läbivad teemad:</u> Teabekeskond (meediaallikate kasutamine info leidmiseks Eesti vaatamisväärsuste kohta). Kultuuriline identiteet (oma kodukoha vaatamisväärsuste tundmine). Keskond ja jätkusuutlik areng (kultuuriväärtustesse austusega suhtumine). Riigid ja nende kultuur. Suurbritannia lühiiseloostus, rahvad, kultuur, majandus ja tehnoloogia, poliitiline süsteem, ajalugu. Euroopa riigid ja räägitavad keeled. <u>Läbivad teemad:</u> Teabekeskond (meediaallikate kasutamine info leidmisel). Kultuuriline identiteet (kombed, teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Väärtused ja kõlblus (sallivus). Keskond ja jätkusuutlik areng (keskkonnahoid ja ühiskonna jätkusuutlikkus). Tehnoloogia ja innovatsioon (saavutused tehnoloogiavallas).
------------------------------------	--	--	---

			Igapäevaelu. Õppimine ja töö. Õpioskused ja harjumused, edasiõppimine ja kutsevalik; töökohad. <u>Läbivad teemad:</u> Elukestev õpe ja karjääri planeerimine (töö ja õppimise tähtsuse mõistmine, töö ja elukutse seoste mõistmine; enda individuaalse õppimise strateegia määratlemine; ametid ja nendeks vajalikud oskused). Teabekeskond (info edasiõppimise võimaluste ja ametite kohta). Vaba aeg. Kultuuriline mitmekesisus; kirjandus ja kunst, sport, erinevad meediavahendid ja reklaam. <u>Läbivad teemad:</u> Teabekeskond (meediaallikate kasutamine info leidmisel, massimeedia olemuse mõistmine). Kultuuriline identiteet (enda ja teiste maade kultuuri tundmine ja väärtustamine). Teabekeskond (vajaliku info leidmine ja selles orienteerumine).
KUULAMINE	Võimestada õpilast kasutama erinevaid meediakanaleid (raadio, <i>podcast</i> 'id) inglise keeles, et hoida end kursis maailmas toimuvaga.	Õpilane: 1) mõistab enamiku salvestatud või meedias leviva materjali sisu, kui kõne on selge ja keelekasutus on üldlevinud; 2) mõistab suurt osa telesaatest (nt intervjuu, uudisreportaaž) kui räägitakse suhteliselt aeglaselt ja selgelt;	

		3) oskab teha hilisemaks kasutamiseks piisavalt täpseid märkmeid, kui teema on tuttav ning tekst on lihtsas sõnastuses ja selge hääldusega.	
LUGEMINE JA TEKSTI MÕISTMINE	Võimestada õpilast kasutama erinevaid meediakanaleid (ajalehed, ajakirjad, veebilehed) inglise keeles, et hoida end kursis maailmas toimuvaga.	Õpilane: 1) mõistab igapäevaste toodete-teenustega seotud juhendeid ja juhiseid; 2) suudab teksti põhjal referaadi/kokkuvõtte koostamisel hõlmata pikemaid tekste, et leida otsitav teave ja koguda infot teksti eri osades või mitmest tekstist.	
KIRJANDUS	Motiveerida õpilast lugema ilukirjandust; arendada tema analüüsi- ja aruteluoskust.	Õpilane: 1) saab aru ilukirjanduslikust tekstis; 2) oskab teistele edasi anda loetud teksti sisu; 3) oskab vastata tekstiga seotud küsimustele; 4) oskab arutleda tekstiga seotud teemade üle.	
GRAMMATIKA	Anda õpilasele tööriistad kasutada inglise keelt korrektselt ja sihipäraselt.	Õpilane: 1) oskab moodustada keerulisemaid kaudse kõne lauseid;	Lauseõpetus: Tingimuslaused (tüüp I-III), kaudne kõne (<i>sequence of tenses</i> , küsimused, korraldused, palved), kirjavahemärgid (jutumärgid), diskursus (<i>however, though</i>);

		2) oskab kasutada kirjavahemärke liitlausetes; 3) tunneb vähemalt 20 vähemlevinud ebareeglipärast tegusõna ning oskab neid lauses kasutada; 4) tunneb sõnaliike käsitletud teemade piires; 5) oskab tuletada nimi- ja omadussõnu õpitud ees- ja järelliidetega; 6) oskab lauses kasutada Past Perfect ja Present Perfect Continuous ajavorme; 7) oskab kasutada artikleid käsitletud teemade piires.	Sõnaliigid: modaalverbid (<i>have to, ought to, should, would</i>), harvemini esinevad ebareeglipärased tegusõnad, <i>to</i>-infinitiiv ja <i>-ing</i>-vorm; ainsus- ja mitmusnimisõnad; liitnimisõnad; <u>Omadussõna</u> nimisõna funktsioonis (the poor); omadussõnade võrdlemine (as...as, more... than); so/such+omadussõna; Umbmäärased <u>asesõnad</u> (either, neither); Enamkasutatavad <u>eessõnalised</u> väljendid (take part in, look forward to); eessõnad viisimäärustes (with,without); <u>arvud</u>: protsent; kümnendmurrud; Arvsõna "0" erinev lugemine; <u>määrsõnade</u> liigid ja võrdlemine; määrsõna koht lauses; Sõnatuletus: Liitsõnad; enamkasutatavad ees- ja järelliited nimi-, omadus-, tegusõnade moodustamiseks Ajavormid: isikuline tegumood (Past Perfect, Present Perfect Continuous); umbisikuline tegumood (Present Simple/ Past Simple); Artiklid: väljendid artiklitega ja ilma.
--	--	--	--

LISA 12. Matemaatika ainekava III kooliastmes

Ainevaldkond “Matemaatika”

1. Üldalused

1.1. Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Ainevaldkonda kuulub õppeainena matemaatika, mida õpitakse alates 1. klassist.

III kooliastmes on matemaatikatunni nimeks tunniplaanis “Ajutreening”.

III kooliaste – 14 nädalatundi (lisatunniressursist 1 tund)

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Matemaatika õpetamise eesmärgiks on kujundada õpilastes:

1. arengu-uskumust (*growth mindset*),
2. probleemilahendusoskust (*problem solving*).

Matemaatikat õpetatakse III kooliastmes lähtudes **kahe-suunalise keelekümbluse põhimõtetest** ja LAK-õppe meetodidest nii eesti kui ka vene keeles, **II kooliastmes osaliselt ka inglise keeles**.

Põhikooli lõpetaja tunneb end kindlalt matemaatilisi ülesandeid lahendades, rakendab oskuslikult erinevaid probleemilahenduse etappe ning kasutab õppes IKT vahendeid. Selleks tuleb matemaatika õpetamisel suunata õpilasi:

1. iseseisvalt ülesandeid lahendama;
2. töötama grupis;

3. märkama oma vigu ja neid parandama;
4. nägema erinevaid lahenduskäike;
5. mõtlema lahenduskäigu ülesehitusele;
6. oma arengut analüüsima;
7. visualiseerima ülesandeid;
8. otsima ülesandeid reaalsest olukordadest;
9. kasutama IKT vahendeid õppe otstarbel.

Iseseisvalt harjutamine

Õpilasele võimaldatakse õppetunnis iseseisvalt harjutamise aega. Sel ajal peab olema õpilasel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet. Õppijatele pakutakse nõ madala lävega ning kõrge laega ülesandeid, mis hoiab õppijaid ühe ülesande juures pidevalt töös, olenemata nende tasemest ja kiirusest.

Grupis töötamine

Väikses grupis töötamisega antakse lisaks matemaatika õppimisele võimalus õppida ka koostööd, teiste abistamist ja oma mõttekäikude selgitamist. Grupitööst parima tulemuse saamiseks peab grupis olema erineva tasemega õppijaid. Selline jaotus tagab igaühele õppimisvõimaluse.

Oma vigade märkamine ja nende parandamine

Õpilastele õpetatakse vigade otsimist läbi oma lahenduste analüüsimise. Vea leidmisel on õpilasel võimalus mõelda, miks ta nii tegi ja kuidas järgmisel korral seda vältida. Vigade leidmist ja nende parandamist tuleb tunnustada ja hindamisel arvesse võtta.

Erinevate lahenduskäikude nägemine

Õpilasele näidatakse erinevaid lahenduskäike ja analüüsitakse neid kõrvuti. Sel moel tekib õpilasel arusaam sellest, et matemaatikas ei ole ühtainsat õiget lahenduskäiku. Samuti saab õpilane näha seaduspärasusi lahenduskäikudes.

Lahenduskäigu ülesehitus

Õpilast õpetatakse aru saada probleemilahenduse protsessist ja selle erinevatest etappidest. See võimaldab õpilasel ka iseseisvalt keerukamaid ülesandeid lahendada. Ülesannete lahendamisel peab oluliseks saada intuitsioon, lahenduskäigu kirjeldamine ja analüüsimine, mitte ülesande lahendamise kiirus.

Oma arengu analüüsimine

Õpilasele antakse teadmised oma arengu regulaarsest analüüsimisest. Õpilane suudab peale tundi vastata küsimustele oma saavutuste ja harjutamist vajavate oskuste kohta. Õpilane näeb igapäevaselt oma arengut ja saab aru, et tema võimed on suuremad, kui ta harjutab palju, on pühendunud ja motiveeritud.

Ülesannete visualiseerimine

Õpilasele näidatakse, kuidas erinevate värvide ja kujundite kasutamine ülesannetes olevate olukordade kirjeldamisel ülesande sisu lihtsustab. Õpilane oskab oma lahenduskäiku visualiseerida ja kirjeldada skeemina või mudelina.

Reaalsete olukordade kirjeldamine

Õpilast õpetatakse nägema arvutamist, kujundeid ja matemaatilisi seoseid enda ümber. Õpilane toob näiteid reaalistest probleemidest ja lahendab neid matemaatika abil. Õpilasele antakse võimalus hinnata lahenduse reaalsust ja loogilisust läbi oletamise ja põhjendamise.

IKT vahendite kasutamine

Õppijale antakse võimalus kasutada õppes erinevaid IKT vahendeid nii info otsimiseks kui ka visualiseerimiseks. Õppijal tekib harjumus kasutada IKT vahendeid nii iseseisvalt kui ka grupis töötades.

1.3. Võtmepädevuste kujundamine ainevaldkonnas

Iseseisev mõtleja – oskab mõelda, on tark ja teaduslik, uurib.

Matemaatikas arendatakse oskusi, mis on aluseks tõenduspõhiste otsuste tegemisel. Õpitakse tundma andmete töötlemise, mõõtmise, võrdlemise, liigitamise, süstematiseerimise meetodeid ja tehnikaid. Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada õpimaterjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, ratsionaalsete võtete otsimise ja tulemuste kriitilise hindamise oskust. Oluline on ka üldistamise ja analoogia kasutamise oskus, samuti oskus kanda õpitud teadmised üle elus ette tulevatesse olukordadesse. Osa matemaatikateadmistest peaks õpilane saama uurimusliku õppetöö kaudu ja interneti võimalusi kasutades.

Isikupärane looja – loob ja väljendab.

Erinevate lahenduste leidmine arendab paindlikku mõtlemist ning ideede genereerimise oskust. Õpilast kui isikupärast loojat kujundavad matemaatikas rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatööd, paaristööd, loovate lahenduste otsimine, oma töö tulemuste loov esitlemine.

Aktiivne õppija – on tegus, initsiatiivikas, uudishimulik, teadmistejanuline, väärtustab tagasisidet.

Lahendades matemaatika ülesandeid, tekib huvi ümbritseva vastu ning arusaamine loodusseadustest. Õpilased õpivad märkama matemaatika seotust igapäevaeluga, aga ka aru saama, et matemaatika alusteadmised aitavad paremini teisi teadusi mõista. Eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu kujunevad õpilased uudishimulikeks ja aktiivseteks õppijateks ning arendavad ettevõtlikkust. Erinevate lahenduste leidmine arendab paindlikku mõtlemist ning ideede genereerimise oskust.

Avatud kaaslane – hoolib ja teeb koostööd.

Paaris- ja grupitöödega arendatakse õpilastes koostöö- ja vastastikuse abistamise oskusi, kasvatatakse sallivust erinevate matemaatiliste võimetega õpilaste suhtes.

Tasakaalus isiksus – teadlikkus ja enesejuhtimine.

Matemaatikas on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilastel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid. Matemaatikas antakse õpilasele teadmised oma arengu regulaarsest analüüsimisest. Õpilane näeb igapäevaselt oma arengut ja saab aru, et tema võimed on suuremad, kui ta harjutab palju, on pühendunud ja motiveeritud ning õpib nii teadlikult oma arengut juhtima. Matemaatika õppimine arendab õpilastes selliseid iseloomuomadusi nagu sihikindlus, püsivus, visadus, täpsus ja tähelepanelikkus.

1.4. Ainevaldkonna õppeainete lõiming teiste ainevaldkondadega

Keeled. Nii keeleõppe kui ka matemaatikas kujundatakse oskust väljendada ennast selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult. Matemaatikas luuakse erinevat visuaalset teksti (tabeleid, graafikuid) ning õpitakse neid tõlgendama ja esitama. Õpilasi suunatakse kasutama kohaseid keelevahendeid ja matemaatika oskussõnavara ning järgima õigekeelsusnõudeid. Tekstülesandeid lahendades arendatakse funktsionaalset lugemisoskust, sealhulgas visuaalselt esitatud infost arusaamist. Juhitakse tähelepanu arvsõnade õigekirjale, teksti, graafiku, tabeli jm teabe korrektsele vormistusele. Selgitatakse võõrkeelse algupäraga matemaatilisi mõisteid ning võõrkeeleoskust arendatakse lisamaterjali otsimisel ja kasutamisel.

Loodusained. Matemaatikas harjutatakse vaatluste ja eksperimentide käigus andmeid koguma, töötleva, visualiseerima ning analüüsima. Õpilane oskab esitada andmeid nii kirjalikult kui joonise või skeemina. Õpilases arendatakse probleemilahendamise etappide märkamist ja nende järgimist.

Sotsiaaalained. Matemaatiliste ülesannete lahendamise kaudu arendatakse oskust infot mõista ja valida: eristada olulist ebaolulisest, leida (tekstist, jooniselt jm) probleemi lahendamiseks vajalikud andmed. Sotsiaalvaldkonnast pärinevaid andmeid kasutatakse probleemiülesannetes. Õpitakse kasutama erinevaid teabekeskondi (hindama õpitu põhjal näiteks meedias avaldatud diagrammide tõele vastavust). Loogiline arutlus ja faktidele

toetuv mõtlemine aitavad inimestel elus õigeid otsuseid teha. Praktilised tööd, rühmatööd ja projektides osalemine kujundavad koostöövalmidust, üksteise toetamist ja üksteisest lugupidamist.

Loovained. Kunst, muusika, tehnoloogia ja geomeetria on tihedalt seotud. Kunstipädevuse kujunemist saab toetada geomeetria rakendusi demonstreeriva materjaliga sellistest kunstivaldkondadest nagu arhitektuur, ruumikujundus, ornamentika, disain jne. Kujundite oluliste tunnuste liigitamine ja sümbolite kasutamine on kunsti lahutamatu osa, nagu ka piltidel olevate esemete-nähtuste tunnuste võrdlemine ja liigitamine. Lõimingu tulemusel oskavad õpilased märgata graafikuid, näha erinevate geomeetrilisi kujundeid oma kodus ja looduses, vajaduse korral leida tuttavate kujundite pindala ja ruumala. Käsitöö ning töö- ja tehnoloogiaõpetuses tehakse tööde kavandamisel ja valmistamisel praktilisi mõõtmisi ja arvutusi, loetakse ja tehakse jooniseid. Muusikas väljendatakse intervalle, taktimõõtu ja noodivältust harilike murdudena. Lisaks väljendub arvandmete tõlgendamise oskus sporditulemuste võrdlemises ja edetabelites esitatava info mõistmises. Tekstülesannete kaudu selgitatakse tervislike eluviiside, liikumise ja sportimise tähtsust inimese tervisele, samuti meditsiinisaavutuste olulisust. Objektiivsete arvandmete alusel saab hinnata oma tervisekäitumist, näiteks suhkru kogust toiduainetes, liikluskäitumist (kiirus, pidurdusteeikond, nähtavus) jm. Füüsiline tegevus ja liikumine aitavad kaasa ühikute ja mõõtmissüsteemidega seotud põhimõistete omandamisele. Ühe matemaatikas käsitletava tegelikkuse mudeli ehk kaardi järgi orienteerumise oskust õpitakse kehalise kasvatus tundides.

1.5. Kesksete teemade rakendamine ainevaldkonnas

Inimeseks olemine

Matemaatika tundides saab õpilane teadlikuks oma võimetest ja nende arendamise oskustest läbi iseseisvalt ja grupis töötamise. Õpilasi suunatakse enda tegevust kirjeldama ja analüüsima. Grupis töötades arendatakse õpilastes koostöövalmidust ja oskust ning sallivust teiste inimeste tegevuste ja arvamuste suhtes. Õpetaja eeskujul kujundavad õpilased tolerantset suhtumist erinevate võimetega kaaslastesse. Tundides lahendatakse reaalse sisuga probleemülesandeid toitumise ja liikluse teemadel.

Aeg ja ruum

Matemaatika annab õpilastele võimaluse kujutada end ümbritsevat plaanil ja planeerida erinevaid teekondi. Arvude tundmise abil saab õpilane koostada ajajooni ja end sellele paigutada. Õppija saab teadlikuks enda ümber olevatest kujunditest ja loogilistest seostest.

Loodus ja tehnoloogia

Õuesõppe tundide raames saavad õpilased koguda vaatlusandmeid looduses oleva kohta ning matemaatika tundides koostada nende andmete põhjal erinevaid diagramme ja joonised. Vaatlustulemuste analüüsimisel õpivad õpilased võtma isiklikku vastutust jätkusuutliku tuleviku eest. Õpilastes kujundatakse objektiivsele informatsioonile rajatud kriitilist mõtlemist ning probleemide lahendamise oskust. Õpilane kasutab oma töö tõhustamiseks erinevaid IKT vahendeid.

Kogukond, ühiskond ja globaalne areng

Matemaatika tundides tutvustatakse õpilastele erinevaid reaalteadmisi vajavaid ameteid. Õpilastele antakse oskus oma võimete analüüsimiseks ja hindamiseks. Õpilasi suunatakse arendama oma õpi-, suhtlemis-, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi. Õppe käigus näidatakse matemaatika vajalikkust kogu maailma arengule. Tutvutakse erinevate vanaaegsemate ning moodsamate leiutistega. Arvutamise ja mõõtmise abil kirjeldatakse erinevaid ühiskonnas toimuvaid protsesse - rahvuste osakaalud, levinumate usundite jaotused, ühiskonna läbilõige jne.

1.6. Hindamise alused

Hindamine toimub vastavalt Avatud Koolis kehtivale hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest ning eristaval hindamisel kasutatakse protsenthindamist. Kujundav hindamine annab infot ülesannete üldise lahendamisoskuse ja matemaatilise mõtlemise ning õpilase suhtumise kohta matemaatikasse.

- Õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest.
- Koostöös kaaslaste ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ja konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja arenguruumi kohta.

- Praktiliste tööde ja ülesannete puhul antakse tagasisidet töö protsessi ja tulemuse kohta.
- Olulisel kohal on õpilase enesehinnang tehtud tööle, oma panusele, tugevustele ja arenguruumile.

Õpitulemuste hindamise moodused on mitmekesised, sobivad oodatavate õpitulemuste saavutatuse väljaselgitamiseks ja toetavad edasise õppe kavandamist. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid – neist teavitamise kord on sätestatud Avatud Kooli õppekava üldosas.

1.7. Füüsiline õppekeskkond

Kool korraldab õppe klassis, kus on tahvlile joonestamise vahendid. Kool võimaldab kasutada klassiruumis:

1. tasandiliste ja ruumiliste kujundite komplekti;
2. internetiühendusega sülearvutite või tahvelarvutite komplekti;
3. esitlustehnikat visualiseerimiseks.

2. Ainekavad

2.1. Matemaatika

2.1.1. Matemaatika õppeaine kirjeldus

Vastavalt ainevaldkonna kirjeldusele.

2.1.2. Matemaatika õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

III kooliastme lõpuks õpilane:

1. koostab ja rakendab eri eluvaldkondade ülesandeid lahendades sobivaid matemaatilisi mudeleid;
2. püstitab hüpoteese ja kontrollib neid, üldistab ning arutleb loogiliselt, põhjendab väiteid;

3. kasutab matemaatiliste seoste uurimisel arvutiprogramme ja muid abivahendeid;
4. näeb seoseid erinevate matemaatiliste mõistete vahel ning loob neist süsteemi;
5. hindab oma matemaatilisi teadmisi ja oskusi ning arvestab neid edasist tegevust kavandades.

2.1.3 Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Õppeainet õpitakse 5 tundi nädalas, kokku 175 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Ennastjuhtiv õppija	Igaüks on võimeline matemaatikat õppima. Teadlik eneseanalüüs aitab tõhusalt õppida.	Õpilane: 1) mõtestab, miks matemaatika õppimine oluline on; 2) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel ja tahab oma matemaatilist mõtlemist arendada.	Projekt “Tere, teadus!”
Arvutamine	Astendamine on korduv korrumine. Arve liita, lahutada, korrumine, jagada ja astendada saab nii peast, kirjalikult kui taskuarvutil. Protsendi abil saab kirjeldada osa ja terviku vahelist seost.	Õpilane: 1) selgitab naturaalarvulise astendajaga astendamise tähendust; 2) põhjendab ja kasutab astendamisreegleid; 3) liidab, lahutab, korrumine, jagab ja astendab naturaalarvulise astendajaga ratsionaalarve peast, kirjalikult ja taskuarvutiga ning rakendab tehete järjekorda; 4) ümardab ratsionaalarve etteantud järguni;	Arvutamine ratsionaalarvudega. Arvu 10 astmed (ka negatiivne täisarvuline astendaja). Arvu standardkuju. Naturaalarvulise astendajaga aste. Arvu ruutjuur. Arvutamine ratsionaalarvudega. Arvu 10 astmed (ka negatiivne täisarvuline astendaja). Arvu standardkuju. Naturaalarvulise astendajaga aste. Arvu ruutjuur. Protsendi mõiste ja osa leidmine tervikust (kordavalt). Promilli mõiste. Terviku leidmine protsendi järgi. Jagatise väljendamine protsentides. Protsendipunkt. Kasvamise ja kahanemise väljendamine protsentides.

	Protsentarvutuse abil saame lahendada mitmeid reaalse elu probleeme.	5) kirjutab suuri ja väikseid arve standardkujul; 6) selgitab protsendi ja promilli mõiste tähendust; 7) teisendab protsendi kümnendmurruks ja harilikuks murruks ning vastupidi; 8) lahendab protsentarvutuse tüüpülesandeid (osa leidmine, terviku leidmine, osamäära leidmine, suuruse muutumine); 9) kasutab protsentarvutusel erinevaid lahendusmeetodeid (ühikumeetod, võrre, skeem, algoritm); 10) kasutab protsentarvutust otsuse tegemiseks ja põhjendamiseks (nt laen, hoius, intress, maksud); 11) selgitab protsentarvutuse elulisi kasutusvõimalusi ning absoluut- ja/või suhtarvude sobivust informatsiooni.	Protsentides muutuse eristamine muutusest protsendipunktides. Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate oskuste harjutamiseks.
Andmed	Andmeid saab analüüsida mitmel erineval moel. Tõenäosuse abil saame kirjeldada juhusliku sündmuse toimumist.	Õpilane: 1) moodustab reaalistest andmetest sageduste ja suhteliste sageduste tabeli; 2) iseloomustab andmestikku aritmeetilise keskmise, mediaani, moodi, miinimumi, maksimumi, keskmise hälbe ja ulatuse järgi; 3) väljendab protsentides esitatud informatsiooni visuaalselt	Statistiline kogum ja selle karakteristikud (sagedus, suhteline sagedus, aritmeetiline keskmine). Tõenäosuse mõiste. Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate oskuste harjutamiseks.

		(graafikud, diagrammid) ja vastupidi; 4) kasutab tabelarvutusprogrammi andmete esitamiseks, töötlemiseks ja tulemuste tõlgendamiseks; 5) illustreerib IKT vahendite abil andmeid tulp-, sektor-, joon-, punkt-, karpdiagrammi ja histogrammiga; 6) loeb, mõistab ja selgitab andmeid tabelist, tulp-, sektor-, joon-, punkt-, karpdiagrammilt ja histogrammilt; 7) teab andmete liike ja andmete kogumise erinevaid meetodeid (möötmise, küsimustik); 8) selgitab oma arvutamise- ja andmealaste teadmiste elulisi rakendusvõimalusi; 9) selgitab tõenäosuse tähendust, arvutab elulistel juhtudel sündmuse tõenäosuse (sh mündivise, täringu veeretamine, kaardimäng, loosimine).	
Algebra	Üksliikmeid saab teatud reeglite järgi liita, lahutada, korrutada, jagada ja astendada. Võrrandite abil saab kirjeldada mitmeid reaalse elu probleeme.	Õpilane: 1) korrastab üksliikmeid, liidab, lahutab ning korrutab üksliikmeid ning jagab üksliikmeid; 2) nimetab võrrandi põhiomadusi; 3) lahendab lineaar- ja võrdekujulisi võrrandeid (sh graafiliselt ning arvutiprogrammide abil); 4) koostab ja lahendab tekstülesandeid, mis lahenduvad	Üksliige ja hulkliige. Tehted üksliikmete ja hulkliikmetega. Ruutude vahe, summa ruudu ja vahe ruudu valemid. Võrrandi põhiomadused. Lineaarvõrrand. Lineaarvõrrandisüsteem. Täielik ja mittetäielik ruutvõrrand. Võrdekujuline võrrand. Võrdeline jaotamine. Arvutiprogrammide kasutamine võrrandite ja lineaarvõrrandisüsteemide lahendamisel.

	Funktsioon on seos muutujate vahel. Funktsioone saab esitada valemina, tabelina ja graafikuna.	võrrandi abil (sh võrdelise jaotamise ülesandeid); 5) leiab elulise (nt finantsvaldkonna) probleemi väljendamiseks sobiva matemaatilise mudeli, koostab võrrandi; 6) selgitab eluliste näidete põhjal võrdelise ja pöördvõrdelise sõltuvuse tähendust; 7) määrab võrdelise ja pöördvõrdelise seose (nt liikumisel teepikkus, ajavahemik, kiirus); 8) joonestab valemi järgi funktsiooni graafiku (nii käsitsi kui ka arvutiprogrammiga) ning loeb graafikult funktsiooni ja argumendi väärtusi; 9) selgitab arvutiga tehtud dünaamilisi jooniseid kasutades funktsiooni graafiku asendi ja kuju sõltuvust funktsiooni avaldises olevatest kordajatest.	Algebraline murd. Tehted algebraliste murdudega. Tekstülesannete lahendamine võrrandite ja võrrandisüsteemide abil. Muutuv suurus, funktsioon. Võrdeline ja pöördvõrdeline sõltuvus. Praktiline töö: võrdelise ja pöördvõrdelise seose määramine (nt liikumisel teepikkus, ajavahemik, kiirus). Lineaarfunktsioon. Ruutfunktsioon.
Geomeetria	Tasandilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil. Ruumilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil.	Õpilane: 1) joonestab ja konstrueerib (käsitsi ja arvutiga) tasandilisi kujundeid (kolmnurk, rööpkülik) etteantud elementide järgi; 2) arvutab tasandiliste kujundite (kolmnurk, rööpkülik) joonelemendid, übermõõdu, pindala; 3) visandab püstprisma ja püströöptahuka;	Definitsioon, teoreem, eeldus, väide, tõestus. Hulknurkad (kolmnurk, rööpkülik, trapets, korrapärane hulknurk), nende übermõõd ja pindala. Ring ja ringjoon. Kesknurk. Piirdenurk, Thalese teoreem. Ringjoone puutuja. Kolmnurga ning korrapärase hulknurga sise- ja überringjoon. Sirgete paralleelsuse tunnused. Kolmnurga ja trapetsi kesklõik. Kolmnurga mediaan ja raskuskese. Kolmnurkade sarnasuse tunnused. Hulknurkade sarnasus.

		4) arvutab püstprisma ja püströöptahuka joonelemendid, pindala ja ruumala; 5) lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid.	Maa-alade plaanistamine. Pythagorase teoreem. Teravnurga trigonomeetrilised funktsioonid. Ruumilised kujundid (püströöptahukas, püstprisma, püramiid, silinder, koonus, kera), nende pindala ja ruumala.
--	--	--	--

2.1.4 Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 4 tundi nädalas, kokku 140 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Ennastjuhtiv õppija	Igaüks on võimeline matemaatikat õppima. Teadlik eneseanalüüs aitab tõhusalt õppida.	Õpilane: 1) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel ning tahab oma matemaatilist mõtlemist arendada.	Projekt “Koomiksiraamatu algebra”
Algebra	Hulkliikmeid saab teatud reeglite järgi liita, lahutada, korrutada, jagada ja astendada. Võrrandisüsteemide abil saab kirjeldada mitmeid reaalse elu probleeme.	Õpilane: 1) korrastab hulkliikmeid, liidab, lahutab ning korrutab hulkliikmeid ning jagab hulkliiget üksliikmega; 2) tegurdab hulkliikmeid (kasutab ja põhjendab ruutude vahe, summa ruudu ja vahe ruudu abivalemeid); 3) lihtsustab kuni kolmetehtelisi täisavaldisi; 4) lahendab lineaarvõrrandisüsteeme (sh graafiliselt ning arvutiprogrammide abil);	Üksliige ja hulkliige. Tehted üksliikmete ja hulkliikmetega. Ruutude vahe, summa ruudu ja vahe ruudu valemid. Võrrandi põhiomadused. Lineaarvõrrand. Lineaarvõrrandisüsteem. Täielik ja mittetäielik ruutvõrrand. Võrdekujuline võrrand. Võrdeline jaotamine. Arvutiprogrammide kasutamine võrrandite ja lineaarvõrrandisüsteemide lahendamisel. Algebraline murd. Tehted algebraliste murdudega.

		5) koostab ja lahendab tekstülesandeid, mis lahenduvad võrrandisüsteemi abil.	Tekstülesannete lahendamine võrrandite ja võrrandisüsteemide abil. Muutuv suurus, funktsioon. Võrdeline ja pöördvõrdeline sõltuvus. Praktiline töö: võrdelise ja pöördvõrdelise seose määramine (nt liikumisel teepikkus, ajavahemik, kiirus). Lineaarfunktsioon. Ruutfunktsioon.
Geomeetria	Tasandilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil. Sarnaste hulknurkade ümbermõõdud ja pindalad on omavahel seotud. Valemite tõesust saab kontrollida tõestamise abil.	Õpilane: 1) joonestab ja konstrueerib (käsitsi ja arvutiga) trapetsi etteantud elementide järgi; 2) arvutab tasandiliste kujundite trapetsi joonelemendid, ümbermõõdu, pindala; 3) teab kolmnurga ja trapetsi kesklõigu mõistet ning nende omadusi; 4) teab kolmnurga mediaani; 5) teab kolmnurga ümber- ja siseringjoont; 6) teab kesk- ja piirdenurga mõisteid ning nende vahelist seost; 7) teab põik- ja lähisnurkade mõisteid ja nende nurkade seoseid paralleelsete sirgete korral; 8) lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid (sh Thalese teoreemi abil); 9) kasutab probleemülesannete lahendamiseks hulknurkade sarnasust (nt maa-alade plaanistamine);	Definitsioon, teoreem, eeldus, väide, tõestus. Hulknurgad (kolmnurk, rööpkülik, trapets, korrapärane hulknurk), nende ümbermõõt ja pindala. Ring ja ringjoon. Kesknurk. Piirdenurk, Thalese teoreem. Ringjoone puutuja. Kolmnurga ning korrapärase hulknurga sise- ja ümberringjoon. Sirgete paralleelsuse tunnused. Kolmnurga ja trapetsi kesklõik. Kolmnurga 446edian ja raskuskese. Kolmnurkade sarnasuse tunnused. Hulknurkade sarnasus. Maa-alade plaanistamine. Pythagorase teoreem. Teravnurga trigonomeetrilised funktsioonid. Ruumilised kujundid (püströöptahukas, püstprisma, püramiid, silinder, koonus, kera), nende pindala ja ruumala. Projekt: "Masinad päästavad maailma" Projekt "Koomiksiraamatu algebra"

		10) kirjeldab kujundite omadusi ning klassifitseerib kujundeid ühiste omaduste põhjal; 11) põhjendab ja kasutab sirgete paralleelsuse tunnuseid; 12) eristab hüpoteesi, eeldust, väidet ja tõestust, selgitab mõne teoreemi tõestuskäiku, vajadusel tuletab lihtsamaid valemeid; 13) kasutab IKT vahendeid geomeetriliste seaduspärasuste avastamiseks või kontrollimiseks; 14) selgitab oma algebra- ja geomeetriaadmiste elulisi rakendusvõimalusi.	
--	--	---	--

2.1.5 Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 9. Klassis

Õppeainet õpitakse 5 tundi nädalas, kokku 175 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Ennastjuhtiv õppija	Igaüks on võimeline matemaatikat õppima. Teadlik eneseanalüüs aitab tõhusalt õppida.	Õpilane: 1) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel ning tahab oma matemaatilist mõtlemist arendada; 2) mõistab oma matemaatikateadmiste väärtust edasist tegevust kavandades.	Projekt “Miks ja kuidas uurida õppimist?”

Arvutamine	Juurimine on astendamise pöördtehe.	Õpilane: 1) selgitab arvu ruutjuure tähendust; 2) leiab peast või taskuarvutil ruutjuure.	Arvutamine ratsionaalarvudega. Arvu 10 astmed (ka negatiivne täisarvuline astendaja). Arvu standardkuju. Naturaalarvulise astendajaga aste. Arvu ruutjuur. Arvutamine ratsionaalarvudega. Arvu 10 astmed (ka negatiivne täisarvuline astendaja). Arvu standardkuju. Naturaalarvulise astendajaga aste. Arvu ruutjuur. Protsendi mõiste ja osa leidmine tervikust (kordavalt). Promilli mõiste. Terviku leidmine protsendi järgi. Jagatise väljendamine protsentides. Protsendipunkt. Kasvamise ja kahanemise väljendamine protsentides. Protsentides muutuse eristamine muutusest protsendipunktides. Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate oskuste harjutamiseks.
Algebra	Algebralisi murde saab liita, lahutada, korrutada, jagada ja astendada samade reeglite järgi nagu harilikke murde. Ruutvõrrandite abil saab kirjeldada mitmeid reaalse elu probleeme. Funktsiooni graafik kujutab funktsiooni liikmete omavahelist sõltuvust.	Õpilane: 1) üldistab harilike murdude arvutusreeglid algebralistele murdudele; 2) taandab ja laiendab algebralist murdu ning liidab, lahutab, korrutab ja jagab kaht lihtsamat algebralist murdu; 3) lahendab mittetäielikke ruutvõrrandeid ning etteantud valemi abil täielikke ruutvõrrandeid; 4) selgitab nullkohtade ja haripunkti tähendust ja omavahelist seost, leiab need valemist ning jooniselt; 5) joonestab valemi järgi funktsiooni graafiku (nii käsitsi kui ka arvutiprogrammiga) ning loeb	Üksliige ja hulkliige. Tehted üksliikmete ja hulkliikmetega. Ruutude vahe, summa ruudu ja vahe ruudu valemid. Võrrandi põhiomadused. Lineaarvõrrand. Lineaarvõrrandisüsteem. Täielik ja mittetäielik ruutvõrrand. Võrdekujuline võrrand. Võrdeline jaotamine. Arvutiprogrammide kasutamine võrrandite ja lineaarvõrrandisüsteemide lahendamisel. Algebraline murd. Tehted algebraliste murdudega. Tekstülesannete lahendamine võrrandite ja võrrandisüsteemide abil. Muutuv suurus, funktsioon. Võrdeline ja pöördvõrdeline sõltuvus. Praktiline töö:

		graafikult funktsiooni ja argumendi väärtusi; 6) selgitab arvutiga tehtud dünaamilisi jooniseid kasutades funktsiooni graafiku asendi ja kuju sõltuvust funktsiooni avaldises olevatest kordajatest (ruutfunktsiooni korral ainult ruutliikme kordajast ja vabaliikmest).	võrdelise ja pöördvõrdelise seose määramine (nt liikumisel teepikkus, ajavahemik, kiirus). Lineaarfunktsioon. Ruutfunktsioon
Geomeetria	Ruumilisi kujundeid saab mõõta, liigitada ja kirjeldada nende omaduste abil. Ruumilise mõtlemise arendamine, ruumilise maailma tajumine.	Õpilane: 1) visandab ruumilisi kujundeid (püramiid, silinder, koonus); 2) arvutab ruumiliste kujundite (püramiid, silinder, koonus) joonelemendid, pindala ja ruumala; 3) lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid; 4) kasutab Pythagorase teoreemi eluliste ülesannete lahendamiseks; 5) kasutab IKT vahendeid geomeetriliste seaduspärasuste avastamiseks või kontrollimiseks; 6) selgitab oma algebra- ja geomeetriaeadmiste elulisi rakendusvõimalusi.	Definitsioon, teoreem, eeldus, väide, tõestus. Hulknurgad (kolmnurk, rõõpkülik, trapets, korrapärane hulknurk), nende ümbermõõt ja pindala. Ring ja ringjoon. Kesknurk. Piirdenurk, Thalese teoreem. Ringjoone puutuja. Kolmnurga ning korrapärase hulknurga sise- ja ümberringjoon. Sirgete paralleelsuse tunnused. Kolmnurga ja trapetsi keskloik. Kolmnurga mediaan ja raskuskese. Kolmnurkade sarnasuse tunnused. Hulknurkade sarnasus. Maa-alade plaanistamine. Pythagorase teoreem. Teravnurga trigonomeetrilised funktsioonid. Ruumilised kujundid (püströöptahukas, püstprisma, püramiid, silinder, koonus, kera), nende pindala ja ruumala.

LISA 13. Loodusainete ainekava III kooliastmes

Ainevaldkond “Loodusained”

1. Üldalused

1.1. Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Ainevaldkonda kuuluvad loodusõpetus, mida õpitakse alates 1. klassist, bioloogia ja geograafia, mida õpitakse alates 7. klassist ning füüsika ja keemia, mida õpitakse alates 8. klassist.

III kooliaste – 20 nädalatundi

Ainevaldkonna III kooliastme õppemaht klassiti:

- 7. klassis 2 loodusõpetuse, 2 geograafia ja 1 bioloogia ainetund nädalas.
- 8. klassis 2 geograafia, 2 keemia, 2 füüsika ja 2 bioloogia ainetundi nädalas.
- 9. klassis 1 geograafia, 2 keemia, 2 füüsika ja 2 bioloogia ainetundi nädalas.

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Loodusainete õpetamise eesmärk on kujundada õpilastes eakohane loodusteaduslik pädevus, st suutlikkus väärtustada looduslikku mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi; oskus vaadelda, mõista ning selgitada loodus-, tehis- ja sotsiaalkeskkonnas eksisteerivaid objekte, nähtusi, protsesse ning nendevahelisi seoseid, märgata ja määratleda elukeskkonnas esinevaid probleeme, neid loovalt lahendada, kasutades loodusteaduslikke meetodeid; väärtustada looduslikku mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi; hinnata looduses viibimist. Seega tähtsal kohal on sisemiselt motiveeritud ja loodusvaldkonnast huvituva õpilase kujundamine, kes märkab ja teadvustab keskkonnaprobleeme ning oskab neid lahendada ja langetada pädevaid otsuseid.

Õppimise keskmeks on loodusteaduslikud uurimisküsimused ja nende lahendamine loodusteaduslikule meetodile tuginevas uurimuslikus õppes, mis hõlmab objektide või protsesside vaatlust, probleemide määramist, taustinfo kogumist ja analüüsimist, uurimisküsimuste ja hüpoteeside sõnastamist, katsete ja vaatluste plaanimist ning tegemist, saadud andmete analüüsi ja järelduste tegemist ning kokkuvõtete suulist ja kirjalikku esitamist. Sellega kaasneb uurimisoskuste omandamine ning õpilaste kõrgemate mõtlemistasandite areng.

1.3. Võtmepädevuste kujundamine ainevaldkonnas

Iseseisev mõtleja – oskab mõelda, on tark ja teaduslik, uurib.

Loodusainetes arendatakse õpilase probleemide lahendamise oskust läbi loodusteaduslike uurimisküsimuste lahendamise ja projektõppe rakendamise. Õpilased omandavad oskused leida loodusteaduslikku informatsiooni, sõnastada probleeme ja uurimisküsimusi, planeerida ja teha katset või vaatlust ning teha kokkuvõtteid. Loodusõpetuse õpetamise üheks eesmärgiks on kasvatada õpilastes armastust teaduse ja tõenduspõhise lähenemise vastu.

Isikupärane looja – loob ja väljendab.

Õpilast kui isikupärast loojat kujundavad loodusvaldkonnas rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatööd uurimuslikus õppes, dilemmaprobleemide lahendamine, loovate lahenduste otsimine, oma töö tulemuste loov esitlemine.

Aktiivne õppija – on tegus, initsiatiivikas, uudishimulik, teadmistejanuline, väärtustab tagasisidet.

Loodusainete õpetamise üheks eesmärgiks on toetada õpilaste süsteemset tegutsemist, julgust teha vigu ja otsida teistmoodi lahendusi. Erinevate õpitegevuste kaudu arendatakse probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamise oskust: õpilased omandavad oskused leida loodusteaduslikku infot, sõnastada probleeme ja uurimisküsimusi, plaanida ja teha katseid või vaatlusi ning koostada kokkuvõtteid. Õpipädevuse arengut toetavad IKT-põhised õpikeskkonnad, mis kiire ja individualiseeritud tagasiside kaudu võimaldavad rakendada erinevaid õpistrateegiaid.

Avatud kaaslane – hoolib ja teeb koostööd.

Loodusainete õppimine toetab õpilaste arengut avatud kaaslasena läbi dilemmaprobleemide lahendamise, kus otsuseid langetades ja lahendusi otsides tuleb lisaks loodusteaduslikele seisukohtadele arvestada ka inimühiskonnaga seotud aspekte. Õpilase kui avatud kaaslane areng kaasneb õppes toimuva inimtegevuse mõju hindamisega looduskeskkonnale, kohalike ja globaalsete keskkonnaprobleemide teadvustamisega ning neile lahenduste leidmisega. Õpilane õpib märkama ümbritseva keskkonna ja looduse vajadusi.

Tasakaalus isiksus – teadlikkus ja enesejuhtimine.

Loodusainetes käsitletakse muuhulgas inimese anatoomia, füsioloogia ja tervislike eluviiside teemasid, mis toetavad õpilase kui tasakaalus isiksuse arengut. Selgitatakse individuaalset energia- ja toitumisvajadust, tervisliku treeningu individualiseeritust, haigestumisega seotud riske, esmaabi võtteid ning tervisliku eluviisi erinevaid aspekte.

1.4. Ainevaldkonna õppeainete lõiming teiste ainevaldkondadega

Keeled. Loodusaineid õppides ja loodusteaduslike tekstidega töötades arendatakse õpilaste teksti mõistmise ja analüüsimise oskust – lugemismaterjalid, tööjuhendid, vaatlusraamatute koostamine, märkmete tegemine. Õpilasi õpetatakse kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt. Keelepädevust ja funktsionaalset lugemisoskust kujundab teabeallikate abil töötamine. Oma töö esitlemine ja põhjendamine annab esinemiskogemusi ja arendab väljendusoskust.

Matemaatika. Matemaatikapädevuste kujunemist toetavad loodusained uurimusliku ja probleemõppe kaudu, arendades loovat ning kriitilist mõtlemist. Uurimuslikus õppes on tähtis koht andmete analüüsil ja tõlgendamisel ning tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoseid uurides rakendatakse matemaatilisi mudeleid.

Sotsiaallained. Loodusainete õppimine aitab mõista inimese ja ühiskonna toimimist, kujundab oskust näha ühiskonna arengu seoseid keskkonnaga, teha teadlikke valikuid, toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena ning isiksusena.

Loovained. Kunstipädevuse kujunemist toetavad uurimistulemuste vormistamine, esitluste tegemine, näitustel käimine, looduse ilu väärtustamine õppekäikudel jms. Õppides mõistma looduse kui süsteemi funktsioneerimise lihtsamaid seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju looduskeskkonnale, areneb õpilaste tehnoloogiline pädevus. Füüsikateadmised loovad teoreetilise aluse, et mõista seoseid looduse, tehnika ja tehnoloogia vahel. Tehnoloogilist pädevust arendatakse, kasutades õppes tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid.

Liikumine. Loodusainete õppimine toetab kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamist. Liikumismängud, erinevate meelte kasutamine mängudes (nt tuule tugevuse tunnetamine). Oma keha tundma õppimine ja välismaailma tunnetamine. Looduse imiteerimine (vesi, loomad, taimed jne) ja neile iseloomulike omaduste leidmine. Praktiliste tegevuste kaudu kinnistub terviseteadlik käitumine, tervisliku toitumise ja sportliku eluviisi väärtustamine.

1.5. Kesksete teemade rakendamine ainevaldkonnas

Loodusained tegelevad meid ümbritseva maailma, iseenda avastamise ja mõistmisega. Seetõttu on hea seda lõimida pea kõikide kesksete teemadega.

Inimeseks olemine

Loodusainete tundides saab õpilane teadlikuks oma võimetest ja nende arendamise oskustest läbi iseseisvalt ja grupis töötamise. Õpilasi suunatakse enda tegevust kirjeldama ja analüüsima. Grupis töötades arendatakse õpilastes koostöövalmidust ja oskust ning sallivust teiste inimeste tegevuste ja arvamuste suhtes. Õpetaja eeskujul kujundavad õpilased tolerantset suhtumist erinevate võimetega kaaslastesse. Loodusainete õppimine aitab õpilastel mõista tervete eluviiside ja tervisliku toitumise tähtsust ning keskkonna ja tervise seoseid. Loodusainete õppimine praktiliste tööde kaudu arendab õpilaste oskust rakendada ohutusnõudeid.

Aeg ja ruum

Loodusained annavad võimaluse läheneda teemadele teekonnad, avastused, inimkonna migratsioon, sidemed inimeste ja tsivilisatsioonide vahel, kohalik ja globaalne vaatenurk, loodusteaduslikust aspektist.

Loodus ja tehnoloogia

Loodusainetel on kandev roll antud keskse teema elluviimisel.

Kogukond, ühiskond ja globaalne areng.

Kodanikuõiguste ja -kohustuste tunnetamine seostub keskkonnaküsimustega. Loodusteadused moodustavad osa kultuurist, kuhu on oma panuse andnud ka Eestiga seotud loodusteadlased. Maailma kultuuriline mitmekesisus lõimub rahvastikuteemadega. Loodusteadustel on kandev roll keskkonnakaitse, maavarade ja ressursside ning säästlikkuse teemade käsitlemisel.

1.6. Hindamise alused

Hindamine toimub vastavalt Avatud Koolis kehtivale hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest ning eristaval hindamisel kasutatakse protsenthindamist. Kujundav hindamine annab infot töö protsessi ja tulemuse kohta loodusainetes, selle eesmärk on toetada õpilase arengut ja õpimotivatsiooni.

- Õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest.
- Koostöös kaaslase ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ja konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja arenguruumi kohta.
- Praktiliste tööde ja ülesannete puhul antakse tagasisidet töö protsessi ja tulemuse kohta.
- Olulisel kohal on õpilase enesehinnang tehtud tööle, oma panusele, tugevustele ja arenguruumile.

Õpitulemuste hindamise moodused on mitmekesised, sobivad oodatavate õpitulemuste saavutatuse väljaselgitamiseks ja toetavad edasise õppe kavandamist. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid – neist teavitamise kord on sätestatud Avatud Kooli õppekava üldosas.

Loodusainetes hinnatakse teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele:

- teadmist ja arusaamist (äratundmine, nimetamine, näidete toomine, iseloomustamine, sõnastamine ja kirjeldamine),
- rakendamise ja analüüsi oskusi (katsete tegemine, omaduste kindlakstegemine, mõõtmine, eristamine, rühmitamine, seostamine, järeltulemuste tegemine, valimine, otsuste tegemine, koostamine, vormistamine ning esitlemine).
- teadmisi ja oskusi suuliste vastuste, kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut.

Kokkuvõtva hindamise korral võrreldakse õpilase õpitulemusi tema õppe aluseks olevas kooli ainekavas toodud oodatavate tulemustega. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega.

Uurimuslike tööde puhul ei hinnata ainult lõpptulemust, vaid ka protsessi. Arvestatakse uurimisküsimuse sõnastamise/esitamise oskust, uurimistööde tegemise korrektsust, mõõtmise täpsust, juhendi ja ohutusnõuete järgimist, kogutud andmete töötlemise (kirjeldamine, võrdlemine jne) ning tulemuste vormistamise õigsust ja korrektsust ning tulemuste üldistamist oma teadmiste taustal.

Käitumisele (nagu huvi tundmine, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine ning käitumine laboratooriumis ja looduses) antakse hinnanguid.

1.7. Füüsiline õppekeskkond

Õppeprotsess toimub klassiruumis, koolimajas ja kooli ümbruses. Võimaldatakse õuesõpet ning korraldatakse õppekäike loodusesse, linnaruumi, muuseumidesse, näitustele jne.

Praktiliste tööde läbiviimisel korraldatakse valdav osa õpet klassis, kus on soe ja külm vesi, valamud, elektripistikud ning spetsiaalse kattega töölauad ning tööde tegemiseks võimaldatakse katsevahendid ja -materjalid. Vajadusel rakendatakse praktiliste tööde tegemisel õpet paaris või väikeses rühmas.

2. Ainekavad

2.1. Loodusõpetus III kooliastmes

2.1.1. Loodusõpetuse õppeaine kirjeldus

Loodusõpetus on integreeritud õppeaine, milles loodust käsitletakse kui tervikut ega lahutata osadeks loodusteaduste valdkondade järgi. Loodusõpetus on tihedalt seotud teiste õpitavate ainetega (eesti keel, vene keel, matemaatika, ajalugu, tehnoloogia, kunst, käsitöö ja kodundus, kehaline kasvatus, geograafia, bioloogia jne). Süsteemse terviku loomine vastab põhikooli õpilaste maailmakäsitusele, võimaldab vältida teadmiste killustatust ja aitab kujundada õpilastel tunnetusoskusi. Õpitakse tundma põhiliselt iseennast ja lähiümbrust. Tunnetuse lähtepunktiks on õpilaste praktilised kogemused ja igapäevaelu nähtused.

Loodusõpetuse õpetamise eesmärgid on saavutatavad vaid õpilaste aktiivse õpitegevuse tulemusena. Õppeprotsess peab suurendama õpilaste iseseisvust ja loovust, samuti kujundama kollektiivse töö oskusi. Teadmiste ja oskuste omandamisel ning loovvõimete kujundamisel on oluline teadusliku uurimistöö rakendamine.

III kooliastmes arendatakse edasi õpilaste loodusteaduslikke uurimisoskusi. Kujuneb oskus teaduslikult ja loovalt mõelda ning probleeme lahendada, sõnastada katsega kontrollitavaid väiksema mahuga teadusküsimusi või -hüpoteese. Kujunevad keskkonnahoiakud. III kooliastmes saavutavad õpilased loodusõpetuse õpitulemused läbi projektõppe ning aineõpetuse kombineerimise..

Loodusõpetuse õpetamise põhimõtted:

1. Loodusõpetust õpetatakse lähtudes **kahesuunalise keelekümluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetodidest**.
2. Uusi loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi kujundades keskendutakse **looduse vahetule kogemisele ja praktilisele tegevusele**.
3. Loodusõpetuse õpetamisel lähtutakse **uurimuslikust õpikäsitusest**, kus kesksel kohal on vaatluste ja katsete tegemine ning põhjus-tagajärg seostest arusaamine.
4. Õppeprotsessi planeerimisel lähtutakse **püstitatud probleemide teaduslikkusest ja nende olulisusest** õpilastele.
5. Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
6. Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
7. Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel.
8. Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
9. Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
10. Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
11. **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
12. **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks loodusainete õpitulemuste saavutamisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.

13. Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja vahendeid.
14. Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane**.

2.1.2. Loodusõpetuse õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

Inimene uurib loodust

7. klassi lõpetaja:

1. mõistab loodusteaduste ja tehnoloogia tähtsust igapäevaelus;
2. eristab teaduslikke teadmisi mitteteaduslikest teadmistest;
3. kirjeldab kehade omadusi nii kvalitatiivselt kui ka kvantitatiivselt;
4. mõõdab või määrab keha pikkust, pindala, ruumala, massi;
5. seostab õpitava loodusõpetuses varem omandatud teadmiste ja oskustega.

Ainete ja kehade mitmekesisus

7. klassi lõpetaja

1. teab, et kõik ained koosnevad osakestest: aatomitest või molekulidest, ning molekulid koosnevad aatomitest;
2. teab vesiniku, hapniku ja süsiniku sümboliteid, samuti nende lihtainete, vee ja süsihappegaasi valemeid;
3. oskab valmistada lahust, toob näiteid lahustuvate ainete ja lahuste kohta ning selgitab lahuste tähtsust looduses;
4. lahutab segu, kasutades kohaseid meetodeid;
5. teab, et puhastel ainetel on kindlad omadused;
6. eristab aineid nende omaduste (värvus, tihedus, sulamis- ja keemistemperatuur või soojusjuhtivus) põhjal;
7. mõistab mudelite tähtsust, valib konkreetse nähtuse selgitamiseks sobiva mudeli;

8. põhjendab aineosakeste vastastikmõjuga tahkiste kuju säilivust ja kõvadust, vedelike voolavust ning gaaside lenduvust.

Loodusnähtused

7. klassi lõpetaja

1. eristab füüsikalisi, keemilisi ja bioloogilisi nähtusi, selgitab nendevahelisi seoseid;
2. mõõdab keha kiirust ja läbitud teepikkust;
3. toob näiteid liikumise kohta elus- ja eluta looduses;
4. toob näiteid igapäevaelust, kuidas energia muundub või muundatakse ühest liigist teise;
5. liigitab erinevaid materjale soojusjuhtivuse põhjal ning seostab materjalide soojusjuhtivust nende kasutusalaadega; seostab vee olekute muutused erinevate sademetega (vihm, lumi, kaste, udu, härmatis);
6. selgitab fotosünteesi, hingamise ja põlemise näitel, et keemilistes reaktsioonides võib eralduda või neelduda energiat;
7. selgitab füüsikaliste tegurite (soojus, valgus, niiskus) mõju elusorganismide kasvule ja arengule.

Elusa ja eluta looduse seosed

7. klassi lõpetaja

1. kirjeldab elusa ja eluta looduse vahelisi seoseid süsinikuringe näitel;
2. põhjendab energiasäästu vajadust;
3. seostab kohastumisi füüsikaliste ja keemiliste keskkonnatingimustega;
4. esitab ideid materjalide taaskasutamiseks;
5. analüüsib enda tegevuse võimalikku keskkonnamõju, ökoloogilist jalajälge.

2.1.3. Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas ehk 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Inimene uurib loodust	Mina tahan uurida maailma ja minu ette on küsimus “Mis mul on vaja teada ja osata, millest alustada oma uuringud?”	Õpilane: 1) mõistab loodusteaduste ja tehnoloogia tähtsust igapäevaelus; 2) eristab teaduslikke teadmisi mitteteaduslikest teadmistest; 3) kirjeldab kehade omadusi nii kvalitatiivselt kui ka kvantitatiivselt; 4) mõõdab või määrab keha pikkust, pindala, ruumala, massi; 5) seostab õpitava loodusõpetuses varem omandatud teadmiste ja oskustega.	Loodusteadused ja tehnoloogia. Teaduslik meetod. Uurimuse etapid. Vaatlus ja katse. Mõõtmine loodusteadustes, mõõteriistad, mõõtühikud, mõõtmistulemuste usaldusväärsus. Andmete graafiline esitamine. Projekt “Tere, teadus!” Projekt “Kas linnas on elu?”
Ainete ja kehade mitmekesisus	Kesksel kohal on teadmised ainete ehitusest, samuti oskus teooriat praktikas rakendada.	Õpilane: 1) teab, et kõik ained koosnevad osakestest: aatomitest või molekulidest, ning molekulid koosnevad aatomitest; 2) teab vesiniku, hapniku ja süsiniku sümboleid, samuti nende lihtainete, vee ja süsihappegaasi valemeid; 3) oskab valmistada lahust, toob näiteid lahustuvate ainete ja lahuste kohta ning selgitab lahuste tähtsust looduses; 4) lahutab segu, kasutades kohaseid meetodeid; 5) teab, et puhastel ainetel on kindlad omadused; 6) eristab aineid nende omaduste (värvus, tihedus, sulamis- ja	Ainete ja kehade koostis: aatom, molekul, rakk. Keemiline element, perioodilisuse tabel. Liht- ja liitained, nende valemid. Keemiliste elementide levik. Aine olekud. Aine tihedus. Puhtad ained ja segud, materjalid ja lahused.

		keemistemperatuur või soojusjuhtivus) põhjal; 7) mõistab mudelite tähtsust, valib konkreetse nähtuse selgitamiseks sobiva mudeli.	
Loodusnähtused	Näeb ja määratleb seoseid füüsikaliste, keemiliste ja bioloogiliste nähtuste vahel. Suudab tõestada oma suhet igapäevaelu näidetega.	Õpilane: 1) eristab füüsikalisi, keemilisi ja bioloogilisi nähtusi, selgitab nende vahelisi seoseid; 2) mõõdab keha kiirust ja läbitud teepikkust; 3) toob näiteid liikumise kohta elus- ja eluta looduses; 4) toob näiteid igapäevaelust, kuidas energia muundub või muundatakse ühest liigist teise; 5) liigitab erinevaid materjale soojusjuhtivuse põhjal ning seostab materjalide soojusjuhtivust nende kasutusalaadega; 6) seostab vee olekute muutused erinevate sademetega (vihm, lumi, kaste, udu, härmatis); 7) selgitab fotosünteesi, hingamise ja põlemise näitel, et keemilistes reaktsioonides võib eralduda või neelduda energiat; 8) selgitab füüsikaliste tegurite (soojus, valgus, niiskus) mõju elusorganismide kasvule ja arengule.	Füüsikalised, keemilised ja bioloogilised nähtused. Liikumine ja kiirus. Energia. Energia liigid. Energia ülekandumine ja muundumine. Soojusjuhtivus, head ning halvad soojusjuhid meie ümber ja meie sees. Keemiline reaktsioon. Organismide kasv ja areng.
Elus- ja eluta looduse seosed	Mõistab, et inimene on nii osa	Õpilane:	

	elusloodusest kui ka tegur, mis muudab keskkonda, milles ta viibib.	1) kirjeldab elusa ja eluta looduse vahelisi seoseid süsinikuringe näitel; 2) põhjendab energiasäästu vajadust; seostab kohastumisi füüsikaliste ja keemiliste keskkonnatingimustega; 3) esitab ideid materjalide taaskasutamiseks; 4) analüüsib enda tegevuse võimalikku keskkonnamõju, ökoloogilist jalajälge.	
--	--	---	--

2.2. Bioloogia III kooliastmes

2.2.1. Bioloogia õppeaine kirjeldus

Bioloogia õppimine tugineb loodusõpetuse tundides omandatud teadmiste, oskuste ja hoiakutele ning seostub tihedalt geograafias, füüsikas, keemias ja matemaatikas õpitavaga. Bioloogia õppimise kaudu omandavad õpilased positiivse hoiaku elava suhtes ning õpivad väärtustama säästvat ja vastutustundlikku eluviisi. Õppeaine kaudu kujundatakse positiivset hoiakut bioloogia kui loodusteaduse suhtes, mis arvestab igapäevaelu probleemide lahendamisel teaduslikke, majanduslikke, sotsiaalseid ja eetilisi-moraalseid aspekte ning õigusakte.

Koolibioloogiat õppides saadakse tervikülevaade eluslooduse mitmekesisuse, ehituse ja talitluse, pärilikkuse, evolutsiooni ja ökoloogia ning elukeskkonna kaitse printsiipidest, omandatakse bioloogias kasutatavad põhimõisted ning tutvutakse inimese eripära ja tervislike eluviisidega. Bioloogiateadmised omandatakse suurel määral teaduslikule meetodile tuginevate uurimisülesannete kaudu, mille vältel õpilased saavad probleemide seadmise, hüpoteeside sõnastamise, katsete või vaatluste plaanimise ja korraldamise ning tulemuste analüüsi ja tõlgendamise oskused. Tähtsal kohal on uurimistulemuste suuline ja kirjalik esitamine, kaasates verbaalseid ning visuaalseid esitusvorme.

Õppes on tähtsal kohal igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamise ja pädevate otsuste tegemise oskused, mis suurendavad õpilaste toimetulekut looduslikus ning sotsiaalses keskkonnas.

Õppimine on õpilaskeskne ning kujundab õpimotivatsiooni. Erinevaid koostöövorme arendades arvestatakse õpilaste ealisi ja individuaalseid iseärasusi. Lahendades looduslikust, tehnoloogilisest ja sotsiaalsest keskkonnast tulenevaid probleeme, arendatakse õpilaste kõrgemaid mõtlemistasandeid.

Bioloogia õpetamise põhimõtted:

1. Bioloogiat õpetatakse lähtudes **kahesuunalise keelekümluse põhimõtetest** ja **LAK-õppe meetodidest eesti ja vene keeles**.
2. Uusi loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi kujundades keskendutakse **looduse vahetule kogemisele** ja **praktilisele tegevusele**.
3. Bioloogia õpetamisel lähtutakse **uurimuslikust õpikäsitusest**, kus kesksel kohal on vaatluste ja katsete tegemine ning põhjus-tagajärg seostest arusaamine.
4. Õppeprotsessi planeerimisel lähtutakse **püstitatud probleemide teaduslikkusest ja nende olulisusest õpilastele**.
5. Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
6. Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
7. Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on **põhirõhk hoiakute kujundamisel**.
8. Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
9. Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
10. Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
11. **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.

12. **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks loodusainete õpitulemuste saavutamisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
13. Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.
14. Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane**.

2.2.2. Bioloogia õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes:

9. klassi lõpetaja:

1. saab aru eluslooduse tähtsamatest protsessidest ning organismide omavahelistest suhetest ja seostest eluta keskkonnaga ning kasutab korrektset bioloogiasõnavara;
2. on omandanud süsteemse ülevaate eluslooduse objektidest, nende ehituse ja talitluse kooskõlast ning väärtustab looduslikku mitmekesisust;
3. kasutab bioloogiateadmisi ja loodusteaduslikku meetodit, lahendades eluslooduse ja igapäevaelu probleeme, ning langetab asjatundlikke otsuseid, tuginedes teaduslikele, sotsiaalsetele, majanduslikele ja eetilise-moraalsetele seisukohtadele ning õigusaktidele;
4. plaanib, teeb ja analüüsib tulemuslikult eakohaseid loodusteaduslikke uuringuid ning esitab saadud tulemusi otstarbekas vormis;
5. kasutab bioloogiaalase info allikaid, analüüsib, sünteesib ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat teavet ning rakendab seda tulemuslikult eluslooduses toimuvaid protsesse selgitades, objekte kirjeldades ning probleeme lahendades;
6. kasutab bioloogiat õppides otstarbekalt tehnoloogiavahendeid, sh IKT võimalusi;
7. on omandanud ülevaate bioloogiaga seotud elukutsetest ning kasutab bioloogiaalaseid teadmisi ja oskusi elukutsevalikul;
8. teadvustab bioloogia, tehnoloogia ja ühiskonna vastastikuseid seoseid ning on sisemiselt motiveeritud elukestvaks õppeks.

2.2.3. Bioloogia õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tund nädalas, 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Bioloogia uurimisvaldkond	Oluline on näidata ära seosed varemõpitu ja bioloogia vahel. Bioloogia olemuse tutvustamisel on vaja rõhutada teadusharu uurimuslikkust ja keskendumist protsessidele. Positiivset suhtumist ainesse on võimalik saavutada läbi vaatluste ja eksperimentide ning praktiliste tööde ja IKT oskusliku rakendamise.	Õpilane: 1) selgitab bioloogia seost teiste loodusteaduste ja igapäevaeluga ning tehnoloogia arenguga; 2) analüüsib bioloogiateadmiste ja -oskuste vajalikkust erinevates elukutsetes; 3) võrdleb loomade, taimede, seente, algloomade ja bakterite välistunnuseid; 4) jaotab organisme nende pildi ja kirjelduse alusel loomadeks, taimedeks ning seenteks; 5) seostab eluavaldused erinevate organismirühmadega; 6) teeb märgpreparaate ning kasutab neid uurides valgusmikroskoopi; 7) väärtustab usaldusväärseid järeldusi tehes loodusteaduslikku meetodit.	Bioloogia sisu ja seos teiste loodusteadustega ning roll tänapäeva tehnoloogia arendamisel. Bioloogia peamised uurimismeetodid: vaatlused ja eksperimendid. Loodusteadusliku meetodi etapid ja rakendamine. Organismide jaotamine loomadeks, taimedeks, seenteks, algloomadeks ja bakteriteks, nende välistunnuste võrdlus. Eri organismirühmade esindajate eluavaldused. Projekt "Tere, teadus!" Projekt "Kas linnas on elu?"
Selgroogsed loomad	Teema käsitlemisel põhieesmärgiks põhjuslike seoste analüüsimine. Keskendutakse ehituse ja	Õpilane: 1) seostab imetajate, lindude, roomajate, kahepaiksete ja	Loomade jaotamine selgrootuteks ja selgroogseteks. Selgroogsete loomade välistunnuste seos elukeskkonnaga. Selgroogsete loomade peamised

	talitluse vaheliste seoste selgitamisele. Mitmekesisust korraldatakse näiteid tuues.	kalade välistunnuseid nende elukeskkonnaga; 2) analüüsib selgroogsete loomade erinevate meelte olulisust sõltuvalt nende elupaigast ja -viisist; 3) analüüsib erinevate selgroogsete loomade osa looduses ja inimtegevuses; 4) leiab ning analüüsib infot loomade kaitse, püügi ja jahi kohta; 5) väärtustab selgroogsete loomade kaitsmist.	meeleorganid orienteerumiseks elukeskkonnas. Selgroogsete loomade juhtivate meelte sõltuvus loomade eluviisist. Imetajate, lindude, roomajate, kahepaiksete ja kalade osa looduses ning inimtegevuses. Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid. Selgroogsete loomade roll ökosüsteemides. Projekt "Kas linnas on elu?"
Selgroogsete loomade aine- ja energiavahetus	Senisest enam keskendutakse eluprotsessidele. Seetõttu ei vaadelda enam ühe loomarühma kõiki eluprotsesse, vaid õpitakse süvendatult üht eluprotsessi erinevatel loomarühmadel	Õpilane: 1) analüüsib aine- ja energiavahetuse erinevate protsesside omavahelisi seoseid ning selgitab nende avaldumist looduses ja inimese igapäevaelus; 2) seostab toidu hankimise viisi ja seedeelundkonna eripära selgroogse looma toiduobjektidega; 3) selgitab ja võrdleb erinevate selgroogsete loomade hingamiselundite talitlust; 4) võrdleb püsi- ja kõigusoojaseid organisme ning toob nende kohta näiteid; 5) analüüsib selgroogsete eri rühmade südame ehituse ja	Aine- ja energiavahetuse põhiprotsessid. Toiduobjektidest tingitud erinevused taim- ja loomtoidulistel ning segatoidulistel selgroogsetel loomadel. Toidu hankimise viisid ja nendega seonduvad kohastumused. Selgroogsete loomade seedeelundkonna eripära sõltuvalt toidust: hammaste ehitus, soolestiku pikkus ja toidu seedimise aeg. Selgroogsete loomade erinevate rühmade hingamiselundite ehituse ja talitluse mitmekesisus: lõpused vees ja kopsud õhkkeskkonnas elavatel organismidel, kopsude eripära lindudel, naha kaudu hingamine. Püsi- ja kõigusoojaste loomade kehatemperatuuri muutused. Selgroogsete loomade eri rühmade südame ja vereringe võrdlus ning ebasoodsate aastaegade üleelamise viisid.

		vereringe eripära ning seostab neid püsi- ja kõigusoojasusega; 6) võrdleb selgroogsete loomade kohastumusi püsiva kehatemperatuuri tagamisel; 7) hindab ebasoodsate aastaaegade üleelamise viise selgroogsetel loomadel.	
Selgroogsete loomade paljunemine ja areng	Teema käsitlemisel on oluline rõhutada paljunemise ja arengu omavahelise seoseid ning protsesside erinevusi.	Õpilane: 1) analüüsib kehasisese ja kehavälise viljastumise ning lootelise arengu eeliseid selgroogsete loomade rühmadel ning toob selle kohta näiteid; 2) toob näiteid selgroogsete loomade kohta, kel esineb kehasisene või kehaväline viljastumine; 3) hindab otsese ja moondega arengu olulisust ning toob selle kohta näiteid; 4) võrdleb noorte selgroogsete loomade eri rühmade toitmise, kaitsmise ja õpetamise tähtsust.	Selgroogsete loomade paljunemist mõjutavad tegurid. Kehasisese viljastumise võrdlus kehavälisega. Erinevate selgroogsete loomade kehasisese ja kehavälise lootelise arengu võrdlus. Sünnitus ja lootejärgne areng. Moondega ja otsese arengu võrdlus. Järglaste eest hoolitsemine (toitmine, kaitsmine, õpetamine) erinevatel selgroogsetel loomadel ning hoolitsemisvajaduse seos paljunemise ja arengu eripäraga.

2.2.4. Bioloogia õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Taimede tunnused ja eluprotsessid	Taimede teema käsitlemist alustatakse üldülevaatega erinevatest taimerühmadest ja nende tähtsusest. Taimede eluprotsesside põhijooni õpitakse aga õistaimede näitel. Taimede eluprotsesside uurimine võimaldab kavandada mitmeid terviklikke uurimuslikke töid (fotosünteesi, tõusvat voolu või idanemist mõjutavad keskkonnategurid) ja läbi nende saab bioloogias õpitavat lõimida matemaatika (arvutamine, andmete analüüs ja esitamine, tabelite ja diagrammide koostamine ja analüüs), keemia (eksperimentide läbiviimise üldised reeglid ja võtted), füüsika (füüsikaliste nähtuste mõju elusorganismidele) ja geograafiaga (taimkatte kaardistamine).	Õpilane: 1) võrdleb eri taimerühmadele iseloomulikku välisehitust, paljunemisviisi, kasvukohta ja levikut; 2) analüüsib taimede osa looduse kui terviküsteemi jätkusuutlikkuse tagamisel ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid; 3) selgitab, kuidas on teadmised taimedest vajalikud erinevate elukutsete esindajatele; 4) eristab looma- ja taimerakku ning nende peamisi osi joonistel ja mikrofotodel; 5) analüüsib õistaimede organite ehituse sõltuvust nende ülesannetest, taime kasvukohast ning paljunemise ja levimise viisist; seostab taimeorganite talitlust ainete liikumisega taimes; 6) koostab ja analüüsib skeeme fotosünteesi lähteainetest, lõppsaadustest ja protsessi mõjutavatest tingimustest ning selgitab fotosünteesi osa taimede,	Taimede peamised ehituslikud ja talitluslikud erinevused võrreldes selgroogsete loomadega. Õis-, paljasseemne-, sõnajalg- ja sammaltaimede ning vetikate välisehituse põhijooned. Taimede osa looduses ja inimtegevuses. Taimede uurimise ja kasvatamisega seotud elukutsed. Eri taimerühmadele iseloomuliku paljunemise, kasvukoha ja leviku võrdlus. Taimeraku võrdlus loomarakuga. Taime- ja loomaraku peamiste osade ehitus ning talitus. Õistaimede organite ehituse ja talitluse kooskõla. Fotosünteesi üldine kulg, selle tähtsus ja seos hingamisega. Tõusev ja laskuv vool taimedes. Suguline ja mittesuguline paljunemine, putuk- ja tuultolmlejate taimede võrdlus, taimede kohastumus levimiseks, sh loom- ja tuulleviks. Seemnete idanemiseks ja taimede arenguks vajalikud tingimused.

		loomade, seente ja bakterite elutegevuses; 7) analüüsib sugulise ja mittesugulise paljunemise eeliseid erinevate taimede näitel, võrdleb erinevaid paljunemis-, tolmlemis- ja levimisviise ning toob nende kohta näiteid; 8) suhtub taimedesse kui elusorganismidesse vastutustundlikult.	
Seente tunnused ja eluprotsessid	Seente eluprotsesside kõrval on oluline nende mitmekesisuse süstematiseerimine.	Õpilane: 1) võrdleb seeni taimede ja selgroogsete loomadega; 2) kirjeldab seente ehituse ja talitluse mitmekesisust ning toob selle kohta näiteid; 3) selgitab seente ja samblike paljunemise viise ning arenguks vajalikke tingimusi; 4) analüüsib parasiitluse ja sümbioosi osa looduses; 5) selgitab samblikke moodustavate seente ja vetikate vastastikmõju; 6) põhjendab, miks samblikud saavad asustada kasvukohti, kus taimed ei kasva; 7) analüüsib seente ning samblike osa looduses ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid; 8) väärtustab seeni ja samblikke eluslooduse tähtsate osadena.	Seente välisehituse ja peamiste talitluste võrdlus taimede ja loomadega. Seente välisehituse mitmekesisus tavalisemate kott- ja kandseente näitel. Seente paljunemine eoste ja pungumise teel. Toitumine surnud ja elusatest organismidest, parasitism ja sümbioos. Eoste levimisviisid ja idanemiseks vajalikud tingimused. Käärimiseks vajalikud tingimused. Inimeste ja taimede nakatumine seenhaigustesse ning selle vältimine. Samblikud kui seente ja vetikate kooseluvorm. Samblike mitmekesisus, nende erinevad kasvuvormid ja kasvukohad. Samblike toitumise eripära, uute kasvukohtade esmaasustamine. Seente ja samblike osa looduses ning inimtegevuses.

Selgrootute loomade tunnused ja eluprotsessid	Ttehakse erinevatest selgroogsete rühmadest suhteliselt üldine ülevaade (sest suur osa neist on sellised, keda Eestis kohatakse suhteliselt harva) ning seejärel keskendutakse mõnevõrra enam lülilalgsetele. Rõhuasetus on viidud välistunnuste vaatlemisele ning nende alusel kõrgemate mõtlemistasanditega seonduvate oskuste arendamisele. Selgrootute siseehitusele pööratakse tähelepanu niivõrd, kui see on mõistlik erinevate protsesside mitmekesisust käsitledes.	Õpilane: 1) võrdleb erinevate selgrootute loomade kohastumusi elukeskkonnas; 2) analüüsib erinevate selgrootute loomade osa looduses ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid; 3) seostab liikumisorganite ehitust selgrootute loomade eri rühmadele omaste liikumisviiside ja elupaigaga; 4) analüüsib selgrootute loomarühmade esindajate erinevate meelte arengutaseme seost elupaiga ja toitumisviisiga; 5) analüüsib lahk- ja liitsugulisuse eeliseid selgrootute loomade erinevatel rühmadel; 6) hindab otsese, täis- ja vaegmoondelise arengu eeliseid ning toob nende kohta näiteid; 7) selgitab parasiitse eluviisiga organismide arengu vältel peremeesorganismi, toiduobjekti ja/või elupaiga vahetamise tähtsust; 8) väärtustab selgrootuid loomi eluslooduse olulise osana.	Selgrootute loomade üldiseloomustus ja võrdlus selgroogsetega. Käsna- ainuõssete, usside, limuste, lülilalgsete ja okasnahksete peamised välistunnused, levik ning tähtsus looduses ja inimese elus. Lülilalgsete (koorikloomade, ämblikulaadsete ja putukate) välisehituse võrdlus. Tavalisemate putukarühmade ja limuste välistunnuste erinevused. Vabalt elavate ning parasiitse eluviisiga selgrootute loomade kohastumused hingamiseks ja toitumiseks. Selgrootute hingamine lõpuste, kopsude ja trahheedega. Selgrootute loomade erinevad toiduhankimise viisid ja organid. Usside, limuste ning lülilalgsete liit- ja lahsugulisus. Peremeesorganismi ja vaheperemehe vaheldumine usside arengus. Paljunemise ja arengu eripära otsese, täismoondelise ning vaegmoondelise arenguga loomadel.
Mikroorganismide ehitus ja eluprotsessid	Bakterite teema võimaldab tutvustada nende biotehnoloogilist väärtust. Väga oluline on rõhutada, et	Õpilane: 1) võrdleb bakterite ja algloomade ehitust loomade ja taimedega ning	Bakterite ja algloomade põhitunnuste võrdlus loomade ning taimedega. Vabalt elavate ja parasiitse eluviisiga mikroorganismide levik ning tähtsus.

	neil on mitmeid kasulikke rolle nii looduses kui ka inimese elus. Bakterikulutuuride kasvatamisel on võimalik eraldi tähelepanu pöörata ohutusreeglite järgmisele.	viiruste ehituslikku eripära rakulise ehitusega; 2) selgitab bakterite ja algloomade levikut erinevates elupaikades, sh aeroobses ning anaeroobses keskkonnas; 3) analüüsib ning selgitab bakterite ja algloomade tähtsust looduses ning inimtegevuses; 4) selgitab toidu bakteriaalse riknemise eest kaitsmise viise; 5) hindab kiire paljunemise ja püsieoste moodustumise olulisust bakterite levikul; 6) teab, kuidas vältida inimese sagedasemaid bakter- ja viirushaigusi, ning väärtustab tervislikke eluviise; 7) selgitab mikroorganismidega seotud elukutseid; 8) väärtustab bakterite tähtsust looduses ja inimese elus.	Bakterite aeroobne ja anaeroobne eluviis ning parasitism. Käärimiseks vajalikud tingimused. Bakterite paljunemine ja levik. Bakterhaigustesse nakatumine ja haiguste vältimine. Bakterite osa looduses ja inimtegevuses. Viiruste ehituslik ja talitluslik eripära. Viirustega nakatumine, peiteaeg, haigestumine ja tervenemine. Mikroorganismidega seotud elukutsed.
Ökoloogia ja keskkonnakaitse	Bioloogias keskendunud populatsioonide ja ökosüsteemide ning neis toimuvate muutuste ja viimaste põhjuste käsitlemisele. See on taas hea teema nii praktiliste kui ka arvutikeskkonnas läbiviidavate uurimuslike tööde tegemiseks. Praktiline uuring on tehtav uurides kooli lähiümbruses	Õpilane: 1) selgitab populatsioonide, liikide, ökosüsteemide ja biosfääri struktuuri ning toob selle kohta näiteid; 2) selgitab loodusliku tasakaalu kujunemist ökosüsteemides, hindab inimtegevuse positiivset ja negatiivset mõju populatsioonide ja ökosüsteemide muutumisele	Organismide jaotamine liikidesse. Populatsioonide, ökosüsteemi ja biosfääri struktuur. Looduslik tasakaal. Eluta ja eluslooduse tegurid (ökoloogilised tegurid) ning nende mõju eri organismirühmadele. Biomassi juurdekasvu püramiidi moodustumine ning toiduahela lülide arvukuse leidmine. Inimmõju populatsioonidele ja ökosüsteemidele. Bioloogilise mitmekesisuse tähtsus. Liigi- ja

	(metsas, pargis) taimepopulatsioonide tihedust sõltuvalt näiteks valgustatuse või niiskuse tasemest.	ning võimalusi lahendada keskkonnaprobleeme; 3) analüüsib diagrammidel ja tabelites esitatud infot ökoloogiliste tegurite mõju kohta organismide arvukusele; 4) hindab liigisisese ja liikidevahelise konkurentsi tähtsust loomade ning taimede näitel; 5) lahendab biomassi püramiidi ülesandeid; 6) lahendab bioloogilise mitmekesisuse kaitsega seotud dilemma probleeme; 7) väärtustab bioloogilist mitmekesisust ning suhtub vastutustundega ja säästvalt erinevatesse ökosüsteemidesse ning elupaikadesse.	elupaigakaitse Eestis. Inimtegevus keskkonnaprobleemide lahendamisel.
--	--	---	---

2.2.5. Bioloogia õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Inimese elundkonnad	Õpilased omandavad üldülevaate elundkondadest ning nende põhiülesannetest ja omavahelistest seostest. Järgnevalt süvitsi liikudes on	Õpilane: 1) eristab joonisel või mudelil inimese skeleti peamisi luid ning lihaseid;	Inimese elundkondade põhiülesanded. Naha ehitus ja ülesanded infovahetuses väliskeskkonnaga.

	võimalik õpitav üldisesse skeemi paigutada. Tuleb tuua paralleele varem õpituga (näiteks teiste selgroogsete loomadega). Tuleb lasta elundkondade jooniseid analüüsida. Võimekamatel tuleb ise lihtsaid skemaatilisi jooniseid koostada.	2) võrdleb imetaja, linnu, kahepaikse, roomaja ning kala luustikku; 3) seostab luude ja lihaste ehitust ning talitlust; 4) selgitab luudevaheliste ühenduste tüüpe ja toob nende kohta näiteid; 5) võrdleb sile-, vööt- ja südamelihaste ehitust ning talitlust; 6) selgitab luumurru ning lihase venituse ja rebendi olemust ning nende tekkepõhjust; 7) analüüsib treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale; 8) peab oluliseks enda tervislikku treenimist.	
Luud ja lihased	Objektide (näiteks luude, lihaste, liigeste) ehitusega tuleb tutvuda sedavõrd, kui see on vajalik protsesside mõistmiseks: ehitus on vajalik selleks, et protsess saaks toimuda. Luude ja lihaste koostööd käsitledes on hea välja tuua seosed füüsikaga (kang, jõu mõjumine piki ja risti luud jms).	Õpilane: 1) eristab joonisel või mudelil inimese skeleti peamisi luid ja lihaseid; 2) võrdleb imetaja, linnu, kahepaikse, roomaja ja kala luustikku; 3) seostab luude ja lihaste ehitust ning talitlust; 4) selgitab luudevaheliste ühenduste tüüpe ja toob nende kohta näiteid; 5) võrdleb sile-, vööt- ja südamelihaste ehitust ning talitlust;	Luude ja lihaste osa inimese ning teiste selgroogsete loomade tugi- ja liikumiselundkonnas. Luude ehituslikud iseärasused. Luudevaheliste ühenduste tüübid ja tähtsus. Inimese luustiku võrdlus teiste selgroogsete loomadega. Lihaste ehituse ja talitluse kooskõla. Luu- ja lihaskoe mikroskoopiline ehitus ning selle seos talitlusega. Treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale. Luumurdude, lihasevenituste ja -rebendite olemus ning tekkepõhjused.

		6) selgitab luumurru ning lihase venituse ja rebendi olemust ning nende tekkepõhjusti; 7) analüüsib treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale; 8) peab tähtsaks enda tervislikku treenimist.	
Vereringe	Käsitletakse immuunsüsteemi ning immuunsuse kujunemise protsessi seondult vereringega.	Õpilane: 1) analüüsib inimese vereringeelundkonna jooniseid ja skeeme ning selgitab nende alusel elundkonna talitlust; 2) seostab südame, erinevate veresoonte ja vere koostisosade ehituse eripära nende talitlusega; 3) selgitab viiruste põhjustatud muutusi raku elutegevuses ning immuunsüsteemi osa bakter- ja viirushaiguste tõkestamisel ning neist tervenemisel; 4) väärtustab tervislikke eluviise, mis väldivad HIViga nakatumist; 5) selgitab treeningu mõju vereringeelundkonnale; 6) seostab inimese sagedasemaid südame- ja veresoonkonnahaigusi nende tekkepõhjustega, sh suitsetamise ja ebatervisliku toitumisega; 7) väärtustab südant, vereringeelundkonda ja	Südame ning suure ja väikese vereringe osa inimese aine- ja energiavahetuses. Inimese ja teiste imetajate vereringeelundkonna erisused võrreldes teiste selgroogsete loomadega. Erinevate veresoonte ehituslik ja talitluslik seos. Vere koostisosade ülesanded. Vere osa organismi immuunsüsteemis. Immuunsuse kujunemine: lühi- ja pikaajaline immuunsus. Immuunsüsteemi ja vaksineerimise osa bakter- ja viirushaiguste vältimisel. Immuunsüsteemi häired, allergia, AIDS. Treeningu mõju vereringeelundkonnale. Südamelihase ala- ja ülekoormuse tagajärjed. Veresoonte lupjumise ning kõrge ja madala vererõhu põhjused ja tagajärjed.

		immuunsüsteemi tugevdavat ning säästvat eluviisi.	
Seedimine eritamine	ja Seedimisega seoses on põhirõhk viidud seedeelundkonna talitluse analüüsile. Tervisliku toitumise ja üle- ning alakaalulisuse käsitlemisel vaadeldakse bioloogilisi aspekte, rõhutades organismi terviklikkust (pärilikkus, aktiivsus ja toitumine). Organismi eritusprotsesse vaadeldakse suhteliselt üldiselt.	Õpilane: 1) koostab ning analüüsib seedeelundkonna ehituse jooniseid ja skeeme ning selgitab nende alusel toidu seedimist ja toitainete imendumist; 2) selgitab valkude, rasvade, süsivesikute, vitamiinide, mineraalainete ja vee ülesandeid inimorganismis ning nende üle- või alatarbimisega kaasnevaid probleeme; 3) hindab neerude, kopsude, naha ja soolestiku osa jääkainete eritamisel; 4) järgib tervisliku toitumise põhimõtteid.	Inimese seedeelundkonna ehitus ja talitus. Organismi energiavajadust mõjutavad tegurid. Tervislik toitumine, üle- ja alakaalulisuse põhjused ning tagajärjed. Neerude üldine tööpõhimõte vere püsiva koostise tagamisel. Kopsude, naha ja soolestiku eritamisülesanne.
Hingamine	Oluline on selgitada raku hingamise eesmäärke ja hingamisprotsessi üldist tähtsust organismile.	Õpilane: 1) analüüsib hingamiselundkonna ehituse ja talitluse kooskõla; 2) koostab ning analüüsib jooniseid ja skeeme hingamiselundkonna ehitusest ning sisse- ja väljahingatava õhu koostisest ning selgitab nende alusel hingamise olemust; 3) analüüsib treeningu mõju hingamiselundkonnale; 4) selgitab hingamiselundite levinumate haiguste	Hingamiselundkonna ehituse ja talitluse seos. Sisse- ja väljahingatava õhu koostise võrdlus. Hapniku ülesanne rakkudes. Organismi hapnikuvajadust määravad tegurid ja hingamise regulatsioon. Treeningu mõju hingamiselundkonnale. Hingamiselundkonna levinumad haigused ning nende ärahoidmine.

		tekkepõhjusi ja haiguste vältimise võimalusi; 5) suhtub vastutustundlikult oma hingamiselundkonna tervisesse.	
Paljunemine ja areng	Tuleb bioloogias omandada üldteadmised mehe ja naise arengust, viljatuse probleemidest ning raseduse ja sünnituse kulust	Õpilane: 1) võrdleb naise ja mehe suguelundkonna ehitust ning talitlust; 2) võrdleb inimese muna- ja seemnerakkude ehitust ning arengut; 3) selgitab sagedasemate suguhaiguste levimise viise ja neisse haigestumise vältimise võimalusi; 4) analüüsib munaraku viljastumist mõjutavaid tegureid; 5) lahendab pere plaanimisega seotud dilemmaprobleeme; 6) selgitab muutusi inimese loote arengus; 7) seostab inimorganismi anatoomilisi vanuselisi muutusi talitluslike muutustega.	Mehe ja naise suguelundkonna ehituse ning talitluse võrdlus. Muna- ja seemnerakkude küpsemine. Suguelundkonna tervishoid, suguhaiguste levik, haigestumise vältimise võimalused. Munaraku viljastumine, loote areng, raseduse kulg ja sünnitus. Pere planeerimine, abordiga kaasnevad riskid. Inimorganismi talitluslikud muutused sünnist surmani.
Talitluste regulatsioon	Teema käsitlemisel on vaja esmalt tutvustada regulatsioonimehhanisme üldisemalt ning seejärel seostada omavahel neuraalne ja humoraalne regulatsioon.	Õpilane: 1) selgitab kesk- ja piirdeärrisüsteemi põhiülesandeid; 2) seostab närviraku ehitust selle talitlusega; 3) koostab ja analüüsib refleksikaare skeeme ning	Kesk- ja piirdeärrisüsteemi ehitus ning ülesanded. Närviraku ehitus ja rakuosade ülesanded. Refleksikaare ehitus ja talitlus. Ärrisüsteemi tervishoid. Peamiste sisenäärmete toodetavate hormoonide ülesanded. Elundkondade koostöö inimese terviklikkuse tagamisel. Ärrisüsteemi ja

		selgitab nende alusel selle talitlust; 4) seostab erinevaid sisenõrenäärmeid nende toodetavate hormoonidega; 5) kirjeldab hormoonide ülesandeid ja toob nende kohta näiteid; 6) selgitab närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis; 7) suhtub kriitiliselt närvisüsteemi kahjustavate ainete tarbimisse.	hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis.
Infovahetus väliskeskkonnaga	Teema käsitlemisel tuleks luua seosed füüsikaga: optika, lainete teke ja liikumine jms.	Õpilane: 1) analüüsib silma osade ja suuraju nägemiskeskuse koostööd nägemisaistingu tekkimisel ning tõlgendamisel; 2) selgitab kaug- ja lühinägelikkuse tekkepõhjusti ning nägemishäirete vältimise ja korrigeerimise viise; 3) seostab kõrva ehitust kuulmis- ja tasakaalumeelega; 4) võrdleb ning seostab haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehitust ning talitlust; 5) väärtustab meeheelundeid säästvat eluviisi.	Silma ehituse ja talitluse seos. Nägemishäirete vältimine ja korrigeerimine. Kõrvade ehituse seos kuulmis- ja tasakaalumeelega. Kuulmishäirete vältimine ja korrigeerimine. Haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehituse ja talitluse seosed. Varem õpitu, millele õppeprotsessis toetutakse: seitsmendas klassis on õpitud selgroogsete loomade meeheelundeid.
Pärilikkus ja muutlikkus	Omandatakse üldülevaade pärilikkuse olemusest ja põhiprotsessidest	Õpilane:	Pärilikkus ja muutlikkus organismide tunnuste kujunemisel. DNA, geenide ja kromosoomide osa pärilikkuses. Geenide

	(pärilikkusaine paljundamine, tunnuste avaldumine, mutatsioonide teke, kombinatsioonilise muutlikkuse teke) ning nende toimumiseks vajalikest komponentidest (DNA, geenid, kromosoomid).	1) analüüsib pärilikkuse ja muutlikkuse osa inimese tunnuste näitel; 2) selgitab DNA, geenide ning kromosoomide seost ja osa pärilikkuses ning geenide pärandumist ja avaldumist; 3) lahendab dominantsete ja retsessiivsete geenialleelide avaldumisega seotud lihtsamaid geneetikaülesandeid; 4) hindab päriliku ja mittepäriliku muutlikkuse osa inimese tunnuste näitel ning analüüsib diagrammidel ja tabelites esitatud infot mittepäriliku muutlikkuse ulatusest; 5) hindab organismide geneetilise muutmise võimalusi, tuginedes teaduslikele ja teistele olulistele seisukohtadele; 6) analüüsib pärilike ja päriliku eelsoodumusega haiguste vältimise võimalusi; 7) kirjeldab geenitehnoloogia tegevusvaldkondi ning sellega seotud elukutseid; 8) suhtub mõistvalt inimeste pärilikku ja mittepärilikku mitmekesisusse.	pärandumine ja nende määratud tunnuste avaldumine. Lihtsamate geneetikaülesannete lahendamine. Päriliku muutlikkuse tähtsus. Mittepäriliku muutlikkuse tekkepõhjused ja tähtsus. Organismide pärilikkuse muutmise võimalused ning sellega kaasnevad teaduslikud ja eetilised küsimused. Pärilike ja päriliku eelsoodumusega haiguste võrdlus ning haigestumise vältimine. Geenitehnoloogia tegevusvaldkond ja sellega seotud elukutsed.
--	---	--	--

Evolutsioon	On vaja tutvuda evolutsiooni olemuse ja seda tõendavate protsessidega (tänapäeval elavate organismide muutumine ajas bakterite näitel, üleminekuvormide esinemine, rudimentide leidumine), sest osa õpilasi ei jätka bioloogia õppimist gümnaasiumitasemel.	Õpilane: 1) selgitab bioloogilise evolutsiooni olemust ja toob selle kohta näiteid; 2) toob näiteid evolutsiooni tõendite kohta; 3) seostab olelusvõitlust loodusliku valikuga; 4) analüüsib liikide tekke ja muutumise üldist kulgu; 5) hindab suuremate evolutsiooniliste muutuste osa organismide mitmekesistumises ja levikus; 6) võrdleb inimese ja teiste selgroogsete evolutsiooni; 7) seostab evolutsiooniteooria seisukohti loodusteaduste arenguga.	Bioloogilise evolutsiooni olemus, põhisuunad ja tõendid. Loodusliku valiku kujunemine olelusvõitluse tagajärjel. Liikide teke ja muutumine. Kohastumise tähtsus organismide evolutsioonis. Evolutsiooni olulisemad etapid. Inimese evolutsiooni eripära.
-------------	---	---	--

2.3. Geograafia III kooliastmes

2.3.1. Geograafia õppeaine kirjeldus

Geograafia on integreeritud õppeaine, mis kuulub nii loodus- (loodusgeograafia) kui ka sotsiaalteaduste (inimgeograafia) hulka. Geograafiat õppides tuginetakse loodusõpetuses omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele ning lõimitakse õpet matemaatika, füüsika, bioloogia, keemia, ajaloo ja ühiskonnaõpetusega. Geograafiat õppides areneb õpilaste loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane kirjaoskus, **kujuneb arusaam Maast kui tervikust ning keskkonna ja inimtegevuse vastastikusest mõjust**. Tähtsal kohal on **igapäevaelu probleemide lahendamise ja põhjendatud otsuste tegemise**

oskused. Geograafias ning teistes loodus- ja sotsiaalsainetes omandatud teadmised, oskused ja hoiakud on aluseks sisemiselt motiveeritud elukestvate õppele.

Kooligeograafiat õppides saadakse näidispiirkondade õppimise kaudu ülevaade looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ning protsessidest, nende ruumilisest levikust ja vastastikustest seostest. **Rõhutatakse loodusliku ja kultuurilise mitmekesisuse säilimise olulisust ning selle uurimise vajalikkust.** Õpilastel kujuneb arusaam teadusest kui protsessist, mis loob teadmisi ning annab selgitusi ümbritseva kohta. Seejuures arenevad õpilaste probleemide lahendamise ja uurimisoskused.

Geograafiat õppides on suure tähtsusega arusaamise kujunemine inimese ja keskkonna vastastikustest seostest, loodusressursside piiratudusest ning nende ratsionaalse kasutamise vajalikkusest. Areneb õpilaste keskkonnateadlikkus, võetakse omaks säästliku eluviisi ja jätkusuutliku arengu idee ning kujunevad keskkonda väärtustavad hoiakud. Keskkonda käsitletakse kõige laiemas tähenduses, mis hõlmab nii loodus-, majandus-, sotsiaal- kui ka kultuurikeskkonna.

Geograafial on tähtis roll õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises. Maailma looduse, rahvastiku ja kultuurigeograafia seostatud käsitlemine on alus mõistvale ning **sallivale suhtumisele** teiste maade ja rahvaste kultuuris ja traditsioonidesse. Eesti geograafia õppimine loob aluse kodumaa looduse, ajaloo ja kultuuripärandi väärtustamisele.

Globaliseeruva maailma karmistuvast konkurentsist toimetulekuks peab inimene oma eluks, eelkõige õppimiseks, töötamiseks ja puhkamiseks tundma järjest paremini maailma eri piirkondi ning nende majandust, kultuuri ja traditsioone. Geograafiaõpetus aitab kujundada õpilase enesemääratlust aktiivse kodanikuna Eestis, Euroopas ning maailmas.

Geograafiat õppides **omandavad õpilased kaardilugemise ja infotehnoloogia kasutamise oskuse**, mille vajadus tänapäeva mobiilses ühiskonnas kiiresti kasvab.

Õpitav materjal esitatakse võimalikult probleemipõhiselt ning õpilase igapäevaelu ja kodukohaga seostatult. Õppes lähtutakse õpilaste individuaalsetest iseärasustest ja võimete mitmekülgsest arendamisest, suurt tähelepanu pööratakse õpilaste õpimotivatsiooni kujundamisele. Selle saavutamiseks kasutatakse erinevaid aktiivõppevorme: probleem- ja uurimuslikku õpet, projektõpet, arutelu, ajurünnakuid, rollimänge, õuesõpet, õppekäike jne. Kõigis õppeetappides kasutatakse tehnoloogilisi vahendeid ja IKT võimalusi.

Uurimusliku õppega omandavad õpilased probleemide seadmise, hüpoteeside sõnastamise, töö plaanimise, vaatluste tegemise, mõõdistamise, tulemuste töötlemise, tõlgendamise ja esitamise oskused. Olulisel kohal on erinevate teabeallikate, sh interneti kasutamise ja neis leiduva teabe kriitilise hindamise oskus.

Geograafia õpetamise põhimõtted:

1. Geograafiat õpetatakse lähtudes **kahesuunalise keelekümluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetodidest**.
2. Uusi loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi kujundades keskendutakse **looduse vahetule kogemisele ja praktilisele tegevusele**.
3. Geograafia õpetamisel lähtutakse **uurimuslikust õpikäsitusest**, kus kesksel kohal on vaatluste ja katsete tegemine ning põhjus-tagajärg seostest arusaamine.
4. Õppeprotsessi planeerimisel lähtutakse **püstitatud probleemide teaduslikkusest ja nende olulisusest** õpilastele.
5. Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
6. Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
7. Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pööratud hoiakute kujundamisel.
8. Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
9. Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.

10. Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
11. **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
12. **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks loodusainete õpitulemuste saavutamisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
13. Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.
14. Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane**.

2.3.2. Geograafia õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes:

9. klassi lõpetaja:

1. huvitub looduses ning ühiskonnas toimuvatest nähtustest ja protsessidest ning saab aru loodus- ja sotsiaalteaduste tähtsusest ühiskonna arengus;
2. on omandanud ülevaate looduse ja ühiskonna olulisematest nähtustest ja protsessidest ning saab aru nende ruumilisest paiknemisest ja vastastikustest seostest;
3. suhtub vastutustundlikult elukeskkonnasse, väärtustades nii kodukoha, Eesti kui ka teiste maade loodust ja kultuuri ning säästva arengu põhimõtteid;
4. kasutab geograafiateadmisi ja loodusteaduslikku meetodit probleeme lahendades;
5. kasutab teabeallikaid geograafiainfo leidmiseks, analüüsib, sünteesib ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat teavet ning rakendab seda looduses ja ühiskonnas toimuvaid protsesse selgitades, nähtusi ja objekte kirjeldades ning probleeme lahendades;
6. on omandanud ülevaate geograafiaga seotud elukutsetest, hindab geograafias omandatud teadmisi ja oskusi karjääri plaanides ning on motiveeritud elukestvaks õppeks.

2.3.3. Geograafia õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Kaardiõpetus	Kuidas on paberil kujutatult maailm meie ümber?	Õpilane: 1) leiab vajaliku kaardi teatmeteostest või internetist ning kasutab atlase kohanimede registrit; 2) määrab suundi kaardil kaardivõrgu ja looduses kompassi järgi; 3) mõõdab vahemaid kaardil erinevalt esitatud mõõtkava kasutades ning looduses sammupaari abil; 4) määrab etteantud koha geograafilised koordinaadid ja leiab koordinaatide järgi asukoha; 5) määrab ajavööndite kaardi abil kellaaja erinevuse maakera eri kohtades; 6) koostab lihtsa plaani etteantud kohast; 7) kasutab trüki- ja arvutikaarte, tabeleid, graafikuid, diagramme, jooniseid, pilte ja tekste, et leida infot, kirjeldada protsesse ja nähtusi, leida nendevahelisi seoseid ning teha järeldusi.	Maa kuju ja suurus. Kaartide mitmekesisus ja otstarve. Üldgeograafilised ja temaatilised kaardid, sh maailma ja Euroopa poliitiline kaart. Trüki- ja arvutikaardid, sh interaktiivsed kaardid. Mõõtkava, vahemaade mõõtmine looduses ja kaardil. Suundade määramine looduses ja kaardil. Asukoht ja selle määramine, geograafilised koordinaadid. Ajavööndid. Põhimõisted: plaan, kaart, üldgeograafiline ja teemakaart, arvutikaart, interaktiivne kaart, satelliidifoto, aerofoto, asimuut, leppemärgid, mõõtkava, suure- ja väikesemõõtkavaline kaart, kaardi üldistamine, poolus, paralleel, ekvaator, meridiaan, algmeridiaan, geograafiline laius, geograafiline pikkus, geograafilised koordinaadid, kaardivõrk, ajavöönd, maailmaaeg, vööndiaeg, kohalik päikeseaeg, kuupäevaraja. Projekt “Kas linnas on elu?”
Geoloogia	Mis peitub meie jalge all, maa sees?	Õpilane: 1) kirjeldab jooniste abil Maa siseehitust ja toob näiteid selle uurimise võimalustest;	Maa siseehitus. Laamad ja laamade liikumine. Maavärinad. Vulkaaniline tegevus. Inimeste elu ja majandustegevus seismilistes ning vulkaanilistes piirkondades. Kivimid ja nende teke.

		2) iseloomustab etteantud jooniste ja kaartide järgi laamade liikumist ning laamade servaaladel esinevaid geoloogilisi protsesse: vulkanismi, maavärinaid, pinnavormide ja kivimite teket ning muutumist; 3) teab maavärinate ja vulkaanipursete tekkepõhjust, näitab kaardil nende peamisi esinemispiirkondi, toob näiteid tagajärgede kohta ning oskab võimaliku ohu puhul käituda; 4) toob näiteid inimeste elu ja majandustegevuse kohta seismilistes ning vulkaanilistes piirkondades; 5) selgitab kivimite murenemist, murendmaterjali ärakannet ja settimist ning sette- ja tardkivimite teket; 6) iseloomustab ja tunneb nii looduses kui ka pildil ära liiva, kruusa, savi, moreeni, graniidi, liivakivi, lubjakivi, põlevkivi ja kvisiõe ning toob näiteid nende kasutamise kohta; 7) mõistab geoloogiliste uuringute vajalikkust ja omab ettekujutust geoloogide tööst.	Põhimõisted: maakoos, vahevöö, tuum, mandriine ja ookeaniline maakoos, laam, kurrutus, magma, vulkaan, magmakolle, vulkaani lõõr, kraater, laava, tegutsev ja kustunud vulkaan, kuumaveeallikas, geiser, maavärin, murrang, seismilised lainet, epitsenter, fookus, tsunami, murenemine, murendmaterjal, sette, settekivim, tardkivim, paljand, kivistis ehk fossiil.
Pinnamood	Milline on pinnamood meil ja mujal? Miks nii?	Õpilane: 1) on omandanud ülevaate maailma mägise ja tasase reljeefiga piirkondadest, nimetab ning leiab kaardil mäestikud, mägismaad, kõrgemad tipud ja tasandikud (kiltmaad, lauskmaad, madalikud, alamikud);	Pinnavormid ja pinnamood. Pinnamoe kujutamine kaartidel. Mäestikud ja mägismaad. Inimese elu ja majandustegevus mägise pinnamoega aladel. Tasandikud. Inimese elu ja majandustegevus tasase pinnamoega aladel. Maailmamere põhjareljef. Pinnamoe ja pinnavormide muutumine aja jooksul.

		2) iseloomustab suuremõõtkavalise kaardi järgi pinnavorme ja pinnamoodi; 3) iseloomustab piltide, jooniste ja kaardi järgi etteantud koha pinnamoodi ning pinnavorme; 4) kirjeldab joonise ja kaardi järgi maailmamere põhjareljeefi ning seostab ookeani keskaheliku ja süvikute paiknemise laamade liikumisega; 5) toob näiteid pinnavormide ja pinnamoe muutumisest erinevate tegurite (murenemise, tuule, vee, inimtegevuse) toimel; 6) toob näiteid inimeste elu ja majandustegevuse kohta mägistel ja tasastel aladel, mägedes liikumisega kaasnevatest riskidest ning nende vältimise võimalustest.	Põhimõisted: pinnamood ehk reljeef, samakõrgusjoon ehk horisontaal, absoluutne kõrgus, suhteline kõrgus, profiiljoon, pinnavorm, mägi, mäeahelik, mäestik, mägismaa, tasandik, kiltmaa, madalik, alamik, mandrilava, mandrinõlv, ookeani keskmäestik, süvik, erosioon, uhtorg.
Rahvastik	Kes on ja kus elavad inimesed Maal, meie ümber?	Õpilane: 1) iseloomustab etteantud riigi geograafilist asendit; 2) nimetab ning näitab maailmakaardil suuremaid riike ja linnu; 3) toob näiteid rahvaste kultuurilise mitmekesisuse kohta ning väärtustab eri rahvaste keelt ja traditsioone; 4) leiab kaardilt ja nimetab maailma tihedamalt ja hõredamalt asustatud alad ning iseloomustab rahvastiku paiknemist etteantud riigis; 5) iseloomustab kaardi ja jooniste järgi maailma või mõne piirkonna rahvaarvu muutumist;	Riigid maailma kaardil. Erinevad rassid ja rahvad. Rahvastiku paiknemine ja tihedus. Maailma rahvaarv ja selle muutumine. Linnastumine. Põhimõisted: riik, poliitiline kaart, geograafiline asend, rahvastik, rass, rahvastiku tihedus, linnastumine, linn, linnastu.

		6) kirjeldab linnastumist, toob näiteid linnastumise põhjuste ja linnastumisega kaasnevate probleemide kohta.	
--	--	---	--

2.3.4. Geograafia õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Kliima	Kliima Eestis ja mujal ning kliima olemus ning muutused.	Õpilane: 1) teab, mis näitajatega iseloomustatakse ilma ja kliimat; 2) leiab teavet Eesti ja muu maailma ilmaolude kohta ning teeb selle põhjal praktilisi järeldusi oma tegevust ja riietust planeerides; 3) selgitab päikesekiirguse jaotumist Maal ning teab aastaegade vaheldumise põhjusi; 4) iseloomustab joonise järgi üldist õhuringlust; 5) selgitab ookeanide, merede ja pinnamoe mõju kliimale; 6) leiab kliimavõõtmete kaardil põhi- ja vahekliimavõõtmed ning viib tüüpilise kliimadiagrammi kokku vastava kliimavõõtmega; 7) iseloomustab ja võrdleb temaatiliste kaartide ja kliimadiagrammide järgi etteantud kohtade kliimat ning selgitab erinevuste põhjusi;	Ilm ja kliima. Kliimadiagrammid ja kliimakaardid. Kliimat kujundavad tegurid. Päikesekiirguse jaotumine Maal. Aastaegade kujunemine. Temperatuuri ja õhurõhu seos. Üldine õhuringlus. Ookeanide, merede ja pinnamoe mõju kliimale. Kliimavõõtmed. Ilma ja kliima mõju inimtegevusele. Põhimõisted: ilm, kliima, ilmakaart, kliimakaart, kliimadiagramm, kuu ja aasta keskmine temperatuur, päikesekiirgus, õhumass, passaadid, mandriline ja mereline kliima, briisid, lumepiir, tuulepealne ja tuulealune nõlv, kliimavööde. Projekt “Kliimauuringud”

		8) toob näiteid ilma ja kliima mõjust inimtegevusele.	
Veestik	Veestiku mitmekülgsus ja iseloomustamine.	Õpilane: 1) seostab etteantud piirkonna veekogude arvukuse ja veetaseme muutusi kliimaga; 2) iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi meresid, sh Läänemerd, ning toob esile erinevuste põhjused; 3) iseloomustab ja võrdleb jooniste, fotode, sh satelliidifotode ja kaartide põhjal jõgesid ning vee kulutavat, edasikandvat ja kuhjavat tegevust erinevatel lõikudel; 4) põhjendab teabeallikate, sh kliimadiagrammide abil veetaseme muutumist jões; 5) iseloomustab teabeallikate põhjal järvi ja veehoidlad ning nende kasutamist; 6) iseloomustab veeringet, selgitab vee ja veekogude tähtsust looduses ja inimtegevusele ning toob näiteid vee kasutamise ja kaitse vajaduse kohta.	Veeressursside jaotumine Maal. Veeringe. Maailmameri ja selle osad. Temperatuur, soolsus ja jääolud maailmamere eri osades. Mägi- ja tasandikujõed, vooluvee mõju pinnamoe kujunemisele. Jõgede veerežiim, üleujutused. Järved ja veehoidlad. Veekogude kasutamine ja kaitse. Põhimõisted: veeringe, maailmameri, ookean, laht, väin, sisemeri, ääremeri, vee soolsus, lang, voolukiirus, pörke- ja laugveer, soot, jõeorg, sälk, lamm- ja kanjonorg, delta, kõrgvesi, madalvesi, üleujutus, soolajärv.
Loodusvööndid	Maa on eriilmeline, aga terviklik – igal ilmel on oma oluline roll.	Õpilane: 1) tunneb joonistel ja piltidel ära loodusvööndid ning iseloomustab kaardi abil nende paiknemist; 2) seostab jäävööndi paiknemise põhja- ja lõunapolaaralaga, võrdleb Arktika ja Antarktika asendit, kliimat	Looduskomponentide (kliima, muldade, taimkatte, loomastiku, veestiku, pinnamoe) vastastikused seosed. Loodusvööndid ja nende paiknemise seaduspärasused. Jäävöönd. Tundra. Parasvöötme okas- ja lehtmets. Parasvöötme rohtla. Vahemereline põõsastik ja mets. Kõrb. Savann. Ekvatoriaalne vihmamets. Kõrgusvööndilisus

		ja loodust ning toob näiteid inimtegevuse võimalustest ja mõjust keskkonnale polaaraladel; 3) iseloomustab loodusvööndite paiknemist mandrite, ookeanide ja põhjapolaarjoone suhtes, iseloomustab kliimaolusid, selgitab olulisemate tegurite mõju kliima kujunemisele, tunneb ära loodusvööndile tüüpilise kliimadiagrammi, selgitab polaaröö ja polaarpäeva tekkimist ning selle mõju elutingimustele, nimetab loodusvööndile iseloomulikke taimi ja loomi ning toob näiteid nende kohastumuste kohta, põhjendab soode esinemist loodusvööndis, analüüsib kliima, igikeltsa, taimestiku ja loomastiku mõju inimtegevuse võimalustele, kirjeldab inimtegevust loodusvööndis, toob näiteid inimtegevuse mõjust loodusvööndite loodusele, kirjeldab mustmuldade eripära ja selgitab keskkonnatingimuste mõju mustmuldade kujunemisele, selgitab vee- ja tuuleerosiooni mõju maastike kujundajana rohtlates, toob näiteid erosiooni takistamise abinõude kohta; 4) iseloomustab murenemise ja tuule mõju kõrbemaastike kujundajana, seostab soolajärvede tekke ja	erinevates mäestikes. Inimtegevus ja keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndites ning mäestikes. Põhimõisted: loodusvöönd, põhja- ja lõunapöörijoon, seniit, põhja- ja lõunapolaarjoon, polaaröö ja -päev, igikelts, taiga, stepp, preeria, oaas, kõrbestumine, leet-, must- ja punamuld, erosioon, bioloogiline mitmekesisus, põlisrahvas, kõrgusvööndilisus, kõrgmäestik, metsapiir, mandri- ja mägiliustik, Arktika, Antarktika.
--	--	--	--

		pinnase sooldumise keskkonnatingimustega selgitab veeprobleemi teket kõrbetes, selgitab kõrbestumise põhjusi; 5) selgitab vihmametsade tähtsust Maa ökosüsteemis ja teab nende hävimise põhjusi, toob näiteid vihmametsade intensiivse raiumise tagajärgedest, teab punamuldade eripära; 6) teab kõrgusvööndilisuse tekkepõhjusi ja võrdleb kõrgusvööndilisust eri mäestikes, selgitab mägiliustike tekkepõhjusi ja keskkonnatingimuste erinevust tuulepealsel ja tuulealusel nõlval; 7) toob näiteid looduse ja inimtegevuse vastastikusest mõjust erinevates loodusvööndites ja mäestikes; 8) iseloomustab ja võrdleb üldgeograafiliste ja temaatiliste kaartide abil geograafilisi objekte, piirkondi ja nähtusi (geograafilise asend, pinnamood, kliima, veestik, mullastik, taimestik, maakasutus, loodusvarad, rahvastik, asustus, teedevõrk ja majandus) ning analüüsib nende seoseid; 9) koostab teabeallikate abil etteantud piirkonna iseloomustuse.	
--	--	--	--

2.3.5. Geograafia õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tundi nädalas, 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Euroopa ja Eesti loodusgeograafia, asend, pinnamood ja geoloogia	Euroopa riikide ja Eesti asetsemine Maal.	Õpilane: 1) iseloomustab etteantud Euroopa riigi, sh Eesti geograafilist asendit; 2) iseloomustab ja võrdleb kaardi järgi etteantud piirkonna, sh Eesti pinnavorme ja pinnamoodi; 3) seostab Euroopa suuremaid pinnavorme geoloogilise ehitusega; 4) iseloomustab jooniste, temaatiliste kaartide ning geokronoloogilise skaala järgi Eesti geoloogilist ehitust; 5) iseloomustab kaardi järgi maavarade paiknemist Euroopas, sh Eestis; 6) iseloomustab mandrijää tegevust pinnamoe kujundajana Euroopas, sh Eestis; 7) nimetab ning leiab Euroopa ja Eesti kaardil mäestikud, kõrgustikud, kõrgemad tipud, tasandikud: lauskmaad, lavamaad, madalikud, alamikud.	Euroopa ja Eesti asend, suurus ning piirid. Euroopa pinnamood. Pinnamoe seos geoloogilise ehitusega. Eesti pinnamood. Eesti geoloogiline ehitus ja maavarad. Mandrijää tegevus Euroopa, sh Eesti pinnamoe kujunemises. Põhimõisted: loodusgeograafiline ja majandusgeograafiline asend, Eesti põhikaart, maastik, kõrg- ja madalmäestik, lauskmaa, kurdmäestik, noor ja vana mäestik, platvorm, kilp, geokronoloogiline skaala, kõrgustik, madalik, lavamaa, aluspõhi, pinnakate, mandrijää, moreen, moreenküngas, voor, moreentasandik.
Euroopa ja Eesti kliima	Euroopa ja Eesti kliima olemus, omavahelised	Õpilane: 1) iseloomustab Euroopa, sh Eesti kliima regionaalseid erinevusi ja	Euroopa, sh Eesti kliimat kujundavad tegurid. Regionaalsed kliimaerinevused Euroopas. Eesti kliima. Euroopa ilmakaart. Kliimamuutuste võimalikud tagajärjed Euroopas.

	seosed ning toimuvad muutused. Miks ja kuidas kliimamuutuseid uurida?	selgitab kliimat kujundavate tegurite mõju etteantud koha kliimale; 2) iseloomustab ilmakaardi järgi etteantud koha ilma (õhurõhk, kõrg- või madalrõhuala, soe ja külm front, sademed, tuuled); 3) mõistab kliimamuutuste uurimise tähtsust ja toob näiteid tänapäevaste uurimisvõimaluste kohta; 4) toob näiteid kliimamuutuste võimalike tagajärgede kohta.	Põhimõisted: samatemperatuurijoon ehk isotherm, õhurõhk, hoovus, läänetuuled, kõrg- ja madalrõhuala, soe ja külm front, tsüklon, antitsüklon.
Euroopa ja Eesti veestik	Vesi meile lähedal – veestiku mitmekesisus Eestis ja Euroopas	Õpilane: 1) seloomustab Läänemere eripära ja keskkonnaprobleeme ning toob näiteid nende lahendamise võimaluste kohta; 2) kirjeldab ja võrdleb eriilmelisi Läänemere rannikulõike: pank-, laid- ja skäärrannikut; 3) selgitab põhjavee kujunemist ja liikumist, põhjavee kasutamist kodukohas ning põhjaveega seotud probleeme Eestis; 4) teab soode levikut Euroopas, sh Eestis, ning selgitab soode ökoloogilist ja majanduslikku tähtsust; 5) iseloomustab Euroopa, sh Eesti rannajoont ja veestikku, nimetab ning näitab Euroopa ja Eesti	Läänemere eripära ja selle põhjused. Läänemeri kui piiriveekogu, selle majanduslik kasutamine ja keskkonnaprobleemid. Läänemere eriilmelised rannikud. Põhjavee kujunemine ja liikumine. Põhjaveega seotud probleemid Eestis. Sood Euroopas, sh Eestis. Põhimõisted: valgla, veelahe, riimvesi, pankrannik, laidrannik, skäärrannik, luide, maasäär, rannavall, põhjavesi, veega küllastunud ja küllastamata kihid, põhjavee tase, vett läbilaskvad ning vett pidavad kivimid ja setted.

		kaardil suuremaid lahtesid, väinu, saari, poolsaari, järvi ja jõgesid.	
Euroopa ja Eesti rahvastik	Globaliseeruv Euroopa, globaliseeruv Eesti.	Õpilane: 1) leiab teabeallikatest infot riikide rahvastiku kohta, toob näiteid rahvastiku uurimise ja selle tähtsuse kohta; 2) analüüsib teabeallikate järgi Euroopa või mõne piirkonna, sh Eesti rahvaarvu, selle muutumist; 3) iseloomustab ja analüüsib teabeallikate, sh rahvastikupüramiidi järgi etteantud riigi, sh Eesti rahvastikku ja selle muutumist; 4) toob näiteid rahvastiku vananemisega kaasnevatest probleemidest Euroopas, sh Eestis, ning nende lahendamise võimaluste kohta; 5) selgitab rännete põhjusi, toob konkreetseid näiteid Eestist ja mujalt Euroopast; 6) iseloomustab Eesti rahvuslikku koosseisu ning toob näiteid Euroopa kultuurilise mitmekesisuse kohta.	Euroopa, sh Eesti rahvaarv ja selle muutumine. Sündimuse, suremuse ja loomuliku iibe erinevused Euroopa riikides. Rahvastiku soolis-vanusealine koosseis ja rahvastiku vananemisega kaasnevad probleemid. Ränded ja nende põhjused. Eesti rahvuslik koosseis ja selle kujunemine. Rahvuslik mitmekesisus Euroopas. Põhimõisted: rahvaloendus, rahvastikuregister, sündimus, suremus, loomulik iive, rahvastikupüramiid, rahvastiku vananemine, ränne ehk migratsioon, sisseränne, väljaränne, vabatahtlik ränne, sundränne, pagulased, rahvuslik koosseis. Projekt “Maailma rahvastik”
Euroopa ja Eesti asustus	Inimesed liiguvad, asustavad ja üleasustavad –	Õpilane: 1) analüüsib kaardi järgi rahvastiku paiknemist Euroopas, sh Eestis;	Rahvastiku paiknemine Euroopas. Linnad ja maa-asulad. Linnastumise põhjused ja linnastumine Euroopas. Rahvastiku paiknemine Eestis. Eesti asulad. Linnastumisega kaasnevad majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnaprobleemid.

	miks, kuidas ja kus?	2) analüüsib linnade tekke, asukoha ja arengu vahelisi seoseid Euroopa, sh Eesti näitel; 3) nimetab linnastumise põhjusi, toob näiteid linnastumisega kaasnevate probleemide kohta Euroopas, sh Eestis, ja nende lahendamise võimalustest; 4) võrdleb linna ja maa-asulaid ning analüüsib linna- ja maaelu erinevusi; 5) nimetab ja näitab kaardil Euroopa riike ja pealinnu ning Eesti suuremaid linnu.	Põhimõisted: linnastumine, linnastu, valglinnastumine. Projekt “Maailma rahvastik”
Euroopa ja Eesti majandus	Rahvusvaheline majandus ja selle mõju Eesti majandusele.	Õpilane: 1) analüüsib loodusressursside, tööjõu, kapitali ja turgude mõju Eesti majandusele ning toob näiteid majanduse spetsialiseerumise kohta; 2) rühmitab majandustegevused esmasektori, tööstuse ja teeninduse vahel; 3) selgitab energiamajanduse tähtsust, toob näiteid energiaallikate ja energiatootmise mõju kohta keskkonnale; 4) analüüsib soojus-, tuuma- ja hüdroelektrijaama või tuulepargi kasutamise eeliseid ja puudusi elektrienergia tootmisel; 5) analüüsib teabeallikate järgi Eesti energiamajandust, iseloomustab	Majandusressursid. Majanduse struktuur, uued ja vanad tööstusharud. Energiaallikad, nende kasutamise eelised ja puudused. Euroopa energiamajandus ja energiaprobleemid. Eesti energiamajandus. Põlevkivi kasutamine ja keskkonnaprobleemid. Euroopa peamised majanduspiirkonnad. Põhimõisted: majanduskaardid, majandusressursid, taastuvad ja taastumatud loodusvarad, kapital, tööjõud, tööjõu kvaliteet, esmasektor, tööstus, teenindus, energiamajandus, energiaallikad (soojus-, tuuma-, hüdro-, tuule- ja päikeseenergia).

		põlevkivi kasutamist energia tootmisel; 6) toob näiteid Euroopa, sh Eesti energiaprobleemide kohta; 7) teab energia säästmise võimalusi ning väärtustab säästlikku energia tarbimist; 8) toob näiteid Euroopa peamiste majanduspiirkondade kohta.	
Põllumajandus ja toiduainetööstus	Kõige vanema majandusharu roll tänapäeval.	Õpilane: 1) toob näiteid taime- ja loomakasvatuse kohta; 2) iseloomustab põllumajanduse arengueeldusi Eestis ja põhjendab spetsialiseerumist; 3) iseloomustab mulda kui ressursi; 4) toob näiteid eri tüüpi põllumajandusettevõtete kohta Euroopas, sh Eestis; 5) toob näiteid kodumaise toidukauba eeliste kohta ja väärtustab Eesti tooteid; 6) toob näiteid põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemide ja nende lahendamise võimaluste kohta.	Põllumajanduse arengut mõjutavad looduslikud tegurid. Eri tüüpi põllumajandusettevõtted ja toiduainetööstus Euroopas. Eesti põllumajandus ja toiduainetööstus. Põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemid. Põhimõisted: taimekasvatus ja loomakasvatus, maakasutus, haritav maa, looduslik rohumaa, taimekasvuperiood, looma- ja taimekasvatustalud, istandused.
Euroopa ja Eesti teenindus	Inimeste, kaupade ja teenuste vaba liikumine.	Õpilane: 1) toob näiteid mitmesuguste teenuste kohta; 2) iseloomustab ja analüüsib teabeallikate järgi etteantud Euroopa riigi, sh Eesti turismi	Teenindus ja selle jaotumine. Turism kui kiiresti arenev majandusharu. Turismiliigid. Euroopa peamised turismiressursid. Turismiga kaasnevad keskkonnaprobleemid. Eesti turismimajandus. Transpordiliigid, nende eelised ja puudused sõitjate ning

		arengueeldusi ja turismimajandust; 3) toob näiteid turismi positiivsete ja negatiivsete mõjude kohta riigi või piirkonna majandus- ja sotsiaalelule ning looduskeskkonnale; 4) analüüsib transpordiliikide eeliseid ja puudusi reisijate ja mitmesuguste kaupade veol; 5) toob näiteid Euroopa peamiste transpordikoridoride kohta; 6) iseloomustab ja analüüsib teabeallikate järgi eri transpordiliikide osa Eesti-sisestes reisijate ja kaupade vedudes; 7) toob näiteid transpordiga seotud keskkonnaprobleemide ja nende lahendamise võimaluste kohta ning väärtustab keskkonnasäästlikku transpordi kasutamist.	erinevate kaupade veol. Euroopa peamised transpordikoridorid. Eesti transport. Põhimõisted: isiku- ja äriteenused, avaliku ja erasektori teenused, turism, transport, transiitveod.
--	--	--	---

2.4. Füüsika III kooliastmes

2.4.1. Füüsika õppeaine kirjeldus

Füüsika kuulub loodusainete valdkonda ning sellel on tähtis koht õpilaste loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse kujunemises. Füüsika tegeleb loodusnähtuste seletamise ja vastavate mudelite loomisega ning on tihedalt seotud matemaatikaga. Füüsika paneb aluse tehnika ja tehnoloogia mõistmisele ning aitab väärtustada tehnilisi elukutseid.

Põhikooli füüsikakursus käsitleb väikest osa füüsikalistest nähtustest ja loob aluse, millel hiljem tekib tervikpilt füüsikast kui loodusteadusest. Füüsikat õppides saab õpilane esialgse ettekujutuse füüsika keelest ja õpib seda kasutama. Füüsikaõppes seostatakse õpitavat igapäevaeluga, matemaatiliste oskustega, tehnika ja tehnoloogiaga ning teiste loodusainetega.

Füüsikaõpetuses lähtutakse loodusainete (füüsika, keemia, bioloogia, geograafia) lõimimisel kahest suunast. Vertikaalselt lõimuvad need õppeained ühiste teemade kaudu, nagu areng (evolutsioon), vastastikmõju, liikumine (muutumine ja muundumine), süsteem ja struktuur; energia, tehnoloogia, keskkond (ühiskond). Vertikaalset lõimimist toetab valdkonna spetsiifikat arvestades õppeainete horisontaalne lõimumine.

Õpilaste väärtushinnangud kujunevad, kui nad seostavad probleemide lahendusi teaduse üldise kultuuriloolise kontekstiga. Seejuures käsitletakse füüsikute osa teadusloos ning füüsika ja selle rakenduste tähendust inimkonna arengus.

Füüsika õpetamise põhimõtted:

1. Füüsikat õpetatakse lähtudes **kahesuunalise keelekümluse põhimõtetest** ja **LAK-õppe meetoditest**.
2. Uusi loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi kujundades keskendutakse **looduse vahetule kogemisele** ja **praktilisele tegevusele**.
3. Füüsika õpetamisel lähtutakse **uurimuslikust õpikäsitusest**, kus kesksel kohal on vaatluste ja katsete tegemine ning põhjus-tagajärg seostest arusaamine.
4. Õppeprotsessi planeerimisel lähtutakse **püstitatud probleemide teaduslikkusest ja nende olulisusest õpilastele**.
5. Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
6. Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
7. Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pööratud hoiakute kujundamisel.
8. Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.

9. Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
10. Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
11. **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
12. **Koostõise õppimise vormis** on õpilastel lisaks loodusainete õpitulemuste saavutamisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
13. Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja vahendeid.
14. Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane**.

2.4.2. Füüsika õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes:

9. klassi lõpetaja:

1. kasutab füüsikamõisteid, füüsikalisi suurus, seoseid ning rakendusi loodus- ja tehnikanähtusi kirjeldades, selgitades ning prognoosides;
2. lahendab situatsioon-, arvutus- ja graafilisi ülesandeid, mille lahenduse üksikosa sisaldab kuni kaks valemiga esitatud seost, ning hindab saadud tulemuse tõepärasust;
3. teisendab mõõtühikuid, kasutades eesliiteid mega-, kilo-, detsi-, senti-, milli-, mikro- ja nano-;
4. sõnastab etteantud situatsioonikirjelduse põhjal uurimisküsimuse või -küsimusi, kavandab ja korraldab eksperimendi, töötleb katseandmeid (tabel, aritmeetiline keskmine, mõõtemääramatuse hindamine, graafik) ning teeb järeldusi uurimisküsimuses sisalduva hüpoteesi kehtivuse kohta;
5. leiab füüsikaalast infot käsiraamatutest ja tabelitest ning kasutab leitud teavet ülesandeid lahendades;
6. visandab füüsikaliste objektide, nähtuste ja rakenduste jooniseid;
7. lahendab rakendusliku sisuga osaülesanneteks taandatavaid kompleksülesandeid;

8. tunneb ära füüsikateemasid, -probleeme ja -küsimusi erinevates olukordades (loodusteaduslikud tekstid, isiklikud kogemused) ning pakub neile võimalikke selgitusi;
9. väärtustab ühiskonna jätkusuutlikku arengut ning suhtub vastutustundlikult loodusesse ja ühiskonnasse.

2.4.3. Füüsika õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Millega tegeleb füüsika? Valgus ja valgusallikad.	Mida me enda ümber näeme, mida me ei näe ning kuidas me seda kõike kirjeldada saame. Luua õpilastele seos ümbritseva ja õppeainetega. Samade asjade kirjeldamine erineval viisil.	Õpilane: 1) selgitab mõistete valgusallikas, valgusallikate liigid ja liitvalgus olulisi tunnuseid; 2) teab seose, et optiliselt ühtlases keskkonnas levib valgus sirgjooneliselt, tähendust. 3) teab peegeldumise ja valguse neeldumise tähtsaid tunnuseid, kirjeldab seost teiste nähtustega ning kasutab neid praktikas; 4) nimetab mõistete langemisnurk, peegeldumisnurk ja mattpind olulisi tunnuseid; 5) selgitab peegeldumisseadust (s.o valguse peegeldumisel on peegeldumisnurk võrdne langemisnurgaga) ja selle tähendust, kirjeldab seose õigsust kinnitavat katset ning kasutab seost praktikas; 6) toob näiteid tasapeegli, kumer- ja nõguspeegli kasutamise kohta.	Valgusallikas. Valgus kui liitvalgus. Valguse sirgjooneline levimine. Kumer- ja nõguspeegel. Peegeldumisseadus. Tasapeegel, eseme ja kujutise sümmeetrilisus. Mattpind. Valguse peegeldumise nähtus looduses ja tehnikas. Põhimõisted: täht, täis- ja poolvari, langemis-, murdumis- ning peegeldumisnurk, mattpind, fookus, lääts, fookuskaugus, optiline tugevus, tõeline kujutis, näiv kujutis, prillid. <i>Keemias samaaegselt: keemia meie ümber.</i>
Praktikumid ja nende läbiviimine	Katsed füüsikas (ja labor keemias) – ohutus, vahendid, võimalused.	Õpilane: 1) Mudelid füüsikas nende olulisus seaduspärastuste kirjeldamisel ja mõistmisel	Praktikumis kasutatavate vahendite tundmaõppimine. Aastaaegade vaheldumine.

		2) selgitab mõõteriistade mõõtejoonlaud, nihik, mõõtesilinder ja kaalud otstarvet ja kasutamise reegleid ning kasutab mõõteriistu praktikas; 3) korraldab eksperimendi, mõõtes proovikeha massi ja ruumala, töötleb katseandmeid, teeb katseandmete põhjal vajalikud arvutused ning teeb tabeliandmete põhjal järelduse proovikehamaterjali kohta.	<i>Keemias samaaegselt: labor.</i>
Päikesesüsteem. Valgusõpetus.	Praktiliste mudelite kaudu üldistamine ja lihtsustamine - töövahendite oskuslik kasutamine. Kuidas kirjeldada väga suurt ja väga väikest süsteemi.	Õpilane: 1) toob näiteid jõudude kohta looduses ja tehnikas ning loetleb nende rakendusi. 2) kirjeldab nähtuste vastastikmõju, gravitatsioon, tähtsaid tunnuseid, selgitab seost teiste nähtustega ning kasutab neid nähtusi probleeme lahendades; 3) selgitab Päikesesüsteemi ehitust; 4) selgitab Päikese kui valgusallika tähtsaid tunnuseid;	Gravitatsioon. Päikesesüsteem. Vastastikmõju esinemine looduses ja selle rakendamine tehnikas. Kuu faaside teke. Päike. Täht. Valgus kui energia. Valguse spektraalne koostis. Põhimõisted: täht, täis- ja poolvari, langemis-, murdumis- ning peegeldumisnurk, mattpind, fookus, lääts, fookuskaugus, optiline tugevus, tõeline kujutis, näiv kujutis, prillid. <i>Keemias samaaegselt: aatomiehitus, perioodilisustabel.</i>
Mehaanika. Liikumine ja jõud.	Mõõtmise ja meid ümbritsevate ainete segud (puhtaid aineid praktikas meid ei ümbritse).	Õpilane: 1) selgitab pikkuse, ruumala, massi, pindala, tiheduse, tähendust ning mõõtmise viise, teab kasutatavaid mõõtühikuid; 2) teab seose $\rho = V/m$ tähendust ning kasutab seost probleeme lahendades.	Mass kui keha inertsuse mõõt. Aine tihedus. Kehade vastastikmõju. Põhimõisted: tihedus, kiirus, mass, jõud, gravitatsioon, raskusjõud, hõõrdejõud, elastsusjõud, rõhk, üleslükkejõud, mehaaniline töö, võimsus, potentsiaalne energia,

			kineetiline energia, kasutegur, võnkeamplituud, võnkesagedus, võnkeperiood, heli kõrgus. Projekt “Masinad päästavad maailma” <i>Keemias samaaegselt: ainete ehitus.</i>
Valguse murdumine	Kuidas valgust juhtida sinna, kus vaja ning hääletu ilutulestik uue aasta ööl!	Õpilane: 1) kirjeldab valguse murdumise tähtsaid tunnuseid, selgitab seost teiste nähtustega ning kasutab neid probleeme lahendades; 2) kirjeldab mõistete murdumisnurk, fookus, tõeline kujutis ja näiv kujutis olulisi tunnuseid; 3) selgitab fookuskauguse ja läätse optilise tugevuse tähendust ning mõõtmise viisi, teab kasutatavat mõõtühikut; 4) selgitab valguse murdumise seaduspärasust, s.o valguse üleminekul ühest keskkonnast teise murdub valguskiir sõltuvalt valguse kiirusest ainetes kas pinna ristsirge poole või pinna ristsirgest eemale; selgitab seose $D=1/f$ tähendust ning kasutab seost probleeme lahendades; 5) kirjeldab kumerlääts, nõguslääts, prillide ja valgusfiltrite otstarvet ning toob nende kasutamise näiteid; 6) teeb eksperimendi, mõõtes kumerlääts fookuskaugust või tekitades kumerläätsesga esemest suurendatud või vähendatud kujutise, oskab kirjeldada tekkinud kujutist, konstrueerida katseseadme joonist, millele kannab eseme, läätse ja ekraani omavahelised kaugused, ning töödelda katseandmeid.	Valguse murdumine. Prisma. Kumerlääts. Nõguslääts. Lääts fookuskaugus. Lääts optiline tugevus. Luup. Fotoaparaat. Valguse murdumise nähtus looduses ja tehnikas. Kehade värvus. Valguse neeldumine, valgusfilter. Põhimõisted: täht, täis- ja poolvari, langemis-, murdumis- ning peegeldumisnurk, mattpind, fookus, lääts, fookuskaugus, optiline tugevus, tõeline kujutis, näiv kujutis, prillid. <i>Samaaegselt keemias: ainete ehitus.</i>

Mehaanika. Liikumine ja jõud.	Liikumine kui loomulik olek. Kõik maailmas liigub.	Õpilane: 1) kirjeldab nähtuste vastastikmõju, hõõrdumine ja deformatsioon tähtsaid tunnuseid, selgitab seost teiste nähtustega ning kasutab neid nähtusi probleeme lahendades; 2) nimetab mõistete raskusjõud, hõõrdejõud ja elastsusjõud olulisi tunnuseid; 3) teab seose $F = m \cdot g$ tähendust ning kasutab seost probleeme lahendades; 4) selgitab dünamomeetri otstarvet ja kasutamise reegleid ning kasutab dünamomeetrit jõude mõõtes; 5) korraldab eksperimendi, mõõtes dünamomeetriga proovikehade raskusjõudu ja hõõrdejõudu kehade liikumise korral, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi uurimusküsimuses sisalduva hüpoteesi kehtivuse kohta; 6) kirjeldab nähtuse liikumine olulisi tunnuseid ja seost teiste nähtustega; 7) teab seose $l = vt$ tähendust ja kasutab seost probleeme lahendades; 8) kasutab liikumisgraafikuid liikumise kirjeldamiseks; 9) teab, et seose vastastikmõju tõttu muutuvad kehade kiirused seda vähem, mida suurem on keha mass; 10) teab, et kui kehale mõjuvad jõud tasakaalustavad üksteist, siis on keha paigal või liigub ühtlaselt sirgjooneliselt; 11) teab jõudude tasakaalu kehade ühtlase liikumise korral.	Raskusjõud. Hõõrdumine, hõõrdejõud. Kehade elastsus ja plastsus. Deformeerimine, elastsusjõud. Dünamomeetri tööpõhimõtte. Jõudude tasakaal ja keha liikumine. Liikumine ja jõud looduses ning tehnikas. Jõud kui keha kiireneva või aeglustuva liikumise põhjustaja. Kehale mõjuva jõu rakenduspunkt. Põhimõisted: tihedus, kiirus, mass, jõud, gravitatsioon, raskusjõud, hõõrdejõud, elastsusjõud, rõhk, üleslükkejõud, mehaaniline töö, võimsus, potentsiaalne energia, kineetiline energia, kasutegur, võnkeamplituud, võnkesagedus, võnkeperiood, heli kõrgus. Projekt "Masinad päästavad maailma" <i>Keemias samaaegselt: hapnik ja vesinik.</i>
--	--	---	--

Rõhumisjõud looduses ja tehnikas	Ujumine, rõhk ja ülestõukejõud.	Õpilane: 1) nimetab nähtuse ujumine olulisi tunnuseid ja seoseid teiste nähtustega ning selgitab seost teiste nähtustega ja kasutamist praktikas; 2) selgitab rõhu tähendust, nimetab mõõtühikuid ja kirjeldab mõõtmise viisi; 3) kirjeldab mõisteid õhurõhk ja üleslükkejõud; 4) sõnastab seosed, et rõhk vedelikes ja gaasides antakse edasi igas suunas ühtviisi (Pascali seadus) ning et ujumisel ja heljumisel on üleslükkejõud võrdne kehale mõjuva raskusjõuga; 5) selgitab seoste $p = F/S$; $p = \rho \cdot g \cdot h$; $F_{\text{ü}} = p \cdot V$ tähendust ja kasutab neid probleeme lahendades; 6) selgitab baromeetri otstarvet ja kasutamise reegleid; 7) teeb eksperimendi, mõõtes erinevate katsetingimuste korral kehale mõjuvat üleslükkejõudu.	Rõhk. Pascali seadus. Manomeeter. Maa atmosfäär. Õhurõhk. Baromeeter. Rõhk vedelikes erinevatel sügavustel. Üleslükkejõud. Keha ujumine, ujumise ja uppumise tingimus. Areomeeter. Rõhk looduses ja selle rakendamine tehnikas. Põhimõisted: tihedus, kiirus, mass, jõud, gravitatsioon, raskusjõud, hõõrdejõud, elastsusjõud, rõhk, üleslükkejõud, mehaaniline töö, võimsus, potentsiaalne energia, kineetiline energia, kasutegur, võnkeamplituud, võnkesagedus, võnkeperiood, heli kõrgus. <i>Keemias samaaegselt: oksiidid ja tuntumaid metalle.</i>
Mehaaniline töö ja energia	Kuidas tööd ja energiat mõõta?	Õpilane: 1) selgitab mehaanilise töö, mehaanilise energia ja võimsuse tähendust ning määramisviisi, teab kasutatavaid mõõtühikuid; 2) selgitab mõisteid potentsiaalne energia, kineetiline energia ja kasutegur; 3) selgitab seoseid, et: a) keha saab tööd teha ainult siis, kui tal on energiat; b) tehtud töö on võrdne energia muutusega; c) keha või kehade süsteemi mehaaniline energia ei teki ega kao, energia võib	Töö. Võimsus. Energia, kineetiline ja potentsiaalne energia. Mehaanilise energia jäävuse seadus. Lihtmehhanism, kasutegur. Lihtmehhanismid looduses ja nende rakendamine tehnikas. Põhimõisted: tihedus, kiirus, mass, jõud, gravitatsioon, raskusjõud, hõõrdejõud, elastsusjõud, rõhk, üleslükkejõud, mehaaniline töö, võimsus, potentsiaalne energia, kineetiline energia, kasutegur.

		ainult muunduda ühest liigist teise (mehaanilise energia jäävuse seadus); d) kogu tehtud töö on alati suurem kasulikust tööst; e) ükski lihtmehhanism ei anna võitu töös (energia jäävuse seadus lihtmehhanismide korral); 4) selgitab seoste $A = F \cdot s$ ja $N = t \cdot A$ tähendust ning kasutab neid probleeme lahendades; 5) selgitab lihtmehhanismide kang, kaldpind, pöör ja hammasülekanne otstarvet, kasutamise viise ning ohutusnõudeid.	Projekt “Masinad päästavad maailma” <i>Keemias samaaegselt: oksiidid ja tuntumaid metalle.</i>
Võnkumine ja laine	Perioodilised liikumised ja nende edasikandumine.	Õpilane: 1) kirjeldab nähtuste võnkumine, heli ja laine olulisi tunnuseid ning seost teiste nähtustega; 2) selgitab võnkeperioodi ja võnkesageduse tähendust ning mõõtmise viisi, teab kasutatavaid mõõtühikuid; 3) nimetab mõistete võnkeamplituud, heli valjus, heli kõrgus ja heli kiirus olulisi tunnuseid; 4) korraldab eksperimendi, mõõtes niitpendli (vedrupendli) võnkeperioodi sõltuvust pendli pikkusest, proovikeha massist ja võnkeamplituudist, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi uurimisküsimuses sisalduva hüpoteesi kohta.	Võnkumine. Võnkumise amplituud, periood, sagedus. Lained. Heli, heli kiirus, võnkesageduse ja heli kõrguse seos. Heli valjus. Võnkumiste avaldumine looduses ja rakendamine tehnikas. Põhimõisted: võnkeamplituud, võnkesagedus, võnkeperiood, heli kõrgus. <i>Keemias samaaegselt: oksiidid ja tuntumaid metalle.</i>

2.4.4. Füüsika õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Aine ehituse mudel	Kõik meid ümbritsevad kehad koosnevad ainetest või nende segudest. Milline on aga aine ehitus?	Õpilane: 1) kirjeldab tahkise, vedeliku, gaasi ja osakestevahelise vastastikmõju mudeleid; 2) kirjeldab soojusliikumise ja soojuspaisumise olulisi tunnuseid, seost teiste nähtustega ning kasutamist praktikas; 3) kirjeldab Celsiuse temperatuuriskaala saamist; 4) selgitab seost, et mida kiiremini liiguvad aineosakesed, seda kõrgem on temperatuur; 5) selgitab termomeetri otstarvet ja kasutamise reegleid.	Gaas, vedelik, tahkis. Aineosakeste kiiruse ja temperatuuri seos. Soojuspaisumine. Temperatuuriskaalad. Põhimõisted: soojusliikumine, soojuspaisumine, Celsiuse skaala, siseenergia, temperatuurimuut, soojusjuhtivus, konvektsioon, soojuskiirgus, sulamissoojus, keemissoojus. <i>Keemias samaaegselt: aine hulk, moolarvutused.</i>
Soojusülekanne	Kuidas vaadelda, kirjeldada soojuslike protsesse?	Õpilane: 1) kirjeldab soojusülekanne olulisi tunnuseid, seost teiste nähtustega ja selle kasutamist praktikas; 2) selgitab soojushulga tähendust ja mõõtmise viisi ning teab kasutatavaid mõõtühikuid; 3) selgitab aine erisoojuse tähendust, teab seejuures kasutatavaid mõõtühikuid; 4) nimetab mõistete siseenergia, temperatuurimuut, soojusjuhtivus, konvektsioon ja soojuskiirgus tähtsaid tunnuseid.	Keha soojenemine ja jahtumine. Siseenergia. Soojushulk. Aine erisoojus. Soojusülekanne. Soojusjuhtivus. Konvektsioon. Soojuskiirguse seaduspärasused. Termos. Põhimõisted: soojusliikumine, soojuspaisumine, Celsiuse skaala, siseenergia, temperatuurimuut, soojusjuhtivus, konvektsioon, soojuskiirgus, sulamissoojus, keemissoojus. <i>Keemias samaaegselt: happed ja alused – vastandlike omadustega ained.</i>

Soojusülekanne	Kuidas kodus sooja saada?	Õpilane: 1) sõnastab järgmised seosed ning kasutab neid soojusnähtusi selgitades: a. soojusülekanne korral levib siseenergia soojemalt kehalt külmemale; b. keha siseenergiat saab muuta kahel viisil: töö ja soojusülekanne teel; c. kahe keha soojusvahetuse korral suureneb ühe keha siseenergia täpselt niisama palju, kui väheneb teise keha siseenergia; d. mida suurem on keha temperatuur, seda suurema soojushulga keha ajaühikus kiirgab; e. mida tumedam on keha pind, seda suurema soojushulga keha ajaühikus kiirgab ja ka neelab; 2) selgitab seose $Q = c m (t_2 - t_1)$ või $Q = c m \Delta t$, kus $\Delta t = t_2 - t_1$, tähendust ja seost soojusnähtustega ning kasutab seoseid probleeme lahendades; 3) selgitab termose, päikesekütte ja soojustusmaterjalide otstarvet, töötamise põhimõtet, kasutamise näiteid ning ohutusnõudeid; 4) korraldab eksperimendi, mõõtes katseliselt keha erisoojuse, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi keha materjali kohta.	Keha soojenemine ja jahtumine. Siseenergia. Soojushulk. Aine erisoojus. Soojusülekanne. Soojusjuhtivus. Konvektsioon. Soojuskiirguse seaduspärasused. Termos. Energia jäävuse seadus soojusprotsessides. Soojusülekanne looduses ja tehnikas. Põhimõisted: soojusliikumine, soojuspaisumine, Celsiuse skaala, siseenergia, temperatuurimuut, soojusjuhtivus, konvektsioon, soojuskiirgus, sulamissoojus, keemissoojus. <i>Keemias samaaegselt: happed ja alused – vastandlike omadustega ained. Keskkonna puhtus.</i>
Elektriline vastastikmõju	Kuidas veest elektrit saada?	Õpilane: 1) kirjeldab nähtuste kehade elektriseerimine ja elektriline	Kehade elektriseerimine. Elektilaeng. Elementaarlaeng. Elektriväli. Juht. Isolaator. Laetud kehadega

		vastastikmõju tähtsaid tunnuseid ning selgitab seost teiste nähtustega; 2) loetleb mõistete elektriseeritud keha, elektrilaeng, elementaarlaeng, keha elektrilaeng ja elektriväli olulisi tunnuseid; 3) selgitab seoseid, et samanimeliste elektrilaengutega kehad tõukuvad, erinimeliste elektrilaengutega kehad tõmbuvad, ning seoste õigsust kinnitavat katset; 4) korraldab eksperimendi, et uurida kehade elektriseerumist ja nendevahelist mõju, ning teeb järeldusi elektrilise vastastikmõju suuruse kohta.	seotud nähtused looduses ja tehnikas. Põhimõisted: elektriseeritud keha, elektrilaeng, elementaarlaeng, elektriväli, elektrivool, vabad laengukandjad, elektrijuht, isolaator, elektritakistus, vooluallikas, vooluring, juhtide jada- ja rööpühendus, voolutugevus, pinge, lüliti, elektrienergia tarviti, elektrivoolu töö, elektrivoolu võimsus, lühis, kaitse, kaitsemaandus, magnetväli. <i>Keemias samaaegselt: anorgaaniliste ainete põhiklassid.</i>
Elektrivool	Miks me saame särtsu?	Õpilane: 1) loetleb mõistete elektrivool, vabad laengukandjad, elektrijuht ja isolaator olulisi tunnuseid; 2) nimetab nähtuste elektrivool metallis ja elektrivool ioone sisaldavas lahuses tähtsaid tunnuseid, selgitab seost teiste nähtustega ning kasutamist praktikas; 3) selgitab mõiste voolutugevus tähendust, nimetab voolutugevuse mõõtühiku ning selgitab ampermeetri otstarvet ja kasutamise reegleid; 4) selgitab seoseid, et juht soojeneb elektrivoolu toimel, elektrivooluga juht avaldab magnetilist mõju, elektrivool avaldab keemilist toimet, ning selgitab seost teiste nähtustega ja kasutamist praktikas.	Vabad laengukandjad. Elektrivool metallis ja ioone sisaldavas lahuses. Elektrivoolu toimed. Voolutugevus, ampermeeter. Elektrivool looduses ja tehnikas. Põhimõisted: elektriseeritud keha, elektrilaeng, elementaarlaeng, elektriväli, elektrivool, vabad laengukandjad, elektrijuht, isolaator, elektritakistus, vooluallikas, vooluring, juhtide jada- ja rööpühendus, voolutugevus, pinge, lüliti, elektrienergia tarviti, elektrivoolu töö, elektrivoolu võimsus, lühis, kaitse, kaitsemaandus, magnetväli.

Vooluring	Kuidas saada elektrit seal kus ei ole stepslit?	Õpilane: 1) selgitab füüsikaliste suuruste pinge, elektritakistus ja eritakistus tähendust ning mõõtmise viisi, teab kasutatavaid mõõtetühikuid; 2) selgitab mõiste vooluring olulisi tunnuseid; 3) selgitab seoseid, et: - voolutugevus on võrdeline pingega (Ohmi seadus) $I=U/R$ - jadamisi ühendatud juhtides on voolutugevus ühesuurune $I = I_1 = I_2 = \dots$ ja ahela kogupinge on üksikjuhtide otstel olevate pingete summa $U = U_1 + U_2 + \dots$; - rööbiti ühendatud juhtide otstel on pinge ühesuurune $U = U_1 = U_2 = \dots$ ja ahela kogu voolutugevus on üksikjuhte läbivate voolutugevuste summa $I = I_1 + I_2 + \dots$; - juhi takistus $R = \rho l/S$; 4) kasutab eelnimetatud seoseid probleeme lahendades; 5) selgitab voltmeetri otstarvet ja kasutamise reegleid;	Vooluallikas. Vooluringi osad. Pinge, voltmeeter. Ohmi seadus. Elektritakistus. Eritakistus. Juhi takistuse sõltuvus materjalist ja juhi mõõtmetest. Takisti. Juhtide jada- ja rööpühendus. Jada- ja rööpühenduse kasutamise näited. Põhimõisted: elektriseeritud keha, elektrilaeng, elementaarlaeng, elektriväli, elektrivool, vabad laengukandjad, elektrijuht, isolaator, elektritakistus, vooluallikas, vooluring, juhtide jada- ja rööpühendus, voolutugevus, pinge, lüliti, elektrienergia tarviti, elektrivoolu töö, elektrivoolu võimsus, lühis, kaitse, kaitsemaandus, magnetväli.
-------------------------	--	---	--

		6) selgitab takisti kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid ning toob näiteid takistite kasutamise kohta; 7) selgitab elektritarviti kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid ning toob näiteid elektritarvitite kasutamise kohta; 8) leiab jada- ja rööpühenduse korral vooluringi osal pinge, voolutugevuse ning takistuse; 9) korraldab eksperimendi, mõõtes otseselt voolutugevust ja pinget, arvutab takistust, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi voolutugevuse ja pinge vahelise seose kohta.	
Elektrivoolu töö ja võimsus	Elektrivoolu muundumine teisteks energialiikideks.	Õpilane: 1) selgitab elektrivoolu töö ja elektrivoolu võimsuse tähendust ning mõõtmise viisi, teab kasutatavaid mõõtühikuid; 2) loetleb mõistete elektrienergia tarviti, lühis, kaitse ja kaitsemaandus olulisi tunnuseid; 3) selgitab valemite $A = I \cdot U \cdot t$, $N = I \cdot U$ ja a) $A = N \cdot t$ tähendust ja seost vastavate nähtustega ning kasutab seoseid probleeme lahendades; 4) kirjeldab elektriliste soojendusseadmete otstarvet, töötamise põhimõtet, kasutamise näiteid ja ohutusnõudeid;	Elektrivoolu töö. Elektrivoolu võimsus. Elektrisoojendusriist. Elektriohutus. Lühis. Kaitse. Kaitsemaandus. Põhimõisted: elektriseeritud keha, elektrilaeng, elementaarlaeng, elektriväli, elektrivool, vabad laengukandjad, elektrijuht, isolaator, elektritakistus, vooluallikas, vooluring, juhtide jada- ja rööpühendus, voolutugevus, pinge, lüliti, elektrienergia tarviti, elektrivoolu töö, elektrivoolu võimsus, lühis, kaitse, kaitsemaandus, magnetväli.

		5) leiab kasutatavate elektritarvitite koguvõimsuse ning hindab selle vastavust kaitsme väärtusega.	
Magnetnähtused	Kuidas liigutada esemeid käsi mitte kasutades?	Õpilane: 1) loetleb magnetvälja olulisi tunnuseid; 2) selgitab nähtusi Maa magnetväli ja magnetpoolused; 3) teab seoseid, et magnetite erinimelised poolused tõmbuvad, magnetite samanimelised poolused tõukuvad, et magnetvälja tekitavad liikuva elektriliselt laetud osakesed, ning selgitab nende seoste tähtsust praktikas, kirjeldades või kasutades sobivaid nähtusi; 4) selgitab voolu magnetilise toime avaldumist elektromagneti ja elektrimootori näitel, kirjeldab elektrimootori ja elektrigeneraatori töö energeetilisi aspekte ning selgitab ohutusnõudeid neid seadmeid kasutades; 5) korraldab eksperimendi, valmistades elektromagneti, uurib selle omadusi ning teeb järeldusi elektromagneti omaduste vahelise seose kohta.	Püsिमagnet. Magnetnõel. Magnetväli. Elektromagnet. Elektrimootor ja elektrigeneraator kui energiamuundurid. Magnetnähtused looduses ja tehnikas. Põhimõisted: elektriseeritud keha, elektrilaeng, elementaarlaeng. Põhimõisted: elektriseeritud keha, elektrilaeng, elementaarlaeng, elektriväli, elektrivool, vabad laengukandjad, elektrijuht, isolator, elektritakistus, vooluallikas, vooluring, juhtide jada- ja rööpühendus, voolutugevus, pingeline, lüliti, elektrienergia tarviti, elektrivoolu töö, elektrivoolu võimsus, lühis, kaitse, kaitsemaandus, magnetväli.
Aine olekute muutused. Soojustehnilised rakendused	Mis juhtub kui on liiga palju energiat?	Õpilane: 1) Eelnevalt õpitud soojushulkade kordamine ja rakendamine. (eksperimendid ja praktilised tööd erinevate materjalidega liigse voolu,	Sulamine ja tahkumine, sulamissoojus. Aurumine ja kondenseerumine, keemissoojus. Kütuse kütteväärtus. Soojustehnilised rakendused.

		energia andmisel - sulamine, põlemine, kondenseerumine jms); 2) loetleb sulamise, tahkumise, aurumise ja kondenseerumise olulisi tunnuseid, seostab neid teiste nähtustega ning kasutab neid praktikas; 3) selgitab sulamissoojuse, keemissoojuse ja kütuse kütteväärtuse tähendust ning teab kasutatavaid mõõtühikuid; 4) selgitab seoste $Q = \lambda \cdot m$, $Q = L \cdot m$ ja $Q = r \cdot m$ tähendust, seostab neid teiste nähtustega ning kasutab neid probleeme lahendades; 5) lahendab rakendussisuga osaülesanneteks taandatavaid kompleksülesandeid.	Põhimõisted: soojusjuhtivus, konvektsioon, soojuskiirgus, sulamissoojus, keemissoojus; kütuse kütteväärtus.
Tuumaenergia	Kliimaneutraalse energiasüsteemi võimalikkus?	Õpilane: 1) nimetab aatomi tuuma, elektronkatte, prootoni, neutroni, isotoobi, radioaktiivse lagunemise ja tuumareaktsiooni olulisi tunnuseid; 2) selgitab seose, et kergete tuumade ühinemisel ja raskete tuumade lõhustamisel vabaneb energiat, tähendust, seostab seda teiste nähtustega; 3) iseloomustab α-, β- ja γ-kiirgust ning nimetab kiirguste erinevusi; 4) selgitab tuumareaktori ja kiirguskaitse otstarvet, töötamise põhimõtet, kasutamise näiteid ning ohutusnõudeid; 5) selgitab dosimeetri otstarvet ja kasutamise reegleid.	Aatomi mudelid. Aatomituuma ehitus. Tuumaseoseenergia. Tuumade lõhustumine ja süntees. Radioaktiivne kiirgus. Kiirguskaitse. Dosimeeter. Päike. Aatomielektirjaam. Põhimõisted: prooton, neutron, isotoop, radioaktiivne lagunemine, α-, β- ja γ-kiirgus, tuumareaktsioon. <i>Keemias samaaegselt: süsinik ja süsinikuühendid.</i>

2.5. Keemia III kooliastmes

2.5.1. Keemia õppeaine kirjeldus

Keemia kuulub loodusainete valdkonda ning sellel on oluline koht õpilaste loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse kujunemisel. Keemiaõpetus tugineb teistes õppeainetes (loodusõpetuses, füüsikas, bioloogias, matemaatikas jt) omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele, toetades samaaegu teiste ainete õpetamist.

Keemiaõppega omandavad õpilased lihtsa, kuid tervikliku arusaama looduses ja tehiskeskkonnas kulgevatest ning inimtegevuses kasutatavatest keemilistest protsessidest, nende vastastikustest seostest ja mõjust elukeskkonnale. Tähtsad on igapäevaelu probleemide lahendamise ja asjatundlike otsuste tegemise oskused, mis on aluseks toimetulekule looduslikus ja sotsiaalses keskkonnas. Keemias omandatud teadmised, oskused ja hoiakud, mis on lõimitud teistes õppeainetes omandatuga, on aluseks sisemiselt motiveeritud elukestvale õppimisele.

Keemiat õppides saadakse ülevaade tänapäevastest tehnoloogia- ja energeetikaprobleemidest ning keemia tulevikusuundumustest, mis aitab ühtlasi õpilastel tulevast elukutset valida. Keemia õppimine aitab mõista puhta looduskeskkonna ja tervise seoseid, kujundab õpilaste vastutustunnet ja austust looduse vastu ning arendab oskust hinnata oma otsustuste või tegevuse otseseid või kaudseid tagajärgi.

Õppega arendatakse loomingulise käsitlusviisi, loogilise mõtlemise, põhjuslike seoste mõistmise ning analüüsi- ja üldistamisoskust. Õpilased omandavad oskuse mõista ning koostada keemiaalast teksti, mõtestada ja korrektselt kasutada keemiasõnavara ning märksüsteemi, esitada keemiainfot (sh uurimistulemusi) suuliselt ja kirjalikult, kasutades erinevaid esitusvorme (verbaalselt, diagrammide ja graafikutena, mudelitena, valemite kujul) ning kasutada erinevaid, sh elektroonseid teabeallikaid.

Praktiliste tööde tegemise kaudu omandavad õpilased vajalikud praktilise töö oskused: õpivad ohutult kasutama laboris ja argielus vajalikke katsevahendeid ning kemikaale, hindama olmekemikaalide ja igapäevaelus ning tehnoloogias kasutatavate materjalide ohtlikkust inimeste tervisele ja looduskeskkonna seisundile.

Keemia õpetamise põhimõtted:

1. Keemiat õpetatakse lähtudes **kahesuunalise keelekümbeluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetoditest**.
2. Uusi loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi kujundades keskendutakse **looduse vahetule kogemisele ja praktilisele tegevusele**.
3. Keemia õpetamisel lähtutakse **uurimuslikust õpikäsitusest**, kus kesksel kohal on vaatluste ja katsete tegemine ning põhjus-tagajärg seostest arusaamine.
4. Õppeprotsessi planeerimisel lähtutakse **püstitatud probleemide teaduslikkusest ja nende olulisusest** õpilastele.
5. Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmeks on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
6. Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
7. Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on põhiorhk hoiakute kujundamisel.
8. Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
9. Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
10. Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
11. **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
12. **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks loodusainete õpitulemuste saavutamisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
13. Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja vahendeid.
14. Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane**.

2.5.2. Keemia õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes:

9. klassi lõpetaja:

1. märkab keemiaga seotud probleeme igapäevaelus, keskkonnas ja praktilises inimtegevuses;
2. kasutab korrektselt ainekavakohast keemiterminoloogiat ja keemiasümboleid ning saab aru lihtsamast keemiatekstist;
3. kasutab vajaliku teabe leidmiseks perioodilisustabelit, lahustuvustabelit ja metallide pingerida ning leiab tabelitest ja graafikutelt füüsikaliste suuruste väärtusi (lahustuvus, lahuse tihedus, sulamis- ja keemistemperatuur vms);
4. mõistab keemiliste reaktsioonide võrrandites sisalduvat teavet ning koostab lihtsamaid reaktsioonivõrrandeid (õpitud reaktsioonitüüpide piires);
5. rakendab teadusuuringute põhimõtteid (probleem > hüpotees > katse > järeldused);
6. plaanib ja teeb ohutult lihtsamaid keemiakatseid, mõistab igapäevaelus kasutatavate kemikaalide ja materjalide ohtlikkust ning rakendab neid kasutades vajalikke ohutusnõudeid;
7. teeb lihtsamaid arvutusi ainevalemite ja reaktsioonivõrrandite ning lahuste koostise alusel, kontrollib lahenduskäigu õigsust dimensioonanalüüsiga ning hindab arvutustulemuste vastavust reaalsusele;
8. väärtustab tervisliku toitumise ja tervislike eluviiside põhimõtteid ning elukeskkonda ja sellesse säästvat suhtumist.

2.5.3. Keemia õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Millega tegeleb keemia?	Mida me enda ümber näeme, mida me ei näe ning kuidas me seda kõike kirjeldada 513eta	Õpilane: 1) võrdleb ja liigitab aineid füüsikaliste omaduste põhjal sulamis- ja keemistemperatuur, tihedus, kõvadus,	Keemia meie ümber. Ainete füüsikalised omadused (7. Klassi loodusõpetuses õpitu rakendamine ainete omadusi uurides).

	- Luua õpilastele seos ümbritseva ja õppeainetega. Samade asjade kirjeldamine erineval viisil.	elektrijuhtivus, värvus jms (seostab varem loodusõpetuses õpituga); 2) teab keemiliste reaktsioonide esilekutsumise võimalusi, tunneb ära reaktsiooni toimumist iseloomulike tunnuste järgi.	Keemilised reaktsioonid ja nende tunnused. Põhimõisted: kemikaal, lahusti, lahustunud aine, pihus, 514etallic, 514etallic514n, 514etalli, vaht, tarre, lahuse massiprotsent. <i>Füüsikas samaaegselt: valgus, valgusallikad.</i>
Praktikumid ja nende läbiviimine	Labor keemias (ja katsed füüsikas) – ohutus, vahendid, võimalused.	Õpilane: 1) järgib põhilisi ohutusnõudeid, kasutades kemikaale laboritöodes ja argielus, ning mõistab ohutusnõuete järgimise vajalikkust; 2) tunneb tähtsamaid laborivahendeid (nt katseklaas, keeduklaas, kolb, mõõtesilinder, lehter, uhmer, portselankauss, piirituslamp, katseklaasihoidja, statiiv) ja kasutab neid praktilisi töid tehes õigesti.	Põhilised ohutusnõuded. Kemikaalide kasutamine laboritöodes ja argielus. Ohutusnõuete järgimise vajalikkus. Tähtsamad laborivahendid (nt katseklaas, keeduklaas, kolb, mõõtesilinder, lehter, uhmer, portselankauss, piirituslamp, katseklaasihoidja, statiiv) ning nende kasutamine praktilistes töodes. <i>Füüsikas samaaegselt: katsed.</i>
Aatomiehitus, perioodilisustabel.	Praktiliste mudelite kaudu üldistamine ja lihtsustamine – töövahendite oskuslik kasutamine (perioodilisustabel jms). Kuidas kirjeldada väga suurt ja väga väikest süsteemi.	Õpilane: 1) selgitab aatomiehitust (seostab varem loodusõpetuses õpituga); 2) seostab omavahel tähtsamate keemiliste elementide nimetusi ja tähiseid (sümboleid) (~25, nt H, F, Cl, Br, I, O, S, N, P, C, Si, Na, K, Mg, Ca, Ba, Al, Sn, Pb, Fe, Cu, Zn, Ag, Au, Hg); 3) loeb õigesti keemiliste elementide sümboleid aine valemis;	Aatomi ehitus. Keemilised elemendid, nende tähised. Keemiliste elementide omaduste perioodilisus, perioodilisustabel. Perioodilisustabeli seos aatomite elektronstruktuuriga: tuumalaeng, elektronkihtide arv, väliskihi elektronide arv (elektronskeemid). Põhimõisted: keemiline element, elemendi aatomnumber (järjenumbr),

		4) seostab keemilise elemendi asukohta perioodilisustabelis (A-rühmades) elemendi aatomi ehitusega (tuumalaeng ehk prootonite arv tuumas, elektronkihtide arv, väliskihi elektronide arv) ning koostab keemilise elemendi järjenumbri põhjal elemendi elektronskeemi (1.–4. Perioodi Arühmade elementidel); 5) teab keemiliste elementide liigitamist metallilisteks ja mittemetallilisteks ning nende paiknemist perioodilisustabelis; 6) toob näiteid metallide ja mittemetallide kasutamise kohta igapäevaelus.	väliskihi elektronide arv, perioodilisustabel, lihtaine, liitaine (keemiline ühend), aatommass, 515etal, mittemetall, 515et, katioon, 515etal, kovalentne side, iooniline side. <i>Füüsikas samaaegselt: päikesesüsteem, valgusõpetus.</i>
Ainete ehitus	Meid ümbritsevate ainete segud (puhtaid aineid praktikas meid ei ümbritse).	Õpilane: 1) eristab liht- ja liitaineid (keemilisi ühendeid), selgitab aine valemi põhjal aine koostist; 2) eristab ioone neutraalsetest aatomitest ning selgitab ionide tekkimist jaiooni laengut; 3) selgitab kovalentse ja ioonilise sideme erinevust; 4) teab, et on olemas molekulaarsete (molekulidest koosnevate) ja mittemolekulaarsete ainete 5) erinevus ning toob nende kohta näiteid; 6) eristab lahuseid ja pihuseid ning toob näiteid lahuste ja pihuste kohta looduses ja igapäevaelus; 7) lahendab lahuse protsendilisel koostisel põhinevaid arvutusülesandeid (kasutades lahuse, lahusti, lahustunud	Liht- ja liitained (keemilised ühendid). Molekulid, aine valem. Ettekujutus keemilisest sidemest aatomite vahel molekulis (kovalentne side). ioonide teke aatomitest, ionide laengud. Aatomite ja ionide erinevus. Ioonidest koosnevad ained (ioonsed ained). Ettekujutus ioonilisest sidemest (tutvustavalt). Molekulaarsed ja mittemolekulaarsed ained. Lahused ja pihused, pihuste alaliigid (vaht, 515etalli, 515etallic, 515etallic515n), 515etall. Lahused ja pihused looduses ning igapäevaelus. Lahuste protsendilise koostise arvutused (massi järgi). Põhimõisted: kemikaal, lahusti, lahustunud aine, pihus, 515etallic, 515etallic515n, 515etalli, vaht, tarre,

		aine massi ning lahuse massiprotsendi vahelisi seoseid).	lahuse massiprotsent, keemiline element, elemendi aatomnumber (järjenumber), väliskihi elektronide arv, perioodilisustabel, lihtaine, liitaine (keemiline ühend), aatommass, 516etal, mittemetall, 516et, katioon, 516etal, kovalentne side, iooniline side. <i>Füüsikas samaaegselt: mehaanika ja valguse murdumine.</i>
Hapnik ja vesinik	Elu võimalikkus maal – liiga palju head (hapnik, vesi) ei ole hea.	Õpilane: 1) selgitab hapniku rolli põlemisreaktsioonides ning eluslooduses (seostab varem loodusõpetuses ja bioloogias õpituga), analüüsib osoonikihi tähtsust ja lagunemist saastamise tagajärjel; 2) kirjeldab hapniku ja vesiniku põhilisi omadusi; 3) seostab gaasi (hapniku, vesiniku, süsinikdioksiidi jt) kogumiseks sobivaid võtteid vastava gaasi omadustega (gaasi tihedusega õhu suhtes ja lahustuvusega vees).	Hapnik, selle omadused. Gaaside kogumise võtteid. Vesinik, selle füüsikalised omadused. <i>Füüsikas samaaegselt: liikumine ja jõud.</i>
Oksiidid ja tuntumaid metalle	Muundumine ja selle kirjeldamine – ühest ainest saab teine aine mudeldamise abil.	Õpilane: 1) määrab aine valemi põhjal tema koostiselementide oksüdatsiooniastmeid ning koostab elementide oksüdatsiooniastmete alusel oksiidide valemeid; 2) koostab oksiidide nimetuste alusel nende valemeid ja vastupidi;	Metallide reageerimine hapnikuga jt lihtainetega. Keemiliste elementide oksüdatsiooniastmete muutumine keemilistes reaktsioonides. Metallid kui redutseerijad ja hapnik kui oksüdeerija. Metallide

		3) koostab reaktsioonivõrrandeid tuntumate lihtainete (nt H_2, S, C, Na, Ca, Al jt) ühinemisreaktsioonide kohta hapnikuga ning toob näiteid igapäevaelus tuntumate oksiidide ja nende tähtsuse kohta (nt H_2O, SO_2, CO_2, SiO_2, CaO, Fe_2O_3); 4) teeb ohutusnõudeid arvestades katseid metallide ja hapete vaheliste reaktsioonide uurimiseks, võrdleb nende reaktsioonide kiirust (kvalitatiivselt), seostab kiiruse erinevust metallide aktiivsuse erinevusega ja reaktsiooni tingimustega (temperatuur, tahke aine peenestatus); 5) seostab redoksreaktsioone keemiliste elementide oksüdatsiooniastmete muutumisega reaktsioonis; 6) teab metallide käitumist keemilistes reaktsioonides redutseerijana ja hapniku käitumist oksüdeerijana; 7) koostab reaktsioonivõrrandeid metallide iseloomulike keemiliste reaktsioonide kohta (517etal + hapnik, 517etal + happelahus); 8) seostab metallide, sh raua korrosiooni aatomite üleminekuga püsivamasse olekusse (keemilisse ühendisse); nimetab põhilisi raua korrosiooni (roostetamist) soodustavaid tegureid ja selgitab korrosioonitõrje võimalusi.	reageerimine hapete lahustega. Ettekujutus reaktsiooni kiirusest (517etallic ja happelahuse vahelise reaktsiooni näitel). Erinevate metallide aktiivsuse võrdlus (aktiivsed, keskmise aktiivsusega ja väheaktiivsed metallid), metallide pingerea tutvustus. Põlemisreaktsioonid, oksiidide teke. Oksüdatsiooniaste. Oksiidide nimetused ja valemite koostamine. Oksiidid igapäevaelus. Ühinemisreaktsioon. Lihtsamate põlemisreaktsioonide võrrandite koostamine ja tasakaalustamine. Põhimõisted: põlemisreaktsioon, oksiid, oksüdatsiooniaste, ühinemisreaktsioon; aktiivne, keskmise aktiivsusega ja väheaktiivne 517etal, metallide pingerida, redutseerija, redutseerumine, oksüdeerija, oksüdeerumine, redoksreaktsioon, reaktsiooni kiirus, sulam, 517etallic korrosioon. <i>Füüsikas samaaegselt: rõhumisjõud looduses ja tehnikas; mehaaniline töö ja energia.</i>
--	--	--	---

2.5.4. Keemia õpitulemused ja õppesisu 9. Klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Aine hulk, moolarvutused.	Kuidas on keemilised moolarvutused seotud tööstus- ja keskkonna-probleemidega?	Õpilane: 1) tunneb põhilisi aine hulga, massi ja ruumala ühikuid (mol, kmol, g, kg, t, cm^3, dm^3, m^3, ml, l) ning teeb vajalikke ühikute teisendusi; 2) teeb arvutusi aine hulga, massi ja gaasi ruumala vaheliste seoste alusel ning põhjendab neid loogiliselt; 3) mõistab ainete massi jäävust keemilistes reaktsioonides ja reaktsioonivõrrandi kordajate tähendust (reageerivate ainete hulkade suhe); 4) analüüsib keemilise reaktsiooni võrrandis sisalduvat (kvalitatiivset ja kvantitatiivset) infot.	Aine hulk, mool. Molaarmass ja gaasi molaarruumala (normaaltingimustel). Ainekoguste ühikud ja nende teisendused. Aine massi jäävus keemilistes reaktsioonides. Reaktsioonivõrrandi kordajate tähendus. Keemilise reaktsiooni võrrandis sisalduva (kvalitatiivse ja kvantitatiivse) info analüüs. Põhimõisted: ainehulk, mool, molaarmass, gaasi molaarruumala, normaaltingimused. <i>Füüsikas samaaegselt: gaas, vedelik, tahkis; aineosakeste kiiruse ja temperatuuri seos.</i>
Happed ja alused – vastandlike omadustega ained	Miks peame oskama hinnata ainete happelisust ja aluselisust? Hapete ja aluste roll inimese igapäevaelus.	Õpilane: 1) tunneb valemi järgi happeid, hüdroksiide (kui tuntumaid aluseid) ja soolasid; 2) seostab omavahel tähtsamate hapete ning happeanioonide valemide ja nimetusi (HCl, H_2SO_4, H_2SO_3, H_2S, HNO_3, H_3PO_4, H_2CO_3, H_2SiO_3); koostab hüdroksiidide ning soolade	Happed, nende koostis. Tähtsamad happed. Ohutusnõuded tugevate hapete kasutamise korral. Hüdroksiidide (kui tuntumate aluste) koostis ja nimetused. Ohutusnõuded tugevaid aluseid (leelisi) kasutades. Hapete reageerimine alustega, neutralisatsioonireaktsioon. Lahuste pH-skaala, selle

		nimetuste alusel nende valemeid (ja vastupidi); 3) mõistab hapete ja aluste vastandlikkust (võimet teineteist neutraliseerida); 4) hindab lahuse happelisust, aluselisust või neutraalsust lahuse pH väärtuse järgi; määrab indikaatoriga keskkonda lahuses (neutraalne, happeline või aluseline); 5) toob näiteid tuntumate hapete, aluste ja soolade kasutamise kohta igapäevaelus; 6) järgib leeliste ja tugevate hapetega töötades ohutusnõudeid; 7) koostab ning tasakaalustab lihtsamate hapete ja aluste vaheliste reaktsioonide võrrandeid, korraldab neid reaktsioone ohutult; 8) mõistab reaktsioonivõrrandite tasakaalustamise põhimõtet (keemilistes reaktsioonides elementide aatomite arv ei muutu). 9) lahendab reaktsioonivõrranditel põhinevaid arvutusülesandeid, lähtudes reaktsioonivõrrandite kordajatest (ainete moolsuhtest) ning reaktsioonis osalevate ainete hulkadest (moolide arvust), tehes vajaduse korral ümberarvutusi ainehulga, massi ja (gaasi) ruumala	kasutamine ainete lahuste happelisust/aluselisust iseloomustades. Soolad, nende koostis ja nimetused. Happel, alused ja soolad igapäevaelus. Põhimõisted: hape, alus, indikaator, neutralisatsioonireaktsioon, lahuste pH-skaala, sool. <i>Füüsikas samaaegselt: soojusülekanne.</i>
--	--	--	---

		vaheliste seoste alusel; põhjendab lahenduskäiku; 10) hindab loogiliselt arvutustulemuste õigsust ning teeb arvutustulemuste põhjal järeldusi ja otsustusi.	
Keskkonna puhtus	Kodu ja keskkonna puhastamise ABC	Õpilane: 1) analüüsib keemilise saaste allikaid ja saastumise tekkepõhjust, saastumisest tingitud keskkonnaprobleeme (happesademed, raskmetallide ühendid, üleväetamine) ning võimalikke keskkonna säästmise meetmeid; 2) kirjeldab ja analüüsib mõningate tähtsamate anorgaaniliste ühendite (H_2O, CO, CO_2, SiO_2, CaO, HCl, H_2SO_4, $NaOH$, $Ca(OH)_2$, $NaCl$, Na_2CO_3, $NaHCO_3$, $CaSO_4$, $CaCO_3$ jt) peamisi omadusi ning selgitab nende ühendite kasutamist igapäevaelus.	Anorgaanilised ühendid igapäevaelus. Vee karedus, väetised, ehitusmaterjalid. Põhilised keemilise saaste allikad, keskkonnaprobleemid: happelihmad (happesademed), keskkonna saastumine raskmetallide ühenditega, veekogude saastumine. Põhimõisted: happeline oksiid, aluseline oksiid, tugev hape, nõrk hape, tugev alus (leelis), nõrk alus, vee karedus, lahustuvus. <i>Füüsikas samaaegselt: enda CO_2 jalajälje arvutamine; tegevuste mõju laiemalt. Soojusülekanne.</i>
Anorgaaniliste ainete põhiklassid	Kuidas jagada meid ümbritsevaid aineid?	Õpilane: 1) eristab tugevaid ja nõrku happeid ning aluseid; seostab lahuse happelisi omadusi H^+-ioonide ja aluselisi omadusi OH^--ioonide esinemisega lahuses; 2) kasutab aineklassidevahelisi seoseid ainetevahelisi reaktsioone põhjendades ja vastavaid reaktsioonivõrrandeid koostades	Oksiidid. Happelised ja aluselised oksiidid, nende reageerimine veega. Happed. Tugevad ja nõrgad happed. Hapete keemilised omadused (reageerimine metallide, aluseliste oksiidide ja alustega). Happed argielus. Alused. Aluste liigitamine (tugevad ja nõrgad alused, hästi lahustuvad ja rasklahustuvad alused) ning

		(õpitud reaktsioonitüüpide piires: lihtaine + O₂, happeline oksiid + vesi, (tugevalt) aluseline oksiid + vesi, hape + metall, hape + alus, aluseline oksiid + hape, happeline oksiid + alus); korraldab neid reaktsioone ohutult; 3) kasutab info saamiseks lahustuvustabelit; 4) selgitab temperatuuri mõju gaaside ning (enamiku) soolade lahustuvusele vees, kasutab ainete lahustuvuse graafikut, et leida vajalikku infot ning teha arvutusi ja järeldusi; 5) lahendab lahuse protsendilisel koostisel põhinevaid arvutusülesandeid (sh lahuse ruumala ja tihedust kasutades).	keemilised omadused (reageerimine happeliste oksiidide ja hapetega). Hüdroksiidide koostis ja nimetused. Soolad. Vesiniksoolad (söögisooda näitel). Soolade saamise võimalusi (õpitud reaktsioonitüüpide piires). Vesi lahustina. Ainete lahustuvus vees (kvantitatiivselt), selle sõltuvus temperatuurist (gaaside ja soolade näitel). Lahustuvustabel. Lahuste protsendilise koostise arvutused (tiheduse arvestamisega). Seosed anorgaaniliste ainete põhiklasside vahel. Anorgaanilised ühendid igapäevaelus. Vee karedus, väetised, ehitusmaterjalid. Põhilised keemilise saaste allikad, keskkonnaprobleemid: happvihmad (happesademed), keskkonna saastumine raskmetallide ühenditega, veekogude saastumine. Põhimõisted: happeline oksiid, aluseline oksiid, tugev hape, nõrk hape, tugev alus (leelis), nõrk alus, vee karedus, lahustuvus. <i>Füüsikas samaaegselt: elektriline vastastikmõju.</i>
Süsinik ja süsinikuühendid	Kuidas inimesest teemant saada?	Õpilane:	Süsinik lihtainena. Süsinikuoksiidid. Süsivesinikud. Süsinikuühendite paljus. Süsiniku võime

		1) võrdleb ning põhjendab süsiniku lihtainete omadusi, võrdleb süsinikuoksiidide omadusi; 2) analüüsib süsinikuühendite paljususe põhjust (süsiniku võime moodustada lineaarseid ja hargnevaid ahelaid, tsükleid, kordseid sidemeid); 3) koostab süsinikuühendite struktuurivalemeid etteantud aatomite (C, H, O) arvu järgi (arvestades süsiniku, hapniku ja vesiniku aatomit moodustatavate kovalentsete sidemete arvu); 4) teab materjalide liigitamist hüdrofiilseteks ja hüdrofoobseteks ning oskab tuua nende kohta näiteid igapäevaelust; 5) kirjeldab süsivesinike esinemisvorme looduses (maagaas, nafta) ja kasutusalasid (kütused, määrdeained) ning selgitab nende kasutamise võimalusi praktikas; 6) eristab struktuurivalemi põhjal süsivesinikke, alkohole ja karboksüülhappeid; 7) koostab süsivesinike ja etanooli täieliku põlemise reaktsioonivõrrandeid; 8) koostab etaanhappe iseloomulike keemiliste reaktsioonide võrrandeid (õpitud	moodustada lineaarseid ja hargnevaid ahelaid, tsükleid ning kordseid sidemeid. Molekulimudelid ja struktuurivalemid. Ettekujutus polümeeridest. Süsivesinike esinemisvormid looduses (maagaas, nafta) ja kasutusala (kütused, määrdeained) ning nende kasutamise võimalused. Süsivesinike täielik põlemine (reaktsioonivõrrandide koostamine ja tasakaalustamine). Hüdrofiilsed ja hüdrofoobsed ained. Alkoholide ja karboksüülhapete tähtsamad esindajad (etanool, etaanhape), nende omadused ja tähtsus igapäevaelus, etanooli füsioloogiline toime. Põhimõisted: süsivesinik, struktuurivalem, polümeer, määrgumine, alkohol, karboksüülhape. <i>Füüsikas samaaegselt: tuumaenergia.</i>
--	--	--	--

		9) reaktsioonitüüpide piires) ning teeb katseid nende reaktsioonide uurimiseks; 10) hindab etanooli füsioloogilist toimet ja sellega seotud probleeme igapäevaelus.	
--	--	---	--

LISA 14. Sotsiaalainete ainekava III kooliastmes

Ainevaldkond “Sotsiaallained” III kooliastmes

1. Üldalused

1.1. Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Ainevaldkonna õppeained on inimeseõpetus, ajalugu ja ühiskonnaõpetus.

III kooliaste

Inimeseõpetus - 2 nädalatundi

Ajalugu - 6 nädalatundi

Ühiskonnaõpetus - 2 nädalatundi

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Ainevaldkonna õppeainete õpetamise eesmärk on kujundada õpilastes eakohane sotsiaalvaldkondlik pädevus: suutlikkus mõista ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda ning austada inimõigusi ja demokraatiat; vallata teadmisi kodanikuõigustest ja -vastutusest ning käituda nendega kooskõlas; ära tunda kultuurilist eripära; järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; olla huvitatud oma kogukonna, rahva, riigi ja maailma arengust; kujundada oma arvamust ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik; tunda ja kasutada lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid; tunda huvi ümbritseva maailma vastu.

Sotsiaallainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaallainete vahendusel kujundatakse õpilastes oskusi näha ühiskonna arengus põhjuse-tagajärje seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest. Õppe vältel kujundatakse õpilastes tahet toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikme ning isiksusena.

Sotsiaallainete õpetamise põhimõtted:

1. Sotsiaallaineid õpetatakse lähtudes **kahesuunalise keelekümluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetoditest**.
2. Õpe toimub **ainetundides, projektõppe tundides, külalistundides ja KÕP³ tundides**. Toetatakse lõimingut teiste õppeainetega ja kesksete teemadega.
3. Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
4. Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
5. Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel.
6. Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
7. Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
8. Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
9. **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesandeid lahendada ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
10. **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
11. Kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid mitmekesiseid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.

12. Võimaldatakse siduda õpet **koolivälise eluga** (kohtuda erinevate spetsialistidega, kaasata vanemaid jne), et kogu ainekäsitus oleks võimalikult **elulähedane**.

1.3. Võtmepädevuste kirjeldamine ainevaldkonnas

Iseseisev mõtleja – oskab mõelda, on tark ja teaduslik, uurib.

Sotsiaallained õpetavad nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, seadma eesmärged, genereerima ideid ning neid ellu viima. Õpitakse eristama sotsiaalteadusi loodusteadustest (sh mõistma nendes kasutatavate uurimismeetodite eripära). Õpitakse otsima teavet, kasutades tehnoloogilisi abivahendeid, ja tegema saadud teabe alusel tõendus põhiseid otsuseid.

Isikupärane looja - loob ja väljendab.

Õpilast kui isikupärast loojat kujundavad sotsiaallainetes rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatööd, paaristööd, loovate lahenduste otsimine, oma töö tulemuste loov esitlemine.

Aktiivne õppija – on tegus, initsiatiivikas, uudishimulik, teadmistejanuline, väärtustab tagasisidet.

Sotsiaallainete kaudu kujundatakse algatusvõimet ja vastutustunnet, et teha eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valida sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.

Avatud kaaslane - hoolib ja teeb koostööd.

Sotsiaallained kujundavad suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades. Sotsiaallained toetavad õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitavad õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks, kes oskab tõhusalt koostööd teha erinevate inimestega. Sotsiaallained süvendavad lugupidavat suhtumist erinevatesse maailmavaatelistesse

tõekspidamistesse ning toetavad väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist.

Tasakaalus isiksus - teadlikkus ja enesejuhtimine.

Sotsiaalsed arendavad suutlikkust mõista ja hinnata iseennast, hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse, järgida tervislikke eluviise, lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme. Sotsiaalsed kujundavad suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise plaanimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.

1.4. Ainevaldkonna õppeainete lõimimine teiste ainevaldkondadega

Keeled. Kujundatakse oskust väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult; lugeda ja mõista erinevaid tekste. Õpilasi juhatakse kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgima õigekeelsusnõudeid. Tähtsustatakse teksti kriitilise analüüsi oskust, meediakirjaoskust, teabe hankimist, selle kriitilist hindamist, tööde vormistamist ning intellektuaalse omandi kaitset. Sotsiaalainete õppimise kaudu täiendatakse õpilaste teadmisi erinevatest kultuuridest ja traditsioonidest. Õpilasi suunatakse märkama oma kultuuri ja teiste kultuuride erinevusi ning neist lugu pidama. Juhatakse tähelepanu erinevate suhtluskeskkondade reeglitele ning ühiskondlikule mitmekesisusele.

Matemaatika. Kujundatakse järgmisi oskusi: ajaarvamine; ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid); oskus probleeme seada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideid analüüsida ning tulemuste tõesust kontrollida; oskus loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada ning väärtustada matemaatilist käsitlust, mõista selle sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust.

Loodusained. Õpitakse mõistma looduskeskkonna ja geograafilise asendi mõju inimühiskonna arengule, inimese arengut ja rahvastikuprotsesse; majanduse ressursse; ühiskonna jätkusuutlikku säästlikku tarbimist, üleilmastumist, globaalprobleemide, sh keskkonnaprobleemide märkamist ja mõistmist ning jätkusuutliku ja vastutustundliku eluviisi väärtustamist.

Loovained. Käsitletakse Eesti, Euroopa ja maailma erinevate rahvaste kultuuriteemasid, iluhinnangute muutumist ajas; esteetilist arengut ja eneseteostuse võimalusi, rahvakultuuri ning loomingulist eneseväljendusoskust. Kujundatakse oskust mõista ja väärtustada kehalise aktiivsuse tähtsust tervisliku eluviisi osana eri ajastuil; arendatakse sallivat suhtumist kaaslastesse ning koostööpõhimõtteid tervislikku eluviisi järgides.

1.5. Kesksete teemade rakendamine ainevaldkonnas

Inimeseks olemine

Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda. Toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ja kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis. Toetatakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Aeg ja ruum

Toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast. Toetatakse igaühe isiklik ajaloo avastamist, inimkonna migratsiooni, inimeste ja tsivilisatsioonide vaheliste sidemete, kohaliku ja globaalse vaatenurga mõistmist.

Loodus ja tehnoloogia

Toetatakse seoste märkamist füüsilise ja bioloogilise maailma ning inimühiskondade vahel, teaduslike printsiipide mõistmist, teaduse ja tehnoloogia mõju märkamist ühiskonnale ja loodusele.

Kogukond, ühiskond ja globaalne areng

Toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning on kaasatud kohalikku kogukonda käsitlevate otsuste tegemisse. Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.

1.6. Hindamise alused

Hindamine toimub vastavalt Avatud Koolis kehtivale hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest ning eristaval hindamisel kasutatakse protsenthindamist. Kujundav hindamine annab infot töö protsessi ja tulemuse kohta, selle eesmärk on toetada õpilase arengut ja õpimotivatsiooni.

- Õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest.
- Koostöös kaaslase ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ja konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja arenguruumi kohta.
- Praktiliste tööde ja ülesannete puhul antakse tagasisidet töö protsessi ja tulemuse kohta.
- Olulisel kohal on õpilase enesehinnang tehtud tööle, oma panusele, tugevustele ja arenguruumile.
- Õppetegevuse ja/või -protsessi lõpus lisatakse kirjeldavale tagasisidele eristav hinne.

Õpitulemuste hindamise moodused on mitmekesised, sobivad oodatavate õpitulemuste saavutatuse väljaselgitamiseks ja toetavad edasise õppe kavandamist. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid – neist teavitamise kord on sätestatud Avatud Kooli õppekava üldosas.

Sotsiaalainete hindamisel tuleb III kooliastmes arutlemisoskust kujundavaid ja kontrollivaid ülesandeid koostades järgida jõukohasuse põhimõtet, pakkuda toetavaid selgitusi ja täpseid juhendeid. Kokkuvõtvaks hindamiseks sobivad avatud ja etteantud vastustega ülesanded, mõiste ja selgituse kokkuviiimine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms) ning info leidmine, kasutamine ja rühmitamine, lisaks ka arvamusloo kirjutamine ja juhtumianalüüs, dokumendi ja kaardi tundmine. Praktiliste tööde puhul hinnatakse töö plaanimise, tegemise, tulemuste tõlgendamise, järeldamise, põhjendamise ning tulemuste esitamise oskust. Õpilase ja õpetaja koostöös hinnatakse ka õpilase õpitulemusi koolivälises mitteformaalses õppes, kui seal omandatu vastab taotlevatele õpitulemustele (nt osavõtt projektidest, tegevus õpilasesinduses või kodanikuühendustes jm).

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

1. selgitab ning kirjeldab mõistete sisu ja nendevahelisi seoseid;
2. selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega;
3. eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
4. demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist, lähtudes õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

1. rakendab õpituatsioonis teoreetilisi teadmisi praktiliselt;
2. demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpituatsioonis;
3. kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

1.7. Füüsiline õppekeskkond

Kool korraldab valdava osa õppest klassis, kus on:

1. mööbli ümberpaigutamise võimalus rühmatööks ja ümarlauavestluseks ning toetavad demonstratsioonivahendid;
2. internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

Kool võimaldab:

1. korraldada õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi (muuseumis, arhiivis, näitusel, raamatukogus jm) vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul;
2. kasutada klassiruumis ainekava eesmärgi toetavaid õppematerjale ja -vahendeid (nt kontuur- ja seinakaardid, allikakogumikud, käsiraamatud, erialased teatmeteosed, elulooraamatud ja teabekirjanduse illustratiivne pildimaterjal (fotod, karikatuurid), IKT-põhised õppematerjalid jm).

2. Ainekavad

2.1. Inimeseõpetus III kooliastmes

2.1.1. Inimeseõpetuse õppeaine kirjeldus

Inimeseõpetuse teemavaldkondi käsitletakse läbivalt baasõppe tundides, projektõppes ja kooli igapäevastes regulaarsetes toimingutes (nt hommikuring, päeva kokkuvõte). Inimeseõpetuse üldeesmärk on eneseteadlik, hooliv, sotsiaalselt pädev ning emotsionaalselt tasakaalus õpilane, kes omab sotsiaalses elus vajalikke toimetulekuoskusi ning väärtustab enda ja teiste heaolu. Inimeseõpetuse ainekava toetab õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas. Õpilase jaoks on kesksel kohal oma identiteedi ja olemuse teadvustamine ning enda ümber olevate erinevate inimeste ja inimrühmade mõistmine ja aktsepteerimine. Inimeseõpetuse kaudu kujundatakse ka esmased teadmised ja hoiakud soolise võrdsuse osas. Tähtsal kohal on õpilases omaduste nagu ausus, õiglus, hoolivus, koostöövalmidus, vastutustunne, kodanikuaktiivsus ja terviseteadlikkus kujundamine.

III kooliastmes on keskmis murdeiga, inimese minapilt ja identiteet, tervist ning turvalisust väärtustav eluviis ja riskikäitumise vältimine.

Avatud Koolis toetab inimeseõpetuse aine eesmärkide saavutamist koolis kasutatav KiVa programm. KiVa programmi eesmärk on kiusamise ennetamine ja kiusujuhtumite tõhus lahendamine. Programm põhineb kiusamise ja selle mehhanismide aastakümnete pikkusel ulatuslikul uurimisel. KiVa tugineb kolmel sambal: ennetamine, sekkumine ja jälgimine.

2.1.2. Inimeseõpetuse õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

1. teab nimetada ja demonstreerib õpitu olukorras enesekasvatuse viise;
2. teab, mis on tervislik eluviis, oskab igapäevaelus teha tervislikke valikuid ja analüüsida enda vastutust valikutes, sh tulevaste hariduste ja tööelu kavandades;
3. teab tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise tähtsust igapäevaelus;
4. teab, mis arengumuutused toimuvad murdeas, ja mõistab murdeas eripära teiste eluperioodide seas;
5. mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles; väärtustab seksuaalõigusi;
6. analüüsib riskikäitumist mõjutavaid tegureid ja mõju inimese tervisele ning demonstreerib õpitu olukorras, kuidas kasutada tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi riskikäitumisega seotud olukordades;
7. kirjeldab rühma mõju inimese käitumisele ning demonstreerib õpitu olukorras oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi, enesekehtestamise oskus;
8. teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes, mõistab nende vajalikkust rühmas ning väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet;

9. teab ning oskab otsida olulisi infoallikaid terviseeteabe ja -abi saamiseks ning demonstreerib õpituatsioonis esmaabi põhilisi võtteid ja kirjeldab tõhusat käitumist ohuolukordades;
10. teab, kuidas luua ja säilitada toetavaid ning lähedasi suhteid; väärtustab sõprust ja armastust vastastikuse toetuse allikana;
11. teab inimest abistavate elukutsete töö sisu ja eeldatavaid võimeid, isiksuseomadusi jms ning analüüsib enda sobivust selleks tööks.

2.1.3. Inimeseõpetuse õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Inimeseõpetust õpitakse 1 tund nädalas ehk 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides ja KÕP³ tundides, kus toimuvad kohtumised grupimentorluse ja individuaalse mentorluse põhimõtetel. Lisaks saavutatakse osa inimeseõpetuse õpiväljunditest külalistundides. Külalistunnid toimuvad Avatud Kooli III kooliastme õpilastele kord nädalas ning seal esinevad inimesed teemadel, mis on õppijate jaoks parasjagu akuutsed ning huvipakkuvad.

TEEMA	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
ELUKAAR Murdeeast täiskasvanuikka; muutused murdeas. Suguküpseks saamine	Areng; muutused murdeas; oskus tulla toime murdeea muutustega. Suguelundkond, suguelundkonna areng. Elutee kujundamine- iseenda valik, õigus ja vastutus.	Õpilane: 1) iseloomustab murde- ja noorukiea arenguülesandeid üleminekul lapseast täiskasvanuikka; 2) kirjeldab, kuidas mõjutavad inimese kasvamist ja arengut pärilikud ning keskkonnategurid; 3) toob näiteid inimese võimaluste kohta ise oma eluteed kujundada ning mõistab enda vastutust oma eluteed kujundades; 4) kirjeldab põhimuresid küpsemisperioodil ning nendega toimetuleku võimalusi; 5) selgitab, milles seisneb suguküpsus.	Elukaar, murde- ja noorukiea koht elukaares. Kohanemine murdeea muutumistega. Varane ja hiline küpsemine – igaühel oma tempo. Muutunud välimus. Nooruki põhimured küpsemisperioodil. Suguküpsus.

Enesekasvatus ja positiivne minapilt	Terve enesehinnangu kujundamine, positiivse minapildi arendamine. Mis võib enesehinnangut mõjutada? Eneseanalüüsi oskus- minu tugevused ja nõrkused; minu väärtushinnangud. Mis on enesekasvatus? Erinevad enesekasvatusevõtted, oskus võtteid kasutada.	Õpilane: 1) kirjeldab põhilisi enesekasvatusevõtteid: eneseveenmist, enesetreeningut, eneseergutust ja -karistust ning enesesisendust. 2) väärtustab enesekasvatust ning toob näiteid enesekasvatusevõtete kohta; 3) selgitab, mis on minapilt ja enesehinnang; 4) kirjeldab positiivse endassesuhtumise kujundamise ja säilitamise võimalusi; 5) kasutab eneseanalüüsi oma teatud iseloomujooni, huve, võimeid ja väärtusi määramiseks.	Enesekasvatuse alused ja positiivse minapildi kujundamine, enesehinnang. Eneseanalüüs: oma tugevuste, iseloomujoonte, huvide, võimete ja väärtuste määramine.
Konflikt, oskus tulla toime konfliktolukorras.	Tõhus konflikti lahendamisoskus; rollimängud. Etapiline konflikti lahendamise treening	Õpilane: 1) kirjeldab suhete säilitamise ning konfliktide vältimise võimalusi; 2) demonstreerib õpitu olukorras tõhusaid konfliktide lahendamise viise.	Konfliktide vältimine ja lahendamine.
Erinevuste väärtustamine. Rühm ja rühma mõju	Erinevad rühmadünaamikad Rühma kuulumine ja sellega kaasuv.	Õpilane: 1) iseloomustab erinevaid rühmi ja toob näiteid enda kuulumise kohta erinevatesse rühmadesse; 2) võrdleb erinevate rühmade norme ja reegleid ning kirjeldab enda rolli, õigusi ja kohustusi erinevates rühmades;	Erinevad rühmad ja rollid. Reeglid ja normid rühmas. Rühma kuulumine ja selle mõju (positiivsed ja negatiivsed küljed)

	Käitumine kiusamise ja vägivalga korral. Mida tähendab rühma surve (positiivne ja negatiivne surve)? Oskuste õpe: enesekehtestamine; keeldumisoskus- erinevate keeldumisvõtete õppimine läbi rollimängu; oma mina säilitamine.	3) mõistab normide ja reeglite vajalikkust ühiselu toimimisel ning korraldamisel; 4) demonstreerib õpituatsioonis tõhusaid käitumisviise kiusamise ja vägivalga korral. 5) kirjeldab rühma kuulumise positiivseid ja negatiivseid külgi 6) demonstreerib õpituatsioonis toimetulekut rühma survega; 7) selgitab sõltumatuse ja autoriteedi olemust inimsuhetes.	Rühma dünaamika. Sõltumatus, eraldiseisev individ. Hakkamasaamine kiusamise ja vägivalga.
Riskikäitumine	Sotsiaalsete oskuste õpe seoses uimastiennetusega: kriitiline mõtlemine; probleemide lahendamine; ei ütlemine;	Õpilane: 1) demonstreerib õpituatsioonis, kuidas kasutada tõhusaid sotsiaalseid oskusi uimastitega seotud olukordades: kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine,	Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused, et vältida riskikäitumist: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetamine,

	kehtestav käitumine; abi andmine ja kutsumine. Õpilane oskab eristada legaalseid ja illegaalseid uimasteid. Mõistab seaduse olulisust. Uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajaline mõju tervisele.	ohuolukordade ärahoidmine, ei ütlemine, kehtestav käitumine, abi andmine ja abi kutsumine; 2) eristab legaalseid ja illegaalseid uimasteid ning tähtsustab seaduste rolli laste tervise kaitsel; 3) kirjeldab uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajalist mõju tervisele.	kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, suhtlusoskus. Erinevad legaalsed ja illegaalsed uimastid. Uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajaline mõju.
Lähedus, suhted ja turvaline seksuaalkäitumine	Tunded ja armastus suhtes, soorollid. Analüüsib läheduse erinevaid avaldumisviise. Mõistab, milles seisneb vastutus seksuaalsuhetes.	Õpilane: 1) kirjeldab omadusi, mis teevad noormehe ja neiu meeldivateks suhtluskaaslasteks; 2) selgitab soorolli olemust ning kirjeldab soostereotüüpset suhtumist; 3) kirjeldab inimliku läheduse erinevaid avaldumisviise: vastastikust seotust ja meeldimist, sõprust ja armumist; 4) kirjeldab, milles seisneb inimese vastutus seksuaalsuhetes; 5) selgitab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid.	Naiselikkus ja mehelikkus. Soorollid ja soostereotüübid. Lähedus suhtes. Sõprus. Armumine. Käimine. Lähedus ja seksuaalhuvi. Vastutus seksuaalsuhetes ja turvaline seksuaalkäitumine.

	Teab, mis on turvalise seksuaalkäitumise põhimõtted.		
--	--	--	--

2.1.4. Inimeseõpetuse õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Inimeseõpetust õpitakse 1 tund nädalas ehk 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt projektõppe tundides ja KÕP³ tundides, kus toimuvad kohtumised grupimentorluse ja individuaalse mentorluse põhimõtetel. Lisaks saavutatakse osa inimeseõpetuse õpiväljunditest külalistundides. Külalistunnid toimuvad Avatud Kooli III kooliastme õpilastele kord nädalas ning seal esinevad inimesed teemadel, mis on õppijate jaoks parasjagu akuutsed ning huvipakkuvad.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
TERVIS			
Tervisenäitajad Rahvastiku tervis; tervisealase info leidmine ning usaldusväarsuse analüüsimine.	Rahvastiku tervis ajas, Eesti ühiskonnaliikmete tervisekäitumine; tervisega seotud valikute- tagajärgede seoste teadvustamine,	Õpilane: 1) kirjeldab olulisi tervisenäitajaid rahvastiku tervise seisukohalt; 2) analüüsib tegureid, mis võivad mõjutada otsuseid tervise kohta, ning demonstreerib õpituatsioonis tõhusaid viise, kuidas langetada otsuseid tervise seonduvate valikute puhul individuaalselt ja koostöös teistega; 3) analüüsib ja hindab erinevate tervise infoallikate ning teenuste kasutamise võimalusi ja usaldusväarsust;	Tervis kui heaoluseisund. Tegurid, mis mõjutavad tervise ga seotud valikuid. Eesti rahvastiku tervisenäitajad. Tervisealased infoallikad ja teenused. Tervise infoallikate usaldusväarsus. Oskus leida abi.

	Oskus leida usaldusväärset tervise alast informatsiooni - allikate võrdlemine ja usaldusväärsuse kontrollime.		
TERVISE OSAD: - vaimne tervis; - füüsiline tervis; - sotsiaalne tervis; - seksuaalne tervis.	Õpilane mõistab, et vaimne, füüsiline, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis on omavahel seotud. Tuues näiteid, kuidas üksteist mõjutab.	Õpilane: 1) kirjeldab füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse tervise vastastikust mõju ning seost.	Terviseaspektid: füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis. Terviseaspektide omavahelised seosed.
VAIMNE TERVIS - Vaimne tervis - Stress ja sellega toimetulek - Kriis, toimetulek leinaga.	Vaimne tervis ja selle toetamine, Stressi tunnused, kulg ja toimetulek, stressi tekitavad tegurid. Stressi ja kriisi erinevus. Iseenda ja teiste toetamine kriisiolukorras.	Õpilane: 1) analüüsib enda tervise seisundit ning teab, mis tegurid ja toimetuleku mehhanismid aitavad säilitada inimese vaimset heaolu; 2) selgitab stressi olemust, põhjusi ja tunnuseid; 3) kirjeldab stressiga toimetuleku viise ning eristab tõhusaid toimetulekuviise mittetõhusatest, teab abi ja toetuse võimalusi; 4) kirjeldab kriisi olemust ning seda, kuidas käituda kriisiolukorras; 5) teab abi ja toetuse võimalusi.	Vaimse heaolu säilitamist aitavad tegevused ja mõttelaad. Stressiga toimetulek. Käitumine kriisiolukorras.

	Abi ja toetuse saamise võimaluste teadvustamine Eesti Vabariigis. Esmased eneseabi võtted (positiivne minasõnum ja enesesisendus).		
FÜÜSILINE TERVIS	Füüsilise aktiivsuse väärtustamine ja olulisuse teadvustamine igapäevases heaolus. Tervislik toitumine. Toitained vs toiduained. Mitmekesine toitumine. Oskus kasutada erinevaid toidukalkulaatoreid. Toidulaua hindamine.	Õpilane: 1) oskab plaanida eri tüüpi kehalist aktiivsust oma igapäevaellu ning väärtustab kehalist aktiivsust eluviisi osana; 2) analüüsib inimese kehalise aktiivsuse ja toitumise mõju tervisele; 3) selgitab kehalise aktiivsuse mõju inimese füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele; 4) analüüsib oma igapäevatoidu vastavust tervisliku toidu põhimõtetele.	Tervislik eluviis ning sellega seonduvate valikute tegemine ja vastutus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana. Kehaline vormisolek ja sobiva kehalise aktiivsuse valik. Toitumise mõju tervisele. Toitumist mõjutavad tegurid.
SOTSIAALNE TERVIS		Õpilane:	Sotsiaalne tervis ja suhted.

	Sotsiaalsete suhete olulisus ja väärtus. Suhete puudumise tagajärjed. Tervete suhete loomise elementide harjutamine ja märkamine (koostöö, jagamine, toetamine jne).	1) kirjeldab viise, kuidas luua ning säilitada mõistvaid, toetavaid ja lähedasi suhteid sotsiaalse tervise kontekstis; 2) demonstreerib õpitu olukorras oskusi, mis aitavad kaasa suhete loomisele ja säilitamisele: üksteise aitamine, jagamine, koostöö.	
SEKSUAALNE TERVIS Turvaline seksuaalkäitumine	Tunnete väärtustamine suhtes. Erinevate tunnete väljendamine ja sõnastamine. Mida ma enda sees tunnen, mis tunne mind valdab.	Õpilane: 1) väärtustab tundeid ja armastust suhtes.	Suhete loomine, säilitamine ja katkemine. Suhete väärtustamine. Armastus.
	Seksuaalsuse trepiastmed.	Õpilane: 1) selgitab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning tunnete osa selles arengus; 2) kirjeldab tunnete ja läheduse jagamise viise; 3) selgitab, milles seisneb partnerite vastutus seksuaalsuhtes.	Seksuaalsuse olemus: lähisuhted, seksuaalidentiteet, seksuaalne nauding, soojätkamine, seksuaalne areng. Seksuaalvahekord. Turvaline seksuaalkäitumine.

	Erinevad seksuaalsel teel levivad haigused sh HIV HIVi ja AIDSiga kaasnevad müüdid. Rasestumisvastased vahendid (teab tõhusaid ja mittetõhusaid rasestumisvastaseid meetodeid). Topeltmeetod.	Õpilane: 1) kirjeldab tõhusaid rasestumisvastaseid meetodeid; 2) kirjeldab seksuaalsel teel levivate haiguste ärahoidmise võimalusi; 3) teab, mis on HIV ja AIDS; teab HIVi nakatumise teid ning nakatumise vältimise võimalusi; 4) eristab HIVi ja AIDSi müüte tegelikkusest.	Rasestumisvastased meetodid. Seksuaalõigused. Seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine. HIV ja AIDS.
	Seksuaalsed õigused; mõlemapoolne vastutus ja nõusolek. Ei on ei; Pornograafia Kohtinguvägiivald- mis see on, kuidas märgata vägiivalda, erinevad vormid seksuaalsuhetes.	Õpilane: 1) väärtustab vastutustundlikku käitumist seksuaalsuhetes ning kirjeldab seksuaalõigusi kui seksuaalsusega seotud inimõigusi; 2) selgitab soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele; 3) nimetab, kuhu saab pöörduda abi ja nõu saamiseks seksuaaltervise küsimustes.	Seksuaalne orientatsioon. Soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele. Kohtinguvägiivald. Abi ja nõu saamise võimalused.

	Abi saamise võimalused.		
Riskikäitumise ennetamine: Uimatiennetus	Riskikäitumise mõju tervisele ja heaolule. Tõhusat sotsiaalsete oskuste kasutamine seoses riskikäitumisega. Legaalsed- ja illegaalsed uimastid. Uimastite mõju inimese tervisele. Sõltuvus.	Õpilane: 1) kirjeldab levinumate riskikäitumiste tagajärgi, mõju inimese tervisele ja toimetulekule; 2) kirjeldab ja selgitab levinumate riskikäitumiste ärahoidmise ja neisse sekkumise võimalusi indiviidi ja rühma tasandil, lähtudes igapäevaelust, ning teadvustab ennetamise ja sekkumise võimalusi ühiskonna tasandil; 3) kirjeldab, mis on vaimne ja füüsiline uimastisõltuvus ning kuidas see kujuneb; 4) kirjeldab ja demonstreerib õpituatsioonis, kuidas käituda uimastitega seotud olukordades.	Levinumad riskikäitumise liigid. Riskikäitumise mõju inimese tervisele ja toimetulekule. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused riskikäitumisega toimetulekul. Uimastid ja nende toime kesknärvisüsteemile. Uimastitega seonduvad vääruskumused. Uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid. Sõltuvuse kujunemine.
Esmaabi	Abivajava inimese märkamine ja õige reageerimine. Kust ja kuidas saada abi Eesti Vabariigis.	Õpilane: 1) teab, kuidas käituda turvaliselt ohuolukorras ning kutsuda abi allergia, astma, diabeedi, elektrišoki, epilepsia, lämbumise, mürgituse, palaviku ja valu korral; 2) demonstreerib õpituatsioonis esmaabivõtteid õnnetusjuhtumite ja traumade korral (nt kuumakahjustus, teadvusekaotus, südameseiskumine, uppumine jne).	Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades.

	Esmaabivõtete praktiseerimine.		
MINA ISE	Iseenda huvide, võimete ja väärtuste kriitiline analüüsimine. Julgus teha valikuid ja otsuseid iseenda soovide/vajadustest lähtuvalt Õigus valida uuesti, kui eelnevad valikud ei vii rahuloluni.	Õpilane: 1) analüüsib ennast oma huvide, võimete ja iseloomu põhjal ning seostab seda valikutega elus; 2) mõistab, et toimetulek iseenda ja oma eluga tagab õnne ning rahulolu.	Huvide ja võimete mitmekesisus ning valikud. Edukus, väärtushinnangud ja prioriteedid elus. Mina ja teised kui väärtus. Õnn. Toimetulek iseenda ja oma eluga õnne eeldusena. Projekt “See on nii huvitav!”

2.2. Ajalugu III kooliastmes

2.2.1. Ajaloo õppeaine kirjeldus

Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õpilasi suunatakse teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Põhikooli ajalooõpetus on kronoloogilis-temaatiline. Õppeaine algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooga. Käsitlemise põhimõte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloost, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos. Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu. Tähtis on luua seosed mineviku ning nüüdisaja ajaloosündmuste ja -nähtuste vahel.

Ajalooõpetuse kaudu kujundatakse erinevaid oskusi:

1. oskus orienteeruda ajas ning analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;
2. ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamine;
3. küsimuste esitamine ajaloo kohta ning neile vastamine;
4. funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine;
5. empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;
6. allikaanalüüs ja töö ajalookaardiga, info leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine ja hindamine, suuline ja kirjalik eneseväljendus ning IKT vahendite kasutamine.

2.2.2. Ajaloo õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

1. kirjeldab ajaloo põhietappe näidete kaudu;
2. mõistab eri ajastute kultuuripanust ning iseloomustab tähtsamaid ajaloosündmusi, isikuid ja kultuurinähtusi;
3. võrdleb ajaloosündmusi ja -nähtusi, leiab sarnasusi ja erinevusi, toob esile põhjusi ja tagajärgi, arutleb märksõnade/küsimuste toel, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda nii suuliselt kui ka kirjalikult;
4. teab Eesti ühiskonna arengujärke ja tähtsamaid ajaloosündmusi, seostab kodukoha, Eesti ja Euroopa ajalugu maailma ajalooga ning saab aru, et ajaloosündmusi võib tõlgendada mitmeti;
5. töötab mitmesuguste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt;
6. otsib, analüüsib ja kasutab ajalooinfot, koostab kava ja mõistekaarti, ajalooreferaati ja lühiaurimust, esitleb seda suuliselt ja kirjalikult ning IKT vahendeid kasutades;

7. töötab kaardiga ja koostab lihtsamaid skeeme;
8. oskab asetada end minevikus elanud inimese olukorda ja mõistab nii ametite kui ka töö sisu muutumist ajas;
9. mõistab ajalooteadmiste vajalikkust igapäevaelus ning teab ajalooga seotud erialade õppimise võimalusi.

2.2.3. Ajaloo õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Õppeainet õpitakse 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Maailm keskajal 476-1492	Keskaja mitmekesisus ja keskaegse maailmapildi mõju ajaloos.	Õpilane: 1) kirjeldab läänikorda, feodaalset hierarhiat, seisuslikku ühiskonda, naturaalmajandust ning talupoegade ja feodaalide elulaadi; 2) teab kiriku osa keskaja ühiskonnas nii kultuuripärandi säilitajana kui ka maailmapildi kujundajana; 3) teab, kuhu tekkisid keskaegsed linnad, ning kirjeldab keskaegse linna eluolu; 4) iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskaegses ühiskonnas ja Frangi riigi jagunemise tagajärge; 5) iseloomustab araabia kultuuri ja selle mõju Euroopale, näitab kaardil araablaste vallutusi; 6) kirjeldab viikingite elu, nimetab ja näitab kaardil nende retkede põhisuundi; 7) toob esile ristisõdade eesmärgid ja tulemused; 8) nimetab Eesti muinasmaakondi ja suuremaid linnuseid, iseloomustab eestlaste eluolu muinasaja lõpul, Eesti ristiusustamist ning muistset vabadusvõitlust;	Keskaegse maailmapildi mõju maailma ajaloole, keskaja ühiskonna üldiseloomustus ja periodiseering. Läänikord, eluolu. Kiriku ja kultuuri osa keskajal, ristiusu õpetuse alused, ristisõjad, keskaja ülikoolid ja teadus, romaani ja gooti stiil. Frangi riik, Frangi riigi teke, riik Karl Suure ajal, Frangi riigi jagunemine, kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa. Araablased. Araabia ühiskond, Muhamed. Islam, araabia kultuur ja selle mõju Euroopale. Bütsants, Bütsantsi tugevuse põhjused, Justinianus I, Vana-Vene riik. Linnad ja kaubandus, linnade teke ja eluolu, hansakaubandus Põhja-Euroopas, tsunftikord, linnade valitsemine.

		9) teab, kuidas kujunes Bütsantsi riik ja tekkis Vana-Vene riik; 10) seletab mõisteid paavst, patriarh, piiskop, preester, munk, nunn, senjäär, vasall, feodaal, pärisori, Inglise parlament, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, Mõõgavendade Ordu, Liivi Ordu, romaani stiil, gooti stiil, koraan, Muhamed, mošee, Meka; 11) teab, kes olid Karl Suur ja Justinianus I, ning iseloomustab nende tegevust.	Põhja-Euroopa ja Eesti. Skandinaavia eluviis ja ühiskond, viikingite retked. Eesti keskajal, eluolu muinasaja lõpus. Muinasmaakonnad, muistne vabadusvõitlus ja ristiusustamine, ühiskonna struktuur. Valitsemine, Liivi Ordu. Linnad. Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel. Saksa-Rooma keisririik, parlamendi kujunemine Inglismaal, Prantsusmaa ühendamine. Eluolu keskajal. Asustus, tegevusalad ja eluolu kodukohas muinasaja lõpul. Projekt “Kodulinn Tallinn!”
Maailm varauusajal 1492–1600	Tänapäevase maailma tekkejäljed varauusajal.	Õpilane: 1) teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused, tehnoloogia areng ja reformatsioon; 2) kirjeldab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju; 3) seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi; 4) seletab mõisteid maadeavastused, reformatsioon, protestandid, luteri usk, renessanss, humanism; 5) teab, kes olid Kolumbus, Martin Luther ja Leonardo da Vinci, ning iseloomustab nende tegevust.	Ühiskond varauusajal, tehnoloogia, uue maailmapildi kujunemine. Tehnoloogia areng, majandussuhted, humanism, kujutav kunst, Leonardo da Vinci. Suured maadeavastused. Ameerika avastamine, maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju avastatud maades. Reformatsioon Saksamaal. Martin Luther. Eesti 16. sajandil, reformatsioon, haldusjaotus ja linnad. Liivi sõja põhjused ja tagajärjed. Projekt “Kodulinn Tallinn!”

2.2.4. Ajaloo õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Uusaeg Maailm 1600– 1815	Vana hea Vene/Rootsi aeg? Ümberkorraldused ühiskonnas Eestis, Euroopas ja maailmas.	Õpilane: 1) teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile; 2) selgitab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism; 3) selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju; 4) toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad; 5) teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja kirjeldab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust; 6) kirjeldab baroki ja klassitsismi põhijooni; 7) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid valgustus, valgustatud absolutism, reform, revolutsioon, restauratsioon, absolutism, parlamentarism;	Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas, absolutismi kujunemine, Louis XIV, valgustusfilosoofia, Inglise kodusõda ja restauratsioon, Inglismaa ja Prantsusmaa, 18. sajandi valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II. Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus, valitsemine, keskvõim ja aadli omavalitsus, Balti erikord, Põhjasõda, Peeter I, Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil, muutused majanduses ja poliitikas, vaimuelu (religioon, haridus, kirjasõna). USA iseseisvumine, Iseseisvussõda, USA riiklik korraldus. Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu. Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg, Napoleoni reformid, Viini kongress ja poliitilised muutused Euroopa kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos. Kultuur: barokk, klassitsism. Asustus ja eluolu paikkonnas 17.–18. sajandil.

		8) teab, kes olid Napoleon, Louis XIV, Peeter I ja Voltaire, ning iseloomustab nende tegevust.	
Uusaeg Maailm 1815– 1918	Esimene maailmasõda – selle eellugu ja järellainetus. Tööstusrevolutsioon ning selle mõju tänapäeval.	Õpilane: 1) näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite; 2) kirjeldab rahvuslikku liikumist Eestis ja Euroopas; 3) selgitab Eesti iseseisvumist; 4) teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi; 5) iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi; 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid rahvusriik, monopol, linnastumine, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia, Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism.	Industriaalühiskonna kujunemine, tööstuslik pööre, vabrikutootmine, linnastumine, industriaalühiskonna sotsiaalne pale, 19. sajandi poliitilised õpetused. Rahvuslus ja rahvusriigid, rahvusluse kasv Euroopas, rahvusriigi loomine Saksamaa näitel, Saksa keisririik. Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul, Vene impeeriumi äärealade poliitika, talurahvaseadused, rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused, venestusaeg, 1905. aasta revolutsiooni tagajärjed. Esimene maailmasõda, uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas, sõja põhjused, kulg ja tagajärjed, maailmasõja mõju Eestile. Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani. Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul: eluolu, ajakirjandus, seltsiliikumine, sh kodukohas.

2.2.5. Ajaloo õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Lähiajalugu Maailm kahe maailmasõja vahel 1918– 1939	I MS järgne ühiskonnakorraldus. Eesti Vabariik. Vabadussõda.	Õpilane: 1) näitab kaardil Esimese maailmasõja järel toimunud muutusi; 2) iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda;	Rahvusvaheline olukord, Pariisi rahukonverents, poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda, Versailles' süsteem. Rahvasteliidu tegevus ja mõju, sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas.

		3) kirjeldab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikel ajal; 4) kirjeldab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas, nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi; 5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, repressioon, Rahvaste Liit, Versailles' süsteem, vaikel ajastu, parlamentarism, Tartu rahu; 6) teab, kes olid Jossif Stalin, Benito Mussolini, Adolf Hitler, Franklin Delano Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson.	Maailmamajandus, ülemaailmse majanduskriisi põhjused, olemus ja tagajärjed. Demokraatia ja diktatuuri põhijooned. Demokraatia Ameerika Ühendriikide näitel, autoritarism Itaalia näitel, totalitarism NSV Liidu ja Saksamaa näitel. Eesti Vabariik, Vabadussõda, Asutav Kogu, maareform ja põhiseadus, demokraatliku parlamentarismi aastad, vaikel ajastu, majandus, kultuur ja eluolu, välispoliitika. Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel, uued kultuurinähtused, teadus, tehnika areng, aatomiuuringud, auto ja lennuk, raadio, kino ja film, kirjandus ja kunst, uued propagandavahendid. Kultuur ja eluolu paikkonnas 20. sajandi algul. Projekt "Palju õnne, Eesti Vabariik!"
Lähiajalugu Teine maailmasõda 1939–1945	Teise maailmasõja eellugu, kulg ja järellainetus ning mõju maailma ajaloole.	Õpilane: 1) teab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel; 2) teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda, toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjused, sõja tulemused ja tagajärjed; 3) kirjeldab ajalookaardile tuginedes Teise maailmasõja sõjategevuse kulgu; 4) selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos; 5) iseloomustab Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamist;	Rahvusvaheline olukord. Lääneriikide järeleandmised Saksamaale. München. MRP. Sõjategevuse üldiseloomustus, sõja algus ja lõpp, sõdivad pooled. Sõjategevus, rinded: Idarinne, Läänerinne, Vaikse Ookeani ja Põhja-Aafrika piirkond. Holokaust, ÜRO asutamine. Eesti Teise maailmasõja ajal, baaside ajastu, iseseisvuse kaotamine, juuniküüditamine, sõjategevus Eesti territooriumil, Nõukogude ja Saksa okupatsioon. Teise maailmasõja mõjud paikkonnas.

		6) teab, mis riigid tegutsesid koostöös Saksamaaga ning mis riikidest moodustus Hitleri-vastane koalitsioon; 7) seletab mõisteid MRP, holokaust, küüditamine, baaside leping, okupatsioon, ÜRO.	
Lähiajalugu Maailm pärast Teist maailmasõda 1945–2000	Miks Teine maailmasõda ka 21. sajandil veel oluline on ja mida meil sellest õppida on?	Õpilane: 1) teab külma sõja põhijooni ning toob esile selle avaldumist ja vorme, näitab kaardil tähtsamaid külma sõja aegseid kriisikoldeid; 2) teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastail; 3) kirjeldab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel; 4) kirjeldab kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti arengut NSV Liidu koosseisus; 5) toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed; 6) kirjeldab Eesti iseseisvuse taastamist ja Eesti Vabariigi arengut; 7) iseloomustab kultuuri ja eluolu muutumist 20. sajandi vältel; 8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid perestroika, glasnost, külma sõda, kriisikolle, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, metsavennad, plaanimajandus, massirepressioon, Atlandi Harta, Euroopa Liit, NATO, Balti kett, laulev revolutsioon; 9) teab, kes olid Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar	Külma sõda, külma sõja põhijooned ja avaldumisvormid, kriisid ja sõjad. Läänemaailm USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel. USA ühiskond, sisepoliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika. Saksamaa Liitvabariigi majanduse areng, Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted. Kommunistlikud riigid, kommunistliku süsteemi teke. NSV Liit, stalinism, sula, stagnatsioon. Eesti Nõukogude okupatsiooni all, piiride muutumine, repressioonid, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, poliitiline juhtimine, kultuur ja eluolu. Kommunistliku süsteemi lagunemine, <i>perestroika</i> ja <i>glasnost</i> , Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Saksamaa ühinemine. Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine. Laulev revolutsioon, Balti kett, põhiseadusliku korra taastamine. Maailm alates 1990. aastaist, üldülevaade, Euroopa Liidu laienemine, NATO laienemine, uued vastasseisud. Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel. Teaduse ja tehnika areng, aatomiuuringud, infotehnoloogia, massikultuur, naine ja ühiskondlik elu, muutused mentaliteedis.

		Savisaar ja Mart Laar, ning iseloomustab nende tegevust.	Poliitilised liikumised, kultuur ja eluolu ning ajalooline mälu ja mäluasutused kodukohas. Projekt "Palju õnne, Eesti Vabariik!"
--	--	--	---

2.3. Ühiskonnaõpetus III kooliastmes

2.3.1. Ühiskonnaõpetuse õppeaine kirjeldus

Ühiskonnaõpetus aitab

- õpilasel arendada ettevõtlikkust ning kujuneda ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks.
- mõista kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majanduse, poliitika ja õigusega), ent ka suhteid teiste sotsiaalsete rühmadega. Selle õppimisel kasutatakse ainealaseid põhimõisteid igapäevaeluga seonduvate reaalsete probleemide lahendamiseks ja asjatundlike otsuste tegemiseks.
- kujundada õpilaste väärtushinnanguid ja hoiakuid nagu ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonnasse, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; teadvustamine, et kõikjal ei elata ühtviisi hästi jne.

III kooliastmes õpitakse ühiskonnaõpetust eraldi aiena ning lõimituna ajaloo ja keelega. III kooliastmes on olulisel kohal noore enda roll ühiskonnas (sh infoühiskonnas) ning õpilane tutvub nii Eesti, Euroopa Liidu kui laiema maailma ühiskondade toimimisi (sh inimõigused, majandus, valitsemisviisid jm).

2.3.2. Ühiskonnaõpetuse õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

9.klassi lõpetaja:

1. teab demokraatia toimimise põhimõtteid ning toob näiteid nende rakendamise kohta; toimib demokraatia põhimõtteid arvestades; on orienteeritud enesearendamisele;
2. määratleb ja tunnetab end oma kogukonna ja Eesti ühiskonna liikmena, vastutustundliku kodanikuna Eesti Vabariigis, Euroopa Liidus ning maailmas;
3. teab ja järgib inimõigusi, märkab nende rikkumist ning kaitseb inimõigusi, tunnustab erinevaid inimrühmi võrdselt väärtuslikuna ja käitub sallivalt;
4. tunneb Eesti riigi põhiseadust ja ülesehitust ning halduskorraldust; oskab suhelda riigi- ja omavalitsusasutustega; oskab leida ja kasutada vajalikku õigusakti; järgib seadusi; kasutab kodanikuühiskonna tegutsemisvõimalusi; selgitab näidete kaudu vabaühenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärke;
5. tunneb Euroopa Liidu ülesehitust ja väärtusi ning nimetab liikmesriike; nimetab teisi rahvusvahelisi organisatsioone ja selgitab nende tegevuse eesmärke;
6. selgitab üksikisiku, ettevõtja ja riigi rolli majanduses; teab, mis on avalik ja erasektor; teab maksustamise eesmärke ning üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega;
7. kaalub oma võimalusi tulevase töötajana ja ettevõtjana ning kavandab edasist haridusteed lähtuvalt oma võimetest, huvidest, teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning valikuid väliselt mõjutavatest teguritest;
8. hindab ressursside piisavust ning tarbib säästlikult; tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana;
9. oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid, arvestab autoriõiguste kaitset;
10. teab, mis on üleilmastumine, ja toob näiteid üleilmastumise mõjude kohta majandusele, kultuurile, keskkonnale jne;
11. teab riigi juhtimis- ja haldusstruktuuride ameteid/elukutseid ning nende töö sisu ja arutleb selle üle, mis on olulised eeldused selle töö tegemiseks; valdab ülevaadet riigiteenistujaks kujunemise ja õppimise võimalustest.

2.3.3. Ühiskonnaõptuse õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub peamiselt ainetundides, koostöös Avatud Kooli õpilasp Parlamendi tööga ning lõimituna ka projektõppe tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Meedia ja teave	Infoühiskonna liikmeks olemine ning selles edukas toimetamine.	Õpilane: 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid avalik arvamus, avalik elu, eraelu, ajakirjandusvabadus, ajakirjanduseetika, autoriõigus, autorivastutus, reklaam, intellektuaalomandi kaitse (plagiaat); 2) iseloomustab näidete varal avaliku ja eraelu piiride seadmist ning ületamist; 3) avaldab arvamust ajakirjanduses käsitletavate probleemide kohta; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks; 4) teab reklaami funktsioone ja liike; 5) tunneb ja austab autori õigusi ning vastutust; viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt.	Raamatukogu, internet. Ajakirjanduse roll ühiskonnas: informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele, avaliku arvamuse kujundamine, meelelahutus jne. Kommunikatsioonieetika, avaliku ja eraelu piir. Turunduskommunikatsiooni funktsioon ja liigid: valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam jne. Autoriõigused ja -vastutus, teoste kasutamine: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine. Plagieerimine.
Ühiskonna sotsiaalne struktuur	Me kõik oleme erinevad, aga siiski võrdsed – kuidas toimib ühiskond täna ning milline võiks	Õpilane: 1) teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid sotsiaalsed erinevused, sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, identiteet, mitmekultuurilisus;	Sotsiaalsed rühmad ühiskonnas: soolised, ealised, rahvuslikud, usulised, varanduslikud, regionaalsed jm. Sotsiaalne kihistumine ja selle põhjused. Sotsiaalne sidusus. Sotsiaalne tõrjutus.

	ühiskond olla tulevikus? Minu roll ühiskonna edendamises.	2) märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi; 3) väärtustab sotsiaalset õiglust ja sidusust; 4) väärtustab soolist võrdõiguslikkust; 5) mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega.	Sotsiaalne õiglus ja võrdõiguslikkus. Solidaarsus. Väärtused ja identiteedid. Mitmekultuuriline ühiskond ja selle võimalused ning probleemid. Projekt “Mina olen terve, aga minu suhted?”
Ühiskonna institutsiooniline struktuur – avalik sektor, tulundus- või äri sektor, kolmas sektor	Ühiskond kui riiklik struktuur.	Õpilane: 1) teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, äri sektor, eraettevõtte, mittetulundussektor, sihtasutus; 2) selgitab ühiskonna sektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas; 3) teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi.	Avalik sektor ja selle institutsioonid (riigiasutused, kohalik omavalitsus, avalik-õiguslikud asutused). Erasektor kui kasumile suunatud sektor. Kolmas sektor kui mittetulundussektor. Sihtasutused, heategevus, vabatahtlik töö, kodanikualgatused.
Ühiskonnaliikmete õigused	Minu ja teiste õigused, vabadused ning kohustused.	Õpilane: 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>inimõigused, põhiõigused</i>; 2) tunneb inimõigusi ja lastekaitse põhimõtteid; 3) kirjeldab õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost; 4) tunneb riske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust otsida abi.	Inimõigused meie igapäevaelus, riigi ja üksikisiku roll nende tagamisel. Inimõiguste rikkumise ärahoidmine. Vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus jm. Põhiõigused; sotsiaal-majanduslikud, poliitilised ja kultuurilised õigused. Lapse õigused, kohustused ja vastutus. Lastekaitse rahvusvahelised probleemid. Inimkaubandus, tööorjus, seksuaalne ekspluateerimine jm. UNICEFi tegevus. Projekt “Mina olen terve, aga minu suhted?”

Demokraatia	Erinevad valitsemisvormid ning nende esinemine maailmas. Demokraatia.	Õpilane: 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid demokraatia, autokraatia, totalitarism; võimude lahusus ja tasakaal, õigusriik, kodanikuõigused, kodanikuvabadused, kodanikuühiskond, kodanikualgatus; 2) selgitab demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises; 3) tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igaühe võrdsust seaduse ees); käitub demokraatia põhimõtete järgi; 4) eristab demokraatiat ja autokraatiat, võrdleb demokraatliku, autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhijooni; 5) selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid.	Demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevused. Demokraatliku valitsemise põhijooned: võimuorganite valitavus ja aruandlus, võimude lahusus ja tasakaal. Õigusriik. Kodanikuvabadused ja -õigused.
Eesti valitsemiskord	Demokraatlik Eesti Vabariik ning EV seadusandlus.	Õpilane: 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid põhiseadus, põhiseaduslik institutsioon, põhiseaduslikud õigused, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, täidesaatev võim, president, õiguskantsler, riigikontroll, kohalik omavalitsus (KOV), kohus, õigusakt; erakond, valimised, kodakondsus, kodanik, alaline elanik; 2) tunneb ja oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ning	Põhiseadus. Põhiseaduslikud institutsioonid. Riigikogu koosseis ja ülesanded. Valitsuse moodustamine ja ülesanded. Vabariigi President. Kontrollorganid: õiguskantsler, riigikontroll. Kohus. Kohalik omavalitsus. Õigussüsteem. Eesti kohtusüsteem. Õigusaktide kasutamine. Alaealiste õiguslik vastutus. Kodakondsus. Eesti kodakondsuse saamise tingimused. Kodanikuõigused ja -kohustused. Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud, kodakondsuseta isikud ning kolmandate

		iseloomustab Eesti riigi poliitilist ja halduskorraldust; 3) mõistab seaduste järgimise vajadust ja seaduste eiramise tagajärgi ning teab, kuhu oma õiguste kaitseks pöörduda; oskab leida vajalikku õigusakti ning kasutada elektroonilist Riigi Teatajat (eRT); 4) teab riigi- ja omavalitsusasutuste struktuuri, sh riigi- ja omavalitsusasutuste portaalide kasutusvõimalusi; 5) tunneb kodanikuõigusi ja -kohustusi, Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu kodakondsuse saamise tingimusi; 6) selgitab valimiste üldiseid põhimõtteid; 7) teab peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on; 8) nimetab Eesti parlamendierakondi; 9) teab Euroopa Liidu liikmelisusest tulenevaid õigusi, võimalusi ja kohustusi.	riikide kodanikud, nende õigused ja kohustused Eestis. Erakonnad. Erakonna ülesanded demokraatlikus riigis. Eesti parlamendierakonnad. Valimised. Valimiste üldine protseduur. Kandidaadid ehk valitavad ja hääletajad ehk valijad; nende rollid. Valimiskampaania. Teadlik hääletamine. Eesti Euroopa Liidu liikmena. Eesti rahvusvahelistes organisatsioonides.
Kodanikuühiskond	Ühiskond, see on kodanikud.	Õpilane: 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid kodanikuühiskond, vabaühendus, kodanikuosalus, kodanikualgatus; 2) iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel; 3) mõistab kodanikuühiskonna ja vabaühenduste toimimise põhimõtteid ning eesmärgi;	Kodanikuühiskonna olemus ja põhijooned. Vabaühendused ja MTÜd. Kirik ja usuühendused. Kodanikuosalus ja kodanikualgatus. Kodanikuajakirjandus. Vabatahtlik tegevus, kaasatus ühendustesse ja organisatsioonidesse. Noorte osalusvõimalused. Õpilasomavalitsus ja õpilasorganisatsioonid. Noorteprojektid. Käitumine kriisioludes.

		4) analüüsib kodanikuühiskonnas tegutsemise võimalusi ja probleeme ning pakub lahendusi.	
Majandus	Riiklik majandus, isiklik majanduslik toimetulek ning tööturg.	Õpilane: 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid turumajandus, turg ja turusuhted, nõudmine, pakkumine, konkurents, tootlikkus, kasum, riigieelarve, riiklikud ja kohalikud maksud, ühishüve, sotsiaalne turvalisus, vaesus, sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetus, tööturg, bruto- ja netopalk, laen, investering, tarbijakaitse; 2) tunneb erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul; teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu; 3) analüüsib ja hindab oma huve, võimeid ja võimalusi edasiõppimist ning karjääri plaanides; 4) teab eelarve koostamise põhimõtteid, oskab arvutada netopalka; 5) teab oma õigusi ja vastutust tarbijana ning tarbib säästlikult; 6) kirjeldab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid ning ettevõtluse ja riigi rolli majanduses; selgitab maksustamise eesmäärke, teab Eestis kehtivaid makse, üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega.	Turumajanduse põhijooned. Nõudmine ja pakkumine. Konkurents. Tootlikkus ja kasum. Ettevõtluse vormid: aktsiaselts (AS), osaühing (OÜ), füüsilisest isikust ettevõtja (FIE). Ettevõtluse roll ühiskonnas. Ressursside jagunemine maailmas. Riigi roll majanduses: plaanimine ja regulatsioon. Riigieelarve. Maksud, maksustamise põhimõtted. Tulude ümberjagamine. Ühishüved ja sotsiaalne turvalisus. Aus maksumaksmine. Sotsiaaltoetused ja sotsiaalkindlustus. Tööturg. Tööturu mõiste. Tööandja ja töövõtja rollid töösuhetes. Tööõigus. Hõivepoliitika, tööturu meetmed tööandjaile ja töötajatele. Erinevast soost, erineva haridustaseme ning töö- ja erialase ettevalmistusega inimesed tööturul. Isiklik majanduslik toimetulek. Eesmärkide seadmine ja ressursside hindamine. Palk ja palgaläbirääkimised. Isiklik eelarve. Elukestva õppe tähtsus pikaajalises toimetulekus. Säästmine ning investeerimine. Laenamine. Tarbijakäitumine, säästlik ja õiglane tarbimine. Tarbijakaitse kaupade ja teenuste turul. Tootemärgistused. Isiklik ettevõtlus.

LISA 15. Loovainete ainekava III kooliastmes

Ainevaldkond „Loovained” (sisaldab kunstiainete, tehnoloogia ja liikumisõpetuse õpitulemusi)

1. Üldalused

1.1. Ainevaldkonna õppeained ja nende maht

Ainevaldkonda kuuluvad kunstiõpetus, muusikaõpetus, tööõpetus, tehnoloogiaõpetus, käsitöö ja kodundus ning liikumine (“Kehaline kasvatus”). III kooliastmes õpitakse tööõpetust, tehnoloogiaõpetust, käsitööd ja kodundust lõimituna projektõppesse ja praktikumidesse ning eraldi ainetundidena toimuvad muusikaõpetus ja liikumine. Avatud Koolis on antud ained tõstetud III kooliastmes ühe ainevaldkonna alla selleks, et veel enam ühtlustada antud ainetes kasutatavaid õpetamisviise ning luua selgem süsteem loovainete üleseks lõiminguks.

III kooliaste

Kunst ja tehnoloogia - 8 nädalatundi

Muusikaõpetus – 3 nädalatund

Liikumisõpetus – 6 nädalatundi

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Loovainete valdkond ühendab Avatud Koolis tehnoloogia, kunstiainete ja kehalise kasvatus (Avatud Koolis “Liikumine”) ainevaldkondi.

Kunstivaldkonna õppeainete õpetamise eesmärgiks on kujundada õpilastes eakohane kunstipädevus: suutlikkus mõista kunstide mitmekesisust, arutleda kunsti teemadel; väärtustada lähiümbruse, Eesti ja maailma kultuuripärandit; näha eri ajastute ja nüüdisaja kultuuri suhet; kasutada kunsti väljendusvahendeid isiklikuks ja kollektiivseks loominguliseks tegevuseks, väärtustada enda ja kaaslaste loomingut.

Tehnoloogia ainevaldkonnas käsitletakse tööõpetuse, käsitöö, kodunduse ja tehnoloogiaõpetuse algtõdesid ning kujundatakse esmaseid osaoskusi, valdkonna- ja võtmepädevusi.

Muusika toetab õpilaste individuaalse eripära kujunemist muusikalise eneseväljenduse abil. Muusikaõpetuse kaudu kujundatakse harmoonilisi isiksusi, tasakaalustatakse ja toetatakse õpilaste emotsionaalset arengut, sh teiste õppeainete omandamisel. Muusika kaudu avatakse ja avardatakse võimalusi muusikaga tegeleda ja muusikast rõõmu tunda ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Erinevate muusikakultuuride tutvustamise kaudu kujundatakse õpilaste muusikalist maitset ning sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid.

Liikumise eesmärgiks on kujundada õpilastes: suutlikkus väärtustada kehalist aktiivsust ja tervislikku eluviisi elustiili osana; oskus anda hinnangut kehalisele vormisolekule, valmisolek harrastada sobivat spordiala või liikumisviisi; suutlikkus suhtuda sallivalt kaaslastesse, järgida ausa mängu reegleid ning väärtustada koostööd sportimisel ja liikumisel.

Nii kunstained kui tehnoloogia võimaldavad õpilastel tunnetada endas loojat ning toetavad seeläbi aktiivse maailmavaate omaksvõttu ja ettevõtlikku ellusuhtumist ning on seeläbi äärmiselt olulisel kohal üldoskuste ja võtmepädevuste arengu toetamisel. Liikumisõpetuse eesmärk on panna alus aktiivsele ja tervislikule elustiilile ning anda noorele inimesele võimalus leida endale huvipakkuv tervisesport. Avatud Kooli III kooliastmes on loovainete alla kokku pandud just need, eelpool nimetatud, õppeained. Loovainetel on oluline roll õppija subjektiivse heaolu tõstmisel ja toetamisel. Loovainete eesmärk on toetada Avatud Koolis õppiva noore kujunemist füüsiliselt ja vaimselt aktiivseks, kultuuri ja tegutsemist nautivaks ning iseennast ja elu väärtustavaks inimeseks.

1.3. Võtmepädevuste kujundamine ainevaldkonnas

Avatud Kooli võtmepädevused sisaldavad endas kõiki RÕKis sätestatud üldpädevusi. Õppetöö planeerimisel ja läbiviimisel jälgitakse ja toetatakse õpilaste kõigi võtmepädevuste arengut. Loovained on võtmepädevustega seotud järgmiselt:

Iseseisev mõtleja – oskab mõelda, on tark ja teaduslik, uurib.

Loovained võimaldavad õpilastes arendada iseseisva mõtlemise ja töö oskust, probleemide märkamist, uurimist, täpsustamist ning lahenduste leidmist. Liikumises õpivad õpilased analüüsima oma kehalisi võimeid ja liigutusoskusi, uurima ja kavandama tegevusi ning tegutsema sihipäraselt, selleks et tugevdada tervist ja parandada töövõimet.

Isikupärane looja – loob ja väljendab.

Antud võtmepädevus on tugevalt loovainete kujundada. Oluline on lastel ja noortel võimaldada tunnetada ennast loojana. Oluline on, et õpilased kogeksid rõõmu ja rahulolu tehtud tööst ning õpiksid märkama ja analüüsima oma töö arengut.

Aktiivne õppija – on tegus, initsiatiivikas, uudishimulik, teadmistejanuline, väärtustab tagasisidet.

Algatusvõime, ettevõtlikkus ja koostöö on tihedalt seotud loovainete sisuga. Ideede genereerimise, realiseerimise ja töö korraldamise oskus on üks valdkonna õpetamise põhilisi eesmärke. Loovainetes saavad õpilased ise jõukohaseid ülesandeid luua, oma valikute sobivust kontrollida, uusi oskusi katsetada, järjekindlalt harjutada. Praktiline tegevus ja selle analüüs arendavad õpilastes suutlikkust mõista ja väärtustada tagasisidet ning aitavad suurendada õppija rolli oma õpitegevuse juhtijana. Õpilasel kujuneb oskus analüüsida ja hinnata enda liigutusoskusi ja kehalisi võimeid ning kavandada meetmeid, kuidas neid täiustada. Koolis tekkinud huvi liikumise/sportimise vastu loob aluse ja eeldused õppida uusi sobivaid liikumisviise.

Avatud kaaslane – hoolib ja teeb koostööd.

Loovainetes on lisaks iseseisvale tööle suur osakaal ka grupitööl. Ühise tulemuse nimel pingutamine võimaldab õppida teadlikku koostööd. Lisaks on loovainetes oluline roll tagasiside andmise ja vastuvõtmise õppimisel. Õpilased õpivad andma konstruktiivset tagasisidet ning väärtustama tagasiside olulisust oma töö veelgi paremaks muutmisel. Abivalmis ja sõbralik suhtumine kaaslastesse ning ausa mängu põhimõtete järgimine sportlikes

tegevustes toetavad kõlbelise isiksuse kujunemist. Koostöö liikudes/sportides õpetab inimeste erinevusi aktsepteerima, neid suhtlemisel arvestama, ent ka ennast kehtestama. Kehakultuur kujundab viisakat, tähelepanelikku, abivalmis ja sallivat suhtumist kaaslasesse.

Tasakaalus isikus – teadlikkus ja enesejuhtimine.

Antud võtmepädevuse sisuks on lisaks akadeemilisele arengule toetada ja väärtustada ka terve isiksuse teisi aspekte (liikumine, tervislikkus, vaimne tervis). Loovained annavad siia olulise praktilise väljundi läbi vaba looming, käelise ja füüsilise tegevuse. Kunstiainetes ja tööõpetuses õpitakse loovtegevuse tehnikaid ja praktikaid, mis võivad olla abiks stressi maandamisel. Läbi loovtegevuste kogevad õpilased rõõmu ja eneseväärikustunnet. Loovained pakuvad võimalusi toetada laste enesemääratlus- ja kultuuripädevuse arengut. Füüsilise liikumise tehnikad ja praktikad võivad olla abiks stressi ja suure pinge maandamisel. Liikumises tähtsustatakse tervist ning jätkusuutlikku eluviisi.

1.4. Ainevaldkonna õppeainete lõiming teiste ainevaldkondadega

Matemaatikaga on loovainetega tugev seos, õpilaste mõõtmisel ja arvutustel on praktiline tagajärg, vigu ja nende tagajärgi märgatakse kohe, mõistetakse analüüsi ja paremate lahenduste vältimatust. **Loodusainetest** puututakse kokku erinevate keemiliste ja füüsikaliste protsessidega. Materjaliõpetuse raames on oluline tutvuda ja mõista erinevate looduslike- ja tehismaterjalidega ning nende omadustega. Ühiskonna arengu mõistmine, arengu põhjuste teadvustamine ning ka koos töötamine, ühised projektid annavad väga tugeva lõimingu **sotsiaalainetega**. Loominguline väljendus, isikupärased ja uudsed lahendused on tugevalt seotud kõigi **loovainetega**. Praktilised ülesanded kinnistada terviseteadlikku käitumist, õpetavad arvestama ergonoomikapõhimõtteid ning väärtustama tervislikku toitumist ja sportlikku eluviisi. Oluline roll on **keele ja kirjanduse** ainetel, õpilases kujundatakse oskust väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui kirjalikult. Suur osakaal on ka teabe kogumisel ja esitluste koostamisel.

1.5. Kesksete teemade rakendamine ainevaldkonnas

Avatud Kooli kesksed teemad on loovainetega seotud läbi projektõppe. Loovainetes tehtavate praktiliste tööde teemad kasvavad välja kesketel teemadel tehtavatest projektidest ning õpilaste valikutest projekti raames. Igal õppeperioodil läbivad õpilased teemast lähtuva projekti, mille üheks osaks on alati ka loov- ja käeline tegevus. Igal aastal läbib iga õpilane järgmised neli teemat:

- Inimeseks olemine
- Aeg ja ruum
- Loodus ja tehnoloogia
- Kogukond, ühiskond ja globaalne areng

Iga vastava teema raames planeeritakse, teostatakse ja analüüsitakse ka loovainete valdkonda kuuluvaid tegevusi. Näiteks võib selleks olla looduse projekti toetav illustratsioonidega raamat või erinevate rahvusmotiividega esemed kogukonna ja ühiskonna projekti raames, tantsuline etendus või muusikaline etteaste.

1.6. Hindamise alused

Hindamine toimub vastavalt Avatud Koolis kehtivale hindamisjuhendile. Hindamisel lähtutakse kujundava hindamise põhimõtetest ning eristaval hindamisel kasutatakse loovainetes mitteamvestatud (0-49%) - arvestatud (50-100%) süsteemi. Kujundav hindamine annab infot töö protsessi ja tulemuse ning õpilase suhtumise kohta ainevaldkonda.

- Õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest.
- Koostöös kaaslaste ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ja konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja arenguruumi kohta.
- Praktiliste tööde ja ülesannete puhul antakse tagasisidet töö protsessi ja tulemuse kohta.
- Olulisel kohal on õpilase enesehinnang tehtud tööle, oma panusele, tugevustele ja arenguruumile.

Õpitulemuste hindamise moodused on mitmekesised, sobivad oodatavate õpitulemuste saavutatuse väljaselgitamiseks ja toetavad edasise õppe kavandamist. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid – neist teavitamise kord on sätestatud Avatud Kooli õppekava üldosas.

Loovainete valdkonna õppeainetes hinnatakse lisaks õpilaste edukat osalemist koolivälistel konkurssidel, üritustel ja võistlustel.

Loovainetes analüüsivad õpilased ise oma ja kaaslaste/õpetaja poolt tagasisidestatakse igaühe:

- suhtumist õppetöösse, töökust, püüdlikkust, järjekindlust, tähelepanelikkust;
- koostööoskust, abivalmidust, iseseisvust töö tegemisel;
- õpperuumide korra ja tööviiside ohutuse järgimist;
- kavandamist (originaalsust, iseseisvust, idee või kavandi rakendamise võimalikkust), materjali ja töövahendite valiku otstarbekust, eseme valmistamise viisi, tööjoonise tehnilist korrektsust jm;
- valmistamise kulgu (materjalide ja töövahendite ning kirjalike ja infotehnoloogiliste vahendite kasutamise oskust, teoreetilisi teadmisi ja nende rakendamise oskust, tööohutuse nõuete järgimist jm); loovat, isikupärast ja säästlikku tegutsemist individuaal- või rühmatöös;
- tulemust (idee teostust, eseme viimistlust, esteetilist väärtust, ülesande õigeaegset lõpetamist, eseme kvaliteeti jm), sh üksikülesannete sooritamist ja eseme esitlemise oskust;
- töö esitlemist ja valikute (ideede, töötlusviiside, materjalide jm) tegemise, analüüsimise ja põhjendamise ning seoste kirjeldamise oskust; oskust väärtustada ja analüüsida enda ja kaaslaste kunstitöid, arutleda erinevate kunstinähtuste üle;
- oskust kasutada kunstimõisteid ning teadmisi lähiümbruse kunsti- ja kultuuriobjektidest.

1.7. Füüsiline õppekeskkond

Kool tagab, et õpilastel on olemas vajalikud töövahendid ja tingimused õpiväljundite saavutamiseks. Võimaluse on vajalik tagatud kooliruumides, kuid valdkonna projektide ning praktikumide jaoks kasutatakse ka kooliväliseid ruume. Vajalikud töövahendid ja tingimused on:

1. individuaalseks ja rühmatöoks vajalik pind;
2. 500luksise päevavalgusspektriga valgustus tööpinnal ning vesi/kanalisatsioon;
3. reguleeritava kõrgusega molbertid või lauad koos joonistusalustega ning töödekuivatamise, hoiustamise ja eksponeerimise võimalused ning projektsioonitehnika;
4. vajalikud töövahendid ja materjalid;
5. kunstiraamatud, ajakirjad ja teatmeteosed;
6. DATA-projektori, foto- ja videokaamerate, skanneri ja printeri kasutamise võimalus ning Internetiühendus;
7. statsionaarseid masinaid ja õppekohti (nt puurpink) on vähemalt üks õpperühma kohta ja elektrilisi käsitööriistu kaks komplekti õpperühma kohta;
8. on töötav ventilatsioonisüsteem, tehnoloogiaõpetuses puidulaastude ja tolmu äratõmbesüsteem, ruumid ja õppetarbed, sealhulgas tööriistad ja käsitöövahendid, mis vastavad tervisekaitse, tööohutuse ja ergonoomika nõuetele;
9. on ruumid riietumiseks ja kätepesuks, õpetajatöoks, materjalide ja praktiliste tööde hoidmiseks;
10. on individuaalsed kaitsevahendid igale õpilasele ja õpetajale.
11. muusikalisteks tegevusteks, sh rühmatöoks ja liikumiseks vajalik pind;
12. fono- ja videoteegi (CD, DVD, VHS), DATA-projektori kasutamise võimalus;
13. vajalikud vahendid: naturaalklaver ja klaveritool, süntesaator, hifi- muusikakeskus, noodijoonestikuga tahvel, noodipuldid, rändnoot, astmetabel, klaviatuuritabel, internetiühenduse ja helikaardiga arvuti ning noodistusprogramm ja MIDIsalvestusprogramm;
14. orffi instrumentarium (rütmi- ja plaatpillid), plokkflöödid või kuuekeelsed väikekanded, akustilised kitarrid.
15. kasutada suusarada ja/või uisuväljakut, terviserada ja ujulat;
16. kasutada hügieeniharjumuste kujundamiseks rõivistuid ning pesemisruume.

Loovainete õppimise vältimatuks keskkonnaks on lisaks koolimajale ka muuseumid, stuudiod, spordiasutused ja looduslik keskkond. Kooli asukoht Põhja-Tallinnas võimaldab lihtsa ligipääsu nii mere äärde, parkidesse kui ka teemakohastesse asutustesse.

2. Ainekavad

2.1. Kunstiõpetus III kooliastmes

2.1.1. Kunsti õppeaine kirjeldus

Põhikooli kunstiõpetuses omandatakse visuaalse hariduse algtõed ning arendatakse mõtlemis-, koostöö- ja eneseväljendusoskusi ning kunstioskusi, et toetada isiksuslikku arengut ning toimetulekut tänapäevases mitmekultuurilises maailmas. Kunst võimaldab põhikooliõpilastel tunnetada endas loojat ning toetab seeläbi aktiivse maailmavaate omaksvõttu ja ettevõtlikku ellusuhtumist. Kunstiõpetuses kujundatakse ja arendatakse õpilastes järgmisi osakusi: uurimine ja oma ideede arendamine; väljendusvahendite loov rakendamine; teadmised visuaalkultuurist; mõtestamine ja refleksioon.

Osaoskuste kujundamine ja arendamine on omavahel põimunud nii õpilaste loova ning iseseisva mõtlemisoskuse arenemise kui ka uute teadmiste omandamise, kinnistamise ning praktilise loovtegevuse kaudu. Oskuste kujundamine on järjepidev protsess ja oma kogemustega seostatakse teadmisi nüüdisaegsest maailmast: kunstiajaloo ja tänapäeva kunsti seostest, ruumilise keskkonna disaini ja visuaalkultuuri arengusuundadest.

Kunsti õpetamise põhimõtted:

1. Kunsti õpetatakse lähtudes **kaheasuunalise keelekümluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetodidest**.
2. Õpe toimub III kooliastmes **projektõppe tundides ja praktikumides**.
3. Kunsti õppeprotsessis kombineerime **vaba loomingulisust, struktureeritud töötamist, töö kavandamist, mõtestamist ja praktilist käelist tegevust**.
4. Kunsti õpetamine on temaatilises seoses teiste õppeainete ja kesksete teemadega.
5. Kunsti õppimisel on kesksel kohal **töö planeerimise, materjali ja tööviiside valiku ning teostamise loogilise seose mõistmine**.
6. Kunstiõpetuse õppe üheks eesmärgiks on **omandada konstruktiivse tagasiside andmise ja vastuvõtmise oskus** ning kogeda sisulise tagasiside vajalikkust oma töö täiustamisel ja viimistlemisel varasemast veelgi kõrgemal tasemel.

7. Kunstiõpetuse õppe vältimatuks osaks Avatud Koolis on ka oma **töö esitlemine ning valikute põhjendamine** kaaslastele, õpetajale, vanematele või laiemale publikule.
8. Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
9. Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
10. Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pöhirõhk hoiakute kujundamisel.
11. Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
12. Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
13. Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
14. **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesannetega tegeleda ning saada õpetajatelt selle kohta tagasisidet.
15. **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks kunstiõpetuse õpitulemuste saavutamisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
16. Kasutame **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid. Virtuaalsetes keskkondades toimetulek on üks osa kunsti õpieesmärkidest.

2.1.2. Kunsti õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

1. oskab loomingulises tegevuses, loovtöö ning uurimise ja refleksiooni käigus kasutada loova ning kriitilise mõtlemise ja probleemilahenduse oskusi;
2. tunnetab ning arendab oma loomingulisi võimeid, väärtustab isikupära ja erinevaid lahendusi;
3. eksperimenteerib mõtete, mõistete, kunstitehnikate ja uute meediumidega;

4. rakendab omandatud oskusi teistes õppeainetes ja igapäevaelus;
5. õpib tundma ja väärtustab nii mineviku kunstipärandit kui ka nüüdisaegset kunsti;
6. seostab kunsti, kultuuri, teaduse ja tehnoloogia arengut;
7. mõistab kunsti kui kultuuridevahelist suhtluskeelt, teadvustab kultuurilist mitmekesisust ja nüüdiskunsti rolli ühiskonnas;
8. väljendab oma arvamusi ja teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, kasutades kunsti oskussõnavara;
9. tegutseb eetilisel ja ohutult nii reaalsetes kui ka virtuaalsetes kultuurikeskkondades;
10. mõtestab esemelise ja ruumilise keskkonna ning disaininäidete esteetilisi, eetilisi, funktsionaalseid ja ökoloogilisi aspekte;
11. omab ülevaadet kunsti, disaini ning arhitektuuriga seotud elukutsetest ja ametitest.

2.1.3. Kunstiõpetuse õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tundi nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii projektõppe ja praktikumi tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Teadmised Eesti ja maailma kunstist ja (visuaal)kultuurist	Kunstis ja (visuaal)kultuuris on erinevaid väljendusviise, mis on ajas muutunud.	Õpilane: 1) teab Eesti ja maailma kunsti- ja kultuuriobjekte ning kunstnikke, teadvustab kunsti rolli ühiskonnas; seostab omavahel kultuuri, ühiskonna ning teaduse ja tehnoloogia arengut 2) analüüsib eri ajastute kunstiteoseid nii näitusel kui klassiruumis, mõistab nüüdiskunsti nähtuste laia teemade ringi ning väljendusvahendite mitmekesisust	Kunst ühiskonna, teaduse ja tehnoloogia arengu peegeldajana. Tuntumate teoste näited ja väljendusvahendite muutumine eri kultuuride kunstiajaloos (valikuliselt). Kunstiteosed ja stiilid. Lood ja sündmused uue teose loomise lähtepunktina. Projekt "Kodulinn Tallinn!"

Töö kavandamine, erinevate tehnikate rakendamine ja mõtestatud eneseväljendus	Õnnestunud töö eeldab planeerimist, arendamist ja mõtestamist.	Õpilane: 1) visandab, kavandab ja maketeerib loovülesandeid lahendades, otsib ja arendab erinevaid lahendusvariante ning isikupäraseid teostusvõimalusi 2) esitleb enda loovtööde tulemusi ja põhjendab valikuid, tõlgendab kaaslaste loovtöid	Kunstiteose vorm ja kompositsioon, perspektiiv, värvilahendus. Materjalide ja tehnika valiku seos sõnumi ja kontekstiga. Kujutamise viisid (nt stiliseerimine, lihtsustamine, abstraheerimine, deformeerimine jne). Väljendusvahendite vastavus ideele, otstarbele ja sihtgrupile. Projekt "Inimene ja mood"
---	--	--	--

2.1.4. Kunstiõpetuse õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tundi nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii projektõppe ja praktikumi tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Teadmised Eesti ja maailma kunstist ja (visuaal)kultuurist	Kunstis ja (visuaal)kultuuris on erinevaid väljendusviise, mis on ajas muutunud.	Õpilane: 1) analüüsib eri ajastute kunstiteoseid nii näitusel kui klassiruumis, mõistab nüüdiskunsti nähtuste laia teemade ringi ning väljendusvahendite mitmekesisust 2) arutleb visuaalkultuuri avaldumisvormide, sümbolite ja kultuuriliste märkide üle, hindab virtuaalset keskkonda eetilise ja turvalisuse seisukohast.	Kunstiteosed ja stiilid. Lood ja sündmused uue teose loomise lähtepunktina. Nüüdiskunsti olulised suunad ja aktuaalsed teemad. Projekt "Koomiksiraamatu algebra"
Töö kavandamine, erinevate tehnikate rakendamine ja	Õnnestunud töö eeldab planeerimist, arendamist ja mõtestamist.	Õpilane: 1) visandab, kavandab ja maketeerib loovülesandeid lahendades, otsib ja	Mitmesugused kunstimaterjalid ja tehnikad (nt joonistamine, maal, kollaaž, skulptuur, installatsioon jne). Digitaalsete tehnoloogiate kasutamine

mõtestatud eneseväljendus		arendab erinevaid lahendusvariante ning isikupäraseid teostusvõimalusi 2) rakendab loomisel, uurimisel ja kunsti ning visuaalkultuuri tarbimisel infokommunikatsiooni vahendeid 3) esitleb enda loovtööde tulemusi ja põhjendab valikuid, tõlgendab kaaslaste loovtöid.	loovtöodes (foto, video, animatsioon, digitaalgraafika). Projekt “Koomiksiraamatu algebra”
---------------------------	--	--	---

2.1.5. Kunstiõpetuse õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tundi nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii projektõppe ja praktikumi tundides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Esemelise ja ruumilise keskkonna ning disaini esteetika, eetika, funktsionaalsus ja ökoloogia	Läbimõeldud ruumiline keskkond ja disainiobjektid on töökindlad, kasulikud ja kaunid	Õpilane: 1) analüüsib ruumilist keskkonda ja disainiobjekte eesmärgipärasuse, uuenduslikkuse, ökoloogilisuse, esteetilisuse ja eetilise seisukohast, mõistab disaini kui protsessi, mille eesmärgiks on leida probleemile uus ning parem lahendus	Arhitektuuri ja disaini funktsionaalsus, ökoloogilisus, esteetilisus ja eetilisus. Inimese ja ruumilise keskkonna suhted. Disainiprotsess probleemile uue lahenduse leidmiseks. Tekstid, pildid ja joonised esitluste ja infomaterjalide kujunduses. Kirjagraafika ja graafilise kujunduse baasvõtted. Kunstnike, kunstiajaloolaste, disainerite ja arhitektide erialane töö ning seosed loomemajandusega. Näited Eesti kunstnike, arhitektide ja disainerite loomingust. Projekt “Palju õnne, Eesti Vabariik!”

Töö kavandamine, erinevate tehnikate rakendamine ja mõtestatud eneseväljendus	Õnnestunud töö eeldab planeerimist, arendamist ja mõtestamist.	Õpilane: 1) visandab, kavandab ja maketeerib loovülesandeid lahendades, otsib ja arendab erinevaid lahendusvariante ning isikupäraseid teostusvõimalusi; 2) leiab teadlikult traditsioonilisi või uusi meediume kasutades erinevaid lahendusi, kuidas väljendada oma mõtteid ja teadmisi, kasutab sihipäraselt tasapinnalise, ruumilise ja ajalise loomingu väljendusvahendeid ning kompositsiooni põhimõtteid	Kunstiteose vorm ja kompositsioon, perspektiiv, värvilahendus. Materjalide ja tehnika valiku seos sõnumi ja kontekstiga. Kujutamise viisid (nt stiliseerimine, lihtsustamine, abstraheerimine, deformeerimine jne). Projekt “Palju õnne, Eesti Vabariik!”
---	--	--	---

2.2. Muusikaõpetus III kooliastmes

2.2.1. Muusika õppeaine kirjeldus

Muusika toetab õpilaste individuaalse eripära kujunemist muusikalise eneseväljenduse abil. Muusikaõpetuse kaudu kujundatakse harmoonilisi isiksusi, tasakaalustatakse ja toetatakse õpilaste emotsionaalset arengut, sh teiste õppeainete omandamisel. Muusika kaudu avatakse ja avardatakse võimalusi muusikaga tegeleda ja muusikast rõõmu tunda ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Erinevate muusikakultuuride tutvustamise kaudu kujundatakse õpilaste muusikalist maitset ning sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid.

Muusika õppeaine tegevused on:

- 1) kuni kolmehäälne laulmine;
- 2) pillimäng;
- 3) muusikaline liikumine;
- 4) omalooming;
- 5) muusika kuulamine ja muusikalugu;

- 6) muusikaline kirjaoskus;
- 7) koorilaul;
- 8) õppekäigud ja silmaringi laiendamine.

Musitseerimise all mõistetakse igasugust muusikalist eneseväljendust, nagu laulmist, pillimängu, liikumist ja omaloomingut. Muusika kuulamisega arendatakse kuulamisoskust, tähelepanu, analüüsivõimet ja võrdlusoskust. Muusikalise kirjaoskuse all mõistetakse õppekavas sisalduva noodikirja lugemise oskust musitseerides. Musitseerides arendatakse õpilase isikupära, omandatakse oskused ja teadmised üksi ja koos musitseerimiseks ning loominguks eneseväljenduseks. Rühmas ja üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, sallivust ja paindlikkust. Ühislaulmisega arendatakse sotsiaalseid oskusi.

Õppekäigud (sh virtuaalsed) kontserdipaikadesse, teatritesse ning muuseumidesse kujundavad õpilaste silmaringi ja muusikalist maitset, teadmisi kohalikust, oma riigi ja Euroopa kultuuripärandist ning nende rollist maailmas ja peamistest kultuurisaavutustest (sh popkultuurist). Muusikaõpetuse lahutamatuks osaks on kontserdielu korraldamine koolis, et õpilastel tekiks muusika kuulamise harjumus ning nad saaksid ürituste korraldamise kogemuse.

Muusika õpetamise põhimõtted:

- 1) Muusikat õpetatakse lähtudes **keelekümluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetoditest**.
- 2) Muusika õppeprotsessis kombineerime **vaba loominguksust, struktureeritud töötamist, töö kavandamist, mõtestamist ja praktilist tegevust**.
- 3) Muusika õpetamine on temaatilises seoses teiste õppeainete ja kesksete teemadega.
- 4) Muusikaõpetuse üheks eesmärgiks on **omandada konstruktiivse tagasiside andmise ja vastuvõtmise oskus** ning kogeda sisulise tagasiside vajalikkust oma töö täiustamisel ja viimistlemisel varasemast veelgi kõrgemal tasemel.

- 5) Muusika vältimatuks osaks Avatud Koolis on ka oma **töö esitlemine ning valikute põhjendamine** kaaslastele, õpetajale, vanematele või mõnele teisele publikule.
- 6) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmeks on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
- 7) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 8) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on põhirõhk hoiakute kujundamisel.
- 9) Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
- 10) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 11) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 12) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesannetega tegeleda ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
- 13) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks muusika valdkonna õpitulemustele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 14) Muusikat õpetades kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.

2.2.2. Muusika õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

1. osaleb meeleldi muusikalistes tegevustes ning kohalikus kultuurielus; aktsepteerib muusika erinevaid avaldusvorme;
2. laulab ühe- või mitmehäälselt rühmas olenevalt hääle omapärast;
3. laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja musitseerib tunnis erinevates vokaal- ja pillikoosseisudes;
4. mõistab ja väärtustab laulupeo sotsiaal-poliitilist olemust ning muusikahariduslikku tähendust;

5. oskab kuulata ennast ja kaaslast ning hindab enda ja teiste panust koos musitseerides;
6. suhtub kohusetundlikult endale võetud ülesannetesse;
7. oskab laulda eesti rahvalaulu (sh regilaulu) ning peast oma kooliastme ühislauke;
8. kasutab noodist lauldes relatiivseid helikõrgusi (astmeid);
9. rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid;
10. väljendab kuulnud muusika kohta arvamust ning kasutab seisukohta põhjendades ja muusikapalu nii suuliselt kui ka kirjalikult analüüsides muusikalist oskussõnavara;
11. leiab iseloomulikke jooni teiste maade rahvamuusikas ning toob eesti rahvamuusikaga võrreldes esile erinevad ja sarnased tunnused;
12. väärtustab heatasemelist muusikat elavas ja salvestatud ettekandes;
13. teab autoriõigusi ning nendega kaasnevaid õigusi ja kohustusi, huvitub muusikaalasest tegevusest ning väärtustab seda ja osaleb kohalikus kultuurielus;
14. omab ülevaadet muusikaga seotud elukutsest, ametitest ja võimalustest muusikat õppida;
15. kasutab muusikalistes tegevustes infotehnoloogia vahendeid.

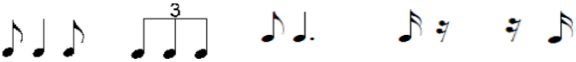
2.2.3. Muusikaõpetuse õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tund nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Laulmine	Õpilane: 1) laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestab esitatava muusikapala stiili; järgib häälehoidu häälemurdeperioodi;	Laulab ühe- või mitmehäälselt rühmas olenevalt oma hääle omapärast; laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või musitseerib erinevates vokaalinstrumentaalkoosseisudes; mõistab ja väärtustab laulupeo sotsiaalpoliitilist olemust ning

	2) laulab ea- ja teemakohaseid ühe-, kahe- ning paiguti kolmehäälsed laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule; 3) osaleb laulurepertuaari valimisel ja põhjendab oma seisukohti; 4) laulab peast kooliastme ühislaule 5) laulab meloodiat relatiivseid helikõrgusi kasutades käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides (SO, MI, RA, JO, RA_I, SO_I, JO¹, LE, NA, DI). 6) mõistab relatiivsete helikõrguste (astmete) vajalikkust noodist lauldes ning kasutab neid laulu õppimisel.	muusikahariduslikku tähendust; oskab laulda eesti rahvalaulu (sh regilaulu) ning peast oma kooliastme ühislaule rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (laulmisel). Kasutab noodist lauldes relatiivseid helikõrgusi (astmeid). Kooliastme ühislaulud: • „Eesti hümn“ (F. Pacius), • "Jää vabaks, Eesti meri" (V. Oksvort), • "Oma laulu ei leia ma üles" (V. Ojakäär), • "Laul Põhjamaast" (Ü. Vinter), • "Eestlane olen ja eestlaseks jään" (A. Mattiisen), • "Saaremaa valss" (R. Valgre), • "Kalevite kants" (P. Veebel), • "Mu isamaa on minu arm" (G. Ernesaks), • "Me pole enam väikesed" (A. Oit).
Pillimäng	Õpilane: 1) kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille, plokkflööti või 6-keelset väikekannelt, kaasmängudes ja/või ostinato'des; 2) rakendab musitseerides kitarri lihtsamaid akordmänguvõtteid ning lähtub absoluutsetest helikõrgustest (tähtnimedest) pillimängus; 3) mõistab helistike C–a, G–e, F–d (repertuaarist tulenevalt D–h) tähendust ning lähtub nendest musitseerides; 4) kasutab muusikat esitades muusikalisi teadmisi ja oskusi.	Keha-, rütmi- ja plaatpillid ja nende kasutamine kaasmängudes ja/või ostinato'des. Kitarri mänguvõtted. Absoluutsed helikõrgused pillimängus. Helistike ja toonika kolmkõlade C-duur, a-moll seostamine pillimänguga. Helistike G-duur, e-moll ning F-duur ja d-moll seostamine pillimänguga. Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine
Muusikaline liikumine	Õpilane: 1) tunnetab ja rakendab liikudes muusika väljendusvahendeid;	Muusika väljendusvahendite tunnetamine ja rakendamine liikumises.

	2) väljendab liikumise kaudu erinevate maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid (valikuliselt: Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina Ameerika, Aafrika, Idamaad).	Eri maade rahvamuusika (valikuliselt: Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina Ameerika, Aafrika, Idamaad). Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine. Projekt "Inimene ja mood"
Omalooming	Õpilane: 1) loob improvisatsioone keha-, rütmi- ja plaatpillidel; 2) loob kindlas vormis rütmilis-meloodilisi kaasmänge ja/või ostinatosid keha-, rütmi- ja plaatpillidel; 3) loob tekste (regivärsse, laulusõnu jne); 4) väljendab muusika karakterit ja meeleolu ning enda loomingulisi ideid liikumise kaudu.	Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude ja/või ostinato'de loomine keha-, rütmi- ja plaatpillidel. Astmemudelite kasutamine improvisatsioonides. Tekstide loomine. Loovliikumine. Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine Projekt "Inimene ja mood"
Muusika kuulamine ja muusikalugu	Õpilane: 1) kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid (meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit) ning muusikateose ülesehitust; 2) eristab pop-, rokk-, džäss-, filmi- ja lavamuusikat; 3) arutleb muusika üle muusika sõnavara kasutades, võtab kuulda ja arvestab teiste arvamust ning põhjendab enda seisukohti nii suuliselt kui ka kirjalikult; 4) teab nimetada tuntud heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi (sh paikkondlikke); 5) eristab kõla ja kuju järgi keel-, puhk-, löök- ja klahvpille ning elektrofone ja pillikoosseise; 6) on tutvunud Eesti ning valikuliselt Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina-Ameerika, Aafrika või Idamaade muusikapärandiga ning suhtub sellesse lugupidavalt;	Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, dünaamika, tämber, vorm. Muusikapala kuulamine, iseloomustamine, oma arvamuse põhjendamine, kasutades muusika oskussõnavara. Autorikaitse. Koorid ja dirigendid kodukohas, tuntumad Eesti koorid, Eesti laulupidude traditsioon. Keelpillid: poogenpillid viiul, vioola e altviil, tšello, kontrabass, näppepillid harf, kitarr. Puhkpillid: puupuhkpillid flööt, klarnet, saksofon, oboe, fagott; vaskpuhkpillid: trompet, metsasarv, tromboon, tuuba. Löökpillid: kindla helikõrgusega timpan, ksülofon; ebamäärase helikõrgusega (rütmipillid) suur trumm, väike trumm, taldrikud jt.

	7) tunneb eesti pärimusmuusika tänapäevaseid tõlgendusi; 8) tunneb autoriõigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi intellektuaalse omandi kasutamisel (sh internetis).	Klahvpillid: klaver, klavessiin, orel, akordion. Elektrofonid: süntesaator, elektriklaver. Pillikoosseisud: orkestrid: (sümfoonia, puhkpilli-, keelpilli-, rahvapilliorkester); ansamblid: (keelpillikvartett, pop- ja džässansambel). Eesti ja vene rahvamuusika: rahvalaulud, -pillid, -tantsud. Eesti rahvamuusika suursündmused. Erinevad muusikatraditsioonid (valikuliselt: Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina Ameerika, Aafrika, Idamaad). Projekt “Inimene ja mood”
Muusikaline kirjaoskus	Õpilane: 1) mõistab helivältuste, rütmifiguuride ja pausi tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes; 2) mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandik-taktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides; 3) mõistab helistike C–a, G–e, F–d (repertuaarist tulenevalt D–h) tähendust ning lähtub nendest musitseerides; 4) kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid) ja seostab neid absoluutsete helikõrgustega (tähtnimed); 5) mõistab oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: elektrofonid, sümfooniaorkester, kammerorkester, keelpilliorkester, džässorkester, partituur, muusikainstrumentide nimetused; ooper, operett, ballett, muusikal, sümfoonia, instrumentaalkontsert, spirituaal, gospel; rondo, variatsioon; pop- ja rokkmuusika, džässmuusika, süvamuusika.	Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid.

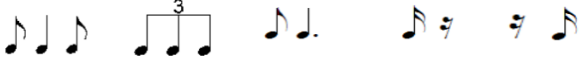
Õppekäigud	Õpilane: 1) arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil; 2) kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusika oskussõnavara.	Huvitub muusikaalasest tegevusest ja väärtustab seda. Osaleb võimalusel kohalikus kultuurielus. Kogetud muusikaelamuste kirjeldamine ning nende kohta arvamuse avaldamine suulisel, kirjalikul või muul looval viisil. Arvamust väljendades muusikalise oskussõnavara kasutamine.
------------	--	--

2.2.4. Muusikaõpetuse õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tund nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Laulmine	Õpilane: 1) laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestab esitatava muusikapala stiili; järgib häälehoidu häälemurdeperioodi; 2) laulab ea- ja teemakohaseid ühe-, kahe- ning paiguti kolmehäälsid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule; 3) osaleb laulurepertuaari valimisel ja põhjendab oma seisukohti; 4) laulab peast kooliastme ühislause 5) laulab melodiat relatiivseid helikõrgusi kasutades käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides (SO, MI, RA, JO, RA₁, SO₁, JO₁, LE, NA, DI).	Laulab ühe- või mitmehäälselt rühmas olenevalt oma hääle omapärast; laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või musitseerib erinevates vokaalinstrumentaalkoosseisudes; mõistab ja väärtustab laulupeo sotsiaalpoliitilist olemust ning muusikahariduslikku tähendust; oskab laulda eesti rahvalaulu (sh regilaulu) ning peast oma kooliastme ühislause rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (laulmisel). Kasutab noodist lauldes relatiivseid helikõrgusi (astmeid). Kooliastme ühislaulud: • „Eesti hümn“ (F. Pacius), • "Jää vabaks, Eesti meri" (V. Oksvort), • "Oma laulu ei leia ma üles" (V. Ojakäär),

	6) mõistab relatiivsete helikõrguste (astmete) vajalikkust noodist lauldes ning kasutab neid laulu õppimisel;	• "Laul Põhjamaast" (Ü. Vinter), • "Eestlane olen ja eestlaseks jään" (A. Mattiisen), • "Saaremaa valss" (R. Valgre), • "Kalevite kants" (P. Veebel), • "Mu isamaa on minu arm" (G. Ernesaks), • "Me pole enam väikesed" (A. Oit).
Pillimäng	Õpilane: 1) kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille, plokkflööti või kuuekeelset väikekannelt kaasmängudes ja/või ostinatodes; 2) rakendab musitseerides kitarri lihtsamaid akordmänguvõtteid ning lähtub absoluutsetest helikõrgustest (tähtnimedest) pillimängus; 3) helistike C-duur, a-moll; G-duur, e-moll ning F-duur ja d-moll seostamine pillimänguga; D-h repertuaarist lähtuvalt; 4) kasutab muusikat esitades muusikalisi teadmisi ja oskusi.	Keha-, rütmi- ja plaatpillid ja nende kasutamine kaasmängudes ja/või ostinato'des. Kitarri mänguvõtted. Absoluutsed helikõrgused pillimängus. Helistike ja toonika kolmkõlade C-duur, a-moll seostamine pillimänguga. Helistike G-duur, e-moll ning F-duur ja d-moll seostamine pillimänguga. Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine
Muusikaline liikumine	Õpilane: 1) tunnetab ja rakendab liikudes muusika väljendusvahendeid; 2) väljendab liikumise kaudu erinevate maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid (valikuliselt: Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina Ameerika, Aafrika, Idamaad).	Muusika väljendusvahendite tunnetamine ja rakendamine liikumises. Eri maade rahvamuusika (valikuliselt: Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina Ameerika, Aafrika, Idamaad). Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine.
Omalooming	Õpilane: 1) loob improvisatsioone keha-, rütmi- ja plaatpillidel; 2) loob kindlas vormis rütmilis-meloodilisi kaasmänge ja/või ostinatosid keha-, rütmi- ja plaatpillidel; 3) loob tekste (regivärsse, laulusõnu jne);	Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude ja/või ostinato'de loomine keha-, rütmi- ja plaatpillidel. Astmemudelite kasutamine improvisatsioonides. Tekstide loomine. Loovliikumine.

	4) väljendab muusika karakterit ja meeleolu ning enda loomingulisi ideid liikumise kaudu.	Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine
Muusika kuulamine ja muusikalugu	Õpilane: 1) kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid (meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit) ning muusikateose ülesehitust; 2) eristab pop-, rokk-, džäss-, filmi- ja lavamuusikat; 3) arutleb muusika üle muusika sõnavara kasutades, võtab kuulda ja arvestab teiste arvamust ning põhjendab enda seisukohti nii suuliselt kui ka kirjalikult; 4) teab nimetada tuntud heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi (sh paikkondlikke); 5) on tutvunud Eesti ning valikuliselt Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina-Ameerika, Aafrika või Idamaade muusikapärandiga ning suhtub sellesse lugupidavalt; 6) eristab kõla ja kuju järgi keel-, puhk-, löök- ja klahvpille ning elektrofone ja pillikoosseise; 7) tunneb eesti pärimusmuusika tänapäevaseid tõlgendusi; 8) tunneb autoriõigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi intellektuaalse omandi kasutamisel (sh internetis).	Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, dünaamika, tämber, vorm. Muusikapala kuulamine, iseloomustamine, oma arvamuse põhjendamine, kasutades muusika oskussõnavara. Autorikaitse. Koorid ja dirigendid kodukohas, tuntumad Eesti koorid, Eesti laulupidude traditsioon. Keelpillid: poogenpillid viiul, vioola e altviiul, tšello, kontrabass, näppepillid harf, kitarr. Puhkpillid: puupuhkpillid flööt, klarnet, saksofon, oboe, fagott; vaskpuhkpillid: trompet, metsasarv, tromboon, tuuba. Löökpillid: kindla helikõrgusega timpan, ksülofon; ebamäärase helikõrgusega (rütmipillid) suur trumm, väike trumm, taldrikud jt. Klahvpillid: klaver, klavessiin, orel, akordion. Elektrofonid: süntesaator, elektriklaver. Pillikoosseisud: orkestrid: (sümfoonia, puhkpilli-, keelpilli-, rahvapilliorkester); ansamblid: (keelpillikvartett, pop- ja džässansambel). Eesti ja vene rahvamuusika: rahvalaulud, -pillid, -tantsud. Eesti rahvamuusika suursündmused. Erinevad muusikatradsioonid (valikuliselt: Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina Ameerika, Aafrika, Idamaad).
Muusikaline kirjaoskus	Õpilane: 1) mõistab helivältuste, rütmifiguuride ja pausi tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes; 	Helivältus, rütmifiguurid, pausid ja nende kasutamine muusikalistes tegevustes. Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid.

	2) mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandik-taktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides; 3) mõistab helistike C–a, G–e, F–d (repertuaarist tulenevalt D–h) tähendust ning lähtub nendest musitseerides; 4) kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid) ja seostab neid absoluutsete helikõrgustega (tähtnimed); 5) teab bassivõtme tähendust ning rakendab seda musitseerides repertuaarist tulenevalt; 6) mõistab oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas.	Oskussõnad: elektrofonid, sümfooniaorkester, kammerorkester, keelpilliorkester, džässorkester, partituur, muusikainstrumentide nimetused; ooper, operett, ballett, muusikal, sümfoonia, instrumentaalkontsert, spirituaal, gospel; rondo, variatsioon; pop- ja rokkmuusika, džässmuusika, süvamuusika.
Õppekäigud	Õpilane: 1) arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil; 2) kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusika oskussõnavara.	Huvitub muusikaalasest tegevusest ja väärtustab seda. Osaleb võimalusel kohalikus kultuurielus. Kogetud muusikaelamuste kirjeldamine ning nende kohta arvamuse avaldamine suulisel, kirjalikul või muul looval viisil. Arvamust väljendades muusikalise oskussõnavara kasutamine.

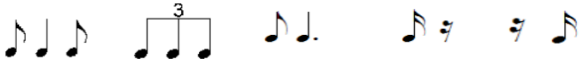
2.2.5. Muusikaõpetuse õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tund nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub nii ainetundides kui projektõppe tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Laulmine	Õpilane:	Laulab ühe- või mitmehäälselt rühmas olenevalt oma hääle omapärast;

	1) laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestab esitatava muusikapala stiili; järgib häälehoidu häälemurdeperioodi; 2) laulab ea- ja teemakohaseid ühe-, kahe- ning paiguti kolmehäälseid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule; 3) osaleb laulurepertuaari valimisel ja põhjendab oma seisukohti; 4) laulab peast kooliastme ühislaule 5) laulab meloodiat relatiivseid helikõrgusi kasutades käemärkide, rütmistatud astmenoodi järgi ja noodijoonestikul erinevates kõrguspositsioonides (SO, MI, RA, JO, RAi, SOi, JO¹, LE, NA, DI). 6) mõistab relatiivsete helikõrguste (astmete) vajalikkust noodist lauldes ning kasutab neid laulu õppimisel;	laulab koolikooris õpetaja soovitusel ja/või musitseerib erinevates vokaalinstrumentaalkoosseisudes; mõistab ja väärtustab laulupeo sotsiaalpoliitilist olemust ning muusikahariduslikku tähendust; oskab laulda eesti rahvalaulu (sh regilaulu) ning peast oma kooliastme ühislaule rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid (laulmisel). Kasutab noodist lauldes relatiivseid helikõrgusi (astmeid). Kooliastme ühislaulud: • „Eesti hümn“ (F. Pacius), • "Jää vabaks, Eesti meri" (V. Oksvort), • "Oma laulu ei leia ma üles" (V. Ojakäär), • "Laul Põhjamaast" (Ü. Vinter), • "Eestlane olen ja eestlaseks jään" (A. Mattiisen), • "Saaremaa valss" (R. Valgre), • "Kalevite kants" (P. Veebel), • "Mu isamaa on minu arm" (G. Ernesaks), • "Me pole enam väikesed" (A. Oit). Projekt "Palju õnne, Eesti Vabariik!"
Pillimäng	Õpilane: 1) kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille, plokkflööti või kuuekeelset väikekannelt kaasmängudes ja/või ostinatodes; 2) rakendab musitseerides kitarri lihtsamaid akordmänguvõtteid ning lähtub absoluutsetest helikõrgustest (tähtnimedest) pillimängus; 3) helistike C-duur, a-moll; G-duur, e-moll ning F-duur ja d-moll seostamine pillimänguga; D-h repertuaarist lähtuvalt;	Keha-, rütmi- ja plaatpillid ja nende kasutamine kaasmängudes ja/või ostinato'des. Kitarri mänguvõtted. Absoluutsed helikõrgused pillimängus. Helistike ja toonika kolmkõlade C-duur, a-moll seostamine pillimänguga. Helistike G-duur, e-moll ning F-duur ja d-moll seostamine pillimänguga. Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine

	4) kasutab muusikat esitades muusikalisi teadmisi ja oskusi.	
Muusikaline liikumine	Õpilane: 1) tunnetab ja rakendab liikudes muusika väljendusvahendeid; 2) väljendab liikumise kaudu erinevate maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid (valikuliselt: Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina Ameerika, Aafrika, Idamaad).	Muusika väljendusvahendite tunnetamine ja rakendamine liikumises. Eri maade rahvamuusika (valikuliselt: Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina Ameerika, Aafrika, Idamaad). Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine. Projekt "Palju õnne, Eesti Vabariik!"
Omalooming	Õpilane: 1) loob improvisatsioone keha-, rütmi- ja plaatpillidel; 2) loob kindlas vormis rütmilis-meloodilisi kaasmänge ja/või ostinatosid keha-, rütmi- ja plaatpillidel; 3) loob tekste (regivärsse, laulusõnu jne); 4) väljendab muusika karakterit ja meeoleolu ning enda loomingulisi ideid liikumise kaudu.	Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude ja/või ostinato´de loomine keha-, rütmi- ja plaatpillidel. Astmemudelite kasutamine improvisatsioonides. Tekstide loomine. Loovliikumine. Üksinda ning koos musitseerides muusikaliste oskuste ja teadmiste rakendamine Projekt "Palju õnne, Eesti Vabariik!"
Muusika kuulamine ja muusikalugu	Õpilane: 1) kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid (meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit) ning muusikateose ülesehitust; 2) eristab pop-, rokk-, džäss-, filmi- ja lavamuusikat; 3) arutleb muusika üle muusika sõnavara kasutades, võtab kuulda ja arvestab teiste arvamust ning põhjendab enda seisukohti nii suuliselt kui ka kirjalikult; 4) teab nimetada tuntud heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi (sh paikkondlikke);	Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, dünaamika, tämber, vorm. Muusikapala kuulamine, iseloomustamine, oma arvamuse põhjendamine, kasutades muusika oskussõnavara. Autorikaitse. Koorid ja dirigendid kodukohas, tuntumad Eesti koorid, Eesti laulupidude traditsioon. Keelpillid: poogenpillid viiul, vioola e altviul, tšello, kontrabass, näppepillid harf, kitarr. Puhkpillid: puupuhkpillid flööt, klarnet, saksofon, oboe, fagott; vaskpuhkpillid: trompet, metsasarv, tromboon, tuuba.

	5) on tutvunud Eesti ning valikuliselt Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina-Ameerika, Aafrika või Idamaade muusikapärandiga ning suhtub sellesse lugupidavalt; 6) eristab kõla ja kuju järgi keel-, puhk-, löök- ja klahvpille ning elektrofone ja pillikoosseise; 7) tunneb eesti pärimusmuusika tänapäevaseid tõlgendusi; 8) tunneb autoriõigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi intellektuaalse omandi kasutamisel (sh internetis).	Löökpillid: kindla helikõrgusega timpan, ksülofon; ebamäärase helikõrgusega (rütmipillid) suur trumm, väike trumm, taldrikud jt. Klahvpillid: klaver, klavessiin, orel, akordion. Elektrofonid: süntesaator, elektriklaver. Pillikoosseisud: orkestrid: (sümfoonia, puhkpilli-, keelpilli-, rahvapilliorkester); ansamblid: (keelpillikvartett, pop- ja džässansambel). Eesti ja vene rahvamuusika: rahvalaulud, -pillid, -tantsud. Eesti rahvamuusika suursündmused. Erinevad muusikatraditsioonid (valikuliselt: Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina Ameerika, Aafrika, Idamaad).
Muusikaline kirjaoskus	Õpilane: 1) mõistab helivältuste, rütmifiguuride ja pausi tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes; 2) mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandik-taktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides; 3) mõistab helistike C–a, G–e, F–d (repertuaarist tulenevalt D–h) tähendust ning lähtub nendest musitseerides; 4) kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid) ja seostab neid absoluutsete helikõrgustega (tähtnimed); 5) teab bassivõtme tähendust ning rakendab seda musitseerides repertuaarist tulenevalt; 6) mõistab oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas.	Helivältus, rütmifiguurid, pausid ja nende kasutamine muusikalistes tegevustes. Rakendab üksi ja rühmas musitseerides teadmisi muusikast ning väljendab erinevates muusikalistes tegevustes oma loomingulisi ideid. Oskussõnad: elektrofonid, sümfooniaorkester, kammerorkester, keelpilliorkester, džässorkester, partituur, muusikainstrumentide nimetused; ooper, operett, ballett, muusikal, sümfoonia, instrumentaalkontsert, spirituaal, gospel; rondo, variatsioon; pop- ja rokkmuusika, džässmuusika, süvamuusika.

Õppekäigud	Õpilane: 1) arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil; 2) kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusika oskussõnavara.	Huvitub muusikaalasest tegevusest ja väärtustab seda. Osaleb võimalusel kohalikus kultuurielus. Kogetud muusikaelamuste kirjeldamine ning nende kohta arvamuse avaldamine suulisel, kirjalikul või muul looval viisil. Arvamust väljendades muusikalise oskussõnavara kasutamine.
------------	--	---

2.3. Tehnoloogia III kooliastmes

2.3.1. Tehnoloogia õppeaine kirjeldus

III kooliastmes toimub tehnoloogia õpe praktikumides ja projekti tundides. Praktikumide toimimine on pikemalt lahti kirjutatud Avatud Kooli õppekava üldosas.

Õppe käigus omandatakse üldalused ja alusteave, mida on tarvis ülesannete lahendamiseks ja esemete valmistamiseks. Praktikumides ja projektides on lõimitud õppesisu praktiliste tegevuste ja teiste õppeainetega. Õppes pannakse rõhku õpilaste mõtestatud loovale uuendustegevusele, seega saavad õpilased koos avastamisrõõmuga kogeda tööprotsessi ideest valmis esemeni. Õpilased teevad huvitavaid ja fantaasiaküllaseid rakenduslikku laadi loomingulisi ülesandeid, sh kavandavad, valmistavad ning esitlevad eset, andes oma tööle ise ka hinnangu. Tuuakse esile seosed õppeainete ning eluvaldkondade vahel, samuti nende rakenduslikud väljundid. Nii tekib õpilastel terviklik mõistmine ülesandest või tootest. Oluline on, et õpilased mõistaksid, kuidas toimib tehnoloogia, ning saaksid ise osaleda õpilaspärase tehnoloogia, sh töötava eseme loomisel. Eelnimetatu lähtub õpilaste ealisest arengutasemest ja on neile arusaadaval tasemel. Seejuures arvestatakse õpilaste erinevaid võimeid ja huve ning toetatakse nende omaalgatust ja õpimotivatsiooni. Praktikumides ja projektides rõhutatakse leiutajameelse tegevuse olulisust ning kujundatakse noorte tööalaseid käitumis- ja väärtushoiakuid. Eesmärk on, et õpilased omandaksid keskkonnasäästlikkust ja kohalikke traditsioone väärtustavad ning eetilised tõekspidamised.

Tehnoloogia õpetamise põhimõtted:

1. Tehnoloogiat õpetatakse lähtudes **kahesuunalise keelekümluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetoditest**.
2. Õpe toimub III kooliastmes projektõppe tundides ja praktikumides.
3. Tehnoloogia õppeprotsessis kombineerime **vaba loomingulisust, struktureeritud töötamist, töö kavandamist, mõtestamist ja praktilist käelist tegevust**.
4. Tehnoloogia õppimisel on kesksel kohal **töö planeerimise, materjali ja tööviiside valiku ning teostamise loogilise seose mõistmine**.
5. Tehnoloogia õppe üheks eesmärgiks on **omandada konstruktiivse tagasiside andmise ja vastuvõtmise oskus** ning kogeda sisulise tagasiside vajalikkust oma töö täiustamisel ja viimistlemisel varasemast veelgi kõrgemal tasemel.
6. Tehnoloogia õppe vältimatuks osaks Avatud Koolis on ka oma **töö esitlemine ning valikute põhjendamine** kaaslastele, õpetajale, vanematele või laiemale publikule.
7. Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
8. Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
9. Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pööratud hoiakute kujundamisel.
10. Arvestatakse õpilaste **võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas**.
11. Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
12. Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
13. **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesannetega tegeleda ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
14. **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks tehnoloogia õpitulemuste saavutamisele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.

15. Kasutame **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid. Virtuaalsetes keskkondades toimetulek on üks osa tehnoloogia õpieesmärkidest.

2.3.2. Tehnoloogia õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

1. valib eseme valmistamiseks sobivad materjalid, töövahendid ja töötlemisviisid, hangib ning kasutab vajalikku teavet ainealasest kirjandusest ja internetist;
2. käsitleb ohutult käsi- ja elektrilisi tööriistu ja materjale ning mõistab ohutu töötamise olulisust, sh seoseid tervise ja karjäärivõimaluste vahel;
3. kasutab ressursse keskkonda säästvalt ja jätkusuutlikult ning mõistab, kuidas rakendada omandatud oskusi nii igapäeva- kui ka tulevases tööelus;
4. pakub välja ideid, rakendab neid loovalt esemeid valmistades ja täiustades ning mõistab enda osaluse tähtsust;
5. analüüsib eseme valmistamise protsessi ning omandab uusi teadmisi;
6. esitleb eset, hindab tulemuse kvaliteeti;
7. valmistab esemeid, teadvustab ja rakendab tehnoloogilisi ning loodusteaduste võimalusi praktilistes tegevustes;
8. kujundab positiivseid väärtushinnanguid ja kõlbelisi tööharjumusi, hindab ning väldib võimalikke ohte töös;
9. teeb tervislikke toiduvalikuid, väärtustab tervislikku eluviisi ning toimib vastutustundliku tarbijana;
10. tunneb rõõmu üksi ja koos teistega töötegemisest ning mõistab töö- ja koostööoskuste olulisust igapäeva- ja tulevases tööelus;
11. arutleb töö ja tehnoloogia muutumise üle;
12. teeb teoks oma loomingulised ideed, kasutades sobivaid tehnikaid ja materjale;
13. kasutab loovülesannete täitmiseks materjali kogudes nüüdisaegseid teabevahendeid ning ainekirjandust;
14. tunneb ja väärtustab rahvaste kultuuripärandit, omab ülevaadet valdkonnaga seotud ametitest minevikus ja kaasajal;
15. analüüsib enda loomingulisi ja tehnoloogilisi võimeid ning teeb valikuid edasisteks õpinguteks;
16. teeb tervislikke toiduvalikuid, koostab tasakaalustatud ja mitmekülgse menüü ning valmistab erinevaid toite;

17. tuleb toime koduse majapidamise ja pere eelarvega ning käitub teadliku tarbijana.

2.3.3. Tehnoloogia õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub projektõppe tundides ja praktikumides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine ja disain	Õnnestunud töö eeldab planeerimist, arendamist ja mõtestamist.	Õpilane: 1) arutleb moe muutumise üle; 2) valib sobivaid rõivaid, lähtudes nende materjalist, otstarbest, lõikest, stiilist ja enda figuurist; 3) märkab originaalseid ja leidlikke lahendusi esemete ning rõivaste disainis; 4) kavandab isikupäraseid esemeid.	Tekstiilid rõivastuses ja moelooming ajastu vaimu peegeldajana. Moe, isikupära ja proportsiooni põhimõtete arvestamine kavandades. Sobivate lisandite valik stiili kujundades. Ideekavand ja selle vormistamine. Kompositsiooni seaduspärasuste arvestamine kavandamises Tekstiileseme kavandamine ja kaunistamisviisid erinevates tehnikates. Ornamentika. Projekt "Inimene ja mood"
Õmblemine	Töö õnnestumiseks on oluline rakendada õigeid töövõtteid	Õpilane: 1) valib ja kombineerib eseme valmistamiseks sobivaid materjale, töövahendeid, tehnikaid ja viimistlusvõtteid; 2) võtab lõikelehel lõikeid, valib õpetaja abiga sobiva tehnoloogia ja õmbleb endale rõivaeseme.	Kanga kuumniiske töötlemine. Rõivaeseme õmblemine. Mõõtude võtmine, rõiva suurusnumbri määramine, lõikelehe kasutamine ja lõigete paigutamine riidele. Valitud rõivaeseme õmblemiseks sobivate tehnoloogiliste võtete kasutamine. Õmblustöö viimistlemine. Projekt "Inimene ja mood"
Koostöö	Hästi õnnestunud koostöö aluseks on	Õpilane:	Koostööoskused, vastustuse võtmine individuaalselt ja gruppis.

	avatud suhtlus ja vastutuse võtmine	1) leiab üksi või koostöös teistega ülesannetele ning probleemidele lahendusi; 2) organiseerib paindlikult ühistööd, planeerib ajakava ja oskab jaotada tööülesandeid; 3) suhtleb projektitöö asjus vajaduse korral kooliväliste institutsioonidega, et saada teemakohast infot, seda analüüsida, kriitiliselt hinnata ja tõlgendada; 4) suhtub kaaslastesse heatahtlikult ja arvestab teiste arvamust; 5) mõistab info kriitilise hindamise vajalikkust ning kasutab infot kooskõlas kehtivate seaduste ja normidega; 6) kujundab, esitleb ja põhjendab oma arvamust; 7) väärtustab töötegemist ning analüüsib täidetud ülesandeid ja saadud tagasisidet; 8) esitleb või eksponeerib oma tööd; 9) täidab iseseisvalt ja koos teistega endale võetud ülesandeid ning planeerib tööd ajaliselt; 10) analüüsib enda loomingulisi ja tehnoloogilisi võimeid ning	Oma töö ja selle tulemuse analüüsimine ning hindamine. Asjaajamine. Töö esitlemine, võimaluse korral näituse kujundamine ning virtuaalkeskonna kasutamine töö eksponeerimiseks. Projekt "Inimene ja mood"
--	--	--	---

		teeb valikuid edasisteks õpinguteks ja hobideks.	
Tehnoloogia igapäevaelus		Õpilane: 1) kirjeldab ja analüüsib inimtegevuse mõju loodusele ning keskkonnale; 2) mõistab enda osalust tehnoloogilistes protsessides; 3) kasutab info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid, tunneb nende ohutut käsitsemist; 4) teadvustab ressursside piiratud hulka ning tarbib neid säästvalt ja jätkusuutlikult; 5) oskab tegevust planeerida ning teab oma eelistusi eneseteostuseks sobiva elukutse/ameti valikul; 6) teadvustab tehnoloogia ja inimese vastastikust mõju.	Tehnoloogia analüüsimine: positiivsed ja negatiivsed mõjud. Eetilised tõekspidamised tehnoloogiliste võimaluste rakendamisel. Ressursside säästlik tarbimine. Töömaailm ja töö planeerimine. Tooraine ja tootmine. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia. Tehnoloogilise maailma tulevikuperspektiivid. Projekt "Inimene ja mood"
Kodu korrashoid		Õpilane: 1) arutleb ja leiab seoseid kodu sisekujunduse ning seal elavate inimeste vahel; 2) tunneb erinevaid kodumasinaid ja oskab neid kasutusjuhendi järgi käsitseda; 3) tunneb põhilisi korrastustöid ja -tehnikaid; 4) oskab puhastusainete ostmisel ja kasutamisel lugeda	Erinevad stiilid sisekujunduses. Kodumasinad. Puhastusvahendite ohutu kasutamine. Suurpuhastus.

		kasutusjuhendit ning mõistab seda.	
--	--	------------------------------------	--

2.3.4. Tehnoloogia õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub projektõppe tundides ja praktikumides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Töö kavandamine ja disain	Õnnestunud töö eeldab planeerimist, arendamist ja mõtestamist.	Õpilane: 1) tunneb peamisi eesti rahvuslikke käsitöötavasid; 2) kasutab inspiratsiooniallikana etnograafilisi esemeid; 3) väärtustab rahvaste kultuuripärandit; 4) otsib ülesandeid täites abi nüüdisaegsest teabelevist.	Sümbolid ja märgid rahvakunstis. Kudumine, heegeldamine ja tikkimine eesti rahvakunstis. Rahvarõivad. Eesti etnograafiline ornament tänapäevase rõivastuse ja esemelise keskkonna kujundamisel. Teiste rahvaste etnograafia inspiratsiooniallikana. Käsitöötehnikate ja tekstiilitööstuse areng ning seda mõjutanud tegurid ajaloos. Nüüdisaegsed tehnoloogilised võimalused ning uudsed võtted rõivaste ja tarbeesemete valmistamisel.
Materjalid ja tööliigid	Töö õnnestumiseks on oluline tunda materjale ja rakendada õigeid töövõtteid	Õpilane: 1) kirjeldab keemiliste kiudainete põhiomadusi, kasutamist ja hooldamist; 2) võrdleb materjalide valikul nende mõju tervisele; 3) koob kirjalist pinda ning koekirju koeskeemi kasutades, koob ringselt;	Tekstiilkiudained. Keemilised kiud. Tehiskiudude ja sünteetiliste kiudude saamine ning omadused. Tänapäeva käsitöömaterjalid. Mitmesuguste materjalide koos kasutamise võimaluste leidmine. Tikkimine. Tutvumine erinevate tikanditega. Tikand loomingulise väljendusvahendina. Võimaluse korral tikandi kavandamine ja loomine arvuti abil.

		4) leiab loovaid võimalusi kasutada õpitud käsitööt tehnikaid.	Kudumine. Silmuste kahandamine ja kasvatamine. Ringselt kudumine. Kirjamine. Erinevate koekirjade kudumine skeemi järgi. Silmuste arvestamine, eseme kudumine ja viimistlemine. Heegeldamine. Tutvumine heegeltehnika võimalustega. Töö planeerimine üksi ja rühmas töötades. Vajaliku teabe hankimine tänapäeva teabelevist, selle analüüs ja kasutamine. Elektriliste töövahenditega töötamine ja nende hooldamine kasutusjuhendi järgi.
Toit ja toitumine	Et olla terve, on oluline teha tervislikke toiduvalikuid	Õpilane: 1) teab mitmekülgse toiduvaliku tähtsust tervisele ning põhiliste makro- ja mikrotoitainete vajalikkust ja allikaid; 2) analüüsib toiduainete toiteväärtust, hindab nende kvaliteeti, tunneb toidu erinevaid säilitusviise ning riknemisega seotud riskitegureid; 3) analüüsib menüü tervislikkust ning koostab tasakaalustatud ja mitmekülgse menüü; 4) teab toidu valmistamisel toimuvaid muutusi ning oskab neid teadmisi rakendada; 5) võrdleb eri maade rahvustoite ja teab toitumistavasid mõjutavaid tegureid.	Makro- ja mikrotoitained, nende vajalikkus ning allikad. Lisaained toiduainetes. Toiduainete toitainelise koostise hinnang. Mitmekülgse ja tasakaalustatud päevamenüü koostamine lähtuvalt toitumissoovitustest. Internetipõhised tervisliku toitumise keskkonnad. Toiduallergia ja toidutalumatuse. Taimetoitluse ja dieetide mõju organismile. Toitumishäired. Eestlaste toit ajast aega. Eri rahvaste toitumistraditsioonid ja toiduvalikut mõjutavad tegurid (asukoht, usk jm). Toiduainete muutused kuumtöötlemisel, toitainete kadu. Mikroorganismid toidus. Toiduainete riknemise põhjused. Hügieeninõuded toiduainete säilitamise korral. Toidu kaudu levivad haigused. Toiduainete säilitamine ja konserveerimine. Projekt "Kohvikutepäev"

Toidu valmistamise organiseerimine ja tarbijakasvatus	Ürituse õnnestumise aluseks on hoolikas planeerimine	Õpilane: 1) arvestab rühmaülesandeid täites kaasõpilaste arvamusi ja hinnanguid; 2) kasutab menüüd koostades ainekirjandust ja teabeallikaid; 3) kalkuleerib toidu maksumust; 4) hindab enda huve ja sobivust toiduga seotud ametiks või hobidega tegelemiseks; 5) tunneb tarbija õigusi ning kohustusi, reklaami mõju ostuotsustele; 6) oskab koostada ürituse eelarvet.	Meeskonna juhtimine. Suurema projekti korraldamine alates menüü koostamisest, kalkulatsioonist ja praktilise töö organiseerimisest kuni tulemuse analüüsimiseni. Toiduga seonduvad ametid. Tarbija õigused ja kohustused. Märgistused toodetel. Reklaam ja ostuotsustused. Teadlik ja säästlik majandamine. Kokkuhoiuvõimalused ja kulude analüüs. Kulude planeerimine erijuhtudeks (peod, tähtpäevad jm). Projekt “Kohvikutepäev”
Toidu valmistamine	Hästi õnnestuva roa eelduseks on töövahendite ja tehnoloogia tundmine	Õpilane: 1) teab toiduainete kuumtöötlemise viise; 2) tunneb peamisi maitseaineid ja roogade maitsestamise võimalusi; 3) valmistab retsepti kasutades erinevaid kuumi ja külmi roogi; 4) küpsetab tainatooteid ja võrdleb erinevaid kergitusaineid.	Nüüdisaegsed köögiseadmed, nende kasutamine ja hooldus. Kuumtöötlemise viisid. Maitseained ja roogade maitsestamine. Supid. Liha jaotustükid ja lihatoidud. Kalaroad. Soojad kastmed. Kergitusained ja tainatooted. Vormiroad ja vokitoidud. Kuumtöödeldud järelroad. Rahvustoidud. Projekt “Kohvikutepäev”
Etikett	Ürituse õnnestumise aluseks on hoolikas planeerimine	Õpilane: 1) koostab lähtuvalt ürituse sisust menüü ning kujundab ja katab laua; 2) vormistab ja kujundab kutse; 3) rõivastub ja käitub ürituse eripära arvestades;	Koosviibimiste korraldamine. Kutsed. Erinevate peolaudade kujundamine. Peolaua menüü koostamine Rõivastus ja käitumine vastuvõttudel, koduses peolauas, kohvikus ning restoranis. Projekt “Kohvikutepäev”

		4) mõistab lauakommete tähtsust meeldiva suhtluskeskkonna loomisel.	
--	--	---	--

2.3.5. Tehnoloogia õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 1 tund nädalas, kokku 35 tundi õppeaastas. Õpe toimub projektõppe tundides ja praktikumides.

Teema	Keskne idee	Õpitulemused	Õppesisu
Disain ja joonestamine	Õnnestunud töö eeldab planeerimist, arendamist ja mõtestamist.	Õpilane: 1) planeerib ülesande ja kavandab eseme ning esitleb seda võimaluse korral IKT vahenditega; 2) lahendab probleemülesandeid; 3) teab ja kasutab erinevaid esemete viimistlemise võimalusi; 4) teab pinnakatete omadusi ja kasutamisevõimalusi; 5) arvestab ergonoomika põhireegleid ning oskab neid töös rakendada; 6) loeb skeeme, lihtsat kooste- ja ehitusjoonist; 7) joonestab jõukohast tehnilist joonist, vormistab	Leiutamine ja uuenduslikkus. Tehnilist taipu arendavate ja probleemülesannete lahendamine Viimistlemine ja pinnakatted. Ergonoomia. Eseme modelleerimine arvuti abil. Joonise vormistamine ja esitlemine. Skeemid. Leppemärgid ja tähised tehnilistel joonistel. Ristlõiked ja lõiked. Koostejoonis. Ehitusjoonised.

		ja esitleb joonist või skeemi.	
Materjalid ja nende töötlemine	Hästi õnnestuva töö eelduseks on töövahendite ja tehnoloogia tundmine	Õpilane: 1) leiab teavet materjalide, nende omaduste ja töötlemise kohta, hangib ainealast teavet kirjandusest ja internetist ning kasutab seda; 2) võrdleb materjalide omadusi, töötlemise viise ning kasutamise võimalusi; 3) kasutab eset valmistades mitmesuguseid töövahendeid, võimaluse korral CNC-tööpink, valib sobivaima töötlusviisi; 4) tunneb ja kasutab töötlemisel masinaid ning mehhanisme; 5) valmistab omanäolisi esemeid, tunneb ja kasutab erinevaid liiteid; 6) kujundab positiivseid väärtushinnanguid ja kõlbelisi tööharjumusi; 7) teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid, kasutab ohutult masinaid ning töövahendeid.	Materjalide ja nende töötlemise kohta teabe hankimise võimalused kirjandusest ning internetist Tänapäevased materjalide töötlemise viisid. Käsi- ja elektrilised tööriistad. Masinad ja mehhanismid. IT vahendite/ arvuti ja materjalide töötlemise ühildamise võimalused (CNC-tööpingid). Optimaalse töötlusviisi valimine. Erinevate liidete kasutamine. Nüüdisaegsed võimalused materjalide töötlemisel ja detailide ühendamisel esemeks. Tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötlemises, ohutud töövõtted.

2.4. Liikumisõpetus III kooliastmes

2.4.1. Liikumisõpetuse õppeaine kirjeldus

Liikumise õpetamise eesmärgiks on kujundada õpilastes eakohane kehakultuuripädevus: suutlikkus väärtustada kehalist aktiivsust ja tervislikku eluviisi elustiili osana; oskus anda hinnangut kehalisele vormisolekule, valmisolek harrastada sobivat spordiala või liikumisviisi; suutlikkus suhtuda sallivalt kaaslastesse, järgida ausa mängu reegleid ning väärtustada koostööd sportimisel ja liikumisel.

Liikumise tundides omandatud teadmised, oskused ja kogemused soodustavad õpilase mitmekülgset arengut ning võimaldavad tal leida endale jõukohase, turvalise ja tervisliku liikumisharrastuse. Liikumises juhitakse õpilast oma kehalise vormisoleku taset jälgima ning regulaarselt harjutades ning uusi teadmisi ja oskusi hankides edendama. Koolis tekkinud huvi liikumise ja sportimise vastu loob aluse õppida uusi ja sobivaid liikumisviise.

Liikumises toetatakse väärtuste kujunemist tervist ning jätkusuutlikku eluviisi tähtsustava õppega. Arusaam, et tervist tuleb kaitsta ja tugevdada, aitab õpilasel teha põhjendatud valikuid tervisekäitumises. Austus looduse vastu soodustab keskkonda säästvat liikumist. Abivalmis ja sõbralik suhtumine oma kaaslastesse ning ausa mängu põhimõtete tähtsustamine sportlikes tegevustes toetavad isiksuse kujunemist. Koostöö sportides õpetab inimeste erinevusi aktsepteerima, neid suhtlemisel arvestama ja ka ennast kehtestama.

Liikumist õpetatakse teemapõhiselt (nt rahvatantsu tsükel; pallimängu tsükel; talispordi tsükel jne). Teemapõhiste tsüklite eesmärk on äratada õpilastes huvi erinevate liikumise valdkondade vastu ja aidata õpilastel leida üles just talle huvipakkuvad valdkonnad, millega süvitsi tegelemist on neil võimalik jätkata ka tunniväliselt Avatud Kooli huvikoolis. Teemapõhised tsüklid kajastuvad õpetajate tööplaanis ning neid tutvustatakse õpilastele iga kooliaasta alguses.

Liikumise õpetamise põhimõtted:

- 1) Liikumist õpetatakse lähtudes keelekümluse põhimõtetest ja LAK-õppe meetoditest.

- 2) Liikumise õpetamisel tagatakse **turvaline praktiline harjutamine tundides** ning **organiseeritud liikumine ja mängimine** tunnivälise tegevusena.
- 3) Liikumise õpetamine on temaatilises seoses teiste õppeainete ja kesksete teemadega.
- 4) Liikumise üheks eesmärgiks on **omandada konstruktiivse tagasiside andmise ja vastuvõtmise oskus** ning kogeda sisulise tagasiside vajalikkust oma tegevuste täiustamisel ja viimistlemisel varasemast veelgi kõrgemal tasemel.
- 5) Õpilane on õpetaja **võrdväärne partner**, õpetaja tähtsustab õpilaste eelteadmisi ja huvisid, suunab neid oma potentsiaali avastama ja rakendama. Õppe keskmes on õpilased, kelle **individuaalsusega on iga tunni planeerimisel arvestatud**.
- 6) Kasutatakse **diferentseeritud õppeülesandeid**, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni.
- 7) Toetatakse õpilaste **teadmiste, oskuste ja hoiakute** arengut, sealjuures on pöhirõhk hoiakute kujundamisel.
- 8) Arvestatakse õpilaste võimeid ja suutlikkust, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas.
- 9) Kasutatakse **mitmekülgset õppemeetodite valikut** rõhuasetusega aktiivõppemeetoditel.
- 10) Õpilastele võimaldatakse **õppida üksi ja koos teistega** (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks
- 11) **Iseseisva õppe ajal** on õpilastel võimalus omas tempos ülesannetega tegeleda ning saada õpetajalt selle kohta tagasisidet.
- 12) **Koostöise õppimise vormis** on õpilastel lisaks liikumise valdkonna õpitulemustele võimalus arendada oma sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi, koostööoskusi ja eneseväljendusoskust.
- 13) Liikumist õpetades kasutatakse **nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogial** põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid.

2.4.2. Liikumise õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

1. kirjeldab kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele ning selgitab regulaarse liikumisharrastuse vajalikkust, analüüsib enda igapäevast kehalist aktiivsust, sh liikumisharrastust ning annab sellele hinnangu;
2. omandab põhikooli ainekavva kuuluvate spordialade/liikumisviiside tehnika (vt alade õpitulemusi õppesisu alt), suudab õpitud spordialasid/liikumisviise iseseisvalt sooritada;
3. järgib ohutus- ja hügieeninõudeid kehalise kasvatuses tundides, tunnivälistel spordiüritustel ning iseseisvalt liikudes, sportides ja liigeldes, oskab vältida ohuolukordi ning teab, mida teha liikudes/sportides juhtuda võivate õnnetuste korral;
4. sooritab kontrollharjutusi ja kehaliste võimete testi harjutusi (sh lihtsamaid enesekontrolli teste) ning annab oma tulemustele hinnangu, teab, mis harjutused ja meetodid sobivad kehalise võimekuse parandamiseks, ning oskab neid iseseisvalt kasutada;
5. järgib sportides/liikudes reegleid ja võistlusmäärusi, liigub/spordib keskkonda hoides, oma kaaslasi austades ja nendega koostööd tehes, selgitab ausa mängu põhimõtete realiseerimist spordis ja elus;
6. kirjeldab oskussõnu kasutades erinevate spordialade võistlusi ja/või tantsuüritusi ning muljeid nendest, kirjeldab lemmikspordiala (või tantsustiili), loetleb sel alal toimuvaid võistlusi/üritusi ning ala tuntumaid esindajaid Eestis ja maailmas, teab olulisemaid fakte antiik- ja nüüdisolümpiamängudest ning Eesti sportlaste saavutustest olümpiamängudel, oskab nimetada Eesti üld- ja noorte tantsupidude tähtsamaid sündmusi, tunneb Eesti üld- ja noorte tantsupidude traditsiooni;
7. harjutab aktiivselt kehalise kasvatuses tundides, tunneb huvi koolis ja/või väljaspool toimuvate spordi- ja tantsuürituste vastu, võtab neist osa võistleja, osaleja, pealtvaataja, kohtuniku või korraldajate abilisena;
8. harrastab liikumist/sportimist iseseisvalt ja/või koos kaaslastega, soovib õppida (sh iseseisvalt) uusi kehalisi harjutusi ja liikumisviise ning omandada iseseisvaks liikumisharrastuseks vajalikke teadmisi, hindab oma võimeid ja huvisid ning mõistab, kuidas huvi, võimed ja oskused võimaldavad kujundada püsiva harrastuse ning võivad tulla kasuks tulevikus ameti valikul;
9. teab tervise ja kehakultuuri valdkonnaga seotud ameteid/elukutseid, selle töö eripära ning edasiõppimisvõimalusi.

2.4.3. Liikumisõpetuse õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Teadmised spordist ja liikumisviisidest	Õpilane: 1) selgitab kehalise aktiivsuse ning regulaarse liikumisharrastuse mõju tervisele ja töövõimele; 2) järgib kehalisi harjutusi tehes hügieeni- ja ohutusnõudeid ning väldib ohuolukordi, teab, kuidas toimida sportides/liikudes juhtuda võivate õnnetuste ja traumade puhul, oskab anda elementaarset esmaabi; 3) liigub/spordib reegleid ja võistlusmäärusi järgides, kaaslasid austades ja abistades ning keskkonda säästes; 4) oskab iseseisvalt treenida: analüüsib enda kehalist vormisolekut, seab liikumisharrastusele eesmärgi, leiab endale sobiva (jõukohase) spordiala/liikumisviisi, õpib uusi liikumisoskusi ja arendab enda kehalisi võimeid.	Kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele. Regulaarse liikumisharrastuse kui tervist ja töövõimet tagava tegevuse vajalikkus. Liikumissoovitused noorukitele ning täiskasvanutele. Ohutu liikumine ja liiklemine. Loodust säästev liikumine. Tegutsemine (spordi)traumade ja õnnetusjuhtumite korral. Esmaabivõtted. Õpitud spordialade ja liikumisviiside oskussõnad ning harjutuste ja tegevuste kirjeldamine. Õpitud spordialade võistlusmäärused. Aus mäng – ausus ja õiglus spordis ning elus. Teadmised iseseisva liikumisharrastuse kohta (eesmärkide seadmine, spordiala/tegevuse valik, spordivarustuse valik, harjutamise põhimõtted jm). Kehalise töövõime arendamine: erinevate kehaliste võimete arendamiseks sobivad harjutused, harjutamise meetodika. Kehalise võimekuse testid ja enesekontrollivõtted, testitulemuste analüüs. Teadmised õpitud spordialade/tantsustiilide tekkest, (suur)võistlustest, üritustest, üld- ja noorte tantsupidudest ning tuntumatest sportlastest/tantsijatest Eestis ja maailmas. Teadmised olümpiamängudest (sh antiikolümpiamängudest) ja tuntumatest olümpiavõitjatest. Teadmised spordiüritustest ning neil osalemise võimalustest. Liikumine „Sport kõigile”.
Võimlemine	Õpilane: 1) sooritab õpitud vaba- või vahendiga harjutuskombinatsiooni muusika saatel;	<i>Rivi- ja korraharjutused.</i> Jagunemine ja liitumine. Lahknemine ja ühinemine. Ristlemine.

	2) sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas; 3) sooritab õpitud toenghüppe (hark- ja/või kägarhüpe).	<i>Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused.</i> Harjutused vahendita ja vahenditega erinevate lihasrühmade treenimiseks. Harjutuste valimine ja harjutuskomplekside koostamine. Üldarendavate võimlemisharjutuste kirjeldamine. Üldarendavate võimlemisharjutuste kasutamine erinevate spordialade eelsoojendusharjutustena. <i>Rühi arengut toetavad harjutused.</i> Harjutused lülisamba vastupidavuse arendamiseks. Jõuharjutused selja-, kõhu-, tuhara- ja abaluulähendajatele lihastele. Venitusharjutused õla- ja puusaliigese liikuvuse arendamiseks. <i>Iluvõimlemine</i> (T). Harjutused rõnga, palli ja lindiga. Harjutuskombinatsioon vahendiga muusika saatel. <i>Riistvõimlemine.</i> Tireltõus rööbaspuudel ühe jala hoo ja teise tõukega (T). Künarvarstoengust hoogtõus taha ja harkistest trel ette (P). Kangil tireltõus jõuga. Käärhõõr (P). <i>Akrobaatika.</i> Kaks ratast kõrvale. Kätelseis. <i>Tasakaaluharjutused</i> <i>poomil</i> (T). Erinevad sammukombinatsioonid. Sammuga ette pööre 180°, jala hooga taha pööre 180° Poolspagaadist tõus taga oleva jala sammuga ette. Erinevad mahahüpped. <i>Toenghüpe.</i> Hark- ja/või kägarhüpe. <i>Aeroobika.</i> Aeroobika põhisammud. Aeroobika tervisespordialana.
Kergejõustik	Õpilane: 1) sooritab täishoolt kaugushüppe ja üleastumistehnikas kõrgushüppe; 2) sooritab hoojooksult palliviske (7. kl) ning paigalt ja hooga kuulitõuke; 3) jookseb kiirjooksu stardikäsklustega; 4) suudab joosta järjest 9 minutit (T) / 12 minutit (P).	Sprindi eelsoojendusharjutused. Ringteatejooks. Kestvusjooks. Kaugushüppe eelsoojendusharjutused. Kaugushüpe täishoolt paku tabamisega. Kõrgushüppe eelsoojendusharjutused. Kõrgushüpe (üleastumishüpe). Flopi tutvustamine. Palliviske hoojooksult (7. kl). Kuulitõuke soojendusharjutused. Kuulitõuge.

Sportmängud	Õpilane: 1) sooritab tundides õpitud sportmängude tehnikaelemente; 2) sooritab läbimurded paigalt ja liikumiselt ning petted korvpallis; 3) sooritab ülalt pallingu, ründelöögi ja nende vastuvõtu võrkpallis; 4) mõistab erinevatel positsioonidel mängivate jalgpallurite ülesandeid ja täidab neid mängus; 5) mängib kaht õpitud sportmängu reeglite järgi.	<i>Korvpall.</i> Palli põrgatamine, söötmine, püüdmine ja vise korvile liikumiselt. Läbimurded paigalt ja liikumiselt. Petted. Algteadmised kaitsemängust. Korvpalli võistlusmäärused. Mäng reeglite järgi. Mäng 3 : 3 ja 5 : 5. <i>Võrkpall.</i> Sööduharjutused paarides ja kolmikutes. Sööduharjutuste kombinatsioonid. Ülalt palling ja pallingu vastuvõtt. Ründelöök hüppeta ja hüppega (P) ning kaitsemäng. Mängijate asetus platsil ja liikumine pallingu sooritamiseks. Mäng reeglite järgi. <i>Jalgpall.</i> Jalgpallitehnika elementide täiustamine erinevate harjutuste ja kombinatsioonidega. Jalgpalluri erinevate positsioonide (kaitsja, poolkaitsja ja ründaja) ning nende ülesannete mõistmine. Mäng.
Talialad	Õpilane: 1) suusatab paaristõukelise ühe- ja kahesammulise sõiduviiisiga; 2) suusatab kepitõuketa uisusammuga tempovarianti; 3) läbib järjest suusatades 5 km (T) / 8 km (P) distantsti.	Laskumine madalasendis. Libisamm-tõusuviiis. Sakh-, uisusamm-, paralleel- ja käärpööre. Tõusu- ja laskumisviiside ning pidurduste kasutamine maastikul. Paaristõukeline ühe- ja kahesammuline sõiduviiis. Üleminek paaristõukeliselt sõiduviiisilt vahelduvtõukelisele ja vastupidi. Kepitõuketa uisusammu tempovariant. Õpitud sõiduviiiside tehnikate täiustamine ja kinnistamine.
Orienteerumine	Õpilane: 1) läbib orienteerumisraja oma võimete kohaselt; 2) oskab määrata suunda kompassiga, lugeda kaarti ja maastikku;	Üldsuuna ja täpse suuna (asimuudi) määramine. Orienteerumisharjutused kaardi ja kompassiga. Kaardi peenlugemine: väikeste objektide lugemine ja meeldejätmine. Sobivaima teevariandi valik. Orienteerumine maastikul kaardi ja kompassiga. Orienteerumisraja iseseisev läbimine.
Tantsuline liikumine	Õpilane: 1) tantsib õpitud paaris- ja rühmatantse ning kombinatsioone autoritantsudest; 2) teab Eesti tantsupidude ja tantsukultuuri traditsioone.	Tantsud õpetaja valikul vastavalt neidude ja noormeeste arvule klassis. Mõisted, oskussõnad, põhisammud ja kombinatsioonid. Soorollid tantsus Erinevate liikumiste ja stiilide loov kasutamine.

		Traditsioonilisus ja nüüdisaegsus. Tants kui sport. Tants kui kunst ja kultuur. Tants kui meelelahutus.
--	--	---

2.4.4. Liikumisõpetuse õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Teadmised spordist ja liikumisviisidest	Õpilane: 1) selgitab kehalise aktiivsuse ning regulaarse liikumisharrastuse mõju tervisele ja töövõimele; 2) järgib kehalisi harjutusi tehes hügieeni- ja ohutusnõudeid ning väldib ohuolukordi, teab, kuidas toimida sportides/liikudes juhtuda võivate õnnetuste ja traumade puhul, oskab anda elementaarset esmaabi; 3) liigub/spordib reegleid ja võistlusmäärusi järgides, kaaslas austades ja abistades ning keskkonda säästes; 4) oskab iseseisvalt treenida: analüüsib enda kehalist vormisolekut, seab liikumisharrastusele eesmärgi, leiab endale sobiva (jõukohase) spordiala/liikumisviisi, õpib uusi liikumisoskusi ja arendab enda kehalisi võimeid; 5) osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides, harrastab liikumist/sportimist iseseisvalt	Kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele. Regulaarse liikumisharrastuse kui tervist ja töövõimet tagava tegevuse vajalikkus. Liikumissoovitused noorukitele ning täiskasvanutele. Ohutu liikumine ja liiklemine. Loodust säästev liikumine. Tegutsemine (spordi)traumade ja õnnetusjuhtumite korral. Esmaabivõtted. Õpitud spordialade ja liikumisviiside oskussõnad ning harjutuste ja tegevuste kirjeldamine Õpitud spordialade võistlusmäärused. Aus mäng – ausus ja õiglus spordis ning elus. Teadmised iseseisva liikumisharrastuse kohta (eesmärkide seadmine, spordiala/tegevuse valik, spordivarustuse valik, harjutamise põhimõtted jm). Kehalise töövõime arendamine: erinevate kehaliste võimete arendamiseks sobivad harjutused, harjutamise meetoodika. Kehalise võimekuse testid ja enesekontrollivõtted, testitulemuste analüüs. Teadmised õpitud spordialade/tantsustiilide tekkest, (suur)võistlustest, üritustest, üld- ja noorte tantsupidudest ning tuntumatest sportlastest/tantsijatest Eestis ja maailmas. Teadmised olümpiamängudest (sh antiikolümpiamängudest) ja tuntumatest olümpiavõitjatest.

	(tunniväliselt), käib spordi- ja tantsuüritustel, oskab tegutseda abikohtunikuna võistlustel	Teadmised spordiüritustest ning neil osalemise võimalustest. Liikumine „Sport kõigile”.
Võimlemine	Õpilane: 1) sooritab õpitud vaba- või vahendiga harjutuskombinatsiooni muusika saatel; 2) sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas; 3) sooritab harjutuskombinatsiooni rööbaspuudel (T, P) ja poomil (T) / kangil (P); 4) sooritab õpitud toenghüppe (hark- ja/või kägarhüpe).	<i>Rivi- ja korraharjutused.</i> Jagunemine ja liitumine. Lahknemine ja ühinemine. Ristlemine. <i>Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused.</i> Harjutused vahendita ja vahenditega erinevate lihasrühmade treenimiseks. Harjutuste valimine ja harjutuskomplekside koostamine. Üldarendavate võimlemisharjutuste kirjeldamine. Üldarendavate võimlemisharjutuste kasutamine erinevate spordialade eelsoojendusharjutustena. <i>Rühi arengut toetavad harjutused.</i> Harjutused lülisamba vastupidavuse arendamiseks. Jõuharjutused selja-, kõhu-, tuhara- ja abaluulähendajatele lihastele. Venitusharjutused õla- ja puusaliigese liikuvuse arendamiseks. <i>Iluvõimlemine</i> (T). Harjutused rõnga, palli ja lindiga. Harjutuskombinatsioon vahendiga muusika saatel. <i>Riistvõimlemine.</i> Tireltõus rööbaspuudel ühe jala hoo ja teise tõukega (T). Künarvarstoengust hoogtõus taha ja harkistest tirel ette (P). Kangil tireltõus jõuga. Käärhõör (P). <i>Akrobaatika.</i> Kaks ratast kõrvale. Kätelseis. <i>Tasakaaluharjutused poomil</i> (T). Erinevad sammukombinatsioonid. Sammuga ette pööre 180°, jala hooga taha pööre 180° Poolspagaadist tõus taga oleva jala sammuga ette. Erinevad mahahüpped. <i>Toenghüpe.</i> Hark- ja/või kägarhüpe. <i>Aeroobika.</i> Aeroobika põhisammud. Aeroobika tervisespordialana.
Kergejõustik	Õpilane: 1) sooritab täishoolt kaugushüppe ja üleastumistehnikas kõrgushüppe; 2) sooritab hoojooksult palliviske	Sprindi eelsoojendusharjutused. Ringteatejooks. Kestvusjooks. Kaugushüppe eelsoojendusharjutused. Kaugushüpe täishoolt paku tabamisega.

	3) jookseb kiirjooksu stardikäsklustega; 4) suudab joosta järjest 9 minutit (T) / 12 minutit (P).	Kõrgushüppe eelsoojendusharjutused. Kõrgushüpe (üleastumishüpe). Flopi tutvustamine. Pallivise hoojooksult (7. kl). Kuulitõuke soojendusharjutused.
Sportmängud	Õpilane: 1) sooritab tundides õpitud sportmängude tehnikaelemente; 2) sooritab läbimurded paigalt ja liikumiselt ning petted korvpallis; 3) sooritab ülalt pallingu, ründelöögi ja nende vastuvõtu võrkpallis; 4) mõistab erinevatel positsioonidel mängivate jalgpallurite ülesandeid ja täidab neid mängus; 5) mängib kaht õpitud sportmängu reeglite järgi.	<i>Korvpall.</i> Palli põrgatamine, söötmine, püüdmine ja vise korvile liikumiselt. Läbimurded paigalt ja liikumiselt. Petted. Algteadmised kaitsemängust. Korvpalli võistlusmäärused. Mäng reeglite järgi. Mäng 3 : 3 ja 5 : 5. <i>Võrkpall.</i> Sööduharjutused paarides ja kolmikutes. Sööduharjutuste kombinatsioonid. Ülalt palling ja pallingu vastuvõtt. Ründelöök hüppeta ja hüppega (P) ning kaitsemäng. Mängijate asetus platsil ja liikumine pallingu sooritamiseks. Mäng reeglite järgi. <i>Jalgpall.</i> Jalgpallitehnika elementide täiustamine erinevate harjutuste ja kombinatsioonidega. Jalgpalluri erinevate positsioonide (kaitsja, poolkaitsja ja ründaja) ning nende ülesannete mõistmine. Mäng.
Talialad	Õpilane: 1) uisutab tagurpidi ning tagurpidi ülejalasõitu; 2) suudab uisutada järjest 9 minutit; 3) mängib <i>ringette</i> 'i ja/või jäähokit.	Paralleelpidurdus. Tagurpidisõit. Tagurpidi ülejalasõit. Kestvusuisutamine. <i>Ringette</i> ja/või jäähoki.
Orienteerumine	Õpilane: 1) läbib orienteerumisraja oma võimete kohaselt; 2) oskab määrata suunda kompassiga, lugeda kaarti ja maastikku; 3) oskab valida õige liikumistempo ja -viisi ning teevariandi maastikul;	Üldsuuna ja täpse suuna (asimuudi) määramine. Orienteerumisharjutused kaardi ja kompassiga. Kaardi peenlugemine: väikeste objektide lugemine ja meeldejätmine. Sobivaima teevariandi valik. Orienteerumine maastikul kaardi ja kompassiga. Orienteerumisraja iseseisev läbimine. Läbitud tee ja kontrollpunktide mälu järgi kirjeldamine. Suund- ja valikorienteerumine. Sobiva koormuse ja liikumistempo valimine pinnasetüübi, reljeefivormi ja takistuste järgi.

Tantsuline liikumine	Õpilane: 1) arutleb eri tantsustiilide üle; 2) teab Eesti tantsupidude ja tantsukultuuri traditsioone.	Tantsud õpetaja valikul vastavalt neidude ja noormeeste arvule klassis. Mõisted, oskussõnad, põhisammud ja kombinatsioonid. Soorollid tantsus Erinevate liikumiste ja stiilide loov kasutamine Traditsioonilisus ja nüüdisaegsus. Tants kui sport. Tants kui kunst ja kultuur. Tants kui meelelahutus.
-----------------------------	--	--

2.4.5. Liikumisõpetuse õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Õppeainet õpitakse 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi õppeaastas. Õpe toimub ainetundides ja projektõppe tundides.

Teema	Õpitulemused	Õppesisu
Teadmised spordist ja liikumisviisidest	Õpilane: 1) selgitab kehalise aktiivsuse ning regulaarse liikumisharrastuse mõju tervisele ja töövõimele; 2) järgib kehalisi harjutusi tehes hügieeni- ja ohutusnõudeid ning väldib ohuolukordi, teab, kuidas toimida sportides/liikudes juhtuda võivate õnnetuste ja traumade puhul, oskab anda elementaarset esmaabi; 3) liigub/spordib reegleid ja võistlusmäärusi järgides, kaaslas austades ja abistades ning keskkonda säästes; 4) oskab iseseisvalt treenida: analüüsib enda kehalist vormisolekut, seab liikumisharrastusele eesmärgi, leiab endale sobiva (jõukohase) spordiala/liikumisviisi, õpib	Kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele. Regulaarse liikumisharrastuse kui tervist ja töövõimet tagava tegevuse vajalikkus. Liikumissoovitused noorukitele ning täiskasvanutele. Ohutu liikumine ja liiklemine. Loodust säästev liikumine. Tegutsemine (spordi)traumade ja õnnetusjuhtumite korral. Esmaabivõtted. Õpitud spordialade ja liikumisviiside oskussõnad ning harjutuste ja tegevuste kirjeldamine Õpitud spordialade võistlusmäärused. Aus mäng – ausus ja õiglus spordis ning elus. Teadmised iseseisva liikumisharrastuse kohta (eesmärkide seadmine, spordiala/tegevuse valik, spordivarustuse valik, harjutamise põhimõtted jm). Kehalise töövõime arendamine: erinevate kehaliste võimete arendamiseks sobivad harjutused, harjutamise metoodika. Kehalise võimekuse testid ja enesekontrollivõtted, testitulemuste analüüs. Teadmised õpitud spordialade/tantsustiilide tekkest, (suur)võistlustest, üritustest, üld- ja noorte tantsupidudest ning

	uusi liikumisoskusi ja arendab enda kehalisi võimeid; 5) osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides, harrastab liikumist/sportimist iseseisvalt (tunniväliselt), käib spordi- ja tantsuüritustel, oskab tegutseda abikohtunikuna võistlustel	tuntumatest sportlastest/tantsijatest Eestis ja maailmas. Teadmised olümpiamängudest (sh antiikolümpiamängudest) ja tuntumatest olümpiavõitjatest. Teadmised spordiüritustest ning neil osalemise võimalustest. Liikumine „Sport kõigile”.
Võimlemine	Õpilane: 1) sooritab õpitud vaba- või vahendiga harjutuskombinatsiooni muusika saatel; 2) sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas; 3) sooritab harjutuskombinatsiooni rööbaspuudel (T, P) ja poomil (T) / kangil (P); 4) sooritab õpitud toenghüppe (hark- ja/või kägarhüpe).	<i>Rivi- ja korraharjutused.</i> Jagunemine ja liitumine. Lahknemine ja ühinemine. Ristlemine. <i>Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused.</i> Harjutused vahendita ja vahenditega erinevate lihasrühmade treenimiseks. Harjutuste valimine ja harjutuskomplekside koostamine. Üldarendavate võimlemisharjutuste kirjeldamine. Üldarendavate võimlemisharjutuste kasutamine erinevate spordialade eelsoojendusharjutustena. <i>Rühi arengut toetavad harjutused.</i> Harjutused lülisamba vastupidavuse arendamiseks. Jõuharjutused selja-, kõhu-, tuhara- ja abaluulähendajatele lihastele. Venitusharjutused õla- ja puusaliigese liikuvuse arendamiseks. <i>Iluvõimlemine</i> (T). Harjutused rõnga, palli ja lindiga. Harjutuskombinatsioon vahendiga muusika saatel. <i>Riistvõimlemine.</i> Tireltõus rööbaspuudel ühe jala hoo ja teise tõukega (T). Küünarvarstoengust hoogtõus taha ja harkistest trel ette (P). Kangil tireltõus jõuga. Käärhõõr (P). <i>Akrobaatika.</i> Kaks ratast kõrvale. Kätelseis. <i>Tasakaaluharjutused poomil</i> (T). Erinevad sammukombinatsioonid. Sammuga ette pööre 180°, jala hooga taha pööre 180° Poolspagaadist tõus taga oleva jala sammuga ette. Erinevad mahahüpped. <i>Toenghüpe.</i> Hark- ja/või kägarhüpe. <i>Aeroobika.</i> Aeroobika põhisammud. Aeroobika tervisespordialana.

Kergejõustik	Õpilane: 1) sooritab täishoolt kaugushüppe ja üleastumistehnikas kõrgushüppe; 2) sooritab hoojooksult palliviske (7. kl) ning paigalt ja hooga kuulitõuke; 3) jookseb kiirjooksu stardikäsklustega; 4) suudab joosta järjest 9 minutit (T) / 12 minutit (P).	Sprindi eelsoojendusharjutused. Ringteatejooks. Kestvusjooks. Kaugushüppe eelsoojendusharjutused. Kaugushüpe täishoolt paku tabamisega. Kõrgushüppe eelsoojendusharjutused. Kõrgushüpe (üleastumishüpe). Flopi tutvustamine. Palliviske hoojooksult (7. kl). Kuulitõuke soojendusharjutused. Kuulitõuge.
Sportmängud	Õpilane: 1) sooritab tundides õpitud sportmängude tehnikaelemente; 2) sooritab läbimurded paigalt ja liikumiselt ning petted korvpallis; 3) sooritab ülalt pallingu, ründelöögi ja nende vastuvõtu võrkpallis; 4) mõistab erinevatel positsioonidel mängivate jalgpallurite ülesandeid ja täidab neid mängus; 5) mängib kaht õpitud sportmängu reeglite järgi.	<i>Korvpall.</i> Palli pörgatamine, söötmine, püüdmise ja vise korvile liikumiselt. Läbimurded paigalt ja liikumiselt. Petted. Algteadmised kaitsemängust. Korvpalli võistlusmäärused. Mäng reeglite järgi. Mäng 3 : 3 ja 5 : 5. <i>Võrkpall.</i> Sööduharjutused paarides ja kolmikutes. Sööduharjutuste kombinatsioonid. Ülalt pallingu ja pallingu vastuvõtt. Ründelöök hüppeta ja hüppega (P) ning kaitsemäng. Mängijate asetus platsil ja liikumine pallingu sooritamiseks. Mäng reeglite järgi. <i>Jalgpall.</i> Jalgpallitehnika elementide täiustamine erinevate harjutuste ja kombinatsioonidega. Jalgpalluri erinevate positsioonide (kaitsja, poolkaitsja ja ründaja) ning nende ülesannete mõistmine. Mäng.
Talialad	Õpilane: 1) suusatab paaristõukelise ühe- ja kahesammulise sõiduviiisiga; 2) suusatab kepitõuketa uisusammuga tempovarianti; 3) läbib järjest suusatades 5 km (T) / 8 km (P) distantsti.	Laskumine madalasendis. Libisamm-tõusuviiis. Sahn-, uisusamm-, paralleel- ja käärpööre. Tõusu- ja laskumisviiiside ning pidurduste kasutamine maastikul. Paaristõukeline ühe- ja kahesammuline sõiduviiis. Üleminek paaristõukeliselt sõiduviiisilt vahelduvtõukelisele ja vastupidi. Kepitõuketa uisusammu tempovariant. Õpitud sõiduviiiside tehnikate täiustamine ja kinnistamine.
Orienteerumine	Õpilane: 1) läbib orienteerumisraja oma võimete kohaselt;	Üldsuuna ja täpse suuna (asimuudi) määramine. Orienteerumisharjutused kaardi ja kompassiga. Kaardi peenlugemine: väikeste objektide lugemine ja meeldejäätmine.

	2) oskab määrata suunda kompassiga, lugeda kaarti ja maastikku; 3) oskab valida õige liikumistempo ja -viisi ning teevariandi maastikul; 4) oskab mälu järgi kirjeldada läbitud orienteerumistrada.	Sobivaima teevariandi valik. Orienteerumine maastikul kaardi ja kompassiga. Orienteerumisraja iseseisev läbimine. Läbitud tee ja kontrollpunktide mälu järgi kirjeldamine. Suund- ja valikorienteerumine. Sobiva koormuse ja liikumistempo valimine pinnasetüübi, reljeefivormi ja takistuste järgi.
Tantsuline liikumine	Õpilane: 1) tantsib õpitud paaris- ja rühmatantse ning kombinatsioone autoritantsudest; 2) arutleb eri tantsustiilide üle; 3) teab Eesti tantsupidude ja tantsukultuuri traditsioone.	Tantsud õpetaja valikul vastavalt neidude ja noormeeste arvule klassis. Mõisted, oskussõnad, põhisammud ja kombinatsioonid. Soorollid tantsus Erinevate liikumiste ja stiilide loov kasutamine Traditsioonilisus ja nüüdisaegsus. Tants kui sport. Tants kui kunst ja kultuur. Tants kui meelelahutus. Projekt “Palju õnne, Eesti Vabariik!”